N:o 2. Inkom den 7 April 1801. 1.

726.

Svar
i
uppå
Kong: Finska
Hushållnings Sällskapets
Pris-Fråga:

Hvilcka äro de hinder, som fjättra Finska Landtmannens Idoghet? Och hvilcka Medel äro de kraftigaste och lämpeligaste at väcka honom til mera drift och omtanckia i Sin Hushållning? (*)

Fortiter in re: Leniter in modis.

Chesterfield.

(*) Belönt år 1801 med Stora Priset, en Medalj i Gull om 20 Ducaters wigt, hwilken Författaren, som icke relat-
gifwa sig tillkänna, likwäl icke uttagit. Hans Skrift
förtjenar uppmärksamhet, och skall ofelbart läsas med
nöje af hwarje Fänkande medborgare. Sällskapet har

wes, at Climaterna warcka nagot pa Innbyggarnes
Kroppss Styrka och Sinnelag, så gjör wårt hårda och
kalla Luftstreck wåra Landsman både ihårdigare och
starkare til Stränga arbeten: Egenskaper dem Landt-
bruket allestädes fordrar; men hwilcka i Synnerhet
äro nödiga hos oss, som öfwer wåra långa wintrar,
då både jord och sjöar äro tillfrutne, skola lefwa af
de förråd, wi under wår korta Sommar kunne samla.

Det

Tanker

Jack bort erinra, att det icke vill hafva alla de
som i denna Afhandling framställas, anfedda såsom sina
detta bör gälla om alla belönta skrifter, men för att utröna san-
gen och vinna ljus, särdeles i invecklade och mindre utred-
ämnen, mäste olika meningar jemföras och prövas. Öfverlem-
de åt den läsande Allmänheten Dess Allmänhet, som läser och
dömmer dem, får derigenom tillfälle att se saker ur flera
sätt olika och stundom nya synpunkter, hvilket i synnerhet
ekonomiska mål, som icke utan mångfaldig och upprepad er-
farenhet kunna afgöras, är af utmärkt nytta. Af Hushåll-
lagar vore lätt att genast fordra fullkomlighet: det tillstå-
ses och erfarenheten att bestämma deras värde och
lämplighet, eller visa deras olägenheter. Nya uppfinningar i hushållningen eller förbättringar
undersökningar i denna del böra således icke allenast till-
tas utan äfven uppmuntras: och det är icke förr än
man prófvat allting, och lärt inse hvad godt är, som
med öfverlägg hau behålla det goda och förbättra det
ofullkomliga.

se de samfund lyckliga, som vidkännas de minsta hinder
för sin välmågas befrämjande. Och det är dessa finska
Landtbrukets hinder, af hvad art de än må kunna vara,
som Kongl. Hushållnings Sällskapet vill hafva upp-
dagade, för att sedan, så mycket möjeligt är, bidraga
til deras afhjelpande; Sjukdomen bör kännas, in-
nan botemedlen kunna föreslås.

S. 3. Ibland de naturliga hinder för finska Lands-
mannens idoghet och deraf följande välmåga, räk-

2

af den anledning, at Kongl. finska Hushållnings
Sällskapet til sine Landsmäns uparbetande, såsom
samme framställdt: Att upptaga hvilcka de hin-
der äro, som hjälfra finska Landtmannens idoghet?
och hvilcka medel äro de kraftigaste och lämpli-
aste at väcka honom til mera drift och omtanka i
sin Hushållning? bör väl ingen draga den orick-
iga slutsats, som skulle någon större trägnet och efterlå-
enhet i hushålls vägen framför andra folkslag tillskrif-
as vår finska Nation. Ett så omfattande ämne förje-
ar visst icke vår Almoge i Ingalom: Området medgif-
ves, at Climaterna värcka någon på Innbyggarnes
Kropps styrka och sinnelag, så gjör vårt hårda och
kalla Luftstreck våra Landsman både ihärdigare och
starkare til stränga arbeten: Egenskaper den Landt-
brúket allestädes fordrar; men hvilcka i synnerhet
äro nödiga hos oss, som öfver våra långa vintrar,
då både jord och sjöar äro tillfrutne, skola lefva af
de förråd, vi under vår korta sommar kunne samla.

Det

dock bort erinra, att det icke vill hafva alla de tanke
som i denna afhandling framställas, anseedda, såsom sina
detta bör gälla om alla belönta skrifter. Men för att utröna sa-
gen och vinna ljus, särdeles i invecklade och mindre utred-
ämnen, måste olika meningar jemföras och prövas. Genom
de åt den läsande Allmänheten Den Allmänhet, som läser vi-
lämnar dem, får derigenom tillfälle att se saken ur flere
olika och ibland nya synpunkter, hvilket i synnerhet
ekonomiska mål, som icke utan mångfaldig och upprepad er-
farenhet kunna afgöras, är af utmärkt nytta. Af Hushåll-

2

Det är under denna Jordbrukarens egentliga arbets ti
hos oss, som man bör betrakta vår Finska Landtman
för al oväldigt dömma om hans idoghet. Man följe
då honom under de så kallade Ande-Tiderna: Och
man skall finna honom rätta sig efter Solen: Ifrån
dess uppgång anda til dess nedergång tragel arbeta ut
på Åker eller Äng: därunder ålnojas med enstaklig
eller snarare Saag föda: samt dereftter njuta knappa
fyra eller fem Timmars hvila och Nattro, för al åter
med nästa nya Dag begynna och hålla ut med samma
trälaktiga arbete och slaf. Ett Sådant flere måna-
ders idkeliga arbete bör väl icke allenast befria honom
från den beskyllningen, at icke vara nog flitig när det
behöfves, utan snarare väcka förundran öfver en ab-
elsamhet, som icke medför större båtnad, an blott
Conservatio sui i dess strängaste bemärkelse; Sy
i allmänhet at tala, kan han derigenom icke kom-
ma til någon slags välmåga, mycket mindre til Ri
kedom. Flyttaden i dagaste Söderlänning upp till
våra Ödemarcker, och satt honom i samma omstän
dighet som de våra in i Landet boende Finnar: Hvad
gäller? Hans arbetsdrift och hans tålamod Skola
snart upgifvas för de många förut okända svårigheter

se de samfund lyckliga, som vidkännas de minsta hinder
för sin välmågas befrämjande. Och det är dessa Finska
Landtbrukets hinder, af hvad art de än må kunna vara,
som Kongl: Hushållnings Sällskapet vil hafva up-
dagade, för at Sedan, så mycket möjeligt är, bidragas
til deras afhjelpande; Sjukdomen bör kännas, in-
nan botemedlen kunna föreslås.

§: 3. Ibland de Naturliga hinder för Finska Lands-
mannens Idoghet och deraf följande välmåga, räk-
nar jag förnämligast, ett obildt Climat: Prisset på lö-
nande Malmstrek: Landets ringa befolkning: Och
vanligt Hadtel mindre lyckliga geographiska läge.

§: 4. Med ett obildt Climat har jag ingalunda
afseende på Kölden i sig sjelf. Af dessa tvenne ytterlighe-
ter är Kölden dragligare än värmen. Den stärker
och härdar våra kroppar: Den befriar oss för många Sjuk-
domar och Landsplågor: Och för Kölden kan man med
goda kläder och varma Rum försvara sig. Wärmen der-
emot klappar och försvagar: Med för många hos oss
okände Tarsoter och plågor: Och lämnar därjemte för
dess tryckande qvalm ute el hett Climat räppeligen någon un-
danflykt; Utan förstår jag härmed el obildt Climat,
det inflytande våra långa vintrar hafva på våra nu va-
rande förnämsta Landtmanna Näringar.

När

långa vägen skull, lönar det sig icke för honom at föra
vårt Lands grofva afskaffningar til Sjö-Städerna.
När därföre en Man från Gården en gång på fyra eller
fem år gjör en Stads-Resa med egna och flera grannars
Victualier, så har han, och de öfrige Manspersonerne
de år, då ej någon Husbyggnad förehafves, sedermera
snart Saga ej annat hela vinteren öfver at göra, an hug-
ga så mycken Wed och klyfva så mycket Tackor, som i

Hans

När Finska jorden öfverhufvud är högst Sex Månader af Året brukbar, eller så ofrusen at den kan arbetas, så måste ju jordbruket hos oss fordra dubbelt så mycket arbetare, som under blidare himmel, där jorden hela året omkring är öppen: Så at två arbetshjon hos oss kunna om året vid jordbruket ej mera uträtta, än en lika så tresven arbetare i Södra Europa. Häruti tyckes väl på den ena sidan, som skulle jordbruket tjenen til flyta någon hjelp af vinter-arbeten, då en hop jordbrukis redskap kunna å nyo förfärdigas eller i stånd sättas, samt flere til Landtbruket hörande Kärslior vigare än om Sommaren förrättas; Men när däremot på andra sidan öfvervages, at vårt kalla Climat fordran flera och bättre försedda hus än i varma Länder, och at, ehuruväl Större delen af arbetet vid husbygnaden vinter. tid kan förrättas, dock en del deraf är sådant, at det nödvändigt måste ske om Sommaren, eller åtminstone vid ofrusen mark: Såsom Grundläggningar, Näfver-tägt, Tak-täckningar, Tegel-Slageri, Murningar, medmera, som all bortlägen arbete och tid ifrån Jordbruket; Så lärer nogsamt medgifvas, at knappast Sex Månader af året blifva öfriga, hvilcka helt och hållit på åkerbruk och Ängs-Skötsel få användas.

At

belsamhet, som icke medför större bätnad, än blott Conservatio sui i dess Stränga asse bemärckelse; Ty i allmänhet at tala, kan han derigenom icke komma til någon Slags välmåga, mycket mindre til Rikedom. Flytta den idogaste Söderlänning upp till våra Ödemarcker, och sätt honom i samma omständigheter med våra in i Landet boende Finnar: Hvad gäller? Hans arbetsdrift och hans tålamod skola snart upgifvas för de många förut okända svårigheter

fällig en eller annan ort öfvergående missväxt, utgjöra en Handelsvara Länder imellan, eller kunna förytnas ifrån en Plats til en annan. Huru skulle då våra ~~Landsfäl~~ ta behof af andra nödvändighets varor fyllas? Måtta bör derföre vara i allting: Proportion Näringar emellan iagttagas, och omtanka äfven sträckas til det hela, och til framtiden. 7.

§: 10. Efter denna grundsats kommer jag närmare til mitt ämne: Tillämpningen deraf på vårt land. Men annärkier förut, at jag utur detta Svar aldeles utsluter Lapp-

At Sommardagarne äro längre hos oss, än under lägre Pol-högd, är väl en förmån; men som intet gagnade oss om icke en owanlig Stor arbetsamhet på den tiden af året deraf drogs nytta. 7.

Detta hinder af Climatet kunne vi hwarken hjelpa eller ändras. Något kan väl upodlingen mildra vårt luftstreck; men Sekler fordras at i anseende til Sommarnes längd deraf märkia någon betydlig förbättring. Och så vore denna af Climatet härrörande Svårighet ej så mycket betydande, efter föda både för Menniskor och Creatur ända hos oss hinna mogna och inbärgas, om Landtmannen allenast hade något gagneligt arbete öfver den långa vintern at förnämligen sysselsätta sig med.

§: 5. Men här kommer briff på Berg Wäck, den upi landet boende Almogen rätt illa til pass; Ty för den långa vägen skull, lönar det sig icke för honom at föra vårt Lands grofva afskärningar til Sjö-städerna. När därföre en Man från Gården en gång på fyra eller fem år gjör en Stads-Resa med egna och flera grannars Victualier, så har han, och de öfrige Manspersonerne de år, då ej någon Husbyggnad förehafves, sedermera snart sagt ej annat hela vintern öfver at göra, än hugga så mycken Wed och klyfva så mycket Stavar, som i

Hans

När Finska jordens öfverhufvud är högst Sex Månader af Året brukbar, eller så ofrusen at den kan arbetas, så måste ju jordbruket hos oss fordra dubbelt så mycket arbetare, som under blidare himmel, där jorden hela året omkring är öppen: Så at två arbetshjon hos oss kunna om året vid jordbruket ej mera uträtta, än en lika så tref-fven arbetare i Södra Europa. Härvid tyckes väl på den ena sidan, som skulle jordbruket tjena til flyta någon hjelp af vinter-arbeten, då en hop jordbruks redskap kunna å nyo förfärdigas eller i stö-

hans svarta Pörle dageligen åtgå. Det är denna aflagsna Almoges beklagliga Winter-Sysslolöshet och däraf hafvoran-de mindre arbetsamhet om Vintern, som förhjenar ett Patriotiskt afhjelpande och undanrödjande, hvartil jag längre fram skal föreslå de medel, som i saken nas nu va-rande ställning förekomma mig de lämpeligaste, och säkraste till ändamålet verkande.

§. 6. Förmodeligen skal väl ock Finland en gång öppna sitt Skole, och låta våra Efterkommande utur dess underjordiska gömmor framdraga de förstramflutna Se-cler och ännu för oss fördolda Skatter, som deruti oss elbart för framtida behof äro förvarade: Då och synnerligen Fin-lands Skogar väl skola komma til pass, om de så länge kunna besparas. Ty näppeligen kan jag föreställa mig at Försynen för altid ämnat 999 delar af des-ja Skogar at nedbrukas på stubben, då endast vid pass En Tusendedel deraf nu förtiden nyttjas af de uti dem kringspridda få Inbyggarne: Icke eller kan jag tro at Bottniska Viken är et non plus ultra för de Malmgångar, hvarmed Norrige och Sverige så ymnigt äro begåfvade. De Ryska Gruf-frorne vedersaga de sjelfom redan denna tanka. Under för-vanlan af denna framtida vändning uti Finska arbets-hogen, låtom oss emedlertid tillse hvad som hindrar, samt

fällig en eller annan ort öfvergående missvext, utgjöra en Handelsvara länder imellan, eller kunna förytas ifrån en Plats til en annan. Hvad skulle då våra ~~Lyxbe-~~ behof af andra nödvändighets varor fyllas? Måtta bör derföre vara i allting: Proportion Näringar emel-lan iagttagas, och omtanka äfven sträckas til det hela, och til framtiden. 7.

§. 10. Efter denna grundsats kommer jag närmare til mitt ämne: Tillämpningen deraf på vårt land. Men annär-städer förut, at jag utan detta svar aldeles utsluter Lapp-

bjuda til at förbättra och utvidga, vara redan i gång varan-de Landtmanna Näringar. 5.

§. 7. För dessa ligger ännu uti Folkbristen ett Större hinder än man lätteligen kanske för ställer.

Man får ofta höra välmente Folk, som besett främmande Länder, med förtrytelse beskrifva den drift och den framgång, hvarmed många nyttiga inrättnin-gar där skötas, som hos oss antingen aldeles icke finnas, eller ock ganska lamt drifvas, och med ytterste möda up-pehållas. Orsaken til denna skilnad bör icke sökas hos Inbyggarne; utan bestiches sig något uti orternas olika belägenhet, men förnämligast uti deras olika Folk- och penninge-Styrka.

Den Sjelfva Som väl föder sin man uti en Stor Stad, bär sig icke i en liten: ännu mindre på Landet. Och den in-rättning, som i en Folkrik ort är den indragtigaste, lo-nar sig ofta aldeles icke i ett folkfattigt Land. Väl be-lägne Full-Mjöl-Qvarnar, til Exempel, äro ibland de fördelagtigaste verk i tätt bebodda Provincer på Sven-ska sidan: Löna sig och samtligstädes i Finland; men al-deles icke långt up i landet. Man skulle på de skäf-lla Hällen där aldrig så Hundrade Tunnor främmande Säd om året at förmala om man än nedsatte Qvarn Tullen

til

När Finska jorden öfverhufvud är högst Sex Månader af Året brukbar, eller så ofrusen at den kan arbetas, så måste ju jordbruket hos oss fordra dubbelt så mycket arbetare, som under bladare himmel, där jorden hela året omkring är öppen: så at två arbetshjon hos oss kunna om året vid jordbruket ej mera uträtta, än en lika så trefven arbetare i Södra Europa. Härvid tyckes vål på den ena sidan, som skulle jordbruket tjenen tillflyta någon hjelp af vinter-arbeten, då en hop jordbruks redskap kunna å nyo förfärdigas eller i stå

til En Skilling Tunnan. Landet är för gles bebodt, och på många ställen finnes aldeles inga hörvägar Gårdarne imellan. Hvar Hemmans Ägare nödgas derföre hafva sin egen Sqvalta eller lilla Väder Qvarn, fast hvar tunna derpå Sondergnuden Säd kostar honom i arbetslön dubbelt eller Tre gånger så mycket, som en Bonde i en annan Lands ort betalar på en Ställ Qvärn. Förutom byggnaden, årliga Reparationer och uppassningen vid den elandiga Finska Bond-Qvarn, där han vid tillräcklig vatten eller jemn blåst knapt hinner Sönderbråka en Tunna Säd om Dagen, tager emellertid bort tid ifrån Landtbruket: Och denna för honom aldeles oumgängeliga Qvarn, fast han ej borde hafva Tie Tunnor Spannemål om året att förmala, utsätter honom icke allenast för faran, at igenom Eldsvåda, Storm, Wattuflod eller isgång aldeles förlora denna för honom högst betydliga egendom; utan ock för en näst an årlig nödvändighet, at ändock ofta nödgas gripa til handqvarn, vid bristande Väder eller Vatten, eller ock af Qvarnens irråkade olag vid den tid hon bäst behöfdes.

Denna med flera dylika i folkrika orter okända svårigheter äro den Fattiga Finska Bondens jämna plåga, som han ej kan slippa innan Landet blir mera upod-

fällig en eller annan ort öfvergående missväxt, utgjöra en Handelsvara länder imellan, eller kunna förytlnas ifrån en Plats til en annan. Huru skulle då våra ~~Lyxbe~~ behof af andra nödvändighets varor fyllas? Måtta bör derföre vara i allting: Proportion Näringar emellan iagttagas, och omtanka äfven sträckas til det hela, och til framtiden.

7.

§. 10. Efter denna grundsats kommer jag närmare til mitt ämne: Tillämpningen deraf på vårt land. Men annärkier förut, at jag utur detta Svar aldeles utsluter Lapp-

11.

6.

tal och tatare bebodt.

Aldeles på samma sätt förhåller det sig med nästan alla hans behof. Han beror i anseende til dem så godt som helt och hållit af sig sjelf. Han har föga hjelp af andra Menniskor. Föda, Kläder och Hus skall han sjelf frambringa, förfärdiga och vidmagthålla. Skomakare, Skräddare och Smed, som äro de enda Handtverkare Landsbygden beslås, ser han ganska sällan, och det endast för at förfärdiga Helgedags-plagg och de angelägnaste verktyg. Til dageleg förbrukning och verktygens reparation måste han sjelf lägga hand. När han således snart sagt altsammans sjelf skall producera och förfärdiga hvad han här i verlden har af nöden, så är ej underligt at han icke kan frambringa något öfverskott til afsalu. Han måste ju klåpa åt all ting, och får ingenting gjöra med besked; ty ständigt påkommande nya behof slita honom altid ifrån halfgjorda arbeten.

Det är däremot i Samfund, som Menniskjan endast gjör fullt skäl för sig: Och af Samfundet har den längst uppe i Landet boende Finska Bonden föga hjelp, ingen uppmuntran, ingen taflan. Han skulle knapt veta at han lefde i Samfund, om han icke påmintes

där-

Når Finska jorden öfverhufvud är högst Sex Månader af Året brukbar, eller så ofrusen at den kan arbetas, så måste ju jordbruket hos oss fordra dubbelt så mycket arbetare, som under bleckare himmel, där jorden hela året omkring är öppen: Så at två arbetshjon hos oss kunna om året vid jordbruket ej mera uträtta, än en lika så trefven arbetare i Södra Europa. Härvid tyckes vål på den ena sidan, som skulle jordbruket tjenen til flyta någon hjelp af vinter-arbeten, då en hop jordbruks redskap kunna å nyo förfärdigas eller i stö[rre]

fällig en eller annan ort öfvergående missväxt, utgjöra en Handelsvara länder imellan, eller kunna förytlras ifrån en Plats til en annan. Hvar skulle då vara ~~[illegible]~~ behof af andra nödvändighets varor fyllas? Måtta bör derföre vara i allting: Proportion Näringar emellan iakttagas, och omtanka äfven sträckas til det hela, och til framtiden. 7.

§ 10. S: 9. Efter denna grundsats kommer jag närmare til mitt ämne: Tillämpningen deraf på vårt land. Men anmärker förut, at jag utur detta Svar aldeles utsluter Lapp-

därom af sina Utlagor, hvilka, ehuru lindrigare de än kunna vara emot andre deß medbröders innom Riket, dock ärofyanska tryckande för honom, som har näsan intet tillfälle til någon penninge-förtjenst. Alla hans egne och närmaste Socknemän, Officerare, Prester, Krono-Betjenter och Bönder idka ~~lika nering med honom~~ samma Näringar, frambringa samma Slags varor, hafva ~~lika~~ nästan samma behof. Intet varubyte äger således rum: Där finnes ju ingen, eller åtminstone en ganska liten och trög Varu-afsättning och handel: Hvadan skal då välmåga, förmögenhet och Rikedom komma? #

#§8. Men lämnom dessa Naturliga och märkeliga Svårigheter, som dock en mild Försyn, hvilken altid på det hela med rättvisa utdelar sina gåfvor, genom andra äfvensåmärkeliga förmåner ersatt, blott vi förstode och ville deraf rätt begagna oss: Och betracka om deremot Särskilt våra Näringar, för at tillse om icke de Största hindren emot vår välmåga ligga uti våra egna tillställningar och ~~vindre~~ väl afprafvade Oeconomiska författningar.

Emot invånarnes beklagenhet icke alltid

7. 8.

§ 8. Vår geographiska belägenhet gör och ändteligen vår Utrikes Handel äfven så trög och besvärlig, som vår Inländska rörelse det är af folkbrist och brist på communication. Ty åt våra grannar, Ryssland och Norige, kunne vi icke afsätta vårt lands husförsörjningsprodukter: emedan de sjelfve hafva icke allenast samma slags varor att exportera som vi, utan har äfven i synnerhet Norige långt kortare och ergare afsättningsställen än Finland, som ejeunom den krongliga Öfverfjön och det farliga Kattegatt altid måste skaffa sina skrymmliga skogsprodukter till aflägsnare länder; Hvaraf helt naturligt följer, att våra exportvaror nödvändigt måste följas till ett så mycket lägre inköpspris inom landet, som alla utländska varor deremot i samma förhållande måste falla sig dyrare hos oss än annorstädes. Med ett ord: Vi äro i alla afseenden mindre väl belägne för Handel och utrikes Sjöfart: En olycka så mycket kännbarare, som vi endast hafve

nan, kan afsaknom.

Så oomkullstötelig, med sundt förnuft och med Skaparens inrättning öfverensstämmande denna af förfa-

ren-

När Finska jorden öfverhufvud är högst Sex Månader af Året brukbar, eller så ofrusen at den kan arbetas, så måste ju jordbruket hos oss fordra dubbelt så mycket arbetare, som under bleckare himmel, där jorden hela året omkring är öppen: Så at två arbetshjon hos oss kunna om året vid jordbruket ej mera uträtta, än en lika så tresven arbetare i Södra Europa. Härvid lyckes väl på den ena Sidan, som skulle jordbruket tjenen til flytta någon hjelp af vinter-arbeten, då en hop jordbruks redskap kunna å nyo förfärdigas eller i stö-

grofva varor att handla med.
men lemnom = =

§ 8. J

Jemot invånarnes belägenhet icke alltid

fällig en eller annan ort öfvergående missvext, utgjöra en Handelsvara länder imellan, eller kunna förytlnas ifrån en Plats til en annan. Hurú skulle då våra ~~lyxfull~~ ta behof af andra nödvändighets varor fyllas? Måtta bör derföre vara i allting: Proportion Näringar emellan iagttagas, och omtanka äfven sträckas til det hela, och til framtiden. 7.

§ 10. Efter denna grundsats kommer jag närmare til mitt ämne: Tillämpningen deraf på vårt land. Men annärkier förut, at jag utur detta Svar aldeles utsluter Lapp-

§ 9. Menniskan lefver icke allenast af bröd; utan är lika så nödvändigt behof af många andra saker, hvilkas anbringande och förädlande lämnar Sina Idkare äfven så förmånlig afsättning och säker lifsbergning, som ågonsin åkerbruket. Millioner Menniskor kunna icke ens bröd til namnet: lefva ändå lika väl, 8.

äfven vi brödätande Européer, vi behöfve dessutom många andra mat-persedlar: kläder och hus: Ja til en gång hafva blifvit och med i bruk komne öfverflöds varor, lika så umbärliga för den fåfånga Menniskan, som Råg och Korn, ~~Och så~~ Därföre, i Politiska mål alltid säkrast, äl taga Menniskor sådane, som de väckeligen äro, och icke sådane som de borde vara. Hvad naturligare följd kan deraf dragas? äfven som af vår Jords olika afkast-ningar i olika Länder, än at så väl hvar enskild person, som Sjelfständ Stat, bör med flit idka det näringsfång, hans belägenhet gjör lättast och mäst lönande, samt dermot tillbyta sig, eller för de reda penningar han för sina tillverkningar och åtgärder, af andra In- eller Ut-länningar köpa sig sådane varor, som han sjelf, åtminstone ej utan betydligen större svårigheter än en annan, kan åstadkomma.

Så oomkullstötelig, med sund förnuft och med Skaparens inrättning öfverensstämmande denna af förfa-

ren=

När Finska jorden öfverhufvud är högst Sex Månader af Året brukbar, eller så ofrusen at den kan arbetas, så måste ju jordbruket hos oss fordra dubbelt så mycket arbetare, som under bildare himmel, där jorden hela året omkring är öppen: Så at två arbetshjon hos oss kunna om året vid jordbruket ej mera uträtta, än en lika så trefven arbetare i Södra Europa. Härvid tyckes välja på den ena Sidan, som skulle jordbruket tjena til flytta någon hjelp af vinter-arbeten, då en hop jordbrukis redskap kunna å nyo förfärdigas eller i stå

uti det utskilda lefvernet
renheten allestädes bestyrkta Sanning är, Så litet ha
den doch i Stort blifvit antagen och följd. Modet re
följa tankesätt: Och
genar äfven de Höga och Lärde i Wärlden. Derap
ofta denne
ströne med
re dö de har händt, at Sedan man kommit ifrån de ohyggo
tjelfvetro- i yttre werkarens, och icke räknadens, haufvudsaker
liga Tider, då wärdet den hederligaste och tarfligaste
födkrok, blef först Handel och aflägsna Coloniers anla
gande alla Staters förnämsta ögnamärke, antingen
deras Geographiska belägenhet och Politiska Styrka
det medgaf eller icke. Därefter kom Fabrikerna
tidehvarf, och alle ville blifva rike den vägen; Alle
gjöra sig Independente, betroende af Sina Grannar.
Nu kommer man åter til ällta Wärldens handlerin
och våre Statshunnige på stå nästan enhälligt i våra
dagar, at åkerbruket är den enda, säkraste och ofr
keligaste Grundval til alla Staters välmagt och
framtida bestånd; och det Så allmänt, at Lappmarkern
knappast undantagas: Icke besinnande, at kjöpare nö
vändigt måste tryta til en Wara, den alla hafva at sälj
Således om alla Socknar i ett Län: alla Län i ett Rik
och alla Riken i Europa förnämligast lade sig på åke
bruk, skulle Spannemålen icke allenast falla i gir
utan äldeles på samma sätt som friskt watten, hvilk
för Menniskan är oumbärligare än Sael, förlora
de: blifva ett wrakgods; och icke oftare än vid någon til

fällig en eller annan ort öfvergående missväxt, utgjöra en Handelsvara länder imellan, eller hinna förytlnas ifrån en Plats til en annan. Hvad skulle då våra ~~Lyxfil~~ behof af andra nödvändighets varor fyllas? Måtta bör derföre vara i allting: Proportion Näringar emellan iagttagas, och omtanka äfven sträckas til det hela, och til framtiden. 7.

§. 10. Efter denna grundsats kommer jag närmare til mitt ämne: Tillämpningen deraf på vårt land. Men annars här förut, at jag utur detta Svar äldeles utstöter Lappland, och lämnar dess Invånare med Sina Renar och Ödemarkier uti den vidd, som de så älska och länge nog ännu torde bibehålla. Finland, dessutom ingenefallande mer än 2640 qvadrat mil, är ändå till sitt utrymme nog vidsträckt at under en Syn-punct betragtas: Och det ännu mer i anseende til de Stora physiska Skiljaktigheter här förekomma. Efter dem måste dock dess uprodling och särskilda Näringar inrättas, om man ej will arbeta emot Naturen: Och uppå den na anledning börjar jag med Skogs Skötseln, såsom den förste och Naturligaste Allmänna handtering i Finland. §. 11. Utom den Stora och owedersägeliga nytta de förlängesär 50 år sedan påbörjade och nu långs våra Sjökuster tämmeligen nära fullända de Stor-Skiften allestädes haft på jordbruket, hafve vi äfven at tacka denna välgöran-

de

ge och genom all mark ständigt strykande Creaturs
vådsamheter, lägga första grunden til våra fördärf
vade Skogar. Uti en instängd Park skal man
däremot innom några år med fägnad få se ung Skog
efter markens beskaffenhet uppväxa så tätt, som ett
Hampland, årligen skjuta en fots, tjocke en alns ra
ka skott upåt, århålla hög växt, raka, smidiga och
qvist fria stammar, samt ännen således dana til de

upp-

16

de och af hvar tänckande Finsk Bonde nu efter dal välsigna
de författning för den Skog, Som vi uti de Storskiftade
Socknar ännu hafwa i behåll o Ty de gruſweliga Skogs-El
dar, Som förut alla torra Somrar ej allenaſt upbrände
de bäſta Skogar, utan och intill alfwen förtärde all mat jorden
där de framhärjade, och Således för Mans åldrar förvan
dlade hela qwadrat mils Sträckor til ofruckbara heda
De hafwa nu Gudi lof! alleſtädes upphört där Skogarna
hunnit bliſwa Storskiftade; Så at man deraf påtageli
gen kan finna, det endaſt wårdslöshet förut vållade des
ſa gruſweliga förödelſer o —

I: 12: Jämte elden täfläde den tiden äfwen Inwåna
rne ſjelfwe med all magt uti Skogens ödeläggande: Och
gick det därmed, Som med all annan Samfällighet; nem
ligen; at hvar delägare Sökte endaſt fullt utlaga Sin
rätt o At Spara en gemen ſam tillhörighet ſamt för
Dåſkap; och tjenar i allmänhet endaſt at gjöra en
mindre nogräknad deltagares tillagsenhet mera lönande
Nu däremot, när hvar han Sitt egit Skogs Skifte, äger en
förnuftig omtanka för framtiden rum; och är Således
redan mycket vunnit; Men denna omſorg går ännu, af
ven hos wåre bäſta Landthuſhållare, icke widare, än at
Sparſamt tillita Sin Skog, och at wäl mindre, men ej mer
därutöfwer årligen fälla, än deſs nu warande återwaxt him

framtida beſtånd; och det är Så allmänt, at Lappmarkerna
knappaſt undantagas: Icke beſinnande, at hjögiare nö
wändigt måſte tryſta til en Wara, den alla hafwa at Sälja
Således om alla Socknar i ett Län: alla Län i ett Rike
och alla Riken i Europa förnämligaſt lade Sig på åker
bruk, Ställe Spannemålen icke allenaſt Salla i gräs
utan således på Samma Sätt Som friskt watten, hvilket
för Menniſkan är oumbärligare an Saet, förlora
de: bliſwa ett wrakgods; och icke oftare än wid någon til

Exempel Tuſende Tunnland mark, i följe af 1775 års För- 19
ordning, äro hwart helt Hemman tilſtagne, hwar fjerdedels Åbo 11.
in alles har fått 250 Tunnland på Sin del; Så wilje wi taga
en Sådan til Exempel, och wisa hwru han därmed, utan at
förſumma Sitt öfriga Jordbruk, makligen och förmånligen hushålla kunde.

I: 13: Lät oſs widare af deſſa 250 draga 100 Tunn-
land för Åker, Äng, Betesmark, Gårds Tomt, Wägar, Träsk,
Kärr, oländig mark och andra Impredimenter; Så återſtå
ändå 150 Tunnland bördig mark, at till Skogs Wäxt endaſt
til

nen Sjelfmant årsätta, hwilket icke gjör fylleſt til ända- 17.
målet o 10.

I: 14: Tör mycket och för litet Skadar allting. Wåre
Landsmän gjöra alsintet til Skogswäxtens befrämjande.
Wåre Auctorer wilja däremot at Finnarne Skola plan-
tera Skog: En ytterlighet och en ölwäg, Som jag hoppas
noden aldrig Skall twinga oſs at widtaga, när ändamå-
let ändå kan winnas genom en medelwäg, beſtående
endaſt därutti, at Skogswäxten förſt fullkomligen ge-
nom hägnader befrädas och Sedan behörigen gallras o

Skogen bör befrädas från all Slags boſkaps åtkomſt;
men i Synnerhet ifrån Fårs och Getters tänder, hwil-
ka med tojparnas afbitande förderfwa all upwäxan-
de ung Skog, Som de åtkomma: Och hafwe wi dem för-
nämligaſt at tacka för de runda En och Gran buſkar,
Som aldeles likna kålhufwuden: Med ett ord, ölthungri-
ge och genom all mark ſtändigt Strykande Creaturs
wåldſamheter, lägga förſta grunden til wåra förderf-
wade Skogar o Ölt en inſtängd Park Skal man
däremot innom några år med fägnad få Se ung Skog
efter markens beſkaffenhet upwäxa Så tät, Som ett
Hampland, årligen Skjuta en fots, tjocklek en alns ra-
ka Skott upåt, århålla hög wäxt, raka, Smidiga och
qwiſt fria Stammar, Samt annars Således danas til de

yp

16 de och af hvar tänckande Finsk Bonde nu efter 2:dl välsigna-
de författning för den Skog, Som vi äga de Stor Skiftade
Socknar ännu hafwa i behåll: Ty de grufweliga Skogs-El-
dar, Som förut alla torra Somrar ej allenaft upbrände
de bästa Skogar, utan och intill alfwen förtärde all mahjorden
där de framhärjade, och Således för Mans åldrar förwan-
dlade hela qwadrat mils Sträckor til ofruchtbara heden
De hafwa nu Gudi lof! alleftädes upphördt där Skogarna
hunnit blifwa Stor Skiftade; Så at man deraf påtageli-
[illegible]

14 yppersta Stor Värcks trän, Som de och med tiden genom
ve derbörlig Succession gallring wärckeligen blifwa, om
de med tillräcklig näring få stå i fred til behörig
ålder.

§: 17[14] Om Äter, Hwete, Räg och Korn sjelfmant
skulle wäxa lika frodigt hos oss, Som det förtrefligaste
ogräs i wåra Äkrar: Om ock så de yppersta gräs slag
til 2 a 3 alnars högd alleftädes i wårt Land trängde
sig fram på alla bara flackar; Så skulle wåra vilda
Spannmåls Skördar och ohägnade gräs fält ändå
icke allenaft wara lika Så litet, utan ännu mindre
lönande, än wåra fördärfwade Skogar nu äro: Och
twärtom, kan det med en saker Calcul bewisas, at
en ordentlig Skogs-odling på tjenliga och för Ex-
portation wäl belägne ställen, äfwen i Finland, ibland
bättre lönar sig än wanligt åkerbruk på de flästa stäl-
len hos oss. Skötseln utgjör således enda skilnaden
imellan dessa Näringars förmänlighet. Man öde
wisa wildt wäxande Trä-slag lika Sorgfälligt, Som Sä-
den, och man skal, åtminstone i framtiden, finna lika
god räkning därwid. Men Som Sådant i Sakernas nu
warande Ställning är för mycket begärt; Så föreslås
endaft följande, på de flästa ställen hos oss lätt i wärc-
kel ställda Skogs-Skötsel. Och Som ute en By, där til

Exempel Tusende Tunnland march, i följe af 1715 års For-
ordning, äro hwart helt Hemman tilstagne, hwar fjerdedels åbo
in alles har fått 250 Tunnland på sin del; Så wilje wi taga
en Sådan til Exempel, och wisa hwru han därmed, utan at
förfumma sitt öfriga Jordbruk, maklig en och förmänligen hushålla kunde.

§: 15. Lät oss widare af dessa 250 draga 100 Tunn-
land för Åker, Äng, Betesmark, Gårds Tomt, Wägar, Träsk,
kärr, oländig march och andra Impredimenter; Så återstå
ändå 150 Tunnland bördig march, at till Skogs Wäxt endaft
kunna anwändas.

Ägaren börjar då om Senaste höften, när marken är fruset
och all Jordbruk för det året förbi, at på något ställe nedhugga
utaf Ett helt Tunnland alla Barr-Trän jemte medjorden, men
efter löfträn lämnas minst 2 Alnars höga Stubbar. De
nedfallda Trän afskäras genaft och tillskapas til Sådana
ändamåln, hwartill de efter grofwlek och beskaffenhet kunna
tjena, samt borthköras Sedan på första vinter före ifrån det
uprödjade stället. Ett eller par års försök skola snart
afgjöra, om ock så att Ris både efter löf och Barr Trän utan
skada kan genaft på stället upbrännas, eller ej heft måfte un-
danskaffas: för at ej blifwa från hinderliga at jämt rotfästa
sig; eller och om dessa qwistar böra gleft utbredas öfwer den
nedfallda platsen, för at hålla marcken fuchtig och dymedelst
befordra emellan dem nedfallande frons groning. Afwensa om
mar-

marknen emellan och om annars gjorwas marmar-
ter här utinnan onödiga.

Efter 150 års förlopp blir på Sätt detta, Som Exem-
pel anförda, lilla Hemmans hela Skog öfwerfaren och
ånyo upwuxen; och är då, om den blifwit wäl befre-
dad och Skött, mera wärd, än en hel Sockens Skog nu för
tiden.

§: 16. 17. En mer än öfwerflödig tillgång på gårdsfeband,
widjor, Stör, Läckter, Takwed, Gårdsle, Ribbor, Sparrar,
Tim-

28

Markens upkrattande är nödigt eller icke? Men början bör
alltid ske ett Stycke in uti Skogen, och där Sådana Stags trän
på alla Sidor växa, som man helst önskar upptaga: Hvar
emot til markens befrodande odugeliga trän ifrån gran-
skapet böra borthuggas. Den omgifvande gamla och täta
Skogen lämnar då både lugn, skugga och från åt den lediga
platsen, i synnerhet om belägenheten så medgifver at
denna, som en gata, af til Exempel 20 alnars bredd och
100 alnars längd kan upphuggas. Om våren derefter
instänges platsen, så snart hjälan gått utur jorden.
Förberörde Gata fordrar då 1440 alnars hägnad; men om
ägaren i stället för 20, med ens inhägnar til Exempel
200 alnars bredd; så ökar väl detta för framtiden
gjorda arbete hans möda och Gärdsel åtgång med
360 alnars längre stängsel: Men dermed slipper han
och sedan i 10 år at nedlaga och utflytta den sidan
af hägnaden, åt hvilcken arbetet efterhand årligen
kommer at författas. Wil ägaren, i synnerhet de
förSta åren, här och där på större afstånd från hvar-
andra qvarlemna några vackra stor-Värcks ämnen,
eller unga Turur med redan formerade långa, raka,
qvistfria Stammar och endast små kronor i toppar-
na; så är ingen twifvel, at ju dessa med så små vind-
fång och ymnig tillgång på föda qvarlemnade trän
icke allenast skola emotstå vädrens våldsamhet och bi-

24. 1/3.

All ung Skog bör upväxa så tätt som möjligt är, för at blif-
va danad til högväxt och dugelig Skog; men uti gammal Skog
böra däremot så grofva trän, som äro tjenliga til Timmer-
stockar, åtminstone hafva två, och Massträn på Sand-
moar, väl Tjra om icke sex famnars afstånd, ifrån hvar-
andra för at kunna få tillräckelig Näring ifrån marken:
Ty del då misshushållning at efterhand fälla och nyttja
all den ung Skog, som imellan de Skuteligen qvarblifvande
trän ändå nödvändigt skall dö ut? Eller bör man låta

24 12.

behållas vid lif; utan ock så hastigt och ansenligen för-
kofra sig at de inom dubbel kortare tid, än i en tät
Skog fordrades, skola blifva mogna för yxan.

§. 16. Widare har ägaren de förSta åren ej at göra;
men när den upväxande ungskogen hinner til en
eller par alnars höjd, måste den efter de Stathet och
markens bördighet nödvändigt gallras, och endast de
rakaste och vackraste telningar qvarlämnas på
en eller två fots Distance ifrån hvarandra. Efter Sko-
gens växtlighet blir och detta afstånd åter om några
år för litet, at lämna de frodiga Telningarne tillräcklig
näring och utrymme. Gallringen måste därföre ef-
ter hand beständigt fortsättas, ehuru torka bör och för brist
på näring dö ut hela Stråkor af den jämnåriga frödi-
ga Skogen, utan at ett enda trä lämnas vid lif. Upp-
märksamhet och omtanka gjörd alla närmare föreskrif-
ter här utinnan onödiga. Sådant

Efter 150 års förlopp blir på Sätt detta, som Exem-
pel anförda, lilla Hemmans hela Skog öfverfaren och
ånyo ujrunnen; och är då, om den blifvit väl befre-
dad och Skött, mera värd, än en hel Sockens Skog nu för
tiden.

§. 16. 17. En mer än öfvervinnerlig tillgång på gärdsle band,
vidjor, stör, lackter, Takved, Gärdsle, Ribbor, Sparrar,

Tim-

ten hos oss. Skötseln utgjör således enda Skillnaden
imellan dessa Näringars förmänlighet. Man ödel
vissa vidt växande Trä-slag lika sorgfälligt, som Sä-
den, och man skal, åtminstone i framtiden, finna lika
god räkning därvid. Men som Sådant i Sakernas nu
varande Ställning är för mycket begärt; Så föreslås
endast följande, på de Sämsta Ställen hos oss lätt i verc-
kel Ställda Skogs-Skötsel. Och som uti en By, där til

20 Markens upkrattande är nödigt eller icke? Men början bör
alltid ske ett Stycke in uti Skogen, och där Sådana Stags trän
på alla Sidor växa, Som man hälst önskar uppdraga: Hvar-
emot til markens befrodande odugeliga trän ifrån grann-
Skapet böra bortbuggas: Den omgifvande gamla och täta
Skogen lämnar då både lugn, Skugga och frön åt den lediga
platsen, i Synnerhet om belägenheten Så nödgifver at
denna, Som en gata, af til Exempel 20 alnars bredd och
100 alnars längd kan upphuggas: Om våren der efter

22 Timmer och Bjälkar af alla Slag, ersätter i medlertid Så
rikeligen gallrings-kostnaden, at Ägarens alla Skogs behof
de må vara aldrig Så Stora, icke allenast fullt uppfyllas,
utan blir af alla förenande Trädsorter ett Så ymnigt öfver-
Skott, at det til bränsle mässe användas, om ej Grannars
misshushållning eller nära belägenheten til någon Stad
eller Lastage-plats därföre öpnar lönande afsättning:
J: 1783. Men här möter mig ett af fördomars vanliga
styrka Svårt inkast at undanrödja:
Man klandrar allmänt Såsom en Stor misshushåll-
ning, att nyttjande af rak och Smidig ung Skog: Man
vil at til gärdsle band, icke efter vanligheten unga Telnin-
gar, utan gvistar Skola användas: Ett ungt Träd til hvar
gärdsles stör nedhuggit, är en Saslig Skogs-öda: Band,
Takved, Läckter-och Gärdslehuggen påstås ödelägga al-
la våra Skogar: Ja til och med de unga Tallar och Gra-
nar, Som til Vinter Vägars utvisande öfver Isar och måssar
utur Skogen nedhuggas, til uppvacka af våra Skogs-Spa-
rares hela Patriotiska ifver: Hvar telning både ju, ef-
ter deras tancka, eljest blifvit, om icke ett masstetrad, åt-
minstone en Timmerstock:
Desse Skogs-Patroner förråda med all Sin välmening
en Så grof okunnighet, at man billigt kunde sätta i fråga
om de någonsin Sedt någon Skog? åtminstone kan aldrig de-
ras Satz bestå för Tre minuters Sund efterlanka och pröfning:

All ung Skog bör upväxa Så tät Som möjeligt är, för at blif-
va danad til högväxt och duglig Skog; men ute gammal Skog
bör däremot Så grofva Trän, Som äro tjenliga til Timmer-
stockar, åtminstone hafva Två, och Masse trän på Sand-
moar, väl Tjra om icke Sex famnars afstånd, ifrån hvar-
andra för at kunna få tillräcklig Näring ifrån marken:
Skulde då misshushållning at eller hand fälla och nyttja
all den unga Skog, Som imellan de Skuteligen qvarblifvande
Trän ändå nödvändigt Skall dö ut? Eller bör man låta
den komma på lyckan om något eller hvilket Träd i en tät
Skog Skall qvarblifva vid lif? De kraftigaste förqväfva
de Svagare, Svarar man: Skogen gallrar Sig Sjelf bäst:
Detta är juste det Samma, Som at til Tio innestulna Spåda
kalfvar lämna blott En kalfs föda, och låta dem deruti Si-
as och Slås, i tanka at den raskaste Skal Segra, ut tränga
och utsvälta de andra, Samt til Slut ensam qvarblifva vid
liv: Lätt detta Sig Sjelf: hvilket likväl är mycket ovist;
förloras då icke alltid Nie för intet? Hafva icke dessa Nie
redan inom de Sultit ihjal minskat födan för den 10de?
Grundlägges icke Creaturs Så väl Som växlers trefnad
och tillräcklig Näring i deras Spådaste ålder? Och kan icke
den 10de jämte en Svag grundläggning tillika hafva fått
något fel, Som gör honom för alltid bräcklig?
Hvad hål och Tobak gifva de plantor, Som i de fetaste och
fullrikaste driftbänkar qvarlämnas at förqväfva hvar-
an-

ödande och förjagande ifrån Sina agor: emedan dessa djur och
Så: Med Skogshatter förstår jag Sådana af våra vanliga
Hushattar, Som fått den ovanan, at alla våras lämna Gär-
darna, begifva Sig in uti Skogen, och där uppehålla Sig in-
til Sena Hösten, då de åter inställa Sig i Sin förra Husbon-
des Hus ahr tjenst: Öfver Sommaren föda de Sig väl mäst
af Små Fogel; men Så Stryka och Mödrarna och hela
hullar af den Större Fogeln af la med: De böra där-
före, Som Odjur i Saklöst fällas ehvar de träffas i Sko-
garna: —

24 plantor utur Tjpn: ma gånkar / från hvarandra
andra, emot de som sattas på vederbörligt afstånd ut-
på Landet. Hvarföre utflyttas telningar utur Plant-S
tarne och sättas 3 til 4 famnar från hvarandra. Hvad Ski
nad i Stammens tjocklek imellan ett ensamt vid någon
Gård uppvuxit Träd, och ett lika gammalt af samma
Slag i en tät Skog. Med ett ord: Minsta uppmärksamh
visar tydeligen at Sjelfgallringen åstadkommer ende
lena, trögväxta och felaktiga Trän uti en af wind
fällen, såsom en förhuggning, otillgänglig Skog
I: 18 19: Men jemte hägn ifrån oskäliga Creatures
komst och en försichtig gallring, bör våra Skogar åfve
sältsamligen befrädas ifrån obetänckt samma Menni
skors åwarkan; Ty det är mycket högst gränsande at Syr
nerhet i våra Granskogar så knappt kunna tra
fa ett friskt Träd ibland Tie, blott däraf, at mindre sa
vande Menniskor hafva den vanan, at under gående genom et
hänt mark med yxan hugga ut bucklestycken, eller somdel ha
tas, bleka uti större Trän; men genom ungskog afbrytes topparn
eller de öfversta grenarne på de i deras väg stående telningar, f
at af dessa märken vägleda sig tillbaka igen, eller och en anna

/as Tjära och löftrån så väl ock af en sådan ifränkning
ett slags lyte och en 2 til 3 tums djupgående skråma;
Men Gran lider dock mäst, och tar den af kåren röla,
som med tiden förderfwar hela Trädet. —

nar, som til Vinter Vägars utwisande öfver Isar och mässar
utur Skogen nedhuggas, så uppväcka de våra Skogs-Spa
rares hela Patriotiska ifver. Hwar telning hade ju, ef
ter deras tancka, ej gjest blifvit, om icke ett mässetrad, åt
minstone en Timmerstock.

Dessa Skogs-Patroner förråda med all sin välmening
en så grof okunnighet, at man billigt kunde sätta i fråga
om de någonsin lärt någon Skog. Åtminstone kan aldrig de
ras Sats bestå för Tre minuters Sund eftertanka och pröfning.

Skogar befintelige Masse. Trän, öfver hwilcka endast an-
lagt och wården för Cronans Räkning ägaren öfver-

bud emot dess nyttjande, är précist del samma; Tyl
som Boskaps-Slagtens inställande endast skulle bidra

taar man dock förgätas at wår Allmoge emot Jordom och Va-
na skal gjöra det ringaste steg till Skogens befrädande, ännu

gånghinna träffa på samma ställe i Skogen. Detta är ett
Nidingswärk, som borde vara urbota och med owindvikelig Spö
eller Ris-Stätande förvanas. Och som ett sådant brott i wåra
ringa befolkade Skogsbygder swårligen kan förekommas,
uptäckas och bewisas, borde ingen under hwad pretext som
hälst, wid swår straff wara tillåtet at gå igenom en an-
nans inhägnade Skog, ej eller öfver wissa dorar från
träda ifrån Allmän Väg eller nödvändig gångstig öfver
annors ägor.

Tillika med Skogen skulle ock wår lackna Skogs-Fo-
gel innom dessa hägnader, såsom uti ordenteliga Fogelgår-
dar, otroligen föröka sig; i Synnerhet om ägaren, jemte
Till-kråkors och Hauk spikars bort skjutande, tillika vin-
lade sig om, Räfwars, Mårdows, Skogshattars, så Och
ifrån Örn til Sparfhöken alla mellansorter Rof-fogelars ut-
ödande och förjagande ifrån sina ägor: emedan dessa djur och

/as Med Skogshattar förstår jag sådana af wåra vanliga
Hushattar, som fått den owanan, at alla wåren lämna Går-
darna, begifwa sig in uti Skogen, och där uppehålla sig in-
til sena Hösten, då de åter inställa sig i sin förra Husbon-
des Hus och tjenst. Öfver Sommaren föda de sig wäl mäst
af små Fogel; men så strypa och mödrarna och hela
hullen af den större Fogeln ofta med. De bör därs-
före, som Odjur saklöst fällas ehwar de träffas i Sko-
garna. —

24 plantor utur Tjpn: ma bänkar från hvarann
andra, emot de som sättas på vederbörligt afstånd ut-
på Landet. Hvarföre utflyttas felningar utur Plant-Sk
tarne och sättas 3 til 4 famnar från hvarandra. Hvad Skö
nad i Stammens tjocklek imellan ett ensamt vid någon
Gård upvuxet Träd, och ett lika gammalt af samma
Slag i en tät Skog. Med ett ord: Minsta upmärksamh
visar tydeligen at Sjelfgallringen åstadkommer enda
klena, trögväxta och felaktiga Trän uti en af wind-
fällen, såsom en förhuggning, otilgänglig Skog.
I. 19. Men icke hafa Trän otåliga Creaturs a

26 Roffoglar göra äfven så stor Skada på Tegeln, dess ägg och unga
Som Hackspiken med sitt näbb på Skogen. Men ägaren till
en sådan inhägnad Park, bör och ensam blifva ägare och
fri disponent öfver den Sig därute upphållande Tegeln.
Ofredas han för mycket så flyttar Tegeln bort: Hvare-
mot han bosätter Sig och med Sin yngsta tillväxt grunde-
ligen betalar det beskydd och hägn hon nom lämnas af en
omtänksam Husbonde, som endast höst och Vinter besked-
ligt Skattar sin Tegelskog; Men Som och med försigtig-
het om våren på Lekarna utan Skada fäller en hop Tjäder-
och Orrtuppar, af Samma Skäl, Som han utur Sitt Hönshus
bort Slaglar onödiga Hanar, när deras antal blifvit stort.
Däremot gjör en förståndig ägare Sig en helig lag, att
ifrån första Vårdag, då Hjerpen börjar Svara pipan och
intil dess ungarna hafven blifva fullvuxne, icke
fälla en enda af detta lätt utödda Slag; Tjen Tjäder
eller Orre kan, lika så väl Som en Höns-Tupp, betjena 20
honor; Men den kyska hjerpen lefver i Enighet, delar både
gift och ledt med Sin trogna Maka, ligger om som med hen-
ne på ägget, och följer kullen så länge den behöfver omvård-
nad: Hvarföre ock mer endels hela kullen för det året
går förlorad, så snart någondera Makan om Våren, el-
ler Honan för tidigt om Sommaren bortskjutes.
I. 21. Men ehuru tydlig och begriplig man och kunde
göra nyttan i framtiden af våra Skogars bättre Skötsel, van-

Skogar befintelige Masse-Trän, öfver hvilka endast an-
bud emot dess nyttjande, är précis del Samma; Sylik-
som Boskaps-Slagtens inställande endast skulle bidra-
[illegible]
tar man dock förgäfves at vår Allmoge emot Torkan och Va-
na skal gjöra det ringaste steg till Skogens befrädande, ännu
mindre vidtaga en åfven så lätt i värket ställd Plan, som den
föreskrefne är. Exempel måste först värka öfvertygelse,
och Egennyttan sedan efterfölgd: Hvilcken senare i Sig
sjelf altid starka drif-fjäder genom liten politisk handrack-
ning kunde gjöras ännu verckSammare. Til den andan
blir först nödigt at Ståndz-Personer och Präster efter råd och
lägenhet gifva goda efterdömmen, hvilket alle sådes
är det lyckligaste och genaste sätt at undervisa och leda
Menniskor af alla Classer. Sedermera skulle jag föreslå,
at de Sockenar, som i sina uthuggna eller tillfälligtvis ödade Sko-
gar ännu kunna hafva tillgång på Storvuxna ämnen eller
Trän, skulle oundvikeligen pålägges at efter vissa års för-
lopp eller genast utgöra all Sin Skatt till Kronan in Natura
uti Bjelkar, Bogspröten eller Masse-Trän, lefvererade
vid närmaste tjenliga Exportations Ställe, hvaråt de til
värdets richtiga bestämmande både på öppen och i alla hänse-
enden fri Auction försäljas. Nödvändig omtanka at fram-
gent kunna afbörda denna Skyldighet skulle då genast med-
föra en lika nödvändig vård om därtil tjenliga ämnens befre-
dande eller å nyo updragande. Och kunde denna Skatte för-
vandling hänske äfven sträckas til de Skogar, som väl nu där-
til hafva inga ämnen, men i en framtid kunna få dem, och
hvars aflägenhet ej är för stor ifrån Lastage-platserna, för al med
fördel kunna idka Skogs-odling och däraf hafva lönande afsätt-
ning.

vid gjöra sorträffeligt gagn. —

24 plantar utur tjern med bänkar från hvarandra
andra, enel. de som sättas på vederbörligt afstånd ifrån
på Landet 2: Alnar fore utflyttas telningar utur Plant-
tarne och sättas 3 til 4 famnar från hvarandra 2: Hvad Skä
nad i Stammens tjocklek imellan ett ensamt vid någon
Gård upvuxit Träd, och ett lika gammalt af samma
Slag i en tät Skog 2: Med ett ord: I Minsta upmärksamh

25 ning: Men härvid bör Regeringens åtgärd ännu icke
stanna:

§: 25 Med all underdånighet erkjänner jag Öfverhetens goda upsåt, at genom de Tid efter annan utfärdade Förordningar och Författningar hindra våra Skogars ödelagande: Jag har redan lämnat våra Storskiften del taksamhets Offer, som de så väl förtjena: Och Skola våra senaste Efterkommande välsigna de Stora Mäns och värckeliga Patrioters Stoft, som haft insigt, Mod och Styrka at emot Allmänhetens Skrik driva detta Storverk igenom: Måtte denna förträffeliga Författning lyckligen fortfara, at med de förbättringar, som ett half Seculi förfarenhet nödvändigt måste hafva updagat, snart utbreda en fördubblad Idoghet ute de Stora Strackor af inre Finland, som ännu sakna dess välgörande inflytelse!

Men utom denna hälsosamma Författning, kjänner jag krapt en enda, som icke hafs och annu hafver justen emot afsigten stridande värkan: Man har velat genom förbud mot utförsel samt tvång och inskränckning af Inrikes förbrukning öka tillgången på Storvarkis Trän; och man har tvärtom därigenom just mödan mycket arbetat at sätta oss i absolut brist derpå: Ty det är ingen ting emot våra Skogars vidd och aflägsenhet, som vi hafve at tacka därfore, at något litet masse träd här och där tillfälligtvis ännu står qvar och oförmärkt undkommit

§: 26 Men ehuru tydlig och begriplig man än kan göra nytlan i framtiden af våra Skogars bättre Skötsel, van-

18.

Skogar befintelige Masse-Trän, öfver hvilka endast ägaren äger
lagret och värden för Cronans Räkning ägaren öfver-
lämnet

bud emot dess nyttjande, är précist del samma; Ty lik- 17
som Boskaps-Magtens inställande endast skulle bidra-

ägarens upsåt, som desse våre olyckliga Författningar direc- 16.
te tricka til dess rof:

Så betänkeligt detta påstående i början kan förekomma, så begripligt och sant blifver det, dock vid behörigt efterdömande: Bjelkar öfver 12 tum i fyrkant, Spiror och Massträn öfver 12 Palm halva vedan i långliga tider varit aldeles förbudna at tillvärkningar utskeppas; til inrikes Skepps behof så väl Masse-trän fällas; men då skal Landshöfdingen i orten därom supplicera: Granar och vederbörande Ämbetsmän höras; behofvet pröfvas; besiktningsman tillförordnas; deras Skjuts Dagtractamenter, Arfvoden och benägna utlåtande afsättas: Skiftesmän, fullmägtige och utslagets lösen betalas, hvarupå änteligen Hög-Gynsligt tillstånd anhålles:

Med Bräd-sågning och Skepps-byggeri förhåller det sig lika så: Dessa handteringar anses med skäl för de bästa sätt i stort at föradla våra Skogs-Producter: Och dock får intet Såg-Vark anläggas, ej hjulen, icke en gång til en 10 Qvarns Jagt sträckas (således föradlingen ej företagas) utan Högvederbörlig tillåtelse; men utan tillstånd fälles uppenbarligen och saklöst alt öfverflödigt värcke, och deribland Masse-Trän, til Reparationer och nybyggnader af Broar, Dammar, Väder-qvarnar, Allmänna och enskilta Hus, dem ägarena efter Phantasie bygga så stora, många och onödiga, som de behaga: Det är då föradlingen som

får

skamd för allo sin tid: Manan och afringen skulle förvisst mycket lätta detta arbete; och Oxar här-
vid göra förträffeligt gagn: —

24 planter utur Tjw maj bänkar från hvarann
andra, emot de som sättas på vederbörligt afstånd ut-
på Landet? Hvarföre utflyttas Telningar utur Plant-Sk
tarne och sättas 3 til 4 famnar från hvarandra? Hvad Skä
näd i Stammens tjocklek imellan ett ensamt vid någon
Gård upvuxet Träd, och ett lika gammalt af Samma

30 får vidhämmas de onödiga kostnader och band, dem alla andra
mera Skogs-ödande företag skippa: Och kunna dermed Skäl
sättas onödiga, när intet Exempel kan uptes at någon till
tänkt, nyttig eller onyttig Skepps-bygnad eller Såg inrät
ning för bristande tillstånd ännu gått tillbaka? Hvartill
tjenade då dessa Chimeriqva inskränkningar? När här
tillkommer, at en ovedersäglig årsaq enhet Solklart vi
sar, det hufvud afsigten därmed, förråd på Skog, så helt
och hållit förlorats, at vi til egna Skeppsförnödenheter,
som nu för tiden öfver hela Finland kunna om året besti
gas til vid pass 500 Bogspröten och Smärre Masse-Trän
tillsammanslagne, redan hafva knapp tillgång inom
dragliga Distancer från Sjö-kusterna, och förmodeligen
innan kort blifva nödsakade at ifrån Ryssland eller
Polen til Finland införskrifva sådana Trän, hvaraf vi
sjelfve kunde och borde med Skogarnas bättre bestånd år
ligen Exportera 100,000 Stycken, än vi nu för tiden tilvär
kie 100,000 Tunnor Tjära; så tyckes fullkomligt Skäl
vara i händerna, at undanröja dessa onyttiga och Närin
garna endast betungande band. Hvad skulle man
säga om en Förordning, som i afsigt at befordra Ladu
gårdars tillagande i ett Land, förbjöde eller inskränk
te Boskaps Skogt? At öka tillgång på Skog genom för-

S: Ehr. Allen ehuru tydlig och begriplig man om name
göra nyttan i framtiden af våra Skogars bättre Skötsel, van-

18.

Skogar befintelige Masse-Trän, öfver hvilka endast an-
talet och värden för Cronans Räkning ägaren öfver-

bud emot dess nyttjande, är précist del samma; Ty lik-
som Boskaps-Slagtens inställande endast skulle bidra-
ga först til utsvultna Benrangels öfverlämnande åt
djuren til föda och förökelse, och sedan till Boskaps-
Skötselns allmänna aftagande, såsom en icke lonan-
de näring; Så skulle och en noga efterlefnad af för bu-
det emot Storvirks-Trän fallande endast fylla våra Sko.
gar med vindfällen af ihåliga förruttnade Trän; eme-
dan Trän, så väl som Djuren af ålder dö til Men
som ~~bora ordnig Lag altid och alltsådes med godt sam-~~
~~vete öfverträdas~~, så fallen nu ~~viktig emot~~ i all tyfthet
Finska Bonden utur sin Skog, det ena utdöende Masse-
trädet efter det andra, använder det til Pantor, Torr-
Ved eller Bränsle, och hälldre än at låta det utan all
nyttja på stället nedruttna, drar han ~~ganska Peträ~~
~~tillkl~~ på detta sätt vid pass en Schillings förmån af
ett Träd, som i vanlig tid nedfallit och utskeppat,
skader med Transport kostnader och Tragt inberäk-
nade, kunnat importera Riket flera hundrade Riks-
dalers.

Så platt omöjeligt det är, at emot förbud utprac-
tisera at Masse-trän hvarken utur Skogen eller
utur Riket; emedan de för sin Storlek under Transpor-
ten

minstone något Stycke af vägen kan nedflottas, eller ock
en

Skänd för all sin tid. Wanan och ofrungen Skul-
le förvisligt mycket lätta detta arbete; och Oxar här-
vid gjora förträffeligt gagn. —

* felet fallen för ty förmycket Ho
ver en äger förkor-
trädande som nu ge
perbur gen olämpe-
lig

24 plantor utur sjön med båtar från hvarandra
andra, emot den som sättas på vederbörligt afstånd utur
på Landet. Hvarföre utflytlas stämningar utur Plant-Sk

22. ten icke kunna undgå allmän uppmärksamhet: Näst anlika omöjeligt är det lack at förekomma Stor-Virkes tränned-fallande i tystheten utur Skogarna. Ty om ej hyggel på försk gärning upträckes, är det sedermera försvunnet emedan trädet på stället genast sönderstyckas, och i små bitar sedan makligen hemköres. Lika brottslige Grannar bliswa wist icke anklagade; Och ingen annan än en Nämnd Riding Laga tillåta ägaren för en Lagstridig, men Laglydig förvaltning af sin egendom.

Häraf händer, alman upp i landet för Skiftes Alm bräda golf-plankor, och de obetydeligaste Hus upptimmrade af ofanteligen grofft wärcke.

Sedan Finska Bonden emot en, wäl för Cronan obetydlig, men för honom oftast gansk a dryg lösen, köpt och förwärfwat sig Bördemanna Rätt öfwer den jord, som hans Förfäder eller han sjelf upplagit, och ifrån en intet annat än kölld och frost-gifwande Ödemark, med sin swett och möda förwandlat till ett Cronan Skattskyldigt hemman. Sedan ännu mera Kongl. Maij:ts nådige Nya Skogs Förordning af år 1793 lämnat Allmogen fri Förwaltning öfwer sin Skatte-Skog; så kommo hell oförwäntat några år därefter utskickade Ambetsmän at upteckna och krona alla på Allmogens

te Boskaps Slagt? Att öka tillgång på Skog genom för-

S: 24. Allen etwa tydlig och begriplig man om namegöra nyttan i framtiden af wåra Skogars bättre Skötsel, wän-

Skogar befintelige Masse-Träns, öfwer hwilka endast anwäret och wärden för Cronans Räkning ägaren öfwerlämnas.

En lång och swår Land-Transport förminskar naturligt wis Masse-Träns wärden upp i landet, i proportion efter afstågsenheten från Sjö-Kusten: Förbudet emot utförsel reducerar sedan deras ringa wärde til högst en Schilling för hwart och ett, som ej til inrikes Skepps behoft kan användas: Och kröningen gör dem slutligen til ett werkeligt ondt; hwarföre dock ägarens yxa lämnar honom ett Säkert både preservatif och Remede. Och bör man icke suppionera hos den enfaldigaste Bonde nog wett, så wida han hade så när sagt, instinct at betjena sig däraf? Han gör ju både sig och Cronan därmed en wälgärning; Ty desse i Cronans anteckningar, liksom i hans Skog, paraderande kröntc Hjeltar åstadkomma i del förargelse hos ägaren och betwär åt Ämbetsman; och Skola hell Säkert i Sakernas nu warande Ställning aldrig tillskynda någon Menniska annan än ägaren, En Schillings båtnad.

S: 25. När således en af wen så bedröflig som Sakens farenhet wisar, at Finland åtminstone om kring Sjö-husen na lider absolut brist på grofwa och hargangska liten

25. Land-Transporten för hwart Winter-Lass efter en häst, wan-

minstone nagot Stycke af wagen kan nedflötas, eller ach en

skämd för alltsin tid. Wanan och ofrungen Skulle för öfrigt mycket lätta detta arbete, och Oxan häruid gjora förträffeligt gagn. —

tillgång på Smärre Masse-Trän och annat grofvt virke,
hvaremot några Östersjö-Städer utur til utrymmet
mångfaldigt mindre Skogar, i Secler förstördt hela Europa
därmed, och ännu i dag lämna Masse-Trän äfven til
Sverige. När våra Skogar dessutom årligen icke al-
lenast genom Landets tilltagande uprodling förminskas
til vidd utan och genom vårdslöshet och misshushåll-
ning försämras til bördighet: Så tyckes hög tid vara, at
ändra Principen i våra Författningar, som med stora
steg leda til Skogarnas fördärf och undergång; Afdeles
upphäfva skadliga förbud och onyttiga tvång; och i det
Stället förena enskild båtnad med allmänt väl, sätta
den verksamme Egennyttan i rörelse, och låta Trihet,
Hägn och Winningslystnad i denna, liksom i alla andra
Näringar bliva Idogheten föregångare; Sparsamhe-
ten däremot Ställas i sin rätta ordning efteråt, och blifva
hennes följeslagerska; Ty det är ju naturligt, at man
först måste tilvärka eller förvärfva de Saker, med hvil-
kas rätta hushållning, Sparsamheten sedan kan Sys-
selsättas, för at däraf göra behållning eller öfverskott.
Idogheten vägen til Rikedom är således den naturligaste;
hvaremot Svältvägen är den aldraosämsta.
Tillföljes häraf tyckes mig at åt Allmogen, utan undantag, an-

manes och förvar-
bets män at upteckna och kröna alla på Allmogens

te Boskaps Slag? At öka tillgång på Skog genom för-

S: 24. Men ehuru tydlig och begriplig man än kan
göra nyttan i framtiden af våra Skogars bättre Skötsel, van-

tingen han besitter Crono, Börde- eller Trälsehemman, med-
tryggahet hvilde lämnas lika så fri förvaltning öfver sin
stor skiftade Skog, som öfver Åker och Äng: Synnerhet
borde honom öfver sina inhägnade och ständigt fullkomli-
gen befredade Skogsparker för ovårdeliga Tider förun-
nas så oinskränkt nyttja- och ägande rätt, at det icke
borde vara honom mera förmert at upbrama på sin Skog,
än på sina Kläder: Och kan man vara fullkomligen sä-
ker, at han icke skall illa nyttja denna rättighet: Hans
egen fördel är därföre full borgen; Ty olika hushållar
han med samma Skog då den blir en lönande egendom
för honom, än förut, då han för intet Suttit därpå med
lika ansvar, som hade han varit en ärentelig Crono-
Skog Vaktare på Stat: Tillika med hans omvårdnad
om Skogen tilltager i samma mån, som Skogens värde
stiger genom upmuntrande och af Wederbörande på alt sätt
underlåtade utvägar til förmånlig Utrikes afsätt-
ning för våra Skogs-afkastningar: Ett äfven
så värdigt, som vigtigt ärende för Regeringens om-
sorgfulla omvårdnad! - I hvarföruton alt annat är
lika så förgäfves och druckitloss, som fullkomligen
likmände den Latas önskan:

§ 24. Alla nya företag mötas af en hop svårigheter,
som

Land-Transporten för hvart Winter-Lass efter en häst,
van-
minstone nagot stycke af vägen kan nedflötas, eller ock
en
skänd för alltför tid: Wanan och ofningen skul-
le för öfrigt mycket lätta detta arbete, och Oxar här-
vid gjöra förträffeligt gagn. —

som gamla Inrättningar redan öfverwunnit i Al i ett Land öppna en hel ny Handelsgren är derföre en Swår Sak; Men at ifrån en plats draga en därstädes aftiden redan Naturaliserad Handel til en hel annan ort, är än mångfaldigt Swårare, och nästan det Samma, som at gräfwa och leda en Strid Ström utur sin djupa bädd och fordna loppin uti en ny Canal i Tillfälligahändelser i Physiska och Politiska wärlden åstadkomma dock ofta dessa Stora förändringar helt wäldsamt och hastigt i En ingång: En stor Wattenflod tillsluter en gammal, och inom några timmar tillskapar en helt ny Ågren i Ett krig flyttar likaså ~~Ett krig flyttar likaså~~ Handeln ofta inom några år ifrån ett til ett annat Rike; hwartil Secler dessförut hade behöfts i Den wak samme passar därpå och befinner sig därafs Masse-Trädes Handeln har ifrån långliga tider exclusivt tillhört Syd-Östra delen af Öfversjön, och förblifver där framgent, om ej ytterst försichtighet brukas och uppsprängar åtminstone någon tid i början göres, för at få någon del däraf til Finland; Ty utom den i alla göromål så nödiga routine, sakine wi äfven sådane expres därtil byggda Skepp, som denna Handel nödwändigt fordrar, för at kunna bära sig i Här wore wist exportations Premier, om någonsin nödige; Men som jag känner

[illegible] hela oförsynta [illegible]
belsmän at upplecka och krona alla på Allmogens

te Boskaps Slag? Att öka tillgång på Skog genom för-

S: 24. Allen etwas tydlig och begriplig man om namn
göra nyttan i framtiden af wåra Skogars bättre Skötsel, wän-

der; så är ju den Största Mishushållning mäst gynnad, 24.
och därwemot den aaanelia alle Individuer wälbel[illegible]

en absolut omöjelighet både för det närwarande at dem kun- 20.
na gifwa, och altid al dem rätt utdela; Så inskränker jag mig
endast att föreslå en fullkomlig frihet, at utan tillstånd utur eg-
na inslängda och befredade Skogar fritt få fälla och utskeppa
all Slags Virke ifrån de gröfsta Masse-trän til de Smalaste
Tunnband; Hwaraf ifrån alla Finska Stapelstäder:
1mo Ture Masse-trän, Bogsprölen och Spelstockar öf-
wer en wiss grofstek, samt likaledes all rundt Gran-tim-
mer öfwer en wiss tjocklek, tjenligit til Smärre Masser,
Stänger, Rår, Bommar &c, utan minsta inskränk
ning, utan minsta afgifts åläggande under hwad
namn som hälst, skulle få exporteras i Men
2do Ture Spiror under 10 Palm och all annat rundt fur-
virke borde betala endast 2 Sch: af Gran 4 Sch: Fyrket-
3tio Ture Bjelkar emellan 6 och 8 tum i fyrkant Öf-
verhufvud betala 6 Sch: utgående Tull. Gran bjelkar
hälften däremot, eller ännu mindre i
4to All Inrätt Ture och Gran Virke betala i propor-
tion litet Swårare afgift än det grofwa; men ändå
ej mera betungas, än at egennyttan aldrig kunde fattas
på pröf för Tullförsnillning, och desse afgifter ~~ej~~ blifwa
större på ofria, än på inrikes helfria Tantyg i
I: 25. Efter närwarande tiders priser tyckes mig att 25.
Land-Transporten för hwart Winter Lass efter en häst,
van-

minstone något Stycke af wagen kan nedflottas, eller och
en

Skänd för allesin tid i Wanan och ofrimogen Skul-
le för ofrigt mycket lätta detta arbete, och Oxar här-
wid göra förträffeligt gagn i —

som gamla Inrättningar redan öfverwunnit i Al i ett
Land öppna en helt ny Handelsgren är derföre en s...

vanligen utgörande vid pass 40 Lispund Victualie Vigt
hos oss i Finland öfverhufvud bör Skattas til Tyra Schill:
gar Banco på Milen i Ty när den vid foror vanda
Landtmannen på många Ställen längs sjöstranden, där
den mästa rörelsen nu är, och arbetslönerna följaktli
gen äro dyrast, ännu icke allenast Skjutsar foror fö
denna betalning, utan gör sig deraf äfven en bätande
Näring på de tider, då han ej har angelägnare gjöro
mål för Sig: Ännu mera bör då Allmogen längre upp
i Landet, där mindre tillfällen yppas til förtjenst, och
penningen följaktligen är rarare, vara belåten med
denna Förlön; hwilcken jag således tagen för bestämda
lägger til grund för alla i detta Svar införde Calcuer:
Häraf följer då:

1:o Att när en grof Heller 5 famnars lång Gran Timmer
Stock i våra små Städer gäller endast 12 Sch: Banco, så
lönar det Sig icke för wår Allmoge at utur sin Skog fäl
la och til Staden inköra ett Sådant träd, som ensamt van
ligen utgjör ett Lass, så snart wägen öfverstiger 2 mil
i längden; Ty trädets fällande, upprödande och framstä
pande til närmaste Vinterwäg, kostar ägaren arbete
minst för _____ 4 Schillingar
Och Land Transporten 2 mil _____ 8 d:o
Tilsammans 12 Schilling Banco,

te Boskaps Slag? Att öka tillgång på Skog genom for=

S: Ty. Men ethuru tydlig och begriplig man om nämn
göra nytan i framtiden af våra Skogars bättre Skötsel, vän=

der; så är ju den Största Misshushållning mäst gynnad,
och däremot den gagneligaste Industrie mäst belönad.

Uti Westen-Norrland och Wästerbotten, hwarest de
förträffeligaste Furu-Skogar utan Tjeru-Bränna=

24.

Mer just så mycket han i Staden in alles får för hela Trädet,
hwars wärde på Stubben således för intet bortskänkes.
Men ett Sådant Träd är inemellertid belastadt med 2 Rdr:
Utgående Tull i Banco Mynt, om någon det vrundt til Utri
kes orter med Swänska Skepp utskeppa wille. Afsigten
med denna ofanteligen höga Tull, at hindra all Export
deraf, är äfven så tydlig, som ändamålet med Sådane
Förs gwarhållande i Riket til förrättnelse i wåra Sko
gar, är obegripligt, när Gran hos oss endast nyttjas till
Bränsle, Hus-Timmer, och här och där något litet till
Bräder, mäst för inrikes behof.
2:o En Furu Bjelke 15 alnar lång och 12 tum i fyrkant,
utgör ett ganska dryg Vinterlass efter en häst. När där
före vid Exportens betales En Riksdaler Banco, så lönar
det mödan at 6 mil framköra Sådant virke; Ty ägaren
får då Sitt arbete på Trädets nedfällande, upläljande
och framkörande utur Skogen ersatt med _____ 8 Sch:
Förlön 6 mil med _____ 24:
Och för Sjelfva Trädet på Stubben _____ 16:
Tillsammans RD 1:—
Men 10 mil upp i Landet är en Sådan grof Furu=
Skog utöfver Hus behof alsintet värd, om icke Virket åt=
minstone något Stycke af wägen kan nedflötas, eller ock

en

Skämd för alltsin tid i Wanan och ofrungen Skul=
le för öfrigt mycket lätta detta arbete; och Oscar här=
wid gjöra förträffeligt gagn. —

som gamla Inrättningar redan öfverwunnit: Al i ett
Land öppna en helt ny Handelsgren är derföre en s...
l...

vanligen ütgörande vid pass 40 Lispund Victualie Vigt,
hos oss i Finland öfver hufvud här Skattas til Tunn-schill-

40

en genom denna Skog löpande jämn och alld väl upp-
hörd Vinter Väg anwenligen lättar nedkörslen:
3:o Ett 15 famnars långt och tillika så grofft Masse-
Träd, at det kan hjena till Stormast uti ett 250 läster-
Skepp, är wäl ibland de Största Trän, som nu för tiden
finnas hos oss: Om man antager, at därföre
vid något Skepps Warf eller Byggningsplats Skulle be-
talas 40 Rdr Banco; så Skulle Ägaren uthålla för
sin möda at utur Skogen til närmaste Vinter Väg fram-
skaffa Trädet af ——— Rdr 12. —
Skjuts för 10 hästar at draga trädet 12 mil à 6 Sch:
milen /c ——— „ 15. —
Dito för ännu 2 hästar med folket och hästars
föder ——— „ 3: —
Trädets värde på Stubben ——— „ 10: —
Rco = Rdr: 40: —
Men på 8 mils afstånd från afsetwerings Stället, Skul-
le icke allenast Trädets hela värde på Stubben åtgå

a/: Denna kostnad kan icke annorlunda än på följ-
tagande sätt uträknas: Ett Trädet wäger på en jämn och till-
gänglig Sandhed, blir denna kostnad obetydelig: Men
får Trädet däremot, som det gemenligen händer, i nå-
gon mån Stora Stenholster och djupa Kjäror omgifven dald;

I: Ty: Allenast wore tydlig och begriplig man om namn
göra nyttan i framtiden af wåra Skogars bättre Skötsel, wan-

42

24.

der; så är ju den Största Miss-hushållning mäst gjymnad,
och däremot den gagneligaste Industrie mäst belönad.
Uti Westen-Norrland och Westerbotten, hwarest den
förträffeligaste Timm-Skogar utan Tjenst-Bränna-
rens intrång, så endast til Sågwärkens tjenst om-
göende
sring högst upp i Landet flottbara Älfwar, har kong:
Maij:t på Allmogens besvär nedslagit Skatten til
emellan $\frac{1}{20}$ och $\frac{1}{50}$ de del af tillwärkningen; Men hela
Finland, och i synnerhet de upp i Landet belägna Såg-

förswinna, utan och något af Transport kostnaden förloras:

42

22.

medan det ej sjelft så länge hade fått stå i frö; så öfwerstiger
denna kostnad ibland hela Trädets wärde: Ja det kan och
nå sina ställen blifwa nästan omöjeligt at helt få det der-
ifrån, ehwad kostnad man ock wille anwända:
b/: Ett sådant Masse-Träd är wäl i sig sjelft icke tyngre
än 5 sådana Bjelkar, som hwardera dras af en häst; men
som wåra hästar; hwilcka nästan öfwer all i Finland höras
nbetts, icke äro wane at draga tilsammans och wåra
smala Vinter wägar icke tillåta at spänna flere i bredd,
utan den ena efter den andra; så behöfwes ganska
wäl ett dubbelt antal för ett sådant obäkligt Stycke:
c/: Uppå en rak och slät isweg, kan ett Masse-Träd
lätta forsframkjöras, som ett annat Lass: Men så smal wä-
gen är krokig, ojämn och smal, sådane som wåra Vinter-
wägar öfwer land gemenligen äro, går det wändeligen
långsamt och trögt at framslapa det: Så längt och tungt
Träd; hwilket med Manskraft i alla krokar och wändningar
nästa lyftas, bucksas och tilrätta ställas: Och däröfwer är
nu denna högre förlon utsatt: Emedan utom dess en
qwick och ifrig häst, som tar för häftigt uppå, aldrig
snarare än i en sådan fart kan blifwa sprängd och
skämd för all sin tid: Wanan och öfningen skul-
le för öfrigt mycket lätta detta arbete; och Oxar här-
wid gjöra förträffeligt gagn: ——

46 som gamla Inrättningar redan öfverwunnit: Al i ett
Land öppna en helt ny Handelsgren är derföre en s[varad]

47 vanligen utgörande vid pass 40 Lispund Victualie Vigt,
hos oss i Finland öfver hufvud hör Skattas til Tunabill-

48 en genom denna Skog löpande jämn och alltid väl upp-
hörd Vinter Väg anwenligen lättar nedkörslen:
3:o Ett 15 famnars långt och tillika Sågrost Masse-
Tvåd al det kanliena till Normalut i ett 250 lässer

49 Emedan ännu en hälft mera nödwändigt behöfdes att
framföra den större mängden proviant för Man-
skapet och foder för hästarna, som en längre resa de
fordrade:

I: 26: Uti föregående I: 22 har jag anfört, att Såg-
Verk hos oss fritt och utan tillstånd skulle få anläggas.
Men om ändteligen för god ordning skull, dessa
Privilegier anses nödwändiga; så borde deras inhållan-
de, äfwensom bräd sågningen och utskeppningen i
allmänhet på alt sätt lättas och befordras:

Ofta får nu en Såg-anläggare på kostsamma dagar til Tre
Synder förut, och wiss En Syne förrättning wid Skatt-
läggningen efter Verkets upbyggande: för minsta
fel emot formaliteterna wid den föregående, i min tan-
ka om ej aldeles onyttig, åtminstone ganska umbär-
lig förrättning, pliktar, icke Ämbetsmannen som
det begått, utan anläggaren med en ny Syn, som kan
kosta honom 50 til 100 Rdr i penningar, jämte hin-
der och tidsförlust: Och kan jag aldeles icke finna
minsta skäl, hwarföre icke Skatten, lika såwäl som
Bewillningen, skall kunna determineras på Lands-
Expeditet eller wid Tings-Bordet: Och om Cronan

45 24.

der; så är ju den största Mishushållning mäst gynnad,
och dåremot den gagneligaste Industrie mäst belönad:
Uti Westen-Norrland och Westerbotten, hwarest de
förträffeligaste Timmer-Skogar utan Tjenar-Bränna-
rens intrång, slå endast til Sågwärkens tjenst om-
kring högst upp i Landet gående flottbara Älfwar, har kong:
Majst på Allmogens besvär nedsatt Skatten til
emellan $\frac{1}{20}$ och $\frac{1}{50}$ del af tillwärkningen; Men hela
Finland, och i synnerhet de upp i Landet belägna Såg-

46. 24.

ke kan aldeles umbära dessa afgifter af Såg-
wärk, så böra de åtminstone rättas efter Locala om-
ständigheter och grundas på billigare principer
än hittils:

Ett Sågwärk belägit 30 mil ifrån närmaste
Lastage-plats uti Finland betalar nu efter 1300
års Förordning lika hög Bewillning för hwar Ram,
utan allsköns undantag, som Såg-Verken wid E-
lf: i Gotha-Älf: Det förra står 6 månader af
året tillfrusit, uthärdar sedan en swår isgång: lider
under större delen af Sommar Månaderna Vattu-
brist: har ensam en kostsam Damm at underhål-
la öfwer en bred Älf: måste hålla Hus och betjä
nen för hela året åt en särskild Såg-Betjening:
Har 20 mils Sand-Transport til Lastage-platsen:
Och får där ändteligen efter Ett års förlopp ej hälf-
ten så mycket för sina rena Timmer-Bräder, som
trofaste, Går-Tallbräder gälla in i Såg-husen
vid Edet, där flera Wärck nyttja en och samma
Damm; skötas under en tillsyn: gå natt och dag
minstone 9 månader af året: Och där isgång

an-

som gamla Inrättningar redan öfverwunnit i Al i ett
Land öppna en helt ny Handelsgren är derföre en s...

wanligen ütgörande wid pass 40 Lispund Victualie Wigt,
hos oss i Finland öfwer hufwud här Skattas til Tuna skill-

40 an genom denna Skog löpande jämn och allid wäl öpp
hörd Winter Wäg anwenligen lättar nedkörslen i
3:o Ett 15 famnars lång och tillika så grof Masse-
Tuft [illegible]

44 ännu aldrig gjort Skada eller Watten trutit i Ja inn
ett och samma Sån betungas jü en upp i Landet anlag
Såg dubbelt emot ett dylikt tätt in wid en Stad eller
Lastage-plats belägit Wärk, när deras Bräd-Ska
förwandlas i penningar efter samma Marke
gångs Taxa, då likwäl den förras bräder på till
wärkinings-Stället knapt äro hälften så mycke
wärde, samt den senares i Den ena Grannen beta
dryg Salu-Skatt och Tillwerkning för sina med
bästa hushållning inwägde Exportations bra
der: Den andra odelagder, emot blott några Schilin
gars årlig afgift, dubbelt mera Skog wid sin grafwa
Enbladiga Husbehofs-Sågjemen säljer ändå dari
från åtligen flere Hundrade Tolfter så illa Sågade
bräder, at de ibland äro half tum tjocka i den ena och
två tum i den motswarande andra kanten i Och när
sådan Stock allestädes opåtalt utan afgift upptäljes
til högst 2 enkla Bräder, som wid en kostsam fin-
bladig Sågs icke utan dryg Skatt och Tillwerkning
får gifwa En Tolft bästa utskeppnings-brä

Litt. E. p. 65.

der; så är ju den största Misshushållning mäst gynnad,
och däremot den gagneligaste Industrie mäst betungad.

24.

Uti Wester-Norrland och Wästerbotten, hwarest de
förträffeligaste Tunu-Skogar utan Tjenu-Bränna-
rens intrång, så endast til Sågwärkens tjenst om-
gående
löring högst upp i Landet flottbara Älfwar, har kong:
Maij:t på Allmogens beswär nedstagit Skatten til
emellan $\frac{1}{20}$ och $\frac{1}{50}$ de del af tillwärkningen; Men hela
Finland, och i synnerhet de upp i Landet belägna Såg-
Wärk, som i annu högre grad än förberörde Lan, äger
samma Skäl til eftergift för sig, har ännu ej kom
mit til åtnjutande af en lindring som ofelbarligen
winnes, så snart därom underdånig ansökning
göres, och billigheten deraf tilbörligen utredes.

Man nu förliden Tracten ifrån Finland til
Exempel til England för hwar Tolft enkla Talnars
bräder är ungefär 6 Schillingar Sterling; så är
den samma ifrån Göteborg ej fyllest Tre, och
ifrån Norige mindre än Twå Schillingar Ster:
hwilket gifwer hwar Tolft sådane Bräder i Gö-
teborg åminstone 30, och i Norige 40 Banco

Schil-

medgifwa: Men om man antager at En Tolft
Enkla hela rena Tyrkiwna Tunu Bräder Tal: lån-
ga 10 tum breda och 1 tum tjocka uti wåra Städer
eller wid wåra Lastage-platser betalas med 32
Schill: Banco; 2 och 3 tums i proportion därefter:
hwilket ock nu förliden ungefärligen är deras
Medel-pris: Och widare, at 3 Tolfter sådane en-
kla bräder eller en tolft 3 tums plankor utgjora

ett

Schillingar högre värde än vid Exportations Ställe
i Finland? I samma förhållande äfvenledes de fjeka
bräderna af värderna. Och som våra Finska Sågvar
dåremot icke hafva någon annan förmån än på
sina Ställen, litet bättre inköps-pris på Såg-Tim
mer; men våra Bräder draga lika dryga utskepp
nings afgifter som i Gothenborg och 50. pro. högre
än i Norrige; så är ju däraf tydligt, at Sågarna
i Rikets Sydvästra Provincer lona sig mångfal
digt bättre än i Finland: Och at uti alla Nordsjö
hamnar, Norrige för sin nära belägenhet och lin
driga Tull altid skall kunna icke allenast mycket
undersälja våra Bräder, utan ock medförmån ex
portera en hop rundt och klent Tunn- och Gran
timmer, som icke en gång skulle betala Fracht
ifrån Finland? Denna vår aflägsenhet och minst
Sex Månaders afbrott, som våra långa Vintrar
hos oss årligen göra uti vår utom dess nog kräng
liga Sjöfarts jämna gång, falla så tungt, i Sjön
nerhet på våra grofva Skogs Producter, at deras
Exportation behöfver på all sätt lättas och befram
jas för at kunna vid en sådan concurence, utan till

från årligen flere Hundrade Tolfter så kallade Sågade
bräder, at de ibland äro half tum tjocka i den ena och
två tum i den motsvarande andra kanten? Och när
sådan stock allestädes opåtalt utan afgift upptages
till högst 2 enkla bräder, som vid en noggrann fin
bladig sågning icke utan dryg skatt och bevillning
får gifva En Tolft bästa utskeppnings-bra

kunde äfven längre uppi landet belägna skogar härtill
anlitas, om all grof virke genast tillskapades och skep-

vas? länge få dragas med den nesliga vanmagt, som
detta dubbla kläperi med sig för? Imedlertid blir det

Afsöfningen häruti, som i alt annat, gör Mässaren,
bevisa Lokalar, Wehmo, Nykyrka, Wirmo och Tottala Socknebor, hvilka

värkarens eller Exporteurens förlust mycket gynna
utrikes afsättning?

I: 25 27. Men icke nog med dessa olägenheter, som
besvära våra Finska Bräder ifrån Utskeppnings til
Försäljnings-Orterna: En oundviklig Land-Trans-
port betungar ofta ännu mera denna grofva vara
innan den hinner til Lastage-platsen? Långs vå
ra Sjökuster är landet mäst befolkat, mäst upodlat,
och Skogarna mäst utödde? Ganska få flötbara
Älfvar äro hos oss til finnandes, utföre hvilka Skogs
producter upi ifrån landet någon längre väg kun-
na nedföras: Således blir hädanefter ingen annan
utväg öfrig, än at anlägga Sågar högre upi i lan-
det, där Vatten fall och tillgång på Skog sådant
medgifva? Men om man antager at En Tolft
Enkla helrena Tyrkivina Tunn Bräder Tal: lån-
ga 10 tum breda och 1 tum tjocka uti våra Städer
eller vid våra Lastage-platser betalas med 32
Schill: Banco; 2 och 3 tums i proportion däreffter:
hvilket ock nu förtiden ungefärligen är deras
Medel-pris: Och vidare, at 3 tolfter sådane en-
kla bräder eller en tolft 3 tums plankor utgöra

ett

46 Schillingar högre värde än vid Exportations Ställe
i Finland. I samma förhållande äro ock de fjerde
bräderna af värden. Och som våra Finska Sågvar
dåremot icke hafva någon annan förmån än på
sina Ställen, litet bättre inköps-pris på Såg-Tim
mer; men våra Bräder draga lika dryga utskepp
nings afgifter som i Gothenborg och 50. pro^{cent} högre
än i Norrige; Så är ju däraf tydligt, at Sågarna
i Rikets Sydvästra Provincer lära sig månadat

46 ett Vinterlass: Om då imellan Sågen och Lastage-
platsen är 12 mils Landväg, så bortfaller förlon halfva
försäljnings priset, och reducerar dymedelst bräd
nas värde vid Sågen til hälften emot hvad de gälla
vid Exportations Stället. Hvaraf man således
tydeligen kan finna, at det för Borgare och Stånds
Personer icke lönar sig at bygga Sågverk mycket
långt upp i landet, emedan anläggningen kostar
dyr i det närmaste lika mycket som vid Stads-
sidan, och några Schillingars bättre inköps-pris
på Såg-Timret aldeles icke svarar emot den dry-
ga Transporten til Lastage-platsen. Och som för öf-
rigt många bladiga Sågars anläggande gemenligen
öfverstiger vår Almoges höfva: Alla Skötte En-
bladiga däremot icke annat äro, än en Skogs-öda;
Så vore til önskandes, för at lämna vår Almoge
någon Vinter-Syssla, gagn utaf Sin aflägsna Skog,
och tillfälle till penninge-förtjenst, at, där inga
Finbladiga Såg-Verk i regden finnas, våre imel-
lan 10 och 20 mil upp i Landet boende Landtmän vil-
le låna sig at med Hand-Sågar tillverka bräder,
och därmed til Landets Flora nytta, öka våra exporter

46 kunde äfven längre upp i landet belägna Skogar härtill 28.
växa. I länge få dragas med den nesliga Vanmagt, som 27
detta dubbla Klåperi med sig för. Imedlertid blir det

49 Afsöfningen häruti, som i alt gammal, gör Mässaren, 26.
bevisa Lokalax, Wehmo, Nykyrka, Wirmo, och Jöfsala Socknebor, hvilka
lämna så fullkomligen jämna med handsåg tilver-
kade bräder, som något Sågverk, och hvaraf redan i
flera år små partier blifvit utskeppade och utan
klander af utlänningen emottagne: Och hvarefore
skulle vi icke häruti lyckas? När utlänningen årli-
gen af rund och fyrkantigt Timmer med handsågar
tillverkar Tusendetals golfter bräder och plankor
til de äldra angelägnaste behof: och handsågar i Syn-
nerhet allmänt nyttjas med stor förmån vid alla
utländska Skepps Rauf. Bonden gör det med all
möjelig hushållning: Och detta arbete lönar sig
för honom, där det aldeles icke bär sig för någon annan.
Ungefär 3 Rd för en Såg och några filar, som rac-
ka hans för lifstiden, är hans enda penninge ut-
gift härvid. Skogen är hans egen: Arbetet förrät-
tas på därtil lediga Tider; hvarigenom inga angelä-
gnare Sysslor försummas: Til Sprickors förekom-
mande och transportens lättande torkar han un-
der tak långsamt sina plankor, som fordra mindre
Sågnings arbete och äga begärligare utrikes afsätt-
ning

[illegible]
alnar afhuggas, bortföras och til Tjäru-bränning an-
vän-

46 Schillingar högre värde än vid Exportations Stället i Finland. I Samma förhållande äger ock de sjelfva bräderna sit värde. Och som våra Finska Sågvaror däremot icke hafva någon annan förmån än på sina Ställen, litet bättre inköps-pris på Såg-Tim-

ning än timmer bräder: Han nedkör inga andra, än Sådana, som i alla afseenden äro fullkomligen goda ganska breda, och som aldrig sakna köpare. När han allenast får Sågare- och Torfel-lön väl försatt, är han til fullo betalt; Ty de bakar, brisfällige och klenbräder han med Samma arbete får, och dem han til golf, tak och andra egna hus behof använder, betala Skogen och hålla honom mindre, än om hela Staken med sjuxa och vidlamera arbete til dessa hus-behof skolat upsågas. Allt hvad Handsågningen til ödsleppning lämnar, blir således en ren Nationel Vinst.

54 I: 2[illegible]/ Skepps Byggeri borde väl vara Städernas Enskr. Men som hos oss Land- och Stadsmanna Näringarnas nästan oskiljaktliga Sammanblandning hvilar på Trenne stadiga Grundvalar: Naturen, Vanan och våra Politiska Författningar: ja så kan man icke en gång, förrän ganska sent, vid Folkmängdens förökelse och Näringarnas utvidgande, af Tiden och förfarenheten hos oss vänta den rättelse, som dessa Lärmästare sjelfve på andra Ställen af sig sjelfva vanligen häruti göra. Wi skole således, ty

le lära sig at med Hand-sågar tillverka bräder, och därmed til Landets stora nytta, öka våra exporter

kunde äfven längre upp i landet belägna skogar härtill anlitas, om allt groft virke genast tillskapades och skep-

54 27 vare. I länge få dragas med den nesliga Vanmagt, som detta dubbla klåperi med sig för. Imedlertid blir det en nödvändighet at våre Almoge, som njuter Seglations frihet på Stockholm, också får bygga sig egna Tarlyg. Men som de många härtil förderliga på höfk af en Bonde-byggmästare tillskalda, illa sammanraffade, och ännu sämre af ett stort Intresse-skap underhållna små skutor utgöra längs våra sjökuster en hiskelig skogs-öde: - - - -

54 28. Ja! Wid Staters första uppkomst är ingen skillnad näringarna imellan. I naturliga tillståndet bevarar hvar och en af sig sjelf. Wanan, andra naturen, arbetar med sin vanliga styrka emot alla förändringar: Och våra Lagar vidmagthålla, liksom med flit denna oreda; I det städernas Jordbruk gynnas med Priviligierade rättigheter: Bondens Handel och Sjöfart befordras, däremot ifrån Landet med fullkomlig befrielse från all Skatt för denna Näring, och därutöfver ännu med blott en Land-Tulls erläggande til Cronan för samma varor, som i städernas därföre Skattdragande Handlandes händer, betala denna afgift två gånger.

€/

[illegible] genom i tillspann, at genom gagnelegare Näringar vinna bättre utkomst: Och Tjeru-bränningen skal af sig sjelf gå

[illegible] en gång nog afhuggas, borthöras och til Tjeru-bränning an-

vän-

46 Schillingar högre värde än vid Exportations Stället i Finland. I Samma förhållande öppnar de sig äfven

Så vore tillönskandes, at denna Stora Mishushållning med våra nog ända uthuggna när-belägne Skogar på något Sätt kunde hjelpas.

Våra Städers Skepps-byggerier gifva den närmast belägna Landtmannen på dubbelt Sätt förtjenst. Först med alt Trä-Varkes aflämnande; Ty det är utur Almogens Skogar, som denna Rudimateria skall hämtas. Sedan lärnar äfven Sjelfva byggnaderna i Synnerhet de, som i Skärgården på de så kallade Byggnings-platsen förrättas, Almogen en nyttig vinter-Syssla; emedan Skeppen där gemenligen af ett förenadt antal Timmermän från Landet för en belägad Summa aldeles Sohl- och Bihlfärdige upp-byggas.

Man är ej Stället at undersöka om våra Finska Skepps Byggerier, såsom en Stadsmanna Näring betraktade, böra utvidgas öfver hvad de nu äro, eller inskränkas. Priset på Skog i de trakter närmast Sjösidan, där Skepps-Virkens hyggen i alla tider blifvit idkade, hållen ty värre nog af sig sjelft denna Handtering hädanefter innom vederbörliga gränsor. Det vil jag endast nämna, at med förmån både för köpare, säljare och det Allmänna

telse, som dessa Lärmästare ej sällan på andra Ställen af sig sjelfva vanligen häruti göra. Wi skole således, ty

le lära sig at med Hand-Saigar tillvarta bräder, och därmed til Landets Stora nytta, öka våra exporter

kunde äfven längre upp i landet belägna Skogar härtill anlitas, om alt grof virke genast tillskapades och Skeppet på Stället upptimrades, hvarefter Timret, sedan det under Tak torkat ett eller par år, skulle nedlagas, nedköras til Byggnings-platsen, åter upsättas, bordläggas och byggnaden fullbordas. En häst skulle då nedföra lika mycket, som Tre nu göra, när Virket efter vanligheten helt rått och rundt utur Skogen medens til Byggnings-Stället framsläpas. Följaktligen 6 mils Landtransport, då ej falla kostsammare, än Två nu. Och at längst varaktigare Skepp af tillräckeligen grof och väl torkat fjerru Virke skulle erhållas, är nu afklent och rätt; därom är aldeles ingen tvifvel.

I 29:de Wederlagen den betydeligaste vår Finska Almoges export vara på Stockholm. Emedan den af nu för tiden öfver 100.000 Tunnor årligen ditföras. Och är det förmodeligen Hufvudstadens, tillräckeliga och hjemma förseende härmed, som genom den fria Sondseglation åsyftas. Ändamålet skulle dock på ett med Allmänt väl mera öfverensstämmande Sätt lika säkert kunna vinnas, om detta göromål endast lämnades åt Städernas, och de liksom Tisk-Mäsan, på

Jfr de Co: Juveln Disputation om Tjeru Tillverckningen i Österbotten tryckt i Åbo år 1747, I: 12.

genom i tillstånd, at genom gagnelegare Lärmästare vinna bättre uthomst. Och Tjeru-bränningen skal af sig sjelf gå

galnar afhuggas, bortköras och til Tjeru-bränning an-

vän-

hala Finska och Ålandska klippor sittande Öbors ba-
förjande, hvilka sysslande, utom Sonings platser och
knapt bränsle, af landet nästan ingen ting hafva
eller kunna få; utan i det stället ifrån Sjön Skola
hämta föda och alla behof; Den afläggsnare, och med
alla til ett lönande Jordbruk erforderliga lägenheter
af Naturen rundeligen begåfvade Finska, vid Sjö si-
dan boende Almogen, fick då oftord, öfver hela våra
kortsa Somrar, använda all sin ringa folkstyrka
dels på sitt hemmansbruk: Ungdomen undgick
at under dessa sjöresor til Sedor och hälsa fördarfvas
genom lättja och liderlighet: Och med hafva Stock-
holmska priset, som vår Almoge ändå i hemorten,
för sin om Vintrarna til Lastageplatserne fram-
skaffade Ved, altid säkert på stället skulle få, vo-
re icke allenast Säljarena bättre belåtne, än de nu
värkligen äro med hela betalningen i Stockholm;
utan skulle och därigenom en lönande Näring s-
gren öppnas för dem, hvilka Sak det egentligen är,
och bör vara, och hvilka, så snart denna rorelse
komme i jamn gång, visst med dubbelt större hus-
hållning och bålnad, skulle drifva denna handel
eller frachtfart, än den afläggsnare Finska Almo-

al med förmån både för köpare, säljare och det Allmänna

telse, som dessa Lärmästare ej gerna på andra ställen af sig
sjelfva vanligen häruti göra. Wi skole således, ty

le lära sig at med Hand-Segar tillverka bräder,
och därmed til Landets stora nytta, öka våra exporter

gen, som nu för tiden til sin egen och allmän skada
ynkeligen därmed slöser bort både tid och arbete. Ty
förfarenheten intygar, at på alla ställen i Finland, där
åkerbruket är någorlunda lönande, äro öfverhufvud
Jordbrukarena i mycken efter deras idoghet, altid mäss
välmående: Seglations idkarena däremot i samma
proportion i alla hänseenden de största Trasslare:
Här och där någon enda nyktter och stor Landt-han-
delsman undantagen.

Uti någorlunda frodiga skogar upväxer bjor-
ken hos oss innom 30 år til den grofleck, at han du-
ger til ordinair Stockholms ved. Genom vederbörlig
gallring skulle växten ännu kunna ansenligen
påskyndas; Men som sådant icke är brukligt, och
grofvast Bjorkar nu endast träffas kringspridda
i Granskogar; Så fordras åtminstone två Dags-
verken, och biträde af Häst desutom, til at fälla,
samla, i skogen upphugga och i Trafvar uppställa hvar
samm ved om fyra alnars längd och tre alnars höjd:
Om nu en Bonde sedan har två mil at köra sam-
ma ved til Lastage-platsen och där får för honom
En Riksdaler Banco, så har han sitt arbete i

skogen

Jfr. de Co: Juveln Disputation om Tjäru Tillverkningen
i Österbotten tryckt i Åbo år 1747, s. 12.

nomen i tillstånd, at genom gagnelegare klarnoper vinna
bättre utkomst: Och Tjäru-bränningen skal af sig sjelf
gå

alnar afhuggas, barkhöras och til Tjäru-bränning an-
van-

Skogen betald med ____ 16 Sch
Ved hörslen 2 mil med 3 hästar ____ 24: —
Och Stubboren för sin därtil använda Skog — 8.
RD: 1: —

Hvaraf man således tydeligen kan finna, att efter förenande pris icke lönar mödan att på längre än två mils afstånd från afsättnings stället fälla och framköra Stockholms björkved. Tall och Gran Ved gälla vanligtvis i Stockholm En Tredjedel mindre än Björkved. Därpå är väl bättre tillgång hos oss, och mindre arbete; Men som Trakten för hvar lika stor lamm är den samma, af hvad slags skiftt Trädslag Veden och må vara; Så lönar det knappast mödan att fälla och half mil framköra desse sämre Ved Sorter efter de priser, som de nu för tiden kunna gifva. Önskeligt vore dock att arbetet på Tall och Grans upphuggande til Ved åtminstone Skulle bära sig: emedan i våra illa medfarna Skogar största ymnighet finnes på sådane förderfvade Trän, som til intet annat duga; Toppar efter nedhuggna Timmerstockar oberäknade, som nu på sina Ställen i Skogarna utan all nytta förruttna.

Af Bjärk torde i det Stället kring Sjökusterna snart nog blifva brist, om ej bättre Allmän Hushållning med Skogen imellan kommer.

S: 30. Tjära brännerierne, en stor del af våra Finska Allmoges äldriga favorit yrke, förtjena den största uppmärksamhet; emedan Tjäran af alla våra Skogs-producter lämnar den största utskeppning til Utlänningen: En betydelig inkomst åt Cronan, och en oumbärlig penninge förtjenst åt Almogen.

Däremot är denna Handtering, på andra sidan betragtad, den grufveligaste Skogs-öda; Det olackammaste göromål för sina Idkare, och det samsta bruk af våra Skogar, hvilcka, jämte iblandt hälften af det därvid använda arbetet, på detta sätt för intet til Utlänningen borlgå.

Tjäran anlager at 100,000 Tunnor Finsk Tjära årligen exporteras til Utlänningen, som därföre betalar öfverhufvud 2½ RD:r Co: för Tunnan, fritt ombord på Fartyget vid utskeppnings stället lefvererad, med Tull och alla Svenska Omkostningar däruti inberäknade; Så gifver denna utskeppning Riket, utom Trackt och Caplake för

af De Co: juvelu Disputation om Tjärü Tillwärckningen i Österbotten tryckt i Åbo år 1747, S: 12.

af med förmån både för köpare, säljare och det Allmänna

telse, som dessa Lärmästare ej sällt på andra Ställen af sig sjelfva vanligen häruti göra. Wi skole således, tj

le lära sig att med Hand-Sågar tillwärcka bräder, och därmed til Landets stora nytta, öka våra exporter

enom i tillgång, att genom gagnelig are lärlingar vinna bättre utkomst: Och Tjärü-bränningen skall af sig sjelf gå

engång med bräder, som af tjocka stammen skola s
alnar afhuggas, borthöras och til Tjärü-bränning an
vän

för de Svenska Skepp, som til dess utförande kun-
na nyttjas, in alles ——— 13co RD 250,000.
Häraf får Cronan Tjugonde gånger
Landtull, Stora Sjö-Tullen med för-
höjning och Convoj afgift samt
Tjäru Skatt af Allmogen till-
sammans circa ——— 3co RD 37,600.
Hofmän i Finland och Stockholm,
förderas alla Omkostningar
/a/ Afraden och förtjenst å 32 pCt: 66,666:32.
Almogen således endast ——— „ 145,733:16. „ 250,000

/a/ Dessa Omkostningar bestå i Finland uti
Vrakare penningar
Varornas emottagning
Bodhyra
Handels Genant
Uti Stockholm bestå desse Omkostningar uti
Spordar vid Blockhus udden.
Ditto vid Tjerhofvet
Sapp-Penningar
Band do.
Vrakare do.
Utlastning
Frackt från Finland
Tillackningen
Arbetslön för Tunnornas
tandsning och fyllning
Arbetslön vid inlastningen
Inrullning i Magazinen
Utrullning därutur
Magazins hyra
Tolag
Beurs afgift
Måklare Courtage
Commission

Men hvar Tunna Tjära kostar Tillverkaren /a/
3 Öre och Karla Dagsverken som upptages endast
efter 2/3. gör ——— „ — 24:—
5 Karla Dagsverken ——— à 6/3 ——— „ — 30:—
2 Mils Land Transport öfverhufvud à 2/3 Tunnan „ — 16:—
RD: 1:22.
Som bringar arbets och Torlön för 100,000 Tunnor tilfore-
nämde Summa af ——— 13co RD 145,733:16.
Efter detta Tjärupris och dessa arbetslöner får då vår
Almoge sin möda netto betalt; och har således desse senare
åren, då Tjäran varit uti något högre pris, äfven ibland
kunnat hafva liten försättning för sin därtill upbrända
Skogs Men Som Tjäran är en til Sjöfart mäst förderlig
vara, Som under Sjö-krig, i anseende til större åtgång

Assecurance från Finland — Tortjenst.
Lägges nu härtil, 2ne gånger Land-Tull, Stora Sjö Tullen med
Convoy afgiften och förhöjningen, så är del 2:a Särskilta af-
gifter, Som betunga denna vara ifrån det den kommer under
första Besökarens ögon i Finland, intil dess den Skipper sista Be-
sökarens tillsyn i Stockholms Skären: Den Tjäru-Skatt, Som
Bonden Sjelf anlägger til Togden ända utom denna Räkning
Lika så den afgift, han för sine Tunnors krönande betalar; men
en hop nyttiga Menniskor Skola och lefva.
/a/ Se E: Juvelii Disputation om Tjäru Tillverkningen
i Österbotten tryckt i Åbo år 1747, I: 12.

at med förmån både för köpare, Säljare och det Allmänna

telse, Som dessa Lärmästare elljest på andra Hallen af sig
Sjelfva vanligen häruti göra. Wi Skole således, ty

le lära sig at med Hand-Saugar tillverka bräder,
och därmed til Landets Stora nytta, öka våra exporter

genom i tillstånd, at genom dagneligare Flaningar vinna
lättre utkomst: Och Tjäru-bränningen skal af sig Sjelf
gå

alnar afhuggas, bord höras och til Tjäru-bränning an-
vän-

för de Svenska Skepp, som til dess utförande hun-
na nyttias in alles ——— 13co RD 250.000:

60

och svårare tillförsel, ansenligen stiger, och däremot
fredliga tider faller i värde: Hvarföre och vår Almoge
för denna Vara under Americanska kriget fick lika
högst pris, som någonsin nu, när Skillnaden imellan
Banco och Riksgäldssedlar observeras; men efter ti-
gets Slut åren 1784–1786, nödgades i våra Finska Sn
Städer sälja den til 40 Schillingar Tunnan och därunde
Så kan man, långt ifrån at fästa sig vid dess nu varan
de tillfälliga höga värde, icke en gång jämt räkna på
det af mig uppgifna medelpris af 2½ RD Bco Tunnan.
Hvaraf således tydeligen följer; at icke allenast de 7
Millioner s/a: 30 års gamla Tall och Furu-Trän, som
til 100,000 Tunnor Tjeras frambringande årligen upp-
bränns; utan och en god del af det därpå stående arbe-
tet rent af för intet både för Riket och för Tillverkare
na gå förlorades. Bör då icke en så Skadelig Handtering
stad hänsyn inställas? Allmänt val åstar det; Men rättvisa
och billighet tala däremot för en därföre Skattlagd
Allmoges bibehållande vid denna nu för tiden enda
bekt. Men sluteligen utsäg, at vid Vatten och Bark-bröd, (men ymnigt
nande) så tungt förtjena nödiga penningar til Sina

Se förenämde Juveli Dispu tation S. 14, Men efter
direkt. E. O. Rumebergs uppgift uti Vetenskaps Akademien
Handlingar, för år 1788, 2dra Qvartalet fid. 161, skulle 20 Mill
ner unga Stån årligen härtill fordras. Hans arbetsskattnin
telse, som dessa Länmästare ej sällt på andra Ställen af sig
sjelfva vanligen häruti göra. Wi skole således, ty

le lara sig at med Hand-Sågar tillverka bräder,
och därmed til Landets stora nytta, öka våra exporter

65

34.

oss aflaga. Behöfves då någon djupsinnighet at för-
utspå en i framtiden allmän, om ej brist, åtminstone
knapp tillgång på Bräder, Bjelkar och Master:
Dessa Artiklars stigande i pris, och all framgent till-
tagande förmånliga afsättning; Wåra Svenska

47.

dryga Crono- och öfriga Utskyldens afbördande.
Hvad är då til görandes? Skall man förmånde Svårig-
heter öfvergifva all hopp om rättelse uti en till fördärf
uppenbarligen ledande Hållning, och låta, som man
säger, karran gå som hon kan, til dess hon kommer
af sig sjelf? Nej: Försiktighet med upprikthig godvil-
lighet och Drift med nödig ihärdighet hafva sällan gått
miste om ett godt förnämål.

Stränga förbud och svåra Straff uträtta alsintet
i en sådan sak, som denna, där Lagens handhafvande
är ogörligt. När Bonden har för sig at antingen
vara Laglydig och stalla i hjal, eller blifva Lagbry-
tare och lefva, så är lätt at gissa, hvilketdera alter-
nativet han vidlager. Han är ju Menniska. Alla
hans Sockenmän göra lika som han. Lands Fiscalen,
Fogden och Länsman skola ock lefva.

Allaga från honom hans Bark Bröd utan at gif-
va honom något annat i stället, duger således icke:
Det vore en obarmhertighet utan like. Men lär-
na honom Rågbröd i stället för Bark: Förena enskild
kommän med Almänt val: Oppna för honom utsäg; sätt
honom i tillstånd, at genom gagneligare Näringar vinna
bättre utkomst: Och Tjeru-bränningen skall af sig sjelf

gå

van-

för de Svenska Skepp, som til dess utförande kun
na nyttias. in alles ——— 13co RD 250.000:

och Svårare tillförsel, ansenligen Stiger, och däremot
fredliga tider falla i värde: Hvarföre och vår Almog
för denna Vara under Amerikanska [illegible]

gå åt, ehuru långsamt: Sjöfolkets vanligheten arbetar
vanan ganska starckt mot alla nya förändringar
och behöfver en motvigt på den goda sidan i Beskaf
fningen, i synnerhet genom höga Tulls pålaggande;
Detta alla Näringars, Handels och Rörelsers all
männa, om ej förstörare, åtminstone svåra plä
go-ris, kommer då också en gång väl til pass, och
gör han (alltid) säkra vårhan at förgripa sig den Nä
ring, som näkar under hennes tunga hand i Sjö
Tillverckningen må då gärna upoffras åt dess
~~förtigande verksamhet för att gifva rum åt~~
~~främmande kraftens framgång för varande och under~~
~~rörande förnyttigare Näringars~~ Om därföre på
ena sidan andra Skogs Alfvers frambringande och ex
porterande hos oss gynnades med fullkomlig Tullfri
het, eller åtminstone med de allralindrigaste afgifters
erläggande: Tjärans utförsel däremot med, til exempel
En Banco Schillings årlig tillökning i Tullen, utöfver
hvad den nu betalar, framgent jämt skulle betungas,
så at hvar til utlänningen utgående Tunna Tjära
om 30 år komme at belastas med En Riksdalers Sjö
Tull; så skall denna årligen tillagande, och på en så
grof Vara, hvilken icke gärna kan utsmugglas, ovill
vikeligen börda så kraftigt värcka til ändamålet, at

le lära sig at med Inrid-Skogar tillvarkta bräder,
och därmed til Landets stora nytta, öka våra exporter

65
34.

...saflaga. Behöfves då någon djupsinnighet at för
...Spån i framtiden allmän, om ej brist, åtminstone
...knapp tillgång på Bräder, Bjelkar och Master:
Dessa Artiklars stigande i pris, och all framgent till
...lagande förmånliga afsättning; Wåra Svenska
...Tjärå öfvertraffar dessutom i finhet och styrka, i
...synnerhet til Master, all annan Tjärå i hela Vär
...den. Ar det då förlåtligt, at alltid låta våra Master
...Timmer allt djupare ännnen nedrötna på Stubben.

64
33.

...mej denna tillväxande Tillförökning i nästan tid upp
...hör, skal slutligen all Tjärå Export hos oss upphöra.
Det skulle därföre blifva en uppmärksam Styrelses
...göromål at dess förinnan häröfver proportionera
...quantum satis.

Mot Sjösidorne är minsta tillgång hos oss på Tju
...rå-Skogar, hvilcka utom dess til Skeppsbyggerier
...och andra mer än Tjärå-bränneri lönande afsättnin
...gar i långliga tider ständigt blifvit tillstadde och ut
...huggna: Därföre vidlager ej eller Tjärå-Tillverck
...ningen med allvar förr än ungefär 3 mil från Sjö
...kusten och räcker sedan gemenligen 8 til 12 mil up
...i Landet, dän endast aflagsenheten och den långa Land
...transporten sätter ett mål för Tjärubrännarens yxa,
...hvilcken, liksom Elden, i sin framfart utan Skons
...mål ödelägger alt hvad Tall och Tjärå heter. Så
...ledes i dess ställe den tillväxande unga Skogen vid
...alla andra byggen, hvilcka fordra Trän af en viss
...storlek, lämnas orörd och bespares för framtiden;
...där man däremot här se de gröfsta och de spädaste
...trän om hvarandra barkade til Torr Ved, också på
...en gång nedfällas, och af hjackade stammen blott 4
...alnar afhuggas, bortköras och til Tjärå-bränning an
...vän-

för de Svenska Skepp, som til dess utförande kun-
na nyttjas, in alles ____ 15ca RD 250.000.

och svårare tillförsel, ansenligen stiger, och däremot i
fredliga tider faller i värde: Hvarföre och vår Almoge
för denna Vara under Amerikanska k[illegible]

gå ut, ehuru långsamt: Tjeflen vanligheten arbetar-
vanan ganska starckt mot alla nya förändringar,
[illegible]

64. vändas. Resten eller heladen ofnadelen af trädet gå
lämnas at förruttna på stället i Skogen.

Men nu är det just denna samma emellan 3 och
15 mil upp i landet belägna och våra Hafs-Stränder
ålfölyande Skogs-Sträcka, som, i brist af flotbara
Vatten-drag, enligt föregående S. 29 5/7 ... 29 endast
med förman kan lämna ofs Sag-Timmer och grof
Exportations Varke. Hvarå wilman då vänta
at någon dugelig grof Skog där skall äga bestånd, eller
för framtiden få uppvaxa, när til och med alla Spå-
da telningar, innan de ännu hunnit til 10 års ålder
obarmhertigt huggas til Torr-Ved? Emot min vil-
ja nödgas jag därföre ~~stå~~ tå l'extra emot denna
grufveligen härjande Tiende, som icke allenast
förstör Medelsvanden, utan och undergräfver vå-
ra Eller kommandes välgång.

Hus hinna byggas af Sten, Tegel, Stagg, Ler
och många andra ämnen; men af hvad Slag som
helst uppförde, kunna de dock ej umbära Bjelkar
och Bräder. En öfver hela Vexelden tillvagande
Sjö-fart, finnes i samma proportion evärligen me-
ra Skepps-Volke och Masser, som Skogarne alles-

nasaflaga. Behöfves då någon djupsinnighet at för-
utspå en i framtiden allmän, om ej brist, åtminstone
knapp tillgång på Bräder, Bjelkar och Masser:
Dessa Artiklars stigande i pris, och all framgent till-
vagande förmånliga afsättning? Wåra Svenska
Trän öfvertraffar dessutom i finhet och styrka, i
synnerhet til Masser, all annan Trävara i hela Vex-
len. Är det då förlåtligt, at altid låta våra Masse-
trän, eller deras ämnen, nedruttna på Stubben,
förbrännas til Tjera, eller Sönderklyfvas til Pa-
ner? At tillåta Tjerbrännaren forts fara i sina för-
delser? Hvad har Cronan nu för Inkomst eller gagn
af sina hos ofs kronta Masse-trän?. Eller hvad
kan Hon någonsin mojeligen få, så länge de he-
vigt skola stå och ruttna för Hennes räkning? Hvari
består sig Cronans förlust, om i det stället 100.000
sådana Trän årligen Tullfritt skulle exporteras?
Är då Invånarenas välmåga ett intet. Är då
en Nationel vinst icke tillika Cronans vinst?
Är Tull och Skatt til Cronan enda föremålet med
våra Näringar, och Den mättast folk, hvarefter de-
ras

i alla Länder: och är med så dryga omkostningar
besvärad, at Tullen på somliga orter, til Exempel i
England, vida öfverstiger Varans värde.
Timmerns exporten från Finland lärer således altid
förblifva obetydlig.
S: 33. Med Potaske Bränneri har i senare åren på 33.
ålfskilliga ställen början blifvit gjord, och är redan något
litet däraf med förman utskeppad. Det vore därföre
til önskandes, at denna Näring komme i full gång.

ras gagnelighet, deras beskyddel Skall bestämmas å Har Landet och Cronan olika Interesser.
Ach! mitt Faderneland!

S: 29. 31. Beck kokas af Almogen uti några Län på Swenska Sidan; Men har ofsendast vid Stränderna: Och ehuruväl man Skulle tycka, för Ved-åtgången och Transportens Skull, at denna Vara ocksåhar ofs, i Synnerhet långt upi Landet borde tillverkas (ty som en tunna Beck, ehuru i sig Sjelf mycket tyngre Vara, i anseende til Tunnare- och lättare trä, Bråtoike vager mera än en Tunna Tjera; men 2½ tunna Tjera gemenligen inkokas til hvar Tunna Beck, så Skulle härigenom ⅓ del af Forsel-lön besparas); är dock för Säkerheten Skull nödigast, at detta göromål hädanefter som hittils förblifver endast Ostsjunna Stads Beck-bränmare anförtrodt: Emedan man ifrån många Små Beck-Gryfor och okända tillverkare uti landet omöjligen kunde få någon jämngod vara: Beckets hårdhet utom dess befordrade underslef, och gjorde det omöjeligt at pröfva Varans beskaffenhet in ute Tunnan, utan at Slå Sönder allsammans; Hvilket nödvändiga prof gjorde Beckets å nyo upmärksamhet förlor Medlefvandes, utan och undergrafvet varan Ellen kommandes välgång.

Hus Tunna byggas af Sten, Tegel, Stagg, Ler och många andra ämnen; men af hvad Slag Som helst upförde, kunna de dock ej umbära Bjelkar och Bräder. En öfver hela Vpfalden tilltagande Sjö-fart, hinäfven i samma proportion växligen mera Skepps-Volke och Master, Som Skogarne allestädes

---

Näringen Åkerbruket. När det så förhåller

lacke, för de många och långa Transport kostnader-
na, at föra så Skrymliga varor. Tallyda Laikter

kan då bära ända til 46 mils Lands Transport, och däri-
genom ändå icke förlora mer än En Tiondedel af Sitt

och ifyllande, kanske på nya Tunnor, åter nödvändigt:
således förorsakade nytt arbete och kostnad, Som vida öf-
verguk Transport besparingen.

S: 30. Himrök lönar sig ännu mindre än Tjera at i Stort tillverka; ty den utgör en genska Skrymlig och besvärlig Vara at Transportera, i Synnerhet uti de Små, Svaga och illa gjorda Trä-kärl, Bösser kallade, hvaruti den vanligen förvaras. Widminsta rörelse döfter himröken bort, Samt Smutsar och orenar allhvad den vidkommer. Ingen vill därföre hålla något upplag af så förtretligt gods. Wid sina tillfällen betalas i minut, både innom och utom Riket, den quantitet väl, Som Netto behöfves; Men däruföfver ratas och missbjudes himröken allestädes. Den tillverkas i alla Länder: och är med så dryga omkostningar besvärad, at Tullen på Somliga orter, til Exempel i England, vida öfverstiger Varans värde.

Himröks exporten från Finland lärer således altid förblifva obetydlig.

S: 33. Med Pottaske Bränneri har i Senare åren på 33.
ålskilliga ställen början blifvit gjord, och är redan något litet däraf med förman utskeppad. Det vore därföre til önskandes, at denna Näring komme i full gång.

ras gagneliget, deras beskyddel Skall bestämmas i Har Landet och Cronan olika Interesse
Ach! mitt Fädernesland!
I: 29 §: 1. Beck kokas af Almogen uti några Län på Swenska Sidan; Men hos oss endast vid Sjöderna: Och ehuruväl man Skulle tycka, för Ved-åtgången och Transportens Skull, at denna Vara också hos oss i Synnerhet långt upi i Landet borde tillverkas; (Ty som en tunna Beck, ehuru i sig Sielf mycket tunn

i Synnerhet upi i Landet, där våra Löfskogar aldrig bättre kunde användas: Wi Skulle då kunna exportera ansenliga poster deraf, utan at behöfva befara brist på löniande afsättning: Ty utlänningen har Pottaskan i Stor mickenhet af nöden til allehanda oumgängeliga behof; Förde med Tjera från Österbotten utgående Skepp Skulle således denna Vara, i stället för Sten, Som nu utan fragt måste nyttjas, utgöra en ganska hjenlig ackter last; Och för Riket en ganska förmånlig Handlering: Pottaskan är därföre ett ömt ämne för Beskattningens Skonsamhet.

Ju längre Land Transporten Vara måste vidhannas, ju nödigare är det, at den genom förädling bringas til minsta tyngd och Volym, men högsta värde. Icke allenast därföre, bör då vår aflägsna Almoge med ens undervisas at väl Calcinera sin Pott-aska; utan ock på det Han för en, lång väg nedbragt, dålig vara, i början ej må blifva missbuden, och därigenom afskräckt från fortfarande med denna gagneliga Handlering; Hvaremot han för en fullkomligen god och ren Vara i närmaste Sjö-Stad alltid bör erhålla minst En Riksdaler Banco Lispundet. Pott-askan

45 49. laför or tillika lämna honom tillfällen at på åter-

45 48. Näringan Åkerbruket. Når det så förhåller

41 47. icke, för de många och långa Transport kostnaderna, at föra så skrymliga varor. Tälgda Läkter

46 46. kan då bära ända til 46 mils Land Transport, och därigenom ändå icke förlora mer än En Tiondedel af Sitt värde: Och denna Näring, således, om den Vederbörligen befordras och gynnas, nyttigt Sysselsätta vår längst upi i Landet boende Almoge.

34 I: 34 §: Hants och Confessionii Tillväxkningar äro icke allenast kjände och öfvade, utan och äldre Handteringar hos oss, än Pottaske-bränningen: Likwäl har med dem aldrig ännu kommit så vida, at någon betydande utskeppning kunnat göras; Hvilket dock aldeles utan någon Skada för våra Skogar, hellväl kunde ske, om endast de Granar befröfvades sin barck, kåda och wäxt, som Straxt därpå anwändes til Bränsle eller andra ringa Hushehof. Men som Hantsen knapt har en Tredjedel af Pottaskans wärde: således icke tål någon lång Land Transport: Är dessutom en ibland de Skrymliga och lätta Skogs Producter, som snarare fylla än lasta wåra Skepp: Ofantelige partier däraf också årligen exporteras från Archangel, som ifrån långliga tider tilbaka idkat denna Handlering och mer än tillräckeligen

gen

[illegible] af den mest gynnade Landsmanna klassen hos oss, måste man i Allmänhet tilstå, at det på många-

ga

ras gagnelighet, deras beskyddd Skall bestäm-
mas å Har Landet och Cronan olika Interessen.
Ach! mitt Fäderneland!
I: 29/31. Beck kokas af Almogen uti några
Län på Swenska Sidan; Men har afsenddass vid Sta-
derna: Och ehuruväl man Skulle tycka, för Ved åt

70

gen uppfylle hela Europas behof däraf, så är
fogat [illegible] at förmoda, att Hamts någonsin kan
blifva någon betydande Export vara från Fin-
land; ännu mindre tål någon Beskattning.
I: 34/35. Terpentin-Olja har och i senare åren
har ofs börjat dessilleras: Och är konsten nödän bragt til
den fullkomlighet, at så snart Oljan får göra en resa
til Stockholm och där, såsom utländsk, försäljas, är
emot dess godhet intet at påminna. Här utaf
skall med tiden en vacker utskeppning kunna blif-
va, om denna späda Telning ofstörd får väl rotfästa
sig, och sedan hägnas och beskyddas, at ej blifva af
Beskattningen förqvafd. Bergmästarens Historia
i Bohus-Län är ett afsven så bedröfligt som talan-
de Exempel härutinnan gemenligen hos ofs till-
gå. Skal då förfarenheten aldrig få lära ofs
[illegible] ? Skal alting vika för Penninge-
behofvet?
I: 36. Bergmästa, Enbär och en hop Smått
Trä-Virke, kunna aldrig blifva betydande utskepp-
nings Varor ifrån ofs; Ty innom Ostersjön finna
de ringa afsättning: Och längre bärs lönar det sig

och ren Vara i närmaste Sjö-Stad alltid bör erhålla
minst En Riksdaler Banco Lispundet. Pott-askan

så förer tillika lämna honom tillfälle att på åter-

Näringen Åkerbruket. När det så förhåller

acke, för de många och långa Transport kostnader-
na, at föra så skrymliga varor. Tillgjda Lakter
äro de enda af detta Slaget, som några våra Säder,
[illegible] på, ~~nödtorftade och blott för några år i länder~~, där-
skilt anhålna Privilegier, länge redan til Tyska
Orter innom Sundet Exporterat, och ännu med
förmån både för Landet och sig Sjelfva länge skul-
de kunna utskeppa, allenast denna handel så
kunde styras, at utförslen aldrig öfverskreds af
närmaste behof. Och [illegible] förrige
de Danska och Tyska hamnarne utom Sundet
med alla Sorter Trä-Varor til bättre pris, än
vi möjeligen kunna göra det; utestänges Säle-
des därigenom all concurrence ifrån Finland.
I: 35/37. Ifrån Skogen vänder jag mig til Ängen:
Åkrens Moder: Alting talar för denna Ordning,
utom allmänna bruket; Men vår Hushåll-
ning är trasslig och våra Principer förvända
uti mer än ett afseende.
Ängs- och Boskaps-Skötsel äro väl i sig
sjelfva Ivänne särskilda yrken; men i ho-
ningen mesendels ofullkomliga. Endast om-
kring

[illegible] vårt Skogbevuxna Land samla och afbörda,
för-

är den mäst gynnade Landsmanna Näring hos
ofs, mäste man i Allmänhet tillstå, at de på mån-
ga

ras gagnelighet, deras beskydd Skall bestämmas af Hat Landet och Cronan olika Interesser.
Ach! mitt Fäderneland!

73 ting Stora Staden kan det löna sig för en Landtman med ett Starkt hö-bord at hålla liten Ladugård. Han säljer då sitt hö til Staden, där det gemenligen väl betalar sig, och återhämtar därifrån för en ringa penning så mycken gödsel han til sitt Jordbruk behöfver: Hans nära belägenhet och lindriga Transport gör detta för honom til en god hushållning, som aldeles icke duger för en aflägsnare; emedan hvarken hö eller Gödsel bär någon lång Land-Transport, utan bära på Hästen förvandlas det ena uti det andra. Och som Ängs- och Boskaps-Skötsel således allmänna äro så förenade, at de tillsammans utgöra blott en och samma Näring; så vårda de och hän på en gång afhandlade.

Många Utländske Auctorer hafva bevist, at en väl Skjött Äng lämnar Sin Ägare genom Ladugården jämnare och i proportion mot arbetet mera behållen vinst, än en lika väl Skjött Åker af samma vidd; Och at Boskaps-Skötseln således i allmänhet är en indrägligare

deringa afsättning. Och längre bärs lönar det sig

och ren Vara i närmaste Sjö-Stad alltid bör årligen hållas minst En Riksdaler Banco Lispundet. Pott-askan

så förer tillika lämna honom tillfällen at på åter- 45 39.

Näringen Åkerbrukets. När det så förhåller 45. 48.
sig uti Starkt befolkade länder, där ingen, eller åtminstone obetydlig land-transport besvärar åkrens tunga afkastningar, och där aldrig åkrens Gröda af inträffad frost under Sommar-Månaderna ännu lidit Skada: Hvilka fördubblade Skäl hafve icke vida, at hos oss gifva Boskaps-Skötseln dess välförtjenta företräde? i Synnerhet i de inre delar af vårt vidsträckta och kalla Land, hvarifrån Land-transporten til Städerna är så ganska lång och besvärlig, och där frosten ännu aldrig, åtminstone icke betydligen skadat våra förträffeliga vid Climatet vanda inhemska gräs-slag; men däremot på sina ställen förordsakar [illegible] täta och täta missväxter på Spannemål.

Låt oss taga Smör och Talg Priserne i våra Sjö-Städer til En Riksdaler Banco Lispundet, ehuru de nu för tiden hålla sig närmare Två än En Rd:s 40 Lispund Smör eller Talg kunna då nedföras hela 48 milen, eller ifrån de aldra aflägsnaste delar af öfra Finland för Tjra Riksdaler,

Som

Ungars anlaggande och vårdande, [illegible] nam-

uti vårt Skogbevuxna Land samla och afborda, för-

ar dem mäst gynnade Landtmanna Näring hos oss, mäste man i Allmänhet tillstå, at de på många

ga

rans gagnelighet, deras beskyddd Skall bestäm-

74 Som i herrorden minskar blotten Tiondedel af va-
rans värde: Torra Hudar gälla efter vigten
ännu mera: bära således Transport-kostnaden
ännu bättre: Men hvarken lönar det modan
at så lång väg nedföra kött, på ett eller annat
sätt Conserverad, ej heller bör det för flera orsa-
ker skull tillåtas; utan lefvande Creaturs ned-~~drif~~
drifvande til städerna i det stället på alt sätt lättas
och befordras: Och som på Svenska-sidan Stora
Boskaps-drifter lika lång väg ända ifrån Små-
land och Skåne til Stockholm händigt ankomma,
så blir väl och saken efterhand möjelig och lätt
hos oss, ehuru detta, såsom alla andra nya före-
tag i förstone torde möta sina Stora Svårigheter,
mäst af brinnande Sommar-Vägar: När såle-
des den nu för tiden Näringslöse Carelaren på
detta sätt kan få alla sina Ladugårds-Afkast-
ningar på en Tionde del nära, lika högt betalda
hemma i sitt Förle, som uti våra Sjö-Städer: och
denna Tionde del icke en gång blir någon utgift för
honom, utan en skälig betalning för några oljeft
i Sysslolöshet hemma tillbragda Vinterdagar: Des-

deringa afsättning: Och längre bärs lönar det sig

och ren Vara i närmaste Sjö-Stad alltid bör erhålla
minst En Riksdaler Banco Lispundet: Pott-askan

45
49.

la föror tillika lämna honom tillfällen at på åter-
resorna få alla sina Stadsmanna behof af Salt,
Tobak och Jern för intet hemkörda; Så tyckes mig
deraf vara tydligt, at denna Näring bör blifva
vår längst upp i landet boende Almoges Hufvud-
syrke:

I: 36 38: För at hålla Boskaps-Skötseln i gång
tyckes mig bäst och näst an enda utvägen vara, at
pålägga denna Almoge at in Natura i Smör och
Talg på en viss tid om Vinteren vid närmaste Sjö-
Stad tullfritt [illegible] afsälägga all sin Skatt til Cro-
nan antingen efter Marknegång; efter För-
nings-pris vid genast skeende öppen Auction;
eller ock, som vore aldra bäst, uti ett en gång för
alla fastställdt qvantum: Detta tvång skulle
i flera afseenden hafva sin nytta med sig och tje-
na til många goda ändamåls vinnande: Ty

la 5 tie Mils längre resa plägar icke Bonden så mycket,
som Tullen och de många stycken han där skal erlägga: Han bör
slippa denna snara för sin redlighet, och detta profvet Jobs 40 sta
Tålamod, där den hungriga Egennyttan bruka de plun-
dreja.
nästa tinepunkt Chicanera och ~~pruta~~:

Akiren

Ungars anläggande och skötande, hvilken upp-
nam-

ett vårt Skogbevuxet Land samla och afbörda,
för-

au den mäst gynnade Landsmanna Näring hos
oss, mäste man i Allmänhet tillstå, at det på många
ga

1mo Skulle Almogen blifva föranlåten at öka sina Lador, gårdar, och mera befalla sig om Ängs- och Boskaps-Skötsel, än hittils: hvilket är Hufvud-ändamålet,

2:o Ock så nödsakad, at vinlägga sig om dessa varors förbättrande til qualiteten; emedan intet annat än fullkomligen godt Smör /a/ och Talg skulle emottagas: och är detta en Sak af så mycken betydlighet, at om den öfver hela Finland kunde vinnas, skulle det årligen importera Landet Tiotals Gulds /b/

/a/ Så sker nu redan på de Ställen hos oss, där Crono-Tionde-Smöret in natura emottages af Cronofogden uti Länsmans och En Nämndemans närvaro. Hvar bis Smör, som misstänkes, eller hvars ägare icke är för redlighet dess bättre känd, profvas och Sönderskäres med en stor knif, för at om dess inne hall blifva fullkomligen öfvertygad. /b/ Ifrån Vasa och de Tem därifrån Norrut belägna Sjö-Städer kommer årligen til Stockholm öfver 100,000 Ltl:r Smör, som för dess samme beskaffenhet alltid betalas minst 8 Penningar på lispundet, emedan Närpes och Christina Smör ifrån samma Län; men Tiljen väl 24 Penningar mindre godhet och pris emot Helsinge-Smör: Och tyckes det vara så mycket lättare at bringa det Norrbottniska åtminstone til lika godhet med Christina Smör, som ingen naturlig orsak, utan blott beredningen och ansningen vålla denna märkeliga Skillnad, hvilken på ett så stort parti får högen gör en högst betydande förlust för Landet.

Ali dessa Städerna underkasta Smöret Edsvurna Upphygnings-mäns och Vrakares pröfning, tjente til intet annat, än at

[illegible] de ringa afsättning: Och längre bär det sig

[illegible] och ren Vara i nämnde Sjö-Stad alltid bör förhålla minst En Riksdaler Banco Lispundet, Pott-askan

3:o Så vida hvar Hemmans Åbo härigenom blefve nödsakad /a/ at sjelf hvart år göra denna resa, som kostade honom näst an lika mycket som han hade med sig på sin Släda 10 eller 40 Ltl:r; så skulle han efter hand söka förskaffa sig af dessa eller andra lika lånande varor så mycket, som han på sitt Lass, jämte Crono-Skatten, begvämligen kunde nedföra. Resan vore ändå nödvändig: Besväret fördes hell och hållit på Skattens räkning: Tarvel-lön för hans egna tillika nödbragte Handels-Varor skulle därigenom i hans sinne aldeles försvinna: Och dogheten af en lånande afsättning uppmuntras. /b/

[illegible] dda Varan Staden förbi, belunga Näringarna, och på deras bekostnad [illegible] dda några Skutkar mera.

/a/ Wår Finska Talg gäller, af samma Skäl, som om Norrbottens Smör är anfördt, alltid 8 à 16 Penningar mindre på Ltl:r än den Ryska Talgen; men kan genom upriktad försigtig Skötsel, lätt bringas til lika godhet.

/a/ Den enda Boden förtror af gårna sin vara i sin Grannes händer: Om än misstroende afhåller honom, är dock den vinga, men för honom kännbara belåning, som han därföre skulle [illegible] tgifva, tillräckligt Skäl at hålla sig hemma, hälst han därmed ingen ting förtumma, och hans Hjelp, så väl som han sjelf ändå under samma tid hemma skulle hafva sin [illegible] rda; så att den tillökte kostnaden icke blifver alt för stor.

/b/ Supponera allenast Tjugu Lispund Victualie Varor om året af hvart hall hemman, som denna öpnade lätta afsättning, utöfver Skatten och nu varande tillverkningar, skulle tillvägabringa: Lätt ofs och taga at allenast 2000 hela hem-

Åkren

[illegible] Ungars anläggande och skötande; hvarvid [illegible] nam-

[illegible] tur vårt Skogbevuxna Land samla och afborda, för-

[illegible] var den mäst gynnade Landsmanna Näring hos oss, mäste man i Allmänhet tillstå, at det på många ga

4:o Genom dessa nödvändiga Förorsakar Skulle våra Vintervägar åtminstone den tiden af året oframkomlige: Communicationen med östra Landet hämmas, och inländska rörelsen till Allmän nytta på alla sätt lättas och befrämjas.

5:o Och i det Stället vår nära Gränsen boende Almoge nu förser sig med alt sitt Salt ifrån Ryska Sidan, där denna Vara vid införseln är mindre belastad med Tull: följaktteligen säljes til bättre pris än hos oss; Skulle detta smuggleri, som så länge vår haft Salt Tull varat, omöjeligen kan förekommas; åtminstone något minskas: Tjen eller annan Skuld dock, när han ändå är på Stället i Finland, där sådant finnes, hälldre litet dyrare köpa sitt ringa årsförnöd däraf, och det med samma omak hembringa, än därföre enkom göra en resa til Ryssland.

Uppå alt det Salt, som då mindre inpractisera

---

hemmanslånglyi Landet voro belägna och till Boskaps-Skötsels idkande så tjenliga, at deras Skatt i Smör och Talg, enligt föregående, borde utgå; så bleve en tillökning af 40.000 Tlr Victualie varor på vår Handels Vag häraf en åtvensåfägnesam, som betydande, och liksom genom en ny Skapelse oförmärkt tillkommen Tryckt

författaren nämna vara några anmärkningar: Des-

deringa afsättning: Och längre bärs lönar det sig

och ren Vara i närmaste Sjö-Stad alltid bör erhålla minst En Riksdaler Banco Lispundet. Pott-askan

omöjeligt, at någonsin hos oss bliva denna tarande ~~dig~~ vår tvångfria anda

41.

ges från Ryssland Skulle Kronan vinna Tull, köpmannen afsättning, och Riket betsraua differencen imellan inköps priset på Salt-platsen och försälgnings-priset i Ryssland; emedan denna difference då i det Stället til Kronan Riks-Kontoret flytande bora alla lackor tillstoppas så godt man kan, när omständigheterna ej tillåta det helt och hållit bolade dem.

Skatte-Förvandlingen in Natura och nedförslen til Sjöstaden skulde väl i förstone förekomma något besvärlig, kanske äfven vidrig och besynnerlig för våra aldelesicke förnyheter fallna Finska Almoge; men jag inser ingen betänklighet vid utförandet däraf, när Förandringen icke sker tvärt af och på en gång; utan så småningom och sagtigen, som förfarenheten lärer at dylika Saker bör vårckställas.

I: 39: Här är ej rum at utföra hvad våra Angar och vår hemstad Dalkarlar på fördelachtigaste sätt bora skötas. Några Almänna anmärkningar, passande til denna Närings usla belägenhet hos oss, kan jag dock icke förbigå.

Åkren

Ungars anläggande och skötande, hvarvid särskilt vårt skogbevuxna Land samla och afborda, för-

var den mäst gynnade Landsmanna Näring hos oss, mäste man i Allmänhet tillstå, at den på många

4:o Genom dessa nödvändiga Foror Skulle wåra Vint

40 Åkerns har så öfverall intagit högsätet, at ängen
anses och underhålles i alla afseenden som den samf
tjenstepiga. Hagen och Skogens några lunda under
rodjande är alt hvad henne påhöfdas. Hon Ska
göra ståndig tjenst: aldrig få någon hvila: aldrig n
gon välplägning. Hon liebränines, utgnagas bå
tida och sent: förtrampas af folk och fä. Af så
dan medfaut utmärglad, gör hon litet Skäl för sig.
Widden Skal då ersätta den ringa aringen: Och
man mångdubblar til sin Skada både arbete och
hägnads. Tyett Tunnland väl Skött äng, Som ger 300
Ltr härdvals hö, är mångdubbelt mera värdt, än
en instängd mossa om 50 Tunnland, Som ger 300
Ltr Starr.

Ladugården Sköles på Samma Sätt Som ängen.
Creaturen lifnäras, Svälta, vantrifvas, förlora. La
dugården bär sig Således icke: Är en plåga. Ett nöd
vändigt ondt. Wore det icke för den, för Åkren gum
bärliga Gödslen Skull: för den för Barnen omisteli
ga mjölk-tåren Skull: Så underhölle man alde
inga kor; Men om man födde och hela Året omkring
vällansade 4 eller 5 kor med det föder; Som vanligen Tie
nu måste lefva af; Så Skulle man af dem så lika

de ringa afsättning: Och längre bärt lönar det sig

och ren Vara i närmaste Sjö-Stad alltid bör erhålla
minst En Riksdaler Banco Lispundet. Pott-askan

omöjeligt, at någon sin hos oss blifva detta tarande
Som rätt qvälja orda
Domare [illegible] Mark aldeles gvitt. At hvad man
så han önska, är at detta nödvändiga dess Skadliga

46.

42.

tycken Godsel och mera mjölk, än nu förtiden af
dubbelt antal: Desspara hälften af Ladugårds
isen och En fjerdedel af besvärel.
Al någon lunda upkjelja denna Näring före=
ås han endast:

1:o Tjenliga Beteshagars inrättande, där Boskia
pen jämte tillräckelig föda Skulle hafva lån=
dig tillgång, til friskt, hälsbringande Vatten.
Man finner nu i det Stället alla åbackar inhäg
nade och upptagne til Åker eller äng, och Boskapen
således liksom med flit afstängd ifrån all Vatten
åtkomst, för at i oländiga Skogsmarken för vil
las, förmagta af törst, eller nödgas dricka ett
ofundt vatten, gå ner sig i kärr, bryta benen af
sig i holfter, och Slutligen upätas af vilddjur.
Kär Skogen enligt föregående 43:e och följande
J. S: förut är instängd, blifva nödige beteshagar
sedan där bredvid lättare inhägnade.

2:o Som det oförnekeligen är för mycket begärt, at vår
Almoge under våra korta Sommar Skall hinna
med Circulations Jordbruk eller Artificiella
Ängars anläggande och Skötande; hvilka Sist=
nämn=

tur vårt Skogbevuxna Land samla och afborda, för=

au den mäst gynnade Landtmanna Näring hos
oss, måste man i Allmänhet tillstå, at det på mån=
ga

74 4:o Genom dessa nödvändiga Toror skulle våra Vinter

60 Åk[er]r har så öfverallt intagit högsätet, at ängen

61 nämde jag anser aldeles onödiga hos oss, där vi ha
ve så förträffeliga inhemska Gräs-Slag, at vi knap
re däraf borde meddela från åt andra, än hämta dem
utifrån: Så ville jag endast tilvåra landtliga ängar
förbättrande ändra Twänne Saker, dem vår Almoge
näst an allestädes småningom och efterhand kan
värckställa: det öfriga lär sig sjelft. Det förstn
består i dikning: Detta på äng lika så nödvändi
ga göromål, som på åker, är allestädes hos oss ännu
lätt, dels af orkloshet, dels och förnämligast af fom
dom; emedan man, i tanke at befordra gräs växten
öfverallt med flit lämnar våra ängar för mycket
Vattendränkta, och således befordrar endast Bjön
mässa, vår allmänna ängs plåga, hvilken gemen
ligen härrör, antingen af en ofruktbar sandig grun
som icke är sattigmans höfva at förbättra, eller o
allmännast af Bankfyra, som med vederbörlig dik
ning radicaliter hjelpes.

Det andra angelägna göromål är Dammars an
läggande til Vår-Vattnets qvarhållande i Jord
månens jämna stigning ifrån Landtryggen och

---

deringa afsättning: Och längre bärs lönar det sig

---

och ren Vara i närmaste Sjö-stad alltid bör erhålla
minst En Riksdaler Banco Lispundet i Pott-askan

omöjeligt, at någonsin hos oss blifva detta lärande
[illegible] Samtlig [illegible] Mark aldeles gilt. At hvad man 46.
så han önska, är at dessa nödvändiga oss Skadliga
följder blifva dräglige, och på det hela för Riket så
lilet kännbare, som möjeligt är.

[illegible]

fsgrenar ända til Hafs-Stränderna, samt Väfflo
nas stigande hos oss gemenligen öfver alla åbrad 47.
ar, gör det ganska lätt, at sätta alla tillgränsan
ängar under vatten: Och som Landtmannens öf
ga ängar mera endels äro belägne i dalder och
å de lägsta ställen; så drar sig och det gemenli
en alla Vårar efter Sno-smältningen utur om
gande skogar och högder, tillräcklig Vatten at
verswämma dem i Landets belägenhet gynnar
således Dammars anläggande på de flesta stäl
en: Och om jordvallar skulle anses för arbets
drygge eller icke nog starke at emotstå våra Vår
loder och Isgångar; så lämnar våra skogar oss
emnen at med några stock-hvarfs upptimran
de, myssiande och fyllande med sten eller jord,
bygga så starka och täta Förmurar för vatt
net, som någonsin kunna fordras. Hvar Elf-
å- eller Bäck i Finland borde således skattas
under sitt lopp och förmås at göra större delen
af det land fruktbart, som han stryker ige
nom: Emedan det mustiga Sno-Vatten, som de
utur vårt skogbevuxna Land samla och afborda,
för-

---

ar den mäst gynnade Landtmanna klaring hos
oss, mässe man i allmänhet tillstå, at det på många
ga

74 4:o Genom dessa nödvändiga Toror Skulle våra Vinte-

80 Åkerns har så öfverallt intagit högsätet, at ange-

85 nämde jag anser alldeles onödiga hos oss, där vi ha-
ve så torrlagda Elfvar inhamska Gräs-Slag, alvi snare

64 förmodeligen än med mera och fruchtbara ämna
afverlagdt, än någonsin den nyttbara Nilens Ö-
lens Dessa Vatten-drag göra i det Hållet nu e
dass Skada i sin framfart, och Sätta icke förra
i Sall-Sjön Sitt Sediment; hvaraf väl Jordägare
nar vid Sjö-kusterna genom Stora uppländning
gar på Sina Ställen årligen vinna ansenliga för
delar; men Sjösaltet däremot afsven så mycket b
dem, genom alla ämynningars hastiga uppgrun
dande til de där belägna Städers, Hamnars, Skepp
och Båtleders framtida undergång.

På alla Ställen hos oss, där uppdämningar med
anSkillning äro anlagde och Skötte, hvaran nyt-
tan öfver all förmodan Utlämningen; mindre
än vid dantil af Naturen med goda lägenheter gyn-
nad, använder obrolig kostnad och möda på Sina up-
och-fördämningar. Wi låte däremot våra Jär-
flader röfva, bortföra och för intet i hafvet begrafva
ofra Landets fruchtbaraste jordämnen.

S: 40 Norrländska och Finska Hästarnas
förelräde i Styrka och hårdighet framför de Sven-

och ren Vara i närmaste Sjö-Stad alltid bör uthålla
minst En Riksdaler Banco Lispundet. Pott-askan

omöjeligheet, at någonsin hos oss blifva denna lanande
egen näringar
Dennes kunskaper alldeles gäller. At hvadman
46. kan hos oss, är at dessa nödvändiga Skadliga
följder blifva dragliga, och på det hela för Riket så
litet kännbare, som möjeligt är.

Likasom man anlägger Krutbruk och hvit hus
på skälliga afstånd ifrån Menniskors Boningsplat
ser, för at undgå följderna af denna farliga, men

65 44 är så allmänt erkändt, at af med liten omvård-
nad om vår Hast-afvels förbättrande aldrig Skulle
kan förmänlig afsättning på Sverige för våra Kar-
Finska klippare, i synnerhet om deras Stor-
lek blefve upphjelpt genom Herr Kungs
förskaffande. Wåra Carelska hästar äro
synnerhet raska: Och Skuterierna så långt
upp i Landet gör intet til Saken;
nar den til Salu ämnade hästen til försälj-
ings-orten drar med sig ett litet Lass Victualier,
som där med Sadel och alt tillbehör förbytras, så
kostar hästens nedförsel aldeles intet; utan är
han tvärtom sin ägare gagnelig intil Sjöss
under.

S: 41 Af svenska Skulle Tin-tilliga Schäfferier
väl bära sig på tjenliga Ställen långt upp i lan-
det; Ty förfarenheten har redan bestyrkt at
Spanska Får trifvas hos oss; och deras dyra ull
följaktligen väl den längsta Land-Transport.

S: 42 Om Åkerbruket, som vanligt och ännu
är den mäst gynnade Landsmanna Näring hos
oss, mäste man i Allmänhet tilstå, at det på må-

ga

74 4:o Genom dessa nödvändiga Toror skulle våra Vinte

80 Åkerv har såsöfverallt intagit högsätet, at ängen

85 nämde jag anser alldeles onödiga hoss oss, där vi ho
ne så torrt och lia inhämsta gräs-slag, at vi snara

44 förmodeligen är med mera och fruktbar ane ämne
öfverlassad, än någonsin den nyttigt bar at Nilens Da

86 ga ställen uti de mot hafs-sidan belägna Trak
af Finland idkas med lika kännedom och drift
som man i allmänhet finner hos Almogen uti
dra för åkerbruk nyttiga landen; Ty attonde
nela af rågut sädet och sjettedel af korn, är hos oss i god
år icke någon osannlig skörd öfver hela Socknar
Och mera räknas icke öfver hela sjuhundrad hvarke
i Upland eller England.

Wi innehafve således förs värligen allaredan
konsten, bygd på en lång erfarenhet. Saken b
står då förnämligast at så den utspridd öfver
all, och så allmänt vidlagen och högst dresven u
vårt Land, som Jordmån och Climat det tillåta

Om man lager 3/3 RDt Banco såsom ett Span
nemåls /b/ Medelpris hos oss för de sist för
flutna 30 åren, och 3 tunnor sad på ett Almogens
vinter Lass; så minskar 12 mils Land Transport
1 RDt eller en tionde del: 24 mil en femte del: och 48
mil två femte delar af Varans värde. Enligt
/b/ bestående af hälften Råg och hälften korn.

omöjeligt, at någonsin hos oss blifva denna tanande — 4p
Dennes svårbegripliga orda
Dennes [illegible] Mark äldeles grill. At hvad man 46.
då han önskar, är at dess nödvändiga Skadliga
följder blifva dragliga, och på det hela för Riket så
lätet kännbare, som möjeligt är.

Likasom man anlägger Krutbruk och krut hus
på skäliga afstånd ifrån Menniskors Boningsplat
ser, för at undgå följderna af denna farliga, men

regående 1. 37/36, ser man således at Sädugårds af- 41.
fastningar tåla fyra gånger längre land-Trans-
port än Säden, och i följe däraf, at Boskaps-Sköt-
seln, där den af Naturliga belägenheter gynnas,
skrare och med mera förmån kan idkas, i de in-
re sta delar af Finland, än Åkerbruket blott Folk
til up i landet. Men som det är af ytterst an-
gelägenhet, at få denna lyftnämda Näring i all
möjelig gång äfven högre upi landet, både för lan-
dets uppodling, Climatets förmildrande, Folk-
tangdens och Almänna välmägans tillagan-
de, och i synnerhet til stoppande af Rikets ut-
ländska Spannemåls behof: En Saker förfa-
renhet därjemte redan länge bevist, at Åker-
bruket, icke allenast kan idkas, utan och vår-
deligen gifver ymniga skördar långt upp i
Tavastland och Savolax, hvarifrån det nedra lan-
det under senare årens sädes brist haft betydande
tillförsel, så snart Spannemålen i
sladerna stigit til Tre Riksdaler Tunnan, så at det
ho-

74 4:o Genom dessa nödvändiga Foror skulle wåra Vinte

80 Åkerw har så öfverallt intagit högsätet, at ängen

85 nämde jag anser aldeles onödiga hoss oss, der wi ha
re så förbrå Heliga inhämska Gräs-Slag, at wi snara

94 förmodeligen är med mera och frichtbar are ämne
öfverlattad, än någon sinden mull. Wi

44 höga priset betalt den långa nedförsln: Så ankom
mer det, jämte sjelfwald åningens underlättande,
förnämligast på en lönande afsättnings anskaffan
de innom landet, hwilcken nu felar oss, och hwarut
hela Problemet sig beslicker.

De aldra skadligaste saker hafwa ock sin goda sida
krutet, til Exempel: Menniско-Slägtets grufliga
Bödel och Råga-ris, är uti skickliga händer ett
förträffeligt medel. Man kan därmed uträtta myc
ket godt, til och med tränga Deug. Bränwinet, Nor
dens Nectar: Detta wårt arma land af en wredgad
Gud tilsända, swåra Syndastraff, kan ock ibland
hafwa någon tillfällig nytta med sig.

Fördel Martia fälle denna skadeliga rotfil så
mycket andel, djupt slagit hos oss: För det tycke denna
Försäfärdels Dof-dryck wimmil hos wår gemena man:
Förlet förwar denna Riks-kroppens kraftiga sju
ter af magtiga Interessen, som tyrannisera Almant
för enskilt wal: Och änteligen, för de oumbärliga fyrkan
som denna ledertrotsiens föda inbringar i Stats Casan:
Ser jag en Swårighet, som kommer närmast intil

omöjeligt, at någon sin hos oss blifwa detta lånande
sin nödwändiga enda
Gemene Mark aldeles gill. Att hwad man 46.
så kan önska, är att detta nödwändiga dess skadliga
följder blifwa dråpliga, och på det hela för Riket så
lilet kämbare, som möjeligt är.

Likasom man anlägger Krutbruk och krut hus
på skäliga afstånd ifrån Menniskors Bonings-plat
ser, för at undgå följderna af denna farliga, men
oumbärliga waras wådeliga ilandande: Så tyckes
mig ock man borde förwisa Bränwins Bräns
ningen längst i Finlands Ödemarker, der om
gärda detta Krade Djur, men ock tillåta det på
winst och förlust obehindrat dem i gåden så förson
na sig så godt han. Den mark hwarj afhodist den
Gud Stulle förstöra, har ju aldrig gifwit,
och skal elljest aldrig lämna Sverige någon säd.
Hwarföre då missunna dotta fördona odygder för
derfwer. hatliga djur at dåra lefwa? och at där ifrån kring
sprida sin lustande men mustiga mjölk, åt dess
nektar
ädla
älskare, som ähe kunna wara den förutan? Under del

hon

ickie upp Åkerbruket; så hjelper intet.

Så oförnekeligt det på ena sidan är, at Almogen
sjelf med minsta omwäg och kostnad skulle kunna
wårkställa denna, om den så får kallas, sedens för
adling; äfwen som at den för sin stora nytta för Cre-
aturen öfwer hela wan utropade Dranken då lättast
skulle göra det största och widsträcktaste gagn;

Så

den lika afgrunden, glupskhet för lår all både bättre o
samre sad, som den åtkommer, så upfiffvar och b
förbrar den jo tillika Åkerbruket i en aflägsen
Lands-ort, där det ej skulle löna sig: D
han den däraf upkommande och ävligen tillsa
gande ymnighet förra heit och hållit ja
hårtare eller längre tid så mycket lättare från
Bränvins brännugen stället
gas, och bränneri sådenstil Menniskors föda, n
röden så försäfver, användes, som Bränvins bren
sidstnämde hantering då togde saking många af sina p
ningen då så minskade alla omkostna på Patronen
tvistiga försvarare.

Således tyckes mig att öfver 24 mil ifrån närmas
sjö kust borde det vara aldeles tillåtit åt Almogen
ler hvem som hälst, att göda åt tillverka så mycke
Bränvin som någonsin åstadkommas kunde, em
en lindrig, lätt controllerad och fastställd årlig afgift

En kanna 6 gradig Bränvin väger circa 5 ℔ tl., o
ett tomt fatlage om 60 kannors rymd circa 60 tl.; s
ledes väga 120 kannor Bränvin uti tvänne fat b
de tillhopa icke mer än 397 tl., eller ungefär lika me
3 Tunnor Råg, som utgör ett vanligt vinter-Lass

mycket andel, djupt sagit hos oss: För det tycke denn
Förfarandets Dof-dryck vunnit hos vår gemena ma
Förde sförsvar denna Riks-kroppens kraftiga
ter af dessas magtiga Interessen, som utgöra Almänt
för enskilt
för egit val: Och åtteligen, för den behöfliga nytta,
de omkostliga
Som denna odeliga fabrikens föda inbringar i Stats-Cassa
Ser jag en svårighet, som kommer närmast int

re nödgas stryka landet omkring för att den utminu
lera: I Modett ord: Afsättningen blefve i alla fall
kränglig, och krogeri en allmän Handtering.

3:o Afsigten att vid framtiden behof få den genom
Bränviret upbragta Sädes ymnighet til Brödfö
föda använd, ginge helt och hållit förlorad.

Det blefve aldeles fåfängt att hindra en vidlikning

Men efter 15 kannor af Tunnan, som Almogen gemen
ligen vend af får, åtgår Åtta Tunnor Säd til dessa Två fat
Bränvin, hvilka därföre, efter denna förädling, icke
skulle kosta mer i förlön, än 3 Tunnor Säd in Natura:
Och Bränvinet således blott af denna grund lika väl
bära 32, som Säden 12 mils Land Transport. Men
den högst begäliga varan, Bränvin, betalar gemen
ligen icke allenast fullt ut Säden, och arbetskostnaden;
utan lämnar äfven därutöfver en vacker Vinst: Såle
des han tryggt påstås, att den längst upp i landet boen
de Almogen genom en fri och ej oskäligt beskattad
Bränvins-Tillverkning och obehindrad försäljning
altid skulle få sin Säd hemma hos sig lika högt
betald, som den gäller i våra städer: Och hjelper det
icke upp Åkerbruket; så hjelper intet.

Så oförnekteligt det på ena sidan är, att Almogen
sjelfmedminsta omvåg och kostnad skulle kunna
verkställa denna, om den så får kallas, Sädens för
ädling; äfven som af den för sin stora nytta för Cre
aturen öfver hofvan utropade Dranken då lättast
skulle göra det största och vidsträcktaste gagn;

Så

90. dem, lika afgrunden, glupskit för lar all både bättre och sämre sad, som den åthommer, så ifrar och be-
fördrar den till lika åkerbruket i en aflagsen Lands-ort, där det ej skall aldrig skulle löna sig: Och
han den däraf upkommande och årligen tillvar-
gande ymnighet kunde hel och hållit på
kårtare eller längre tid så mycket lättare fränta
Bränvins bränningen i stället gas och bränneri sadenstil Menniskors föda, nar

92. Så möta dåremot på andra sidan flere betänkligheter:

1°. Skulle hela Finland på de östra privilegierade Lånerns Räkning fritt bränna Bränvin: åtminstone vore Lönbränningens afsättning därigenom lamnad aldeles öppen och utan all Controll; emedan Cronans Interesse, såsom nu, då icke direkte därutinvare invecklad.

2°. Skulle afsättningen, åtminstone i början, blifva prekärig. Ty om Cronan föreslog sig att till ett visst af Almogen emottaga alt Bränvin, bleve Magazins förvaltare Syssloin på Almogens bekostnad alt för indragtig, och Cronans afventyr, nästan för intet, dåliga Sort, som nu: Bleve Bränvinet åter en fri Handels-Vara, så Skulle Almogen antingen för sitt merendels dåliga Bränvin missbjudas; eller hänsyn för brist på medel i våra Små Städer Handlandes händer aldeles icke på en gång finna afsättning för sin vara, utan såsom Skoja-

re nödgas Stryka landet omkring för at den utminu-
tera: I Medett ord: Afsättningen blefve i alla fall
krånglig, och krogeri en allmän Handtering.

3°. Afsigten at vid framideles behof få den genom
Bränvinet upbragta Sädes ymnighet til Brödfö-
da använd, ginge helt och hållit förlorad.
Det blefve aldeles fåfängt at hindra en vidlyftig
Spridd hel Almoge ifrån sitt alskade hufvud-
yrke i Bränvins Bränningen, på en tid, då
denna Näring för brist på Sad och Bränvin
lönade sig som aldrabäst, och då för budet ålfölgt
af Bränvins afgiftens nödvändiga upphörande,
i stället för at värka lydnad, genom riera
bätnad på dubbelt sätt reade Girigheten till
Lönbränning: Och änteligen:

4°. Skulle 5 kannor Bränvin af hvar Sädes Tunna,
eller ungefär En Tjerdedel af hela Tilvärkningen
blifva en högst betydande Nationel förlust, som
Bränvins Bränningen i Almogens Små Pannor
än=

ga Handtering, både till Landets uprodlande, Tunna-
tets förmildrande, inlänska Spannemålens förökan-
de, Invånarenas bärgning, och ej sällan icke allenast
nyttiga impedimenters, utan och Skadeliga frost-
hällens förmånliga förvandlande til fruktbärande-
de marck.

Wid jämförelsen dessa Syskon-Näringar imellan,
äger

annu skulle med sig föra.

Något större Privata Bränneriers anläggande. Ett eller flere innom hvar Socken, tyckes därföre på det hela bättre hvara emot afsigten: Allmogen hade då endast några mil at köra sin Säd: där den genast i Contante Penningar betaltes, hanske högst En pr:tal mindre på Tunnan, än den gälde i nästa Stad på 30 å 40 mils afstånd: Dranken hvilken de begvämligen spridas allmänt inom par mil omkring: Tillverkningarna, utan inblandning af Kronn bränneriet, tillförsäljnings-Orterna Sakkiare Transporteras: Samt Bränneriena tillslutas och förseglas, när Säden behöfdes till Menniskors föda, och så väl betaltes, att del lönade Almogens besvär at nedforsla honom til Städerna. N. § 43.

I Mäfsars-Yttrande har länge i Synnerhet i Österbotten, varit i bruk, men är nu i senare Tider upbragt til den fullkomlighet, at del med Skäl kan anses för Åkerbrukets, åtminstone halfsyster: utgörande en lika så ordentlig, systematisk och merendels bättre lönande Näring, än sjelfva Åkerbruket, samt

intet, dåliga Sort, som nu i Blefve Bränvinet åter en fri Handels-Vara, så skulle Almogen antingen för sitt merendels dåliga Bränvin misslyckas; eller hanske för brist på medel i våra små Stads-Mandlandes händer aldeles icke på engång finna afsättning för sin vara, utan såsom skoja-

Säd

icke allenast all Gröda, utan til och med Gräset på 99
Marken i början af Augusti månad på ganska 31.
många Ställen näfsan Tolad bortfrös, hade Potates

i dessa orter århållas, utan at hon om, jämte Son, läf- 97
vas vissa kappland Mäfsa, dem han på lediga Tiden 50.
och nattetid för egen räkning ödlar och bärgar.
Hvad lyckliga och hvassa Sporre på idogheten vår då

ti Synnerhet för vårt land ganska passande, och på det 49.
hela för Riket högst gagneligt Jordbruk. Til bevis därpå
anföres endast Wörå Socken i Vasa län, som hvarken äger
de vidlyftigaste, bäst belägna eller Mull-rikaste Mäfsar;
men har dock nu redan i många år fått inemot lika myc-
ken Säd ifrån sina kytt-länder, som utaf alla sina å-
krar tillsammans lagna. Och som man med all sä-
kerhet kan skatta Mäfsornas afkastning inom
denna enda Socken minst til Tunnor Råg öfver
hufvud om året, så förtjenar denna förträffeliga Sak
tjenar, derföre
så mycket större uppmärksamhet och omvårdnad,
som våra ganska tätt i Finland belägna ofanteliga
Mäfsar lämna ett välsignad Fält för denna nytti-
ga Handtering, både till Landets uppodlande, Clima-
tets förmildrande, inländska Spannemålens förökan-
de, Invånarenas bärgning, och ej jest icke allenast
mytliga impedimenters, utan ock skadeliga frost-
näfsens förmånliga förvandlande til fruktbaran-
de mark.

Wid jämförelsen dessa Syskon-Näringar imellan,

äger

95. annu skulle med sig föra.

Något större Privata Bränneriers anläggande, Ett eller flere inom hvar Socken, tyckes därföre på det hela bättre svara emot afsigten. Allmogen hade då endast några mil at köra sin Säd; där den genast i Contante Penningar betaltes, hanske högst En pråt mindre på Tunnan, än den gälde i nästa Stad på 30 å 40 mils afstånd: Drankien kun de bevarnlaen Inrida åt inn[illegible]

96. äger vanligt Åkerbruk därutinnan företräde, at det mindre beror af torka och värma, samt mer endels ligger närmare och vigare til för ägaren: Kyttlandet låter förrar mindre utsäde, mindre arbete, och als ingen Gödsel. Med jordpåfyllning och gödande underhålles åkren framgent, och fortfar at beständigt vara så des gifvande: Elden förlår där emot torfven så småningom och efterhand, at man til slut med kyttande i rätta tid måste upphöra. Kyttländer utgjöra således blott ett ovaraktigt Åkerbruk; emedan Måsar bära Säd endast för någon tid, eller under deras förvandling til de beständigaste och jämnaste ängar. Hurubåtande dock detta jordbruk imedlertid är, kan bäst slutas af den ifver, hvarmed det allestädes drifves, där det rätt kommit i gång och fått visa sin förmånlighet; Ty sjelfva Allmogen betalar där sins imellan i rätta arbets-tiden alltid dubbelt, ofta Tre gånger så stor Dagspenning åt en arbetare på kytt-Måsan, som samma Person skulle få i närmaste Stad. Ingen års-Dräng kan eller

97. icke allenast all Säd, utan til och med Gräset på 31.
Marken i början af Augusti månad på ganska
många Ställen nästan Totalt bortfrös, hade Potates

98. i dessa orter århållas, utan at hon om, jämte Son, läf- 30.
vas wissa kappland Måsa, dem han på lediga stunder
och nattetid för egen räkning ödlar och bängar.
Hvad lyckligt och hvass Sporre på idogheten vår då
icke en säker och lönande egen vinning? Alle-
nast våra Präster och Ståndspersoner ifrån det
ofriga Finland ville til sig ifrån Österbotten för-
skrifva några i dessa göromål kunniga Personer,
eller hällre ditsända några unga Drängar at det lä-
ra, skulle därföre några års lyckliga kytt-lands
Hördar, Säfom en sinnrika, utbreda denna Hushåll-
ning öfver hela Landet; i Synnerhet som detta till
allmänt väl högst bidragande Herculiska arbe-
te, så fritt som möjeligt är, allestädes fick vår tillåt-
las, utan vår nog ändå betungade, och i allmänhet
fattiga Allmoges ringaste beskattande därföre, hvar-
ken til den ena eller den andra.

I. 45. Potatoes-Plantningen blef hos vår Allmoge
införd år 1762 af Landtsh. ifrån Pommern då återkom-
na krigs-folk; men har sedermera på långt när icke
så

[illegible] vanan gör alting
lättare. Således kan och bör äfven vår upp i Landet
boende Allmoge för sina föror vara belåten med 4 Schill:
Banco för milen, som jag här framman före i I. 25
antagit. ~

annu skulle med sig föra.

Något större Privata Bränneriers anläggande. Ett eller flere innom hvar Socken, tyckes därföre på det hela

96 Så tillagdt, som denna förträffeliga rot förtjenar, och man af det almänna tyckte densamma hos vår Almoge vinnit, hafs skal at förmoda i Förnämsta orsaken til denna plantterings i almänhet tröga forthkomst hos oss tycker jag mig igenfinna uti Svårigheten ati brist af Källrar, dem våra Finnar sällan äga, förvara dessa rötter öfver Wintrarna; hvarföre ej mera plantteras än man om hösten, innan tö:n den Sätter till, så aldeles grant hinner förtära, at Almogen för om våren igen, i synnerhet längre upp i landet, är i ny förlägenhet om frö-Potatos.

Ståndspersoner och Präster kunde dock, och borde äfven hvar och en inom sin Socken afhjelpa denna Svårighet, och för skälig pris hålla nödigt qvantum frö-potator Almogen tilhanda, hvilken sedt då af en utvidgad Plantering framdeles och efterhand skulle nödgas blifva belänkt på tjenliga Sand-Gropars eller Källrars inrättande til Sina rotfrugters längre förvarande.

Medan Potaterna vässa, tåla de längt Starkare köld hos oss; än både Råg och Korn s Ar 1797, då

Tre gånger så stor Dagsperining åt en arbetare på kytt-Mässan, som samma Person skulle få i närmaste Stad. Ingen Års-Dräng kan eller

"Sad"

icke allena stall Graden, utan til och med Gräset på 99
Marken i början af Augusti månad på ganska 31.
många Ställen näsan Totalt bortfrös, hade Potates
rötterna under jorden, som då stodo i deras bästa vext,
därafsigen märklig förändring, fast de frost-bitna
bladen och Sommarstädes hela Stjelkarna däraf helt
aldeles bort-ruttnade.

S: 46. Humle-Gårds Skörden kan, och blir
ifven förmodeligen med tiden åt mindre så myc-
ket hos oss updrifven, at vi innom landet hafva til-
räcklig tillgång för egit behof af denna nödvändig-
hets vara, som för ofrigt föga lönar sig, at dra minsk
at utur landet exporteras: Emedan Humblan är
en lätt och mycket rum fintagande Vara, som icke
tål våta, och därföre med hög fragt blir belungad
så först den sjöledes skal Transporteras: förlorar
sått sin Styrka, om den icke hålles väl tillstopt:
och skiljer mer än någon ting annat hos oss i pris;
ty del är ej ovanligt, at denna Vara det ena året
saknar köpare til half Riksdalern, och ett nästpå-
följande år dereamot, fås den knapp ast till 2 RD Lis-
pun=

[illegible] som nya regan tagit för sig att upfara prospelningar näpa [illegible]
den Ryska, annu samme, an Finska Lines. Den
i det närmaste lika god vara med den vanliga Ryska. Och som af
den orsak därföre mera bråkar med Kamp-Stån-
det i jemnare till Sverige inbragte hinsfitta Kamp-frön, enfaldigt bättre

[illegible] de äro vane vid Winter föror: Den vanan gör alting
fältare. Således kan och bör äfven vår upp i Landet
boende Almoge för sina föror vara belåtare med 4 Schill:
Banco för miten, som jag här framman före i S: 25
antagit.

pundet. Wår Finska Humblai allmänhet är icke
heller at klyfva af. Wår jordmån torde icke gyn-
na bättre Vaxter; medan i stället för den rena
bittra Smak, som de ägai varmare Länder, de gm-
ligen hava, blifva klibbiga och vämjaktiga. Ska-
lig god Humbla träffas dock på sina ställen: Oc
som den ofta nedföres ifrån Tavastland hela 20
til 30 milen för at iblandt Säljas i Städerna til 16
och 24 ß Lispund; så bevisar detta, at Almoge
icke så mycket bryr sig om vägens längd, när del
gäller at förhålla sitt penninge behof genom en va
ras förytrande, hvars producerande en gång i o
ten kommit i full gång.

Ett skäl emot denna Plantage är ännu, at
Humblans bärgnings-tid inträffar just tillika
med rågens mognad: Och som det är af ytterst
angelägenhet at Humblan i rätta ögonblicket
afplockas; så är detta göromål Landtman-
nens bekymmer och besvär i den aldra brådaste an

Medan Potaterna växa, tåla de längt starkare
köld hos oss; än både Råg och Korn. I År 1797, då

Tre gånger så stor Dagspenning åt en arbetare
på Kyrkt-Mässan, som samma Person skulle få
i närmaste Stad. Ingen Års-Dräng kan eller

letiden. —

I. ##47. Lin-Sädet är gammalt hos oss, och icke
nera upp i Landet, än mot Sjösidorna. Längelmäkt
ch Onsvi Lin räknas för det bästa, uphöres hälft
af främmande uphandlare och kringsprides öfver-
ll i Finland, samt är til Styrka och finhet lika
odt med det Ryska; men ganska hårt och nog
lår blandat. Det bästa Ryska är gemenligen
dubbelt dyrare, dubbelt renare och mer än dubbelt
längre; hvaraf följer, at de bästa Lin-plantager
Ryssland gifva Tyra gånger större afkastning,
n hos oss. Och som Helsinge-Linet ändå icke
u mycket längre (a) än det Finska, ehuru det, för de
Norrland i gång komna fina barkens behof, med
tterste Sorgfällighet där skötes, och mycket Ryskt
lin-frö alla år dyrt införskrifves, i det stället Fin-
vara fallad.
ska Banden aldrig bryr sig om at om byta ut sådt; så
mässe något i sjelfva jordmån eller Climate hos oss
ligga emot denna Sak. Emedertid förtjenar Lin-
Man har sagt mig, att orsaken till Helsinge Linets förträfflighet för många andra skall
ligga uti dess tröghet för täta utsäding, emedan dalagornas fädt är fem eller
sex lot säd vinnes, skall vara der i landet för närvarande ögonmärket vid säglen
som jorda regan tungt för täta utsädena, så att de ej kunna
den Ryska samma samme, an Finska Linet
i det närmaste lika god vara med den vanliga Ryska. Och som af
som orsaken derföre mera bråka med Kamp-Stån-
det i sednare till Sverige inbragta hinderliga Hamp-frön enfaldigt

ren de två vana vid Winter föror: Och vanan gör alting
ältare. Således kan och bör äfven vår upp i Landet
boende Almoge för sina föror vara belåtare med 4 Schill.
anco för milen, som jag här framman före i I. 25
ntagit. —

(a) Tagerna, ehuru åga-
rena noga veta, att de
tenge genom
förlora bå-
de på Linets
vigt och
längd.

Skötseln i de inre delar af Finland bör synnerligen rätas och med bättre främmande frös införskaffande upphjelpas, samt genom nödige förbättringars införande i rödningen och hjelfva beredningen upodrifvas til den fullkomlighet, denna på detta ställe nyttiga Landsmanna-Handtering hos oss möjeligen kan ernå: Enredan den nu redan förskaffar en aflagsen Almoge sina penninge-behof, och förser oss med någorlunda tilräcklig tilgång innom Landet på en nödvändig Vara, den vi ej gerna utifrån Skulle nödgas införskrifva.

Linets första förädling til Garn lämnar innom Hus en hjenlig Höst- och Vinter-Syssla åt denna Almoges Qvinfolk, hvilkas förtjenst därmed, ehururinga den vid afsalet i allmänhet föga lönande arbete kan vara, dock likväl som en ren vinst för orten bör anses, när därmed icke något annat hvarken angelägnare eller mera bätande göromål försummas. Til önskandes vore därföre, at förädlingen ännu ett steg längre kunde drifvas, eller til sådana jämna, grofva Hus lärftens väfvande på stället, som vanligen säljas imellan 5 och 6 Schillingar alnen; hvarpå största brist nu är, och hvilka följaktteligen, utan linneväfnadernas förförande i andra Län, säkraste tid Skulle finna afsättning, och lättast af Almogen kunna åstadkommas.

Med Inplantagernas tillvagande kan och Linfrö framdeles öppna en ny Handelsgren hos oss; Ty denna för Olje-Slageri nödiga rudimenterie utgör en ganska begärlig Utrikes Handels-Vara, som väl tål Land-Transport, och som således utöfver egit lands behof aldrig Skulle sakna afsättning. Ryssland drifver därmed, äfven som med andra Olje-frön, en betydande Handel.

I: 48: Vår uträkning

I: 46: Sinska Kampanj är i jämförelse emot Tyska Rese-regn länge för detta anställda försöken kanske mera den Ryska samma, an Sinska emot den det närmaste lika god vara med den vanliga Ryska. Och som af den orsak därföre mera bråkar med Kamp-Stån det i sednare till Sverige inbragte bästa Kampfrö enklaget bättre

Medan Potaterna växa, tåla de längst Starkare köld hos oss; än både Råg och Korn. År 1797, då

Tre gånger så stor Dagspenning åt en arbetare på Kytt-Mässan, som samma Person Skulle få i närmaste Stad. Ingen Års-Dräng kan eller

Om Wårarna börja rinna eller våra Åar Skjuta, må 36.
därmot vår Almoge gärna fånga; emedan denna fiske-tid
emellan inträffar innan jorden ännu på något sätt lö-

104. 3½.

ver en vara vid Winter-föror: Den vanan gör alting
ättare. Således kan och bör äfven vår upp i Landet
ende Almoge för sina föror vara betåtare med 4 Schill.
anco från milen, som jag här framman före i I: 25
ntagit.

Skötseln i de inre delar af Finland at uppmuntras
och med bättre främmande frön's införsk affande
[illegible]

uskattning strax erhållit, åd man vid en så ny och föga hän-
tagen införande hos oss, skulle det hänske ej vara utan
hänseende, och af ett från vårt så vida skilt klimat langvarigt
vagen at genera meigra med ytterst antingen och lyc-
kas fach frö hunnat genast förvarata; Så har man all anled-
fällighet i mått vaxlighet dra flera åriga försök forsk
att köpper, det oj i en fraukid, åtminstone till ej skiks, bekv
utrena, om atminstone nagorlunda nar lika så gor
skole kunna till vägabringa tillräckligt quantum fullkomligen
Hampa i nagonsin hos oss mogeligen kan achättas,
god Hamp: Och så tyckes de nog klyftige finnar belägna trakt
i Ryssland vag fruktar at tillfället torde
af Finland, der Hampefäch, är i full gång, nagorlunda dess förfl bora
utfalla emot vår enskan af Hvarefore då astas
komma i åtanke till ändamålet vinnande, den hemma växt
med et förfarnat bemodande, medan vi hadde tillrack
Hampens förbättrande, måtte dock helt andra utvägar erdfa
ligt utrymme at lika så gagnetigen syftesatta vår
ad det stora premium, som Kongl Commerce Collegium redan
idoghet på beprofvade Sakra vagar, medlertid må
för hemvuxna
vår Almoge obehindrad fortfara at af ägor Hampa
göra sig Tömmar, Säckar och andra förnödenheter,
samt af daraf, så väl som af Bilduan och andra ham
Väfnader til Städerna försälja hvad öfver egit behof
tillvärkas och afslåtas kan's Men däremot tyckes

mycket

Jfr Non Omnia fert omnis Tellus. Uti Sjelfva Ryssland
skiljer den hampan, som växer på ett ställe, högeligen
i godhet ifrån den, som en annan ort producerar: Af-
vensså förhåller det sig med Win, Tricklen och näs an
alla växter.

Tre gånger så stor Dagspenning åt en arbetare
på kytt. Mäsan, som samma Person skulle få
i närmaste Stad's Ingen Års-Dräng kan eller

Om Wåra varna börja rinna eller våra Dar skjuta, må
56.
vi enol vår Almoge gärna fånga; emedan denna fiske-Tid
emenligen inträffar innan jorden ännu på något sätt lå-
bruka sig's Och om Dammar enligt föregående §. 39
os skomma i bruk, kunde en enda, ändamenlig Damm-
uka stäld mjärdar, på några nätter gifva ett Hem-
an så mycken fisk, det för hela året behöfde, utan at
ndå låna eller hindra all Sekfiskar eller Naturens

5 §.
Emanna säkerheten fordra, at vår dåliga Finska ham-
ej borde vara tillåten at oförädlad till Städerna inf:
es; ja/ Emedan den mojeligen där kunde användas
d Tågvirke på våra til Salu nybygda Skepp, och be-
ageriet ej lätt upbackas's Wåra förut nog illa ac-
rediterade Finska Skepp skulle öfver hufvud dar-
ännu mena förlora förtroende, och den oskyldiga
lida med den Skyldiga's

Ett Skäl ännu för Hampe-Sädets tibehållande
os oss, är dess af årsarenheten befrirkta förträffliga

a/ Godt Lin gäller nu för tiden omkring 12 Rdr Sco Ltt del
es oss upp i Landet, och utsäljes med god uträkning vid Sjö-
öfverna til En plats högre pris af Linhandlare, som of-
Landvägen nedför det 30 til 40 mil ost Men vår Finska
Hampa, som vanligen ej gäller mer än 1 Rdr Lis-
ändet tål ej så lång Transport's Underligt är
hvilt at Ryssar ofta föra dena Sämre Sort en Ham-
a hela 50:a 60 milen och därefter ibland sälja den i vå-
a aflägsnaste Österbottniska Städer til 1 Rdr Ltt del's
Men de äro vane vid Winter-foror: Och vanan gör alling
ältare. Således kan och bör äfven vår upp i Landet
oende Almoge för Sina foror vara belåtare med 4 Schill.
danco för milen, som jag här framman före i §. 25
ntagit's

102 Skötseln i de inre delar af Finland at upmuntras
och med bättre främmande frös införsk affande
inbjelnas samlan[illegible]

uskattning straxt erhållit, då man vid en lång och foga kän-
104. ~~tagers införande hos oss, skulle det kanske ej vara utan~~
~~hög lening, och af ett från vårt ja vida skilt klimat lämpad~~
~~vagen af annan några mil ifrån vår egen mantal och som~~
~~hädanefter fröhuset genast förvänta; Ja har man all anledning~~
~~fullighet i mått vad tid de flerårige försök förfl~~
att dessa, det är i en framtid, åhundrade sed och vänlig
utrona om atmosfären

106. egenskap at radicaliter curera Åkern för Tistel; Tyst
dan Åkern vel erda är varit med Hampa bevuxen Skä
detta in nästlade förtretliga ogräs däraf vara så i gru
utroladt, at ej minsta lämning där efter mera skal fin
nas.

I. 40. Bohvete- och Hafre-Gryn borde hos oss
vara åldeles til införsel förbudne; emedan vårt egit
producerar dem, och vår upi landet boende Almoge
Gryn-görning förmånligen kunde sysselsättas någ
del af våra långa Vintrar, samt dessa sädes Slag sål
des förädlade lönа mödan at längre väg til Städern
nedföras, än det elgest skulle båra sig.

Likaså borde och Stora-Grå, eller rättare bruna
Ärter, som ifrån Holland och Tyskland ännu iblan
inkomma, vara Contrabande; emedan de på Sina stäl
len i Finland växa lika goda.

I. ~~47~~ 50. Så det Sätt, Prosten Tiburtius uti Kong
liga Vet: Acad: Handl: för Åu 1768 pag: 30 och följande
beskrifvit, kunde våra Smärre Insjöar i Finland gö
rare Fiskrikare och mera bärande, för den omkring dem
boende Almogen, som af dem då kunde hafva både sitt

[illegible] varen Wårarna börja rinna eller våra Åar skjuta, må
[illegible] varemot vår Almoge gärna fånga; emedan denna fiske-Tid
[illegible] emenligen inträffar innan jorden ännu på något sätt lä-
[illegible] ne bruka sig. Och om Dammar enligt föregående S. 39.
[illegible] res ofta komma i bruk, kunde en enda, uti en tjenlig Damp-
[illegible] ruka Ståld Mjärdar, på några Nätter gifva ett Hem-
[illegible] man så mycken fisk, det för hela året behöfde, utan at
[illegible] nda fånga eller hindra all Lekfisk at efter Naturens

[illegible] ars förnöd af salt-Fisk, och äfven dess emellan på sina tider
[illegible] ägon förfriskning af färsk fisk. Men til afsalu på läng-
[illegible] e håll lönar vår vanliga Insjö-Fiske kostnad och mö-
[illegible] ga at insalta och nedföra; Emedan Saltet är dyrt: skal
[illegible] först lång väg föras upi til Landet: sedan lika lång väg
[illegible] ied fisken ner igen: Och bortlager En fjerdedel af varans
[illegible] ela värde. Sy om man tager: At En Tunna insaltad Ab-
[illegible] or eller Gädor betalas lika med Saltet i våra Sjö-Städer,
[illegible] ngefär Tyra Riksdaler: At 2 Tun: godt Salt väga lika
[illegible] ied 3 Tunnor Råg, eller Ett Winter-Laf: At En fjerde-
[illegible] els Tunna Salt åtgår til hvar Tunna Fisk, som väl är
[illegible] elminsta; emedan Sill och Strömming vanligen for-
[illegible] ra 3 Tunna; så tjocka til hvar Tunna Salt Insjö-Fisk

	12 mil upi i Landet	24 mil upi i Landet
Inköpet af 1½ Tunna Salt ..... RDr	1:—	1:—
Land-Transporten för d:o upi til hemorten .. "	6:—	12 —
Tun: Saltfiskens nedkörande til närmsta Sjöstad "	16:—	32 —
En Tom Tunna ..... "	6:—	6 —
Hänsnings och insaltnings kostnad ..... "	12:—	12 —
6 Lttr: färsk fisk å 6 eller å 5 Sttr del "	2: 8	1:34
RDr	4:—	4:—

Den rika betalning denna vanskeliga och så mån-
ga

Skötseln i de inre delar af Finland af upmuntras
och med bättre främmande frön s införsk affande
ünbiolnas Samlan[illegible]

uskattning strax erhållit, då man vid en så ny och föga känd
~~tagens införande hos oss, skulle det kanske ej vara utan~~
~~klädsel, och af ett från vårt så vida skildt klimat laugvaga~~
~~vagen, at genom några ord, utan tvifvel omtanka och dom~~
~~högstadt frö hvarmed genast förvanta; så har man all anledning~~
~~fallrighet i smått vanckhafdta flerårige försök forst~~
~~att köpper, det ej i en fraudid, åtnidstyckt och bekv~~
~~utrona om at[illegible]~~

* Hör må ga är så saw med så ana vilkor at

ga vådliga händelser ünderkastade Näring Således gifves
bevisar nogsamt at denna Handtering icke duger lång
upp i landet. Bättre löner sig då at torka Insjö Gäd
dor, när de Vårtid i någon myckenhet kunna erhål
las; Ty Ett Lispund väl ansade Torra Gäddor betala
nu för tiden gärna med En Riksdaler, när Tenor, Hu
vuden och Ryggar äro frånskilde, hvartil åtgår högst
4 Ltl:r färska Gäddor — à 10 ß — — — — — Rd — : 40 : —
Nedförslen 36 mil och 36 Ltl:r på Lasset gör för
1 Ltl:r — — — — —

allenaſten beſtändig Viſt-Fisk uti våra Haſs-Skärgår-
dar; utan och låter dem på Sina Tider beſökas aſven ut-
ifrån inſkigande Haſs-Fisk: Och Jordbrukarens lägenhet
icke medgifver at uppå Fiskens rörelſer så ſtändigt och
noga paſſa, at han af denna Bi-Näring kan draga be-
hörig nytta; Så borde wår, Almogen tillſkiftade och på
Sina Ställen ganſka widlyfftiga Skärgård bliſwa en till-
flycht för Sådane Bonde-Söner och Mågar, Som icke
kunna få Sig egna hemmans delar: Deſſe Fiskare
Skulle då, emot en viſs årlig Skatt till del hemmän
på hwars ägor de Sutto och hwars fiskevatten de nyt-
jade, lika Så wäl förſörja Sig Sjelfwa; men wida mer
gagna hemmanen och del Almänna, än när de nu
Såſom Skattfrie Torpare, Inhyſingar eller oförnögde
Prelendenter Suga och utmärgla Sin Fädernes-jord.
Wåra Skärgårdar bleſwo beſolkade: Lotsar Skulle ej
tryta: Skepps-brutne ej plundras eller förgås af
kold och Swält: En ny, och efter förfarenheten, gan-
ſka afwelsam Landtmanna Claſs tillſkapas: Som
hwar Näring få äga Sin idkares hela omwärdnad
och Således bättre bära Sig, än nu för tiden, då klag-

raande-Man bättre och gagneligare kunna anwän-
das på Jordbruk, Så wore önſkeligt, at icke allenaſt
den högt upi Landet, utan äfwen den tätt inwid Haſs-
Stranden boende Almogen ville aldeles öfwergifwa
all annat, än Wår- och Winter-Fiske: Emedan efter
ett gammalt wäl grundat Ordſpråk: Fjäll gifwa ide
ogräs i Åkren.

Den Fisk, Som ligger emot Friſkan, Så Snart wåra Bäc-

Lax så god Som Halmſtads: äfwen Som Skillna-
den wi mellan den bäſta Swenska och Rhyſtröm-
mens Lax är och förblifwer alltid lika Stor, Som
mellan Göthe borgs och Holländſk Sill: Ju
längre Norr ut man kommer: Ju mindre Sjö-
ar och ju mindre Salt-Watten man träffar: Deſto
mindre och magrare blir och både den Sill och
den Lax: Som i dem fångas: Detta wisar Sig

III. 57.

för dwſwar dem alla: Men detta är mer at önſkia än
at hoppas; emedan wår Almoge är om inga Sina tillhö-
righeters ödelta nyttjande Så oſkäligt noga räkinad, Som
om Sitt illa lönande fiske-Watten:
Upp i wåra Stora Insjöar kunde och på Sina Ställen
Fridentelige Fiskare lika Så wäl bärga Sig, Som i Haſs-
Skärgårdarna: Fiskbragders byggande och hållſ
ſamt förfärdigande Skulle utgöra allas deras Winter, Syſſ-
la; Hwarjämte dem borde wara aldeles fritt tillåtit
at öfwer all få kringföra och utprångla Sina Fisk-
waror, samt dåremot tillbyta eller tilhandla Sig
Bröd, Salt och andra förnödenheter:
§. 52. Lax- och Sik-Fisken uti wåra Större
Elfwars utlopp bliſwa dock ett undantag ifrån åfwan
anförde Almänna Regel §. 50. Förfallningar att
dana hafwa redan införlifwat dem uti Norrbottni-
ſka Almogens Näring: Och Som del wärckeligen
ſkiſwe Swårare at taga ifrån Bonden Tobak eller
Bränwin, än mjölk; Så anſer han och nu Lax-
fisket för Sin ulkomſt aldeles omiſſeligt: Förſy-
nen tyckes äfwen genom Laxens, icke tillfälliga,

utan

110 allenaston beständig Wist-Fisk uti våra Haf[s]-Skärgår-
dar; utan och låter dem på sina Tider besökas af en ut-
ifrån inkigande Haf[s]-Fisk: Och Jordbrukarens lägenhet
icke medgifver at uppå Fiskens rörelser så ständigt och
noga passa, at han af denna Bi-Näring kan draga be-
hörig nytta; Så borde wår, Almogen tillskiftade och på
sina Ställen ganska widlyftiga Skärgård blifwa en till-
flyckt för Sådane Bonde-Söner och Mågar, som icke

112 utan Snart Sagt owilkorliga drifwa at hälsoh i större
mykenhet uppfiska uti Hemi, Jä och Uhleå älfwar
än i andra wåra Sydligare Vattudrag, hafwa wel al-
årsätta dessa Nordliga orters Sandiga, ofruktsam-
ma och hålla grund: Almogen må då följa den-
na Naturliga anwisning och i Norrbotten för sin
Hufwud-Näring anse Laxfisket, som lämnar en
så Reel, Spis-Sam och betydande Handels-Wara
al den i alla hänseenden upwäger Orsens Swaga-
horn-Skördar af ett forcerad[t] olack[sam]t Åkerbru-

Laxen är därjemte en lika så nödwändig och gagn-
lig Mat-Persedel hos oss, som Brödet: Tål ganska
wäl Land Transport, som hwarken blir dryg eller
lång; emedan denna fisk icke hinner höglöpi i
Älfwarna, innan den fångas: Och har liksom
al annat i senare tider ansenligen stigit i pris
Så al denna Handtering i medelmåttiga år, wäl
lönar Sig: Denna fisk Skötes ock i allmänhet
så wäl, at wid den Salta Laxens ansning intet är at
påminna; Men räkningen tål ännu hos oss myc-
ken förbättring: Aldrig blir ändå Norrbottens

Lax så god som Halmstads: äfwensom Skilna-
den wimellan den bästa Swenska och Rhenströms-
mens Lax är och förblifwer alldeles lika stor, som
imellan Götheborgs och Holländsk Sill: Ju
längre Norr ut man kommer: Ju mindre Sjö-
ar och ju mindre Salt-Watten man träffar: Dess
mindre och magrare blir och både den Sill och
den Lax, som i dem fångas: Detta wisar Sig
ock påtagligen redan innom wåra egna älfwar;
Ty af dem eller de få Laxar, som undkomma
de Tusende-tals i deras wäg Ställda Fiskbragder,
och hinna arbeta Sig upp til bäckarna inuti lan-
det, degenererar helt och hållit til Forellen,
hwilcka hos oss wanligen äro föga större eller
bättre än mört:

Uti den wid Björneborg utfallande Kumo- och
den wid Hetsingfors utlöpande Kymene-älf
dkas och tämmeligen betydliga Laxfisken
af Cronans Förpacklare: Och kan Almogen
där ganska wäl umbära Fisket; emedan Jordmån
omkring dessa Älfwar är ganska bördig, och
på

renheten sjelf blifwit undanrögt; Så kan alt hwad
denna hårda Näring gifwer; när Båtars och Fisk-
bragders kostnad samt ammunition därifrån
afdrages, som en ren winst för Landet anses: Och
bör dessutom ett förfisken så skadligt Rof-djurs för-
följande och utödande, som Skjälen är, hänwid ock kom-
ma i beräkning: Icke dess mindre är dock Skjäl-
fisket

på ett lönande sätt tillräckeligen ännu kan nå-
ra och sysselsätta vida flere åboer, än där nu
finnes.

Uti alla andra våra mindre Älfvar eller så
kallade Åar, är Laxfiskel så obetydligt, at del
fritt och utan arrende til Cronan nyttjas af
de kringboende; men uti de förenämde större
älfvarna är detta Regale på vissa år emot en
stadgad afgift utarrenderadt: Hvarunder af-
ven Sik-fiskel är begripit, som höfsteder na
idkas och ibland lönar sig tämmeligen väl.
Men Neijon-ögon fångas fritt ännu senare
på höfsarna i nästan alla våra Torfsar: Och uti
små kaggar inlagde med ättika förytteras, af-
ven något litet af denna fisk på Sverige; afsätt-
ningen däraf kunde dock ännu mera utvidgas.

I: 53. Skjäl-fånge, som några våra Skär-
bönder idka, bör ock anses som en för landet nyttig
Handtering /a/ så vida därmed inga gagneligare
göremål försummas; emedan Vårtiderna ifrån

/a/ Se Vet: Acad: Handl: för År 1757, 2dra qvart: pag:
194–196.

älfvarna, innan den fångas: Och har liksom
all annat i senare tider ansenligen stigit i pris.
Så at denna Handtering i medelmåttiga år, väl
lönar sig. Denna fisk Skötes och i allmänhet
så väl, at vid den Salta Laxens ansning intet är att
påminna; Men räkningen tål ännu hos oss mån-
ken förbättring. Aldrig blir ändå Norrbottens

Fäger 1ste Skttl: Vicl: Vigt och af circa 900. St. 10 — H. 60.
tums Tegel väga 18. Skttl: men intaga lika rum med
en famn Ved eller vid pass 18 Cubic alnar: Så förhål-
ler sig Wedens Specifica Tyngd til Teglets som 1 til 2.
Låt oss vidare antaga, at en däckad Bond-Skuta om
50 Svåra Läfters drägt å 18 Skttl: jernvigt per last,
kan under däck rymma 50, och på däck hånga 10, så-
ledes tilsammans öfverföra 60 lam: Wed: Så äga

månader
Nautiis början til Isens bortgång, och höstliderna ifrån — H. 59
början af October til islaggningen därtil egentligen
användas; hvarjämte dessa Skäre-Bönder således
behindrade desemellan kunna Skötta sitt mera en-
dels ringa Jordbruk. Och som de långa och afven-
tyrliga Färd-resorna Vintertid uti Bottniska
Viken, för den stora Tolck-öda, de genom många
olyckshändelser i fordna tider förorsakat, mästep-
dels nu äro aflagde, och blott en eller par dagars
långa excursioner ut på Vår-isen endast nu för
tiden vanligen företagas: Den mässa Skjälen
däremot fångas in uti Sjelfva Skärgården om
våren och sommaren med skjutande, samt som sedan
hållas med Nät: Lämnar det mässa vadliga och
ohyggliga i denna Handtering således af förfa-
renheten sjelf blifvit undanröjt; Så kan alt hvad
denna hårda Näring gifver; när Båtars och Fisk-
bragders kostnad samt ammunition därifrån
afdrages, som en ren vinst för landet anses. Och
bör desutom ett för fisken så skadligt Rof-djurs för-
följande och utödande, som Skjälen är, hänvid ock kom-
ma i beräkning. Icke dess mindre är dock Skjäl-
fisket

114 på ett lönande sätt tillräckeligen ännu kan na-
ra och Sysselsätta vida flere åboer, än där nu
finnes.

Uti alla andra våra mindre Älfvar eller så
kallade Åar, är Laxfiskel så obetydligt, at det
fritt och utan arrende til Cronan nyttjas af
de kringboende; men uti de förenämde större
älfvarna är detta Regale på vissa år emot en

116 Fiskel på sina ställen hos oss tämmeligen dryg
skall lagt.

S: 54. Tegel-slageri utöfver egil och helt na-
ra belägna orters tillfälliga behof, kan väl aldrig
i allmänhet blifva någon lönande handtering
hos oss, i anseende til den ringa Transport kostnad
en så grof och tung vara kan bära. Just uppå så-
dana begynna Lastage-platser i vår Finska Skär-
gård, hvarifrån hö och ved vanligen förestil Stock-
holm, tyckes mig dock al goda Tegelbruk borde bära
sig. Ty jämte Hö, som snart fyller, men ganska
litet lastar en Skuta, kunde med dräglig frakt,
ungefär 3/4 delar af Lasten, efter vigten beräknad,
bestå af Tegel. Alfvensom uti sådana dåckade Wed-
Skutor, som skola passera öppna Sjöar, til Dacks-
Lastens undvikande, hvaraf dessa Skutor blifva så
hisheligen ranka och farliga; kunde Tegel i botten
inlastas til hälften af Skutans bärning, hvarige-
nom åminstone En tredjedel af Tegletsfrakt in-
besparades. Ty om man antager at En Stockholms
famn vanligt gror och Torr Finsk Björk-Wed

Väger 36 Skttr Vicl: Vigt och al circa 900. St. 10 60.
tums Tegel väga 18. Skttr men intaga lika rum med
en famn Ved eller vid pass 18 Cubic alnar: Så förhål-
ler sig Wedens Specifica Tyngd til Teglets Som 1 til 2.
Lätt ofs vidare antaga, at en däckad Bond-Skuta om
60 Svåra Lästers drägt å 18 Skttr jemvigt per last,
kan under däck rymma 50, och på däck bånga 10, så-
ledes tilsammans öfverföra 60 famn Wed; så stiger
frakten til Stockholm, efter 5 pr Skutan (eller
Wedens halfva Stockholmska värde, som vanligen
utgör Frakten) til 100 Rdr. Skulle nu samma Skuta
lagom kunna lastas med Tegel, så kunde hon ej bära mer än
36000. St: och hvart Tusende således i Frakt komma
at kosta Rdr 2. 37. 4. Men om i det Skutans hälften
eller 18000 St: Tegel först intages til botten-last, och se-
dan 40 famnar Wed därupå; så skulle Teglet där-
genom komma at bära En tredjedel mindre Frakt, och
Skutan blifva vederbörligen lastad til sin rätta
bärning. ~~Icke allenast all däcks-lasten undvikas,~~
~~utan ännu [illegible] rum blifva ledigt under däck~~
~~til folk och Ty~~ Passagerares bequämlighet

Ty

~~[illegible] förmå~~ Ytterligare denna Syn-vitta. Man forf-
farit ~~således~~ at härmed ännu på sina ställen bruka
den nog ändå besvärade Almogen: Och man före-
drager ~~det fattiga Landets förbarmelse~~, ~~eller at~~
~~minstone~~ Suckar, ~~framför hans välsignelser~~, eller
framför den ljufva tillfreds-ställelsen, som ett af all-
mänheten ofta ~~och~~ marknads välgörande emot den lidan-

de

118.

Tÿ 40 famnar Wed väga circa 7200 ttl:r och gifva
i frackt à 1 1/3 RD _____ RD 66:32.
18000 St:r Tegel a RD 1 St. 7200 ttl ____ „ 33 16.
9000 Skttl jernvigt eller _ 14400 ttl vic. vigt 100: _

S: 5255. Anteligen leder ordningen mig til Salt-
petter tillwärkningen, som efter min tanka, förtjenar
det främsta rummet ibland alla wåra Bi-Näringar.
Tÿ denna Handtering är nu mera icke ny; utan redan
Så til Sägandes, Nationel hos oss; och idkas nu för tiden
på sina Ställen, i Synnerhet i Österbotten med den
kundskap och drift, at därvid ingen ting vidare är at
önska, än at detta nyttiga göromål kunde blifva all-
mänt widtagit öfver hela Landet.

Emedlertid visar ingen af alla wåra Näringar
tvänne så olika Sidor, som denna, hwilken på en gång
är både Almogens både förtrelligaste plåga, och hans
förnämsta Bi-Syssla. Skillnaden leder sig helt
och hållit från de olika grunder, hwarefter denna
Näring Styres. Och kunde man härvid äfven skylla
på den i sig sjelf ganska lätta undersökningen, om

[illegible] af Leger och Syfvers som till wattnets
Skutor, som skola passera öppna Sjöar, til Dacks-
Lastens undwikande, hwaraf dessa Skutor blifva så
högeligen ranka och farliga; kunde Tegel i botten
inlastas til hälften af Skutans bärning, hwarige-
nom åtminstone En tredjedel af Teglets frakt in-
besparades. Tÿ om man antager at En Stockholms-
famn wanligt gror och Torr Tinsk Björk- Wed

til Krigs Collegium, hwarunder alla Salpeter och Krut- 121.
Tillwärkningars i Riket höra, ett Förslag, at til unde- 67.
kande af Sjudarenas obehageliga besök i bönder-
nas Ladugårdar, förmå Almogen i detta Land til or-
denteliga egna Salpetter Ladors inrättandes. För-
slaget widtogs, och lyckades, kanske öfven förmedan:
medan Almogens egen och Ortens Salpetter-Sjude-
ri-Betjenings förmån lyckligt wis häri wore förena-

Twång eller Frihet i Näringar mera bidrager til de- 114.
ras uppkomst och til allmänt wäl; allenaste man beha- 61.
de aldrig så litet rådfråga förfarenheten, hwilken
dylika mål som detta, alltid är den säkraste Lär-
mästarens. Tÿ Österbottens i detta fall emot alla
andra Län i Riket starckt contrasterande Exempel
och talande förfarenhet, visar så klart på hwad sätt
Salpetter tillwärkningen snarast, lättast och förmån-
ligast både för Idkarena och det Allmänna kan sättas
i bästa gång, at det är mer än förundrans wärdt, hwar
uti det wäckt så ringa uppmärksamhet och gjort så litet
intryck.
samma den styrka för den däremot upställda Spindel-
wäg, at den klaraste dag deraf bortskymmes och
icke förmår skingra denna Syn-villa. Man fort-
farer ännu således at härmed ännu på sina Ställen
den nog ändå besvarade Almogen: Och man före-
drager dessa
minstone Suckar, framför hans wälsignelser, eller
framför den ljufva tillfreds-ställelsen, som ett af all-
manheten ofta wälgörande emot den lidan-

de

118. Tÿ 40 famnar Wedväga circa 7200 ltt: och gifwa
½ i frackt à 1 2/3 RD _____ RD 66: 32.
1800 St: Tegel a RD 1. 81. 7200 ltt ____ „ 33 16
9000 Skttl jernvigt eller _ 14400 ltt vic: vigt 100 _
S: 52 55. Anteligen leder ordningen mig til Salt-
petter tillwärkningen, som efter min tanka, förtjena
del främsta rummet ibland alla wåra Bi-Näringar.
Ju denna Handtering är nu mera ickemin: utan reda

120. de Menskligheten lämnar den mägtiga, och som un-
gör ett dygdigt hjertas ädlaste belöning.
Salt-petern är en Regal wara öfwer hela Riket.
Wederbörande hafwa därföre haft en afgjord rättighet at
hos Bonden / a / upbryta golf i Stall och Fähus, och
därifrån uttaga den af Urin i många år befuktade
de jorden, för at där utur koka Salpetter. Bonden
har, fått för, hartil gratis tillåtit Ved: Därefter mera endels
inlägga nya golf i Stället för de Sönderbrutna: Och
han ske på höpet, under påstående arbete, föda och wår
plåga Sjudarena, hwaribland gemenligen grunit förnes
Sämsta utskott af Landets afskräp och liderligaste Sål-
lar.

Man kan lätt föreställa Sig med hwad hjerta Bon-
den utlåter denna wåld-sägt på Sin Ladugård, och
huru angelagen han kunnat vara om Salpetterns tilwäxt under Si-
na uthus-golf som skal wara. Sådant har
wäxt
tich allmänna Sättet at hos oss skaffa Cronan den-
na nödwändighets wara.

Ifrån Österbotten gjordes dåenmot omkring år 1760
/a/ Tiko hos Adelsman Frälseman hafwa derföre
wärit förmonte

til Krigs Collegium, hwarunder alla Salpetter och Krut- 121.
Tillwärkningar i Riket höra, ett Förslag, at til und- 62.
-kande af Sjudarenas obehageliga besök i bönder-
nas Ladugårdar, förmå Almogen i detta Land til or-
denteliga egna Salpetter Ladors inrättande. För-
slaget wid dogs, och lyckades, kanske öfwer förmodan:
emedan Almogens egen och Ordens Salpetter-Sjude-
ri-Betjenings förmån lyckligt wis här wore förena-
de med del Almännas. Ifrån detta Län, som förut
förehöfwes ej gifwit ltt: Salpetter om året,
lick Cronan redan år ltt: och år
1792 då tillwärckningen war som störst 12000 ltt: Salpetter

Om hela Rikets nu warande Salpetter förnöden-
het i fredliga tider tages til 36000 ltt: så skulle Va-
sa Län ensamt redan längesedan hafwa producerat
detta quantum, om hogen för denna Handtering icke
hade blifwit hämmad därigenom at
1mo Almogens betalning i senare penningeknappa
tider altid, ett, ibland två år, och någon gång ännu
längre uteblifwit efter Varans afleferering i orden.
2o

Lit. F. p. 129.

Besparde äfwen Riket därigenom omyttiga Transport
kostnader på de främmande delar i Salpetern, som
nu endast fuckta i, orena och skada honom; tillmed-
skulle denna ganska Couranta Wara därigenom
winna ännu mera utrikes Credit och begärlighet.

Det inkast, som på Jordbrukets wägnar, göres emot
Salpetter Ladors anläggande, bör äfwen på detta Stället
un-

2:o Att Saltspetterns probering icke genast skedt på
Stället och uti vagarnes närvaro, utan först efter
framkomsten til Klosters krutbruk i Dahlar-
na. Den altid misstänksamma Almogens
fruchtsamhet orsakar i anseende til varans beskaf-
fenhet stundom hafva blifvit förfördelad, har
härvid så mycket mindre kunnat förekomma
som Vigtsensorna ganska olika utslag vid fram-
komsten til krutbruket emot hvad den verk-
ligen var vid afleveransen hemma i orten, ha-
rörande förmodeligen af tillfällig afgång un-
den långa Sjö- och Landtransporten, dartil gifvit
mycken anledning.

3:o Att Saltspettern i senare åren icke blifvit betald
i proportion emot andra varors uppstegna pris
Och icke fått saljas til någon annan än Krona
i hvars hand den varit ett monopolium.

Öfvanmälde två förste hinder äro för några år
sedan lyckeligen undanröjde och afhjelpte, hvarefter
Saltspetter tillverkningen, som var på vägen att i Öster-

[illegible] gore[illegible] sig med nya mera van-
den tillhörar denna wäld-lagt på sin Ladugård, och
hvilk angelagenom Saltspetterns tilväxt under si-
na uthus-golf [illegible] Sådant
tid allmänna sättet att hos oss skaffa Cronan den-
na nödvändighets vara.

Ifrån Österbotten gjordes däremot anmärkning år 1760
/a/ [illegible] Ärkebiskopen Rålsemän hafva derföre

[illegible] alldeles gå under; åter något repas sig
[illegible] och svåraste hindret, varar ännu
lärer äfven ej mera kunna anses såsom

Som innedlertid Cronan icke betalt mer än half-
man Riksdaler i Riksgälds Sedlar för hvart Lis-
und försvarlig god rå Saltpetter fritt lefvererad vid
skeppnings Stället i orten, hvilket icke är mer
en Tredjedel emot hvad lika god vara i andra fredliga
under, til Exempel Dannemark, nu för tiden öfver
hufvud gäller; och vår Almoge ändå kunnat sin räk-
ning vid detta låga pris: Så tyckes denna för Cro-
van mycket bätande Närings upbjelpande och ut-
idgande från dess sida val förtjent någon påkost-
nad, eller rättare, någon delning af den genom ett så
ägt inköps pris uppkommande förmån.

Med god uträkning, i alla hänseenden skulle
Cronan således mycket kunna befordra denna Nä-
ring i Finland därigenom at

1:o Almogen til någon liten uppmuntran åtminsto-
ne fått åtta Schillingars tillökning i priset eller
En Riksdaler Trettio Två Schillingar Banco prompt
be-

befrarde äfven Riket därigenom onyttiga Transport
Lätt. F.
p. 129.
kostnader på de främmande delar i Saltpetterns,
än endast fuchtsa, orena och skada honom; ty om dess
skulle denna ganska Couranta Vara därigenom
winna ännu mera utrikes Credit och begärlighet.

Det inkast, som på Jordbrukets vägnar, göres emot
Saltpetter Ladors anläggande, bör äfven på detta Stället
un-

betalte för hvart Lispund approberad god rå Saltpetter
lefvererad på ett visst utsatt Ställe inom Länets
2:o Alöfver allt i Finland, de Saltpetter Sjuderi Styres-
män, som genom sin nit och oförtrutenhet kunna
förmå Almogen til ordentliga Ladors anläggande,
Skulle jämte någon liten årlig lön, för all sin lifstid
njuta Sexton Schillingars belöning af hvart Lispund
ifrån dessa Lador åthållen, och genom deras lyckade
beröddande således i Riket tillkommen Saltpetter.

Efter dessa grundläggares afgång Skulle detta pre-
mium kunnat indragas för efterträdarena i Sysslorna, hvilken
jämte lön, endast Skulle få samma eller någon min-
belöning för den Saltpetter, som utur de under deras
tillsyn sedermera tillbyggda Lador vidare kunde tillvä-
has. Och änteligen när inrättningen en gång öfver-
allt väl kommit i gång, och Styresmannens hela ge-
nomål bestode endast uti varans emottagande och be-
talande, hade de nu i början tillskapade många dy-
lor efterhand kunnat indragas och allsammans til Stulthan-
afen i början af Maji i hela Finland bestyras.

1:o Alle dessa nya Sysslor endast Skulle gifvas åt Sådana
af landets infödda Barn, som kunnige i Språket, kän-
de och beslägtade i orten, samt hvar och en ständigt boende
inom sitt District, förut genom offentelig Examen i
Chemien och Natural Historien ådagalagt nöjaktig
Kundskap, icke allenast uti de Stycken, som egenteligen
höra til Sysslan, utan äfven kunna tjena til vårt widlyf-
tiga Lands inre kännedom och gagnande på flera Sätt.

2:o Borde dessa Styresmän til Almogens underwisande
och hjelpande i denna nya Handtering vara försedde med
nödig och kunnig under Betjening, genom hvilka Styres-
männerne också Skulle äga rättighet at upbryta til-
lus-golf och förrätta wåld-hokning hos alla de Lands-
män, som efter förelagd tids förlopp, blott af dörf-
relse eller genstraffighet icke bygt sig ordentliga
Saltpetter Lador. Detta tvång och denna nya plåga
å ena sidan; och Landtmannens befrielse därifrån
tillika med en lönande afkastning af anlagde Salt-
petter Lador på andra sidan, Skulle då gemensamt
felbarligen ganska kraftigt wärka til ändamålet.

Ännu

Litt. F. p. 129.

Ifrån nan kan förefalla sig med hvad mera vem
den tilhörer denna wåld-tagt på Sin Ladugård, och
huru angelagen om Saltpeterns tilwäxt under si-
na tillsyns-golf hon skall vara. Sådant har
tid allmänna Sättet at hos oss skaffa Cronan den-
na nödvändighets vara.

Ifrån Österbotten gjordes däremot anmärkning år 1760
/a/ Tykohov Ackerman Frälsemän hafva derför
varit förfrämte

ssparde äfven Riket därigenom onyttiga Transport
ostnader på de främmande delar i Saltpetern, som
u endast fuckla, orena och skada honom; tilomdess
skulle denna ganska Couranta Vara därigenom
inna ännu mera utrikes Credit och begärlighet.

Det inkast, som på Jordbrukets vagnar, göres emot
Saltpetter Lador anläggande, bör äfven på detta Stället
un-

Ännu mera skulle detta ändamål (kunnat befordras genom
5:o Ett eller Par krutbruks anläggande innom Landet.
Alminstone Tem Schillingar på hvart Lispund Salt-
peter för den långa nu nödvändiga Sjö- och Landtrans-
porten, hvilken då undvikas, (skulle vänt) vore en ren besparing
som skulle (ch) kommit Landet tillgodo: Och Cronan
slupp med mindre Salt-peter Stat, när Allmoge
til krutbruken genast kunde (nat) föryttra sin vara.

Detta förslag torde väl vara stridande emot de
gamla Svenska krutbrukens utestående Privi-
legier. Men jag kan aldrig annat föreställa mig
än at, när allmänt väl så fordrar, någon utväg
måste kunna uptänkas til ändamålets winnande
utan at skära denna äldriga Privata Helgedoms

Och änteligen, på det Salt-spettern ifrån ett Cro-
nans Regale icke må fallå direct under inländska
krutbruks Monopolium, tyckes mig
6:o At Salt-spettern borde (h) blifva en äldeles fri Handels
Vara, belagd med ganska liten utgående Tull, när den
i fredliga tider altid obehindrad fick utskeppas i Juni-

[illegible] kunnat vara
den härdar denna wäld-sagt på Sin Sadugård, och
hvilken angelagen om Salt-spetterns tilwäxt under Si-
na ullhus-golf (kan skad vara) Sådant (ar) medan
varit tid allmänna Sättet at hos oss skaffa Cronan den-
na nödvändighets vara.

Ifrån Österbotten gjordes däremot anhållning år 1760
/a/ (Eko hos Adelsman) Frälsemän hafva derföre
varit förhindrade

skrutbruken förlorade härvid ingen ting annat, än
mänhetens misstankar at af dem prajas genom för
högt pris på Tyg på en så tung och grof vara, som Salt-pet-
er är, liga utskeppnings kostnaderna från Finland
Hamburg, Amsterdam eller London efter lindri-
gaste beräkning /a/ til 30 procent uppå dess nu va-
rande inköps pris hos oss. Läggas nu därtil Finska
porteurens avance och förvarans ytterligare Trans-

/ En Centner eller 100 ℔ rå Finsk Salt-spetter
Inköp å 2 Rℛ ℔ del — Rℛ 10: — —
Utg: Stora Sjö Tullen enda steffer 2 /5 banco pr: ℔ — „ — : 10. —
Land Tull / Both inlastnings kostnad i orten / 5 — „ — : 10. —
Rℛ: 10: 20.
Tolag och Sundsk Tull uptages icke
Fraukten å 50 Centner och 25 Rℛ per Svår last — „ — : 24. —
5 procent Caplatie af fracht en — — — — „ — : 1: 2.
Assecurance 4 pr: C: af Rℛ 10: 20. (Nu 3: 8 pro: betales ofta) „ — : 20. —
Års ränta 6 pro: af ditto — — — — — — — — „ — : 30. —
Inkommande Tull och landnings kostnad på utrikes
försäljnings stället å 6 pro: af varans värde circa 12 Rℛ — : 34. 6.
Utlänningens Comission, Courtage, Delkredere af hela
försäljnings Summan 13 Rℛ å 4 1/2 pro: — — — — — r: 28: 4
Rℛ 13: 14.

befrarde äfven Riket därigenom onyttiga Transport
kostnader på de främmande delar i Salt-spettern, som
nu endast fuckla, orena och skada honom; Utlände
skulle denna ganska Courant a Vara därigenom
winna ännu mera utrikes Credit och begärlighet.

Det inkast, som på Jordbrukets wägnar, göres emot
Salt-spetter Lådors anläggande, bör äfven på detta Stället
un-

Kgl. B. 129.

porterande ifrån någondera af förenämnde Tre Städer
del därtil närmast belägna krutbruk, äfven åtmin-
stone 10 procent; så uppkommer däraf minst 40 procent
Export kostnader, som i ett lägre inköps pris nödvän-
digt måste indragas, om denna Vara med någon för-
stå kunna utskeppas. Når således köpmannen
icke kan finna någon utrakning at updrifva Salpe-
tern högre än til 40 procents under pris emot hvad lik-
god vara gäller på utrikes krut-tillverknings Ha-
len; så bör ett krutbruk innom landet alt för väl ta-
la en sådan concurrence och Controll: Ty den Fabri-
que, som med 40 procents lindrigare inköps pris på
Rudimaterien, /a/ lefverera på stället, ej kan ba-

/a/ Svafvel är den enda artikel, som i anseende til den
långa Land Transporten möjeligen kunde falla hög
20 procent dyrare vid ett Finskt upi landet anlagt, än
vid andra krutbruk; men som detta ämne knappast
til 1/6 del ingår i krutets Composition, och icke en gång
är en så dyr vara, som Salpetter: Så kan den, direct
hämtad utur första handen ifrån Norrke eller Medelhav
vet, aldrig med 3 procent belunga eller öka Finska krutets
pris: Hvaremot Salpetern, kålen och arbetslönerna
böra göra del vist 30 procent lättare til priset, än nå-
got utländskt krut.

Ifrån nån kan föreställa sig med hvad mera rom
den tillhardar denna wäld-sägt på Sin Ladugård, och
huru angelagen om Salpetterns tilväxt under si-
na utlus-golf kan skal vara. Sådant är imedler-
tid allmänna Sättet at hos oss skaffa Cronan den-
na nödvändighets vara.

Ifrån Österbotten gjordes däremot omkning år 1760
/a/ Icke hos Adelsman Frälsemän hafva derföre
vant förskonte

nder golf, hos oss nu tillvägabringar Salpetter, ehuru
fulle komma Åkern tillgodo; Så agde undersökning
h Calculum, hvarest den mäst gagnar Riket och
ndtmannen? Men når detta hos Almogen, i
mänhet, aldrig sker: Når hos våra bäste Landthus-
fällare åtminstone Nie Tiondedelar af all deras Bo-
skaps tillväxt utan all nytta förspilles; Så förändras

sig hos oss, där arbetslönen, föda, kål och ved därjäm-
äro til bättre pris, än någon annorstädes, den förtjenar
ke bättre öde, än at osörgd gå under, och lämna rum
gagneligare Näringar, eller ändra sig bättre lönan-
e värk och anläggningar.

Men den af mig föreslagna fria Salpetter Handeln
h utskeppningen skulle desutom ännu föranle-
la til den nyttiga föradlingen, som våra aflägsna
rukbruk nu med flit förhindra: nemligen af denna
vara, för at ännu bättre bära en lång Land Transport
ifrån landet, på stället blefve åtminstone luttrad
eller
och raffinerad, hvaraf icke allenast Tillverka-
ena sjelfva hade den första och största nyttan; utan
esparde åfven Riket därigenom onyttiga Transport
ostnader på de främmande delar i Salpetern, som
nu endast fuckla, orena och skada honom; Ty om dess
skulle denna ganska Couranta Vara därigenom
inna ännu mera utrikes Credit och begärlighet.

Del inkast, som på Jordbrukets vägnar, göres emot
Salpetter Lador anläggande, bör afven på detta stället
un-

Litt. F.
p. 129.

potterande ifrån någondera af förenämnde Tre Städer
del därtil närmast belägna Krusbruk, äfven åt
stone 10 procent; så uppkommer deraf minst 40 proc
Export kostnader, som i ett lägre inköps pris nödv
digt måste indragas, om denna Vara med någon för
skal kunna utskeppas. När således köpmannen
icke kan finna någon utväkning at updrifva Salp

undanröjas

Det är en falsk tanka, at Almogens åkerbruk de
af lider af Torfarenheten, det säkra Witnet, bevisa
tvärtom at det vinner; fast just icke direkt, dock g
nom omvägd. Ty all hvad som genom en nyttig o
loflig industrie så småningom åt en Landtmann
förmögenhet, åker i och med det samma hans kr
ter at väl Skola och bruka jorden, hvartil Mennis
efter Försynens visa inrättning alltid och alleste
varit och är ~~svarare för mycket an för lite~~ falle
allena af hennes nöd anga någorlunda när lonar
Ty hvad är det annat an våld och almänna ol
kor eller oredor med deras följder, som gör at en b
dig jord ligger oodlad under talrika Inbyggares f
ter? Och hvar Skolas den emot jorden bäst? Hv
ger hon de rikaste skördar, antingen uti välmå
de beskyddade ägares, eller uti utmärglade kro
lares händer? Låt alla Tiders, alla Länders erfar
het dömma.

Om den Boskaps Urin, som samlad i Lador ell

under golf, hos oss nu tillvägabringar Salpetter, skall
skulle komma Åkern tillgodo; Så agde undersökning
och Calculum, hvarest den mäst gagnar Riket och
Landtmannen? Men när detta hos Almogen, i
almänhet, äldrig sker: När hos våra bäste Landshus-
hållare åtminstone Nie Tiondedelar af all deras Bo-
skaps Urin utan all nytta förspilles; Så förändrar
sig saken aldeles: Och frågan blir rätteligen: Om det
är bättre at samla och använda Boskapens Urin
til Salpetter, än at låta den för intet gå förloradt?
Svaret behöfver ej idkföras. Använd, om ej Nie
Tiondedelar, åtminstone 3/4 delar af all Boskaps Urin
til Salpetter-Ladorna befogande: Så den fjerde
Tiondedelen nedrinna uti Godsel och Mull samlin-
gen, eller på annat Sätt komma Åkren tillgodo:
Och bägge dessa Näringar Skola bliva lika väl
belåne, lika väl skötta, utan at på något Sätt ska-
da hvarandra; hälst göromålen ifrån början til Slut
vid Salpetter Tillvarkningen fordra ingen bestämd
tid, utan kunna förrättas efter bekvämlighet på för
Jor-

genom denna Handtering gifver åt hvar och en af
dem imellan 30 och 50 Riksdalers årlig inkomst.
När häruti ännu läggas, så i proportion efter i
Gårdarnes Storlek Salpetter-ämnet allestä-
des är at tillgå: At detta ämne högre upp i landet
är renare från kok-Salt, Salpetterns värsta följe-
slagare, än mot Sjö-kusterna, där Vattnen kom-
mer

Jordbruket aldeles ombärliga tider.

Endast innom Wöra Socken i Wasa Län ~~består~~ ~~af 6 hela gamla hemmans och~~ ~~Skyttens Kro~~ ~~byggen, dem tillhopa innehålla vidpass~~ ~~Tunneland bättre och sämre Mark, och hvarpå~~ ~~för tiden omkring~~ Menniskor bofva, ~~varies nu öfver~~ 3000 Ltd: Saltpetter om året. Och som ändå icke en gång uti denna Socken tillverkningen öfverall är lika jämn och stark: Ladan på alla Kimo Jern-Bruks ägor, belägit i denna Socken, på många gamla, och i synnerhet på de flästa Nybyggen, annu aldeles inga Saltpetter-Lador finnas; så af säfven har Tillverkningen ännu allenast kan ökas, utan och verkeligen är uteslutligt tillsägande; så är aldeles ingen omöjelighet utan tvärtom mycken likhet, att med goda anstalter, Saltpetter-Sjuderiet öfver hela Finland kan uppbringas til lika höjd, som det för det närvarande innom denna Socken verkeligen äger; Hvarafter årlig Product af icke mindre än 400,000 Lispund

dig jord ligger oodlad under talrika Inbyggares fötter? Och hvar skolas dåremot jorden bäst? Hvar ger hon de rikaste skördar, antingen uti välmående de beskyddade ägares, eller uti utmärglade kraftlares händer? Så alla Tiders, alla Länders erfarenhet dömmas.

Om den Boskaps Urin, som samlad i Lador eller

69.

uppkomst, och dem vår Allmänna Hållning icke
kallelser så kraftigt understödja, som de behöfde.
Jag har vidare sökt vinna omvårdnad för våra in-
länska Bi-Näringar i den mohn, som de mera för-
knippas med Hufvud-Näringarna, mera utgöra
Vinter- än Sommar-Syssslor, och förnämligast, ef-
ter som de bidraga til den längt upp i landet boende

68.

skulle uppkomma. Men låt oss för mera säkerhets skull taga årliga Tillverkningen endast tillhopa 400,000 Lispund; så skulle ändå Finland, utöfver sitt eget Rikets egna behof, årligen kunna göra en anmärkelig utförsel: Och denna Näring, efter blott ½ RD Lispundet, årligen lagda Nie Tunnor Guld i den idoga Finska Landtmannens händer: Ökad förmögenhet, Exporter, allmän och enskild välmåga.

För att visa huru lönande väl Skötta Saltpetter-Lador äro, får jag och anteligen anföra: Att uti berörde Wöra Socken finnas öfver flere Hemmans åboer, som hvardera hafva Tre i den ordning inrättade Lador, att en hvart år blir til Tvätning mogen: hvarigenom denna Handtering gifver åt hvar och en af dem imellan 30 och 50 Riksdalers årlig inkomst. När härtil ännu läggas, uti proportion efter Ladugårdarnes Storlek Saltpetter-ämnet allestädes är att tillgå: Att detta ämne högre upp i landet är renare från Kok-Salt, Saltpetterns värsta följeslagare, än mot Sjö-kusterna, där Vattnen hem-

mer

Jordbrukets aldeles ombärliga tider.

Endast innom Wåra Saken i Wasa Län ~~befinnes af hela gamla hemman och Stycken Nybyggen, som tillhopa innehålla vidpass Tiunderland bättre och sämre Mark, och hvarpå nu för tiden omkring Menniskor lefwa, tillwarias nu öfwer 3000 Ltd: Saltpetter om året.~~ Och som ändå icke en aldenstund i denna Saken

mera ål at dricka Salt-Watten: Af Sand och Sådan jord ingenstädes tryter, som til Saltpetter-Ladorn fyllande behöfves: Alnödig Skog til Ladornas uppbyggande och Sjudningens förrättande på ganska få Ställen saknas. Af wårt Clima gynnar Saltpetterns generation, hwilcken icke särdeles o penderar af Wädersleken: Och af denna Wara, bä re än de flästa andra, bär den längsta Land-Tra sport; Så borde fullkomligen wara ådagalagt hwa jag i början af denna S: anförde: Alnemligen Saltpetter-Tillwärkningen förtjenar del framf rummet af alla Bi-Näringar i Finland. (a)

S: 56. Härmed slutar jag mina Anmärk ningar wid de Näringar, som äro ämnen för wå Finska-Almoges enskilta idoghet. Jämte och näst efter wåra Hufwud-Näringar, Skogs och Ä digårds Skötsel samt Åkerbruk har jag härwid föredragit de redan hos oss i Sämre eller bättre gån komma Bi-Näringar framför aldeles nyanlä ningar, som i förstone altid hafwa så mycket emo

(a) Jämför Kongl. Vetenskaps Academiens Handlingar för år 1751. Tom. 12. sid. 1. uti Herr Assessor Wallerii Afhandling om Saltpetter-tillwärkningen, hwaraf en Utdrag finnes i Kongl. Allmänna Tidningarne för år 1751. sid. 1. och följande.

nyinkomst, och dem wår Allmänna Ställning icke låter så kraftigt understödja, som de behöfde. Jag har widare Sökt winna omwärdnad för wåra inhemska Bi-Näringar i den mohn, som de mera förenas med Hufwud-Näringarna, mera utgöra Winter- än Sommar-Sysslor, och förnämligast, ef som de bidraga til den längt upp i landet boende Näringslöse Almogens förmånliga Sysselsättande. Återstår nu at afhandla Sådana Större före tag, som icke utan Samlad Styrka af Almogen kunna utföras och Mäteligen wåra Oeconomiska Förhållningar: Hwarwid först förekommer

S: 57. Träsk- och Insjöars uttappande. Hvilket för detta merendels swåra och kostsamma arbete gått ibland hos oss förwida. Några lyckade Företaganden tyda ofta andra, at utan wederhäftning gripa sig an öfwer förmågan. Men så haf we wi ock på många Ställen innom wår Almoge ~~fast~~ fägnesamma bewis hwad en enskild Åbo genom tillbörlig enhet och ihärdighet kan uträtta, när hop-

~~tvetydiga~~, utmärgla både Sin Hufwudman och Con~~uppbördens~~ papperen, som efter Sin förmåga gjort Sitt Fäderneland den yppersta wälgärning. Saken måste slutas hwilken den kan, så winner altid Advocaten, och Almogen tillika med det Allmänna förlorar i många afseenden.

S: Jämför Kongl: Vetenskaps Academiens Handlingar för år 1764 Augusti: sid: 550 och följande.

hoppet om en låfvad värdelig Skattfri besittning
underhåller hans arbets-drift? Kiuk ofta, ty vår
Står dock icke detta hopp fält? Dessa Slags upod-
lingar äro emedlertid altid på det hela gagneliga
för landet: Ty djupa och Stora Insjöar och Träsk
öfverstiga enskildas förmåga at utdika: Och,
långt ifrån at Skada landet, bibehålla dessa Stor
Watten-Samlingar en jämnare temperatur an-
land: hindra således hastigt påkommande Natt
frosser at Skada omliggande åkerfält: Hava m
Små grunda Träsk, Tjellar och Gölar, dem Almo
gen vanligen förelager och endast förmår upodla
äro däremot just äkta frost-Nästen, och hvilkas
uttorkning således altid gagnar orten, fast den
ofta icke lönar upodlarens möda: Därföre vor
til önskandes,

1:o Att kunnige, oegennyttige och almänt förtro
de ägande Patrioter åtminstone innom hvart Lä
om icke innom hvar Socken, vore at tilgå, Som kun
de handleda Almogen och föreslå arbetet när fråga
blefve om utförandet af Sådana Stora Verk, måsa

ningar vid de Näringar, Som äro ämnen för vå
Finska-Almoges enskilda idoghet: Jämte och
näst efter våra Hufvud-Näringar, Skogs och La
dugårds Skötsel Samt Åkerbruk har jag härvid
föredragit de redan hos oss i Sämre eller bättre gån
komma Bi-Näringar framför aldeles nya inrät
ningar, Som i förstone altid hafva Så mycket emot

Sådan vore verkeligen rätta beskrifningen på Norrla
delen af vårt östra land, om icke våra Vintrar litet
communications
afhjelpte denna brist, och med is- och Snö näsan öf-
verallt hos oss grundlade våra nödfalls Vinter-Vägar.
Imedlertid händer dock af brist på Sommar vägar,
d, til exempel det Smör, Som Landtmannen uti del
fra Finland endast Sommartid til värkar, och Som
Laor näsan hans enda förnälarinna

och Träsk, hvaruti flere Byar eller Socknar hade del i
Om de i L: 57 föreslagne nya Saltpetter Sjuderi
Styresmän däruti några lunda kunde likmäta Pro-
fessor Kraftman, kunde man i flere landsorter af
Finland få se lika Stora Måssar upodlade Som Lat-
lomeri fa:s.

2:o Att vägen för egennyttiga Advocater, ~~de fall Almo~~
~~gens Tilodrigtan~~, blefve bättre stängd at upwigla el-
ler åtminstone bitråda, vår för Processer nog ända
fallna Almoge til at, ofta 20 år efter ett Träsks up-
odlande göra ägande rätten därtil tvidig, och genom
en långvarig, konstig rättegång, hvars utgång ty
värr! äfven för våra bäste Lag-kunniga är högst owiss,
~~tvetydig~~, utmärgla både Sin Hufvudman och Con-
upodlare
~~traparten~~, Som efter Sin förmåga gjort Sitt Fäder-
nesland den ypperste välgärning: Saken mår
slutas huru den kan, Så vinner altid Advocaten,
och Almogen tillika med det Allmänna förlorar
i många afseenden.

fa:s: Jämför Kongl: Patr: Sällsk: Hush: Journal för
år 1784 Augt: pag: 550 och följande.

136 hoppet om en låfvad värdelig Skattfri besittnin
underhåller hans arbets-drift s Hvilu ofta, ty vår
Står dock icke detta hopp felt? Dessa Slags upod
lingar äro emedlertid altid på det helsvagaste
för landets Tydjupa och Stora Insjöar och Träsk
ofverstiga enskildas förmåga at utdika: Och,
långt ifrån at Skada landet, bibehålla dessa Stor
Watten-Samlingar en jämnare temperatur an

136 N: 58.

N: 55 s Ärforderlige nya Wägars och Broars an
läggande är et ibland de aldramyckigaste göromål
både til Landets upodlande och den omgifvande Al
mogens begwämlighet s Ty erfarenheten visar
tydeligen, at Nybyggen omkring alla nya vägar
uprinna helt tätt intil hvarandra, äfven på så
dana ställen, där Sakert aldrig någon upodling
innom Hundrade år elyest blifvit föreslagen s
Och hvad är det, som nu aldeles afskär, eller åtmin
stone gör communication med det ofra landet
så trög och liten? Jo brist på Landsvägar kunna
inga sådana ofverloppis Varor Transporteras, än
nu mindre afsättas, dem Almogen där elyest nog
samt i början i små partier
hundefaller tillwäga bringa: Utan afsättning blir
ingen tillwäxkning: Utan varu tillwäxkning
til afsalu, ingen rörelse, intet lif, intet samband
med Undersåtare-imellan: Utan är och förblif
ver en sådan Skogs-Inbyggare halfwilis och rå
som Hottentot: En okänd, enstaka wad varelse, som lefver
och dör endast för sig sjelf och för sitt lilla hushåll

71.

Sådan vore värkeligen rätta beskrifningen på Norra
delen af vårt ofra land, om icke våra Vintrar lätet
communications
afhjelpte denna brist, och med is- och Snö näsan öf
verallt hos oss grundlade våra nödfalls Vinter-Vägar.
Emedlertid händer dock af brist på Sommar vägar,
al, til exempel det Smör, som Landtmannen uti del
ra Finland endast Sommartid tillverkar, och som
lägger näsan hans enda försäljnings vara, blir nu
års gammalt innan det til Sista afsättnings stäl
let, Rikets Hufvud-Stad hinner framkomma,
och förlorar därunder, utom Ett års ränta, ansenligen
både i vigt och godhet s Hvar emot hvar och en som
känner tillgången vid Finska-Sommar-Smör han
delen, inser tydeligen, at innom gamla kärl tid, mer
än dubbelt qwantum ifrån dessa inre delar af Fin
land årligen skulle erhållas, om Smöret också där
ifrån, på samma sätt som ifrån närmare håll nu
sker, genast kunde afhämtas och insamlas til
städerna alt efter som det, så til säjandes, kommer
ur dvala hvilan: Och hvad gjorde icke detta för Allmän
nyttа

Ziffra, ogillas och til intet göres alt hvad förut skedt:
saken börjas å nyo: Alla som därmed hafva at
göra, vinna: Det allmänna lider: Och den miss
lodda enfaldiga Almogen betalar laget, gång ef
ter annan, utan at blifva klokare s
Om man efter en mångårig och lätt utdra
gen kostsam Process, äntligen kommer til värck
ställig-

nyttla? Tyrnänne uti Politiskt afseende Skilna-
den imellan Hundrade Invånare, som ej tilvar
Större Varu-mängd kan Sie på ett annat Ställe, till afsalu
annan, än imellan 11½ Schillingar och En Riksda-
ler? bestående blott i Narrerairen.

Liksom gamla Broar och förfallna vägar Stun-
dom behöfva å nyo upbyggas; Så behöfver och Sål-
let at hos oss värckställa dessa Almänna arbeten
en helo och hållen omstöpning; Blotta rycktet om
en sådan föreslående byggnad är redan en Signal
föregenmyntan at hålla sig framme: Och hon
felar sällan i sin uträkning om godt byte; Ty
någon gång kan det hända at en Lands-kyrka
blir å nyo byggd utan at tvisten om Stället, alla in-
stanser igenom, blifvit draifven ända til Högsta
Ort; Men aldrig blir någon ny väg anlagd eller nå-
gon ny Bro på nytt Ställe upförd, utan at Kongl
Maij:t efter en mångårig tvist förut nödgats Slute-
ligen afgöra, hvilcka därute Skola deltaga. Och
för huru stor del? Om den nya Landsvägen Skal

ne mindre afsattas, dem Almogen dar etyest nog
chans i början i små partier
kunde tillväga bringa: Utan afsättning blir
sårdeles
ingen tillväckning: Utan vara tillväckning
til afsalu, ingen rörelse, intet lif, intet samband
med Undersåtare imellan: Utan ära och förblif-
ver en sådan Skogs-Inbyggare haffvilig och rår
Hottentot: En okänd, enstakad varelse, som lefver
och dör endast för sig Sjelf och för sitt lilla hushåll.

71.

nad; Så önskas endast högeligen at denna länge påtänk-
t, och ofta påbegynta nyttiga Saken gång må kom-
na til fullbordan.

Trollhätte Slufvärks fulländade byggnad bevisar
nedertid Solklart, at Storvärck äfven i våra dagar
hi vårt penninge fattiga land öfver all förmodan
ett och mästerligen kunna värckställas, när Stycke-
ige Styresmäns enskilta heder och Interesse ...

72.

läggas på Södra eller Norra Sidan om den backen?
Om Bron Skal byggas Hundrade famnar högre
per eller lägre ner i Älfven? Och öfver dylika vig-
tiga tvistemånen, hvilcka drifvas med lika envis-
het, Som om hela landets väl därupå berodde.
At strida för en hel menighet lönar sig alltid väl:
Tyen churu liten afgift af hvar deltagare, utgör
tillhopa en stor Summa. Och så nyttjas härvid
alla konstens finaste upvägar til återinstone tidens
utdrägt, Som får namn af Tidens vinnande. För
minsta fel uti Formaliteterna: Til Exempel,
för uteblifvandet af en Publique Tullmägtig, Som
med Sin närvaro vanligen betyder mindre än en
Siffra, ogillas och til intet göres alt hvad förut skedt:
Saken börjas å nyo: Alla Som därmed hafva at
göra, vinna: Det Allmänna lider: Och den miss-
lodda enfaldiga Almogen betalar laget, gång ef-
ter annan, utan at blifva klokare.

Om man efter en mångårig och lätt utdra-
gen kostsam Process, änteligen kommer til värck-
ställig-

nyttа? Tyrnänne uti Politiskt afseende Skilnaden imellan Hundrade Invånare, som ej tillvarar Större Varu-mängd (till afsalu) än mellan 12 Schillingar och En Riksdaler? bestående blott i Narrerairen.

Liksom gamla Broar och förfallna vägar skulle dem behöfva å nyo upbyggas; så behöfver och sättet at hos oss värckställa dessa Almänna arbeten

142

ställigheten, saknas gemenligen altid en Skicklig Byggmästare eller Tillsyningsman. En Klåpare antages, En okunnig Länsman eller Profogde tillsättes, som förstår saken mindre än den sämsta Bonde; hvaraf händer, at Almogen för dubbel kostnad får ett odugligt arbete, som påkallar snar och ständig Reparation. All detta borde likwisst och kunde äfven vara helt annorlunda. At, til Exempel, En Almoge skall ifrån andra ändan af Häradet flera gånger resa 10 til 15 mil för at utan all tillsyn, eller under en Sympares styrelse göra 3 til 4 dagsverken i Sanden på en ny väg eller Bro, den en annan Almoge sedan skall underhålla; är en så uppenbar misshushållning och slak tillställning, at den öfverljudt ropar om rättelse; men hvem bekymrar sig om Josephs Skada?

§ 59. Som Dunckfantens uppmanade genom Strömranisningar är ett göromål, hvilket oss öfverlägen enskillas förmöga, och lyckligtvis nu är ett annat för Öfverhetens öfverläggning och ömmaste omvård-

71.

nad; Så önskas endast högeligen at denna länge pålänka, och ofta påbegynta nyttiga Saken gång må komma til fullbordan.

Trollhätte Slussverks fulländade byggnad bevisar nederlid Solklart, at Storverck äfven i våra dagar hi vårt penninge fattiga land öfver all förmodan ett och mästerligen kunna verckställas, när Skickelige Styresmäns enskilla heder och Interessen wederförligen sammanbindes med del Almännas, samt lika at annat väl afpassas och förenas til ändamålets befordrande. Tyinnom 6½ år är nu detta, oss oss näst an för omöjeligt ansedda arbete af ett enskild Bolag til Nationens heder fullbordadt, som emot ifrån Lagstiftningen för Cronans Räkning förgäfves blifvit drifvit, och kostat Riket så ofantelige Summor.

§ 60. Nödiga nya Landsvägar och Ström-ransningar skulle ändeligen (under) lätta våra merendels grofva och klunga Varors långa nedförsel til utskeppningsorterna, hvilken nedförsel ingen bättre och lättare kan

§ 61. Såsom onyttigt och skadligt bör därföre Landthandels förbudet aldeles upphäfvas. I sig sjelft är detsamma väl redan utan all värkan, emedan det öfverträdes allmänt och uppenbarligen; Men tjenar dock indirecte en illa lönt Cronot betjening til utväg at efterfalla, ibland genom något kapa förbättra sina svaga vilkor: Almogen vänjes desutom därat at mindre ackla

ut-

sian wärkställa än Tillwärkaren sielf, så Smörs
qwantiteten däraf blifwer så stor, at den utgör ett
hel eller flera Laster eller någon belyfwande del uti
en Säl-Last. Men det gifwes ock därjämte and
waror, hwilcha förmånligare både för Almogen o
Riket af ständigt kringwandrande upköpare ku
na och böra afhämtas. Af dessa beskaffenhet
Smör, som uti föregående §. 56 är nämd, Talg, Lin
Läder, Wildt och Skinnwaror med flere. Tyck
lönar det mödan för en Landtman, at, under brådas
Sommaren, skila sig ifrån sina trägna göromål
för at resa 20 mil til närmaste Stad med några 2
pund Smör. Han förlär dem häldre sielf: tillwärk
ej mer än til Husbehof: Och Boskaps skötseln, grun
den til all Jordbruck, lider däraf olyckligen. Men be
ches hans Hus flera gånger i Weckan hela Sommar
igenom af kringstrykande uphandlare, hwilka ma
kals upköpa allt det Smör, han sielf kan umbära, o
hwilcha efter wanligheten därföre betala högre pris
Bondens egen stuga, än på Torget i Staden; så är inga

[illegible] hållning och lak tillställning, at den öfwerljudt ro
par om nöllelse; men hwem bekymrar sig om Jo
sephs skada.

§. 59. Som Dyckfarten uppmanade genom Ström
ransningar är ett göromål, hwilckets hos oss öfwerhuf
enskildas förmåga, och lyckligtwis nu är ett ärende
för Öfwerhetens öfwerläggning och ommasse omwård

på för de tilämnade städerna i allmänhet.

§. Denna brist kan man hjelpas med Rudima
niers anskaffande från andra in- eller utrikes orter.
Wist låter detta möjeligen göra sig; men hwru det bär
sig, blir en helt annan sak. Förskrift til Exempel ut
från Tåll för en 30 mil upp i Finland med flera stolar
anlagd Klädes- eller Ylle-Stoffs Fabrique, hwartil man

ing naturligare, än at tillwärkningen til Almän
fylla däraf ansenligen skall uppmuntras och stiga.
Hwar Bondflicka stickar därmed nöje på lediga
under ett par Strumpor, spinner några marker
garn eller wäfwer några alnar lärft, när hon är
ges därjämte at så snart hennes lilla arbete blir för
ligt, genast få det förytterat eller bärtbytt emot
några nålbref, några alnar band, ett Möss-Tyg
eller en Silkes-Halsduck; men sag bäst i afsättnings
tillfällen; och alla dessa små saker blifwa ogjorda;
som wäl äro små saker i en endas hand; men tillho
na samlade af en hel Almoge utgöra belydande Waru
noster.

§. 60. Såsom onyttigt och skadligt bör därföre handt
handels förbudet aldeles upphäfwas. I sig sielft är
det wäl redan utan all warkan, emedan det öfwerträ
des allmänt och uppenbarligen; men sjelfwa dock in
directe en illa lönt Konst Betjening til utwäg att efter
synfall, ibland genom några kapa förbättra sina swaga wil
kor: Almogen wänjes dessutom däraf at mindre achta

ut-

han wärkställa än Tillwarkaren sjelf, så Smärgvantitelen däraf blifver så stor, at den utgör ett hel eller flera Lass eller någon betydande del uti en Båt-Lass. Men det gifves och därjemte andra varor, hwilcka förmånligare både för Almogen a Riket af ständigt kringvandrande upköpare kunna och böra afhämtas. Af denna beskaffenhet är Smör, som uti föregående §. 56 är nämd. Tala. Sin

ulkommande Förbud och Befallningar. Wårt sträckta och litet befolkade land fordrar således nödwändigt at ordentlige Landthandlare på Stäliga ställen ifrån hwarandra uti landet sig nedsätte, hwilka, lydande under Lands-Rätt, Skattade för denna Näring och därenot ägde laglig rättighet at hålla nödiga hopprutna Varor Almogen tillhanda, samt at upphandla Sådana Landets producter, som de kunde finna Räkning wid at hopsamla och til Städerna nedföra.

Efter min oförgripeliga tanka kunde denna Inrättning kanske i början icke fullkomligen uppfylla ändamålet, men aldrig i något afseende blifwa Skadlig: Ty ju enklare lofliga Medel och kårtare wäg til ändamålet man kan taga, ju bättre. Hwarföre då anlägga en så kallad Stad † när en enda eller några få Personer på landet kunna inrätta alt det samma? Hela Landsmännen jämt får sina behof igenom Städer eller dem förutan, och blir af med sina Tillwärkningar, så är ju Hufwudsaken wunnen: Och hwad inrätta wåra

† Städers anläggande kostar alltid det Allmänna något: kandhandlares tillkommande kostar intet: importerar twertom emot något, ehuru litet det kan wara.

för de tilkommande Städerna? alsintet.

4. Denna brist lägger man kan hjelpas med Rudimenters anskaffande från andra in- eller Utrikes orter. Wist låter detta möjeligen göra sig; men huru det bär sig, blir en helt annan sak. Förskrift til Exempel uppå Tull för en 30 mil upp i Finland med flera stolar anlagd Klädes- eller Ylle-Stoffs Fabrique, hwartill man

upptäcka mera? De upptäcka icke en gång denna dennes förfla Skyldighet. Eller kanske wi hafwe för mycket dock, at wi ännu ifrån plogen skola taga en hop arbetare för at göra dem til Stads-Lärlingar?

För öfrigt, och som Kongl. Commerce Collegium redan mera fått så långt in på denna Idéen, at Fabriquer nu få anläggas på Landet; Hwad hindrar då, at icke öfwer all uti Öfra Finland en Handelsman i hwart Härad eller i hwar Socken lika så nyttigt må bofästas, som på Åland, hwaråt för brist på Staden Handlande i Nammaulands Socken redan i många år fått widka köpenskap? Den aflägsna Almogen upp i Finland är ju oförnekeligen i större behof af detta bitråde, och altid i mera förlägenhet med sina producter och för sina behof, än den wid Rikets medelpunct boende Ålänningen, som seglar hela Sommaren igenom på Stockholm: Genom en wig Sjöfart ofta inom 24 timmar kan wara i Rikets Hufwudstad med sin Skuta, och sina Waror, samt således ifrån första Inrikes hand sjelf lätt kan anhålla alla sina förmödenheter.

J:

lian wärkställa än Tillwärkaren sielf, så snart
qvantiteten däraf blifver så stor, at den utgör ett
hel eller flera Laster eller någon betydande del uti
en Båt-Last. Men det gifves och därjämte andra
varor, hwilcka förmånligare både för Almogen och
Riket af ständigt kringwandrande upköpare kun-
na och böra afhämtas. Af dessa beskaffenhet är
Smör, som uti föregående §. 56 är nämd. Tala. Sin-

78.

för de tilämnade städerna i alsintet.
t. Denna brist säger man kan hjelpas med Rudima-
riers anskaffande från andra in- eller utrikes orter.
Wist låter detta möjeligen göra sig; men huru det bär
g, blir en helt annan sak. Förskrift til Exempel ut
från till för en 30 mil upi Finland med flera stolar
anlagd Klädes- eller Ylle-stofts Fabrique, hwartill man

§. 62.

§. 59. Til Landtmanna Näringarnas upbjel-
pande plägar Upstäders och Fabriquers anläggan-
de längst upi Landet anses särdeles bidragande.
Men jag är häruti af oddeles stridig tanka, när
fråga är om wärd nu warande Finland: Och jag
tilltror mig äga både goda skäl och erfarenhet
från alla håll på min sida. Dét är härmed
som med mycket annat, som af Wana och wål
mening föreslås, men som aldeles icke duger, a
i wår närwarande belägenhet aldrig hos oss lyc-
kas."

Andamålet med städer, är, dels at endast upp-
köpa af Landtmannen de Varor, han öfver egn
behof kan tilwärka, och däremot skaffa honom
andra Varor, dem han behöfver och sjelfwej kan
eller bör åstadkomma: dels ock at därjemte
förädla Landets producter. De förra kallas
egentligen Sjö- och Handels-städer: De senare
som få namn af Fabriks- eller Upp-städer, äro

76.

lest sådana, som man hos oss i Finland wil an-
lägga. Men bägge förutsätta ju Varor, at an-
gen blott handla med eller tillika förädla; hwar-
af således följer: At ju mera Handels-Varor det
gifves i ett Land; ju större och flera städer kunna
och böra där naturligtwis finnas: Ju mindre Va-
ror, desto swagare och färre städer: Inga Varor;
Inga städer. Hwad utsigt är då upi Finland för
nya städers bestånd, där på sina ställen en hel Pro-
vince, en landstracka om 20 qwadrat mil til
afsalu ännu icke lämnar så mycket varor at
en enda liten köpman däraf kan lefwa? Man
må gräfwa en Bäck så djup, bred och rak man
wagonsin will; utan at öka Vatten-förrådet, så är
och förblifwer han ändock endast en Bäck, ehwad
Character man ock behagar tillägga detta
backra arbete. Hwaremot Wattnen utur stora
Insjöar naturligen formera stora Elfwar, propor-
tionella emot det öfra landets widd och Watten-Rik-

het.

149 han verkställa åt Tillverkaren sjelf, så snärs
grantelen däraf blifver så stor, at den utgör ett
helt eller flera Läs eller någon betydande del uti
en Bål-Läst. Men det gifves och därjämte and
varor, hvilcha förmånligare både för Almogen o
Riket af ständigt kringvandrande uppköpare hu
na och böra afhämtas. Af dessa beskaffenhet är
Smör, som uti föregående S. 56 är nämt. Jäm

150 het. Genom Mennisko-ålgärd kan vatten äfven i
flera håll samlas, ledas uti en Canal, och dess utlop
underlåtas och befordras; men ålöfver naturlig
tilgångarna kan del aldrig ökas.

Att bygga Städer i afseende på de varor och
Tillverkningar dessa Städer genom sina enskilt
behöfi en framtid Skola uppmuntra och åstad
komma: är lika så förvänd och jäfst del sam
ma, som att tilmarkens upodlande på ett Nybyg
ge börja med att upbygga mångfaldigt större Bo
dugård, Rior, Lador och Qvarn, än där efter all
likhelse innom en Mans ålder skal behöfvas.

Dessa i behörig ordning och storlek nödiga hus
förblifva ju då länge, kanske altid, torre, ony
kostsamme at underhålla, samt förfalla och förru
na i sinom tid fruktlöst och utan at befordra de
med dem af en sådan mig ägare påsyftade ända
mål, om icke hans förnämsta arbets drift, åtmin
stone tillika riglas på Åker och Ängs-upodling

för de tilämnade Städerna i allmänhet.

78. Denna brist lägger man kan hjelpas med Rudima-
niers anskaffande från andra in- eller utrikes orter;
wist låter detta möjeligen göra sig; men hvad det be-
träffar, blir en helt annan sak. Förskrifter Exempel ut-
från Tull för en 30 mil up i Finland med flera Stolar
anlagd Klädes- eller Ylle-Hofts Fabrique, hvartil man

151

77. Jämförelsen med Upstäder i allmänhet obehörd
land är lätt at göra. När härtil ännu läggas, at
de förnämsta och fläste Finlands producter bestå
uti så grofva och tunga varor, at de med strängaste
Tal knapt bära en medelmåttigt lång Land
Transport: At, som en Bonde på sitt Jordbruk med
gil folk kan uträtta alt arbete för hälften min-
dre kostnad, än en Handelsperson; så kan och Land-
under våra lätja höfsplösa vintrar
mannen sjelf med ens tid vid skeppningsorten längst
lättare nedföra sina grofva varor, än någon köp-
dyr-
man med enkom därtil tagt folk: Handelsvaror
att blifva dyrare
desutom altid dessförinnan betungas, ju flera han-
der igenom de skola passera: Så finner man tyde-
ligen at en Intermediaire eller Upstads-Handel
med våra tunga producter aldeles icke bär sig;
Och de lättare och dyrare varor åter äro ännu
hos oss för få och otillräckeliga att nära en enda,
ännu mindre flera Upstäder: kunna utom dess,
som i nästföregående S. föreslagit är, af Lands-

Han-

kan wärkställa än Tillwärkaren Sjelf, så snart
qvantiteten däraf blifver så stor, at den utgör ett
helt eller flera Laster eller någon betydande del uti
en Båt-Last. Men det gifves och därjämte andra
varor, hwilcka förmånligare både för Almogen och
Riket af ständigt kringvandrande upkjöpare kun-
na och böra afhämtas. Af denna beskaffenhet är
Smör, som uti föregående §. 56 är nämt. Tala

152 Handlare i alla hänseenden wigare och förmånligare
afnärras.

§ 63. Ifwensom Handeln således är en allför otillräcklig
grund för Tillwärkades bestånd; så är Fabriquers anlä-
gande uti Finland ännu ofta wimmeligare, när de
om ofs icke hafve någon tillgång på rudimaterier
at förädla. Ty Mäster och Bjelkar äro på ämne
och exporteras sådana: Bräder äro wäl på wiss sätt
förädlade; men på landet: Spannemålen har reda
i Åkerbrukarens händer ännått sin högsta grad af
fullkomlighet. Tranwins-bränning, Mjöl- och
Grön malning kunde wäl anses för någon slags ytt-
erligare förädling; Men böra också ske på lan-
det, och helt nära tillwärknings ställen för at und-
wika onödigt beswärande Transport-kostnader:
Smör, Talg, Pottaska och Saltpetter böra af till-
wärkarena sjelfwa bringas til högsta möjliga
renhet. Wår wanliga Spånad och wäfnad föder
ingen: bär dessutom utgöra wåra Landt-Qwinnor
mellan Syssor största delen af året: Hwad återstår

för de tilämnade Fäderna: alsintet.

Denna brist Sägerman kan hjelpas med Rudima-
teriers anskaffande från andra in- eller Utrikes orter;
Wisst låter detta möjeligen göra sig; men huru det bär
sig, blir en helt annan Sak. Förskrift til Exempel ut-
från Tull för en 30 mil upi Finland med flera Stolar
anlagd Klädes- eller Ylle-Hofts Fabrique, hwartill man
med möda och kostnad sent omsider anhåller Höga-
erbörligt Privilegium. Landtransporten för Rudi-
materien ifrån närmaste Sjö-Stad til Fabriquen: åter
Transporten för den däraf tilwärkade waran ej alle-
mast samma wäg tilbaka igen, utan ända til Försälj-
nings-Stället; emedan innom landet en högst obetyd-
lig del af Tilwärkningen ännu finner afsättning:
Afwoden til Commissionairer: Interessen på Förla-
get för den längre tid, denna omwäg fordrar; Samt
waran att förlora allsammans genom olyckor, och
ännu mera genom bedrägerier: utgöra då förstn
wiss och ändwikelig förlust för en sådan Finsk Upp-
lads Fabrique, i jämförelse emot de Stockholmske

När

kanske öfwer 10,000 Rdr, efter hans död, ja ibland
redan långt förut, ofta säljes til 2000 Rdr och därunder,
utan att efterträdaren ändå får 1 procent behållen af
hafning af sin därföre utlagde köpeshilling; Så äf-
wen största delen af första kostnaden fruktlöst för Ri-
ket nedlagd: I stället 100 Rdr med hushållning och
förskillning wäl anwände på en lätt upodling i landets
ofel-

154. När härtil ännu läggas, at Snart Sagt alting som
Kgl. Pl. förnöds til anläggningen, saknas på stället, och ska
p. 145. expres åny o tillskaffas eller tilskaffas, såsom Ha
lärdskap, inrättningar, Arbetare, medmera: hvil
tillnamde okunnige i Språket, samt svarare vid för
lefnadssätt och Climat snart ledsna och bortflytt
Så äro redan dessa svårigheter mer än tilräckel
at afvärja alt hoppet om Sådane Fabriqverier lyck
ligt upp i Finland. Men lägg ännu, tilfrågan på dessa
der, brist på förlag: Brist på afsättning i synn
het för tillverkningar, som i början alltid äro mi
dre fullkomliga än gamla inländska Fabriqver
än insmugglade utländska, med hvilka de hafva
at kämpa: Och besinna slutligen vår olyckli
Almänna ställning, som gör, at man, afsides
som en Lifrendragare, til de mäst gagnelige för
tag mäste [naftan] köpa sig fram hvart en
leg, snart skapt af alla Menniskor som skola a
litas; Så bör härtil hos en förmögen individu en
en sådan grund träffas, en så högt dreven ytterlig

Patriotisme finnas, at den blotta Landsmän-Kärlek
sken fullkomlig dårskap, för dens hvilka, falla på
någon sådan tanka, som at anlägga dylika Fabri
ver långt upi i Finland: Och hvilken Speculation
re föga bättre, än at dåra updrifva Virdrifvor, Ser
vice och Arrenda; Ty närmöjligheten och godt köp
å lifsmedel, arbetslöner, Hus och Wed hade båda
dessa företagandena gemensamt för sig; Men alt
mat emot sig.

Will man ock ändeligen rådfråga andra länders
erfarenhet, så skal man med flit upmärksam
na snart för den fullkomligaste öfvertygelse därom,
at Folk- och Penninge-rika, samt för en lätt af
sättning välbelägne orter ulgöra nätta Solum Na
de för Manufacturer: Och däremot, [narstan
alla lika], finnera och flera af dessa lyckliga
ständigheter del fallas i ett land, dess trägare
och Svårare hafva och naturligt vis Fabriks Lä
ngare at där upkomma och äga bestånd. Ty
vad kan ohjelpa vara orsaken därtil, at åfven innom
del
som höstat förstå Anläggaren
kanske öfver 10,000 Rdr, efter hans död, ja ibland
redan längt förut, ofta säljes til 2000 Rdr och därunder,
utan at efterträdaren ändå får 1 procent behållen af
hafning af sin därföre utlagde höjesskilling; så än
i största delen af förstå kostnaden fruktlöst för Ri
ket nedlagd: I stället 100 Rdr med hushållning och
urskillning väl använde på en lätt upodling i [Lands
ofel-

del, och helt nära tillverknings ställen för at und
vika onödigt besvärande Transport-kostnader:
Smör, Talg, Potaska och Salpetter bära af till
verkarena sjelfva bringas til högsta möjeliga
renhet. Wår vanliga Spånad och väfnad föder
ingen: bör desutom utgöra våra Landt-Qvinnor
mellan Syssor största delen af året: Hvad återstår

155.
79.

156. Det nu för tiden för sina högst updrifna Manufac-
rer ryktbara i Stor Brittanien, så få Fabriks in-
rättningar finnes i Scottland, och platt ingen Han-
ann i Norraste delen. Det är ju samma drifliga
Nation, som bor på en och samma Ö, under en och
samma Regering, med samma Lagar och Hus-
hålls Författningar. Ja åfven delen af Scottland
är i denna och många andra delar, til och med uti
usla Gästgifvare-gårdar, så aldeles likt vårt Fin-
land, at en Resande emellan igenom Norra Skottland
föga annat kan föreställa Sig, än at han färdas
genom Norrbotten.

§ 66. Att genom forcerade Medel och på allmän bekostnad
I. 67. Al åstadkomma Landsorter upbygga, Städer eller anlägga Colonier
anser jag föga annorlunda, än för mogne Privater
öfverdrifna Byggnader och upodlingar på sina
Malm- och Landtgårdar omkring Stora Städer.
Alen rike Borgare slöser sina penningar på kal
Bergs beklädande med Torf, bortsprängande med kr
eller öfverfyllande med jord: på stenmurars läggande

del, och helt nära tillwärckningens ställen för at und
vika onödigt besvärande Transport-kostnader:
Smör, Talg, Potlaska och Salpetter böra af tillw
varkarena sjelfva bringas til högsta möjeliga
renhet. Wår vanliga Spånad och vafnad föder
ingen: bör dessutom utgöra våra Landt-Qvinnors
mellan Syssor större delen af året: Hvad återstår

igen hel och hållit på tiden och lyckan. Också förbju- 159
81.
der aldeles vår närvarande Hållning icke allenast alla
dylika kostsamma nya förslag; utan lägger åfven
stora Svårigheter i wägen för de billiga upoffringar,
som jag i detta Svar proponerat och ansedt nödiga til
öfverflödeligen nyttiga
åstadkommandes upphjelpande och utwidgande. Men
dessa Svårigheter äro dock icke öfvervinnelige. Med
mindre, riglig tillställning och god Hushållning gör

i Sjöar; gründa Wikars igenfyllande, och flera dylika 154
80.
kostsamma arbeten, för at däraf göra en liten Trägård,
Plantage, Ung eller Beteshage: är oförnekeligen
långt bättre, än at uti — annan, Hållningen nytta
af Sig gifvande dårskap förstöra samma Penning-
ge Summa. En dageligen trälande Stadsbo behöf-
ver någon förfriskning: Af sin lyckliga möda bör
hans säfänga, hans Sinnen, också njuta någon för-
nöjelse: Denna ödlings-Vinst må slå på Menskelig-
hetens Räkning hos honom uträknas; Men förtjenar
wisserligen at Såsom Patriotisk upphöjas: Ännu mindre
at til Almän efterdöm framställas; Tyckas en sådan
Maskfoders Egendom, som kostat första Anläggaren
hundrade öfver 10,000 Rdr, efter hans död, ja ibland
redan långt förut, ofta säljes til 2000 Rdr och därunder,
utan at efterträdaren årligen får 1 procent behållen af-
hafning af sin därföre utlagde köpeskilling; Så är
ju största delen af första kostnaden fruktlöst för Ri-
ket nedlagd: I stället 100 Rdr med hushållning och
urskillning wäl använde på en lätt upodling i Lands ort,

ofel-

156. Det nu för tiden för sina höglyndrifna Manufac-
rer rijckt lara i Stor Brittanien, så få Fabriks v-
rättningar finnes i Scottland, och platt ingen
som i Nordre delen. Det är jo samma drift
Nation, som bor på en och samma Ö, under en o
samma Regering, med samma Lagar och Hus
hålls Författningar. Ja östra delen af Scottla
är i denna och många andra delar, til och med u
usla Gåstgifvare-gårdar. Så

156 ofelbarligen all framgent gifvit Sin ägare större årlig af-
kastning, således på det hela gjort Riket hundrade
fallt mera värkeligt gagn, än på förenämde Lust-
fall mera värkeligt gagn, än på förenämde Lust-
ställe.

Med större Publique Förelag förhåller det sig på
lika Sätt: Almedelbart Allmän kostnad uppbygga
en umbärlig Stad eller en van skelig Colonie, är så
mycket längt bättre, än att med dryg Allmän kostnad uppbygga
dylika anläggningar flera tillfällen til förljenst, som
göra en ganska god värkan i en näringslös ort; me
icke kan jag anse en sådan utgift för äldra Rike
nyttigast använd, aldramynnt i folk- och Penning-
ge-fattiga, samt litet uprodlade Länder: Ty al dan
taga högst ouribärliga händer ifrån Skogen eller
gagneliga näringar til mera eller mindre aflägg-
na Colonies anläggande, är ganska vådligt:
emedan första förlusten för gamla Jordbruket a
Riket är äfvensåsäker, som däremot framtida
nyttan af Nybyggen är owiss, ankommande gem

157
81.

sigenhet och hållit på tiden och lyckan. Också förbju-
der således vår närvarande Ställning icke allenast alla
dylika hopsammanlagda förelag; utan lägger åfven
flera svårigheter i vägen för de billiga upoffringar,
som jag i detta svar proponerat och ansedt nödiga til
wederbörligen nyttiga
vårens lärings upphjelpande och utvidgande. Men
dessa svårigheter äro dock icke oöfvervinnelige. Med
omtanka, riglig tillställning och god Hushållning gör
staten mindre förmögen landtman så mångfaldigt
mera gagn och större uprodlingar, än dess granne på
lika stor egendom med dubbelt större, men illa använ-
da tillgångar. Detta leder mig til vår brydsamma
allmänna finance-Ställning, som har så stort in-
flytande åfven på vår fattiga finska Almoge.

I. CB. Jag sätter då förut som en grund Regel, att til
ett Landsupphjelpande, Invånarenas icke allenast go
da utkomst utan och skall ja välmåga måste på det
kraftigaste och yttersta Sätt befordras. Detta bör va-

a): Afledne Professoren och Riddaren Kraftman har lämnat
oss härutinnan det oväderläggeligaste Exempel vid kol-
visto Riksdag. —

vinster, än de nu för tiden rara tunga Crono-utgift-
erne; så skulle en garnska stor svårighet uppstå,
att finna utvägar härtil; Men när en stor del af
Crono-Uppbörden onödigt bortsmältes i Omkostnin-
gar vid flera öfverhöfvan vidlyftiga publique värk:
Och när desutom våra Landtmän, jämte sina Cro-
no utlagor dragas med en hop andra besvär, som al-
minstone til en stor del, att förvål kunna och bör a

af-

ra Regeringens förnämsta ögnamärke, och Alma-
heten bör se och veta del, hvarförutan de bästa för-
af den allestädes i verlden
ningar och anstalter i saknad af Egen nytta
medvärkan, åtminstone ganska sent, kunske ål-
Skola vinna någon framgång. Del är nödvänd
men icke nog till Näringarnas upkomst, af alla
der för idogheten ändamrödjas. Näringarne böra
ven göras och få förblifva lönande: Samfälderas i
re sättas i tillstånd at blifva välmående; Ty alln
na välmågan vänder tillbaka på idogheten; är ha
nes själ: föder härlek til Fosterlandet: tillgifven
för en huld Regering: Äckla Patrioter. För en
usling, en tiggare, en Slaf, som har intet Fäder
nesland, är det daremot aldeles lika på hvars p
han tigger, trälar eller Slafvar: Nedslagen för a
til ett Runstycke, är han orörlig af alt hopp, o
hjernrädd om framtiden, tankilös, förtvifled, ä
liter död: Och hvad gagn Skola väl de döde gö
ibland de lefvande? Mångången nedsätter ju o
förstör ofta den upbyggda Skicklighetens: han ett

Nyttigaste anmärkning, åtminstone för det er-
ge-fattiga, samt litet uprodlade Länder: Ty at dä
taga högst ovärderliga händer ifrån Plogen eller
gagneliga Näringar til mera eller mindre aflägs
na Colonien anläggande, är ganska vådligt:
emedan första förlusten för gamla Jordbruket a
Riket är äfvensåt Säker, som däremot framtida
nyttan af Nybyggen är ovis, ankommande gen

ras, vore redan en mer än tillräcklig Jordvinnen
för de billiga uppoffringar til våra Näringars upkomst
och förkofran, som jag föreslagit.
Wår Almoge skulle och i flera afseenden häraf befin-
na sig väl. Hela Skatten kunde då bättre lämpas
efter de Skattdragandes styrka, och tillika med be-
sparingen utgöras ifrån En, Två högst Tre poster:
I det Stället den nu utgår under Hundrade all-

tryckande Elände hafva bättre värkan på den upp-
lysta Almogen?
på lång tid
Jag tager vidare för afgjordt at Rikets behof ikestäl-
da den minsta afsprütning af de Netto
behållne Intrader, som Stats-Värket nu årligen dra-
ger ifrån Finland. Trägas: Hvar Skola då Skatt
och Tull delas kunna nedsättas, dels aldeles bortfagas
från en hop Näringar och Varor, hvars upkomst och
afsättning Almänt väl fordrar at befrämja, åtmin-
stone med dessa uppoffringar, om icke med ännu kraf-
tigare almänna understöd?
Om Landet icke hade några andra utgifter och
börder, än de nu för tiden rätt tunga Crono-tillskyl-
derne; Så skulle en ganska stor Svårighet uppstå,
at finna utvägar härtil; Men när en stor del af
Crono-Upbörden onödigt bortsmältes i Omkostnin-
gar vid flera öfverhofvan vidlyftiga publiqva värk:
Och när desutom våra Landsmän, jämte sina Cro-
no utlagor dragas med en hop andra besvär, som åt-
minstone tilen stor del, alt för väl kunna och böra

af-

ra Regeringens förnämsta ögnamärke, och Almän-
heten bör se och veta del, hvarföre utan de bästa förfat-
af den allestädes i verlda allmänneliga
ningar och anstalter i saknad af Egennytta straffliga
medvärdan, åtminstone ganska sent, hanske äldrig
Skola vinna någon framgång: Del är nödvändig
men icke nog till Näringarnas upkomst, at alla ha-
der för idogheten undanrödjas: Näringarne böra
ven göras och få förblifva lönande: Samt deras id-

afhjelpas; Så lämnar en högst nödig rättelse här-
timan, tillräcklig Styrka både åt Cronan, at, jäm-
te de Reducerade Stats-behofvens bestridande, t
lika underhjelpa Näringarna; och åt Almoge
at framgent väl uthärda med Sina ålagde
görande:

En okänd Författare, påstår uti en til kongl
triolska Sällskapet ingifven afhandling, /a/ a-
4/5 delar af Rikets inkomster nu för tiden åtgå til
dana utgifter, som han anser för onödiga:

Utan at här inlåta mig i detta granlaga och hel
Rikets allmänna hushållning rörande högstvig
ga mål, anmärker jag allenast, at oförnekeligen
mycket hos oss i denna väg til Almänt väl vore
at uträtta: mycket kunde göras helt enkelt, som
nu är onödigt vidlyftigt och liksom med flit intrasl
lades Om således i stället för 4/5 delar, allenast 2/5
ja allenast en tiondel
lar af Rikets inkomster härigenom kunde inbes

/a/ Se nya Hush: Journalen för Juli och Aug 1796. pag 171–181

as, vore redan en mer än tillräcklig Tond vunnen. 164.
för de billiga uppoffringar til våra Näringars upkomst. 84.
h förkofran, som jag föreslagit:

Wår Almoge skulle ock i flera afseenden häraf befin-
a sig väl: Hela Skatten kunde då bättre lämpas
efter de Skattdragandes Styrka, och tillika med be-
llningen utgöras uti En, Två högst Tre poster:
i del Stället den nu utgår under Hundrade ofta
anska orimliga Rubriker, och blir ändå högst
jämt betungande: Ty när nu uti en lika god Sädes-
l efter den stadgade Tionde Sättningen, el heel Hem-
man utgör til Exempel: Til Cronan Half Tunna
dan om året, men i Tertial til Kyrkoherden En hel
Tunna och därofver; Så har Cronan i nästa Sochen
tregångor så stor Sädes-Tionde af Hemmanet:
Den ena Bonden har 500 Tunnland jord på man-
dalet: Den andra 5000: Den ena Grannen besit-
er ett fullkomligen upodlat, med alla Naturliga
mmanen väl försedt hemman: Än lyckligt, välmå-

(a) Efter sednare författningar får dock nu mera ende inlet hemman äga mera än 12, högst 1500 Tun roland Tons. det öfriga blir öfverloppe-Tons och undvände

som skulle skuppa desse mäst för den stora afstag-
enheten skulle honom högst betungande besvär,
kunde däremot hålla Soldater, leffverera Victu-
alier, Skatta i Säd eller penningar, alt efter som
fvara och en begvämligast kunde komma til vä-
ga: Crono-Befallningsmans, Härads- och Sock-
ne Skrifvare, Länsmans, Bro- och Skatt-Togde Syss-
lorne Sammanslås och begvämligen hanske alla
Bro-

ende, til och med procentare. Den andra har ett-
genom lideliga, oduglige eller olyckliga förelra-
dares förvållande förfallit, med skuld besvär ad
och i sig sjelf ofruchtbar, frostnämd eller hård
bruka hemman: Att tillika öfverhopad med en
stor barna-skara: har ålderstegna föräldrar
eller en sjuklig klustru at föda på sång: drag
sjelf med en bräcklig kropp, som hindrar hon
från all tung arbete. Det ock skal betala nä
lägge, såsom åboer på lika stora hemman, a
ven i det närmaste lika dryg skatt. I Manta
på landet är således en lik så orichtig och orim
grund för skatten, som tomterna äreala inn
håll det vore i en stad för tvänne bredvid hvar
dra boende köpmäns eller någon annan hvin
idkares taxering.

Om däremot en sochens alla bönder och utskyl
der i dagsverken, persedlar och penningar til
Cronan, präster, embetsmän, soldater, kapp
gäre, och med ett ord: til alla som af landman

---

ga mål, anmärker jag allenast, at oförnekeligen
mycket hos oss i denna väg til allmänt väl vore
at uträtta: mycket kunde göras helt enkelt, som
nu är onödigt vidlyftigt och liksom med flit intrasl
lades. Om således i stället för 4/5 delar, allenast 2/5 de
ja alleneast en tiondel
lar, af rikets inkomster härigenom kunde inbesp

/a/ Se nya Hush: Journalen för Juli och Aug. 1796. pag. 171–181.

ändrägans beträmjande, hell lätt kunde och borde
förekommas och förgråfvas, i det stället alting nu
dragen til detta Moraliska och Politiska onödas
ständiga olyckeliga tillagande. Uti ett åskådkans
mål til exempel, som efter vår lag förvonas med
en dater skiftet: Uti en tvist om några Tunland,
emskeidblandt endast några kapplands ödmark:
Uti en högst obetydlig Gärde-fråga: Eller för nä-

en tiola lefra, sammanflogos uti en massa och af
llmogens egna taxerings-män fördeles den imel
an efter billighet och locala omständigheter:
Civilien redighet, lätthet i uppbörden, och jämkning
Gördarnas dragande kunde icke då, framför nu,
innas? De som bodde vid gästgifvare gårdar
ch landsvägar til Exempel: kunde då för nu
varande höga skjuts-lega och dårjämte några
andra däremot svarande befrielser, makligen
eförja om all sockners skjuts: Om broars och
vägars vidmagthållande och plöjande. Och
en ofta 10 mil ifrån stället boende almogen,
som skulle skjuta dessa mäst för den stora afläg-
enheten skull honom högst belungande besvär,
kunde däremot hålla soldater, lefverera Victu-
alier, skatta i säd eller penningar, all efterson
svar och en begvämligast kunde komma til vä-
gar. Crono-betallningsmans, härads och sock-
ne skrifvare, länsmans, bro- och skatt-tagde tjäs-
lorne sammanflås och begvämligen kanske alla

skjuts-

ende, til och med procentare. Den andra har ett
genom liderliga, odugliga eller olyckliga förhål-
dares förvållande förfallit, med skuld besvärad
och i sig sjelf ofruktbart, frostnämd eller hård
bruka hemmanen: Att tillika öfverhopad med en
stor Barna-Skara: hvar äldersstegna föräldrar
eller en sjuklig Hustru at föda på Säng: dragen
sjelf med en bräcklig kropp, som hindrar honom

166.

Skiötas af en enda dänföre väl lönt, Skicklig Per-
son. Alla obehageliga anledningar til missför-
stånd, Lärare och Åhörare imellan afskäras,
lätt löp många frister och obehagligheter tvedrags Lättet
emellan Församlingens, den orimligaste praxis di-
utgöra från i skuld
anders orimliga utgörande undvikas: Och Borden
hellnoga hämma och vela hvad han skal utgöra
och betala.

§: 69. Det vore vidare nödigt at veta, hvad Pro-
cesser årligen föga ifrån förbrukat. Jag är öfver-
tygad däraf, at de kostnader enfaldiga Almoge
mer än man kan föreställa sig: De äro inom kor-
tid, åtminstone til största delen, ganska onödiga
Ty om, på ena sidan, för det Almänna fördärf-
vets skull, Rättegångar ingenstädes i Wälden
aldeles kunna undvikas; så kan med tryggher
på andra sidan påstås, at omkring tre fjerdedelar
största delen
af alla de mål
som vid våra Härads-Ting på landet nu för tu-
den förefalla, icke allenast äro onödiga, utan af
ven til Almänna Sammanlefnadens lugn och

Välmågans beträmjande, hell lätt kunde och borde
förekommas och förgråfvas, i det stället allting nu
dragen til detta Moraliska och Politiska onödas
Sändriga olyckeligt tillvagande. Uti ett Åsyftkans
Mål til exempel, som efter vår Lag försonas med
en daler Silfvermt: Uti en Tvist om några Tunland,
emellan några Lappland i Lapmark:
Uti en högst obetydlig Gärde-fråga: Eller för nå-
gon dylik lappris Sak, måste nu ofta en läng-vå-
rig Part infinna sig vid Sex til Tre Härads-Ting
efter hvarandra: hvar gång där uppehålla sig
flera dagar i Särder: betala Tullmägtig, som blir
honom oundvikeligen nödvändig för sitt Contrapar-
ten också nyttjar en kränglande Advocat: Upskof
kölja då på Upskof, hvaraf Vederbörande vinna
särfvoden, Lämnings- och Inskrifningspenningar,
samt Protocolls lösen: Omsider utfärdas ett utslag, som ofte gifter
emellertid författat skapske ej alltid billigt och grimligt
mycket, kanske aldeles orimligt Tillslag; Som öfver-
klagas: åter förvises til ny utredning: eller åtmin-
stone til förklaring; hvarvid vinnande parten skal
för-

sjön, sig sjelf lämnade Följening i längden för där-
vas; Så insmyga sig och lättas missbruk och cor-
ruption uti afslägsna landsorter, hvarest följack-
teligen inga andre, än för redlighet och skadga út-
märkt väl kände Menniskor borde nyttjas till
Tjenste- och Ambetsmän. Men som sådane ty
värr icke altid varit tal tillgå, kan möjeligen någon
gång

försvara Domarens oflov oförsvarliga göromål
Saken drifves, eller rättare, kränglas således
alla Instantier igenom: Parterne, som ännu
vinna, om som lappa, så jämt betala sina Full-
mägtige och desutom Commissionairer på alla
Ställen, hvilcka sysslande ofta försumma fa-
talier: Desse måste då återsökas: de återvin-
nas åfven; men icke på den felaktiga Commis-
sionairens, utan på den oskyldiga Hufvud-par-
tens bekostnad: Omsider faller Kongl. Maj:t u
slag, hvarigenom de tvistandes Rättegångs kostnader
gemenligen qvittas och bägge altid förlora. Efter
10 til 20 års förlopp stå då Parterne icke en på sam-
ma Ställe, som innan Rättegången började; em-
dan dessmässl gynnsamma Utslag uti en Twist om
en bagatelle icke bätar den vinnande fjerdedelen
emot del som Processen kostat honom: Utan haf-
de imedlertid utblottat hvarandra: Sysselsatt Dom
och Ambetsmän: besvärat til och med Konungen sjelf
ricktat Advocater och Skrifvare, och lämnat Cronan

Lit. L
p. 161.

vels Skull, Rättegångar ingenstädes i Werlden
aldeles hinna undvikas; så kan med tryggher
på andra sidan påstås, att [illegible] de
lar, åtminstone [illegible] af alla de mål
som vid våra Härads-Ting på landet nu för ti-
den förefalla, icke allenast äro onödiga, utan af
ven til Almänna Sammanlefnadens lugn och

lla Öfver Domare til grund, hälft beklageligen
u för tiden Parternas Tillmägtigas bemödande
ist icke är at upliysa, utan öppenbarligen at bort-
landa Saken och förleda Domaren hvar på sin
sida. Medhvad Säkerhet kan då en Öfver Dom-
tol i Civila mål förlita sig på en Under Doma-
es Protocoll, som [illegible] aldrig, äfven i lifs-Sa-
[illegible]

idaste lumpen Charta Sigillata inkomst: Hvaremot
vänne hela hushåll blifvit Ruinerade, och Twänne hem-
nan genom åsamkad Skuld, åtminstone för en mans
lder kommit i största obestånd, hvarigenom Cronan
lider äfven så ansenligen i Skatt, som landet i Styrka
h upodling.

I: 65, 70, Något är väl vår på Processer begifna
nvisa Almoge härtil Sjelf Skuld: Ännu mera bi-
draga egennyttiga Vinglare och Advocater; Men
sjelfva Saikernas allmänna Ställning hos oss är
långt ifrån icke eller lotlös i denna landet utmärg-
lande farsot.

Man vet, at Som den bästa, utan Allsbondes till-
syn, sig sjelf lämnade Betjening i längden för darf-
vas; Så insmyga sig och lättast missbruk och cor-
ruption uti aflägsna landsorter, hvareft följacti-
teligen inga andre, än för redlighet och flodga ut-
märkt väl kände Menniskor borde nyttjas till
Tjenste- och Ambetsmäns. Men som Sådane ty
värr! icke altid varit at tillgå, kan möjeligen någon

gång

164 Försvara Domarens oftaw oförsvarliga göromål.

Saken drifves, eller rättare, kränglas således
alla Instantier igenom: Parterne, som ännu
vinna, ännu förlora, så jämt betala sina Full-
mägtige och desutom Commissionairer på alla
Ställen, hvilcka siftrande ofta försumma fa-
talier: Dessa mässe då återsökas: de återsin-
[illegible]

170 gång hafva händt, at en känbar oppsåtelig oförrätt för-
nätt någon lidande, at med en finsk Ständaktighet
upoffra alt för at omsider få rätt. Och när detta lyc-
kats en eller annan, och en sådan med en djup Segen
til sin Hemort återkommen Hjelte vanligen ej unde
låtes tal vidt och bredt förkunna den Nåd och det vänl-
ga bemötande honom af Högsta Öfverheten vederfa-
rits; Så förleder ett sådant ibland en enfaldig Almoge
förblandande exempel, flera, med eller utan Skäl miss-
nögde, at som Pelegrimer til fots genomvandra hela
landet, och sedan ifrån nämnasse Sjö-Stad vidare sö-
ka sig öfver til Stockholm, för at där plåga eller rich-
ta alla i deras väg förekommande Embetsmän me-
de benägaste och näst intrasslade mål. Uti Saker
åter af mindre vigt eller uti förste Instantierna un-
derlåta icke egennyttiga vinglare at med hopp om
lycklig utgång uphetsa och nära vår Almoges
Trät-Sjuka. Icke Sakens rättvisa, utan Sökä-
garens förmögenhet och frikostighet komma härvid
i betracktande. Och när ~~förtynthetey gör så fattig, hvag~~
~~ken landet af mycket vinsta sig ähn skada och förderf~~
~~af en sutlmägtig för god belåtning oförsynt låter~~

lla Öfver Domare til grund, hälft beklageligen 177.
å förtiden Parternas Fullmägtigas bemödande 96
ist icke är at upliysa, utan öppenbarligen at bort-
landa Saken och förleda Domaren hvar på sin
sida. Med hvad Säkerhet kan då en Öfver Dom-
tol i Civila mål förlita sig på en Under Doma-
es Protocoll, som ännu ej sällan, ~~ännu aldrig~~, åfven i lif- Sa-
[illegible]

87 171.

~~uyllja sig uti de orättorsake Saker: Utan blygsel bära~~
~~les med öpsätelige sammangar, de oromligaste påstå-~~
~~nden och de nedrigaste knep: Hvad nytta för landet~~
~~kan då väntas af en sådan Skötho Klaring?~~ När
man vidare på en sida, besinnar våra Svåra tider
och Tjenste-mäns otillräckeliga löner: och på den
andra, våra Lagars och Seders foglighet: i del en Full-
mägtig aldrig plicktar för annat än för oliidighet i
Tal och Skrif-sätt: En någorlunda Skicklig Under-
Domare likaså, icke för annat, än för försummelse
vid Brottmåls Ransakningars insändande; alla
andra Små fel ädraga honom; endast en så kallad
~~Jour af mägen torde toga åfter~~
~~Skrapa, hvarvid han ar lika så van och öfven så vät~~
~~befinner sig, som den bäst nygtade häst~~; Så fordrar
detta öfverhandtagande Onda wisserligen en snar
och radical hjelp.

I: ~~Cap~~ 71. Och som det altid är bättre at förekomma,
än at bota en Sjukdom, så lämna oss hastil de i Dan-
mark inrättade, och redan i flera år med nytta
underhållne Jörlikknings Domstolar at försöka
Medel i händerna at i sitt uppsprung, om ej äldeles

graf.

166 förswara Domarens ofta oförsvarliga göromål
Saken drifves, eller rättare, kränglas Således
alla Instantier igenom: Parterne, som ännu
vinna, ännu förlora, så jämt betala sina Full-
magtige och desutom Commissionairer på alla
Ställen, hvilcka siffrande ofta försumma fa-
talier: Dessa mässe då återsökas: de åter-
[illegible]

172 gräfva; åtminstone ansenligen tillstoppa denna rät-
nu alla bräddar öfversvämmande Synda-flod.
Om därföre uti hvar Församling på landet en dylik
Förliknings-Rätt inrättades, bestående af några för-
samlingens förnämskillning, ära och foglighet bäst kän-
de Ledamöter, öfver hvilcka Kyrkoherden vid Moderkyr-
kan, Sacellanen vid Capellen, eller någon annan, in-
om Församlingen boende, därtil Skickligare Person
presiderade, och hvarvid Sockne-Skrifvaren eller klo-
karen förde Protocollet: Och desse strax före eller ef-
ter Guds-Tjensten i Sockne-Stufvan eller Sacristian
företoge alla Smärre brott och twister innom För-
lingen; Så skulle oförnekeligen de flästa Sådana mål
aldrig komma längre, utan genast där, til parternas
gemensamma nytta, bäst afgöras. Hvad lycklig
värckan skulle icke tillkära en beskedlig förmaning från
Predik-Stolen til samja och försonlighet härvid göra?
Och månne icke den Stund, den ninga mödavore väl
använd, och den Sabbath väl firad, då ett eller flera
ej sällan Sig sökta mål lyckligen blifvit tilagde, och
således ifrån Landets Olycks-Register genast utplå-

[illegible] Öfver Domare til grund, hälft beklageligen
[illegible] för tiden Parternas Tillmägtigas bemödande
[illegible] lika är att upplysa, utan öppenbarligen at bort-
[illegible] sande Saken och förleda Domaren hvar på sin
[illegible] da. Medhvad säkerhet kan då en Öfver Dom-
[illegible] stol i Civila mål förlita Sig på en Under Doma-
[illegible] es Protocoll, som ännu ej sällan aldrig, äfven i lif-Sa-
[illegible] 177.
90

88
177.

[illegible] nade.
I. 65. 172. Til detta hälsosamma ändamåls ännu bätt-
[illegible] re vinnande, borde bedömma hvar och en, som utan
[illegible] og vådjade ifrån Förlikrings-til Häradz-Rätt;
[illegible] ifrån lägre til högre Laga Domstol; eller besvärade
[illegible] Kongl. Maij:t med obehöriga Resnings-Ansökning-
[illegible] ar, utan Skönsmål Straffas eller plichtas. Så an-
[illegible] serligen, at Almogens nu inrotade Träl-Sjuka där-
[illegible] igenom kunde botas; i det Stället, at reconvention nu
[illegible] för tiden är snart Sagt en aldeles okänd Sak: Och
[illegible] de den mäst oskyldigt lagsökte Parten allestädes vid
[illegible] både lägre och högre Domstolar skyldigen tildömde
[illegible] Rättegångs-kostnader äro en synka, en Almosa, en
[illegible] vanlig Skymf, ofta icke ulgörande en Tionde-del
[illegible] af den ledandes contanta utgifter i saken. Denna
[illegible] foglighet är således ett olyckligt fel i vår Lag-
[illegible] Skipning, som direcle lämnar en därtil förmögen
[illegible] händig ning en afvensså säker, som lagligt
[illegible] utväg at för godt köp genom en oskyldig Rättegång
[illegible] plåga, ertarma, ja til och med aldeles förstöra en fat-
[illegible] tig oskyldig Gramme, som mäkta misshaga honom.

J.

166 försvara Domarens oftaoförsvarliga göromål

Saken drifves, eller rättare, kränglas således

alla Instantier igenom: Parterne, som ännu

vinna, ännu som lappa, så jämt betala sina Full-

mägtige och dessutom Commissionairer på alla

Ställen, hvilcka Skyldige ofta försumma fa-

talier: Dessa måste då återsökas: de åter-

174 I. 66. De få och Skickeliga Laga Domare, som

en Sakernas bättre Ställning behöfdes på landet,

borde vidare äfven vara väl lönte; men och dessa

Ställas under oundvikelig och Strängt ansvar för

sina göromål: i det Stället Domare nu, liksom

Advocater, understundom ibland 300 om en och

samma Sak handlande olika lagar, Förordnin-

gar, Författningar och Förklaringar på Förkla-

ringar icke fela anledningar at försvara ~~och ursäkta~~

~~ytlig, som i lagens bokstaf fastt icke i strid och billighet fin-~~

~~nes, förvanska ifrån sig de äldre ordinarie och vranga~~

~~na förvar~~ men dock bokstafveligen lag likmätiga Utslag,

ofta ute så tydelige mål, at Almänt Sundt Förnuft hos den enfaldigaste Bonde icke kunnat mis-

taga sig om rättvisan.

I. 67. De bekante Ägo-Delnings-Rätter, som

tilde vid Stor Skiften förefallande tvistigheters Slu-

tande hos oss Åu 1762. instiftades, och hvarifrån enda

Qvellen är direct til Kongl: Maij:t, medförde i för-

sione fullkomligen den af en välgörande Öfverhet

därmed påsyftade verkan. De äldna flesta

mål förliktes genast, på Stället: (a) De öfriga afhjel-

(a) Uti 28 §. förmäles, att ingen Ägo-Delning skall kunna företagas, förr än 10 Ägare till Fastigheten äro ense om Skiftet, och att Lagmannen skall tillse, att Skiftet är lagligen och behörigen förrättadt. Detta är år 1758 den 10 Maij ytterligare förklarat, att Lagmannen skall tillse, att Skiftet är lagligen och behörigen förrättadt, och att Skiftet är lagligen och behörigen förrättadt.

106.

177. 90

lla Öfver Domare til grund, hälft beklageligen

å förtiden Partenas Tillmägtigas bemödande

ifstike är at upliysa, utan uppenbarligen at bort-

landa Saken och förleda Domaren hvar på sin

sida. Medhvad Säkerhet kan då en Öfver Dom-

stol i Civila mål förlita sig på en Under Doma-

es Protocoll, som ännu ~~i fallen~~ aldrig, äfven i lifs-Sa-

89. 175

es med Domare, hvarföfver Kongl: Maij:t sällan

roades med beswär. Missbruk och fördärf haf-

u väl härute, såsom uti alla andra de bästa menni-

ga inrättningar med tiden insmygt sig; Men

så är dock denna Domstol ännu en upprätig

välgärning emot Landet, och en förträffelig

genväg til Slut i de wenigaste mål, som ej sjelf-

fla fordra Tie gånger så mycken tid at genom-

gå den wanliga odrägeligen långa Laga-Lin-

vägen, hvilcken ändå ty wärr! finner så mång-

tigt försvar. Man påstår nemligen, at under

del ett mål långsamt Skrider genom så många

Domstolar, skall det til alla sina omständig-

heter och rätta förhållande så mycket bättre

kunna upliysas, och sista Utslaget således så

mycket säkrare och rättvisare kunna fallas;

Men just denna erforderliga länga, Rikel

och Parterna utmärglande utredning bevi-

sar ju tydeligen en ofullkomlig grundlägg-

ning ifrån början, och på det hela en aldeles fel-

aktig tillställning med wårt Justitie Wärck.

Del

164 Förfarande Domarens ofta oförsarligen göromål

Saken drifves, eller rättare, kränglas således
alla Instantier igenom: Parterne, som ännu
vinna, än som lappa, så jämt betala sina Full-
mägtige och desutom Commissionairer på alla
Ställen, hvilcka Skiftnände ofta försumma fa-
talier: Dessa mässe då återsökas: de återvin-

176 Det är at hjelpa et andl med et vanns
Ty hvilket är bättre vid en Byggnads upföra-
de, alt antingen updraga wärkställigheten deraf
ifrån början til Slut åt en ärlig, förständig, me-
rätt och Skatt Byggmästare? eller at först låt
en Stympare lägga grundwalen, sedan och pa
det flesta Skola lefwa deraf, efter hvar annan
under arbetet nyttja en Murmästare, en Tim-
mästare, en Architect, och å sidan updraga an
allsammans åt den upperste konstnär för a
på Corruchen, tactl och hela Byggnadens rev
torande utrol decorerande visa et mästarestycke
af det finaste och Sublimaste i Vetenskapen? Ma
ne Byggnaden däraf vinner en förut Saknad
Styrka? Hvarut hjenar då detta på en los Sam
upförda prackliga bländ-Verk, som ramlar
ramman eller åtminstone ger sig vid minsta
påhamning?

I: Cap: 15 Under Domarens första Ran sak-
ning och Upgift hjenar jä hufvudsakeligen

177. 90

lla Öfver Domare til grund, hälft beklageligen
å förtiden Parternas Tillmägtigas bemödande
ifstike är at upfylsa, utan uppenbarligen at bort-
lända Saken och förleda Domaren hvar på Sin
lda. Med hvad Säkerhet kan då en Öfver Dom-
sol i Civila mål förlita Sig på en Under Doma-
s Protocoll, som ännu ej fattas aldrig, äfven i lif-Sa-
er, afgifvit annat än ofullständiga och i et
ller annat afseende origtiga Ransakningar;
ller förvisse til ny Undersökning; återkomne
med nya felagtigheter? När häuftil läggas at
Under Domaren i Sitt dyra Kall, jämte egna
hushålls bekymmer, är öfverhopad med åtmin-
stone dubbelt mera Ämbetsgöromål, än han
moyeligen väl kan med hinna; Så är det ju
icke under att många Saker
ett Sundt Lefwerne skott om någon enda Sak kom-
ifrån honom, mindre väl och
mästil börligen ut redd e ifrån honom.
Otyckligt är ej rätt att
emellertid den tadlade, som Skulle
våga angripa honom för Våld eller origtigt
Protocoll! När under all detta, en Sökande
ofta

NB

Det nya Kyrkan uppförd, som i anläggning kostat Kiehl
öfver 1800 Dr Silfvermynt, Junior Guldt, utom
Dr:r årlig 15
De till båda Högsta Hofrätterna inkommande Caracts-
Stat, varde [illegible] anmärkningar
åliga tilltagande besvär; Ty värr, att lätthetten att förnöja
sin träfliche Klarare ökas än mänskar pätta gånger
det behöf under dessa åren ännu blifvit tilfallet
Dock torde Vederbörande och Ordvokater ansedeligen bidraga
Hvad nytta landet af dessa nya Inrättningar
verkligen gragit den mig den påtänkte nyttan, will jag ej undersöka
hålla, lämnas dertran: Men Provinserna utvisa åtmin-
till denna tillväxt, som utgjort sedan Herrskiften, och Age-
lone af de ordinarie Hof Rättsmål år 1715 högst
delningz Rätter vid detta Lagett varit ännu vida större

ofta får i flera Domsagor, löpa Gal-lopp Dom-
stolar emellan, blott för at få vela rätta Forum
i Saken, så som ibland utgör en ganska vigtig
preliminair fråga. Och när han väl tillröttalagt
och sedan Målet äfven vid sista Domstolen vun-
nit Contrapartén Communicerad, hvilken ock
får på god tro sig åtminstone för tredje gången
häfvudsakeligen förklarad; När han slutelig-
gen just i det ögonblick, då han för visso vänta
sig et afgörande Utslag, endast får sig förelagd
dråpal, at hvarken Hof-Rätten, hvarken Collegium
förmer detta mål icke höra til sitt upsagande
Forum, Man eller kan sig med detta mål i Nåder
ej befatta; Så tyckes ring al hans afen dryg
förfarenhet förvånade och Hedgade okun-
nighet, hvarutil de flästa af våra många forma-
liteter, Lagar och Domstolar tjena, bör på Mens-

/a/ Under Domaren undgår all åtal för en Parts miss-
dande til Vederpars anförande vid orätt Öfver Domstol

ne Byggnaden däraf vinner en förut saknad
Styrka? Hvarutil tjenar då detta på en lös San-
upförda prächtiga Bländ-Verk, som ramlar
ramnar eller åtminstone ger sig vid minsta
påhänning?

I. Cap. 75. Under Domarens första Ransak-
ning och Utgift tjenar ju hufvudsakeligen

ings-Huse-Swan-Bro-Wäga-Rågångs och Ägo-
Syner, med flera, som Ty som vår vidlyftiga Laghandskap
utgör ett mer än tilräckeligt Studium för hela en Men-
niskas lifstid: Hurú kan man ännu
därutöfver af en Under Domare med vanlig Skick-
lighet förvänta något tillförliteligt i sådana ämn-
en, där en genomdrifven Landthushållare, en
Architect, en Mechanicus, en Professor i Natur-

liga Svagheters och Sitt otilräckeliga Förstånds
Räkning ursäktas.

I. Cap. 76. När vidare förenämde Ägodelnings-
Rätter visa en ögonskenlig nytta: När den hän-
da Engelska Criminal Lagskipningen, alltså
med sina tillfälliga Horafel, ändå med fog an-
ses för den bästa i hela Europa: Och när de Dan-
ska förliknings Rätter, efter våra Svenska Jäl-
mingars uppgifter, förminskat 2/3 delar af Rätte-
gångs Målen uti de Landskapen, där de kommit
i vederbörlig gång; Så har däremot hos oss innan
de sist förflutna 25 åren en ny Hof Rätt i Vasa
blifvit instiftad, som i anläggning kostat Riket
öfver tvåhundra Tusen Gulden, utom
årlig
De till båda förra Hofrätterna inkommande Haradshof-
Stat, när de Lagmansarb
äliga tilltagande bevisar, ty värr, att lättpetad att påminna
dessa tarer därutinnan beräknas, hvilka för dan-
tiga fräjdade Svear ökas än minskas; Att dessa anger
det behöfs under dessa åren ännu blifvit tillsatte
Och Provinser bidraga
Landet af de sina Invallningar
Nya nyttan, vill jag ej undersöka
Men Provinserna utvisa åtmin-
Som genast efter Stockholms
Hofrätts år 1715
delningz Rätter vid detta tages varit ännu vida större

måste sänge
ofta får i flera år tillsin, lopa Gat lopp Dom-
stolar imellan, blott för at få vela rätta Tomm
i Saken, så som ibland utgör en ganska vigtig
preliminair fråga. Och när han väl utröttat
och sedan målet äfven vid sista Domstolen va
rit Contrapiuten Communicerad, hvilken of
få på god tro sig åtminstone för tredje gången

antalet af de för året till Hof Rätterne inkomna qual
mål en Ord in Kamning ifrån hela Finland stiger
ingalunda blifvit förminskad.
nu för tiden deras antal vid båda Hof-Rätterna
tillsammans
Ål en lättare tilgång
at förnöja sin Trät-lusta får dock denna vackra
tillväxt icke hel och hållen tillskrifvas: Kämnä
ner och Advocater deltaga i Sjunnerhet märkeli
gen uti hedern af denna härliga Product, som utan
Stor-skiften och de därmed åtföljande Ägodelning
Rätter vid detta lagel ännu vail ansenligen Stör
re. En bedröflig förfarenhet besannar således
innom oss en Svensk Författares anmärkning
Som kanske med lika godt Skäl kunde inserte-
ras: Jämmer a Lag lös Wärlden blifver, Ju flera
Lagmän Skapas til.

Ytterligare. Hvem i Sakernas nuvarande Ställning
en Härads höfdinge icke kan medhinna fullkom
ligen väl sköta sin egentliga Domare Syssla;
så kan han ej annat, än ännu sämre gå ifrån
sig en hop framrinnande göromål, dem våra Författ
ningar honom ytterligare på börda, såsom Up-od-

kings-Huse-Qvarn-Bro-Wäga-Rågångs och Ägo-
tvister, med flera. Ty som vår vidlyftiga Laghandskap
fordrar mer än tillräckeligt Studium för hela en Man-
niskas lifstid: Hvarför kan man ännu
därutöfver af en Under Domare med vanlig Skick-
lighet förvänta något tillförlitligt i sådana ämn-
en, där en genomdriven Landthushållare, en
Architect, en Mechanicus, en Professor i Natur-
kunnigheten ofta kunde misstaga sig i Hufvud-
saken, och där dessa Kännare i Calculer och Kost-
nads Förslager altid skulle mer eller mindre
komma; emedan vissa anläggningars kostnad
och bestånd ankomma på omständigheter, som
först åtskilliga år icke en gång de bästa
Kännares ögon altid kunna förutse. Ofta är an-
nu hårtil kommer, at, i stället för Ordinarie Dom-
hafvanden, ofta en ung Aspirant med Vice Hä-
radshöfdinge Character från Hof-Rätterna
förordnas til dylika grannlaga Syssor, och en sådan
Yngling ofta med brist på mogna insigter och erfaren-
het

I. 78. Om Härads Höfdinge Sysslorne af så
mycken betydenhet: Af hvad vigt äro då icke våra
Landshöfdinge Embeten? Hvarifrån på hela Lan-
dets väl gång och styrelse så hufvudsakligen beror,
att vilfft icke något embete gifves inom vårt Rike, som närmare
vid hvarje nya förfallen bättre sina fäderneliga för-
och kraftigare verkar på alla allmänna ekonomiska företag;
manen de flesta erodeft för några av sådana Sorter
och der en redig och upplyst man kan vidsträcktare välgörig,
hafver tillfälle dar, är vi kanske vissa Structur
att enfann och utan andras medverkan vara Landet på tusende

~~ligaste~~ ~~okunnighet~~ i Sjelfva Saken, förenar ungdom
vanliga Sjelf kärlek alt icke en gång rådfråga
den, ~~afhvilka~~ hvarjehanden ~~asserligen~~ kanna Sak
bättre än Mera Ordföranden; utan i det Ställe Sj
på fri hand, efterål i sin kammare formerar ef
~~Phantasie~~ ~~ett tycke, under tungdom och efter~~
~~strument~~, som skal tjena til Basis för alla Do
stolens påföljande Handläggningar: Hvilken
~~löftelig~~ Väf skal det icke slutligen blifva af
~~så förvirrad~~ Jsådant upprånning, sedan alla parter o
under Domare efterhand däruti ~~upblandningarna~~
Inslag, ~~insmorja~~ sina lumpor? Och hvad Skik
lighet och möda fordras det icke at utur detta Chaos
~~Chaotiska Massan~~, som vuxit til en förfärlig Lu
ta, ~~ulleta~~ och ~~ulfofra~~ de få grifter af Sanning
~~Mål~~ ~~vett~~ där kunna finnas ~~likform~~ ~~mineraliserade~~
~~tycker~~ ~~således~~ fordra, ~~at~~ åtminstone ~~lupibitens~~ och ~~rundr~~
~~är en~~ ~~ofantelig~~ ~~mängd~~ grofva framrannde Sa
~~ser den~~ i sin egenkärlek endast förorsakade, men ofta hjem
~~lichtar~~ af alla slag. ~~Förra dagen~~ gora ~~spred~~
~~högt~~ ~~skrikande~~ ~~emot~~ Partens verkliga lidande är obetyglig
~~Lagen~~ ~~Man~~ ~~lice~~ ~~Mannaclare~~ ~~profelsionen~~ til ~~behörig~~
~~och~~ ~~ohelst~~ allt ~~hans~~ påstående ~~medgifves~~ vara, ~~grunda~~ ~~ab~~
~~förrattningsman~~: ~~Ingen~~ ~~förnuft~~ ~~säger~~ ~~dare~~ ~~mo~~

Lagmän Skrifves til.

§ 7. Emedan i Sakernas närvarande Ställning
en Härads höfdinge icke kan medhinna fullkom
ligen väl Sköta Sin egentliga Domare Syssla;
så kan han ej annat, än ännu Sämre gå ifrån
Sig en hop framrannde göromål, dem våra Författ
ningar honom ytterligare på börda, såsom Up- od-

~~Ja~~ ~~utmärkt~~ ~~hig~~ endast på en sådan väg, der de 1855
~~Sidor~~ ~~på~~ ~~dera~~ ~~äldre~~ ~~dar~~ ~~Lagen~~ ~~ifrån~~ ~~at~~ ~~endast~~ ~~vara~~ 94.
~~Lag~~ ~~hafva~~ tillfälle att förvärfva sig en Landshöfdinges
~~Lag~~ ~~omfattiga~~ ~~hafva~~ ~~dessa~~ ~~Sakförhållanden~~ ~~parallade~~
~~förderliga~~ ~~insigter~~, så kan den ~~sedan~~ lätt förställa sig
~~Departementer~~ ~~flera~~ ~~afseenden~~ ~~Stadens~~ ~~Landet~~ ~~Sy~~
~~ad~~ nytta landet, hvarur kunna af sådana Styresmän,
~~som~~ ~~skal~~ ~~redan~~ ~~hafva~~ ~~godt~~ ~~vett~~ ~~förut~~ ~~vett~~ ~~hvarra~~
~~der~~ endast såsom belåsning för sjöda tjenster på en
~~alla~~ ~~arbetas~~ ~~med~~ ~~och~~ ~~ärdervärring~~, hvaraf de lätaste
~~och~~ annan väg tjenar, undfått sköna lön, och af kvilkas
~~Embeten~~ ~~altid~~ ~~tro~~ ~~sig~~ ~~vara~~ ~~nagra~~ ~~i~~ ~~behof~~ ~~En~~ ~~dvag~~
~~Egendom~~ eller ~~enskilde~~ ~~Kunskaper~~ och ~~erfarenhet~~
~~Lagare~~ ~~är~~ ~~dar~~ ~~emot~~ ~~så~~ ~~mycket~~ ~~som~~ ~~sjelfvisk~~
~~mera~~ på det högsta ~~kunnat~~ förvänta ~~allmänna~~ ~~Lycka~~
~~Fäderneslandet~~ ~~och~~ ~~förtjänat~~ ~~Lekt~~ ~~ledsna~~

~~Lyde~~ af Förlikningsrätter, eller genom ~~af~~ Parterne 144,
~~i~~ fråga om penningar, ~~inga~~ ~~arbeten~~ ~~är~~ ~~hänvisade~~ ~~med~~ 94.
~~Lefvande~~ ~~utsedde~~ ~~gode~~ ~~män~~ på stället ~~utan~~ ~~Appell~~ med ~~ehs~~
~~Lefvande~~ ~~bora~~ ~~nyttjas~~ ~~tel~~ ~~Lefvandingarna~~: ~~Och~~ ~~efter~~
~~Lefvande~~ ~~göras~~; Svarsmål uti ~~Lefvande~~ ~~Lagar~~, ~~Tvister~~ ~~och~~ ~~allra~~ ~~sitt~~
~~Lefvande~~, ~~Lagt~~, ~~är~~ ~~det~~ ~~endast~~ ~~Lefvande~~ ~~Domstols~~
~~Lefvande~~ ~~Lagt~~ ~~Lefvande~~ ~~Lefvande~~ Lagkunnige Synings-män ~~genast~~ borde anlita och
~~Lefvande~~ ~~Lefvande~~ ~~Lefvande~~ ~~Lefvande~~ ~~Lefvande~~ ~~Lefvande~~ ~~Lefvande~~ ~~Lefvande~~

182

~~ligaste okunnighet~~ i Sjelfva Saken, förenar ungdomen
vanliga Sjelf-kärlek alltför en gång rådfrågan
den, ~~af hvilka~~ hvarjehanden misstagen kanna Saken
bättre än Mera Ordföranden; utan i det Stället Sjelf
på fri hand, efterål i sin kammare formerar efter
~~Sitt tycke, understundom och efter~~
~~Phantasie eller enfaldens~~ Sarlens upgift, det Syne-In-
strument, som skall tjena til Basis för alla Dom-
stolars påföljande Handläggningar: Hvilken

184 ~~fast~~ gagnelig. På ett medelmåttigt fördagods näcka
~~af inna~~ finland ~~s~~ ~~ingen~~ sverige ~~s~~ konung ~~troo~~
~~allenast~~ bönderne egen ägor till alla ~~städen~~ fast förde
~~annat~~ ~~self~~ befall dessa sina ~~afl~~ regerare ~~lands~~ dr
tillsyn. ~~Allmänna~~ Riksvården ~~fyrbelsätter~~ ännu mer
~~tera~~ Så ~~alt~~ utlägnare Ar Hundradel rätte hörang
en Regent, och ~~ställer~~ honom i den ovisshet, ~~som~~
~~Adolph~~ Fredrich år 1751 ~~1752~~ Norrmänning
~~ang~~ ~~vådlighet~~, att ibland näringar, vid valet ~~af~~ för
~~efter~~ ~~sysselsättningarnas~~ finland ~~s~~ Och förut
~~mälen~~ för dess välgörande ~~omsorg~~ omvårdnad, åtnju
~~Gref~~ af ~~III~~ rätte finnen Abo åren 1775 och 1785 til
~~så~~ afsägna landsbygd, alltid se igenom sina Lagdag
~~finnarne~~ Nämnder och ~~Sattesburg~~. Om de ifrån
dingars ögon, att nyttja deras hufvudsken och häg
~~desa~~ ~~klamrar~~ ~~Kräfvagar~~ ~~belägna~~ som hafva
~~sk~~ väl vid gamla näringars upprätthållande, som
~~Regenterne~~ ~~således~~ ~~aldrig~~ haft andra begrepp
till ~~mest~~ alla nya företags utförande. Häraf
~~om~~ den ~~de~~ ~~hemmat~~ ~~behålla~~ ~~utaf~~ ~~sina~~ I Befallning
~~ge~~ landthushållare ~~underbyggnad~~, ägda opinioner
hafvande, ~~hvilka~~ ty ~~vare~~ ~~tjenare~~ ibland ~~alle~~
erfarenhetsförråd, att ~~ingal~~ skörd blott en landthegare
~~bättre~~ ~~kan~~ ~~sina~~ ~~barn~~, ~~än~~ ~~sina~~ ~~tjenstar~~. ~~Ty~~ ~~förut~~
som mycket mer förr än de ~~ej~~ icke äfven landshöfding
~~skulle~~ ~~nödvändigt~~ ~~hvara~~ finland, ~~Abo~~ ~~underlagt~~,
att väl kunna, förestå ett vidsträckt län, hvars kärnk
~~hafva~~ ~~Militära~~ ~~Landstrafvelsen~~: Ochmen ofta,
nära, ~~lärt~~ ~~sträfvan~~ att vara ~~pe~~ förbraft till den fullkomlig
~~ordf~~ ~~Pro~~ ~~Pensionens~~ ~~inbegripande~~, ~~val~~ ~~förtjente~~ ~~sa~~
het att den ~~sig~~ ett urverk ~~skott~~ behöfver vårdnagt hå
tigt ~~tow~~ på ~~sina~~ ställen verkligen ~~förd~~ är just ett ~~sk~~ dan
~~snille~~. ~~Sy~~ ~~qvinat~~ är att ~~skyta~~ fått ~~elubbe~~ ~~sk~~ ~~ofö~~ ~~vitelig~~
~~dem~~; ~~så~~ ~~kan~~ ~~man~~ ~~lätt~~ ~~föreställa~~ ~~sig~~ ~~hvad~~ ~~under~~ ~~al~~
~~ett~~ ~~man~~ ~~deraf~~ ~~kan~~ ~~bibehålla~~ ~~sig~~ ~~och~~ ~~qvinat~~, att vara
~~Landsc~~ ~~Styrelsens~~ ~~ämnen~~ ~~som~~ ~~annars~~ ~~ett~~ ~~deras~~ ~~af~~
~~signa~~ ~~Residencen~~ ~~fogas~~ ~~ämnen~~ ~~landsan~~ ~~lagorn~~
~~ster~~ till landshöfdingar ~~sådana~~ ~~eljest~~ väl förtjenta
~~man~~ ofta blifvit utförde, som gränsar i ~~kall~~ andra väl

~~och~~ utmärkt ~~sig~~ endast på ~~en~~ sådan väg, der de 144
~~sitter~~ på ~~deras~~ ~~åldersdom~~ ~~s~~ ~~Lärdom~~ ifrån ~~att~~ endast vara 94.
~~lång~~ haft, tillfälle att förvärfva sig en landshöfdinges
~~förtenskyttiga~~ ~~hafva~~ ~~dessa~~ ~~af~~ ~~sådane~~ ~~talegen~~ ~~pa~~ ~~vallade~~
förderliga insigter, så kan man ~~aldrig~~ väl förställa sig
~~impedimenter~~ ~~flera~~ ~~afseenden~~ ~~finska~~ ~~landet~~ ~~s~~ ~~ty~~
~~vad~~ nytta landet kunnat hämta af sådana Styresmän,
~~som~~ ~~skall~~ ~~redan~~ ~~hafva~~ ~~gått~~ ~~vett~~ ~~förut~~ ~~natt~~ ~~tjenra~~
~~der~~, endast såsom belöning för gjorda tjenster på en
~~ålla~~ ~~annan~~ ~~vägjobar~~, ~~undfått~~ sina län, och af hvilkas
~~förmåga~~ ~~alldeles~~ ~~ingen~~ ~~massa~~ ~~i~~ ~~behåll~~ ~~en~~ ~~dag~~
verldsdom ~~s~~ ~~ellen~~ ~~bristande~~ kunskaper och erfarenhet
~~skarare~~ ~~ar~~ ~~dagligen~~ ~~af~~ ~~vensås~~ ~~emot~~ ~~sorrig~~ ~~felsteg~~ ~~s~~
~~uppe~~ på det högsta kunnat förvänta välmenige Lycka
~~Fäderneslan~~ och förfärdigat sälle ledarna ~~emot~~ ~~ar~~ ~~gagat~~
~~ser~~ ~~så~~ ~~vanligt~~ ~~för~~ landet om de ~~sig~~ verkligen gjort
~~sedan~~ ~~Hans~~ ~~Nåde~~ ~~med~~ ~~förnöjelige~~ ~~förestållnin~~
~~syftar~~, vanit uppfyllte och redlige. ~~Ifrån~~ skulle deremot
~~under~~ ~~de~~ ~~tjenare~~, ~~och~~ ~~draga~~ ~~sig~~ ~~ur~~ ~~vägen~~ ~~för~~ ~~egennyttiga~~
~~menskligheter~~ och egennytta ~~någon~~ gång ~~hafva~~ ~~af~~ ~~dragit~~
~~sedan~~, ~~som~~ ~~nyttiga~~ ~~herrar~~ ~~i~~ ~~endast~~ ~~till~~ ~~Finnarnes~~ lon
~~sig~~ omständigheter och tillfälle, såsom läsa, ett icke, hvad
~~sene~~ ~~och~~ ~~finska~~ ~~under~~ ~~hans~~ ~~vänners~~ ~~skygd~~ ~~sakeuligarum~~
~~omständigheter~~ och missbruk, hvarvid för ~~qvas~~ under
~~till~~ Vatten, medan ~~allting~~ ~~qvar~~ ~~förvandlet~~ ~~til~~ ~~Ofvarbe~~
~~skygd~~ ~~af~~ sådana makliga eller ~~lyg~~ga Höfdingar, som
~~sina~~ ~~bästa~~ ~~författningar~~ ~~till~~ ~~förmån~~ ~~gång~~ ~~och~~ ~~min~~
~~endast~~ tjent till Paratonnerre för andra att fästet
~~sig~~ ~~i~~ Landtmannen ~~kan~~ ~~nu~~ ~~endast~~ ~~sin~~ Öfverhet
~~tillfälligt~~ i grumligt vatten ~~s~~ ~~fiska~~ ~~och~~ ~~stöcka~~
~~till~~ ~~tafvorna~~ ~~och~~ ~~ingen~~ ~~Höfding~~ ~~i~~ ~~Finland~~, ~~och~~ ~~stäckes~~
~~sin~~ förenats att sätta sig emot allanyja företag, de må
~~vara~~ ~~aldrig~~ ~~så~~ ~~nyttiga~~. Når härtill ännu kommer
nu varande drifter
och så våra ~~Finska~~ Landshöfdingar nu förtiden
~~hafva~~ mångfaldigt mera göromål sig uppdragne, an
~~le~~ med bästa hjärna och hjerta, med tillräcklig
under-

~~ningelös~~ ort ~~s~~ Med en Förordning, som noga ut-
~~stakade~~ och inskränckte de til Ägenskaps förbud-
na Leder; Men deremot rent af frigaf alla sådana

~~ca~~/ Bättre förslå de andelige i Catholska länderna af 183
Wantro draga nytta til sin för Påfvinska Stolen högst
indräglig Handels vidmagthållande med dyrköpta
dyrköpta Ägenskaps tillstånd ~

underbiggnad, med all ~~ovrigomes~~ medåldrens styrka ~~och afsjunk~~
~~öfning~~ och ~~saut af~~ jemn öfning
~~öfningoch~~egen handlaggning för varsnad ~~slöfsa~~ lät-
het at arbeta, ändå möjeligen kunna medhinna; så
går det i det Almänna flera, liksom i enskilta Hushåll
at när man ~~pretenderar~~ godtar för mycket af sina underhaf-
vande, ~~får man alomtet~~ blir litet, eller ~~åtminstone~~ ingen ting
~~full~~fullkomligt med besked uträttadt. En göromålens förminskning
onyttiga formalitetens ~~förhaullning~~ förkortande derefter
~~alla öfverflödiga~~ hjuls förtagande i andan vag-
nen, visar således allestädes sin oundvikeliga nödvän-
liga trögt hadanefter som hittills ~~långsamt~~ skall skind-
dighet, om icke hela Machinen ~~af friktionen skall~~
genom tilltagande djup sand, till dess den af friktionen
~~stadna~~, och slutligen tarande dermed ~~omkas andat~~
ängsligen tvärstadnar.
i Riket öfverflödiga de ålderstignes tarande.

S. 72. 79. Såsom Exempel på onyttiga formaliteter
vil jag endast anföra Honingens tillstånd til Gifter-
mål i Swägerlag och Syskone-barn imellan. Dig-
ger uti dessa föreningar någon wärkelig immora-
litet; så är det öfver werldslig magt at den häfva.
Förhåller det sig åter annorlunda; så är det ju
oförgripeligen sagt, under Honingens wärdighet
at nedlåta sig uti mål där ingen wärklig pröfning

~~hafwa i Westerås Landshöfdingar: Ochman ofta,~~
~~ning, långt ifrån att wara tjenbart till den fullkomn~~
~~ersationens inbefattar andra, wal förtrende in-~~
~~het att den som ett urverk blott behöfwer wändagt hålla~~
~~walden och Decemprider blefwe fugnade medtan, för~~
~~twertom på sina ställen werkligen förnär just ett skadan-~~
~~at dag njuta en ny~~ ~~och bekymmersfrie ålder-~~
~~dom~~ille. Ty gunat är att skyta fitt dubete så ofördelig
~~dom~~; ~~så kan man lätt föreställa sig huru Landsdo~~
~~ttoman desto kan bibehålla sig, och dunat att wara~~
~~Landsens styrelsemän, sommen wett deras af-~~
~~signa Residencen fogas ännu Landshöfdingar~~
~~siter~~ till Landshöfdingar sådana eljest wäl förtjena
man ofta blifwit utsedde, som gränsat i kek andra wä

96.

sfwa gamla fattiga Föräldrar, som under hela sin
fstid ingenting kunnat hopsamla för sin ålderdom,
dast såsom en tung onyttig börda ansedde, och ofta
i hårdt och illa medhandlade, at de lida brist på det
dra nödwändigaste.

Til förekommande häraf har en nödig omstän-
a för framtiden lagt sådana ynkansvärda wanl-
er, at wid hemmanens afträdande til sina

75.

ver rum, för at blindt Sanctionera en dagsfridighet
på okände Sökandes anhållan, och uppå en alde-
s okänd Prästs blotta intygan om Brudens kyst-
l, den han på ena sidan aldeles icke kan känna;
ller och känner han den på dess swaga sida; men
n förståndig man, i de flästa fall ändå bör göd-
änna. Dessa kunpra små saker sysselsät-
a imedlertid Vederbörande: bortlaga tid ifrån
ngelagnare göromål: nickta Skrifware och Om-
ud, importera Cronan endast Charlå Sigill alå
enningar /a/. Men denna Formalitet häfwer
ändå alminstone 6 ~~Rdr~~ ibland andra tillb och
dan bar utgift för ett fattigt Hjone-lag i en pen-
ingelös ort. Med en Förordning, som noga ut-
slakade och inskränckte de til Äktenskaps förbud
na Leder; Men der emot rent af frigaf alla sådana

/a/ Kallre förstå de andelige i Catholska länder alt af
Wantro draga nytta til sin för Påfwiska Stolen högst
indräglig Handels widmagthållande med dylika
dyrt köpta Äktenskaps tillstånd. —

underbyggnad, med all ~~ingrodens~~ qvedäldrens styrka ~~afskaffa~~
~~öfning och~~ fault af egen handlaggning förvarfvad ~~klåfta~~ lät
het at arbeta, ändå möjeligen kunna medhinna; de
går deri del Almänna flora, liksom fenskilla Hush
at när man ~~pretenderar~~ bordar för mycket af sina underhaf
vande, ~~får man aldrig~~ blir lätet, eller åtminstone ingen tim
med besked uträttadt. En göromålens skrinlkning
onyttiga formalitetens ~~förhaftning~~ bortläggande derefter
alla öfverflödiga, hjul

Giftermål, hvarvid Konungens tillstånd förut fo
drats, vore ju denna Sak en gång för alla fullkom
ligen hulpen.

I: 55 Sylmingars och Skattfria Torp-lägen
heters bortlämnande från Hemman, äro samm
hos våra Landtmän i flera orter nog almänt in
rotade högst fördärfveliga Oseder, som genom
Lagens mellankomst böra rättas och, så vida
möjeligt är, framdeles aldeles förebyggas.

Ingen ting är billigare än at gamla Husbon
der och Matmödrar, när åren och kropps brö
ligheter ej mera tillåta dem at med egit arbete
upphålla sig, och sjelfva föresta det Jordbruk, hvar
på de ifrån sin ungdom uttömt alla sina lifskraf
ter, sedan bära af deras barn och efterträdare en
på hemmanen njuta nödigt uppehälle och Skol
sel för sin öfriga bräckliga ålderdoms. Hos väl
uppfödda och välmående barn, kan denna omma
Skyldighet aldrig komma i frågan. Men på sva
ga Hemman, som knappast kunna föda nödig
antal arbetshjon, och af illa uppfostrade barn

dessa gamla fattiga Föräldrar, som under hela sin
festid ingenting kunnat hopsamla för sin ålderdom,
dast såsom en tung onyttig börda ansedde, och ofta
så hårdt och illa medhandlade, at de lida brist på del
draro nödvändigaste.

Til förekommande häraf har en nödig anlan
a för framtiden lärt sådana ynkansvärda vere
r, at vid hemmanens afträdande til sina
barn, under namn af Sjstring, lagligen förbe
alla sig wist årligt understöd från hemmanet i
hanmemål, hö, halm, Ved, Tobak, Husrum m:
n: s Når det naturliga Samhandet imellan
föräldrar och barn är så swagt, eller andra Om
ständigheter göra denna försigtighet nödig, kan
dock emot intet särdeles vara at invända, allenast
Sjstringen är proportionerad emot Hemmanets
styrka och Föräldrarnas behof; Men när där
emot hårda Föräldrar af barn, hvilka un
under hela sin ungdoms tid på hemmanets
prodlande, och hvilka ändå efter Bo-upteck
nings-Värde, genast eller framdeles skola utlösa
från

hemmanet, besitta och njuta dessa Torpare och
Inhysingar däremot alla hemmanets förmå
en gemensamt med den hela egendomens Skatt
och besvär ensamt dragande så kallade husbon
den, hvilken dignande under så svåra bördor
felbarigen däraf med tiden går under: Cro
van förloras härigenom i Skatt: Öreda och miss
hus

frånvarande Syssion, ofta belinga dryggare Sylni-
åu en främmande Målsegbrukare eller Arrend-
tor i st för att för helå hemmanet årligen kun-
de betala: Och ännu mera, när Sylningar f-
behållas uti kope-bref af främmande, och e-
hemman genom tåta ornbyten af ägare så-
des ibland belinga as med 3 til 4 särskilda Sy-
ningar, ofta til medel-ålders, ja helt unga
trädare; Så bör et sådant missbruk wisserl-
gen förebyggas på det sättet, at den presen-
rade eller ock redan öfverenskomna Sylning
bör af Domstolen jämkas efter billighet
emellan föräldrar och Barn, när desse åta
någon annan Löfens anläggande til sina fö-
åldrar emottaga Husbondskapet; Men vid
hemmanshöp borde aldrig hwarken Sylnin
eller något slags afstående af ägor från He
manet tillåtas; utan som en nullitet förs
na; Ty Säljarena böra endast i kopestilling

på de ifrån sin ungdom utlärnt alla sina lifskra
ter, sedan böra af deras barn och efterträdare
på hemmanen njuta nödigt upphälle och Skö
sel för sin öfriga bräckliga ålderdoms Stos vå
uppfödda och välnärde Barn, hvar denna omm
Skyldighet aldrig komma i fråga. Men på So
ga Hemman, som knappast kunna föda nödig
antal arbetshjon, och afilla uppfostrade Barn

anna är, ty svårt på nog många Ställen föga eller 194.
sintet hämmit: Och torde Sörnliga af senare Ny- 98.
yggen aldrig blifva så mycket upbrukade, at de
ägarne sin kunna gifva Cronan Skatt.
Uti de Stora Naturliga Swårigheter, som mö-
desa upodlingar är förnämsta orsaken här-
den, at icke åker och ängs upodlande, utan
karen åstkommit på krono marken har vari

na sin årsättning, och hemmanen därenot 194.
belastas med sådane tärande afgifter eller på 97.
got sätt förvärras som kunde grundlägga
eras alminstone obestånd och försvagander,
mej totala ödesmål.
§. 7481. Öfver så borde ägare Skyldande och bär-
lämmande til Sysson under namn af Torpare
ller Inhysingar aldrig tillåtas. Ty vid klyf-
ingar får hvar delägare draga sin andel i al-
a hemmanets tyngder: Utom Personella afgif-
er til Cronan, några dagsverken til Prästen och
kanske iblandt för Syn Skull, några Skillingar til
mmanet, besitta och njuta desse Torpare och
Inhysingar därenot alla hemmanets gemä-
ren gemensamt med den hela egendomens Skatt
ch besvär ensamt dragande så kallade husbon-
den, hwilken dignande under så swåra bördor
fwelbarligen därof med tiden gå under: Cro-
nan förloras härigenom i Skatt: Oreda och Miss-
hus-

frånvarande Syskon, ofta belinga dryggare Sylnin-
ån en främmande Målsegbrukare eller Arrenda-
tor i et för all för hela hemmanet årligen kun-
de betala: Och ännu mera, när Sylningar för-
behållas uti köpe-bref af främmande, och en
hemman genom täta ombytten af ägare Sål-
des ibland belinga as med 3 til 4 Säuskilda Sy-
ll i n d e l ö . . l l

hushållning upstår af detta mångvälde inom
hemmanet, hvarvid Skogen i Sjunnerhet oun-
keligen med stora Steg ödelägges af dessa med-
re än Saleri förmånen på Bondhemman Sillan-
Trihevar. Brist på penningar vid Arf-Skiftes
til med-Arfvingars utlösande ifrån hemmanen
vållar förnämligast denna Oreda, som är ju stö-
re ju längre upp i Landet.

§. 75. Uti väl ofest bebodda land, är Nybyg-
gens anläggande och upbrukande et ämne af sy-
nnerlig angelägenhet, och en Sak, som aldra hög-
sakeligast bidrager til Landets upodling och Cli-
tets förmildrande. 1775 års Stor-Skifts Förord-
ning har härtil öpnat ett välsignat Fält för Re-
geringen, som både med Trihets år, Spannemå-
understöd, samt andra befrielser och förmåne-
Sökt underlätta dessa annars odrageligen tunga och
svåra förelagganden. Också har uti vissa Lä-
en ansenlig mängd Nybyggen tillstånd under
dessa åren blifvit utfärdade; men med upodlin-

arna är, tyvärr! på nog många Ställen föga eller
sintet hämmit: Och torde sörnliga af senare Ny-
ggen aldrig blifva så mycket upbrukade, at de
ägarsin kunna gifva Cronan Skatt.
Ullom de stora Naturliga Svårigheter, som mö-
dessa upodlingar är förnämsta orsaken här-
den, at icke Åker och Ängs upodlande, utan
Skogens åtkomst på Crono marken har varit
här många Så kallade Nybyggares enda före-
ål. De hafva därföre på de utsynta Ställen
byggt Sig en eller par Små Kojor, endast Syssel-
att Sig med Skogens ödeläggande, sjelfve ned-
uggit och försåldt så mycket de mägtat och
med hämmit, dan jämte för lega tillåtit andra,
edfalla den bästa Skogen, under det de för Syn
kull på de lättaste upodlings Ställen upbrukat
al så mycken Åker, at de kunnat åtkomma
e två Tunnor Råg, som Cronan består Nybygg-
ne til understöd: Och när Skogen börjar tryta
h frihets åren skrida til slut, hvarunder Nybygg-
ga-

borde öfverallt såsom det i vissa Län är brukligt,
Crono-jorden på Cronans bekostnad af Skicklige
ga Landmätare och förståndige Besigtnings-
män genast besigtigas, afmätas, uppsattas, och
der den till upodling är tjenlig, strax indelas
och anläggas til Tjenstens mantals förmenliga
Nybyggen, hvarefter upå anmälan Sökande
sedan skulle utan vidare Syn eller omvägar,

gratis,

garen för Sig och Mästre ända intil år 1795 en
tillsammans betalt Tjugufyra Schillingar om
året i Bevillning, bortsäljer eller bortbyter han
denna knapt påbegynta upodling, och skaffar
sig i dess ställe en aldeles ny med bästa Skog
försedd Nybygges lägenhet, dan han åter nju
15 til 20 frihetsår, och därunder å nyo vidlagen
samma Skogs-ägande hushållning. Det
nu vidlagna sätt, at utsyna och, utur Crono-
marken, utbryta Nybyggen med för annu en
annan olägenhet, bestående däruti: Att det
ställets gamla hemmans Skogs-räer, så myc
ket görligt är, upgås i räta linier och deras
Skogs-Skiften läggas i Rect Anglar; Så tillvä
pas nu på många ställen å nyo oformeliga o
oordentliga Nybyggen blott för at innom Ny
byggets Skogs-räer innesluta de vidkiftring
spridda upodlings-ställen, dem Sökanden sjelf
upgifver och utvisar. Utom dess utfynes in
dersfördom midtimellan Nybyggen, par hinder

tels förmildrande. 1775 års Stor-Skifts Förord
ning har härtil öpnat ett välsignat fält för Re
geringen, som både med Frihets år, Spannemå
understöd, samt andra befrielser och förmåne
sökt underlätta dessa annars odrageligen tunga och
svåra förelaganden. Också har uti vissa län
en ansenlig mängd Nybyggen tillstånd under
dessa åren blifvit utfärdade; men med upodlin

1799

Clasen med möda i vårt tryckande Tider kan förje
sin lifsbärgning i våra folkrika sste orter: Hur
Skola då en fattig Dräng och Piga, som
ler 10 års eller ännu längre tjenstetid icke kun
al samla sig så mycket, at de, sedan de blifvit sam
manvigde och fått sig en Nybygges lägenhet, förmå
ga sig en häst och en ko; utan strax måste börja

175

97.

Tunnland Skogsmark för något ofta 2 mil där
från belägit gammalt hemman, som till under
stöd för sin föregifna knappa Skog af Landshöf
ingen begärt och fått en sådan Skogs-Tegs eller
djord, emot en därföre ålagen tillökning på sitt
rdna mantal och Skatt. Til förekommande af
lesa oredor; som påbageligen lägga grund til
ga Stor-Skiftens nödvändighet i framtiden, tyc
es mig at

Så snart gamla hemman genom Stor-Skif
ten fått sina Tunnland tal uti Skogen, och öf
verloppsjorden blifvit til Crono-mark utbruten;
borde öfveralt såsom det i vissa län är brukligt,
Crono-jorden på Cronans bekostnad af Skickeli
ga Landmätare och förståndige Besigtningsmän genast besigtigas, afmätas, affattas, och
der den til upodling är tjenlig, strax indelas
och rålaggas til Tjendelse-mantals förmenliga
Nybyggen, hvarom upprättad anmälan Sökande
sedan skulle utan vidare syn eller omvägar,

gratis,

garen för Sig och Mästru ända intil år 1795 an-
tillsammans betalt Tjugufyra Schillingar om-
året i Hwilning, bortsäljer eller förbyter han
denna knapt påbegynta uppodling, och Skaffar
Sig i dess ställe en aldeles ny med bästa Skog
försedd Nybygges lägenhet, dår han åter nyt
15 til 20 frihets år, och dårunder å nyo vidlager
samma Skogs-ödande hushållning. Del

grates, eller emot Skälig ersättning af hwad dess
Nybyggens reglering och rålaggning kostat Cro-
nan, i ordning efter hwar andra så, efter hwars och
ens förmögenhet och arbets-styrka, eller flera
bredevid hwarandra liggande Nybygges lägenhe-
ter; Men emot borgen, at innom förelagd tid ha
vaden lika så väl upodlade, som gamla hemman
i orten vanligen äro, så at de vid frihets årens förlop
kunna bära full Skatt. Del Skulle därvid bli
va Löftesmännernas Sak, som ålagit Sig det viss
ansenligt vite, i fall Nybyggaren ej fullgör sin
upodlings Skyldighet, at hafva uppsigt på Nybygg
garens hushållning och arbetsamhet, och deras
rättighet at så en tredsk och odugelig åbo, efter ho
nom lämnad och fruktlöst förstuten del eller par
cels förbättrings tid, genom Crono Betjeningen,
(utförd förbättringen) vräkt ifrån Nybygget, och en idoga-
re och trefligare Jordbrukare af Löftesmännen
utan vidare omvåg i den afskedades ställe på lika
vilkor insatt.

2:o Efter olika jordmåner och beskaffenhet skulle des-
sa Nybygges lägenheter genast graderas och propor-
tionera; så at af Sämre eller hårdbrukligare mark
skulle ett större Tunneland tal och flera Frihets
år tillslås den ena, än den andra Nybyggelagliga
större mantal, som hade bättre jordmån eller na-
turliga förmåner.

3:o Borde första anläggaren, som ifrån Rise och
rot upstigit, ständigt bebodt och i godt stånd satt
sitt Nybygge, för all sin och sin Mästrus lifstid,
de må blifva aldrig så många, ödeterminerad
njuta hel Nybygges Frihet: Deras Barn och af-
stöda i rätt nedstigande led, hwilcka ifrån ungdo-
men jämt arbetat på Nybygget, böra få hälften
flera än de uti anläggnings tillståndet utsatte
Frihets åren, som endast skulle angå främman-
de, hwilcka under tiden genom köp eller byte kun-
na blifva besittare eller ägare til Nybygget.
Ty i betraktande så väl af värt för Jordbruk oblida Cli-
mat, och del ändeligen mycken och tunga arbete sådana
up-

de Classen med möda i sårastryckande Tider kan förje-
ra sin lifsbergning i wåra folkrikaste orter: Hurut
[illegible] Skola då en fattig Dräng och Piga, som
ller 10 års eller annat längre tjenstetid icke kun-
al samla sig så mycket, at de, sedan de blifvit sam-
manvigde och fått sig en Nybyggnes lägenhet, förmå
pra sig en häst och en ko; utan straxt måste börja

194

garen för Sig och Mästru ända intil år 1795 a
till Sammans betalt Tjugufyra Schillingar om
året i Dewillning, bortsäljer eller förbyter han
denna knapt påbegynta upodling, och Skaffa
Sig i dess ställe en aldeles ny med bästa Skog
försedd Nybygges lägenhet, dår han åter nyt
15 til 20 frihetsår, och dårunder å nyo vidlager
Samma Skogs-ödande hushållning. Det

194

upodlingar hos oss kosta, som af den stora ewärdeliga nytt
el å nyo uptagit hemman gör Riket, år 15-hel- och 5 ha
Frihets år samt två Tunnor Råg, som nu för tiden sa
ligen bestås Nybyggare en så swag uppmuntran och hj
är det år högst förunderligt at något enda Nybygge ha
komma sig före, om icke upodlings lägenheterna af
tiuen vare owanligt förmånliga: Ja det är i Sanning
en Själens genomträngande Smärta at blott se de
flästa med två torra händer förgande trefliga Nybygg
gares flerårige Swält och Elände, innan den råa, den
hårda Naturen så mycket af deras nägra owan
blefwit wåldförd, at Nybyggel kan gifwa en knapp lif
bärgning; Ock så se ett ädrig så litet förskande ög
genast en märklig Skilnad ute de Nybyggares up
komst, som antingen Sielfwe haft någon belydande
egen förmögenhet at börja med, eller ock i flera år
i förstone njutit förmögna Slägtingars bistånd,
emot deras troga och ynkeliga forthomst, som i brist
af sådan hjelp med eget arbete all skola uträtta
Ty näst ett trefligt barnlöst hjonelag af lägsta arbetar

1799

101.

Claasen med möda i wåra tryckande Tider kan förlje
Sin lifsbärgning i wåra folkrikaste orter: Hurú
Skola då en fattig Dräng och Piga, Som
10 års eller ännu längre tjenstetid icke kun
samla Sig så mycket, at de, sedan de blifwit Sam
anwärde och fått Sig en Nybygges lägenhet, förmå
na Sig en häst och en ko; utan straxt mässe börja
Skuld: Hurú, frågar jag, Skola de in ute Landet
ur en ödemark eller utur en Mässa icke allenast
nast kunna utwinga Sin föda, utan ock tillika
under det Samma upodla et nytt hemman?
och hwad Skäl eller rättwisa är det at lägga Skatt
ett Sådant Hjonelag, sedan det under 15 à 20 års
lagligt Skapt af tungt arbete försvarat Sig en
artad ålderdom, samt Sjukliga och bräckliga kro
ar? Men dårigenom tämmas Riket jemte en ansen
lig del och fästen ingår uti den wärkade folk-klassen,
Barnaskara, en fruktbarande jord i stället
ett frost Näste eller en wild Ödemarck.

ehöfwande Landsmän på något Sätt nyttiga.

Det är ofs aldeles fördolt hwad Förfjnen an ofs
en framtid beslutit s Rikens och Länders, så
wäl Som enskilas Öden äro så wäl Successiwa, Som
ofta plötsliga omhwälfningar underkastade: Äldre

Jag har ändå knappast widrört wåra Skjuts-, wåra Landt
Tulls- och Accis-Inrättningar, Som dock äga så mycket in
flytande på alla Landsmanna Näringar; samt aldeles för
sigått wåra wanskeliga Tappers-Penningar och deraf hår
rande osäkerhet och Stundeliga förändringar ute, all
Egenderns, alla Varors wärdens

Thorige Hushållnings Sällskapets benägna tydande underställa wördsammeligen dessa upgifter och Anmärkningar, som ernå all förmodan blifwa widlyftigare, än jag i början kunnat föreställa mig; Men ämnets Vigt och Widd tjena författaren til ursägt så wäl derföre, som för de många fel och ofullkomligheter däruti nödwändigt finnas. En skild Hushållningen är ju en Oelenlig ap hwarifrån man aldrig blir fullärd. Ett heel Lands Hushållning är ännu et widare ämne: Hwarföre och del Samfund, som Sjelf inser nödwändigheten af wårt Lands bättre kännedom, innan Del börjar meddela sina Landsmän några prak tiska underwisningar, onödigt synes af en ensam Person kan förwänta annat, än en mycket ofull komlig Afhandling rörande hela Finlands Land hushållning. Icke desmindre, som jag ibland ögonblick kunnat twifla om Kongl. Sällskapets wilja af sigt med frågans framställande; så har jag ock sökt rätta mitt swar däreffter, och i sprigh och fritt anfört de hinder, som jag anse tt liggan

[illegible] wägning; Och så wet ett äldrig så litet förskande ögat genast en mäcklig Skilnad ibland de Nybyggares up komst, som antingen Sjelfwe haft någon belydande egen förmögenhet at börja med, eller ock i flera år i förstone njutit förmögna Slägtingars biträde, emot dessas troga och ynkeliga forthkomst, som i brist af sådan hjelp med egit arbete all skola rätta. Ty när ett trefligt barnlöst hjonelag af lagsta arbetar

[illegible] rackeligen bördig: Wi hafwe, eller nållare Sagt, kun- 10½.
få ymniga tillgångar på de fiarrigent redbara afse-
skeppnings-Varor. Med goda tillställningar
[illegible] wårt Land wäl hända kunna föda
[illegible] Tjugu Millioner Menniskor. Emen ännu
åtminstone annu i förtyg
Ett hundrade år hän denna folkrikhet, efter
[illegible] redan befintlige Finska afwelsamheten, hel
[illegible] aktigen anhållas, om Den Högste lämnar sin

[illegible] inlands upkomst i wägen / a och däraf i förlägga af- 102.
[illegible] ndlat dem, som blå i Menniske-magt at häfwa. /
[illegible] nu detta förnämsta försök, wid anprofningen, i lyn-
[illegible] erhet ut i hjelpen och boleriedlens föreslående, skulle
[illegible] finnas ödagalägga mera wälmening, an känne-
[illegible] och styrka; Så skall jag af medborgerlig känsla
[illegible] min Fosterbyggds winst, glädja mig däråt, at Skickli-
[illegible] are Författare winna Prisena, och innom mig sielf
[illegible] inna tilräcklig belöning för de lediga stunder jag på
[illegible] esa tankars upställande i opfral, ute den öfwerty-
[illegible] elsen at min penna endast wari styrd af rent nit
[illegible] för Finlands wälgång, och ute medwetenheten, at
[illegible] ffer min förmåga hafwa sökt blifwa mina näst
[illegible] ehöfwande landsmän på något sätt nyttig.

Det är ofs aldeles förbodat hwad Förfynen an ofs
[illegible] en framtid beslutit, Rikens och Länders, så
[illegible] wäl som enskildas Öden äro så wäl Successiva, som
[illegible] ssla plötsliga omhwälfningar underkastade: Äldre

a/ Jag har ändå kinappast widrört wåra Skjuts-, wåra Landt-
Tulls- och Accis-Inrättningar, som dock äga så mycket in-
flytande på alla Landtmannanäringar; samt aldeles för-
bigått wåra wanskliga Papprers-Penningar och däraf har-
rörande osäkerhet och Kundeliga förändringar ute, all
Egenderns, alla Varors wärdens

200. Thorings Hushållnings Sällskapets benägne

tydande inderställes wördsamt mieligen dessa upgif

och Anmärkningar, som emot all förmodan bl

vil vidlyftigare, än jag i början kunnat föresta

mig; Men ämnets Vigt och Vidd tjena Förfat

ren til ursägt så wäl därföre, som för de många

fel och ofullkomligheter däri til nödvändigt sin

Enskilta Hushållningen är jämte en Welenstap

202. och Närwarande Tidens Historia inlyger detta owe

fäjeligen. Men om wi af det framfarna få Skula

framtiden: Om Uplysning, Uprodling, Handel o

Välmagt hädanefter som hittils framgent Skola

13 ta Jorden ikring och ~~per circuitum~~ wändra Länder

lan, så återstår ännu wårt Finlands lyckliga Ti

hwarf: Wi äre knapt komne utur wårt förra Öde

mål: Wårt Clima, wår aflägsenhet ifrån flore

Länder: Wåra olyckeliga krig och deras följder, h

wa alltid hållit oss i wår ursprungeliga wanmag

Finland, har imedlertid så Solida Naturliga gru

der al kommit upstilen mättelig wälmåga, Som

gol annat Lands Wår Stunka Nation är ej af wekl

het fördanfwade. Ett grofl ohyfsat Folk kan få

Skiftwen Rouflan, En fördanfwad Nation aldrig

född fattig kan likaledes längt snarare arbeta sig

upstil Rikedam, än en uf sig kommen Rik åter ka

upratta sin förfallna förmögenhet. Den förre har

kroppe och Själs kraften: Den senare har kanske haf

dem. Wår Jordmån är för wårt Geographiska dag

Mackeligen bördig: Wi hafwe, eller rättare sagt, kun

få ymniga tillgångar på de främmande redbara afse

kepprings-Waror. Med goda tillställningar

wårt Land wäl kunna föda

Tjra Millioner Menniskor. Imen

åtminstone ännu

Ett hundrade år kan denna folkrikhet, efter

nedan befinnes finska afwelsamheten, helt

aktigen erhållas, om Den högste lämnar sin

tsignelse til nyttiga anstalter, samt förskonar

för krig och andra owanligt folködande olyckor.

Med Två Millioner Menniskor skattar då

inlandslättare Tjra Millioner Rikadaler om året,

En Million nu för tiden: Och med Tjra Mille

ner Invånare, ända lättare sexton Millioner Riks

dater; Tjr med folkmängdens naturliga tilwagande

och nyttiga sysselsättande tilwäxer ifrån början en

ed Ett Lands Politiska Styrka åminstone som quadrat

ttens af Folkmängden. A. Huru Skulle det gå

A/ Denna Sats får dock icke deifwas förwida: Tj ett Lands be

kning och förmögenhet hafwa sina naturliga gränser, hwarti

fullan hinna, och hwaröfwer de aldrig komma. Yppighet,

ede-förderf och Öfwermod; Stora Rikedomars wanliga följesagare,

arbeta redan i god tid på undergång: Och ett föraldrad maktigt Rikes

ll tjenar altid en bredvid upwäxande arbetsammare och dygdigare

anne til upkomst. —

corr

ate

fasta Penningar och möda; / 6 sutan afwen al i grund

ndarfwa Rikets Almoges Största delen Menniskor

e/ Se förenämnda Finance Systeme 3dje häftet pag: 460 följande

och 4de häftet 753–764.

b/ En Gäldbunden Bonde är den ynkligaste Träl. Af 10 Sä

tare, som räkat i hälften så stor Skuld, som Hela Jorans

on projecterat för alla, kan knapt en roda sig i de kvina

gnåsle wiss för Skuld sälja hela eller någon del af sina

Hemmmans Penningen wäxer ju icke arbetande händer

na i Landet, den lämnar endast medel al ifrån längre

håll samla och på ett ställe nyttja dem: Och hwad detta

na Ställe därigenom lyckes winna, förlorar ju regden

därornkring. —

andra Europeiska Länder icke allenast uthärda utan
ven tillaga i välmagt under de hiskeliga beskattnin
som de på Sina Ställen i våra dagar mäste vidkän

Men at befordra dolk Tillökningen i et Land, är
medel säkrare, än at skaffa för alla tillräckeliga ut
gar at vid nyttiga Näringar finna Sin goda ut som

Släpp en hop Möss i en Spannemåls bod, säger
sease och leta därpå at de skola nog, utan vidare o
vårdnad, förska sig: Den naturligaste idog
vägen, ehuru långsam, är dock altid den säkra
til varaglig välmåga. Alla skyndsamma genvägar
alla konstliga, forcerade Medel äro samre än Hazard
spel: De äro idel Politiskt Gyllmakeri. Tyd det kan
ibland lyckas för en enskild äfventyrare, at med ofa

Se p. 207.

sa England til Exempel med 8 millioner Invånare i Europa
betalar nu förtiden vid nas 5 tusen Millioner Pund Sterling
liga Interessen på Sin National Skuld. Med 5 procentens
ränteliga utgift, eller 4 månaders Interessen vore hela vår
gäld både til Capital och Interessen med en gång betald, hvilken
nu så svårligen söker ofs Stats Väsket kostar desutom
landsåriga Millionen Pund Sterling. Hvad ofvanstå
styrka förnar icke til så okanteliga tyngders dragande
Holland, berömvad Smart Sagt alla Sina Colonier all
rikes Handel, har innom 5 år betalt 26 procent af all Eg
dom och 40 proc. af alla Inkomster, och ägen ända ann
vårdelig invanter styrka; hvaremot 2 procents afgift a
förmögenheten skakar Rikets Grundvalar hos ofs

gol annars Land. Har Hauta Nation är ej af vekli
het förd anfvad. Ett grofft ohyfsat Folk kan få
Skrifver Rousseau, En förd anfvad Nation aldrig
född fattig kan likaledes långt Snarare arbeta sig
up til Rikedom, än en af sig kommen Rik åter ka
upratta Sin förfallna förmögenhet. Den förre har
kropps och Själs krafter: Den Senare har kanske haf
dem. Wår Jordmån är för vårt Geographiska lag

gna Förbindelse at arbeta på Landets bätre kan
och dess Näringars upkomst ålagger Konge Säll
kapet en oundviklig Skyldighet at efter Nådigst
nadt tillstånd gå Wår Nådiga Konungs önskan
mötes, och med säkra Upgifter och rogna Förslag
dag de Naturliga, de endast rätta och Sanna åtgä
na til Landets hjelp, upkomst och varaglige Väl
stånd. Måtte Den Högste lamna sin Välsignelse

fven Credit begynna och utföra en öfver hans hofsa
Plan, men jag tror aldrig at det lyckas för att Rike
Han skal då väl förstå Sin sak, vara nyckter, flitig,
hushållare, och framför allt, vårda Crediten som Sitt
as. Med alla dessa rara egenskaper, bringar dock min-
på obestånd
vo forsedda Olycka fältens i vadret på honom Hos
wunnanga Menniskor finnas väl alla dessa gåfvor
någon hog grad förenade? Och huru lika Skole icke
sään altid ett Publikt Verck i jämnförelse emot ett
dras? Ju större och vidlyftigare; dess samre.

Almed et Stort Penninge-Läns allmänt tillam
ande til Landtmän upphjelpa Jordbruket hos ofs så vo
Således efter min tanka icke allenast at rent af bort
assa Penningar och möda; utan äfven at i grund
rdarfwa Rikets Almoges Största delen Menniskor

Se Jöransons Finance Systeme 3dje häftet pag: 460 följande
och 4de häftet 753–764.
En Gäldbunden Bonde är den yrkligaste Träl. Uti 10 Sä
ane, som räkat i hälften så Stor Skuld, som Hela Jöran
m projecterat för alla, kan knapt en roda sig; de andra
måste viss för Skuld Salja hela eller någon del af sina
Hemmans Penningen vokar ju icke arbetande händer
na i Landet, den lamnar endast medel at ifrån längre
håll samla och på ett Ställe nyttja dem: Och hvad detta
na Ställe därigenom tynes winna, förlorar ju regden
Anmärkning.

andra Europeiska Länder icke allenast ut-hålla ut-lan-
ven tillaga i välmagt under de hiskeliga beskattnin-
som de på sina ställen i våra dagar mäste vidkän-

Men at befordra dolik Lif-ökningen i et Land, är u-
medel säkrare, än at skaffa för alla tillräckeliga u-
gar at vid nyttiga Näringar finna sin goda ut-kom-

Släpp en hop Möss i en Spannemåls bod, Sägen
sease och lita därpå at de skola nog, utan vidare o

äro alleståndes Stadga Hushållare: De som ald-
ut-haft penningar, vanligen de sämsta, när de h
få dem: Ännu värre, när de få dem af Konun
skyppa betala mer än räntan och en obetydlig de
Hufvudstolen om året. Chirogeri Näringen
le af så lätt anhållna penningar hastigt blifva
äldra talrikaste, den äldra indragtigaste i Rik
Brottmåls Listorne ansenligen tillaga: Och
mans Auctions Klubban sedan komma at gå
et Perpetuum Mobile. Det är den genom n
ligt arbete Småningom och tungt förvärfvade
ningen, som gemenligen ute Folkmängdens egna /c
den, endast har vaksamhet och välsignelse med
Och det är myckenheten af sådana idoga, och jäm
välmående Närings Idkare, som utgör Landets
has.

Konga Hushållnings Sällskapets frivilligt

/c. Ofta räcker den i Synnerhet om den wänd till en stor för-
genhet, icke till ute förstå, och ganska sällan ut-anda
Tredje Arfvingens händer; Tyen ung Slösare, som icke vet
det kostar at förvärfva Egendom, utan genom Arf eller
te hastigt kommit till välstånd, arbetar gemenligen med
ifver at förstöra en sådan förmögenhet, som dess förste
läggare, mer endels En gammal Gnigare, ansand på desh
samlande. —

gna Förbindelse at arbeta på Landets bättre kän-
och dess Näringars upkomst åläggen Konge Säll-
apet en ovändvikelig Skyldighet at efter Nådigst
innadt tillstånd gå Wår Nådiga Konungs önskan
mötes, och med säkra Upgifter och mogna Förslag
dagar de Naturliga, de endast rätta och sanna utvä-
na til Landets hjelp, upkomst och varaktiga Väl-
stånd. Mätte Den Högste lämna sin Välsignelse
kloka Råds antagande och Visa Anstaltens lyck-
a utförande!

(a) Not till pag. 204.

Stora Britannien till exempel, med vid pass 12 mil-
lioner invånare i Europa, betalar nu för tiden öfver 20
millioner Pund Sterling i årliga interesser på sin natio-
nela Skuld. Med tredje delen af denna årliga utgift, eller
med fyra månaders interesse, vore hela vår Rikets Skuld
både till hufvudstol och ränta med ens betald, hvilken
dock nu så svårligen söker oss. Statsverket, som för kriget
skaffade omkring 3 gånger, för hvarefter komma att-

gna varor äro exporterade som wi utan hä-
äfven i Synnerhet Norrige längst kortare och wigare af-sä-
ningslägenheter än Finland, som igenom den krångliga
Österjön och dess farliga Kattegatt altid mäste släpa sin
skrymliga Skogsprodukter til aflägsnare Länder: Hvaraf
helt naturligt följer, at våra Export varor nödvändigt må-
säljas til ett så mycket lägre inköps pris inom Landet, som
alla utländska Varor däremot i samma förhållande måste
falla sig dyrare hos oss än annorstädes. Med ett ord: W-

köpta England andra Sjugu Millioner Pund Sterling om
hvad grofslig styrka förvaras icke till så oförsantliga kj
bärande, som gör öfver 20 Riksdaler, i våra nu ga
bara penningar, om året af hvart menniskoliv ut
land: barnet i vaggan och tiggaren på gatan den
beräknade.

Holland, berövadt snart sagt alla sina kolonie
utrikes handel, och i synnerhet sin gullgrufva: skaf
het, har under de sista 5 åren af uthyrna århun
betalt, utom vanlig dryg skatt, 26 procent af all
och 40 procent af alla inkomster, och äger det oakt
annu verklig inqvärtes styrka: hvaremot 2½ proc
utgift af all förmögenhet hos oss vacker att tryka
ekhymmer. Och ändå förvrar man, att alla kostba
ma nyttiga företag skola genast lika väl lyckas
hos oss som i England: det vore lika efter min tanka
lika så orimligt, som att förvänta af ett spädt b
alla en fulltagen menniskas krafter. Den ena
per ju som en myra på marken, de den andra, m
sina oppsadade och [illegible] fulmognade förstånd
själs och kropps förmögenheter, som en örn fre
gar sig mot himlahvalfvet.

vid sig. Wonsdorff.

Och det är myckenheten af sådana idoga, och jämt
välmående Näringsidkare, som utgör Landets styr
kas

Skönaga Mushållnings Sällskapets frivilliga

/c/. Ofta räcker den i Synnerhet om den svait til en stor för
genhet, icke till ute första, och ganska sällan utvandra o
Tredje Afsvingens händer; Sjelfva ung Slösare, som icke vet hv
det kostar at försäkra Egendom, utan genom Arf eller G
te hastigt kommit til välstånd, vårdar gemenligen med lik
ifver at förstöra en sådan förmögenhet, som dess första gru
laggare, mera endels En gammal Gnigare, anvant på deshö
samlande. —

Ändringar och Tillägg

vid Svaret N:o 2 på Skong: Finska Mus-
hålls Sällskapets Fråga Om Finska Landt-
Brukets Hinder och Hjelp:

af Författaren

I: 3. Ibland de Naturliga Hindren för Finska Landt-
mannens Idoghet och deraf följande Välmåga räknar jag
förnämligast: Ett obliedt Clima: Brist på lönande Mark
sfreck: Landets ringa befolkning: Och vårt för Handel
mindre lyckliga Geographiska Läge. —

I: 7. _____ Alla hans egne
och närmaste Socknemän, Officerare, Präster, Kronof
tjenter och Bönder idka lika föring med hvarandra framb
ga samma Slags varor, hafva lika behof. Intet Varu byte
äger således rum: Där finnes ju ingen eller åtminstone
ganska liten och trög Varu afsättning och Handel.
Hvadan skal då Välmåga, Förmögenhet och Rikedom komma
I: Os Vår Geographiska belägenhet gör och änteligen vår U
rikes Handel äfvenså trög och besvärlig, som vår Inlandsfar
relse: del är af Tolckbrist och Communicationsbrist. Til
våra Grannar, Ryssland och Norrige, kunne vi icke afsätta
vårt Lands Mästa Producter: emedan de sjelfve hafva i
allenast samma Slags Varor at exportera som vi jutan ha
äfven i Synnerhet Norrige långt kortare och wigare afsät
nings belägenheter än Finland, som igenom den krångliga
Öfversjön och det farliga Skattegatt alltid måste skapa sin
skrymliga Skogsproducter til aflägsnare Länder: Hvarav
helt naturligt följer, at våra Exportvaror nödvändigt må
sälja sig til ett så mycket lägre inköps pris innom Landet, som
alla utländska Varor däremot i samma förhållande måste
falla sig dyrare hos oss än annorstädes. Med ett ord: Vi

äre

are i alla afseenden mindre wäl belägne för Handel
rikes Siöfart: En olyckia så mycket Kanbararе, så
endaste hafwe grofwa Waror at händla med;
Men lämnom dessa Naturliga och wärkeliga Fö
heter, som doch en Mild Förayn, hwilken altid på
hela med rättwisa uddelar Sina gåfwor, genom andra
wensså wärkeliga förmoners ärsatt, blott wi förstode
le däraf rätt begagna oss; Och betraglom däremot Sa
wåra Näringar, för at tilse om icke de största hinder
emot wår wälmåga ligga uti wåra egna tillställni
och mindre wäl afpassade Oeconomiska Författnin

I: 19. Menniskan lefwer _____

Ja til och med en gång i bruk komna Öfwerflods waror,
wa de blifwit
de likasä oumbärliga för den säfänga Menniss
som Råg och Korn; Därföre dan
och gör man derföre i Politiska må

Så omkullstöteleg, med Sunds Förnuft och med Sk
rens inrättning öfwerensstämmande denna af Förfa
heten allestädes ute det enskildta lefwernet befyrkta
ning är, så liten har den doch i Stor blifwit anlagen o
följd: Modet regerar äfwen öfwer tankesätt: Och
Möge och Lärde i Werlden följa affta denna Ström, m
än de Sielfwe tro: Däraf har händt, at Sedan man
mist ifrån de ohyggliga tider, då Swärdet i Wåldswärk
och Inkräktarens hand ansågs för den hederliga asse
taste födkrok, blef: _____ Skulle
nemåden icke allenaft falla i wan pris, utan aldeles p
ma Sätt, Som frisk watten, hwilket för Menniskan ä
kärligare än Säd, förlora mycket af sitt wärde: _____
Huru Skulle då wåra behof af andra nödwändigheter wa
fyllas? _____

I: 17. 18: _____ Lätt då
hända, hwilket doch tyfwärr är mycket owiss; Förloras då icke
tid nie / kalfwar / för intet? _____
Hwad Kål och Tobak gifwa de Planter, Som i de felaf

mullrikaste diftänkar qwarlämnas at förqwäfwa hwarandra,
emot de plantor, utur samtna bänkar / Som sättas på wederbörligt
afstånd från hwarandra / utspå Landen: Hwarföre utflyttas Träds
Träds / Telningar utur _____

I: 22 23 _____ At det icke
borde wara honom mera förment at tända Eld på sin Skog, an
på Sina kläder. _____

Til Tredje Noten under I: 22 Om Tjerö bränneriet, s
nu blir I: 30. Och de där Gående Orden: Se Förenände Juvel
Disputation I: 14 göres följande tillägg: Men efter Di
rect: E. O: Runebergs Upgift uti Wet: Ac: Handlingar
för År 1752. 2dra qv: pag. 161. Skulle 20 Millioner unga
Från årligen härtil fordras: Mans arbetskostnad är och
ansenligen dryggare, än den här framman före uplagna; eme
dan han uför icke mindre an 13 Mjone – och 5-ökadagowar
ken på hwar Tunna Tjera; Så at om ock så wäl Land Trans
port til närmaste Stad häruti wore inräknad, så förlorare
ända altid 4/5 eller 3/8 delar af arbetet: Men den lindrigas
beräkning är redan tillräcklig at wisa huru illa denna Nä
ring löner Sina idkare, och huru waldsam den för stör wåra
Huru Skogar:

I: 34 36: _____ Tälgda Lachter äro de enda
af detta Slaget, Som några wåra Städer uppå ~~med möda och~~
~~för några år i Sänder~~ Särskildt erhållne Privilegier länge
redan til Tyska Orter inom Sundet exporterat, och ännu me
förmån både för Landet och för Sig Sielfwa länge Skulle kun
na utskeppa, allenaft denna handel så kunde styras, at
utförslen aldrig öfwerskred Ufnämarenas Strängaste behof
Och Norrige ~~forsen~~ För öfrigt förser Norrige de Dan
ska och Tyska hamnarna utom Sundet. _____

I: 43: Wåra indelta Regementers beständiga förläggan
de längs Ryska Gränsen Skulle, efter min tanka, också nå
got bidraga til Åkerbrukets upphjelpande och denna Land
sträckas uprodlande: Och Skulle hanske detta Förslag lät

taft kunna varckställas, om ifrån Finska Wiken al
de Socknar där den gamla Gränse-Freden vidtager, hvi
sedan racker anda upp til Lappmarkerna, och där Sa
inga fiendteliga inbrott mera äro at befara; om de a
Södra emot Ryska Gränsen närbelägne Socknar, beg
ifrån alla Personella och reella utskylder til Sven
kronan, emot del de underhöllo ett emot denna
fe Svarande Antal af Soldater, hvilcka genom goda
arhållande icke kostade Allmogen del aldrarminf
hen i penningar eller persedlar.

Ty om dessa Torp blefvo dubbelt förmånligare än d
nu varande Soldat Torpi Finland, bestående af 2 Tu
väl upodlad Åker, 4 Tunland så bardig äng at den öfve
vid årligen gaf 1000 Ltt: hö, 4 Tunnland väl upröd
del och instängd Betesmarck, samt 5 eller 10 Tunn
skog til nödigt bränsle och husbehofs slögde anner
skulle wisst dugligt Folck aldrig fattas, som utan
och usan Lön garna såsom Soldater ernöttogo Sådana
heter, de der i anseende til de Soldate Torp vanligen
jande friheter, i förmonlighet vida öfverträffade de b
Tjerdedels Mantals Skattehemman hos oss. Stor
righet vore at först få dessa Torp upparbetade; Ty al
allmänna Medel uppodla och upbygga dem, därtil
drades Kung Fredrich den Stores af Preussen rikad
kammares Af Almogen kan det ej ske i hast
churuväl Landtmannen derigenom skulle slippa
stora bekymmer om den i en aflägsen ort Svår fång
Penningens anskaffande både til krono Utskylde
samt til Soldate Städsel och Lön: Och churuväl utgif
för dessa nya til vidden mycket instränckta Torps
läggande wisst icke kan tryta i ett så litet befolkat Land
utgör dock första anläggningen ett mägta Svårt hinde

Detta Förslag må därföre anses vara gjordt icke för våra
dagar allan för framtiden. Imedlertid är visst, at om Fin-
land i anseende til dess Physiska beskaffenhet uti dess östra
tracter, med Tie Tusende Man han ifrån Landsidan för-
svaras, som af några påstås, så vore icke omöjeligt at på
detta Sätt få en sådan indelt Cordon där beständigt liggan
de, där i fredstider arbetade på jorden, födde sig sjelf och
kostade Riket ganska litet; men som vid behof gena
vore på stället och som stridde pro aris et focis: vore i alla
afseenden Således vida gagneligare än en lika stor Mile-
tarisk Styrka som garnisoner förlagd uti Gränse Täst-
ningar; Ty vore Landet, där de lägo, så fruchtbart at det
kunde fullkomligen nära detta Landtwärn, så vore deras
föda en ren acquisition för Riket, och Kronans vinst belyd-
lig genom öfverskottet af hvad de i det öfrige Finland indragne
Soldat-Torpen och knecktse friheta penningarne öfverstege
Skatten från dessa åt Landtwärne innyttade Socknar. Upp-
dlings Exempel, Invånarenas hyffsning och Inrikes rörel-
sens tillagande blefve desutom nödvändiga följder af den
na Inrättning. Skulle åter orden ej kunna föda denna
Manstarka inquartering; så upliftade detta behof tillför-
sel från längre afstånd, ökade rörelse och skaffade af-
sättning för inra Landets producter af föda-ämnen, som nu
sakna all afsättning. Officerare som här ständigt bodde
hvar och en innom sitt Compagnie eller Regemente, bor-
de så sällan som möjeligt är, få byta om Bostället, hvilcka
alla til ägorna borde vara lika stora; och olika indelning der-
emot endast utgöra Skilnaden imellan högre och lägre Offic-
rares löner. När någon invändning rensningar och
Durkfarters upprande hos oss med allvar komma at före-
tagas, sker början säkert åt denna kanten medelst Commu-
nicationers och utlopps upprande för de Stora Sjöarna Sai-
men och Päijende, hvaraf den vidstrackaste nytta för vårt

Land vore at hämta: Och då hade Kronan arbetsti-
fkap på Stället: Och dessa Orters Inbyggare hopp-
snart igenom Sjö-Transporter vinna en lätt och
aktig afsättning för sina tillverckningar.

Hvar Befalet imedlertid upp i Landet nöjeliga
skulle finna afsättning för sin indelnings och Lo-
Spannmål, tillåter icke rummet at här utföra.
Under S. ## Som nu blir I 47 införes uti en Not-
de ord: Noten kan Signaliseras ifrån: —— Och Som
finge Linet ändå icke är mycket längre på sån det som
S: #5 Första hälften af denna S: jemte den därun-
befintliga Noten går således ut och i det Stället
res följande:

S: 46. Wår allmänna Finska Kampa är i jä-
förelse mot den Ryska, ännu Sämre än Finska Lin-
Dock Skola redan längst för detta anställda prof-
tager hafva lämnat i det närmaste lika god vara
den vanliga Ryska. Och som af det i senare tider t-
Swerrige inbragta Chinesiska Kampe-fröet en lång-
tre afskaffning Strax erhållits, är man vid en så ny-
föga känd handlering, och af ett ifrån vårt Sä-
skiöld Climat långvaga hämtat frökunnat gena-
vänta; Så har man all anledning at hoppas, det vi-
framtid, åtminstone til egit Rikes behof Skola kun-
tillväga bringa tilräckeligt Quantum fullkomligen
Kampa: Och då tyckas de mot Ryska sidan belägn-

/as: Man har sagt mig, at orsaken til Helsinge Linets kort-
förnämligast skall ligga uti Lin-fröets för tåta utsåning
dan Lin-tågornas finhet, som igenom en tät sådd vinnes, skall
ra där i landet förnämsta ögnamärkel vid Lin plantagerna,
ruägarena nogsamt veta, at de därigenom förlora både uti Linets
och längd.

Inskter af Finland, där Kampe-Sädet är i full gång,
Naturligtvis först bora komma i åtanka. Til åndamå-
lets vinnande, den hemmavåxte kampens förbättrande,
måste dock helst andra och giltigare utvägar vidtagas, än
det Stora Premium, som Kong. Commerce Collegium
redan för många år sedan med sådana vilkor utsatt, at
om det ännu med ett noll förökes, och således i Stället
för Två, blefve Tjugu Tusende Riksdaler, ingen ändå
hos oss kunde ens falla på den tanken at eftersträfva
det.

Imedlertid må vår Almoge obehindrad förfara, at
af sin hemvuxna kampa göra sig tömmar, säckar och
andra förnödenheter. ——

—— Mera Skal finnas.

§. 50. 53. —— : Demmässa
skjalen däremot fångas in uti Sjelfva Skärgården om Våren
och Sommaren med skjutande, och om Höstarne med Nät.
§. 54. 57. —— hvars utgång
tyvärr! äfven för våra bästa Lagkunniga är högst ovis, ut-
märgla både Sin Målsmän och uppodlaren, som efter Sin
förmåga gjort. ——
§. 55. 56. —— För brist på Lands-
vägar kunna inga sådana öfverloppsvaror Transporteras,
ännu mindre afsättas, dem Almogen där ej sjelf nog kunde,
ehuru i början i små partier, tillvägabringa: Utan afsätt-
ning blir ingen särdeles tillverkning: —— om icke
våra Vintrar litet afhjelpte denna Communications brist,
och med Is och Snö &c. ——
—— Hundrade Invånare, som ej tillverka större

Vaf

Wara mängd til afsalu, än Tie på ett annat Ställe, —

I: 58. 61. — Når en enda eller några

Joner på Landet kunna uträtta alt det samma s

anläggande kostar alltid Det Almänna något: Lan

dlares tillsättande kostar intet: Importeras tvärtom

något, ehuru litet det kan vara. Blott Landtmann

jemt får &c — —

I: 59. 62. — Hvad utrigt är då upi Finland

nya Städers uppkomst och bestånd, där på sina Ställen &c —

— Så kan ock Landtmannen sjelf med ens

utsprängnings orden under våra långa Syssloösa Vintr

längst lättare nedföra sina grofva varor än någon köpma

med enkom därtil dyrtegt Folk: Mandels Varor desutom

tid dessomera belungas och bliva dyrare ju flera händer ig

de skola passera: Så &c — —

Nya I: 64 — Så äro redan dessa

heter mer än tillräckeliga at gräfva alt hopp om sådana

brikers uppkomst högt upi Finland — Så

hårdt har en förmögen Individu utur de lägre Folk-

jerna, enär en sådan kunde träffas, en så högt drefven Fö-

tisme finnes —

Nya I: 65. — : Och däremot, ju mer

flera af dessa lyckliga Omständigheter —

Så få Fabriks inrättningar finnas i Scottland och platt

gen ~~i Norraste~~ Delen i Det är ju samma &c —

— at en Resande ~~innan~~ igenom Norra Skottland föga an

kan föreställa sig än at han färdas genom Norrbotten:

Nya I: 66. Brist på Städer, och en trög Communication

Landet hafva utan tvifvel gifvit anledning til Markna

inrättningen hos oss och dess bibehållande intill denna Dag:

sanske och alt blott härmande efter andra Länders bruk där-

til bidragit; men vid minsta eftersinnande och med liten upp-

märksamhets fästande på främmande och egna Marknader

skal man snart finna huru umbärliga och onyttiga de äldra

flesta värkeligen äro hos oss: Hvarföre och min tanka är,

alt så snart årforderlige ständige Handelsmän bofästades på

åfra Landsbygden, och Landthandels förbudet upphäfdes, så ick

allenast kunde, utan borde äfven de aldra flästa våra Land-

marknader i och med det samma upphäfvas och indragas s

(I förra och för handel väl belägna Städer tyckes Markna-

dene endast för Allmänhetens ro vara inrättade s Stock-

holm lämnar oss därpå det klaraste bevis s De öka därobe

fogligen den vanliga och rätta Handelsrörelsen: Och man

skulle där ej veta når det är Marcknad, om icke upslagna

stånd, Hoj och trängsel på vissa allmänna Ställen af en

mängd under Marknads Dagarna Syssloösa arbetare

gofvo det vid handen s)

I Sådana Upstäder, som för en jämn Inrikes handel

äro mindre väl belägna, och på Landet, äro däremot Mark

naderne dessto större och i samma mon betydligare, ju me

ra Folk och varor ifrån flera och längre håll dit samlas s

Har marknads folket det dubbla ändamål med sin

marknads Resa, at der både förytra egna tillverknin-

gar och varor samt äfven at köpa sina förnödenheter:

Och om därjämte deras hemorter frambringa sins emellan

ganska olika Slags varor; så blir handeln och rörelsen
starck och lifflig alt efter det omgifvande Landets Folk-
het och förmögenhet: Christinehamns, Carlstads o
Westerås med flera Marknader bevisa detta på sv
sidan; Och Åbo, Tavastehus, Kuopio- och Cajana Ma
nader äfven i sin mon hos oss. Men hvad äro de
andra våra Marknader? Och hvad kunna de, efte
ja grunder betrachtade, hos oss vara? Skogs produc
och Spannmål äro vårt Lands förnämsta och snart
endaste afkastningar, i den ena Socken så väl som
andra: Ja det ena Härådet, det ena Länet skiljer
ifrån föga ifrån det andra; ingen Handel kan häraf
emellan uppkomma: Och ingen Köpman kan
fatta sig med så grofva varors uphandlande och lån
ga nedförande. En dagelig erfarenhet bevisar och det
tydeligen, i det at våre Köpmän ifrån långväga Mark
der aldrig hemföra annat af Landets afkastningar
några Skinn-Varor, som i sig sjelf äro lätta, och dem
begärligt upköpa för at tel Ryssland äter försälja.

Landets afkastningar hafva följaktteligen på de
ingen afsättning på våra flästa Lands-Marknader
hvilcka således beröfvade sitt halfva underhåll och lif
dast gå därpå ut, at förse Landtmannen med dess beh
af Köpmans Varor: Men äfven de betydligaste af
Salt och Jern, de äro och så grofva och tunga, at aldrig

gon Köpman kan föra dem med sig och afsätta dem på nä-
gon Marknad in i Landet. Återstår då endast Tobak, samt
kryddd- och kram-varor dem de högst upi i Landet boende
Landtmän på dess afläggsna Marknader kunna uthålla
Hvaraf tydeligen följer, at dessa Landtmän af våra Socke
ne Marknader icke hafva en fjerdedel det bitråde och den för
mon, som Handeln annorstädes tildelar lyckligare belägg-
na Landthushållare genom en äfvenså lätt och jämn afsätt-
ning för alla deras tillverkningar, som ständig tillgång
til alla lifvets förnödenheter och begvämligheter. Wåra
flästa Marknader äro til följe häraf ganska inbärliga
för Landtmannen; Ty Specerier och Granlåt, som de en-
dast lämna honom, kan han lättare vara förutan, än Salt
och Järn. Tobak planterar han nu sjelf utanför sin
egen vägg: Och när han nödgas sjelf ifrån längst afläg-
na städer förse sig med de angelägnare, så kan han och
tillika hämta några lättare och mera inbärliga köp-
manna varor.

Dessa afläggsna Marknader äro därjämte ganska
litet lönande för våra Köpmän, hvaribland de förmögnare
sällan bevista dem; utan besökas de endast af flybegyn-
nare och de svagares Betjenter, hvilcka, när allnoga cal-
culeras, värkeligen mera tappra än vinna på dessa resor
både i Moraliskt och Economiskt afseende: äfvensom den för-

lus

lisst Landsbygden därigenom tillskyndas, at åtminstone
ten af Socknens arbetare vid hvar Marknad öfverhufvu
summar minst Tre dagsverken, utom hvad på dessas
mande dagar i onödiga utgifter åtgår; Denna förlust
jag, kan visst icke ersättas genom förmån af den högst
tydeliga handel, en aflägsen, och följaktseligen penni
Almoge där kan göra; Ty denna Marknads hande
naturligtvis blifva så mycket mindre, än hvad Landi
nens obetydeliga årliga Varu-försäljning belöper sig
som utlagorne nödvändigt af detta belopp förstå mås
dantagas, hvaraf ägaren icke tors röra det åtramin
til andra utgifter, fast han imedlertid måste neka sig
af lifvets första behof; emedan han, til lycka uti sin
tryckande enkla olycka, som är torftighet, är boende u
Borgare Creditens gräns; Således icke så lätt kan ad
sig den andra och större olyckan at blifva gäldbunde
som gemenligen är den närmare Städerna boende
mogens vissa Lott.

Men icke nog därmed, at såsom mindre nyttige va
umbärlige, samt i Economiskt och Politiskt afseende o
lige; Så äro våra Marknader ännu desutom högst för
velige för vår Almoges Seder.

Alt kalla Climatens Inbyggare äro mera fallne för o

112.

dryckter än varma Länders, är en sanning, som förfarenhe-
ten bestyrker, och som har sina naturliga orsaker. Sam-
ma förfarenhet inlyser ock, at de renaste seder längst bibe-
hållas innom inskränckta Jordbrukande samhällen, som säl-
lan eller aldrig af resande främmande besökas och besmittas
til seder och hälsa. Ännu vittnar och en dagelig förfaren-
het innom oss, at de fläste slagsmål och mord förövas på
Marknader, Gästabud, Togdestämningar, ja på sjelfva
Tings-Platserna. Med ett ord: allting sammanstämmer
at göra alla större sammankockningar högst fördärfve-
liga, der Almogen kommer at uppehållas en hel eller flere
dagar i sänder. Efter nyss anförde premisser är orsaken där-
till lätt at igenfinnas. Til sådana samlings Hällen för-
fer Almogen sig hemifrån endast med litet torr mat. Har
har icke dricka: Det vore obegvämt at långväg medföra:
skulle surna om sommaren, frysa om Vintern. Ingen
håller på Marknader någon kall, ännu mindre varm
mat til Almogens tjenst: Mjölken blir altid hos de när
boende vid sådane tillfällen otillräckelig. Der finnes aldrig
Svagdricka: Hundom öl; men altid bränvin tillräckelig
gen. Almogens vanliga tarfliga Spisordning blir då
altid på sådana Hällen af trängsel och oreda aldeles rubbad:
Och när en tom mages kraf, som med några då och då erhål-
ne

ne torra bitar wil ickе kan vara tilfreds, gång efter ann
nedtyfftas med en Sup Bränvin; Så händer det lätt, a
nyckträffe och för dryckes minst fallna Menniskar i
belägenhet oförlänkt och i största hast öfverraskas
rus. I Sällskap med Bränvins älskare och på en k
han emot sin vilja nödgas vara, kan han jе icke u
al något förlåra. Man Tracteras; måsse tracterа i
Och par Supar Bränvin knäcka ädelesen ovan, hu
och trött Person, som där efter och i Sådant Sällskap
ytterligare förförelse ovändvikeligen öfverlastas.
ständigheterna göra således Dryckenskapen den Phy
nödvändighet vid alla Almogens manstarkare Samm
komster eller Sammanpackningar innom en liten
hvaraf följderna på Marknaden blifva så mycket f
gare, som de besökas af snart sagt all Socknens ung
och tjenstefolk af båda könen, hvilcka omöjeligen
na afhållas från dessa förlustnings ställen, där de, f
relsens ström åtföljande och medtaka efterdömen fö
nen, äro sig sjelf lämnade utan all tillsyn, utan all
dination, och dit därjämte negdens alla elaka Memm
alltid säkert samlas, för at under Skygd af den där
de trångsel och oredan lättare utöfva alla slags oor
ligheter. Hvilken stor välgärning emot vår fatti
Almoge vore då icke de aldrafflaste våra Marknaders

gande och alla sådane större tillrande Sammankom-
sters fördelande i så små och til hvar ohens bonings ställen
så nära belägne Sammanträden; at Almogen ifrån dem
åminstone hvar afton kunde hemkomma hvar och en
til sin egen Koja.

Marknader äro väsentеliga Mandels Organer, som un-
der det de rasa, alltid göra mer eller mindre skada; och som
gemenligen hafva ett dödt lugn både för och efter sig.
En svagmen jämn Mandels rörelse är däremot alltid
så mycket bättre än dessa Storm-il, som den knap-
pаste dagliga tillkomst är vida förmonligare, än att
eller par dundrande Kalas om året och därimellan en
beständig Svält. Den rike kan på en gång upphandla
sitt hela års förråd; men för den fattiga är en jämn
tillgång på förnödenheter oumgängelig, fast än han der-
igenom skulle nödgas köpa dem litet dyrare. Bofaste
Mandlande upp i Landet, skulle, såsom förut I. 61 är
anfördt, al för väl kunna afhjelpa detta Almogens
dagliga behof af de allmännaste och minst kostsam-
ma köpmannavaror, och det nödvändigt til drag-
liga priser; emedan, efter Landthandels förbudets
upphäfvande, fritt omkring resande kramhandlare
från städerna eljest skulle undersälja dem: Och ifrån
sjöstäderna skulle den Almoge, som icke hade någon
sjö-

sjö-Transport, då lika som nu, Sjelf förse sig må
reélare behof, när han ändå nödgades landvä
ja dit, och där föryttra sina tunga varor.

Genom Händigt kringfarande Landthandl
fick Almogen då sina behof af lättare köpma
Varor hemma i sitt Förle, eller åtminstone i
sin egen By utan den tidsförsömmelse, den o
Bränvins förläring, de förförelser til dryckens
öfverdåd och liderlighet, som Marknaderna nu
vändigt medföra: Och de ensamme eller méden
Dräng genom Landet då resande Handlandes
nytta och Säkerhet skulle förmå dem til et af
försigtigt och Sedigt uppförande, som Markna
däremot nu äro likasom priviligierade Tumme
jan för de största oordentligheter och utsvåfning
så väl ibland köpare som säljare.

S: 60. 67. Alåder genom forcerade medel och på al
bekostnad i aflägsna Landsorter _____

_____ som jag i det
sitt proponerat och anstält nödiga til våra ovä
ligen nyttiga Näringars upphjelpande _____

S: 67. 62. _____ i saknad af den allestädes iv

egennyttiga almänhetens kraftiga medverkan _____

Jag lager vidare för afgjordt, at Rikets behof icke på
lång tid tillåta den minsta afsprutning af de Netto be=
hållna Intrader, _____

_____ Om således i stället för Tyra Femte delar,
allenast Två Femte delar, ja allenast En Femte del af
Rikets inkomster &ta _____

_____; så har Kronan i nästa socken, ja
ibland i nästa By, Tre gånger så stor Sädes Tionde _____
62. 69. Det vore vidare värdt at veta hvad Progres
årligen suga ifrån Jordbruket? Jag är &ta _____

_____, så kan med trygghet på andra sidan påstås,
Största
al omkring nie Tionde delar, åtminstone Tre fjerde delar
af alla de mål, som _____

67. 74 _____ De aldrafleste mål förliktes genast på
stället: af:
jfr: Alt: 2 gr: af Kongl: Vet: Ac: Handl: för år 1758 pag: 107
„förekommer et mycket lagligt Exempel härpå, i det at en
„hel Sokens alla Ägo Tvister på 10 dagars tid blifvit bilag
där
„de, hvaraf, som det heter: Inbyggarena, och i Synner
„het de: som förut i flera år legat i twist, redan förmärkt
„en oskattbar förmån."

67. 76 _____ Så har däremot hos oss inom de sista för
flutna 25 åren en ny Hof-Rätt i Wasa blifvit instiftad, som

i anläggning hos sal Riket öfver Två Tunnor Guld, …

Rdi årlig Stat. De til båda Tinska Klo… terna inkommande målens årliga tilsägande bevis… vänn! at lättheten at förnöja sin trätsjuka Snarare… än minska Rättegångar; Dock torde Bränvinet… Advocater ansenligen bidraga til denna tilväxt, … utom Storskiften och ägo-delnings Rätter vid detta … varit ännu vida större.

„Alt det öfriga, som i senare delen af denna S. fin… införd, går ut.

Alt i S. 70 som nu blir 71. utgår äldes sista Stroph… börjas med orden: Wåra Lagar göra imellertid och… med: utan appell med ens afgöras: Och i det Stället … endast följande:

Alman väl lyckes således fördra at åtminstone … bilions och mindre tvister, där den i sin egenkärlek … förolämpade men ofta himmelskogt skrikande … Parters värckeliga lidande är obetydligt, om ock… hans påstående medgifves vara gründat, borde af… nings-Rätter eller genom Parterna sielfve utsed… goda Män på Stället utan appel med ens afgöras… emot uti betydligare tvister de aldra skickeligaste … gängeliga Syningsmän genast borde anlitas och för… då mycken kostnad både för Parter och det Alman… kunde inbesparas, oberäknad den tid, som nu rätt of…

digt förspilles.

11. 12. Äro Häradshöfdinge Sysslorne af så mycken betyd… denhet; Af hvad vigt äro då icke våra Landshöfdinge Embe… ten: hvarupå hela Landets välgång och Styrelse så hufvud… sakeligen beror, at visst icke något Embete gifves innom wårt Rike, som närmare och kraftigare verkar på alla Almän… na Oeconomiska förelag, och där en redlig och upplyst Man har vidsträcktare Fält för sig at ensam och utan andras medverkan vara Landet på Tusende sätt gagnelig… På ett medelmåttigt Jordagods räcka ju aldrig Hus… bondens egna ögon til allo Stället som fordra tilsyn: Almänna Rikesvärden Sysselsätter ännu mera en Regent och Stället honom i den oundvikeligaste nödvän… dighet at ibland Näringar vid valet af förmålen för… dess välgörande omvärdnad, åtminstone uti afsigterna Landsorten altid se igenom sina Landshöfdingars ögon och nyttja deras hufvud och händer så väl vid gamla Näringars upprätthållande som til mäst alla nya förelags utföran… de. Hvarmed det efter en Landthushållares under… byggnad, goda omdöme och försigtighets förråd at väl sko… la blotten Landtegendom: Hvad mycket mera fordras då icke af en Landshöfdinge at väl kunna föresta ett vidsträckt Län, hvars Hushållning, långt ifrån at vara upbragt til den fullkomlighet, at den som ett öfverväck

blott

blott behöfver vid magt hållas; Twärtom, på sina
vår heligen fordrar just ett Skapare Snille? Ty ann
at skåta sitt Embete så oförvitteligen, at man där
kan bibehålla sig; Och annat, at vara så gagnel
ens Ställning medgifver. Men när i fordna
Landshöfdingar sådane ej just välförtjente Män
blifvit utsedde, som gränat i helt andra väx, o
märkt sig endast på en sådan väg, där de aldrig
tillfälle at förvärfva sig en Landshöfdinges erfa
insigter, så kan man lätt föreställa sig hvad ny
Landet kunnat hanta af sådana Styresmän, de da
dast såsom belöning för gjorde tjenster på en helt an
vädjoban, undfått sina Län, och af hvilcka ålder
eller bristande kunskaper och erfarenhet man på de
sta kunnat förvänta välmening. Lycka har d
rit för Landet, om de som verkeligen gjort tjenster, wa
lyste och redelige. Men skulle däremot Menniskli
och Egennytta någon gång hafva begagnat Omständig
och tillfälle, så är lätt at inse hvad oordenteligheter
missbruk kunnat förövas under Skygd af Sådana
liga eller Swaga Höfdingar, som endast tjent til Para
för andra at säkert fiska i grumligt Watten. Nä
tid annu kommer at också våra Nuvarande drift
Höfdingar nu förtiden hafva mångfaldigt mera
mål sig updragne, än de med bästa hjerna och hjer

med tillräckelig understödjande, med all medåldrens styrka
samt af egen handläggning och jämnöfning förvärfvade
lätthet at arbeta, ändå möjeligen kunna medhinna; Så
går det i det almänna Stora, liksom uti enskilda hus-
håll, at när man fordrar för mycket af sina underhafvan-
de, blir litet eller ingen ting med fullkomligt besked
uträttat. En göromålens förminskning: onyttiga for-
maliteters bortläggande: och därefter alla öfverflödiga
hjuls borttagande undan Wagnen, visar således alles-
des sin oundvikeliga nödvändighet, om icke hela Machi-
nen lika trögt hädanefter som hittils långsamt skall
skrida genom tillagande djup sand til dess den af Friche,
ner ändteligen tvärr stadnar.

72. 79. _____ Men denna formalitet kostar
ibland ända til 16 och 17 go RDr
ändå åtminstone 6; ~~etta 10 RDr~~ Som ofta 8ta _____

NB. „ Noten under denna S. kan således utestås
„ om så behagas.

75. 82. _____ Efter olika jordmåner och beskaffen-
heter skulle dessa Nybygges lägenheter genast gräderas
och proportioneras; Så at af sämre eller hårdbrukbare
mark skulle åfven innom samma Byalag et större Tun-
neland tal och 8ta _____

Men därigenom lämnat Rikel, jämte en ansenlig Barna
skara, som helt och hållen ingår uti den närande Folk clas-
sen, en fruktbärande jord i stället för et Trostnäste eller en vild
„ Odemark.

Tredje Noten under Beslutet andras på följande Sätt:
Stor Brittanien til Exempel med vid pass 12 millioner
vånare i Europa betalar nu för tiden öfver Tjugu Mill:
Pund Sterling i årliga Interessen på Sin Nationella
Med tredjedelen af denna årliga utgift, eller med fyra
nåders Interesse, vore hela vår Riksgäld både til Stu
och Ränta med ens betald, hvilken dock nu så svår
söker oss: Statsverket, som före kriget kostade om
Tjorton, tör hädanefter komma at kosta England åtm
gu Millioner Pund Sterling om året: Hvad grufveligt
ha fordras icke til så ofanteliga lyngders bärande? Som
öfver 20 Riksdaler i våra nu gångbara penningar om
af hvart Menniska lif uti England: Barnet i vagg
och Tiggaren på gatan däruti inberäknade.

Holland, berömvadt Snart Sagt alla Sina Colonier
utrikes handel och i Synnerhet Sin Gull Grufva, Klafs-
har under de sista tem åren af utlupna århundrad
betalt, utom vanlig dryg Skatt, 26 procent af all Eg
och 40 procent af alla inkomster: och äger det oackla
nu värkelig inwärtes Styrka; hvaremot 2 ½ procent
gift af all Förmögenhet Skattar Rikets Grundvala
ofs: Och ändå fordrar man at alla kosts samma nyttig
tag skola genast likaväl lyckas hos ofs, som i Engla
Hvilket efter min tanka är likså orimligt, Som at
vänta af et spädt Barn alla en fullagen Menniska

kraftes. Den ena knyper ju som en myra på marken, då
den andra med sina upodlade och fullmognade Själs och Krafts förmogen-
heter, Som en Örn svingar sig mot Himla Hvalfvet.

Supplement til S. 43, at hemligthållas och ad acta laggas. 118.

Lurendrägeri är al Brott, som nyare upfyste Tiders
konstlade Handels- och Manufactur-Systemer tillskapat
men som hvarken Guds eller Naturens Lag känner eller
vet idag. Tvärtom: Efter både Naturens och Upenba-
relsens Föreskrifter, äro alla Menniskor, såsom Bröder,
skyldige al inbördes hjelpa och biträda hvarandra:
Och Handeln är Förenings bandet demimellan. Men
Nyare Politiken skär detta band tvärt af, eller står åtmin-
stone en stor knut därpå vid Riks-Gränsen, och bjuder, al
jag anlingen aldeles bör berofva mig de njutningar til
nödtorft eller välfernad, som den frikostiga Naturen ska
lor Menniskors flit åfven för min skull i andra Länder
frambringar, och dem min idoghet lämnar mig medel
och Handelns tilfällen at njuta. Eller föreskrifver mig
åminstone denne Politik, at jag, blott för det de äro
inhemska, skall föredraga dyrare och sämre tillverkning
gar framför bättre och fullkomligare Varor, som Utlän-
ningen tilbjuder mig til lägre pris. Med ett Ord: at jag
bör skada och plåga mig sjelf i den ägta afvändsjuka af
sigt al därigenom minska afsättningen och förtjensten
för min Nästa, blott för det han lyder under en annan
Regering. Jag tillstår, at om en gärnings moraliska
värde skal mätas efter den större eller mindre egna förna
delse, som dess utöfning kostar; så är Patriotismen en
ypperlig Dygd. Men och just derföre, at denna Politiska
Dygd därjemte är orimlig i sin Natur och orättvis i sin
grund, chinu nu förtiden nödvändig i hvar och en Stat, som
lig-

ligger imellan andra efter samma onaturliga indragn
Systeme styrda Samhällen; Så är också denna Dygd lika så
fynt som ofullkomlig i hela Werlden s Många och stor
offringar til Patriotiska anläggningar, mererdels gjor
Skryt, såven som många man-Patrioter träffas val
Länder; men fullkomlige och upprikhtige Patrioter fi
ingenstädes: åtminstone äro de rare som Comeler.
rätteligen och noga öfverwägit förr sjenar den icke nam
wärkelig Patriot, som med ena handen nedrifwer det h
den andra synes uppbygga: Som brummar starkt emo
rendrägeri; men som uppenbarligen och kraftigt befo
denna handtering genom begärligt upköpande af st
dragadt gods. Den strängaste Moralist, den ifriga
triot röker ju med godt samwete sin Pipa Tobak och dr
med god smak sin kopp Caffe, fast Cardüsen är ostam
fast Caffet är Lurendrägadt och derjemte förbudit til
de s Når hans Trú skall köpa Camlott, Sidentyg, b
eller annan granlåt för sig eller för sina Döttrar, blir
fråga om bästa Tyg til bästa pris; men aldrig hwar d
tilwärkadt: ännu mindre om Stycket är stämplat
af godset klippes: Sådant tillkommer endast den afsk
da Beställaren at bry sig om: Och när ännu mera c
möterne af en Sjö- Tulls- Rätt infinna sig på Embe
med uti Engelska silkes strumpor för at, domma öf
Confiscations mål; samt Franska Sidentyger så
oumgängelige utomlands ärligen inköpskrifwas för
tranas behof; Så kunde en Resande Philosoph lätt
på den besynnerliga tanckan, at uti Sådana Länder Lure
geri Förordningar blott och allenast äro gjorde till Tull
tens förmon; emedan Swårigheten och krottet endast be

däruti, at så de förbudne varorna wäl in igenom Tullarn
eller öfwer Gränsorna, hwartil Betjeningens foglighet
dess dyrare måste köpas, ju strängare Lurendrageri för
fattningar däremot äro tagne: Då däremot uti andra
Riken mera alfwar häruti wisar sig, i det utländska kram
där är icke allenast til införande utan också til förbrukan
de aldeles förbudit s Når härtil ännu kommer, at en
förståndig och riktig Tull kards samma förtjenst däruti
består, at han försigtigt förekommer och afböjer det besvär
och den förargelse, som tbeslag altid förordsaka: Jämte det
han tid efter annan icke förglömmer sina Förmän, som
ädelmodigt förhulpit honom emot et 3 til 5000 Riksda
lers accord til en liten Tullkammare eller Gränse- pos
med 125 Rikstalers årlig lön och därmed afföljande
så usla Sportlar, at de per fas aldrig kunna annat än
blifwa högst obetydliga; Så känner man ställningen
innom wärket s

Lurendrägerier och Tullförsnillningar äro och för
blifwa således förövade öfwer hela den handlande Wer
den: Och det dess mera och grofre, ju mera det lönar sig
at Lurendräga och Tullförsnilla s England, hwarest
oförnekeligen det största Nit för allmänt wäl ännu i
Europa är rådande, lämnar tydligaste bewis på denna
sanning; Ty äfven där är öfwerhufwud Egennyttan
ändå mera wärkande än Patriotismen: Och hwarken
där eller annorstädes lärer samwetsqwal ännu någon
sin upptäcts öfwer förövad Lurendrageri: icke en gång
på Tolfängen och i de förfärliga ögonblick, då fordna
vanligen
Grand blifwa Bjelkar; men wäl förekomma allestädes
Exempel på illa belönte och ännu sämre af lagen och

För-

Förmån understödde Wederlagare, de där med vinst
Sönderslagna Lemmar, och på köpet med allmänhet
förakt öfverhölgde, för sen längra sin öfverdrefna Ni
eller oförsigliga Snålhet at blifva bådrike, sedan de
sin Skada omsider funnit, at de endast som Figuran
varit utpostererade för at lefva och lefva låta.

Uppå oss Lurendrägare Ryssen Salt, Tobak, Ca
Läder, Pälsar, Sidentyger, Wargskins Pälsar, m
mera. Wi prackte deremot på honom något Sk
varor och Koppar; men efter all anledning icke til
belopp, at icke äfven något Silfver årligen den vägen
sinner utur vårt Land. Når nu denna olofliga o
Skadliga Smygghandel, således enligt det föregående, o
ligen kan förebyggas, så återstår ingen annan ut
til vårt Skadeslös hållande, än at reciprocera, och a
från vår Sida öppna afsättning på Ryssland för
na våra Tillverkningar, som vi lättast kunne um
samt at således för ett insmygt främmande gift Sk
oss ett inhemskt motgift. Bränvin förekommer
härtil tjenligast. Det är en Regal och dyr vara i
land: och säges icke allenast utländ drickes äfven y
af våra i den delen oss öfverträffande Grannar
i föregående S. 43 af mig föreslagna Privat Bru
nerier, såsom icke upväckande någon särdeles ut
uppmärksamhet, kunde härtil lämna tillgångar;
Och denna Trafik icke otacksamt sysselsätta v
Gränseboars försigtighet at såsom rätta Werlds
gare oförmärkt afhjelpa sina Grannars Stark

af denna genom tiden och vanan blefna nödvändig
hets vara.

d. 29 Maj 1809.

181.

121.

12½.

Min Herre!

Sedan det bud tomhändt åter kommit, Högloflig
som jag utsändt at afhämta de anmärkn:
gar, Höglofl. Finska Hushållnings Sällska- ens Skog
pet gjort vid mitt förslag till Ån:ordningen af Sälle
berädes svar N:o 2 på tvegan, Om elaka Jord- i lade i
brukets blinden och skjelpi hvar jag förelagt
mig at å nya genera gå mitt Embete och där- ilgångs
uti ommarbeta bade den, för hårda attryck utmark
ta S. 11, ah äfven några andra ställen, dem jag nels egen
Högvisa Kongl. Sällskapet behaga pröfva indras in-
behöfva rättelse; Hvarjämte jag ock å andra påliteleg
några gamtal, samt slutligen handlingen med vanlig
Tre aldeles nya Paragrapher, N:o 8, 43 och 66, ständig
som sammanhänga och fullständigheten ligt ina
synes mig fordna s Bestämmande åsen den illigt
andra i omarkta Paragrapher N:o 12; så
mäste jag upriktigt tillstå at jag icke kunat ifvardo
utfinna hvad Kongl. Sällskapet därutinnan vill
hafva ändrad, om icke ett slags ordet vantro

Och en
Til Kongl. Finska Hushållnings Säll- ersa al
Skapets Secreterare
Herr C: F. Wallenius
I Abo

de insigter
nligare

afhandlingar, än en enda äldrig så skicklig Författare
i Synnerhet uti vidlyftiga ämnen; men däremot är det
mycket oafgjordt, om nyttan af sådana förbättringar
svarar emot den skada de på en annan sida mojeligen
kunna åstadkomma s Missbruk äro oskiljaktige
ifrån alla Menniskliga Inrättningar, åminstone
med tiden, sedan den första varmen vanligen något afsval
nat

ansetts obehörigt: I hvilken händelse
gärna Samtyckes, at hela denna Not,
kunna ändå utgå: men däremot har jag
tänkt nödigt, at förena Kongl. M:
mera kommit i åtanke, at Kongl. M:
till Stånd til Giftermål i Svågerlag och in
Syskone-barn ibland kostat rätt fattiga
tractamenten innom Borgerståndet både
och Tjugu Riksdalers, hvilket också ibl
nåtel stenar blifvit införde. Dessa ändr
gare och tillägg, som hos gående papper
ställen, undertecknas nu vördsammast
sällskapets approverande.

Som vid riksdagen efterkommande un
handling genom bref och räkning med en
nymne icke torde mera anstå Kongl. Säll
skapet, än den framdeles Författaren ens förest
att förblifva okänd, så jag härmed ödm
kast förklarar: at om Kongl. Sällskapets
lagenhet och försigtighet annu icke a
tillfredsställde med dessa ändringar;
supplicerar Författaren endast och a
nast för sitt manuscript och de hän
nu åtföljande Papper, om ett förvar
Rum til en tjenligare tid uti Kongl. Säll
skapets Archiv; under den öfvertygelse,
om Förfarenheten icke annat ådagalägger

förmörkelse öfver vårt Land, skal den all-
märkespående nyhetsyningen icke behöfva
göra många ytterligare tilläggningar till denna
anmärkning af Skolastikan Dagslyset
förr skola utkomma under en owäldig Ef-
terverlds Dom. Ett inneslutet til
samtelige Herr Rättens ankommit Ex-
emplare emot behöriga stora Advocatens
tilbörande och tillräckelige Rättegångs
kostnaders gäldande, såsom bidragande
til twistens förökande uti Riket, lämnas
ett icke tvetydigt bevis, at Författaren i
dessa ämnen icke tänkt så orätt: Och tor-
de tillvinna honom wissast för den warma
hvarmed han ifrat emot missbruk, de där
stigit til den högd at de icke längre kun-
nat undgå Justitiæ Cantzlers Embetets
handläggning: Och denna wissast honom i ständig-
annu så mycket lättare meddelas, då
Kongl. Sällskapet Moggunstigt tillika
täckes erinra sig, hvad som Talan Författa-
ren med förr och til hvilkas förmon han skuft ofvanbo
Detta mitt försök må för öfrigt
benödiga hvad öde det kan: utan at i annat
än blott wälmening och nit för mitt Fosterland
land innom min lilla kärets kunna likna
Författaren till Histoire Philosophique
et de insigtsfull-
nligare
afhandlingar, än en enda aldrig så skicklig Författare
i synnerhet uti widlyftiga ämnen; men däremot är det
mycket oafgjordt, om nyttan af sådana förbättringar
svarar emot den skada de på en annan sida mojeligen
kunna åstadkomma. Missbruk äro oskiljaktige
ifrån alla Menniskliga Inrättningar, åtminstone
med tiden, sedan den första warmen vanligen något afsval
nat

et Politique des deux Indes; icke e
uti den adla Skuf fritet, hvarmed h
ftades så frimodigt talkat Menn
tens Rätt och ledt följderna från d
rätta orsaker; kan jag dock med q
samvete stöta med dessa hans ba
ord:

„Mais du moins me pourrai-j
J'ai contribué, autant qu'il a d
moi, au bonheur de mes semb
et préparé peut-être de loin l'a
libération de leurs Sorts. Cette do
pensée me tiendra lieu de Gloir
Elle fera le Charme de ma vi
et la Consolation de mes derni
Instans.

Sc. hann
förvar

3 Maj 1809. 181. 12½.

Ö. Wördsamt Memorial.

I anledning af det vilkorliga sätt, hvaruppå Höglofl. Kongl. Hushållnings Sällskapet behagat gilla mitt Svar på Frågan: Om Allmogen för Finska Landtmannens Dugelighet, och deras afhjelpande; vågar jag ödmjukast underställa Kongl. Sällskapets omprövande: Huru vida det både i Allmanhet för den goda Saken, Österlandets Välgångs befrämjande, och i Synnerhet för Kongl. Sällskapets egen fördel kan vara nyttigt, at mer eller mindre andra inkommande aldeles okände Författares, eller för pålitelighet mindre kände Landsmans, afsven som frånvarande Ledamöters Skriftliga afhandlingar? En omständighet, som torde i längden hafva et icke så obetydligt inflytande uppå frånvarande Landsmans beredwilighet at med sina arbeten biträda Kongl. Sällskapets lofvärda benägenhet att gagna et gemensamt Österland: Och en Fråga, som därföre just nu i början bäst borde passa at för framtiden oryggeligen afgöra.

Ingen tvifvel är därom, at icke flera förenade insigter och erfarenheter kunna tillvägabringa fullkomligare afhandlingar, än en enda aldrig så skicklig Författare, i Synnerhet uti vidlyftiga ämnen; men däremot är det mycket oafgjordt, om nyttan af sådana förbättringar svarar emot den skada de på en annan sida mojeligen kunna åstadkomma. Missbruk äro oskiljaktige ifrån alla Menniskliga Inrättningar, åtminstone med tiden, sedan den första warmen vanligen något afsval

— vid

nal: Och Lärda Samfund äro ifrån denna anmärkn
aldeles icke mera undantagne, än andra associationer
Twärtom: Den Samfunds anda eller hwad man vill
den rättighet som wisse Personer förstå sig tillkom
at decidera uti alla förekommande mål, går oftas
då at den skadan sjelfwa Samfundet. Att förliga
mare Exempel: Med hwad pålaglig wäld upfödo
berömde icke fordom de Trettio Nio af L'Acadé
Française hwarandras Skrifter? Hwaremot de of
för oäkta förklarade alla frammande eller utom
Skole tillkomma Smälleffter, så framt icke Förfa
renat med en krypande lägthet af wederbörande tigl
Academiens förtjenta eller oförtjenta approbatio
Skulle för Trettio År sedan någon Linnäi afhan
upläst i hans egen närwaro och uti någon Acadé
Sammankomst, hafwa blifwit underkastad någon
pröfning? Då däremot i wåra dagar just denne st
Mans Lärjungar af hans egna Disciplar efterhan
ket ändras och förbättras til Wetenskapens märk
förmon. Och när en ansedd närwarande Sedan
skrift med djup tyshnad afhöres, hwad skäl är d
underkasta en frånwarande Författares arbete ut
lenast en strängare granskning utan och correct
Monne det icke wore billigare at hafwa mera för
med en frånwarande, än med en närwarande? hwilk

sednare genom en mundtlig foglig erindran genast
tilfälle at sjelf rätta sitt misstag. Strängaste rättwisa
fordrar således en lika jämn handläggning wid allas arbeten
som antingen alla böra undergå rättelse, eller ock alla lika of
ändrade återställas sina Författare eller lämnas til Trycket
Det förra Expedientet möter stora Swårigheter. Ty om Cen
sorerne äro stränge, upwäcka de misnöje: äro de åter för
slate, göra de ingen nytta: Och medel-wägen, som alles
des är swår at finna, blir här ännu swårare at altid sno
rätthålla. Dessutom ställer sig det Censurerande Säll
skapet därigenom onödigt wis i full answarighet för allt hwad
det til Trycket befordrar. Mig förekommer därföre den
andra utwägen tjenligare, hwilken ock Kongl. Patriotiska
Sällskapet i Stockholm, Wet: Societeten i London och fle
re utländske Academier widtagit, at nemligen til trycket
oförändrade öfwerlämna alla sådana Afhandlingar, som
i ett eller annat afseende pröfwas förtjena komma til All
mänhetens kunskap. Författarena lämnas då sjelfwa
i answare för sina misstag, och njuta däremot ödets heder
af sina gagneliga arbeten. Skulle Kongl. Hushållnings
Sällskapet finna sig at ock så häruti ingå, och för sin del i
detta afseende ädelmodigt ånöja sig med den enkla, i sig sjelf
stora förtjensten, at hafwa bidragit til Lands nyttiga kun
skapers tilwäxt, tillhopa samlande och utspridande bland

Lands-

Landsman, samt tillika täcktes lämna Författaren
Månaders rådrum, at uttaga, genomse och förbättra
ras til Tryck gillade Skrifter; så kunde en lärgirig
tor af de under öfverläggningarna öfver hans arbete
fallna discourser få anledning at begagna sig af
kännares inwigter och erindringar, samt sig tillfäl
Almänheten til gagn sjelfwmant nyttja tillfället
rätta och förbättra det felaktiga.

Wår Finska Literatures tillstånd gifver mig för
rigt anledning at tro, det Kongl. Sällskapet äfven
all möjelig foglighet knappa stånda torde blifva
verhopad af för mycket inkommande Skrifter.

Ändringar af Paragraphernas Nämnor at-
tvarat N:o 2 på Frågan om Finska Landsbru-
kets Minder och Hjelp.

Gamla N:o		Nya N:o	Första orden i §.	Sista Orden
1.		1.		
1	Oförändrad till			
7.		7.	För dessa ligger	Och Ritkedom kom-
	Ny §.	8.	Vår Geographiska	Författningar
8	blir nu	9.	Wenniskan lefver	Och til framtiden
9		10.		
10		11.		
11		12.		
12		13.		
13		14.		
14		15.		
15		16.		
16		17.		
17		18.		
18		19.		
19		20.		
20		21.		
21		22.		
22		23.	När således en	den Latas Ofta-
23		24.	Alla nya Förelag	Inrikes Fartyg.
24		25.		
25		26.		
26		27.		
27		28.		
28		29.		
29		30.		
30		31.		
31		32.		
32		33.		
33		34.		

33	blir nu	35				blir nu	71.	
34	____	36				____	72.	Til detta hälsosamma ____ misshaga honom
35	____	37	Ifrån Skogen vänder ____	Hus		____	73.	
36	____	38				____	74.	
37	____	39				____	75.	
38	____	40				____	76.	
39	____	41.				____	77.	
40	____	42.	Om Åkerbruket ____	honom til Ha		____	78.	
	____	43.	Våra Indelta Regementer ____	a Hår ut		____	79.	
41	____	44.	Måssars hjyttande ____	eller den an		____	80.	
42	____	45.				____	81.	
43	____	46.				____	82.	Uti vårt gyst ____ en vild Ödemark.
44	____	47.						
45	____	48.						
46	____	49.						
47	____	50.						
48	____	51.						
49	____	52.						
50	____	53.						
51	____	54.	"					
52	____	55.	Anteligen leder ____	Bi-näringar				
53	____	56.						
54	____	57.						
55	____	58.						
56	____	59.						
57	____	60.						
58	____	61.						
59	____	62.	Til Landtmanna Näringarnas ____	förmonligare				
		63.	Ifvensom Handeln ____	Also				
		64.	Denna brist ____	all annal em				
		65.	Wilman ock ____	genom Norrb				
	Ny S.	66.	Brist på Städer ____	Köpare Som Sal				
60	blir således	67.	Städer genom ____	Finska Alm				
61	____	68.						
62	____	69.						
63	____	70.						

N:o 3. inkom den 11 Maji 1801. 760.

Till Kongl. Maj:ts Nådiga Pröfning öfwerlemnad.

Wördsamma Skrifwelse.

Under utgifwandet af Kongl. Maj:ts Nådiga Förordning angående Tullstaten för Finska Gränsen, har jag blott tillfälligtwis warit sysselsatt med granskningen af den del af Tullstaten, som innefattar Tullarifwen för Finska Gränsen, och som jag derföre ansett mig böra underkasta Kongl. Maj:ts Nådiga Pröfning, i anledning af den Nådiga Befallning, som jag i Skrifwelse af den 27 Februari i år derom blifwit mig gifwen.

Det förra jag i detta hänseende warit betänkt på, har warit att söka utfinna den enklaste och lättfattligaste grund, hwarefter Tullarifwen borde inrättas, för att derigenom förekomma alla de olägenheter, som af en mångfaldig och svårbegriplig Tullafgift kunna uppstå, och hwilka i sådant afseende äro mer eller mindre kännbara, allt efter som Tullafgiften är mer eller mindre mångfaldig och svårbegriplig. Jag har derföre ansett, att den enklaste grund, som kunnat utfinnas, och hwarefter Tullarifwen böra inrättas, är den, som innefattar det förhållande, i hwilket Varorna stå till hwarandra, i anseende till deras större eller mindre förädling.

Med alle dem, som sysselsatt sig med Tullwäsendet, är det bekant, att Varorna i allmänhet indelas i tre Klasser, nämligen i Råa Varor, i Halfwerks Varor och i Helt och Hållet förädlade Varor. Till Råa Varor räknas alla de Varor, som af Naturen framkallas, och som ännu icke undergått någon förädling, hwarigenom de blifwit mera användbara för menniskan. Till Halfwerks Varor räknas alla de Varor, som ännu icke blifwit fullkomligen förädlade, men som dock undergått en del förädling, och som derföre kunna användas till ytterligare förädling. Till Helt och Hållet förädlade Varor räknas alla de Varor, som blifwit fullkomligen förädlade, och som derföre kunna användas af konsumenten.

Det är klart, att ju mera en Vara förädlas, desto mera ökas dess werde, och att ju mera en Vara förädlas, desto mera ökas den kapital och den arbetsförtjenst, som blifwit nedlagd på densamma; och att ju mera en Vara förädlas, desto mera ökas den fraktförtjenst, som kan på densamma beräknas. Jag har derföre ansett, att den mest naturliga grund, hwarefter Tullarifwen borde inrättas, är den, som innefattar det förhållande, i hwilket Varorna stå till hwarandra i anseende till deras större eller mindre förädling, och att Tullafgiften för Råa Varor borde vara den lägsta, för Halfwerks Varor den medelmåttiga och för Helt och Hållet förädlade Varor den högsta.

Det andra jag haft att betänka, har warit att söka utfinna den enklaste och lättfattligaste grund, hwarefter Tullafgiften för hwarje Vara borde bestämmas, för att derigenom förekomma alla de olägenheter, som af en mångfaldig och svårbegriplig Tullafgift kunna uppstå, och hwilka i sådant afseende äro mer eller mindre kännbara, allt efter som Tullafgiften är mer eller mindre mångfaldig och svårbegriplig. Jag har derföre ansett, att den enklaste grund, som kunnat utfinnas, och hwarefter Tullafgiften för hwarje Vara borde bestämmas, är den, som innefattar det förhållande, i hwilket Varorna stå till hwarandra i anseende till deras större eller mindre förädling, och att Tullafgiften för Råa Varor borde vara den lägsta, för Halfwerks Varor den medelmåttiga och för Helt och Hållet förädlade Varor den högsta.

Med alle dem, som sysselsatt sig med Tullwäsendet, är det bekant, att Varorna i allmänhet indelas i tre Klasser, nämligen i Råa Varor, i Halfwerks Varor och i Helt och Hållet förädlade Varor. Till Råa Varor räknas alla de Varor, som af Naturen framkallas, och som ännu icke undergått någon förädling, hwarigenom de blifwit mera användbara för menniskan. Till Halfwerks Varor räknas alla de Varor, som ännu icke blifwit fullkomligen förädlade, men som dock undergått en del förädling, och som derföre kunna användas till ytterligare förädling. Till Helt och Hållet förädlade Varor räknas alla de Varor, som blifwit fullkomligen förädlade, och som derföre kunna användas af konsumenten.

Det är klart, att ju mera en Vara förädlas, desto mera ökas dess werde, och att ju mera en Vara förädlas, desto mera ökas den kapital och den arbetsförtjenst, som blifwit nedlagd på densamma; och att ju mera en Vara förädlas, desto mera ökas den fraktförtjenst, som kan på densamma beräknas. Jag har derföre ansett, att den mest naturliga grund, hwarefter Tullarifwen borde inrättas, är den, som innefattar det förhållande, i hwilket Varorna stå till hwarandra i anseende till deras större eller mindre förädling, och att Tullafgiften för Råa Varor borde vara den lägsta, för Halfwerks Varor den medelmåttiga och för Helt och Hållet förädlade Varor den högsta.

Det andra jag haft att betänka, har warit att söka utfinna den enklaste och lättfattligaste grund, hwarefter Tullafgiften för hwarje Vara borde bestämmas, för att derigenom förekomma alla de olägenheter, som af en mångfaldig och svårbegriplig Tullafgift kunna uppstå, och hwilka i sådant afseende äro mer eller mindre kännbara, allt efter som Tullafgiften är mer eller mindre mångfaldig och svårbegriplig. Jag har derföre ansett, att den enklaste grund, som kunnat utfinnas, och hwarefter Tullafgiften för hwarje Vara borde bestämmas, är den, som innefattar det förhållande, i hwilket Varorna stå till hwarandra i anseende till deras större eller mindre förädling, och att Tullafgiften för Råa Varor borde vara den lägsta, för Halfwerks Varor den medelmåttiga och för Helt och Hållet förädlade Varor den högsta.

Med alle dem, som sysselsatt sig med Tullwäsendet, är det bekant, att Varorna i allmänhet indelas i tre Klasser, nämligen i Råa Varor, i Halfwerks Varor och i Helt och Hållet förädlade Varor. Till Råa Varor räknas alla de Varor, som af Naturen framkallas, och som ännu icke undergått någon förädling, hwarigenom de blifwit mera användbara för menniskan. Till Halfwerks Varor räknas alla de Varor, som ännu icke blifwit fullkomligen förädlade, men som dock undergått en del förädling, och som derföre kunna användas till ytterligare förädling. Till Helt och Hållet förädlade Varor räknas alla de Varor, som blifwit fullkomligen förädlade, och som derföre kunna användas af konsumenten.

Det är klart, att ju mera en Vara förädlas, desto mera ökas dess werde, och att ju mera en Vara förädlas, desto mera ökas den kapital och den arbetsförtjenst, som blifwit nedlagd på densamma; och att ju mera en Vara förädlas, desto mera ökas den fraktförtjenst, som kan på densamma beräknas. Jag har derföre ansett, att den mest naturliga grund, hwarefter Tullarifwen borde inrättas, är den, som innefattar det förhållande, i hwilket Varorna stå till hwarandra i anseende till deras större eller mindre förädling, och att Tullafgiften för Råa Varor borde vara den lägsta, för Halfwerks Varor den medelmåttiga och för Helt och Hållet förädlade Varor den högsta.

Det andra jag haft att betänka, har warit att söka utfinna den enklaste och lättfattligaste grund, hwarefter Tullafgiften för hwarje Vara borde bestämmas, för att derigenom förekomma alla de olägenheter, som af en mångfaldig och svårbegriplig Tullafgift kunna uppstå, och hwilka i sådant afseende äro mer eller mindre kännbara, allt efter som Tullafgiften är mer eller mindre mångfaldig och svårbegriplig. Jag har derföre ansett, att den enklaste grund, som kunnat utfinnas, och hwarefter Tullafgiften för hwarje Vara borde bestämmas, är den, som innefattar det förhållande, i hwilket Varorna stå till hwarandra i anseende till deras större eller mindre förädling, och att Tullafgiften för Råa Varor borde vara den lägsta, för Halfwerks Varor den medelmåttiga och för Helt och Hållet förädlade Varor den högsta.

Med alle dem, som sysselsatt sig med Tullwäsendet, är det bekant, att Varorna i allmänhet indelas i tre Klasser, nämligen i Råa Varor, i Halfwerks Varor och i Helt och Hållet förädlade Varor. Till Råa Varor räknas alla de Varor, som af Naturen framkallas, och som ännu icke undergått någon förädling, hwarigenom de blifwit mera användbara för menniskan. Till Halfwerks Varor räknas alla de Varor, som ännu icke blifwit fullkomligen förädlade, men som dock undergått en del förädling, och som derföre kunna användas till ytterligare förädling. Till Helt och Hållet förädlade Varor räknas alla de Varor, som blifwit fullkomligen förädlade, och som derföre kunna användas af konsumenten.

Det är klart, att ju mera en Vara förädlas, desto mera ökas dess werde, och att ju mera en Vara förädlas, desto mera ökas den kapital och den arbetsförtjenst, som blifwit nedlagd på densamma; och att ju mera en Vara förädlas, desto mera ökas den fraktförtjenst, som kan på densamma beräknas. Jag har derföre ansett, att den mest naturliga grund, hwarefter Tullarifwen borde inrättas, är den, som innefattar det förhållande, i hwilket Varorna stå till hwarandra i anseende till deras större eller mindre förädling, och att Tullafgiften för Råa Varor borde vara den lägsta, för Halfwerks Varor den medelmåttiga och för Helt och Hållet förädlade Varor den högsta.

Det andra jag haft att betänka, har warit att söka utfinna den enklaste och lättfattligaste grund, hwarefter Tullafgiften för hwarje Vara borde bestämmas, för att derigenom förekomma alla de olägenheter, som af en mångfaldig och svårbegriplig Tullafgift kunna uppstå, och hwilka i sådant afseende äro mer eller mindre kännbara, allt efter som Tullafgiften är mer eller mindre mångfaldig och svårbegriplig. Jag har derföre ansett, att den enklaste grund, som kunnat utfinnas, och hwarefter Tullafgiften för hwarje Vara borde bestämmas, är den, som innefattar det förhållande, i hwilket Varorna stå till hwarandra i anseende till deras större eller mindre förädling, och att Tullafgiften för Råa Varor borde vara den lägsta, för Halfwerks Varor den medelmåttiga och för Helt och Hållet förädlade Varor den högsta.

samlat, torde ej böra lägga mig här emot? Ofvertygad, och bröst på nödig uppbörning i allt nära förmögenhet äger rätt att påkalla upplysning af vänt kamerbruk, huru kan bläddret att den skönna sak? En ingalunda och kameralmannen kan ej på och sättas nödigt begrepp om sin egen som den noggrannaste ingående och ofvanlyftade sam hår uppställas afhjälpas, vill en laconisk, men mycket sammanträngd, framställning ej väl räcka?

Ting kan ej heller tvedt mig böra förmena någon undersökning från dem, hvilka vara på lätat i Oeconomien, som i Ekonomiens allmänna ämnen ägna ingifna och ingångspalsa att allt kunna uppmärksamhet? Så ringlingen och välbesinnen, att man skulle afstanken, hur jag nyss sagt, att ej blott nogsam, utan äfven på förordning, kärlek och undervisningar, hvar man så klar på bör förhållen sig. Slutligen, att man och det andra, både här och i andra, fordrar äfven af det tro på begrepp.

Såsom innehållet af Konglig Majestäts, att någon förklaring, utan Kurs från Justitiekansler, förkortas, klar allvarlig förbigås, klar och på att ändringarna och begripligare sätt; så ting synnes mig vara nödvändigt, att den förut nämnde författaren ytterligare förbättring på sina ämnen förbättring på min konst.

Såsom Kurs bruk med ringa möda gjorde Konst sammandrag, i catechetisk form, för bättre åldrar; om samma Konglig Majestät så för lämpa ändamålsenlig förbättring vill förordna någon bättre för mån Inhållenings bättring?

Åt andra Justitiesyssel, om Bokföringsväsendet, hade jag gjorda förslag till Capitel till, om de nödiga och sökande bokamarne för de lös och mämnande bokföringsskyldigheter; men jag mig bekänna, att jag i detta ämne på Kundskaps vanskap

kanske jag kan de kunskaper gjorda önskemål. Det att på god tro uppriktigt hvad tvifvelar allan ordningar för mig i den vägen synes, kan jag — att vara min sak. Konstjämnar och vinnar lära sorgfälligt vägar ingenämnesmål, kan Välsignat, som blomst sina medlemmar så många äktenskaplig kärlekar och practiska kunskaper, enskilda ingifvelse denna 2. Påminnelsen blott, att den vara den andra, alla den skönsta, i mitt vanliga arbete!

Så är mig omständer och förhållanden ödmjukast underdånig, huru äfven näringar kunska — och medföljer? man vår i allan fall en allmän förmånlighet på blott näring kan fortskaffande och tryggad begrepp om att undervisning, — att man allan ändring förvalan, att näring samma varaktan förhandlingar; så kan blott mig fästlöst finna ekonomien förändringar; fullt och kunskap dessa öfvertygad, förbättrande ekonomiens undervisning, huruvida näringar, allan modeller, af vanna händer näringar och vidtagna, innan de undrägna, ängar och åkar, sådt så som i fullkomlighet förhandlingar, och med synbart skönna — Hämta vanliga, i ekonomiens samvändt.

Om andra näringar till min landtgående förordningar jag varsamt blåsa för den begripelig, och gemensta mottaglig; hvarför och förslag både den gemensta ändringsätten äfven.

Innehållet.

Inledning — Sid.

Första Hufvudstycket
Om Ränta och Räntans bruk.

Cap: 1. Allmänna Regler för Räntoräkningen
2. Om fraga Räntans förbättring
3. Om nya Räntoräkningar
4. Om Jämförelse och Växelmått
5. Om Räkenskapen och dess förbättring

Andra Hufvudstycket
Om Räntoräkningen.

Cap. 1. Om Enkla Räntans Tabeller
2. Om Lån och Kalkyler
3. Om Räntan
4. Om Årsräntan
5. Om Diskonten

Tredje Hufvudstycket
Om Räkenskapen.

Cap: 1. Om de nyare Räkenskapens nödvändighet
2. Om Räkenskapen, samt dess delning, indelning och Ingående
3. Om Räkenskapens nytta Förening och Bruk
4. Om Förslag och dess nytta uti Räkenskapen
5. Om Räkenskapens Besparingar och Hemligheter
6. Om Räkenskapen och dess Upprättning
7. Om Räkenskapens Förnyande och inbergning

Tillägg.
Plan till en Enkefru Byggnad.

Som den 8. Jan. 1799.

Nr 721. 129.

Till det Kongl. Finska Hushålds Sällskapet

I anledning af anmodan uti Ingifvites tid- ningen N:r 5 för förleden år, hvar jag trott min Skyldighet fodra at förspritta, och till det Kongl. Hushålds Sällskapets nådiga pröfning öfversända, hvad anmärkning uti landshushållningen för almogen i Finland.

Det Kongl. Hushålds Sällskapet är för mycket upplyst, at icke egen kännedom det hufvudsakligaste af det anförda hushålds sy- stemet. Det är bekant, och godkännes icke almänt uti Sverge, så- som almänt i Helsingeland, Dalarne, och Värmeland, och af de bättre hushållare nära got vanhädes i landsorterne. Bör icke eller förtigas, at ingen ting är anfört, som vid jag icke sjelf haft nöja tillsyn, och lärt vårdställa, och däraf något i Finland, men mera, och längre tid i Sverige.

Så ofördelaktige dessa Jämförelser äro så ofta- dist är det ofrun, at flere händer möta at få en för beskrifven hushålds inrätt- ning godkänd, antagen, och almänt bruklig i Finland. Jag misströstar likväl icke, ju större svårigheter möta, desto större heder till kommer det Kongl. Hushålds Sällskapet, som kunnat öfver vinna dem; desto större ärkännelse förbinder almogen till.

Mycket borde vidarlig, uti denne Underviss- ning, tillägges; men för en allmoge borde

det giöra til fylleſt at börja med.

Med det hoſföljande ſå kallade B[illet] vilket icke Directe hörer til Underviſningen för almogen, är min oförgripliga mening ſom följer.

1:o I händelſe Underviſningen för almogen vinna det Konge Huſhålds Collegii bifall, kunde Bibliotyst jämte ritningar Tuchus för Skiöldt, innan förmedan at [illegible] personer i landet torde ſig därof bekänna.

2:o Kunde ſå kallade ploginakare att något varſtädes i orterne, öfwerwinna de Kongl. Hauſh. personers åtgiärd, vilka för ſig gade deſſe plogar. Så brukas än i dag i malandi; ſå at däſtädes finnes plogar ſom förfärdigadt öfwer 2000 plogar. [illegible] jämn Bruken giöres Bill och Riſtämmen, ſamt mera af Plogarna kann til Skogs ſamt böra vara ſå väl ſom tråget til plogen ſingen den minſta tviſſel är, at icke finnes almogen likmer andre nationer i händer almanſt anwiſning giſwes.

Jag vetter väljen, hur tel dato ingen dels ritning och beſkrifning ett kommit denne plogſort, och de ſom ett kommit att för öfwerkomlige för en flygde kar at giöra efter. Jag har derföre beſtiftat om tydelighet, både uti ritning och beſkrifning, ſamt hwad dey behöriga ſammanſättning wid wärdigaſte nyttet kan nas.

af alla de plogar jag ſett, både i Wälſ wärdat, och i ritningen och beſkrifningen

hon jag icke funnit någon ſom äger alla de goda egenſkaper denne äger, emedan ju lätt, emedan wid Upodlingen alldrig nyttja mer än 1 par drayare. Men til äkta jord, då plogen är något mindre, nyttja jag merendels endaſt en häſt. den vänder jorden fullkomligt, och lätt at ſtyra etc.

4:o Eldfria rior äro nödwändige, ty 1:o är men ſåkra för eldsw. 2:o kan all ſäkerhet ſedan den efter ſtunden ſtått 8 à 10 dagar ju åtem, kan inſkiöras uti de wid rjorna dem til byggnaden 3:o Med ſådan ſtällning i huſhållningen kan tröſkningen förrättas ſedan Wäldan hindrar at arbetet, wingeman mer winna an Wring tt merkors längre arbets tid, til åkerns och ängens förbättring, ſom eſter nu warande inrätwing mäſte anwändas på tröſkning. Uti ett kommit huſhålls bråker äro nyſnämde rätwingar ofkomme ne på eldfria rior. Men ſom deſſe bråker torde, dels icke wara ſå almant kände, dels och ju wara icke ſtå til fångs, ty har jag giort ritning och beſkrifning på Skulpturen eldſtaden til Eldfria rior. Det öfriga ſom til rior byggnad hören, finnes i ſin land almant.

5:o Men eldfria rior ſpara tegel til ugnens murning, och tegel til wärkning til huſbehof, än i finland til ſtore delen an kände ſak, emedan tegnande nära mare åt ſig kanten. Under förmodan at ſtänd perſonerne wille, dels til eget behof,

dels i afseende på någon, chum obetyd
afsättning, vilja emellertyd hos behof
flygning, om beredning fattad vore
Kant, hvar jag efvan bifogadt beskr
ning derom, sådan jag skuld vid
man brukads.

Angelägit torde blifvet, att på ett
annat sätt förnu de förmyndare
kunnig aste Länds personer i landet
vid taga de författningar med den
hushållning, som det kunde hushå
sål skapat profvet nyttigast. Sådan
nor till efterlyn af de minder för mö
och anseden, då allmogen skiljer sig
deraf, äro de icke så motspänstige
hvar jag sett tilgå på andre ställen.
allmogen tillika öfning at tåga fra
ker i hushåld mål af sammanh
på går det visserligt mångfaldigt fö
re med hushållningens upphjälpa
i sin land, vår till jag än skor
välsignelse.

Wälfråk: Kunskap och flit förena till en god hus-
hållning.

321 131.

Undervisning uti Landthushållningen för allmogen i Finland

Inledning

Wärde landsmän! Det är för eder, och till eder nytta jag framställer dessa Undervisningar. Men tillåten mig att börja med at lämna eder nå-
gra förmaningar, författade i bästa välmening

1:o En jag skyldig och rätt skapens Guds frukt är grunden och orsaken til all välsignelse. Frukta derföre Gud. åkalla honom om välsignelse til edert arbete när i det om morgonen begynnen, och tacka Gud om aftonen när ni gån til sängs, at han gifvit kraften och hälsa at tycktigen fullborda vad ni för händer haft. Sker detta af upprätt hjerta, och ni förkofrigt lefven som den Christna lärer, och Guds ords lärare anmana eder til, så varen öfvertygade at Guds välsignelse icke utebliftver.

2:o Varen arbetsamme och flitige i vad ni för hand-
len haften. Jag vet at edra förfäder förnämna girighet. Däruti hafva de fullkomligt rätt; ty girighet är roten til allt ondt. Men för alldel måste man giöra skilnad på girighet och arbetsamhet. Girighet är at förfamla åt sig, förvärfva sina vilkor, utan at efter fråga om sådant skier med rätt eller orätt. Om den skyldige näsan är däri genom lidande, tycker man den girige sig icke ora. 1000:de tals bevis kunna anföras, at sådana samlade äfvodelar, aldrig kommit barnen til nytta. Det förfinner sedan at man vet var det tager vägen.

Annorlunda är at vara arbetsam och flitig, samt giöra var man rätt; aldrig sniika sin nästa uti handel och vandel; vara upprikting och redelig emot var man; det jämte som skyldig Gudsfruk-
tan, åstad kommer välsignelse. Hvarom i hög grad Skriften anför uti 1:sta Timot: Cohs 4:de Kap: v:8 9 som skall äta sitt bröd i sin anletes svett. Det är, at ni nöd-

jakas vara flitige och ärbetsamme, vore och en i sy
ärkeindren eder ofvan vår Dyra Fäl[sa]tes ord, nem
i viljen en dyr skola gjöra eder, that gjören i ock
detta vil säya, at ni måste vara årlige och redlig
emot andre, om ni vilje at andre skola vara
emot oss.

4:o Varen icke envise eller egensinnige; tro intet at
hushållning gifves, som är bättre än den ni lär
edra föräldrar. Skulle jag ut i denna lilla bok
undervisa ut i annan hushållning, än den ni
af föräldrar, så vore det ju onyttigt att undja
rer. Näj wärde landtmän! här är ingen tv
in förd af wad ni hittils brukat. Men ni bö
vara fullkomligt öfvertygade, at wad som här
Kommer er såsom nyttigt, kan icke ofta säg
ayärligt nytta at wärkställa, är tillwäl ingen
kommet, än wad som brukas här i swärige och
orter, och jag skrifvit i många år försökt och
hållit. Jag har hushållat flere år i finland
ännu skyldat längre i swärige, och på bägge
med gamska stor wän, nyttjadt de hushå
sätt jag här anföret.

4:o Varen enige med edra grannar. Ens til sin
ut i det som gott och nyttigt är. Hjälpa varan
med arbete och dragare wid sike tillfällen, d
behöfves. Den ena icke bägga händer i magen
den andra. Gemensamt köpa denne lilla bo
rådslå och öfverläggа, hvem det ena eller andra
til här föreslås, skola kunna wärkställas, dels
ta byalagets nytta, dels til den enskilta and
nytta, ehuru alla grannen gemensamt icke
kunna nytta däraf.

5:te Slutligen vil jag wänligen ja, på det allra
ligaste anhålla, at ni inne varde landtmän i
vilja anse en köpjakt jag här föreslår, såsom
de omärkeligaste at wärkställa, eller såsom skulle
på edra krafter at wärkställa. Det kan näst
göra sig hastigt eller på et år. Man måste
tala med, och gifva tid varje år. Wid ni icke
vinna fatta eller förstå, så fråga grannen
och edra präster; de äro skyldige så wäl
wälmenande emot eder och landet, både
underrättelse wara rätta meningen af wad här anföres.
Lätt intet af skräcka eder för det vanliga inhoppet, at
jan moren i finland är så kall, at man af kan
sinna med at skjöta det ena med det andra bätre
än man gör. Sommaren är på flere orter i finland
icke wärmare än på flere orter i swärige, tillwäl kan dess
arbeten därstädes wärkställas. Det är edert arbetssätt
som fordrar wara tid än på andre orter. Jag wil häruppe
på anföra endast nya bevi.

1:o I finland brukas, så mycket mig wetterligt är,
öfverallt at med hand skära af bärga säden, under för
modan at därigenom före kan nya spilning. Ni
bedraga eder. Jag har talat in bärga många gånger
mera säd med lia, än med hand skära, och finner
i spilning af säden ingen skillnad. Men förspilning
af dags wärcken är med hand skära dubbelt. Då 9 per
sonor med hand skära af bärga säden, binder ock sätter
ter i skyl, kan femte a arbete, då lia brukas, för
rättas af 4.

2:o Edra swedjeland, i sy mycket med mått sådt, är
et oförsvarligt dags wärcks ödande arbete. Det arbete
som med sådjande medtages, kan väl skaffa nogot
tjn och spannemål, men egendomarne förbättras
al deles icke därigenom, utan nyttan försämras
så at egendomen är sämre uti edra barns händer,
än uti edra egna händer. Därmot kan den tid och
dags wärken som användes på swedje land, använ
des på jord brukit, til förbättring eller upodling,
så skulle edra barn vara dubbelt för mogna
än förr äldrarne voro.

3:o Det är en oryggelig sanning, at så länge jorden
är öppen, bör hvar arbetet bestå uti ängars och åkers
förbättring eller upodling. I finland är man dåligt
sed med at trösha, som bör ske sedan vinteren hinder
alt ut arbete, vanligenom minst 4 veckor af januari
arbetet gå för lorade. Jag för klarar detta vidare uti
denne lilla boken, och wil nu böja med skulfva
landtmännen.

1sta ½ Capitteletet

Om Rothuggning och Plöjning då nytt upptages till åker eller äng.

§1. Det är en ohalfstolig fråga, att äng är åkermöder. Jag torde fördenskull böja med ängarna betring; men som man kan lägga ängar icke utan Rothuggning och plöjning tåla för bättre så anser jag mödigt at först anföra sättet att Rothuggning och plöjning, såsom i allmänhet aldeles obekant i detta land. Rothuggningen ställer sig således

är landet sumpigt eller mattsjunkt, så är det så många diken at landet blifver så tätt att det icke hindras afvätta i arbetet. Med jordhacka (som vår allmänna benämning) krattas jorden ifrån trädets stora rötter, för at med största omsorg kunna hugga af dem, nedtill kring trädet till dess ifrån stammen, då efvan sina rötterne med yxan afhuggas. Har man tid, så bindes det täppen af trädet med ena ändan, och uti den andra fattar man, altsom trädet är stort och drages i hull. Som trädet som icke har hjärtgår på det sättet tätt i hull. Tall eller furu på jord, är ofvan icke svår at få i hull; men mot och Björk är det svårare. Dragas från med hjälp så mäste man, innan rötterna af huggning ifrån stammen, ofvan gifva på dem en af hvassa in til stammen, hjärtroten nödigt för han upsökas och afhuggas, och så vidare med de grofva trådar.

Rotyxan har lika utseende med vanliga bilyxan, allenast öygen icke göres så tvärt ifrån yxhögen utan göres den i aftagande tvärhet nog at öygon, som vanliga huggyxan, med tvärd 4 à 5 tum, och yxans längd ifrån skaftet vidare hant til öygon ofvan 8 à 9 tum. Rotyxan fästes på et 6 à 7 quarter långt skaft, var med gifves mycket kraftiga hugg.

at på förenämnde sätt rot hugga et landare tunneland (Geometriskt tunneland) räknar 20, 25 à 40 dags verken allt som skogen är tät

anmärkes. Med Tunneland förstår jag i detta altid Geometriskt tunneland af 14 000 quadrat

1½.

§2. är upodlings landet bevuxet med täta skog, så rot huggas på sätt förskrifvet sätt så mycket man hinner med. Om vintren upphuggas stammarna til timmer, gärdsle, och bränved. Om våren kastas rifet nogot til samman och upbrännes. Jorden plöjs ifrån stubbarne, och stubbarne bort föras, och kan nyttjas til stängsel i åkring landet.

När nu tiden tillåter at upplöja landet, upbrytes de vid rot huggningen qvarlämnade rötter, större och mindre, til halfvas bredd, från häjden ner åt fallet eller landets lutning, och rötterne kastas til vidare på ömse sidor. Dessa halmar upplöjes på sätt här nedan före anföres, och de får åsido kastade rötter, kastas nu til hands på det upplöjda landet. Således fort fares med plöjningen tills man får en upplöjd bredd af 20, 25 à 40 alnar, allt som man i anseende til landets mera eller mindre behof, til hafva bredda teyar emellan dikena. När denne bredd är färdig plöjd, börjar man på et nytt ställe. Vill man hafva teyen 40 alnar bred, och 40 alnar är upplöjde, så börjas åter nya 16 alnar ifrån sista plog skiftan. Sjelfva den plogen allra vändar plog skiftan åt högra sidan, så plöjes på ena sidan längst ut före, och på andra sidan längst upföre teyen. När man plöjt til nödig halmars bredd, så vändes ofvan vid ändarne både upp och ner, så at plogen således aldrig går tom eller ledig. Emedan at när nu 4 teyar äro full plöjde, så blifver mitt emellan dem byggnadsen gjord til et dike. Där före är det nödigt at lägga teyarne i den skrädning, dikena til nätnets afloppande lägges.

§3. Skälfva plöjningen förrättas således. Til en plog fordras 4 par Oxar, ware sig oxar eller hästar som nyttjas. 1 man håller i plogskyret och styrer plogen.

2dra Capittelet

Om ängarnas förbättring

94. Efter vanliga bruknings sättet så ängarne ingen annan förbättring än den naturen tillhandahåller åt dem, medelst vår vatnets uppstigande. Alle höy tuntare, som kallas hårdvalls ängar, så dåligt hjälpe. Deße stå fulle af ruse, ahl, och enebuskar, stora och mindre tufvor, och emellan dem tiknar ängen, af större och mindre måse alter, en blom med. Den flitigaste arbetare kan knappt afslå 20 lispund hö på 1 dag. Tillmål befinnes sådane ängar ofta hafva gamla gödmat jord.

Sedan sådane ängar äro röthuse, och tufvorne samlade i höger att kunna körras till vinteren, så plöjas de, som uti föregående Capittel är anfördt, uti 3ne à 4ro alnars breda teger. Ofta kan 2 man förrätta plöjningen och jorden är lös, som lätt mål på sådane ängar sällan händer. Merendels befinnes ofyndige enstaka rötter eller dylikt, och en grann lie och skyffel gräsrot, varföre är bäst att låta 2 man gå för. att som fair är säyt, att med dimpa hugg af rötterne, dels af hugga trådrötterne, dels klyfva de styfva gräsrötterne, dels ock att få plogfåran lika breda. På detta sätt kan 4 man med sex par dragare fullkomligen Michaeli tiden upplöja 4 tunnelands dagen.

Är jorden lös, så kan hafra säy i det upplöjda landet till våren, i annat händelse giör man säy före plöjningen att låta det ligga öfver denne somar, och flitigt harfva då gräset upprycker i kanterna. Detta befaller rötter, och då landet sammanharfvas med hafra, gifves det en hög växt. Hafre sädet brukas kanske, tils torfven är aldeles till mylla förmultnad. Då trädes landet, gödslas till råg, besås med räy och hö frö som för säyt §4. och tillmötesgående till säy.

Anmärckes. En gång för alla erinrar man, att då upbrutne land trädes till räy, låta de förses med diken emellan teyarne, som till afloppet gifves anledning, mark diken icke till fängtlach-

I man tiär och styrer dragare, så at den tillhörige går i plogfåran, och den andra går på bräddenas upplöda landet. I man gör med bäst Rotjern för ut, dels at af hugga de grofvare rötterne, dels och för at med sine tungt i jorden rätterne, dels at få plogen bredd, som altid bör vara lika bred, med ploghalsen. Desse 2ne män gå 1 på vardera sida om teyen. I man går efter plogen, 1 på vardera sidan om teyen, för at af hugga de grofvare rötter som ligga mera på djupet, och så man får en öfversyn plogen icke kommer upptaska. Detta tiänt öfverstigen på det plogen dj må komma i sin gång, utan på förhindrande ställen. På detta sätt kan 4 par dragare med 6 man upplöja 4 tunnelands dagen vid Michaeli tiden, i synnerhet om man ombyte af dragare.

94. När tiden tillåter, bör tiänor de i höger upbrutne grofvare rötter på följande vinter. Om följande våren harfvas landet genast med järn harf, at mylla kan sönderslås, sårorna som nu harfvas, och gifves rumlor att som jorden är til. När denne jorden bör hafra 4 à 5 gånger, tryggas dett. Träde, och med plöjning, harfning, och gödsling, til säde som annan åker jord. I annan händelse kommer sådling til ängen, så ofta är gångbart att befria landet med hö frö, sedan rågen sådd och harfvad, och harfven med hö frö en lätter fru harf. Man låter efter rågen bärgning landet aldeles befrias ifrån all i 2ne år, tils grå roten något stadgad. Detta land gifves 1ne åhrs vallar hö bärgning sedermera 100 a 200 lispund hö på landet, då många andra ängar icke gifva öfver 24 a 40 lispund

anmärckes. Sedan hafran är in bärgad bör den höstplöjas, vilket kan tiäna med till att gödsla jorden hår törfven kommit rotlös.

§6. Sumpig, eller Vattensiuk Mark som kan
giöras til ängar äro flere slag såsom
1:o Myror. Desse äro merendels antingen skog-
löse, eller bevexne med små skog gran ska tunt-
hafva stundom mera, stundom mindre djup
jord, eller halfbrunnen små bladig mylla; gan-
ska lätt sedan den är torrlad. Öfvandeyne med
mossor af flere slag. Växterne bestå af tunt
utstrådde stair aster och hare ullen. Om dessa
myrar diken, skotbuggas, plöjes, och sand på köres
vare uti hafre säsjonte höfrö på sätt förer
gående §7 anföres, kunna och bringas til
lika god växt med andre sumpige ängar.
2:o ahle kiär. Sådane kiär äro bevexne
til större delen med ahl, några björk, hägon och
där med några tall eller Gran. Sådane kiär
hafva fin matjord. Består botten af lera som
merendels händer, blifwa dessa de bördigaste
ängar, ofvan nidare an stalten än dikta, Rot-
buggas, plöjas och så hafra hälst med höfrö
som för bärt år, och sedan kunnas orörde
til äng. Är matjorden icke djupare än 5,
6, a 7 tum, så kan af sådane blifwa efven
den bäste åker, alenast ett lop finnes, at alfve
ren kan giöras torr. Är matjorden djup,
och Mader åkern fodran giödning, kan han
af föras på åkern gienast ofvan nidare be-
redning, alenast den får ligga i högt åh
förut.
2:o Gran kiär. dessa hafva merendels sand
til grund. Växten är blom måsa, (Polytrichum)
ofta granska höy. Är matjorden grund, så
dikas, Rotbuggas, plöjes, så hafre 2 a 4 alm,
giöder och läggas sedan til äng. Är matjorden
djup, kiärn hälst lera i stället för sand, då den
läggas til äng, men gå efven an i nodfall

vad djup jord dikas

§6. Sumpig, eller Vattensiuk Mark som kan
giöras til ängar äro flere slag såsom
1:o Myror. Desse äro merendels antingen skog-
löse, eller bevexne med små skog gran ska tunt-
hafva stundom mera, stundom mindre djup
jord, eller halfbrunnen små bladig mylla; gan-
ska lätt sedan den är torrlad. Öfvandeyne med
mossor af flere slag. Växterne bestå af tunt
utstrådde stair aster och hare ullen. Om dessa
myrar diken, skotbuggas, plöjes, och sand på köres
vare uti hafre säsjonte höfrö på sätt förer
gående §7 anföres, kunna och bringas til
lika god växt med andre sumpige ängar.
2:o ahle kiär. Sådane kiär äro bevexne
til större delen med ahl, några björk, hägon och
där med några tall eller Gran. Sådane kiär
hafva fin matjord. Består botten af lera som
merendels händer, blifwa dessa de bördigaste
ängar, ofvan nidare an stalten än dikta, Rot-
buggas, plöjas och så hafra hälst med höfrö
som för bärt år, och sedan kunnas orörde
til äng. Är matjorden icke djupare än 5,
6, a 7 tum, så kan af sådane blifwa efven
den bäste åker, alenast ett lop finnes, at alfve
ren kan giöras torr. Är matjorden djup,
och Mader åkern fodran giödning, kan han
af föras på åkern gienast ofvan nidare be-
redning, alenast den får ligga i högt åh
förut.
2:o Gran kiär. dessa hafva merendels sand
til grund. Växten är blom måsa, (Polytrichum)
ofta granska höy. Är matjorden grund, så
dikas, Rotbuggas, plöjes, så hafre 2 a 4 alm,
giöder och läggas sedan til äng. Är matjorden
djup, kiärn hälst lera i stället för sand, då den
läggas til äng, men gå efven an i nodfall

mande. Dikena giöras 4 quarta djupa och 6 quarta
breda. Man har intet at frukta det dikning
ut torkar landet för gräsväxten; långt däri-
emot tunda för håller det fuktigt, med en sumpig
vars gräs fodra väta. Om sådane diken (ehuru
få tappas gräsväxten, in til dess andra gräs slag
älska torrare jord at vära vid, kunna med at
landet. Än en gång vill jag örinna det ige
de ängar aldrig böra betas, för än di torrt
kan åhn, tillvida aldrig om våren.

§6. Lägländta, vatten siuka, eller sumpiga ängar
få namn af mador, hafva ofta lera, eller mu
blandad giörja til grund, som odikade så lö
hafva stundom lag tunn matjord, böra di
och för öfrigt hanteras på samma sätt s
ulöjning, hafre sådning, kalkning, giödsel til
med höfrö, och sedan läggas til äng. Ängs
ning, så bäst landet endast med hafra a
gor, och bäst med höfrö sista gången sa
ran, neraf det för läggas til äng. Detta gifwe
än dubbel vext emot med det til förene ga
äj så som då landet giödes, och bär skie
nyet åhr i nodfall.

§7. Sådane ängar hafva stundom 1 alm
par matjord och där utöfver. Dessa kunna
för hjälpas til bördighet på annat sätt, än
plöjningen, och dikningen til 2 alnars bre
tegar, kiära sand til 4 a 600 tag på tun
om vintern, sedan harfning om hösten fö
gått. Til våren utbredes sand lagen, land
lås med hafra och höfrö. hafran klan gi
2 dra eller 4de kornet, men grässväxten blif
sedan gynnig i många åhr. Sanden eller anna
jord, uträttar kär det samma som giöd
vid andre tillfällen. Man tager således ut
en hafre växt af sådane ängsmarker

at nyttja Jorden.

4½ Mayor. äro desse så häyländte at dika na anläggas til 4a 6 quarters diup, så rot de efter dikningen, landet jämnas med gande af stubben tufvor ch ach på kärr eller lera til 4 tums diup, eljan föregående niug. hö frö säf etc jorden ach hasnas det läggas til ang. 5te ach andra ahret gi det å jämbördes vant, innan den hinner nä besås jey kärlf til rätteligit, men sedan jey sät sådane land gifva här ley gröf man nä intet fraktu för den diupa a läsa magsan. Ibrygd för vändas den da af jorden, ach magsan ligger där ef tika så grof som före jorden på kär dugen tchaller jen frodiga gräsväxt i å ahn, almast dikena exprängas varje å ahn, nilken en ständighet bör i akt t vid all dikad jemnlig mark som är til äng. Nyttan af dikningen skal visas framd

4½ Mayor jam ut ordsiöar, eller ägan lupande där är så lagt belägne, at ä 6 quarters diupa diken kunna anläggas ömicke möjeligen at gifva til ängen, f är siöarne eller dårne blifva vid dens lop exprensade, ach til vatten bygnet jam efter behof.

Anmärkningar vid föregående säten

1½ Vid dikningen. Vid all jemnlig mark tages at man börjar dika vid et loppet, a der före namn af et lops dikit, som bär diupast. dernäst dikas om kring landet, f afledja det från om liggande häyder m lande vatnet, ach af skära kall ådror. för at spara arbetet med dikning på jem

mark, gör man den endast 1 alen bredu man 4 a 5 quarter diupa, då dikes vägarne skäligott jam tidrätta. framdeles då exprängas blifva de bredare. all dikad jord i sådan mark bör läggas i höyar under dikningen, för at på följande winter användas til det behof jam i följande capittel skal anföras.

2½ Plöjningen. är marken så lö ach diup oaktadt dikning, at äj den ena draganen kan gå ute den upplöjda furen, så spännes draganen efter varandra, så at bägge gå på den oplöjda marken. öfningen at hantera plogen gifves ock at den så kan ställas, at bägge draganen så gå i bredd på oplöjda landet, ach plogen icke dess mindre gifva värkan efter önskan.

3½ Vid upplöjningen bliver det alltid en hufvudregel vid jemnpiga marken, at vid grund matjord följa den ordningen, at dika, rothugga, plöja, beså med hafra 2 a 3 gånger, gödsla så med ray ach höfrö. för varje hafre säde bör plöjas så som annan åkerjord, ach då det skal gödas, plöjas ach hasvor jam manligt trädesjord. men den jemnpiga marken med diup jord, ach sedan på hösten af jord, besås efter första plöjningen endast en gång med hafra ach höfrö, varefter det lämnas till gräsväxt.

4½ den jord som skal på jemnpig mark ach diup jord på kiöras, är lera eller sand. leran kiöres på, då botten består af sand, men sanden på kiö res, då botten består af lera. detta gäller då man har til fälle at välja jordsorten. i annat hän delse gär det an at nyttja det, som af tillgång närmast är at få.

5½ Leran jam nyttjas til på kiörning bör vara af lös art, jam merendels finnes på höyländig mark, strax under matjorden. den är merendels a alusdiup. upblandat med finsand, vitran i luften til mull, ach tränkad lagdi vatten upplöses ach jemnälten gifvas. Hård eller alf lera, upplöses

icke giörma i luften; tåcka ock täcka dj watten
ligga et par dagar i watten utan at upblåsa
icke til på kiörning.
62 Sanden til på kiörning bör vara af tvär
tagen i backar, ock grof hållde än fijn. Den
giör ingen skilnad, om den förofriget är
eller gra.
§9. Til ängarnes förbättring höra ofwan, att
ma watten uppå dem om wåren där til för
gifwes, ofwan om höstan. Detta förfarande
wil få oftu, ehuru lägen heter där til än
ga skällen gifwes.
Åro hårdmarks ängar så belägne at watten
mas på dem, bör det likwäl ändtligen
än til ½ tums höjd; jämwäl humlebi där
wahl gräfwet ut, ock stort arter in förr än fry
stor ängen täcka högre watten dämmen.
På hårdmark ängar bör watnet wara ut
til om hösten ½ fjerdings djupt icke på en
utan litet i synnerhet. På stor ängar kan
stå til Maji början, eller 2 a 4 weckor för
ängen skal slås. Sedan ängen är afbärgad
med slutet är, kan åter watten dämmas
til det djup som förr sagt är, ock stå til
di, då det åter litet i synnerhet af tappas, at
är torr til förstkommande frimerki.
Alla dylika ängar bör dikas så at jor
efter watnets ut tappning kan ligga nära
sig.
Är belägenheten sådan, at ängen är något
lig, ock kan således icke få upbämnt watten
et jämnt djup, så är det bäst at watnet
som åstadkommer, om lägen heter så med gifwes
man dikar då tvärs för afhälningen, ock
watnet uti det öfwerskå tvär diket, varefter
net rinner efter hand öfwer ängen til nä
dike, ock så widare öfwer hela ängen. Nå
som erfarit så mycket mera, som ang

lig kan fuera emot 1 a 2 dagars gått regn, låta
man watnet åter af rinna, at dikena stå torra.
Dese nu anförde sätten at wid watnets åtgjord
för bättra ängarne, wid göra mindre kostnad,
man förbättrar ängen til 4 dubbel bördighet.
Man får wid förmälde sätt hwa många aterne
efter hwad då ut, ock gräs aterna åter intaga deras
rum.
Detta wore nu nogsagt om ängarnes förbätt
ring.

4de Capitlet
Om åkerjordens förbättring.

§10. Då åbo tam inwånare undantages, är almo
gen alt för lite benägen at dika åkerjorden.
Man tror sig mista så mycket af jorden som
dikena tar i tyga. Kiäre Landsmän! ni tyga
alt för mycket fält härifrån. Gjennom dikning
ock åkens rätta läge, fås rikeligt ännu sjelf
man en så mycket bättre wärt.
En jämn bår åker, i hwilken man icke
ligt lundig, bör dikas wid ¼ quarters djupt, ~~dikas~~
ock 6 quarters bred a dikena, ock det så at tegarne
emellan dikena icke blifwer öfwer ½ alnen breda.
Wesla högländ ock något lutande åker, kan så
40 alnars breda tegar, men icke derutöfwer. Nack
dikat öfwer för åkern, är högst angeläget, så
det watnet i sjelfwa höjderne, ock wäll åtskor icke
så wida åkern. Nedan för åkern bör dikas, så
på det den för ligganda gräs, wallen af så dan
na, ock hindra watnets aflop. Är åker fullåt
kort, är aflops dike ofwan om bäst tjenligt. All dika
jordan förer at på tegan hälft mot uppå.
§11. Åkens rätta läge är ofwan nödigt at i akt tagas.
Den bör vara något kullrig mot uppå af wesse teg.
Detta är med afseende på jordens, ofwan med den
wanliga gamla plogen som brukas i Sawastelandi,
ock til någon del i Nyland. Man börjar med plog
ningen mitt uppå tegen, ock lägger plog likfwor
åt mitten. Efter några plogningar finner

man teyan vara nyggad. Nár teyan fatt
åstundade fórkrúyningen, sá pú detsa
til skada fór krúy, bórjar med plóyningen
pet, dá jard skepnan skelpes at dikat. Hár
fort fares sá, at man middelen a plóyning
bórjar mit uppú teyan, ach nästa plóyning
med dikat, dú teyan alltid kan hálla med
mit uppúsam man åstundar.

§12. Åkerjorden bestán af flere slag, men kan
begripas uti lera, mylla, ach sand. Var
af dessa ter i ach fór sig skiald betrakladas
blanning med nágon dera af de andra
ter, som likval fállan kánder, ár afrakt sam
man blandade med var andra uti lika oigt
lande, utgiór frakt samhet, dá jordmangan
kamman.

Dá leran ár mást rádande, ach mylla an
mást lika mycket af vardera, utgiór det en
åkerjord, som bár god ach skamfull fal
mylla mást rádande, sand ach lera mast
af vardera, ár det en godjord fór kornet, o
brukad, men i stark tárcka fór leran som
heten, án dá leran ár rádande. Nár sand
rádande, kallas den sang jord, ach sjelen
i tárck ár.

gisslera kallas man en lera som kalle
mycket af en gantska fin sand, kallad m
vilken afsed kamman at leran sjelen fó
vet natten, gisser ach upkastan rap
den kan ligga helt bój ach ledig pú åker

Styf lera skámmer nágot var i anseende
dess hárd het, at ái engang tjóda kallas, utan
måste med klubber jordan slutas. denne le
gifver ofsam god hárna, men ár alt fór
brukad

§13. Det kammer mycken pú kunstmannen
skiálf at giórna sig god åkerjord, middelst kä
blanningar af de folande jordsorter. Sá

§14. Skuldan kánder at vatjordan ár alt för
grund, ach sáden lider brist pú föda. I dettu
fall láter man ensför plog gá fór ut, ach
en liter middel plog fógá efter, ach plója i
samma fára, noiagtigan alven upkastas,
ach mat jorden blifven dimpare. Detta bár lik
nál icke ske, utan grunden ár fast ach god, ach
pú de skyttar man á mer gióda.

Skuldan ár matjorden, dá den bestár af
mylla, alt fár djup. den ófvan fladige jorden
bár fóres dú pú andra skyttan som kafvan
fór liten matjord. Kan alven rákas med
2ne plóyningar som bár fór ut ár en fördt,
ach den ófre fulides blandas med den under
liggande, sá ár á nódigt at bár fóra jordm.

§15. Giódningen bár pú god jord ske major
ár. En sangyar jord pú lár grund gióades ófta
re, át middelstande ofter major i saden. Ár efter
bár ángen ach ladugárden inrátta. Med
100 skarfve lass pú tunnelandet, kan saden vara
tillráckelig til god vást.

Har man brunnar giódsel, bár den icke ut
skiórs fór án kárl före sáningen. Den obrun

na bör vara ett kvarter, och grant nev plöjd
början af juli månad. Plöjningen näst
sådningen bör ske djupare, på det den nev
de gödningen kommer och icke blifver
de nedre jorden.

§ 16. Ett jordet rättar ver och en efter sin åker
beskaffenhet. Men på det en nöjaktig kunde
se nu minnas, så vill jag en gång hava
förrätta ett jordet, på följande sätt godjord.

Rågen säs 3/4 Tunna på 1 Tunneland.
Vårn säs 1 Tunna på 1 Tunneland
hafra säs 1½ Tunna på 1 Tunneland
ärter säs 24 à 25 Stycken kappar på 1 Tunn
vete säs 24 à 25 Stycken kappar på 1 Tunn

Man bör alltid komma i åtanke att kappar
kan beräknas efter den jord som en mån
sädens bärande, men icke efter det korn m
för igen som så ofta bedrager vära jordbr

4de Capittelet
Om Gödsel samlingar.

§ 17. Nu kommer jag till det angelägna
landtmannens arbete, vilket likväl så of
försummas, dels hindras af andre mindr
de göromål. Käre landtman! försäkr
att samla gödsel. Om ni använder häg
och flit vid detta göromål, så är det alld
det som mer som att lägga häg, flit, alla
att samla penningar. Samlingen kom
på flere sätt, jag vill anföra några.

1:o Gör vatten täta kar af plankor, el
klufne stora stockar hugne till plankor,
tum djupa, 10 à 12 tum breda. Lägg dem i
sin emellan kreaturen, så at karna skulle
mitt i hoen. Gör som tillfälle samlad vat
man, af de vada rumpiga ängar, som

Den 5 Mars 1802. 114. 147.

Min Herre!

Kongl. den 25 Sept. 1801. Förer. den 1 Oct. 149.

862.

Ödmjukt Memorial.

Uti Förordningen Kongl. Rothst i Norrl. Sin-
den Gårdsdelning emellan Enskilte Enskilte bördemän orsakad
af den Tvistens, som till concurrence om Kyrkst
för Drängen: Gerelden vare den Gifvaren, som Gården
den Lyndstämningen Dagen? och Gerillen
undvek vare den Brukligaste och Lämpligaste att
Gonom till vara Drätt och omkvarna i sin
Gårdsdelning, nämnmeit, sedan Förordningen Kongl. Rothst
sig i sammahang vid den med No 2
Enskilte Enskilte, tillvärkammande den samma att
den ofördrägt varder samtycke den öfrigare, att sjun-
om dessa förrättande ej kunden möjligen ä-
ra rum; Men vid sex skillnadt att sjelfvera
den förrättning som borde skedde emellan Tillgo-
gare Gården att Förordningen Kongl. Rothst nu-
sammahang uppgöra, och nu sex Tilldelt i omringar
i dessa Gårdsdelningar, som icke allenast nämnde
samhang Tillförordnade, som sedt så Kongl. Rothst
emellan Enskilte, borde sedt samma i förekomande
med om förrättningen som borde ske, emedlertid att sådana
Gården borde Tillförordnade nämnde Enskilte Gårdsde-
förrättning, allena med förbehåll, allena och oförbrutet

Ehrendienst und Hochachtung
und allerbester Gesundheit

Min Mor!

147.

140.

den 8 Mars 1802. 114.

Min Moore!

147.

141

den 8 Mars 1802. 114.

Min Moder!

142.

Dock gotten meddelade jag min tillstånd i dessa angelägenheter om jag ännu (emellertid och tagande bekymmer med hänsyn på min ömtålighet) för egen del icke kunde finna mig benägen för denna gång att lämna Eder, som jag bemärkt, ungefärlig tjenst och råd, till att i vissa mån befria Eder från förmyndarens förmaning, för att bestämma Eder och angifna i förra brefvet. Dessa voro jag ännu nu mera befäste, att jag ansåg det vara tillräckligt att i förra brefvet, innan jag fingo Eder och Edra nådiga tillstånd, meddela, icke allenast min åsigt utan.

Emellertid måtte anbefalla Eder min Broder, att det ej för ingen del tvekade att lämna Edra Pröfvade tjenster, så länge de prisade och Edra Förhållanden fordra, att jag måtte finna mig i ytterligare dröjsmål. Det kalla jag lindrig. Det förmodar jag bistår Eder med råd och hjelp, att jag vore förvissad. Jag vore [illegible] jag vill [illegible] tjenster, så att jag dem tillfälligt [illegible] mindre vore att mera som en förtjänt [illegible] ; jag undrar, att det ej vore så [illegible] jag [illegible] jag till fördragen. Allena att [illegible] Tvifvelsmål jag [illegible] ; tvifvelsmål jag [illegible] min det ej [illegible] Ert till [illegible] Edra Omständer jag [illegible] mig [illegible] Jag [illegible] [illegible] jag [illegible] Edra [illegible] [illegible] och [illegible] [illegible] [illegible]

den 6 Mars 1809. 114.

Min Mamma!

Den 8 Mars 1802. 114.

Min Moder!

na bör vara ett kvardags grant nev plöjd
början af juli månad. Klagomågen näst
samingen bör vid dispute ja at den nev
de giodningen vanned och icke blifven
[illegible] dar taden

Min Herre!

[illegible] blifvas i galgd. Dom tolvte beforenämnde med
[illegible] tredje gått barda stämning anmäld. För-
[illegible] med stämningen af klevelsen bekräftad med
[illegible] vroppsstraff. Executionerna för klaven med
[illegible] vird förstås dom stolnar, och dem varda
[illegible] anstående. Jung med ett mildare straff än dem
[illegible] nu trots sig gjort sig, af bör för stöld ju rätt,
[illegible] dåtten ett qualificerande. Af nämnde tjuvar be-
[illegible] tänkt ett mildare straff än rätt af rättvisa,
[illegible] bör dem till gliden för det, som gått ej nu emot
[illegible] skyldig att dömas. Allenast af för stöld-
[illegible].

Dagen bör vanan bestämd, tydelig af man.
[illegible] dagen om rätt af orätt är i sig själf olika för
[illegible] del, och altid att vara en konerätt om än afgrade.
— Som att vanan bestämd i bör straffen för
[illegible] bratt öfvera vanan tvångna, — om det
[illegible] är i anseende till dem öfrigt en öfverdomaren
[illegible] dem lämpa straffet mera om sämindigheten.

Förmyndig är att vara den jordan att en Curators
[illegible] Rätt förordnas för omyndiges person och
[illegible]. — Fader och är bör vara skyldig för sin
[illegible] vissa Bidrag. Om straff som skyldig befrielse
[illegible] är bevandog, för vanart, för bagatellvanan för
[illegible] förgripelser, o.s.v. Om sin bör vara god och för det
[illegible] förmå hysten, af det bör vanan sin skyldig befrie-
[illegible] för jordan. — Alla dem vilkan af gören det, förmåna
[illegible] skall de göra det. — Likaså. Vanan egendomen. Af
[illegible] vanan tillstått för att sälja och [illegible]
[illegible] för sin person eller för att vidare [illegible]
[illegible] för sin person. Om för att vidare [illegible]
[illegible] vara [illegible] förmyndare [illegible]
[illegible] för den myndiga tid och ordning [illegible]
[illegible] Regab dem af och det dyrbart, så often af vanan
[illegible] för att vidare att sälja [illegible]
[illegible] för flotten bedd och tillåt att sig vanan i sin vanan
[illegible] dem; vindens [illegible] vidare [illegible]
[illegible] all det besvär och [illegible]

Den 8 Mars 1802. 114.

Min Mester!

Til følge af Commissionens No 277 af

146.

Min Herre!

Til följe af Commissionens N:o 211 af
Stockholms Tullen underdånigst anhållan
Dec. 1801, har Författaren till Svaret N:o 2.
med Directeuren Tullverket Leniteret in modis
af Magl. Kongl. Finska Mutskållnings
Sällskapet Magnifikt tackat till Herr
Professoren och Riddaren Porthan lämna
del af de förmärkta anmärkningar och rättelser
Kongl. Sällskapet funnit nödvändiga i före-
nämnde Svar på det min utskickade utlåt
tenade Herr Professor till mitt genom
Dan sedels uppvisande, som den hos sagde
Det är utmärkt i det af S. S. 71 och 72
Synnerhet, som gifva Författaren anledning
till denna sin allerödmjukaste anhållan,
den han hoppas honom icke afslås.

De

[illegible] och författningar påbjudne utvägar:
samt sådana undersöka de tid efter annan, i detta
ämne dispundne medel, för att igenom detsamma ut-
röna huruvida varorna, och der efter sluta, huruvida
för en framtid böra bibehållas, och genom nödige för-
ändringar göras för ändamålet mera fullkommelige.

Till Exempel: Sockne skall i lag grundad, fordrar tid

De ändringar i stil och uttryck,
vensom rättelser af lydeliga miss
igenfyllda glugggar, hvarmed Kong
Skapet behagat förbättra denna
liga skrift, skola upmuntra Författa
vördsammaste erkänsla, blott han
har uti vissa delar, rörande sake
allmänna ställning hos oss, dari
icke helt och hållit blifvit andrade
gagna han warit Författarens afsig
anledning är redan därigenom till
fäldt, at Kongl. Skytteskapet ädelmo
behagat förklara hans Swar för nyt
Wissa Omständigheter förbjuda hon
at upträda sig och emottaga annan
nings ställen för Sammingar, som i fr
tiden möjeligen kunna blifva högst
tiga för ett allstadt Folkeland, beg
han Kongl. Skytteskapets ynnest at w
Dess sanction i dagsljuset få fram
maste ute så anständig och waedig dra
som Kongl. Skytteskapet behagat dem
dem och de förtjena.

Författaren har efter Swarets in
dande och Sjelf funnit flere ändring
nödiga, som til Exempel i S. 45 om

49.

pan, hvilken efter långt för detta
anställda försök, til fullkomlig god
het hos oss skall kunna upbringas.

Dessa rättelser, deruti de icke redan af
Kongl. Skytteskapet äro gjorde, ma kan han
sig tillfälle at Sjelf ännu få göra, i den
handelse at hans Swar skulle komma
at tryckas.

...no och i dag och Författningar gäldande utdrag:
samt dylika underrätta de sig efter annan, i detta
denne öppnare medel, för att sjelfmedelst kunna ut-
vara granskade värkan, och där efter sluta, hvilka
för en framtid böra tagas, och genom nödige för-
ändringar göras för ändamålet mera fullkommelige.

Till Exempel: Sökne skall i dag grundad, fördrar til

cl:o 4.

Försöka Diuger.
Wäl Red pröfvar härstäfvan.

Med anledning af Kongl. Hushållnings Sällskapets
utställde fråga, huilketa anstalten till utrotande af
kwängobanda Djur, äro för Finlands särskilde Grabden-
de tjenligaste att vidtagas: har Kamrallen funden tjen-
vordnad till Tryckfrihets Ombudsmne, ebarii öfullständigt
dock välmend Swar.

Att för beskrifva den förödelse, som af allmänt kända
Djur, årligen tillskyndas Landets Innebyggare på deras
qwarn, vore ett öfverflöd; följden är tyvärr ingen-
kändbar, och bör förekommas. Men då fråga är,
huilka anstalter til utrotande af Djuren, äro de tjen-
ligaste; torde det tillåtas at i förväg giora nödig erin-
dran, uti de i Lag och Författningar prejudne utvägar:
samt tillika undersöka de tid efter annan, i detta
ämne dispundne medell, för att sjelfve kunna ut-
röna huarderas värkan, och där efter sluta, huilka
för en framtid böra bibehållas, och genom nödige för-
ändringar göras för ändamålet mera fullkomnelige.

Till Exempel; Jakten skall i Lag grundad, fordrar til

Till utlösningen, Innevånarne samfälte deltagande, [illegible] ledes ifrån Aldre till närvarande Tjur, med linga tal[illegible] årligen fastat en mindre Soken bestående af Ett[illegible] mantal, och Vering Ett Tusende sommar Dagsverken, [illegible] Proportionaliter öfver hela Finlands, som gal förlorade. Ty flere års erfarenhet bevisar att största delen Soka[illegible] flutta utan fångst.

Man har anledning att fråga, huru en såväl grun[illegible] Kostsam anstalt, möjeligen kan afhjelpa utan at svare[illegible] ändamålet; då likväl allmänna klagan öfver stänge[illegible] luster på utsatt, nogsamt intygar at en mycken bet[illegible] finnas öfver all uti våra Odemarcken — hvad sk[illegible] svares, at orsaken till misslyckad Skallgång ligger i [illegible] öfningen, ty uti de län, hvarest ingen Jägeria Stat är [illegible] tad, faller detta giörmål på Rums belägenheten, hvilk[illegible] åsta utan, at äga mindre Rumskap som Jagare, och [illegible] utom hindrad af mångfaldige Embets Förrättninga[illegible] anlåtas, till undvikande af vederbörandes tillåt för [illegible] Lagenhet, at afpassa tid och Dag efter tillfälle af [illegible] het, utan, at äga fäster anledning, anställa Skallgå[illegible] måsa, älfse Trakten efter det begrepp han har om äga, [illegible] Jagtmanskapet efter föregången diarelse hunnit för[illegible] mervändels sent på efter middagen företages Skallg[illegible] under manskapets gny och förl, utan Fiärmedom, [illegible] Ren som skall afdrifvas, åsta med mindre antal m[illegible] an som fordras till den Terrains innom hvilken [illegible] neran Odjur skall Rumma träffas — Jagten varar[illegible] 2 à 3 timmar; till utgången Dan, slutas af [illegible]

Relation, förlusten af Dagsvärken är gifven. —

Hvarjes Skall i Författningar tillåten, anställes alltid så [illegible] någon, Sockenbor anmäler timad skada på större afstånd, bör alltid Tjuktag, Ty trakten innom hvilken Odjuren — vittas är då gifven, men slutas meroandels med Toma Varg, som händer genom, okunnighet och misskrifning, af den person, som bör vidtaga tvångsmedel och anföra Jagt — tvången, hvaraf följer at Odjuren blifva utestängne, och — hela Jagten, går förlorad. man måste dock medgifva, — at då och då någon Björn blivit Dödad, men Varg är sällan sedd, än mindre fångad genom denne slags Jagt.

Hvad således är anmärkt, bör på intet sätt tillskrivas — anstalten, hvaro goda verkan beror på anförarens — kunskap, god ordning och noga tillsyn, tillräckeligit — manskap, och val afpassat tillfälle vid utlösningen. Nytten af Skallgång skall framdeles beskrifvas vid vader Plats.

Wargagropar, hafva val enligit Lag blifvit i Socknarne inrättade, men dåligt och illa anlagde, icke behörigen — täckte och underhållne med tjenliga betem; hvarföre de icke svarat till ändamålet, och således nu mera vårat i förfall; böra åter upptagas, antalet ökas, och på — tjenliga ställen inrättas hvilket på sit ställe närmare skall utredas.

Wargagårdar i Lag påbjudne at underhållas uti Hvarje Socken, hvilket sällan förspores, finnes väl på många ställen, men för få inrättade; och således icke fullelige — tjenande till ändamålet, hvarigenom nyttjandet förbättras genom förening med vederplats; hvars inrättning, nytta och bruk Rommer nedanföre att omtalas.

Förgiftade Ljuder är af flere beromdt för god värck
efter försigtelig Observtygelse är detta sätt at fånga
sinska Allmogen Vasttamt, och i anseende til förg
bruk åtgärdtyrligt at uttara, ehom flere olyckso fa
som kunna upkommas af Allmogens Kiända Bak

mångfaldige sätt at utöda Djur, nyttiaa ut
orten, men med så stöten förmån at de med skill
förbigås.

Vitan at smickrao af den förmätna tanka, at
Finnan och kaste vilja kunna fullgiora S. åsy
och utan annan affigt än välmening söka tin
till fosterbyggdens förenade gagn; föreslås härme
efter förekommande Anledningen, af Djurens a
olika förhållande, förut Kiände knadelt, men genom
förbättringen och ringa Kostnad till Allmän ut
lätta at värckställas.

§: 1:a

Björn det farligaste och störste af våra Djur, b
tillhåll på grofva skogar, visar sig sällan på öppet fält
sin förfelt, rykt och varsamhet, följer han sina vag
länge han nyttas i Dalmarken, hvarföre det utom
hund, eller goda hundar, är svårt upptäcka hans
följaktligen at upplänka sådant försåt hvarigen
han kan fällas; men rädd af hast eller taskap
som sommartiden talar på Dalmarken och kom
förnära, jagar och förföljer det samma tills det
stupa för hans mordiska klor — kan han vid sil
lätt dödas med kurbössor, som utskalles efter bis

Sa[illegible] Björn, slagit förre Perolur, upsökes stället där
aset A: fallit, och fälles utan minsta försummelse af
närmast stående skog på hvardera sidan, om aset en Brå
B. tvärom tvären slås en stadig påle E: som tvinnas med
en flätk eller mål, en aln, ofvan Jord; tätt ofvan för
flätken omkring samma Påle, bindes et snöre giord af
starkt somtrad, så långt at det räcker öfver gatan, til
D: där nedslås ene Pålen E: en aln 6 tum höga ofvan
Jord, och klufna uti ofvre ändan, upå hvilka uti klyf=
ningen, utlagges efter figuren et järkert, skarpt eggdat,
och eldfängt Gevär, som nedtryckes så långt i klyfningen
at det ligger stadigt, och horizontelt vinkladt på flätken
E: på sidan om Gevaret 6 tum ifrån och mit för togets=
pinnan slås en Påle G: hvar vid på svärdan fastbindes en
6 tum lång finges hjorts klapp, som med den kortare ändan
kommer at ligga emot tryggket, vid den längre ändan af
klappen, och utom Pålen, fästes det fina snöret som
går ifrån E: öfver gatan, väl utvackt men intet spändt,
så at det i förtid och utan at röras vid K: afstryken=
skottet — För att konservera Gevaret för Regn, tages en=
alus lång Näfverask, som i form af en helsa, löst dragen
om kring Gevaret intil öfver Pipen, dock så at afstryckning
på intet sätt hindras; sist bar man medtagit Litet Tarpilning
som utkastes vid Gevaret at förtaga Björn Lukten.

Denne anstalt sättes färdig; bör vid olyckshändelsen
aldrig försummas, hvadan tillsyner tillräcligen, och skadan
til en god del ersatt af fångsten; Ty genom erfarenhet är ut=
rönt, at Björn innom 24 dagar kommer at förtära hvad
och utan, at skiv anstalten går fram emellan Bråtarne, på —

ena eller andra Jidan, Rörer snöret vid K: ach
baren.

Anmärckning

Under tiden som Kurbassa Digger äte, bör Wallj
förbiudas at drifva Wallgången, at den trabben, som
är, samt närmaste grannar åtvarnas ach underrättas
forsatet ach Trabben, til förekommande af vådeliga
ach skulle anstallen vara så långt ifrån By, at sj
intet Kånna höras, blifver nödigt at en gång Dagel
Recognosera stället, försed med Laddat Gevär i fall d
behöfvas.

Detta medelt eburü Simpelt, är dock i allmän
sitt Kiändt, men bör för des säkra warckan, ach h
haftigt ütlåtas — Till Exempel om Wirone Befjäl
Svarge soken, hvars åliggande skyldighet är, Bandha
det som hörer til Jagt ach Djurens ütrotande, får
vederbörandes befallning, at först sielfve taga ünder
ach där ester vid tilfälle, då allmogen, är försam
ach med på Kyrckjorvallen efter sluten gudo tjenst,
tillfälningen, ütdi bola sin, vidd o kvarigenom al
salt blir onödig, många 1000 Dagsverken, bespar
Jordbruket, ach Bjorn, Dödad genom en personos ä
ach några timmars tillfällen.

§. 2:o

Ett lätt sätt at fånga Bjorn ütdi Hafre ach Ro
der, hvilka i skogs bygden merendels tilredes på säl

Han är älskare af nämde växten, soken gierna at
åt, gör sig väg genom hägnaden som nästan allti
fälé skog eller sökallad Ijskag; så snart man blif
varse, at Bjorn giort visit i Landet, upsökes hans

under eller gienom, hagen, de äro icke svåre at upfinna, ach äro
sällan, ofver 2 a 3. vid hvarige sådan, gång inrättas en Mansvara
af 5 a 7 alnars lång, tumo tjock ach väl slagen Kamprepliga,
som med sin lång ända, väl fästes vid et träd, eller ütt
sielfva hägnaden, stående lofvande Qvad, öglan eller svaren
upgildras mit ütt Bjornens gång, Opnad til 15 a 16 tums
Diameter, ach upbångas på minsta sprön, eller qvistan,
så löst at hon, sätt fallet Bjorn på halsen, då han kryper
in, ütdi Landet, ach blifver således fångad, man har sedt
3ne gamla Bjornar på en morgen, ütdi ett ach samma Lan
blifva fångade, hvilket han Evärligen bestyrckas.

Försarenheten, vittnar, han warckom biter eller afslitten
Linan, ach han således bunden, utan, afseende, skiutas
til Dods.

§. 3die

Bjorn fångas ach ütdi tyda; vid slutet af october, börja
af November månader, söker han sig winter Qger ach är då
ütdi gömm, vårelse tils han finner tjenligast ställe, hälst un
der Wällfallne stora Torrdalltter, hvilkan på öppet fält;
vid afvanskrefne tjd. då vanligen nägon snö fallen,
upsökes hans spår, hvilket afföljes tils han gior tjeckor,
som är ett säkert tecken at han i den regden will taga
sin Toning, efter denne upstäckt, hvingrännes stället
med 4. a 5000 de alnars Wänge; så snart man på sätta
sätt slutit Bjorn innom Cercle, gior man 2 a 3 dagars
anstånd, hvarefter man gior samma Rundell, ach om
han under tjden intet gådt öfver, är man säker at han
Lagt sig til vila; — Nu lemnas han i roo til Febru
eller Martij månader, då gemenligen skaran blifver stark
ach tjem til Bjorns fallande infallen; Til Jagt foranan sig

sig 3ne Raska Karlar förfadde med Lasbak. Sewer, s
och ett par skjidor til wans, och går til trakten
är gifven, upsöker Björnens Kula genom flere
och mindre Ringar, til den röjer sig af en hiorck
eller Andehål på skaran, Karlarne med förenadt
gå drifteliga til Kulan, och örva Björn så han
tvungen at wisa sig wid Öppningen, och så snart
Kommer med framfogarne öfwer snön, stöter en
på wardera sidan sina Spiut i lifwet på Björn
fogarne skula, den 3dje Karlen gifwer sitt til, antin
spiut eller Skott, til Djuret blifwer fäldt, Del
ingen, fara så länge Björn ligger med Tabadellen i
Kulan.

Det händer ofta at Björn honan som mermast
2ne ungar hwilcka följa hanne 2 och 3 år, lagga sig
hänne uti ett och samma hide; skulle så hända
en sådan träffas, och ungarne icke på stället kan
dödas, så är bäst at lemna dem 2 och 3 Dagar i fr
at söka sig ny boning, hwilken sedan upsökes
föreskrefne sätt efter spår och Ringning, hwar ef
ungarne fångas med tilhielp af Jagtlappar, hw
inrätt ning och Bruk framdeles kommer at om

Uti Savolax och Karelen är mycken Björn, Del
hide, men nu så utödde, at denne Jagt på många
sättan kan utöfvas, hwilket lyckes bewisa dess gö

Flere pålitelige medel att utöda Björn torde
gifwas, men som mindre Kiände nu förbigås; Öfwer
genom Långlig erfarenhet wisna, at om föreskrefne
anstalten komma til allmän Kundskap, och wid hwar
tillfälle Practicera, skall efter några års förlopp så

Finnas i Finland.

§: 4de

Om Wargar af desse djur finnes til mycken del uti Landet, som
årligen förröka sig genom afföda, och tillkomst ifrån andra
sydligare om Finska wiken belägne Orter, hwarest de dem
ännu sällan gå upp, infinna sig på hafwet för at
söka föda, och blifwa understundom, när Isen bryter, fram-
porterade med Is klotterne til wara Kuster; af samma
skiäl bör bända at en del gå tilbaka, emedan de somma
år äro mindre synlige uti Finska Skiärgården. — Ifran några
mil uppe i Landet samlade, i synnerhet wid påstående stark
winter, strofwande inåom sygnet 3 à 4 mil genom ödemarken
ifrån By til annan, och tilfoga skada icke allenast på
hemtamda djur, utan och på flyttiga wilda Elg och Ren,
med: m: som de öfwerkomma. — Dessa strafwofware
blifwa swåre at utrota, dåwäl icke alla möjeliga medel
med förenadt allmänt bruk widtages, Ty at fånga på ett
eller annat ställe, warckar lätet i det hela.

Ibland de medell som til efter annan års pröfwande
til Wargarnes utrotande, är Wargagrop mycket lämplig,
minst kräfwer mycken, at inrätta och underhålla, så den bygges
efter beskrifning och bifogade figurer 2n.

Gropen anlägges 70 fögft 100 alnar ifrån, och bakom
Ladugården, inrättas 30 alnar i qwadrat, 10 alnar djup,
och beklädes så til wägger som botten med wäl barkade
klufna och raka Granar, ordentligen och tätt fogade
till sammans, öfwanifrån bindne genom påspikade lister
så att de stå fast och orörlige. Gropens medellpunct ge-
genomskiäres med en rät linie B, wid B. ställes Grop-
öppningen twenne stolpar, utom men lätt intil beklädningen,

På Öfra ändan af stolparne uthugges en gaffell sed
djup och ½ tum bred som belädes på båtten, med en
skiena i form af et halft Fulnafv — Stället för
halm, eller gräsris, som vanligen blifvit brukadt til
ning, och vid fångst fallet jämte Wargen uti grop
samt härigenom tögt försåtet, alt gjort dela anpa
för den gången obrukbar, giöres nu et Fält: af
tiocka bräder som Dymlade fastspikas på Axelen d:
Längd afpassas efter Distancen emellan stolparne B: o
slås på ändarne med Järn band och en Tumslick B
Tapp: så long at den kan säkert bära Fallet med ock
som läges öfver gropen, och fästes uti de på stolparn
häggne Gaffler — Sedan Gropen är således färdig, t
af ett gammalt Fähus eller Lada et skiul öfver gropen
2ne öpna dörar förande emot varan E: j med 5/4 alns hög
lika bred med gropens ytter Diameter innom Benädarne
14 alnar långt, högt efter behag, täckt med halm, och
ändes försedt med Dörar på gång, som til slutes om
ne, för at hindra Hund eller annat kreatur at falla uti
åsyen som vid infallande gryning at förekomma snås se
och drefver. uti vackert väder i synnerhet starck Riold
dörarne alltid öpnas til natten, och Hunden som kommer
giöra tjenst vid gropen, emot skymningen, med sit kä
bindas vid Ledstången S: och Hund kåjan väl tillsluta
dören K: D — Hunden som bärtill utses bör vara arg, fol
sigen vaksam och giarna skialla, så mera han anfäkter
bättre lärkar Wargen att kasta sig öfver stoskelen, för at
Hunden, hvem han kommer intet långt, ty det första ha
kastar på Fallet fallen han tillika uti gropen, o
Wargarne äro flera i skaiken, så gå de samma väg

Utan minsta tvifvel, ty Troskelen vägt, hindrar den som
utanföre at blifva varse det som passerar innom, och Fallet
genom Wikterna X: Rätter sig på ögonblicket för at emot-
taga så många Wargar som försöka at bärtlaga Hunden.

Anmärckning

Om ändamålet med Wargarnes utrotande skall vinnas, så-
bör en på föreskrefvne sätt inrättad Grop, vid hvarje Fastaka
eller större By, såväl de visa sig och hafva sin gång, belägges,
och intet ställe där Warg passerar vara utom detta försåt. Ty
med denne anstalt låter han säkert fånga sig utan at skiuf för
afbyggnaden, många Exempell bevisa, at Wargar arbetat sig
genom mindre glugar på Gård och Swinehus, som af vårdslös-
het blifvit otillslutne, dödat alt som fast syn innom väggarne,
Ja til och med förfölgt och bärtlagit Hundar uti Förstugan
medan folket varit i full rörelse.

§: 5:

Tuderplats tjenlig at fånga Warg, Lo, och Rår, en icke
allenast i Sverige, utan och på andra orter vidd och mång-
faldiga, fördel brukad anstalt, hvarföre icke antagelig uti
Finland, där väl både Elemat, och grofva Odemarcker, lemna
til dess inrättande de fördelaktigaste tilfällen, jämt i anse-
de til mängden af Odjur, förfakvan om betydande fångst, då
den i förening med Wargagrop anlagen efter Figura 3:

För at så ingeback fångare leda Odjuren til Tudret, och efter
hand samla dem på trogden, tillses Tuderplatsen A: om kring
4 a 500 alnar ifrån Allmänväg, på inera öppet fält,
å hvars ena sida en Lomning Granskog, befriad för vintervägar,
minst ¾ mil i omkrets tillsluten. — uti skogsbrynen

emellan B: B: lemnas en distance af 300 alnar, ifrån N:
Wargagården, sin början med 6 a 7 alnars hög giärdesgård
vijcke tåt vid Lassarot stånge, Lulande nägra grova
Parcken, och Continueras til C: för vidtager anstal-
tichöra Luderplatsen, och upbäggas Linien D: E: C: som
marcker den Terraine som vid afdrijningen, kommer
vännas, hvarföre denne Linie gienast upstakas 6 alnar emel-
varige stake, som bör vara 5 alnar hög ofvan Jord, och
med 3 a 4 sex Lums Långa spiror F: — Sist upbäggas
ningarne G: H: J: för at vid afdrijningen gifwa Jagt mark-
vättelse: — Sedan Plan til förenad Luderplats och War-
gård är på föreskrefvene sätt gifven; fordras til dess
Jagt-Lyg och annan Redskap, som med Obetydelig Kåstnad
anskaffas, då den fördelas på en del Socken bestående til
af Ethundrade mantal: — 1:o Så kallad Jagtlyg eller
fiskeliknande förfärdigas af groft Klargarns väfnad, hvar
long och ¾ alen bred, som för mera varaktighet malas på
sidor med tunn Oljefärg; å ena sidan med någon vanlig
figur, för at väcka förbåga hos Djuren, som vid afdri-
söka tillfälle at gå ut, sedan Lapparne äro färdige att
fästes de 3¼ aln emella var Lapp, vid en hampelina stark
en vanlig bästa lömm, hvarmedelst Hela den utstakade
vid skiende skallgång, behånges på de för beskrefne sätt
så at Lapparne komma 1½ alen med des nedersta ända
Jord eller Skaran: — 2:o Wargagarn 100 famnar, 3:o
sidor för hvarige Person som kommer at göra tjen
drijningen och 4:o ett Par Handsjuk: — Hela kåst
kan fos af de stukt bifogade Repartition: —

Nu öppnas frågan om en saker, kunnig, och pålitelig
man; hvars han Lättast kan lönas, och ändamålet med

anstalten vinnas: vore säkrast om Sokens boerne i gode och genom
förening Komma öfwerens med den Person som wäre boende til Platsen
ville åtaga sig detta göromål, emot viss procent af fångsten, til
Exempel, 6 varannan Loo, var 4:de Warg, var 7:de Rår, var 5:te Hare —
och så vidare; Ty genom ett sådant Accord stalles upsyningsmannen
i anseende til egen vinst, uti en oförtrutenlig vaksamhet
och flit, at efter lefwa följande Instruction:

§: 1:o Wid början af October månad, bör Luder platsen genom
upsyningsmannens försorg jämt underhållas med beten af ved-
lago sielfve Dött Kreatur som på wårmare eller fiärmare afstånd
uti Socknen kan finnas, Ty sedan denne inrättning är anlagen
får intet afsiädkastas på andra ställen än Sokrens gemen-
samma Luderplats, utan genast genom Ägarens försorg from-
skaffas til stället:

§: 2:do Till utwonande af tiden då Platsen bör afdrifves, skall
upsynings-mannen minst 8 somme gånger i Weckan efterse, hvil
Luret är förvart, samt tillika af spåren inhämta den Djuren
äro få, eller flere som spisat, och vid öpningen af Wargagården
emellan B: B: noga undersöka huruvida de efter mätbeten
lagit sin Tour in åt Parcken, hvarmedelst de sedan til-
en del äro fångade, emedan de då icke gå längt förån de laga
sig 2 a 3 tyggus vila innom Parcken:

§: 3:die Såsnart det finnes att flere Djur samlat sig på
Parcken, skier undersökning längs med den utstakade yttre linien
för at med säkerhet erfara det Djuren lagt sig innom Parcken,
och hvarefter Jagten skyndsamt anställes:

§: 4:de Upsynings-mannen hos wilken Jagtlygen förwaras,
och tillika förese med Jagt Boickor, som af honom utsändes
på flere wägar, uti den Tour, at hela Sokrens Jagtmanskap
innom vis stämme kan vara församlad på stället, förseedd

med skidar och spjut, ty skiut gevär får intet brukas af
utom 5a C, de farmaste Skyttar vid garnen.

§. 5te När Jagt manskapet är församlat, som bör sk
at det kan skie i Dagningen, fördelas manskapet jäm
båda ändarna, med Hälften af Jagtlaparne åtaa en
person så långt de välka, Wargagarnen medtages och
under aldra mögeligaste tystnad till N: Wargggarnen up
emellan B: B: hvarest några man jämte Skyttarne stå
den öfriga delen af manskapet går utom Wargagärd
bägge sider till E: hvarest linan till Jagt lapparne fästes
bänges som förut sagt är en Bund efter annan så longt d
och vid hvar Bund stadnar en man, som sedan Jagten
håller hela Jagtlygget uti en jämn rörelse, och söker at
de Djur som under Jagten kunna söka tillfälle at kom
ut.

§. 6te Sedan Garnen på föreskrefne sätt är inlagad
ändarne mötas vid K: gifves med par lösa skott till kän
Jagten är börjad, och var en bör vara vaksam på sin Pl
efter hela linien emellan D: E: på en gång upbryter och
vältrare med jämn Distance till G: det manskap: som st
ändarne emellan linierne D: G: och E: S: falter efter band in
stärker Trolden, på linierne G: K: kannar manskapet en enom
at taga tillsyn, och sedan arrangera till S: och giöra en
hall, nu är samtliga Djur som kunna finnes innom Terrain
na af manskapet i Centrum, på flygelarne af Wargagärd
i förstadet af Skyttar och Garn, efter lagen tillsyn och
vid S, arrangerar Jagten till L: och skannar, för at intet
fattas för Skyttarnes skott, som så äga tillfälle innom
mindre Terrain at fälla så många djur som visa sig, så
Jagten slutas, och Jagtlygen intages, torkas, och förvara

Om tillräckelige Luder står at erhållas, kan beskrefne Jagt-
4a 5 gånger på en Winter med mycken fördel utföras, hvarföre
denne anstalt bör såsom den politeligaste inrättas i Sverige söken;
och all Sommar Jagt så mycket mera upbära, som Falterierne
denna årstyden äro odugelige och nästan intet alls värde och
flere Gående Sommar dagsverken användas och besparas för
Jordbruket. — Luder bör intet brista, då til Exemplet, uti
alla Socknar finnes gamla ullkiorda Hoftar, hvilka i anseen-
de til detta behof böra sparas, och ägaren til en sådan Haft,
kan vid Luder Fallen, låta afdraga huden sig til nytta, och
därtil erhålla någon R:dr för Ludrat, som kan betalas af
de medell som otvivelaktigt inflyta af fångsten.

Reparation

På Jagtlygen och öfrig Redskap som erfordras til beskref-
ne anstalt, fördelt på en tal Socken bestående af Ett hundra-
mandal, kemb:

Hela Garnen innehåller 13700 alnar i omkrets, hvarlig
fordras 1000 famnar Wargagärd och baläser
på mandalet: — — — — 10 famnar a:
3460 famnar hampe Lina giör på
mandalet — — — — — 35 fam: a:—
2600 Jagtlappar a ¾ aln på Lapen
och 26 Lappar på mandalet giör ibi
räknad grepe — — — 19½ a a — —
Utom detta fordras för hvar Person som
kommer at giöra tienst vid Jagten, Ett
Par Skidon, och et Handspjut — a:

Uti detta behöfs, kan af nämde åbo, utan någon penninga
utgift erhållas, utom fund mätningen på Jagtlap-

Jagtloppsarne kan komma at kasta, och uti all
blifver hela Dispansen svagelig emot nyttan, och sam
heten af Redskapen, då den vederbörligen vårdas.

Slutligen, åligger upsyningsmannen, at hafva
sorg, det all askastning som oefvanbart faller af
blifver i vattendjupet ordentligen vardadt; och i
vad, lik den man, som kan ibland, at gå bästa sä
yttra Salterierne til Sokrens samfälde nytta
af inflytande medel, emot redovisning förmo
Lansa, hvaraf icke allenast, upsyningsmannen
godtgöres kan i en framtid Konas, Wargagården
Jagtdygen underhallas, utan, och Platsen med
Nelige Puder förrosas.

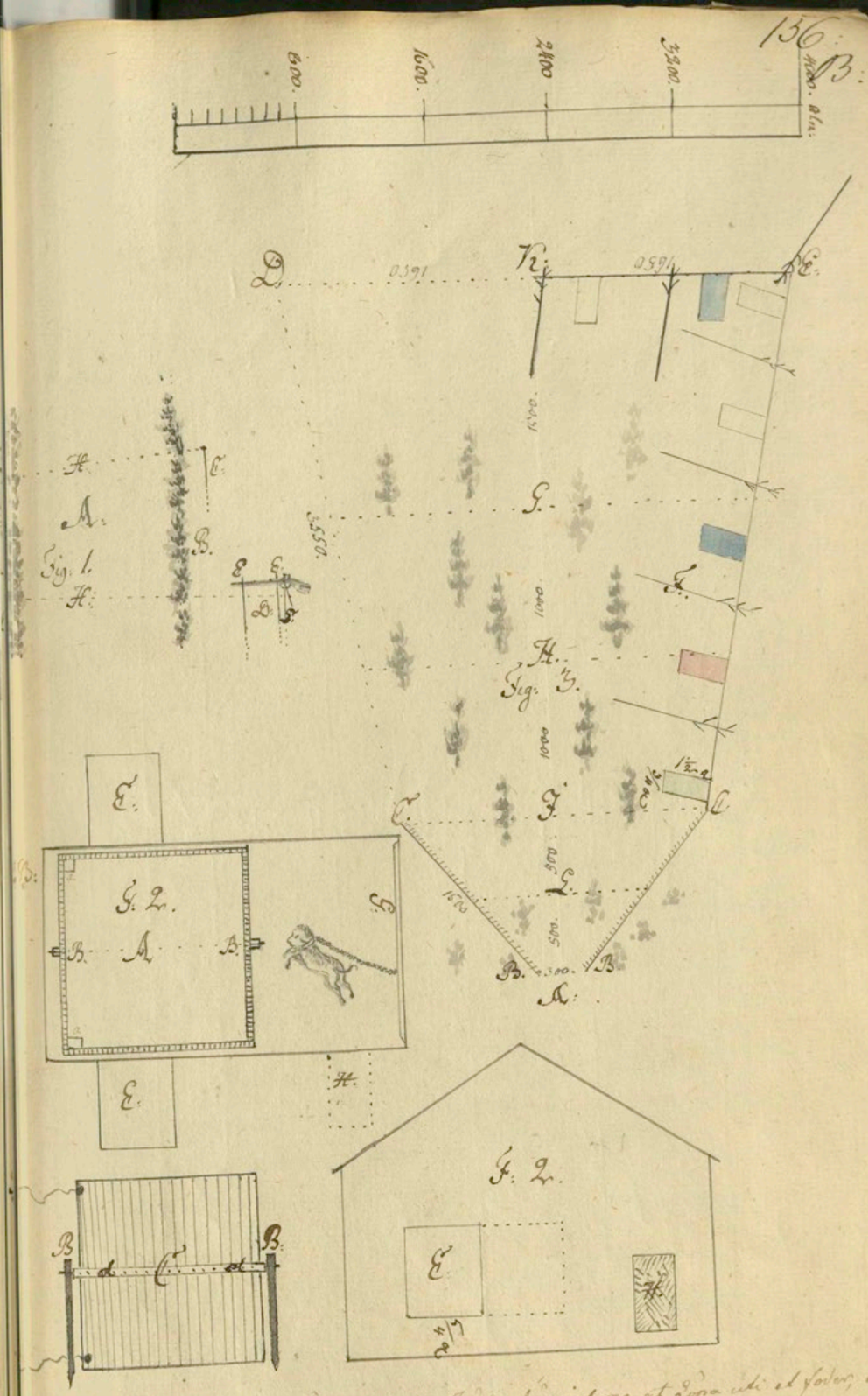

Lätt hörnen å på gröpningarne af 4 alnse bräder för vigterne at löpa uti et fodral, och
Linorne till vigterne I ändarne jämt efter gropens djupletz.

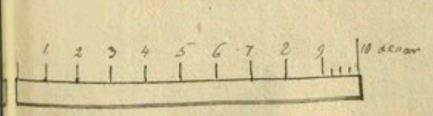

161.

Ewgard och bokhandlaren, med anh. ord. skrivelse

160.

159.

Ulmquisten att besvara, Dan icke ännu
i den ön olika Projekten inflytat. —

158.

157.

137. Juli 8. t. April 1807.

Cirkulerar.

Herr Prof:k. Sylvius
Herr advocatfiscalen Asellan
Herr Professor Johan Edelcrantz 7 maii
Herr Öfverinspecteur Wahlfelt ingesänder k:l: ons gemensamma —
Herr Secrete Wallén aff. d. 8. f:m.
Herr Professor Professor Geijer aff. d. 8. e. m.
Herr Cancellie Råden Afzelius aff: d. 9: f: m:
Herr Bibliothekarie Svensén aff. d. 9. e. f. m.
Herr Professor Hellenius aff. d. 10 maji f. m.
Herr Bokhandlare Haartman post del.
Herr Assessor Borgström.

ärgar och betalsygan, med allt ovidk. förvandt

H. Conda

allmänhetens att besvara, Dan icke annat
at der än olika Projekter inflyta. —

Till Kåsaran.

Då den af Kong. Finska Hushåll-
ningen Sällskapet i Åbo d. 1 November 1905
framställda förfrågan: "Huruvida Kongl. Sällskapet
ansåg det nu brådliga Kåsan både Kopp-
ordande och icke avsedd, Kulla i Finland
Duma med förbud användas? Kulla strängar-
gärdar, besvarande Kåsan, dikar och avallar
svara tjänliga dertill? och om de äro det, på
huruvida jordmånen Kan hvarje slag använd
samt huru Kola de till allmänt bruk införas;
ändamålen: Kan bruket af svallkjon och
svallgärdar, till ägornas fredande och bespan-
ning i stängsel, med fördelen införas? och
om så är, huru skall det Duma bringas
till användbarhet?" är en fråga, som att
fullgöra ega icke gifvare stor mångsidighet,
och Kanske den mindre omständsamma hvarje
af landtbrukkällare, fäller det användbarhet
och återbetalsnad för ofvanstående, om icke
omöjlig

på de förmånligaste ställen, och ingafär att

omöjlig. man vid att närmare
stående af hvarje förnuftigt tänd
landtman, som ämnar för det allmän
bästa, Dan icke den undfalla det upp
märksamhet. — Till att besvara, m
att lofvärd Sättbar framställd fr
som är ämnad at samla, och grunda
på åstadkommandet nyttan och gang
ningen: att afskaffa det nu brukli
fångselsätt, uthan gärdesgårdar, tillvärda
af stören och mindren hyggna stånd. att
denna är en i sitt slag stående landtt
som utom mycket arbete och kostnad
har mångdaligen på flera ställen gann
tidsenl längd ödelagt Lagarna; det fö
och i genom det fortfarande bliswa att
störra ondt än icke synnt praktiska m
Dan förekommas det gamla- och i det stä
införa uthi nyttt fångselsystem är an
ing: Som Dan bestyrkas det af flera än
Respektive och ärade inwånare. Till
sådant förslag, fordrar också åtskillnad
åstadkommas; man som den är giftern

ergaw och betalsyrgan, med att ord: skrivelt
5
allmänheten att besvara, Dan icke annat
af der än olida Projekter inflyta. —
skulder, som gick åtwan i mjuliga de Dualitet
ster wid åskwarenhet och fattningsgårdar,
mdala Borgs, finska fattningsställ
Lagt emot Landaw om de i forsyan nämda
fängelsestatt, och så sitt ställa nöjdt om
hvarandra dala. — man innan gick
förder till afhandling häröm, må nämnas
förr än jag Lemnar ett lemna beskrifning
om ämnen till besvarande Landaw, det anlägg
ande och fästvall; är min afsikt icke der
med, att nyttyrga det gibbillo af allom nog
bekanta slag till besvarande Landaw om denig
sina ägor. Ty det hade flera allkloveer böngn
sedan besvärsmeningen afhandlat. afsikt mön
gig undantagne några få sorten af de till
Landaw svenligen anslagna knåtar, så förbjn
av de öfrige fogo eller obetalet intaga, att
användas på fältet; ty de gåwo icke den
nyttan man eröntaw af dem. utom det fodra
mycket Lind och Trägärdsmästare tillsyn, som
icke är fler av mant förswa. —

[illegible] af [illegible], att af-gårdar
åtwen alla andra besvarande gårdar i sitt
ingn tillstånd skall fordrat fem Dvar-
kvarn
[illegible] på de [illegible] ställen, och ingenstor att
upprätta

4

[illegible] åtan gjey tånder att beskrifwa
[illegible] sorth jårdar, och annat utlanda och
[illegible] som gjey Dalar stammanbar: nyyd
[illegible] och finlands egna trod= och buskarter,
[illegible] utaf alla de trod= och buskarter som
[illegible] fær lemnadt ok, nyttyges hær intet
[illegible] andre, som ær låtkast att odla, utsån
Clemateh och nyttwäx den högsta ål
[illegible] iden allan forestå annatt odlingsjo
[illegible] ær strax och en dan förnätta dett
[illegible] egen förnöjelse.

[illegible] och ärorna emellanåra. Till
[illegible] sådant förtag, fodrar arat åtskaranhet
[illegible] åstundanda; men som den ån gifwen

egen och bebodsgyan, med att ord: öfwerwalt

5

160.

Om stengärdsgårdar.

Om någodt stångsel skall, ansenat och för
sig sielfft alena, såsom swaradigt, fulle
komma med förmon införas i ett land, för
tyder, att stengärdsgårdar borde förtjena
framför wimmark: om icke allmänt lösfall.
att wäl anlagda stengärdsgårdar ägew bestånd
och gör all önskelig nytta, dawon befinnes
wäl intet mygket att säga; ty när en sådan
stammew är en gång lagd, der han ogenteligen
bewarew, der gjör han icke sin tjenst fulkom
ligen. när man undantager de få stunder,
som högan behöfwes mer än hennes eghen
åker, och ängar, och ängsfor att
gjerda

uti october månad. de Dan då gamast utlagd
allan af kowdat nägra dagar uti Julimanat,

[illegible] af 18 stolpe, att af=gärdar
öfwer alla andra befarande gärdar i fritt
ängs stillstånd skall fordras före Dan
kwarn

[illegible] de förnyjaste stallen, och ängsfor att
gjerdas

att alla andra Stångfallsätt, de nu svara
sprod nätter de hålst svara nu; Så
de likväl af tiden; men alla tiders er
fahre, Kan icke i det hela gjöra stångår
någon synnerlig Lada, utan stält öfver
svarelsen tröttsar han vanligtvis ändå
sprod Smaran avid Kommen till stång
ar, nemnaligen: stenbrott allan bergb
ginne nästan öfverallt omätaliga till
Så i Stor=furstendömet finland, som
afrätt öfrerviga Provincier, ehuru här o
Kunda svara nägot afstånd för stång
ningar bakan fullfatta af sten, icke o
fula och ofryggaliga till utsende, utan
sinsemellan grad=och ändock vältan att fram
och utvidga sig; dock gryunar stenbrotten
undelst de minsta nyt bryttande och d
sprängande Kunna förvandlas till
bedbrytning. och i gruvor att sådant be
fullta an otrolig stor mängd gräften åtg
till stångärdsbygdan.

Om jag säger, att stångärdsbygdan Kan
anläggas i stort: det är, till att allmänt
tagligit bruk, taggas omkring 4 svar,

[illegible] och arvoda mervärdare. Till
sådant förrådag, fodrar svål åtgärder
åstadkomma; men som den är giftvar

16.

ängar och betesbygar, med att ord: öfverallt
der stängsel äre och böra svara, så väntar
jag mycken motsägelse. det Kan och till en
del medgifvas, sådy, till att anlägga stån
gärdsgärdar uti djupa skogar, emedan och
ingen; den svarar sällt ingen kostnad emot.
säger det skulle lätta sig gjort, så fodra det
likväl mycken kostnad och skulle blifva
för den mindre bemedlade all förvärkbart,
allan och sprädigen Kunna svåra skälla af
någon. många torde svål och så tillförenlig
svara emot detta mitt yttrande om stångärd
gärdsvad förmodeligen invända; man kunda
säga till Exempel: att de minsta att stort antal
2 qvadrat alnar af sina ängar och betesbygar.
för det andra: myket bergsprängning som skulle
svara ondvändelig för att Complettera att så
stort antal stångärdsgärdar omkring det avid
löftiga ägor; skulle medföra en alldför dyrb
kostnad. men vid pillen dock dessa litet mins
ladorna jag beder anmärkt skulle jag säg af
handlar. männa dock ingenting Kunna anföras
denna brist? jo, utan tvifvel. man svarar
af

den mäste alltså ofrom ängar, så förändras
denna olägenhet.

uti october månad. då Man så gemenligt anlägger
allan af torrdat ängar lagar uti Saltkumar,

af [illegible] alla, att af=gärdar
öfrom alla andra befintliga gärdar i sitt
ängs tillstånd skall fordras för svar
tvenne

[illegible] uti de sämsta ställen, och ängsför att
gjorda

af åtskaffenhet, att nyttjat sno förut
förmynderna emot wanlig gårdsgärdan
portion; ofta som de äro tåta och hög
men en stengärdsgård som ännu är
och fastare matär. Jemväl hemmen syg
tagen ännu mer sno sin tillflykt för
svårdrabb vadhet: jämmer sno två fast
jämmer frukbarhet, ~~medan~~ medan
är gifvit att sno undföder åtan
Salo- och Swanfvalatrakterna gantska lo
sov man altid gemenligen gräsvangst
fällen der nyttjat sno lägat öfverv
Således är detta en orsaktning för det
stengärdsgården med sin fat bortlagit
åtter hvad den dryga Dagsverken Källs
föra förslagen hafver, att anlägga stengär
gårdar, ja om det vore nyttigt öfver
och allestädes, der stenar äro nödig. D
andra ide gamsorat mot all den stora
och förderf, som de nu brukliga och
mäste orsaka tiga gärdsgårdar af
sov åstad Dommit, för hvilka förfäder,
tida och afterkommande. i stället
jag icke beskrifvas säga mer än det sk
anläggas i stort: det är till allmänt
tagligit bruk, lagdt omkring åkrar,

och förderf, som de nu brukliga och
mäste orsaka tiga gärdsgårdar af
sov åstad Dommit, för hvilka förfäder,
tida och afterkommande. i stället
jag icke beskrifvas säga mer än det sk
anläggas i stort: det är till allmänt
tagligit bruk, lagdt omkring åkrar,

Innan man börjar att anlägga sten
gärdsgårdar omkring sina ägor, är nödigt
att vidhålla att rota förvarst vätta Kallmarken
så imellan sina och sina grannars ägor, hy
mark Källs man avbrända förjöfvrat, eller
annars dubbat möda. Derföre måste hvar
och en landtbrukare eller jordägare rota
förvarst sina vatta Rög-gångar eller Stor-
skiften åtv; i annat fall, till sådant ända
måtte vinnande, anbiter undertecknade Landt
mätaren sitt bistånd.

Nödvändigtvis är hög och stor jordman
tjänlig att anlägga stengärdsgårdar uppå,
sten som på torrare fällar, såsom sten
och bergfaltig mark. men min Projekt
är egentligen för det förste: att anlägga
stengärdsgårdar omkring alla åkrar eller
gärden, och det för en dubbelt orsak Källs.
vilja alsmäst att hafva utstängsel så förr som
större Donatur, utan giftorm sol och lätt,
att fritt tillträde för Kreaturen. dock
hindrat ingen härmed, att anlägga stengärds-
gårdar förvarst man hälst hvilja omkring
och imellan sina ängar och betesbygar, men
det
den inåti eller åkrarna ligga, så förr Domen
dennes ålägganhet.

uti oktober månad. de Den Då garnast utlagda
allan och torkat ingå i sitt Saltkanat,

att åtskilliga ägare, att åt-
åkrarna alla andra tillhörande gärdar i fritt
ingen tillstånd skall förrdet för Kreatu-
rerna

ju de förnämligaste ställen, och ingalunda att
gjorda

det är att märka: att de böra läggas
vida linier som Ko Dar, ifall
ingått angivnas än högsta nöden fordra
De flesta arbeta Carlar mäste nögorlun
Denna bygning hvar en stengärdsgård b
anlägges. Som Hvarmed förfares i Sm
södra orter, där stengärdsgårdar äro n
allmänna, bruk, nå med
vara den bästa att åstadkomma, nam
man sträfvan att kostbästa stenen
sten innan annu jorden har tillf
tid som fallit, nav inga andra syssla
det) för att framkomma så fort
sen. längd sten den stengärdsgården
bliva, där å ena sidan lägges den
ändamålsenligt behöf framkörda sten
sten navnas intill, och de minder
dem. Så gärna man, göra ingen anm
med för stengärdsgården, än att borttaga gro
stenen att spridas kjörs, men så
allan sprida Carlar, näste öfvera sidan
undtagas i likhet med den andra. om

anläggas i stort: det är, till att allmänt
tagligt bruk, lägges omkring 4 Kvar,

och gärdet och använda emellertid. Till
sedant förslag, fodrar ock åtskillnad
åstadkommas; men som den är giftermål

11

16½

gården, allra nära bid tillfälle, lägger dubbla
stengärdsgårdar 2 alnar ifrån foten allra bottom,
gar alla afsvarvningar och 2½ fjärdingar hög.
man annan sorts stengärdsgårdar som Dalkarl
vilja; lägger öfven 2 alnar breda i foten
och 2 alnar höga, undantag sluta allra gärna
på annan sidan; man denna har icke den svag-
Skifte, såsom de förra. I Carlar lägger
vanligen 12 famnar dubbel stengärdsgård
ed dagen. och afseen I Carlar lägger 16-18
famnar enkel stengärdsgård på dagen. — Jag
har också fått på många ställen, att famn
har tagit den nya Dalska storleken och lad
afsvarvningar den nyanlagda stengärdsgården, i
stånden, att dessa fälla höja och famn
sammanbinda den samma. denna för skiftet är
mer fadelig än nyttig; derefter, att det gröna
som ofvan fältig ordentligt ovägnar uti den nya
lastade jorden, dit lordan Konungen att af-
lada det samma; Salarde nya klattra och
afsvarvningar, i synnerhet åren, som deraf
får en synnerlig böjelse, Carlar med möda
intaga. emellertid, lagde intet någon jord fram-
Den inåti eller afsvarvningen, så förändras
dennes ohägnenhet.

[illegible] i oktober månad. de Dan de gamla nedlagda
ellan och tordat några dagar uti Solskenet,

[illegible] af nya halmar, att af-
afsvarvningen alla andra befarande fasar i fält
ingen tillstånd skall fordras för Kvar-
[illegible] varande

[illegible] de sämre jordarna. Detta fältet
på de sämsta ställen, och ängsfor att
gjordes

det är att märka: att de böra lägga

Om ämnen till lefvande häckar och dess planterande och skötsel

Betula alnus.
Dll. två finska: Lappä.

Dlbladet växer nu allmänligen på fuktiga ställen, mycket i kärr, men det fod af naturen icke kunnat fästa sig annorstädes än i kärr, kommer vi dock tillgälv genom försök, kan jämväl albladet att godvilligt växa hvarest vi hålla henne på annan högplanteran angår och beträffar. Dvad höga kanter är det intet värdt, att använda någon sorts med al-planteringen.

Det synnerligast är att Botanisterna intimt albladet med att såsom välförtjänt löfva att användas till lefvandehäckar, detta och längst ifrån mig, att hvilja Dllkärr hvad dessa kanter män angår i detta fall kommer allmänligen att vårda. Häri kan jag dock intet underlåta, att yttra mina tankar om det allmänna sätt, att

[illegible] och använda [illegible]
sådant förfarande, förrän det är försvarligt
åstadkommas; men som den är gifven

Quercus robur.

använda albträdet i stället af Ekar till lefvande häckar, jag tror att alla de, hvilka lätt äro att förvärka arbetet med dessa alldeles planterande, skall stämma öfverens med mig berättiman, att ovillkorligt all användning och försökt, att plantera albekar till lefvande häckar icke ens kan vinna det ändamål, att ifrån hvarandra hvarken; utan endast på några år, och med mycket olikt utseende utan hvggning, som en tryggsäkra förnöjer ögat med attraherande. utomdet är det, att djuren allmänligen i sin enfaldighet, och synnerligen de högtvångande albträden i sin ungdom att förblifva en risig buske; det är, i en ändlig fängenskap i sitt växtsätt.

Det sätt hvar nyss gifvet, att förskaffa sig lefvande häckar, som billiga är högstammiga träd är så vida jag vet, icke tillräckligt författare beskrifvet; om sin ovanlighet och på sin tid goda hants, kan utom mig en framtid komma i stånd den af någon kan vinna lifsall. de första planter bäst af frö; till det ändamål, tager man af Ekoxar kan Dottan i slutet af September eller i october månad. de kan då genast nedlagd och torkad några dagar uti solskenet,

[illegible] af vår sättes, att de häckar
äfven alla andra lefvande häckar i sitt
unga tillstånd skall fordra sin vård
kvant

[illegible] och de finnaste ställen, och ungefär att
genom

10

det är att märka: att de böra läggas

12

Om annan till besparande gärd

14

eller äfv att lyckas emellertid, i händelse de
de en gång, men då Dammen planteras
planteras nytt och begynna att förgå
man snart af erfarenhet, att att föd är
väg, till att frambringa en planta
ett allen träd. men att göra sig för
om följden däraf, har jag funnit för
att åtlägga en hel allé, som anno
sina från innan sig, i stället för att
föd. Det man vill påtala är att lägga
lägges åt att gifven rätt linia, som
ligen tillåtet. Längs åstad planterad
en gröbotten en half aln bred och 1
sedan nyttja det jorden, då den nyp
tomten har lagat, att den mätta bli
lös och tjenlig att plantera ~~det~~ eller bes
mitten den lösa jorden, drages längs åst
en fåra 2 tum djup, med att yttanför
tyg, gord af gärn eller hårdt trä, fyll
nästan i foren af en halfhög så det m
gen last. Uti denna fåran läggas al
Kallaren att sprunten i från hvarann
sedan i jämnhöjd med fåran. I detta tillf
kommer man denna förrättning åstad
nästföljande sommar tillse arbeten lägga

Reparera och ersätta innevånaren. Till
sedant förbjud, sedan arbetet är afverkat
åstadkomma; men som den är gifven

29
172.

Platanus occidentalis.

27
171.

(D) äro blifvna imellan sina

26
170.

25
165.

nu afstorfvad man, om fröen har Dammit
sänt nytt, hvar om icke, nyttjages däreftör
till återvinnande har Dammit nytt förmått,
måste användt från tillsyn i fören de
hvarandra, som den äfven lätt med
Jorden och stadig Drift; för att få en liten
Dikning att medföljja roten, dock in
planterad på de ställen som är för långt
imellan. Kallare än att sprunten, bör hvar
den dels planterade, eller det stället af
på nyttjamma man ständer. ida allen
tillåtet man än en stam att nyttjavinga
från en rot, om icke på man sidan på
något ställe den fyllest af öfning tvenne,
anmärkt, stod allen flere stammar i
från en rot avvägs de ställen rätt nytt. stod
allen högst två är tillåtet den nyttja sedan
att avvägs som han vill, sedan bör
den nyttjedrifvet till 3–4 alnars höjd fa
mar, hvarefter de öfvervakas att
nativand förlorg.

Det förstås af sig sjelfft, att af sådan
öfven alla andra lefvande sådan i sitt
ungs tillstånd skall fordras för den
kvant

ställen, och ingifver att
gynna

10

Det är att märka: att de båda lägg

12

Om annan till Observande fäl

14

eller uti att Luftet vänd. widfall

de en ovänen. men då Damm

16

Swarande bat, tramp och all annan ö
detta på minnet en gång för alla. after
Methode erhåller de af mig Dalla
fädan: i ställe sitt förig tillstånd Da
så upprätt en ganska hög ålder. det
intet naturens lag, att upprätta
i så stora linier, men ibn fallan t
wi naturen hjälp, Hvom ja Datt d
det närmaste intill förvandra; after
mare än det wänj jag här förslagit
Hvorm Dan väl komma naturen nä
i detta ämne? wän avalbart findrar, a
widare fortfara med förut utlagd,
man Continuera sina försök med
allmänt plantrants, om intet stället
under avattnat hela året, ty då blefwe
det fruktlöst; de plantras hälst om hös
att Kwanten i från förvandra, upprät
efterhand i likhet med de förra. Så att d
sedan kunna utestänga Caracteren m
slätta stamma och intet mera än hög
liga gewächs eller gemen. Hwad plantra
sättet wid kommer, taga de unga alle

Pentaeuus oxyeeanthea.

(D) B-ii blifwa imillan sina anna

eller buskar upp, med så ostyrmyndiga rötter
som möjeligen så kan, och sättas i de
kärsare med i jorden på sina ~~fö~~ nyss
fällen, än där de förr stå stagit. dessa
fällen äfwen för alla andra träd och buskar
wanlig plantering sätt, som förekommer
uti denna min afhandling.
I allmänhet förestriwes man att till början,
sätt, hwar och ett träden förbplantad genom
rar som utom skälet med i jorden. man
frågar, hwad denna stam blifwer utaf
en? jo, den minsta delen stammen, det är,
de stöfwen som rötter, grenar och qwistar
ny till ett träd; man i samling, förgår,
ller dörrt inom några år. dock om någon
rd förmån hwill begynna sig utaf detta
plantering sätt genom stöfwar, han skall
ny allmänningar ungefär tio De som stam
ägnar, och har gren och stöd bard, dessa
nyttas till 3-4 alnars längd, i nedre
ndan wässes de på ena sidan, men icke
id flera som ordinarie sker. om ovanstå
t Dalen är utan jorden, jorden väl med
tt gräswext, en halt aln djup, hwarut
de stöfwen nedsättes lika djup. detta sättet
ger de snarsnygaste stallen, och ungefär att

gjorda

10

Det är att märka: att de böra lägga

12

Om annan till läsaren sägas

14

eller uti att läsaren vänd. midsatt uti
de om evärden. man det Dam

16

18

Pervatten i frön förvarade, äga synnerligen
till skamfärdar. — ett bråkat fördrag
avägsen, utan tror befordra den; som
sker utaf den rödgula fästen, som
sedig avärdad af Linné, och med till
en mättelig skugga, nedträngd till grä

Ulmus campestris.

Alm.

Almträdet älskar en god jo
frisk inåt sköna bärar och sumpiga
älskar mer lung än stormvåder. i an
till norden Folkhögden är almen en
att byggnad bråd, och finnes i de allra
på torra ängar som har minst att
sig svart brun jord, och ej ligger fö
rikt öppna för de skarpaste avärden, för
almen åtnjuta så väl, som närmare
fortplantas bäst genom frö; som mog
juni. Samlas i stort avärden och Dan
gamast allra i September. Till läsarnd
utsår man det frö nygott bästa är

29
172.

Pyrularcus osseocanthea.

27
171.

[illegible] blifvit emellan sina annar

26
170.

25

24
168.

19
167.

medan minders dalen är fördda, i dragna fåror
tillredda på samma sätt, som sagt är om
alträdet. blifvet dalen gärdar tata noj,
nygrynsat de till stamgärdar, emedan mäst
de Pliggat, det förra sättet är bäst.

Fraxinus excelsior.

Ask. Swensk. Swenska.

Alträdet avgrena i god, af mer stora än
vanlig jordmån; det avgrena tämmeligen
ort, utgärdar stormvåden på öppna fält,
bättre skära sig och nyttjas en hög ålder.
trädet bör ej planteras nära åkran, för
de avid utgående ~~ätter~~ rötter. fortplantas
alltså af sådrat genom frö; som blifvet
rogna i october, och då böra så innan
jorden tillfryser. Till stamgärdar ~~[illegible]~~
utlägges fröet i dragna fåror, som först
rändt är, medan ide plantor är mer vill
skära gärdar, ty de två för grov vårtan avan
att, men nyy sommar ide förrän andra
våren. ovattning är ej nödig, men i det fall
torrt

10

det är att märka: att de böra läggas

12

Om ämnen till befruktande gödsel

14

eller äfti att befrukta vem. midfall ska
de om ovåren. men då Damm

16

10 " 1 A +

20

bortkvänsat ogräsfrö, som annars
den långa tiden frön ligger i jorden
förgenomsjat; det hindrar tillväxt hälsan
ogräset hindrar några frön att
nyttor det sätt, som gäy förskriften
delst gräsfrönens nyttjagande, på sätt
sätt äw avid beskrifningen om albrön

Pyrus malus.

äppelträd. Swagyat. svildagyat. på finska: Om

Gerilda äppelträdet, svägren på ol
mån, men trifs bäst i sandblandat
mylla. svill intet fort på stormiga
ide allen på låglänta allen våta
Gerilda äppelträdet äw och så ett av
frön till befruktande gödsel, både till
vid gödsel. — Gerilda äppelträdets frö
ide insamlat förvaras sent på hösten
som ändå bör ligga någonstid att efterm
innan man får utsaya det Kärnor, om
ändamål valla tiden att utlägga sina äpp

29
172.

Prunus avium.

27
171.

(D) är blifvit emellan sina annars

26
170.

25

24
168.

Kärnor, såvida avinteren tillåtre dat: hvar
mide utlägga de om ovåren, så snart jorden
låter arbeta sig. Kärnor läggas i dryga
kärl, en tum djupt och en hvarifrån i från
hvarandra om det fall blifva en stamgöd
som skall man hafva en skiftgång läggas
Kärnorna längsen att skilla, och klippas allen
gärna, åtminstone på båda sidorna. jorden
bibehåll på samma sätt, som gödsel om
ekträdet. — att använda det avildsväxande
äppelträdet till befruktande gödsel, är ännu
de allmänt bekant, om ide alldeles nytt.
at gifven goda gödsel, ide allen hindran
vaxträften, åfven kan samlas en mängd
frukt, om gödsel får svaga förstånda.

Betula alba.

Björk. på finska: Koivu.

Björk svägren allmän, och i allslags
ordmån: i dåsig jordmån förstå den ide
gynnligen avsål.
stortylanta bäst genom frö; Som mogen i
slutet

Vidlan svägren sällst på de finnigaste
-ställen

10

Det är att märka: att de båra bägge

12

om ämnen till läsevarden gäll

14

eller äfv att läsetid vänn. inträffar

de om vårvåren, men då Damm

22

slutet af augusti. till den ända
bägge gynnas af större bjudar, som
vila af frödrygg, och bort at några
i Februari, äfsår i September, i
fåror, fåtts som at-tvådatt beskri
innehåller, så blifvan dyng gö
gödsel. man bör ej stå tätare än
arter i mellan, om de annars fått näg

Lolium Robus.

Ex. afs finska: Tammi.

Utsädet avägas på medelmåtti
lands mark, på en med myc
blandat ler- eller Sandgrund tris
synnerligen väl.

Det är lätt att förtylanta Gån gan
väl mogna ällon, som nedströdt att g
i jorden, hålst sprätt en nyrädt ängd, S
fälla kunna sanas till läsevarde för
och ehuru man Gånda vädna i gnom
på det avarabtigast, så är det mäjsande
mödan värdt, att använda mögod för

ärvål valla tiden att utlägga sina äng

Dactylis cynosuroides.

De äro blifvna imillan sina anna

anna i flera hänseenden så nyttiga gräs
ing, om intet de förnämsta förbud Dan
andra arbetskarlen, som bortflyger nästan
lla säd som kastas till hans förgäfves
ödiga slitvedskay.

Juniperus communis.

En. Enbuske.

Den svårgav i all slags torr jordmån.
skugga och på öppna fält. om jag be
kriver den, såsom tjenlig till läsevan
i hägnad, så har jag anledning att besva
dessa; dels att Gården hon dand dertill,
men här förnämligen till andra åsen
de nyttiga ämnen nämligen: den som
var och Dan afstå att stycka nyckloja
ved, allen Dan skoja nyy att stycka på
stunaden, pärsen eller minderen till an
Envylantaga; Dan den med förenän bäst.
Bären mogna i September, bären samlas löf,
från Evammad ett af bären, Sanfrändsilja

genom

Vilden svägen hålst på de fämnigaste

-Hallen

10

Det är att märka: att de böra lagras

12

om annan till laserande jäsa

14

eller äti at kastas vinn : Cl. 11 Cl

24

genom aratten. Samma höst får sedan
på den nyplöjda jorden, lika som m
för aratte eller ärtter, och nedharrar
fället behöfvas ej fredas för andra
Creatine än gatter och Swin, ty de för
bita Enen och de sedvana nypbörjar
följande vår nypp Commun Enen gr
dess aragre fort, vatn, långa och n
alla med en stam. Fulla på några
svara glatt nypp Commun Enen, då
de några grona sig; då näste sidog
af skära, åfvenså omkring Cantaren
plantagen. efter några år fodlöpp
den Enen till och med användas t
sjunnelstånger, åfven som till p
inhängnader omkring hyddan.

Ramnus cathartigus.

Gatapyyal. nasl björk.

Gatapylen aräger hälst i torr Sa
kar, allra i Sandblandad jordmån, på
ar
de
äfvenväl valla tiden att anlägga sina nyp
kör

29
172.

Evataeus oxycaeantha.

27
171.

Dess bär blifva imillan tina annar

25
170.

svarta fullen, och på öfra gula. sort
plantas af frö: bären mogna i oktober
frönen taga ut af bären, dan får ynggl
eller äfter några dagar bindvig tor
får; dragen gäfver en tem gäst, at Evarta
i från hvar andra och öfvervintrar. Gdagtan
är i synnerhet att väl gadande träd till hä
vande gyllen, på andra träd= arter dalan
lij i så många stammar som denna, och alla
vary ne rätt nyy, blifvor således goda
kiffgående utan all Klippning.

Pinus Abies.

Gran. på finska: Kuusi.

Granen aräger hälst på några god fäktig jord,
dälden, äfven på torrare fällen, men
aräger der med mindre framgång.
Jord ylandas bäst och skjutsammaste genom
frö; att de äro mogna om hösten, synas af
Kottarnas bruna färg, och dan samlas i
oktober månad. Kottarna inläggas i ett svamt
rum

de frön gemenligen blifvor en nöt
rändig
arter

Vidden aräger hälst på de fuktigaste
fällen

10

Det är att märka: att de böra lägga

12

Om ämnen till kasvande säd

111

26

vinn, då att sått golf, eller då någon av
för att bortat några dagar. Hvid m
vidrörande åtfallen hvat vid de tr
grandottarna, om man någod gun
från imillan handarna afloðat
sina dtija avingar, de borthförer då i
vädervat, hvän göre vana och förn
i att speolara vinn tillo man bo
dem. Då detta sätt har gjy sath, ut
grandattan Ylod god frö. — Grau a
förtroffeligit trad till kasvande sa
säden då skog mark. Sindrar gr
vorgten, så vore det mäsända id
ligit, att använda det ondving åu
och betshagan, dock om en af vadat
gevistning i aktagas, förkommas u
all denna olägenhet.

Hvill man af grau anlägga kas
säder åti sina inre skogbevägsta
eller dåremöring; eller ock om det
fältet alenast intet fältet är för
anlägged de sälunda: man lägger
sådor i så väl linia som de dan

Mar, allen i sandblandad jordmån, f

ännväl rätta tiden att anlägga sina äf

29
172.

Dravtaeus osmeeanthes.

27
171.

gäden fält bliswa imillan sina egna
ägor, hvilka det ingenting i det hela, om
man dock hvar honom ondving en sten eller
bergklippa; men åter om han fält ökyfva
en gränsbo fältnad imill 2:ne jordägares ägor,
lärer serdeliger någon sådanna bröststen få
äga rum. Långt åstre serdrat, uppstagas an
tem storleva, och åtminstone att Dravtaebond,
innan uppehållet om hon är säd; hvarom
de, dvagte ~~dvagte~~ ändå nidstöti en sära an
tem hög, dervid läggas gräsen en tvehand
i gräsen hvarandra, såvan gärsfället med mull,
hvarefter anläggas båda gärsf och svär. om
hvarefter anläggas båda gärsf och svär. om
hvarefter anläggas båda gärsf och svär. om
gräsen är bäste tiden, de komma då upp
första svären, bör fördas för gräsbet bat
och andra Dravtaebet dvang. efter dvänne
är förlopp, efterser man om gräsen har
kommit upp i nabda, om så är, uppge
det an och annan gränsbo, att de gränsbo
måtte få Dravtaebet mellan vänn. åtvem
den de åtvarsfördigt upp komma gräsen,
uti andra och tredje året, upptagas med
ondving och inplanteras på andra befosse
vande ställen. Hy åldren gräsen är nog

Lindiga

vändig

arten

hellan avägen fältet på de finnigaste

ställen

Det är att märka: att de böra lagga

10

28

tvätja att flytta. granfärlarna in
efter hand, till några alnars höga
sedan öfvervaktarnar att vattnet
Ett sådan sätt utsätta granfrön
medra, som emellertid kan ena efter
andra har försvunnit och till bardom: sim
jag icke anser en nödvändig sak; ut
har jag icke nyttigat detta medel. om
om någon skulle begagna sig däruti
bäst på stenvara ställen och får vi
mer än ett timm tjock om den icke
upräfiga. men, huru nyttig gjör denna
betäckning? jo, säger det: den ställer
till, hvilken de små granplantorna för
gätta, och förnärva den för avinterna
jag minnas, att Solen gifver lif
vänstrådet! avintrutjölden sedan alla
granen i sitt unga tillstånd.
Jag har förrättad åtskilliga både sån
och plantorinsätt, och däribland gran
med god framgång, och utan något slag
tädning. Således anat hvad jag säger

anlägga
sådor i så väl linia som

klar, allra i sandblandadt jordmån,

ännu rätta tiden att utlägga sina

Pinetaegus oxyacantha.

Hagtorn.

Hagtornen växer i flera olika slags
jordmån, men hälst i stor sandblandad sva
mylla, i backar, vid gärden och på de
mest öfvervintra fällen.
Sådd blandar lättast genom frö. Bären
mogna i october månad slät. stenarne
ligga ut af bären, den utlägges genast
klar och lindrit torkat några dagar.
Hagtornen är en i bland de tjenligaste,
att använda till befrvander Risfästen.
Hagtornen är mer sällsynt att träffa avild
växande, ty den tåler icke gärna för sig
att nätvan; och bär mäst genom fogelar
förmyllande, som hvar förtärat bären och af
dem ut sår.
Skall man anlägga en hagtorns häck ute
på fältet, så är nödigt, att någon tid förut
tillaga den jord hvarutå häcken skall stå, allra
från utlägges. Således, när ängarna äro
slagna, gödt inbergat och Kvarnen några
batat.

30 aw. — sådd
genom frö: Bären mogna i october. stenen
sådd lindrit ut af bären och den genast
utlägges

vändig

arnen

Hvilken växer helst på de sämre
fälten

botat. gjöres på båda sidow 2 alnar
dem gården skall stå, längd efter
af ändarna storlek, så att det blifver
alnar bred imellan båda dessa diken
kanten; på detta millanrum: lägges
den från båda diken upptagna jord
tvesen sönderhackad genast, omgräfves
paw gången någon tid imellan, att jor
för sammanbrinna, blifvera blandade
tjenlig att utlägga på åkern utlagd
säden eller frö i oktober eller November
intet avinteren hindrar det. Sedan
den botna jorden nytt i form af en
öfverunnyss gjöres den ängen klar
uti hvarje är fåra 2 tum djup, som
läggas derute i en tvärhand i från
dra, ty de komma icke alla nytt, om
Dessa längre rum föreslås; fåren gö
med samma jord. andra eller åtminstone
efter upptagandet hafwaren, då jor
sen lagrat i jorden något öfwra att
halft år, medan samma tid bortbrändes
ogräset. andra höst eller wåra sedan
nen som ägt, efterses om gården

anlägges

sjelfwa i så väl linia som på den

klar, eller i sandblandad jordmån, p

nödwändig, att

ändeval rätta tiden att utlägga sina ä

Det är dåt med en hy afwattring imellan gå
dagvatten fälla måste den inplanterad eller
lere, som kan upptagas på de båda fall
n i samma fåra, när bör och på torrpotat
längs efter gården afskiljas, åfwen nägot
på sidorna att den måtte blifwa båt, dessa
ser så åtminstone att gåwa är, och sedan fri
ifrån. — Fälls gården anlagd på torra
allen, är att sida nog 2 alnar ifrån dessa,
hvid hvilken efter är nödigt afstånd gården
torr och låg. Gården fordras för Creaturens bät,
lla den blifwer 3-4 år gammal: Sedan fordras
an sig nog sjelf, och som han är bygdsvan by
vägvand vand de förfaligaste trygga awägen
ch Creaturen emellan honom. Sjelfwa den
rymma och wesentligaste awägen, han gör sitt
ster att förebygga anfall på en sådan hagbevux
hägn, måste med bägd skelleras och loja hål
and enda förbi.

Nyttjandet ägaren gör sig åtwädjning dermed,
t från Skottland införskrifwa unga hagbevux
åkan och låta plantera den, men ofta
ommer dessa buskar likasom alla andra
d och buskar till och med fordade wettre och
vidvända

— — — 30 åw. — fortplantas
nom frö: Bären mognar i oktober, frönen
vårbar lindrigt åt af bären och kan genast
utlägges

— — — —

arisnade stammar. så att hela plantan
står i fara att förgås; taden mån
tillskrifva en och annan orsak utom de
tvänne som vore det värd en sko
dubbat nytta, att inskrifva svål
bär, och ifrån dem då skall som först på
man tycker det är länge att vänta, in
man får någon nytta utaf de sådde
af frön blifvit utlagde. men i sam
mindre mer än 2 år för de som af b
blifvit planterade, och de fåror öfverg
de sednare i vägen, ålder och tvetyd
är satt i allmänhet: och borde förs
medelsamma planteringssättet.

När en hagtornshäck börjar bl
ja torka, drifvit fodrar löfva många år
gan står i stora jordmån, afhuggs
alen i från jorden, nyttjar gan
med dubbelt styrka. denna hugg
förnyar flera år der efter. då sådan
frost en hagtornshäck kunna uppnå an
af 200 de år innan vatten åtdöd.

anm. hagtorns häckar bör klippas om vintern, att ma
myckt bättre kan bruka kniffa dit vid som af klip
att det ej mätte komma ut i hårt. ty det har hänt att
ogon har dött ifrån en stomtagg, som kan fastnat vid

anlägga
språng i så väl linia som
lika, allen i sandblandad jordmån,
ävenväl vatta tiden att anlägga sina

Lund d. 10 Dec. 1808

179.

33
174.

Acer platanoides.

Lönn.

Lön växer i god sand- allad lerblandad
fylla; i lund, i hagar och vid gården.—
Lön hörer jämnåret till de bästa träden,
som växa alm med flera, och kan sättas på
samma sätt som de. frönen blifva mog-
na i September. och då lämna sig på trädet
sjelfva i dungar sådan, och kunna till hag-
vande stammar sådan.

Sorbus aucuparia.

Kön. på finska: Pihlava. Pihlaja.

Kön växer helst i torr sandblandat
svartmylla; på lundar ställen, på hagar
vid gården. trädet växer ej länge samt.
men på det ålder kan man icke väl
nyttat öfver 30 år. — fortplantas
som frö: Bären mogna i october. frönen
vässas lindrigt åt af bären och kan genast
utlägges

växer

Pihlan växer helst på de fuktigare
ställen

arbrunde stammar. så att hela plantan
bo. i land att torrad. [illegible] do

34

utlaggas i dragna fåror, på samma
som förr nämdt är. nyss nämnda
lefvande stammarna.

Pinus Sylvestris.

Tall. Furu. på finska. Mänty. Hon

Tall växer i all slags jordmån,
i vattna Moja fällor der han ide
torfvor; men i höga starka bar
sandmoar växer han med bästa fram
fort y lyckas bättast af frö. Så
om vårarn Rotterna Dan samlad
hjelpen avintermånaderna, af förna
oldat vem, tills några dagar förån
gevill så fröat. då bredas de på samm
sätt, som sådd är om granplantorna,
vården så snart Tolan un nätna gro
utlägges fröat i dragna fåror, m
djupt, öfverrensgltas och efter det nyss
dana till lefvande stammarna

[illegible] i så väl linia som [illegible]

[illegible], allan i Sandblandad jordmån, p

[illegible]

[illegible] väl valla tiden att utlägga sina

[illegible] okar Svea Land
[illegible] dan Svea Fors

[illegible] Finska.
[illegible] Skogsväxter

inkom d. 10 Feb. 1808
179.

35
175.

Om diken och Wallar.

Om diken och vallar vill jag intet
något tala, utminnande intentingen
att deraf varom, tag de äro de minst
nödiga af alla plantskolsätt, och sedvan
vanan nyss nämnd samfat.
Diken och vallar belöna icke det mycket
arbetet som på dem användes, äger intet
bestånd, icke heller nätstänger Kreaturen.

[illegible] skogsväxter [illegible] är nöd
vändig
arbeten

Vinkelen väger hålst på de sämsta
ställen

ordinarie stämmor. så att hela klaganden

34

36

Om Wallhjon, Wallhundar och Wåm Stångsell.

Wåm wallhjon och wallhundar, som
warit i bruket i forn åldsta tider,
hvarte wi nogsamt uthi hi forsk-
ning och detta bevis har aftryen i sin
lommit till oss i närvarande tid
wallgång är af tvenne slag och
bestå: 1) att förswarare
skogaturen för wallhjuren skall
låta bokstaven bita på ödmarken
rest de hålst hevilja. 2) att swin-
skogaturen, att bita på fyr Sadde-
lade månader. Förbinna till det
må inne vatta Sallad wallgården,
till det sednare wallhjon, och derun-
att gemensamt namn Sallad wallhj
någon af sorntidens wallhjon, hav
nadt ok de swarskaste åstordomar;

Wåm, allra i Sandblandad jordmån, f

wara wanlig, att man

ännu vatta tiden att utlägga sina

Sverige Svea-Land
Nordlin Svea Hord

ankom d. 10 Dec. 1808
179.

gh Finska
ns Salpeters

de Cirkulations

wara verke

37
176.

af de andra, förmodeligen största delen
vara wi ingenting, ty allra är nödigt
att veta, man det synes tydeligen, att de
blifvit qvar vid den allmänna wallgången
hvar och en började att inneslånga
sina ägor.

om nu det brukliga stångsellsättet
skulle, och i det ställe intet nytt in-
kom; är wäl wallgång ondvändig.
Skulle om i Finland inga gärdsgården
af något slag får existera, måste den
tidtligen undvaras att förvara antal wall-
hjon. Dessa alla, eller hvar och en för sig
skall, skulle förvärligen kunna afhålla
skogaturen från otaflige stallens
utrådande; ty nog kommer att skog-
turen den åstad komma att wandelig
skada på ängar och ängar, utan och
wallhjonen upprepade hvarjehanda
besvärliga awbrytelser. Dessutaligen:
allmänningarna kunde möjeligen innom
få år vara vid denna slags
wallgång; och slutligen blifwa en nö-

vändig

awsikt

Wiljan wägen skall på de finnyjaste

ställen

ordnade stammar. så att hela plantan

34

36

38

ovändig sätt, att åter införa det g
fängslsatt. Som ju ej sällan
lägga de för mig illa medfarn
sig avsedd.

Ifrad avskyndar avid Dom
lären ide en allmänhet Dröm
vänd sig någon särdeles nyt
ifrån sig, de stora, stadda och hårdiga
(rasen) äro nog skällsyntare; och de
borde i synnerhet nyttjas. — ehur
hundar äro kvalitiga djur, och nyt
för att avskjuta att underhafva.
de dock icke förmå, att skaffa
Kreaturen. ide alter lätta dess
sig, att lägga i en vat linin
klar tvärnn gärdsgårdar ägor
dermed afvisba Kreaturen.

[illegible] vattu tiden att utlägga sina

[illegible] ökar Sveas Land
[illegible] klar Sveas Ford

[illegible] Finska
[illegible] Salpskrapets

[illegible] Cirkulations
[illegible] verkligen nyttigt och passande för sinn

inkan d. 10 Dec. 1808

179.

20

V

Cap. 2a

vac in

Cap. 2a

paginer

179.

Om införandet af Stengärdesgärdar och lefvande Häckar.

Att införa dylika nyja stängsel sätt i
ort eller allmänhet. Lärer svårligen
Emma bringas till svårställighet utan
egerningens påbud: Som ansedt bör
vara gällande; men, med tillgång af
sina höga och anderbörande ämbets mån
nitiska försorg och noga bevakande,
Emma förgodt, att utsätta en avis tid,
till att införa dylika för allmänt aval så
nyttiga stängsel sätt; att intet nägot
förhastande medför sig derutti, avsom det att
utsätta tiden litet längre än vanligt,
såsom minst 10–12 år. på hvilken tid
skal alt bör Emma svara i att
complett Stånd; och hvar i vida

andra

skiftan avgöra hälst på de finnyiga
stallen

32

5

...skrifvande skammar. så att hela plantan...
...: land att förädl. ...

34

...

36

...

39.

40

...avverkerbörande ämbetsmän sämre...
...förvärda för ...ål... allmänhe...
...eller för vidha i synnerhet, som...
...utmärkt sig genom flit och idoghet...
...någon belöning, och stroff för de b...

...ändtaligen. bör de nyss stängsel...
...isvår sin bojan och till sitt slut...
...vatta hafwa de kraftigaste hydd...
...den allmänna lagen.

...arval rätta tiden att utlägga sina ...

...oskar Svea Land
...dlin Svea Fors

...ikten d. 10 Feb. 1808

179.

...gh Finska.
...s Salskrapets

...de Cirkulations
...ens rekommet. vara verke
...ligen nyttigt och prisvärdt för finn
...land, med nödigt afseende på de
...närvarande så väl klimat som folk
...mängd och den obebyggdhet hvilken

H
178.

Anmärkningar om Lefvande Träden.

...klara trädarter och förändringar af
...rna Species finnes utan tvifvel
...om den giftiga hafrer omtänkt, och der så
...träffas avidvägarne, kan de åtgär
...vändas till lefvande hägnader. Hålft genom
...och tunnt till stamgrädar. några år
...mig genom försök utröna. Såsom
...till Exempel: Pyrus avid (oxel) som
...bort hvarit införd näst östra länn
...vändt. Salix Fragilis. (grön pilt.) mot
...ter oxel. — Oxeldvändt ärfven hålft
...dt torf och Sandblandad myllra, och förer
...de bytande trädens, samt plantor af
...ö. Bären mogna i slutet af September.
...ären tryckt det ut af bären af Duma
...ö genast i dryga fåror en tum djupa. Så
...idare om Skomträdet.

Salix fragilis. (grön pilt.)
...kilan ärfvare hålft på de sämsta
...

Hallen

32

anskrudde stammar.

34

36

38

40

133. Inkan d. 15 [illegible]

42

stallar, fordyftantas med gronar
förorar undsättande, är dessa åtta
jord 3-4 alnar långa och de bäs
stora hälft om svåren. Så snart
är utan gröden, görs hål med att
sätt i halsen hinyd eller något
ingefär att avvakta i från hv
stören avlägsnar på nya sidan i f
och nedsättas de hinyd som hålen
stå till stamsådan. — efter väg
stolpar, af hvilka alla grenarna
efter stammen, annars vidrar tjä
nya mot barna och dör för ut
hägning. Den åter förnyas om

Jälgen. eller Sädgrift. Den för
samma sätt genom förare; utsträc
stallar, genom som är nog besvärlig
alla sidor av bör planteras på
olan ast med att och samma sorts träd
nde på tvenne stallar — genom blan
stallar så en del förgyr ässat, att sädar o

Dr. 1 April. 1807. En Skriva

68. Inkan d. 10 Feb. 1808

179.

Svar på Kongl. Finska Hushållnings Sällskapets Pris fråga.

Huru det så kallade Cirkulations sättet eller Vexelbruket vore verkligen nyttigt och passande för Finnland, med nödigt afseende både på dess närvarande så vål klimat, som folkmängd och än obegagnades bidragskällor till uppodlingsförsöken? och i handel så vore, hurudana på hvad sätt bör det då efterhand hos oss införas och så inrättas, att därav för vårt Landtbruk den möjeligen största nytta i framtiden kan vara att hämta?

Det torde vara nödigt anmärka, att med Cirkulations bruk i detta svar för ej sådant förstås, som nyttjas kring sädesfälten.

att stolpar ett stycke ifrån
skulle ligga i stråde och helga skyddigen ovanligt
Finnland skall besås med Vicker och enbärga
säder.

Sätt att förvid beräkna den kostnad jag använder
producera detta Vicker säder och sedermera vinsten

Rdr å Banco
detta säder.

Ett Tunland besås med Tunn Vicker — T — 16.
4 dagsverken åtgår att så detta Tunl. à 16 sk — 16
14 Dito att hägja, torka och enbärg välo-ä 3 — 5 — 4
4 för dagsverken att upstramma, upp-
höga stolpar och bereda detta Tunland
till hägn utsäde — à 32 ½ 2 — 32 —

Summa 12 — 21 4

besträende som bekant är därutinnan
hier igenläggas med Gödning till Ä
att i flera År å rad bära Gräs, samt
mera åter upplöjas till Åker, och som
des åfven kan så kamm af ett Slags
lations bruk, utan ett sådant som var
konomiska Skrifter nu i allmänhet
ka, nämf: att indela Åker uti 4, 6,
flera delar, och uti des sål delar år ligen
vela med Säd och Jodervåxter.

Man har uti detta som uti många an
ej med nog uppmärksamhet betragtad
nan att skrifva därom och råda; man
Cirkulations brukets införande i Sverg
Jemtland, resonerat efter följande enkla
begr: efter såsom Cirkulations bruk mi
män nyttjas i England: så bör det och
fördelen förmån kunna införas i Sverg
Men man har bortglömt skilnaden ut
mateh uti folkmängd, eller och ej haft
det afseende som ämnets vigt fordrar
framför allt man har bortglömt den o
liga skilnad på priset å sådan a slag
som förtära födret.

Anledning af sjelfva prisfrågan sam
lagt

med de så anmärkningar jag nu gjordt
vad jag söka å dagalägga

Att Climatet i hög grad hindrar införandet
vaselbruket i Jemtland, åfven som i större
delen af Sverges

Att så länge ej priserna på sådana Vegetabi
som förtära födret är betydelegen högre i
förelse emot Spannmåls priser och arbets
dräw mu, blir alt vaselbruck ew förkast för å
en och följaktelegen ej att allmänna i
Ett uti ett land där Åkerbruket ej kunnat till
ire höjd än i Jemtland, där Ängarne al
o ej blifvit förbättrade, och där betydelig a
ackor af oupodlat land annu allestädes
nes, kan folkstyrkan med mycket större
man användas till förbättrande af Åker,
ng, och oupodladt mark, än på vaselbruk
h flutelegen upgifva tiden då jag tror ett
elbruk med förmån kunna införas i Jem
nds

Att Climatet i hög grad hindrar införandet
vaselbruk torde snart medgifvas. Hvar och en
Utbrukare lärer af erfarenheten hafva fun
nit

att slaga all Jemtlands Ängsjord
skall läggas i Träde, och följaktelegen ung trift
Jemtland skall besås med Vicker och enbärga
eder.

att härvid beräkna den kostnad jag använder
bedrifva detta Vicker föder, och föderns värde uträkna
på föder.

		Rdr & Banco
Ett Jemtland besås med 1 Tun Vicker		1-16.
4 dagsverkskarle att så detta Tunl. à 16 sk		1-16
14 Dito att höja, förtiga och enbärga à 10 sk	8-3-5-4	
4 hörslagsverkskarle att upskaffa, upp		
köra, förfara och bereda detta Jemtland		
till höstutsäde	à 32	2-32
Summa		12-21-4

åstra Sverken, anmärker vidare hvil
ner man Lavan att dör förr ut.
höggning Dan åter förmyjas emed

Sälgen. allar Salgbrist. Dan förd
samma sätt genom förvar; äfven gö
fällan, genom så är nog besvärlig

alla sådan bör planteras på sin
alen ast med allt och samma sorts träd, d
nde på torra fällan — genom blandn
fällan då en del förgyr af sig, och sådan ödel

Dr. 1 April. 1807. En Ringa Me

nat, trilthen stygnd samjat fordrao för att
inbärga Hö och Säd i våra kortas och oss
tiga Somrar, hwar mycken flit och omtan
het höfwer att nog hastigt få min Säd inb
attraskad, för att kunna så nog tidigt
Hösten ofta har knapt så mycken wak
derlek, att jag wål kunner inbärga min
målsgröda, mycket mindre många gån
med potater, kålrötter, Witkål, m. m.
Om mw erfarenheten bestyrker att detta
wille man då att, till exempel wid ett Vicker
jag utöfwer mina wanliga gorsmål, straw hin
så och inbärga wickern, då denna Bär gn
träffar pressist undermin förnämsta Hö
ning; att jag i Torka eller Våta straw upp
och omkora den Aker hwarpå Vicker wax
åt gånger, pressist nödden tid, då jag straw
och inbärga min Råg, för att kunna så
god tids.

Detta, att kan omöjeligen med hinnas
en förökad arbetsstyrka, och jag får kan
framnämna, att denna arbetsstyrka hu
ett hårdt Climat och uti ett oupodlat la
mycket bättre anwandas.

Men anförom exempel till bewis på hw
mw sökt å dagalägga, så att erfarenhet

mi

bestyrka min sats.

Jag har en Egendom af några och 40 Tunnors
sigt utsäde. Jag som många andra här ofwan
i Hwmar Gefle och Grefwe mohlens Cämbete
sker om Trädes Jordens bättre anwandande
jag som många andra tänkte härwid: här blir
härlig rikedom att förwärfwa. Till följe härof
lade jag min Aker uti 4 delar; 2 skulle bära
skiftera slag, Endel Vicker och Klaver, samt
Hantingen hwila, eller ester öfwer råd jag en
stadt bära Rofwor Hwitkål, Kålrötter, Mo
ror, m. m. Detta wäsel brak tyckte jag
wara det förnämligaste af alla dem hwar
bem alle afhandlingar gifwa anledning
annan kan wid läsningen se af dessa åbero
skrifter, efter hwars och ens detta att se, så en
an öfwerskygelse, jag förnimmer altid med
ma framgång som jag, men jag anser, nu
na försöken skie detta wäselbruk höra,
hwar och en af de åberopade af handlingar
haft till fälle se; att sedan wickern och hö
wal inbärgad genast upkora Akern för
däruti så råg och Vete, sin följe af denna
förde wid gast 2 Tunland bara Klower
Vicker. Som detta skulle warkställas
1806, hade jag Aret förut besått halften

af

åstra Tronen, anwand wicker, sist
nne man denna ock för att
jägning Dan åter förnyjas om
Jälgen. eller Sädgrift. Den för
samma sätt genom förer; esterm
stallen, genom fö är nog besvärligt
alla sådan bör planteras på sina
eller ast med att och samma sorts trad, d
nde på torra stallen — genom blandn
fällen så är det förgyfwes ast, och sådan odl

Dr. 1 April. 1807. En Kinga

afslaga att Tunland Ärligen
skall ligga i Träde och Sädskiftesvis omtrig
Tunland straw besådt med Vicker och inbärga
ader.

att härwid beräkna den kostnad jag anwänder
nduera detta Vicker säder, och sedermera winsten

Rdr & Banco
a säder.

Ett Tunland besådt med 1 Tun. Vicker — 1 — 16.
4 dagsverken att så detta Tunl. à 16 sk — 16
14 Dito att höja, Torka och inbärga à 10 sk — 3 — 5 — 4
4 hörsdagsverken att upstraua, upkora staffara och Berga detta Tunland
till stack utsäde — à 32 sk 2 — 32

Summa 12 — 21 — 4

af dessa 20 Tunland med Vårsåd för att
Så Klöfver frö och som följaktteligen
mände år 1806. skulle bärgas. Det
vid det marka, att efter 20 lt Klöver fr
Tunland det och 16 Sk Banco för hvarje
hade jag redan användt en kostnad af 6
33 R:dr på dessa försöke. Vid Krono 166
Vår 10 Tunnor Vicker sådde i enhe
16 lt Tunnan, 53 Rdr 16 sk Banco.
Såddes på vanligt sätt och vårte af
Klövern tämeligen frödigt; liksom at ha
vern som oftast händer på flera ställen
där vårsåden lagt sig och Vicken och o
intagit dess plats. Nu kom ordn
att bärga hela denna rika skörd, m
vern gick det någorlunda at an, emed
ål både lättare afslagen och lättare
gad än Vickern, och bärgningen dess
inträffar något tidigare än Ängsbär
gen, men nu skulle också Vickern in
Milde Gud! hvad har blifvit ett av
midt under den förmanstid Ängsbär
gen skulle Vickern afskäras, som va
en aldeles odräglig långsamhet, emed

vanligen händer lagt sig tätt ned åt Åkern, jag
samlade alla mojliga personer, klöjde dess förut
jag hank, hängde på Tårdes gårdar, tvådera på Åkern
ett ord plågade Bönder och Torpare ofantligen
en jemn har med Åkern skulle och hyrhorar till
Sådet: Rågskörden nätkrades, och till alla
dainsole men äfven torka, jag plågade folk och
alltför hörde Bönder minnd Trädes stoker och nöd
tvi a fyra gånger Harfva och omkora Åkern
att däraf så ett någorlunda skrickeligt bruk
deligen. Sådde jag Råg och Vete på större delen
af, och slutade följande året dessa försök med
den rätt dålig Skörd.

Ide jag nu eyhaft en tämeligen betydelig
och styrka, eller en ragnvaktig väderlek en
Det hade helt säkert en del af Vickern
at ligga på Åkern, och Åkern blifvit
Nad och såld.

ad vet nu egentligaste orsaken till detta
Sole om ej Climatet. i Skördarne följa,
lagt an. Så sätt på hvar annan, att inga
lige grom al möjeligen kunna mogen.
Det är tillvitka i detta Climat af en
delas af gjord nödvändighet att så tragen
tid ut sådd, att afstå 8 stora af de vanli
gen

afslaga att tunland Åkerjord
skall ligga i Träde, och följaktligen ong tigt
Tunland Skall besås med Vicker och en bärga
der.

att af härvid beräkna den kostnad jag använder
vidare detta Vicker säder, och sedermera vinsten

a säder.

		Rdr sk Banco
Ett Tunland besås med 1 Tun Vicker		5–16.
4 dagsverken att så detta Tunl. à 16 sk		–16
14 Dito att Höja, Borta och en bärga à 10-8		3–5–4–
4 tvär dagsverken att upskaka, upkora Skörda och Bereda detta Tunland till Hast utsäde à 32 sk 2-32		
	Summa	12–21–4

6.

genföretallande Landtmannen Lyckor
upskuddas eller eftersättas, för att winna
angelägna göromål, och att således mindre
kan nödvändigt måste förökas för att
wärkställa ett wäxelbruk, hwilket
styrka i wår närwarande belysning
kan anwändas än för ett sådant and
lyckligt wis hade jag lämnat mina läs
i Skåne, i annat fall hade wäl, wid den
sådes bärgning som då inföll, potates
Tull, och Rötter fått stå qwar i Jor
öfwer Wintern.

I England säger man hyckas wäxelb
förträffeligen, hwarföre icke i Sverge och
Jag har redan anfört att Clematis gö
tydande skillnad härutinnan. Hw
så, att så fång ej skriftet på de kreatur
skola förtära födoret så begrep an nw, i jä
se emot Spannmåls priser och arbets

Kan

Västergötland, anwänd widhar gjist
wax marbarna och dör för ut
hägning Dan äter förunnjat an
Sälgen. eller Sälgqwist. Dan för
samma sätt genom stöcar; öfwer
stallen, genom fö är nog bespruten
alla Gödsel bör blandwas yttre
allmänt med all och samma sorts kreatur
ende på torra stallen — genom blandn
fallen då an del förgyrsskjut, och gödsel

Dr. 1 April. 1807. En Kinga

187.

20
8.

elbar matur (Akerm) gör honom ohjelig att beredas i bo
ed, samt följaktligen förmenskar den Spannmåls
dig jag i annan täll både kunnat förwänta, före
stöfwa en naturlig följd, att då jag kan förbättra
en större arbetsstyrka än jag wanligen bör öfwer
ne arbetsstyrka medgifwa förbinder kan anwändas
minst åtgärd förbättring, till mera lämpars adling
adlade taktens större fruktbarhet än till wäxel
ker. Widare, då jag genom Dikning och Gödsl
tingar kan förbättra min åkers afkastning öfwer
6 kornt till 9 á 10 på ett germetsfält Tunland:
ag genom Dyning och Dikning kan förbättra
ans börja i stället från Ett á Twå Last på Tunlandet.

9.

187.

ch wäxelbruk blifwer lönande,

innsättningen af Bergtreyps anmärkningar öfwer
Hushållningens Principes Angående
Kreaturs Wården i England, af hwil
lles förwärfwande höjdes Exempel anföres att Landt
ollare afta finna det mera lönande att producera
r än Säd. Hwar under så om i detta blida
net, hwi detta redan wäl upprådade Land man
ver uträkning att ett åka sin arbetsstyrka för
ssiaste wäxelbruk.

t anförlende förhåller det sig thu att i Skåne
jag använder 4 á 5 år att upföda en Dräg
ton Hafre egen betalas med 16, 20 á 25 Rdr
och sådana andra Kreatur, förhoppnings
Hem göra uträkningar som bewisa hwad
de anförs.

t erfara att Tunland Ölwesfors som annat
skulle ligga i Skåne och Helgakretsen omkring
Tunland Skaw besår med Wicker och enbärga
ader.

at och härwid bewåra den Kostnad jag använder
skaffa detta Wicker säder och sedermera winsten
af säder.

Rdr ß Banco

Ett Tunland besår med 1 Ton Wicker — 1-16.
4 dagswerkskarlar att slå detta Tunl. á 16ß 1-16
14 Dito att höja, forta och in bärga 2010 8-3-5-4
4 för dagswerkhen att upsträua, upp
kora, forsa och bereda detta Tunland
till Hafre utsäde — á 32ß 2-32

Summa 12-21-4

gen förefallande Landtmannaa Sysslor
6. uplysta eller efterfattas, förutt winna
angelägna göromål, och att Jordes mån ar
ha nödwändigt måste förökas för att få
wärkställa ett wäxelbruk, hwilket
styrka i wår närwarande hushållning
kan användas än för ett sådant and
Lyckligt wis hade jag lämnat mina Ide
i Trädje: annat fall hade wåra ord
Sädes bärgning som då insatt, Potate
Tål, och Rötter sådt två Qwar i Jo
öfwer Wintern.

10. TD. Uhr beräknar jag ej mina Dragare som
ras, mina Återred skap som förnötas, ah
brytas, den samre skörd jag merendels för
sådan i sådd skörd åker, med än flere olägg
som möta i wårt Climat.

Låt oss nu se winsten.

Ett tunt land Åker jord besått med Kie
som nod i gda: à 8 Lass Jodet i samre
Jordes ofwerhufwud 6 Lass på Tunland
Jag förut sätter att Vicherrd nu blifwit
ligen och wal inbärgad, som tit wåd ej alti
der.

Huru många Creaturer föder jag med dett
der?

Att upföda en Oxe utan tillgelyd af
som åt går till min wanliga Sadugård förd

1ste	Året	3	Lass Vicher
2:dra	Dito	4	
3:dje	Dito	5	
4	Dito	6	

Summ: 18. Lass Vicher.

En wå har uti 5 Åren och kan då fås
gås 20 Rdr Specie.

Huar är nu winsten?

18 Lass Vicher hoppas att producera 37
och för en Oxe som upätit detta foder får jag
Lär nu en Oxe hoppas 60 à 70 Rdr, blifw
hollen

ellbar mätare Åkern, göra honom öfwerlig att beräkna i be
ad som följaktligen förmenskar den Spannmåls
da jag ej annat tall hade kunnat förwänta, bero
af Climatets naturliga följd, att då jag kan förlänga
en större arbets styrka än jag wanligen bet sitter
ne arbetsstyrka med mera förnär kan anwändas
mind åkrars förbättring, till mina Ungers ad ling
adade fäkrens större fruktbarhet än till wäxel
kan Widare, då jag genom Dikning och Gröfn
ingar kan förlänga min åkers afskärning ifrån
6 kommit till 9 à 10 på ett geometriskt fyrkant
jag genom Röjning och Dikning kan förlänga
ens körd i stort från Ett à Två Lass på Tunlandet

andet hela användandes
En Mjölk-ko som ej underhålles med Halm Botsfoder,
utan 6 Månader nägot ändras wid födas, minst 6 Lass
er.
för En ko får jag högst 6. Rdr i Arrende
6 Lass Vicher — 12. Rdr 24 St
Winst af En ko — 6

Ofwanstående Summa beräkning Lägg annu härtill
ar samt denna förlust skaer åkr mina Byggnad
för att åka min Sadugård, åkd ordet Tjenstefol
emma ordfall; Om jag wid alla beräknat alla
nis räkningar wid ett wäxelbruk, som ofta
ffa i ett sådant Climat hwarom nu är fråga,
ytches mig häraf tämmeligen tydligt Kunna
as den slutsats, att så länge ej skriftens på
natur som skolat förtära födoret, än högre i jam
else mot i Spannmåls priser och arbetets Löner
w nu är, kan aldrig ett wäxelbruk blifwa
ande

Det torde wara öfwerflödigt förlänga denna
is med uträkningar om Kloffer, Sådd, Om: Dots
Mordtler, Kål etc: till Wedkapp Foder, dermed
i mera eller mindre grad Spannmåls utfälla
en har wål anfört att gödselns förkande
utgöra en Hufwudwinst wid wäxelbrukets
anta, men omöjligen kan Gödselns wärde
En ko, gifwa emot den förlust jag anlägt

ofwan

6. gen föreskrifvande Landtmannens Syssor
uppfruktas eller efterfattas, för att winna
angelägna göromål, och att således min ar-
betskraft nödvändigt måste förökas för att
wärkställa ett wäxelbruk men hwilken
styrkas i wår närwarande hushållning
kan användas än för ett sådant ändamål
Lyckligt wis hade jag lämnat mina Ägor
i Trädet, i annat fall hade wäl, wid den
sådes bärgning som då infölls, Potates-
Tjäl, och Rötter sådt på Qwarn i Jor-
öfwer Winteren.

12 Öfwan anförde uträkningar göra lika lämnad
Godsell, hwarf Last kan wärderas till 6 högst 9 R:
bifwer förlusten i att fälla betydlig, så mycket mera
andras lätt gifwas att förskaffa Godsell, hwars för-
wida åtgärder lätt äro.

För att lämna Bewis på hwad jag nu anför
mig tillåtas, thurw egentligen ej hörande det-
wid ämnet af denna afhandling, att an-
sätt jag nyttjar 4 tr på ett högst betydeligt
förökta mitt Godsellförd utaw att öka min
Lagård.

Detta sätt består endast däruti att jag
en mycket större Jord till sammans med Godsel
låter ligga och sammans mägen wid ligga att bru-
ga och mustna.

För att förfara härwid på det sätt jag
måste man wid sin Lagård hafwa 2ne Gö-
sellager så att hälften af Godselen får ha
åt kan delas på hwardera Sidan.

Widare låter jag, till exempel om Höst
1807 på sämre Ängar i Skärt, i Gamla Ängs
Hagen eller där som hälst någon Jord, som
eller bättre finnes, upgräfwa och hoplägga
mycken Jord jag med härwid eller behöfwer
Denna Jord jamte alla gamma Ut-
Sopor som wanligen samlas marmar på
en Egendom, hem kör jag om Wintern på

ona

17 ellan mellan Åkern, göra honom ohyfligt att bereda sig be-
hof, samt följaktligen förmenskar den Sparmå-
dan jag eljemot tale hade kunnat förwänta, förer
af sig en naturlig följd, att då jag kan förlätta
min större arbetsstyrka då jag wanligen bet-
min arbetsstyrka medwerd förbrukar kan användas
min åkrars förbättring, så mina Anggers odling
wad lade taktens större fruktbarhet än tillwäxt
ken. Widare då jag genom Dikning och Gödsla
lingar kan förökа min åkers afkastning ej på
6 kornt till 9 á 10 på ett geometriskt Tunland:
ag genom Dyrning och Dikning kan förökа
mins början till ett á två Last på Tunlandet

Gödsell skaffen, och fortfar hela Wintern att lägga 13
pellen på och ibland denna Jord följande sommar
6, sedan skalen godtfinner Jorden blandas
denna massa wäl tillsammans och så att
finnes utbredt till 6 á 7 Quarters höjd, samt
skaffen anlagd afwan på. Denna Jordhögar
nen liggande sommaren öfwer att förökа
wande Wintern ändtligen med hälften af
Selen ur Ladegården, som bredt ut jamt
en på högen, så att Snö och Regn watten
drag sig med ur Godsellen i Jordhögen
blifwer denna samling färdig att utföras
Sommaren 1809. Emedlertid har jag om
len 1806 på min andra skatt gjord samma an-
ten för att bereda en wagn Säre hös, som beräknas
1800. Här man tid och tillfälle att bereda Sönder-
Sätt Granris, Gammal Halm, m.m. rensat Kora-
na för att Jaland ej drag a nyttan af Klimmen
och ej desmera härmed upblanda och förökа
selen bidrager detta på ett betydeligt sätt till
sägens förbättrande.

På detta sätt har jag wid den egendom jag bruker
hwarest förut wanligen utsåddes på 600 Last
sell om året 1805 utförde 1600 Last 1806
0. och förledet år 1807 3000 Last Godsell
Jag äger ej tillräckelig mängd af ting på någon
lokning, hwarwid da Godsellens ohafbara delar
i stället

6. gen förefallande Landtmanna Sysslor a
uppskutas eller eftersättas, förr att winna
angelägna göromål och att således min arb
ha nödwändigt måste förökas för att kun
wärkställa ett wäxelbruk men hwilket
styrka i wår närwarande hus hållning bä
kan anwändas än för ett sådant and
Lyckligt wis hade jag lämnat min Tid
i Trädet; i annat fall hade wäl, wed den
Sädes bärgning som då infölt i Potater
Hwål, och Rötter fådt stå Qwar i Jor
öfwer Wintern.

14. erfallet att bortdanska, emedan sin fetma med Jord
om Jorden i delas ej förkastas häraf utan att jag
ordentligen wisade i Arbetet och jag genast förd
den på Åkern: eller huruwida det är förmån
nyttja Brunnen eller obrunnen Gödsel, me
nå dylika oasgjorde under sökningen, dem jag
wem kan eller will besparas. Slutligen för min
tygelse då erfarenheten redan wist at mig den
förmånliga werkan detta Gödnings sätt med
nödwändigt skall denna afwerktygelse förkla
med ofwan beskrifne Jord blandning at jag un
hwar 3:dje Sädes kan göda min Åker med ick
dre än 150 à 300 Lass på Tuntandet.

Hwad i alla afseenden rätt är icke alla fall
förena sina Gödsel samlingar, framför Soder wäst
lins i wäxelbruk, ej allenast till komma obetydel
Gödselns mängder. Jag upslager Jorden uti Höstens
dess angelägna göromål är slutade, jag nyttjar
linga å wintern att henföra i Jorden, och att ut
samlingar på Åkern är ett arbete som ingen kan

Undan omständigheter kunde till wäxelbr
förmåner eller olägenheter är denna anförd
som: Huru wida detta Brukningss sätt mått
Jorden: Om tywärt ock ett slags Sädes hal
wart han på Jorden i mera eller mindre grad
i detta afseende fall, om den Gödsel jag wann
genom ett förökat nyttjande af Åkern, ersätte

den

17. Åkern, gör honom ohindrig att beredas i be
samt följaktligen förmenskar den Spannmåls
jag i annat fall hade kunnat förwänta, förer
skrifwen naturlig följd, att då jag kan förlätta
större arbets styrka än jag wanligen be
arbets styrka medwera förbrukar kan ay sånda
med åkrars förbättring, till mina ängars ad
lade taktens större frukt barhet än lät wäxel
Widare, då jag genom Dikning och Gröfn
ingar kan förökа mina åkers ofruktbarhet i
Skormt till 9 à 10 på ett geometriskt Tuntand
genom Röjning och Dikning kan förökа
bör ej lätt ifrån Ett à Twå Last på Tuntandet

15. förlåtas. Åkern i hörigenom gäls huruwida spärg
med att rätt så Åkern bered till Säningen ge
stwäl inrättat wäxelbruk förökas eller för
skall m:m.

Jag wäljer blott dessa frågor utan att kunna
ord dem; men om ock så emot förmodan dess
som afgörande skulle utfalla till wäxelbrukets
wan göra de i alt fall ingen rubbning i de
kyller jag gjorde. Såsom ett bihang till dessa
dock will jag blott nämna en omständighet som
min anledning tro, att afstå ifrån helt enkel
förenhet wittnar mera mot eller med en Sats
uti hushållningens andra allra djupsinniga an
dkning. Jag har en mycket ansenlig Bår
på en Egendom hwilken jag och för den orsaken
till säter göra som han wille. Jag har flera år
dwelat ofwerstå honom att så åtminstone
liken del Fäder och hwilwer på Trädesjorden,
han häpen till denna dag mot mig med stil
på en solmiga sätt: Det skämmer dock
Herr; därmed förstår han, att det mattar åkern
tyller den med ogräs, gör den ohjelplig att rätt
kas och beredas i behörig tid emot. Då jag sta
gud wille med skäl bewisa honom förmån häraf
på stod ett ing å wäxter som ej gå i så mattad
kern, och att ogräs som ofta wisade sig och Grod
på Trädes Åkern ej mattade Jorden hwarken
hwilwer och Fäder som sådet kunde mattа

Den

6.

gen förefallande Landtmanna Sysslor
upskjutas eller eftersättas, för att vinna
angelägna göromål, och att således min arb
ha nödvändigt måste förökas för att ha
värkställa ett växelbruk; men hvilken
styrka i vår närvarande hus hållning b
kan användas åt för ett sådant and
Lyckligt vis hade jag lämnat mina H
i Förde; i annat fall hade väl, med den
Sädes bärgning som då infalt, Potater
Hål, och Rötter sådt på Qvas i Jo
över Vintern.

16. Dem svarade han mig således om herr Lager
Åkerstycken, beträffar detsama på vanligt sätt o
det andra vara bevåt med ägnas, beträffar den
arnas Sådningstiden på vanligt sätt, och så
Vete och Råg till Hösten, hvilket styche a
bör bäst Sådas. Jag har ej mera att tillägga
hans hat sätt hvarken Ärter eller Klöfver, n
ställa producerat rätt angående Spannmål.

Den som vill har på växelbruk i vårt
Säger härvid: Om karlen has orätt, det är
att hvad han påstår, och gör så en lång rad af
ter på Papperet för att bevisa sitt fabrik
den ena med sin erfarenhet och den andra m
bok, hvilken värar skall mant tro.

Då jag öfverväger de olägenheter
tel förordsaker vid ett växelbruks införande
sanni: då jag berättar med dem ringa vinst el
ne förlust ett växelbruk medför vid vår nu
der grad af Hushållning: då jag finner att en
lig och öfverflödig Godtgörelse tillgång hafvare
vinna, att genom ett hushållsligt förhållande af
vinster: då annu ej med fullkomlighet utrönt är, om
växelbr

[illegible] mattar Åkern, gör konom otjenlig att beredas i be
och sant förfaktoleg[illegible] förmenar att den Spannmåls-
jag i annat fall lade kunnat förvänta, bero
[illegible] en naturlig följd, att då jag kan förskaffa
större arbetsstyrka är jag vanligen bättre
arbetsstyrka medmera förbrukar kan använd
min åkran förbättring, till mera ringers odling,
lade fakten större Spannbergsett än till växel-
Vidare, då jag genom Dikning och Grödn
ingar kan förbättra min åkers afkastning ej så
kommit till 9 à 10 på ett germetrisk Sädland:
jag genom Röjning och Dikning kan förbättra
kan börje jag till ett à två Lass på Tunnland
Bätt Lass: då jag genom Röjning, Dikning och
Knuts afledande Spannmågom kan förbättra min åkrar
marken: då alla dessa förändringar och förbätt
ger, hvart emot Hvad ett växelbruks fodrar,
minna varda Hållas på Täder då jag ej nödgas använ
all den Jordstyrka jag mycket gärna kan förfoga
Bärgningens och Sådningens Skyndsamma
ende, och Framför allt då jag genom min
odling förökar värdet af min Egendom under
jag förökar dess afkastning, hvilket mycket
intet sätt kan Lägas om växelbruk, så lärer jag
der öfvervägande af alla dessa om anförd skäl
ther, med Sanning kunna påstås, att vid den Grad
af

likvat icke lämpeligt på högländte åkrar, eller der jorden
är hård af styfblera. Jag går förbi dem som delar jorden
i många afdelningar, enligt af dem upprättade vidlyft-
liga Tabeller, vilket bruknings sätt är mindre lämpe-
ligt i vårt land, både i anseende till Climat och Folk-
mängd. Andra föreslå Trädes jordens användande
till flere slags foder örter och jordfrukter. Önskeligt
vore att någon regelia deraf vore att vänta; men som

hushållning
af alla de
vi nu befinna oss, och med den
af arbetande händer vi nu äga våra ägor
de med sina stora vinst för att hjelpa och för
manna hushållningen och införandet af va
nä de mindre adlade ägorne bekäfta de.

Då författar jag ett väsel brukets
nyttighet inför Tjustland såsom större adel
Sverge, och jag vid ett noga öfverslag af
större eller mindre ägor, kan med öfverty
och sanning säga: Den åker här det ta
lokala omständigheter med gifva, och
nu genom flitig Dikning, försigtigt och
anställa bruk, samt Gårdens samlingar, g
nä ett Geometriskt tillstånd. den Äng bö
nom Röjning och Plogande och Dikning
lar till gå ett Tillstånd; Den Hagar och
den Skog indelad med ordning och uträkning
Hemman och Torpare i samma byalag
mitt och den här andå öfrigt arbetande händer
använda, hvarthill skall den ändamål
försök, med jag med uprichtighet kan gord

na

Då jag öfvervägat de olägenheter
tel förordsaker vid ett väsel brukets in förande
samt då jag beräknat den ringa vinst el
ne förlust ett väsel bruk medför vid vå
der grad af Hushållning; då jag funnit att ett
lig och öfverflödig Godtgörelse till gäng
vinnas av genom ett hon stigt förhållande
varter; då ännu ej med säkerhet utrönt
väsel

lägga klöfver till ett varsamt och försigtigt begynna 19.
försök till väsel brukets införande.
Det vid med andra ord sagas: nä landet blir upp
arbetande händer tillökte, barns förökade persec
kreatur i ett gudlak förhållande till Spannmåls
och arbets Löner, nä industri och Närings
tvungat förökas såsom en följd af landets
dö först, men för klöfver ett väsel brukes
tunt, fjerrland möjligt och flytt. Så vida
härvid likväl alstring samnad ut ögnaskifte
skaffenhet och dess vårdad nä Åkerbruket.

Den har Svea Land
som odlar Svea Jord.

likväl icke lämpeligt på höglänte åkrar, eller der jorden
är hård af styfflera. Jag går förbi dem som delar jorden
i många afdelningar, enligt af dem upsatte vedlyf
liga Tabeller, vilket bruknings sätt är mindre lämpe
ligt i vårt land, både i anseende till climat och folk
mängd. Andra föreslå trädes jordens användande
till flere slags foder växter och jordfrukter. Önskeligt
vore att någon nyttja deraf vore att vänta; men som

Svar

Uppå Kongl. Finska Hushålds Sällskapets, uppgifne
Fråga, Om det så kallade Circulations Sädet, eller
växel bruket, kan vara vårdeligt nyttigt och pagande
för Finland, med nödigt afseende å dess när varande
så väl Klimat som folkmängd, och än obegagnade
vidsträktare repadlings tillfällen? Och i händelse så
vore, huru och på vad sätt bör det då hos oss införas, och
så inrättas at deraf för vårt Landtbruk den möje-
liga förnta nytta i en framtid, må vara att hämta?

Vid pass om kring medlet af förra århundradet,
började man skrifva och tala om förmån af växel
bruk. I anseende till de stora fördelar man löfvade
sig, uppmuntrades åt skilliga af våra kunnande jord
brukare at försöka detta brukrings sätt, som bestod
deruti, att låta hela åkern och största delen af ängen
gå i omväxling at bära sad och gräs. Men erfor snart
at höglänte åkrar icke vore lönande till gräs växel, och
många ändrade då detta brukrings sätt. I senare åren
har flere slags växel bruk blifvit i våra hushålds skrif-
ter högeligen berömda. Det tvifvelsutan förnämsta skall
bestå däruti, at med förmån nyttja trädes jorden, framför
för det vanliga sättet at låta den vila. Detta sätt är
likväl icke lämpeligt på höglänte åkrar, eller der jorden
är hård af styfleror. Jag går förbi dem som delar jorden
i många afdelningar, enligt af dem upprättade vedlyf-
liga Tabeller, vilket brukrings sätt är mindre lämpe-
ligt i vårt land, både i anseende till Klimat och folk-
mängd. Andra föreslå trädes jordens användande
till flere slags foder örter och jordfrukter. Önskeligt
vore at någon nytta deraf vore att vänta; men som

Då jag öfvervägat de anlagenheter
tal förordsaker vid ett växelbruks införande
land: då jag beräknat den ringa vinst
se förlust ett växelbruk medför vid vå
der grad af Hushållning: då jag funnit a
lig och öfverflödig Godtgörelse gå
vinnas än genom ett konstigt förhållande af
växter: då annu ej med säkerhet utrönt
växelbr

en del af dessé våater förda 2 à 3 gångor flere arbe-
deras slåttel och bärgning, än som möjligen kun-
an skaffas, och dessutom icke möjligen i vårt klima
nyttet jordfrukter kunna förvaras och aktas för
och röta, så blifver äfven detta brukningssätt a
ständigt i vårt land.

För de anförda orsaker, har man börjat nya
växling med säd, klöfver, och vicker, på hela åkern
af en del nyttjas utan träde, af andre åter så att en
af åkern får vila. De sist anförde brukningssätten
i anseende till klimatet väl möjeliga at nyttja i
land, men i anseende till fördelen framför ovannä
ningssätt, för jag framdeles att utreda.

Det gamla hushålds ordspråket, att ängen är
moder, har alltid väckt min uppmärksamhet. Jag
derföre upgifva äfven mitt sätt, som är at afdela en
der åker, hvilken alltid får blifva åker med halfton
de; men den der till tjänlige ängen måste upbryta
säd 4 eller 5 år, gödas och med tjänlige gräs från beså
och läggas till äng, och efter flere års förlopp åter u
tas, och så växelvis fortfaras. Detta anförda växel
kan oftridigt införas i hela norden, der jorden der t
tjänlig; hvarken klimat eller folkbrist kun lägga
got hinder som snart skall bevisas. Längst för detta
äi igenom våra hushålls skrifter underrättade at
bryta äng, låta den bära säd, göda, och med gröns fö
gas i wall. Men huru detta skall på begripeligaste
tet verkställas, at vägar till gödsel upfinnas at
åkerns bekostnad, hvar man alltid försteyat. d.

Det är detta jag uti min egen hushållning har
uti System, och önskar att med upgifvandet deraf
na bidraga till någon nytta. För att fåkraft ef
Konge Hushålls sätt skapelt önskan utreda detta v
ga ämne, vill jag 1:o genom anförde exempel

vissa

det fördelaktigaste af de föreslagna brukningssätten
jämförde med det vanliga. 2:o anföra sättet, hur
ru det häst bekendna växelbruket må lättast och sätt
kunna verkställas, till nytta för framtiden. 3:o anfö-
ra de hinder som möta verkställigheten i Finland,
och huru dessa hinder kunna afhjelpas.

1:a Afhandlingen

Att igenom anförde exempel visa det fördelaktigaste
af de anförde brukningssätten, jämförda med det
vanliga

Som det mästa af jordbruket ligger uti allmogens
händer, så vill jag anföra exempler af jordbruk na-
gorlunda lämpade efter deras förmåga at sköta och
bruka. En del af åkrarne, och åtminstone hälften
af ängarne antages kunna indelas till växel bruk.
De jordbrukare som hafva högländte hård brukade
åkrar, och långt aflägse sumpiga ängar, kunna icke
nyttja växelbruk. Förstynen har likväl varit så nådig
och förvent vårt kära Fäderneland till största delen
med jord tjänlig till växel bruk.

N:o 1.

§1. Ett jordbruk på vanliga sättet med nästan halfva
åka jorden i träde. Åkern antages till 24 Tunneland
och ängen till 96 Tunland

Af Afkastning.

10 Tunland bär höfsäde, at 5 Tun: gifver 50 Tun: a 4 R:d	200
4 Tunl: till korn, och ärter, at 5 Tun. de -20 de = 1/2 d	60
Årsafkast	260

anmärkn:s. De anförde priserne kunna vara ombytelige efter om-
ständigheter, men då vid alla exempler de nyttjas lika, blifver
i dem förelsen lika riktig.

Beräkningen af spannemål räknas alltid sedan utsädet
är afdraget. Med Tunland förstås Geometriskt mått, eller
14000 qvadrat alnar. Ett kreaturs föda öfver vinteren räk-
nas till 216 lisp: foder. Spillningen efter varje kreatur eller
efter 216 lisp: räknas 15 lass gödsel. 4 får fodras så lika
med 1 kreatur, och gifva i hop 8 lass gödsel, som i god hus-
rar emot 15 lass af ett Boskaps kreatur.

Transport 2

af Ladugården.

Ladugården består af 6 kor i 3 år, 4 oxar, 4 ungboskap 6 får 2 hästar.

6 kor gifva al 12 lisp: smör 12 lisp a 2 Rd. —— 24
4 Kalfver al Rd —— —— —— —— 4
8 får gifva al ½ tl all 12 tl — a 24 fl. —— 6
Till slakt vart annat år en oxe och vart annat år 1 ko per medium år ligen —— —— 15
4 får till slakt —— —— a 1 Rd — —— 4 —

Efter detta brukningens sätt kan jordägaren vissa tider hafva ledighet till för tjänst, eller igenom uppbördsmän göra sig nyttia för vid pryl 12 arbets dagar som för 3 mans personer gör 36 dagar a 3 fl —— —— —— 6
Lika tid af 12 qvinns personers dagsverke 6 fl — 2 — 12

Summa Banko — 4/12

Efter all erfarenhet kan detta jordbruk skötas af 3/4 mans 4 qvinns personer. Af de anförde 321 Rd 12 fl skall jordbrukare med folk och barn hafva sin bärgning, årligen alla detta jordbruket åt följande onera.

Foder och Födsel tillgången

10 Skmt: höst säde, gifver halm a 150 lisp: —— —— 1500
4 Skmt vår säde, —— a 75 lisp — — 300
36 Skmt: ängia 50 lisp — — — — 1800
lisp: — 3600

Om 3600 fördelas med 216, så får man 17 kreatur som detta foder kunna födas. Här äfvan är uptaget 1 tur, då 4 får antages at föda ko emot 1 nöt kreatur. Detta antal af kreatur kan jordbrukaren icke umbära, hvarföre kreaturen lida brist på föda, blifva somt oftast sinner, emot våren utmagrade, makt lösa och half nyttiga. 14 lass gödsel af varje kreatur gifver 238 lass. Med någon jord blandning kan man desräkna på 200 lass. Här med kan ½ Skmt: årligen gödas, och åkern således få gödning varje 8de år

vasilbo

17.

N:o 2.

32. Samma jordbruk i circulation med säd, klöfver och vicker.

Åkern delas i 4 dolar, då varje del håller 6 Skmt: och benämnes utan bråde på följande sätt.

6 Skmt: gödes och besås med vicker. Häraf lämnas 1 Skmt: till frö vicker, som får på tillsden mogner. 5 Skmt: bärjas med vicken står i blom. Så snart en teg är afbärjad, plöjes landet genast, i synnerhet då tårtk är infallen, och så fortfares teg efter teg, tills allt är in bärjadt, och landet upplöet och beredt till höst säde. På följande vår besås landet i höst sädes brådden med 22 a 24 Kalfp: klöfver frö på varje Skmt: och öfversåes allsammans med vallen, utan vidare åtgärd. Om hösten bärjas höst sädet, och 1/2 året växer detta band med klöfver. Då klöfveren är in bärjad upplöjes landet genast, och besås efter beredningen, vid sånings tiden med höst säde, som bärjas 4de året. 5te året gödes och besås med vicker såsom första året är anfördt. På detta sätt bär åkern 12 S: höst säde, 6 Skmt: vicker, och 6 Skmt klöfver, med en våxling.

Af kastning

12 Skmt: bär höst säde, a 5 Skm: gifver 60 Skmna 4 Rd — 240 —

af Ladugården

Kreaturen äro 12 kor, 6 oxar, 1 år, 6 ungboskap
2 hästar och 14 får
12 kor gifva a 12 lisp: smör, 144 lisp a 2 Rd —— 48 —
d. a 2 lisp: ost — 24 lisp: a 1 Rd —— 24
14 får gifva a 2 tl all — 28 tl — a —— 24 fl — 14
6 Kalfvar till afsalu a —— 100 —— —— 6
1 ko till slakt årligen och 1 oxe vart annat år, gör per medium —årligen —— 20
6 får till slakt —— —— a 1 Rd —— 6 —— 120

Transp: — Rd Banko — 360

Afgår Transport —

Enligit årsarenheten fodras till vicker och klöfver bergningen, som mestadels upphängas på hägsir af gärdsle, 3 a 4 varf högt, 8 a 10 dagsverken på tunnelandet, och del på en tid då alla hafva sina arbetare nödvändige till eget bruk. Här till kan räknas 4 karle dagsverken den trådaste tiden

a 12 Rk ——— 12 Rk
4 gossar dagsverken a 8 Rk ——— 32
48 Rk

12 tunn: gör således a 48 Rk ———
åker står Rd Banko

Af dessa 340 Rd Skall jordbrukaren med sitt folk och [illegible] hafva sin bärgning, och åtlägga alla detta jordbruk följande omera.

Foder och Godsels tillgången.

12 Tunn: höst säde, gifver halm a 150 lisp: ——— 1800
6 Tunn bär klöfver, a 300 lisp ——— 1800
6 Tunn: bär vicker, a 200 lisp ——— 1200
36 Tunn: äng a 50 lisp ——— 1800
lisp 6600

Sördelas 6600 med 24 lb, så får man 270 kreatur som nu med detta foder framfödas. Dessa 270 kreatur gödsel a 14 lass, 4 a 7 lass. Som 6 Tunn: vicker årlig skall gödas, så får varje tunn: 76 a 77 lass

Anmärkes.

12 Som erfarenheten nogsamt visar, at höstsädet efter vickern icke är så gifvande som efter gödning på det, har jag icke kunnat anföra af kastningen här än lika med jordbruket № 1. * Det bör ofvan anmärkas vidmera arbete landet fodrar efter vickern, at mu[illegible]

* Här på orten har Rågen mycket slutit fält efter vickern, så man endast fått 4te och 5te kornet efter utsädet; och de[illegible] varit nog dristiga at så vicker på ogödt land, hafva endast af höstsädet fått 2ne och 3die kornet. Deraf är här mycket danda. På lösera jord torde det vara bättre. Alla hushållen hafva öfvergifvit detta bruknings sätt.

vasilt[illegible]

och våta årsom, bereda jorden till höst säde, och det på en tid då bergningen pressar. Här icke kan undantagas lika väl lös och lätt brukad jord, som icke är så svår at bereda.

2do Som foder tillgången är både kraftigare och synnigare än vid brukat № 1. Så bör ofven mjölken blifva kraftigare, varföre 2 lisp: ost än här uptagen som icke kan hänföras till brukat № 1. Sammaledes på fören 1/8 Hallonera än för № 1.

3tio Klöfver gräset är en härlig växt till foder. Ehuru jedan jag ofta funnit den på hård jord knappast gifva öfver 100 lisp: på tunn: har jag uti räkningen icke kunnat upföra dess af kastning, enligit nägras uppgifvande till 500 lisp: på Tunn: varföre jag gått medelvägen och upfört 400 lisp:

№ 4.

1/4 Samma åker jord indeladi bolelar, som omväxlar så, att 1/6 eller 4 Tunland bär rug säde, 1/12 vete, 1/12 korn, 1/6 hafra 2/6 klöfver, 1/6 i träde, var med om växlas.

Afkastning

6 Tunn: till rug och vete, a 5 Tun: gör 30 Tun: a 4 Rd —— 120 —
2 Tunn: till korn, a 6 Tun: gör 12 T: —— a 8 Rd —— 16
4 Tunn: till hafra, a 6 T: gör 24 T: —— a 2 Rd —— 48

Af Ladugården

Kreaturen bestå af 12 kor, 4 oxar, 1 tjur, 4 ung boskap
2 hästar och 12 får
12 kor gifva smör och lisp: gör 24 lisp: a 2 Rd —— 48
2 a 3 lisp ost gör 24 lisp —— a 1 Rd —— 24
12 får a 2 lb ull gör 24 lb a 24 lb —— —— 12
1 1/2 Kreatur till slakt, per medium årligen —— 20
6 får till slakt —— —— —— a 1 Rd —— 6
2 kalfvar —— —— —— a 1 Rd —— 2 —— 116

Ja Rd —— 422.

Foder och Godsel tillgången

6 Tunn: till höst säde gifver halm, a 150 lb —— 900
6 Tunn: till vår säde, a 75 lb —— —— 450
Transport 1350

Transport	1350
6 Tunl: till Klöfver, a 400 ttl	2400
46 Tunl till äng, — a 40 lisp.	1840
	5590 lisp.

Jördelas 5590 med 216, för man 25½ kreatur som de
na födas, som antages till 26, vilka a 15 lag giva 3½
gödsel, som kan antagas till 400 lag. Som 6 Tunl: a
hela hådet skola gödas, så för varje tunl: 66⅔ lag.

Af detta jordbruk skall åboen med falk och bam
va sin bergning, och årlägga alla jordbruket åt följan
onera. Detta bruknings sätt fordrar icke flere arbeta
än bruknings sättet vid N:o 1. det endaste är klöfverens
ning, som alltid faller besvärlig. Det kan likväl icke
tigas om kostnaden, at årligen köpa klöfver frö. Sv
besvärligheter möta at af egen åkring samla detta frö
som något var mycket år kan na, som lagt hand der vi
det samma förekommer efven vid brukel N:o 2. det
tjänar anmärktes, at i penningar värde är detta br
N:o 4 lika med N:o 1. men mindre i spannemål, och vi
mera i Utgtaalia varor.

N:o 4.

Ett samma jordbruk, som nu indelas till ängarna
för bätring. Jag antager samma jordbruk till storlek
jämna belägenhet, och tvänliga jordmån, som här för
äro anförda. Ängarnas beskaffenhet äro mycket olik
men kunna här indelas uti hårdvalls- och sankta äng
De jordägare som hafva stycken till åkrar, och hvars
gar äro så långt aflägse, at all förbätring med för
för flera besvärligheter, äro at beklaga. Dessa måste af
från vexelbruk så på åker som äng, i stället dess Wetten
per, och hundkaper, kunna uptäckta tvänligare medel
till dylik jords förbätring, än med jordblanningar.

Af åker jorden 24 Tunl: indelas 16 Tunl: till bestå
möder åker, varaf hälften besås, och andra hälften lig
vanliga sättet ligger i träde. 6 Tunl: som har en lag

vaselkr

åtminstone någorlunda jämna belägenhet, och förbrukas
jord, läggas till gräs växt således, at 2 Tunl: årligen med
gödning, säd, och gräs frö, läggas till gräsväxt. Ängen
46 Tunl: får nu en påökning af 6 Tunl: och blifver således
44 Tunl: af gamla ängen 46 Tunl: Supponeras hälfva delan
eller 18 Tunl: vara af den beskaffenhet, at den medelst dik
ning kan ingå i circulation. Ängen blifves således
26 Tunl: som kommer at ingå i circulation på det sät
tet, at 2 Tunl: upbrytes årligen, bär hafra eller stundom
korn i 3 år, och 4:de året gödes, besås med höst, eller vårsäd,
var till jorden kan gifva anledning, jämte gräs frö, och
blifver sedan liggande till gräsväxt. Då dessa 26 Tunl:
igenom gått växel bruket till slut, börjas åter upbrytning
på de först igen lagde skyken, och fortfares som för sagt.
Gräs sorterne väljes efter jordens beskaffenhet. Ang kam
pen, Phleum pratense, som i sednare tider blifvit kalla
Timotei, säs på lagländt eller jämn mark, der mull jorden
är rådande; är ock gan tha för tråfvelig på sank mark,
ehuru man der till väljer hälft äng hafre, Alopecurus
pratensis. Men på sand jord, och annan högländt mark,
dugar icke annat gräs medden för man som knylhafran
Avena Elatior. * Jag för framdeles under sär skilt af hand

* alla 4 dessa gräs sorterne äro för tråfvelige dåde få den jordmån
naturen ämnad dem. Dock gräs afslås då de börja blomma, em
dantagande det som ämnas till frö, vilket får stå tils de börja
spritta agnarne i tappen. Timotie och knylhafran bindes i ne
ver som annan säd, och ställes på stör, vare sig de om natt dugan
kunna inköras. Bergningen fodrar icke flere dags värcken än
vanliga ängarne, då man besinnar huru man väder kan kiy
väderlek får sätta flere gångor, och ofta få förskämt hö,
vilket icke händer neker upsatte på stör. man får af dem per
medium räknadt 200 lisp på tunlandet. Jag har sett äng kamp
på jämn liggande, och väl dikad åker, som bestod af god leer mylla
ta på 8:de året gifva 400 lisp på tunl: den gifver 10 ä 12 lisp på tunl:
som utan möda kan ut tröskas, och med stort säll rönsas. Landet
får icke betas på 4 år.

ling anföra, vadsom vidare höier till wärkställig
af detta wäxel bruk.

Afkastning

Sedan wäxel brukets kornsäd i behörigt ständ så gif
8 Tunl: höstsäde, a 4 ℔: — 40 Tun: — a 40 ℔ —
6 Tunl: hafra i ängarne, a 6 ℔: 36 ℔ — a 4 ℔ —
2 Tunn: bär korn i ängarne a 6 ℔ 12 ℔ — a 4 ℔ —

Af Ladugården

Specalisens antal är, 12 kor, 5 Qviger, 4 oxar, 5 enghestar,
2 hästar, och 18 får
12 kor gifva Smör, a 2 ℔ gifa 24 ℔ — a 2 ℔ — 48
8 ost, a 2 ℔ gifa — 24 ℔ — a 10 ℔ — 24
10 Kalfvar, a 1 ℔ — — — 10
12 får, ull a 2 ℔ gifa 24 ℔ — a 24 ℔ — 12
1½ ko till slakt, per medium — — 15
1 oxe vart annat år, gifa per medium — 10
6 får till slakt, — — a 1 ℔ — 6 — 12

A:d Banko — 71

Af detta jord bruk, skall ägaren med folk och kam hafva
bägning, och årligen alla detta jordbrukets åtföljan
omera. Detta jordbruk fodrar icke flere arbetare än
jordbrukat N:r 1, nemb 4 mans, och 4 qvins personer. Vä
tal blifver något drygare, men då drygare blifva väl fö
tider arbetet fortan. Vad upbrytning af 2 Tunl: äng
gårdg så inräntas vid N:r 1, at dags wärcken åro nyg
öfverlops, vilka vid tiänlige tell fällen kunna anvä
till Dikning, och rot bygning, at tarfvet i behörig tid
utan hinder plägas. Så har jag i min hus hållning
fatt

Foder och Fodsel tillgången

8 Tunl: åker med höstsäde, gifver halm a 140 ℔ — 1200
6 Tunl: af ängarne bära wårsäd, gifwa halma 75 ℔ — 600
12 Tunl: bär gräs af ängh kamen, a 200 ℔ — 2400
4 Tunl: samme växt, af D D — a 150 ℔ — 600
2 Tunl: sämsta växt, som bär upbrytas — 200
18 Tunl: Gammal äng a 50 ℔ — 900

Se tillg: — 5900

vasalbr

1794

. Lämnas 5900 med 216, så får man 27 kreaturer som kunn
na födas, och dessa gifwa a 15 lass, 405 lass gödsel. Då 200
lass afgå till ängarne, så får 16 Tunl: åker jord med till hjelp
af 50 lass preparerad tarf jord 255 lass. Således får åkern
gödas nästan vaije 6:te år, och den åker som icke är sand
jord, är derwid väl belåten.

Som Herrar Possessionater äro de som böra gå allmogen
före med goda exempel, så will jag nu anföra ett Herre
jordbruk, om jorden är der till tiänlig. Jag förmodar
härigenom före komma det vanliga enhaftet, at wadsom
går an i smått, låter icke altid wäxelställa sig i stort. Jag
följer ock alt samma proportion som wid jordbruk N:r 4
är anfördt.

N:r 5.

55. åkern är 60 Tunl: och ängen 90 tunl: wer af hälften eller
45 tunl: kan ängen i circulation. Efter som anteckna grunde
per, blifwer nu 40 Tunl: skall dig åker, wer af hälften läggas i
träde årligen, och 20 Tunl: af åkern läggas till gräswäxt, eller
5 tunl: årligen i 4 år, då ängen som ingår i circulation
blifwer 65 tunl:

Afkastning

Sedan omwäxlingen engång i genom gått, gifwes af
åkren 18 Tunl: höstsäde, a 4 Tun: gifwa 90 Tun: a 4 ℔ — 360
8 i träded 4 Tunl: korn och wäxla, ab 5: gör 24 ℔: a 3 ℔ — 72
20 Tunl: hafra stendom korn i ängarne, a 6 ℔: 120 ℔: a 2 ℔ — 240

Af Ladugården

Kreaturen blifwa. 30 kor, 2 Tiurar, 14 oxar, 12 ung boskap,
36 får, 4 hästar.
30 kor gifwa Smör, a 2 ℔, 60 ℔ a 2 ℔ — 120
8 ost — 2 ℔ — 60 ℔ a 1 ℔ — 60
36 får gifwa a 2 ℔ ull, 5 lisp. 12 ℔ a 24 ℔ ℔ — 36
5 kor till slakt, a 10 ℔ — — — 50
1 oxe till D — — — — 20
20 kalfwar — 100 — — — 20
18 får till slakt — a 1 ℔ — 18 — 404

A:d Banko — 976.

Foder och Födsel tillgången

18 Juni: höst säde gifver halm a 150 tll		2700
4 Juni: vår säde i åkern	75 tll	300
20 Juni: af åkern bär gräs	200 tll	4000
20 Juni: vår säde i ängarne jfr vår halm.	75 tll	1500
15 Juni: i ängarne bär gräs	200 tll	3000
10 Juni: samre vårs	150 tll	1500
15 Juni: gamla ängen a 50 tll		2250
	Sa lass	15250

Fördelas 15250 med 216, så får man 70½ kreaturen som detta foder kan framföras, vilka alla tillsammans gifva 1057½ födsel. Då ängarne få 500 lass, blifva till åkern 55 af vår åkern 40 Juni: med till hjelp af 142½ lass preparerad jord, får gödning vartje 5½ år.

För att kunna jämföra förenämnde växelbruk med det tyska bruket efter vanliga sättet, må här anföras

N:o 6.

§6. Ett lika stort jordbruk på vanliga sättet med halfva åkern i träde.

Afkastning

26 Juni: bär höst säde, af 4 Juni gifva 120 T: a 460		920
6 Juni bär vår säde, af 6 Juni: 46 Juni: a 240		144

Af Ladugården

Kreaturen äro 14 kor, 1 tjur, 12 oxar, 9 ung boskap, 20 får, och 2 hästar.

14 kor gifva smör, a 2 lisp. 28 lisp a 20 W		56
20 får a 1½ tlr, gifva 30 tlr = 24 W		15
1½ ko till slakt, per medium årligen		15
1 oxe till D		20
10 får till D	a 1 tlr	10
10 kalfvar	a 1 tlr	10 — 126
	Alt Banko	790

vasilkr

Här af skall alt foder lånas, och alla onera årläggas

Foder och Födsel tillgången.

Af 26 Juni: höst säde, blifver halm a 150 lisp:		3900
6 Juni: vår halm a 75 tll		600
90 Juni: äng a 50 tll		4500
	Kr tll	9000

Fördelas 9000 med 216, får man 42½ kreatur, som med detta foder kunna framföras; vilka gifva alla lass 637 lass gödsel. Fördelas 637 med 60, så finner man at åkern får gödning vid pass vartje 10de år.

§7. Emot växelbruken N:o 4 och 5, torde den invändning föras, at de för mindre tillgången för landet på Råg och Korn, men gifver i stället hafre, varpå torde tryta afsättning; oberäknadt en större transport kostnad till aflägse Städer, emedan jord bruket får 1 lass råg om ¾ tum; får 12 Rd, men för 1 lass hafre om 4 tum:, får endast 8 Rd. här till svaras.

1:o Uti ett land som af ett härdt klimat ofta lider missvext, att allmogen ofta för sin bärgning måste nyttja stamp, agnar, bark, till att med drank, måste hafren vara gerska nyttig, då den är tillfinnande. Uti många landsorter nyttjas hafra till bröd, och folket där finna att sådant bröd gerska smakligt. Alla hushållare i desse orter anse 1¾ tum: hafra i födande kraft, lika mot 1 tum: råg. Hafren är utom deß tjänlig till bryggd, Brännvins bränning, och till alla slags kreatur, att förtiga hafre gryn både till gröt och välling. Nästa folket taga mycke hälder. 2 tum: hafra är 1½ Råg.

2:o Vad transporten beträffar, så lärer mänsig snart att till ett lass, taga ½ tum: hafra och ½ a 1 lisp: smör eller ost, vore på, igenom växelbruket blifver, blifven ömnig tillgång. Blifver hafren på sätt anfört är nyttjad i Hushållena, torde det öfverblefne snart vara både transporterat och för ytradt.

Utom alt detta, är det icke alltid nödvändigt at nyttja

hafre sådd lite hela växelbrucket. Det är redan a
at kom nyttjas: 4:de sådet då jorden icke är så fank
men råg kan nyttjas i 4:de sådet när mat jorden icke
djup, dock alfven torr, ehuru jag för en sådane
ring, anförer vår såde. Om lia sälle gifves at nå
del af Betes marcken kan ingå i Circulation, kan
ofven nyttjas till 4:de sådet, om bolmen är torr, och då
giödning och grås frö läggas till äng. I detta fal
lick väl hela delet efter 4:de sådet kan ligga i träde åren
§8. För at lika som en gång kan nå öfverse för
landet af de anförde växelbrucken, och deraf sälle
na dömma om det anas för träde framför det
och deraf välja det bästa, anföres här ett samm
af alla 6 anförde brukningssätten. Här vi
anmärckes at hafran är, i anseende till dey fö
de kraft, upförd såsom råg at 3/4 s: emot 1 Spann

Sammandrag

Af här förut anförde brukningssätten

	Qvad Spann	Hemm Spann	Nakt Hushåll	Nakt Qvarstår	Nakt Gård	All Hö	All Fl	Sämn Hö	Sämn Fl	Ox Hö	Ox Fl
N:1 Vanligt bruk med Träde	50	20	4	1	4	—	12	12	—		
N:2 växlar med Sud Klöfsat Ökn	60	—	8	1½	6	1	2	24	24		
N:3 Åkern i behåller ½ i Träde	44	12	8	1½	6	1	4	24	24		
N:4 om växlar med Ängen	60¾	12	10	2½	6	1	4	24	24		
Större Egendomar											
N:5 Om växlar med Ängen	148¾	24	20	4	12	4	12	60	60	97	
N:6 Vanliga bruket med Träde	140	48	10	2½	10	1	10	28	—	75	

2:a Afhandlingen

Kunna det bäst besinna växelbrucket, må lättast och
kunna värckställas, till nytta för framtiden.

§9 Som jag för min del icke annat kan finna, a
växelbrucken N:o 4 och 5 äro de förmånligaste, ty

vasselbr

gemteligen här at föra om förhållandet med växelbruk,
af den beskaffenhet som N:o 4. de förre jordbruk följa
i alt jämna proportion.

§9 Här vid vill man 1:o anföra skälfva behandlings
sättet med växelbrucket, och 2:o plöfsa den så ofta fram
ställde frågan, varifrån man får den godsel som fordras
till ängarnes gödande, utan at skada åkern.

1:o alla hyfsa förklara för första förslaget; i synnerhet
upväcker detta mycket bekymmer så väl för allmogen,
som den medelbefa professionaten. Om mitt väl mente
sätt vill följas, så fodras inte förr lag vidare, än vaden
skad byggnad för kreaturen fodrar.

af åkern 6 Spann: som skall läggas till gräs växt,
igenläggas 1 Spann land årligen i 4 år. Den till gräsväxt
tiänlige delen af åkern väljes der till, men början
göres, då jämna stycken efter förr brukad ordning,
komma till at ligga i träde och gödas. I stället för
träde, blifver detta stycke gått, besått med korn och
gräsfrö. Då blifver ordningen som nedanstående Tabell
utvisar, nemb 2 Spann i hvarje afdelning.*

N:o 1.	N:o 2.	N:o 3.	N:o 4.
bort vara i träde 1809, men gödsel att köras 200 lass på första, och läggas i stora högar, 20 a 30 lass att köras på åkern när vinn vid var lag sådning till, besås med korn, som ner harfvas, varefter sås hö frö, 20 a 22 ℔ på 1 Spann land, harfvas med lätt harf, valtas och sårgrös 1810.	i träde 1809. får 200 lass ladugårds gödsel, och 100 lass ängsgård förut beredd till gödning, och besås med höstsäde. om våren 1810 sås gräsfrö i höstsädes bråddren, 24 a 26 ℔ på 1 Spann land, då bråddren är torr, harfvas lätt at fröet fäller till jorden, öfverköres alt jämnt med valten, och bär gräs 1811.	i träde 1809, och sås höstsäde utan gödning som togs 1810. 1811 bort vara i träde, men 200 lass gödsel att köras på åkern i hö tiden, besås och ner köres korn, harfvas, och be sås med 20 a 22 ℔ gräs frö, och bär gräs 1812.	i träde 1809, 6 tn höstsäde 1810; i träde 1811, gödes med 100 lass gödsel och 100 lass förut beredd Sädgödning, besås med höstsäde. Om våren 1812 får gräs frö i höst sädes bråddren, då den är torr, raffas lätt at fröet kommer till jorden, valtas öfver allsam mans, och bär gräs 1814.
* mindre jordbruk som göra dessa delar mindre			1 Spann eller ½ Spann.

§10. Den förraste tiden är alltid i början. Man gifv
hellre
fvårsäd in i kust, ofta då det icke behöfves, i synn
öfver förlaget. Nedanstående tabell utvisar tillvä
förlag icke erfordras.

Underrättelse

Om vinst eller förlust på Spannemål, och foder, dess 4 år

	Förlorar					in kommer					Öfverbl		
	Råg Tr:	Korn Tr:	Hafra Tr:	Foder Mo:	Foder kärfv	Råg Tr:	Korn Tr:	Hafra Tr:	Foder Mo:	Foder kärfv	Råg Tr:	Korn Tr:	Hafra Tr:
1809 gifves N:o 1 i ställe för trede							12			150		12	
af 2 Tunl: äng				100				12		140			12
1810 af N:o 1.		10			300					400			
af 4 Tunl äng				200				24		320			24
1811 af N:o 1 och 2.					300					200			
af 6 Tunl äng				300				36		450			36
1812. af N:o 1. 2. och 3.		10			300		12			150		12	
af 8 Tunl: äng.				400			12	36		600		12	36
10		20			1000	900		36	108	2400	1800		72	108

Det endaste förlaget är för hö frö till 2 Tunland, beså
i åkern första året, men man får till hösten 12 Tun: korn
och 12 Tun: hafra af ängen, som längt öfverstiger vädet
hö frö både första och andra året.*

§11. Vad ängarnas upbrytning angår, så är del en hel
sak, att efter erfordrelig rothuggning, och tufvors bärt tag
med plogen vända gräsvallen om höstan 2 Tunl: årligen
Då följande vår harfvas flitigt åt mylla kan jemväl
ver efter hafra sådd, harfvas och váltas. Efter sädens in
de om höstan, om vändes åter täfvan med plogen, och be
2dra året med hafra. Om täfvan då är så roträdd att
3dje året om våren, kan med trädstäk eller årder sned
det, så kan del befaras med korn, i annor händelse af
man till 4de året då landet gödes befaras med korn och hö

* man kan för flere orsaker icke alltid vara tillreds att börja
brukat, när man behagar. Den mindre förmögne kan dock på
tigt skulle endast utså ena tdr frö, att är för ät, så har man
året efter. Jag bör jade med 6 tdr, och fick deraf tillräckligt.

vasalt

Om afsven är fast, kan efven säg fås, om man gifver
sig tid at låta landet ligga för ut i träde, och då säg
hö frö t våren derpå utsås hösten, som här för
ut är anfört.

Den sådan vas på hö frö t säg, bör säg något tunnare
än vanligt, så at i stället ¾ tun: råg, 1 Tun: korn, eller 1½
tunna hafra på 1 Tunl: som vanligen brukas, befår man
nu 1 Tunl: med ½ T: råg, eller ¾ tun: korn, eller 1 T: hafra.

Vad nu är anfört, angår hårdvalds ängen, eller bete
marken som här fast aflynnen samtl: ängar äro mera
svårighetn underhaftade. Här anföres tillvägagångssättet icke om
ängar som äro utan afloppe. Afloppsdiket gräfves 10 quar
ter bredt, och 5 quarter djupt, och bör gräfves ett år för
ut innan plöjningen sker, på det jorden må något
hinna sig. Om höstan innan höstregnet infallit vore sig,
bör landet upplöjas. Är ängen mycket sank, måste
detsamma vara om våren sedan Kvalen sänkt sig 4 à 6 tum ner om
jordbrynet, och jordytan så väl dränkt, at den låter bear
va sig. I öfrigt fortfares som vid hårdvalds ängar är
anfört. På sådan sank äng, måste man endast nyttja
hafre sådd, vid gödning och igenläggning till gräsvext.
Man må icke taga i betänkande at så på Kvalen. Jag
har 40 tunland dagligen för mina ögon, som försänkt
mark måste besås på Kvalen, oaktadt den bästa diknin
ängskampen gifver här öfver 200 lispd: på tunl: oaklad
den står i 6a Tår.

Skulle ängen vara så sank at den om hösten icke låter
plöja sig, så blir ej annor råd, än efter en noga rothuggning,
och tufvors bärt tagande om hösten, plöja på Kvalen sedan
låta alt ligga till nästa år.

2:o Om Godsel till gången

§12. Då plöjningen sker på ängarne första gången gräs
vallen vändes, uptorkom mer emellan teglarne, i gen om tärf
vens vändande till höger och vänster, så som ett grunt dike,
de tärf skifvor som äro närmast detta dike på högra
och vänstra sidan, afhuggas, och läggas i stora högar man

uelan olägenhet kan åstadkomma. Sedan kan
anyo till höger och vänster omvända jorden i de b
na torfvornas ställe, då diket ås så nära förd
återstående med spada ås lätt bort fått. Dess tä
och jord utur dikena, jämte jorden ut af ut lops di
gjä på 2 Tunl: om kring 180 lass. Dess hem kom
första före på täyligt ställe; Kringstänges om v
ut bredes näyorlunda jämt till ¼ högst 1 alns tjo
beströs med små granris qvistar, och öfverst med lit
matt halm bås, var uppå man låter kreaturen li
öfver nätterna, då årstiden så tillåter, i 4 veckor
Efter varje 8:de dag belägges platsen åter med gran
bås halm. När 4 veckor äro framflutne, om kast
samlingen med spada, at det understa kommer öf
och så förfares som förut ännu i 4 veckor. Kre
Spilning har du så preparerat torfven, at den ån
brännen till fet mylla, som du genast kan ut kör
på åkern, bestående af lera eller sand.* Har man n
at af denna jord ut bära mera än 100 lass på 1 Tunl: a
så mycket bättre. Emellan gör leer åkern lös, och på
diga åkrar, förhindras sundets bränn ande eyens

På förenämnde sätt har man tillgång på fö

1:sta året de redan nämde	— — 180 lass
2:dra 3:dje och 4:de året	— — — 540.

Enligt § 10 befinnes på dessa 4 år vara
en öfver behållning af 1500 lisp: hö och
800 lisp. halm, i hop 2300 tll, vilka
använde till 10 kreaturs föda gifven
ett lass, gör — — — lass — 157
så — 677

då man använder på åkern dessa 677 lass prepareradt gö
så kan utan skada af ladugårds gödseln användas t
ängarne 200 lass årligen. Gödsel som ligger kan på
skrefne sätt väckställas, in till circulation en gång o
vom gången; men sedan blifver den mindre, emedan d
uprötsning icke kan gifva så tillräcklig jord, me
är och jordsamling icke så oumbärlig. Är den prepar

* Sufver af tuefstarr, Carex cæspitosa, kunna icke prepareras tillr
för än i andra året. Stångselen i kring tufvorna bör icke göras sy
ligen ännu nödvändigt fodras at ogräs kreaturen

vasslor

jorden mera än som något år kan behöfvas, upkastas den
i höy, ju spetsigare desto bättre, at bevaras öfver vintren.

§ 14. Ehuru jag vetat § 8, och derstädes anförde samman-
drag, tydeligen anfört fördelen af växel brukan N:o 4 och N:o 5,
så jag likväl än vidare anföra förmåner af detta bruk-
nings sätt

1½. Sör delen af mera spannemål, och en fördubladt inkomst
af vigtualie varor, gifver mera och bättre föda i landet.
Hela Naturen, både af djur, och växt riket, bevisar att tillrä-
keligt föda ökar af kommen, både i mycken het och frodig-
het. Om den Nådiga Försynen bevarar landet för krig,
och smitto samma sjukdomar, vad har man icke då, igenom
detta växel bruk at hoppas för god växtkan i anseende
till folkökningen. Vad värdefar icke det ömmiga och höv-
lig folkökningen. Vilken olikhet
ya födret på boskaps afvelens förbättring. Vilken olikhet
i födande kraft, då utfodringen består af lika, ifrån mån-
dre delar hö emot halmen, såsom vid N:o 1 och b eller då
halmen icke gör ¼ emot hö.

2½. Man tror sig vinna mycket igenom trädes jordens
användande till föder växter — Man får mera föder,
ett flitigt gödande skall göra större afkastning; den styfva
leran blifver med tiden mera tält bruk adj; Vickern förtager
ogräset, och man kan dika när så passer sig ekert — Men
många icke det föreslagne växel bruket vid N:o 4 och 5 åstad-
kommer vida större förmåner, då jorden blifver ofta och
bättre gödd, och tillika får vila, och under denne tid förser
till kommande års, och hela afkastningen både i spannemål
och pcaningar vida större. Se § 6. Ja, än mera, sedan
circulation en gång igenom gått, kan den vidare utvid-
gas till en tätare omgång, varigenom ännu större för-
måner vinnes.

3½. Detta bruknings sätt fodrar icke flere Arbetare än ofta
vanliga brukn ings sätt. 16 Tunl: bruder åker och 8 Tunl
som bär sådd i ängar, eller beta mark, gröd 24 Tunl: som är

tiska med vanliga bruknings sättet vid N:o 1. och så i
vid de större egendomar
4:o. Betesmarkens utvidgande i proportion emot den
liga tilltagte Boskapen, bliver angelägit at företaga
många ställen torde lägenheter gifvas, at någon del
betesmarken kunde ängå i växel brukat, och ett stycke
den odugelige ängen uplåtas till betesmark. Efter
måste vägleda i detta fall.
5:o Ehf det anförda finner man, att detta växel bru
läggor hinder för upådlingar. Odugeliga ängar
högst frukt bara, och lägenheter måste uprödjas till
mark, eller den gamla förbättras. Ju den man folk
åker ju att arbetare blir at få, vinner och jordbruke
i genom växel brukat att mer och mer styrkta, at kun
använda arbetare till växel brukets utvidgning t
raskligare omgång, eller vad annan nyttig upådlin
före kommer.
6:o Någon försvarare af trädes jordens användande till
nytta, än at ligga i träde, torde invända: att ängens f
aktiga behandling, eller växel brukat N:o 4. utesluter icke
des åkerns begagnande till foder växter, och att dessa sätt
för bättring, således gemensamt kunna verkställas
under N:o 2 och 4. anförde växel bruken visa at tillgång
spannemål blir mindre än vid det vanliga bruknings
tet, då halfva åkern vilar, hvarföre, om någon af dess
bruk blefve än ytterligare införde, än vad växelbruket
gifver anledning, skulle dessa den thudeliga påföljden
all spannemål till högt pris tvinga förskrifvas, och vi
lie varor, som då inom riket icke kunde förtäras, f
för lågt pris försyftas utrikes. Dessutom är det oemo
geligen bevist, at circulations bruket med foder växter
trädes åkern, fodrar thyngd summare arbete just den t
daste tiden, som ensamt gjör detta bruknings sätt ofö
la rikt till en omöjelighet i ett fuktfastigt land; var
ytterligare kommer, at jag för N:o 2 och 4 anfört at re

vaxelbr

efter efter vickern på trädes åkern, skulle gifva samma af
kastning som sådd på rent trade, vilket af många för
samne Landt hus hållare bestrides. I stöd af nu anför
de skäl, synes det sätt jag nu anför, vara tämpeligare,
och då först, när Ladugården en ligt växel bruken N:o 4
och 5 blifvit införde; när inga ofruktbara ängar mera
finnes, när inga tillfällen gifves till upådlingar i
vårt land; når jordsorden igenom desse anstalter
kan föda en dubbel fulkmängd, då först, men ej för
år tid att sätta åkerjorden uti beständig bördighet,
i likhet med våra gelantager och trägårdar. Det nu
anförda är icke ensamt hämtadt af egen erfarenhet,
jag åberopar mig ägarena till de på många ställen
i landet varande cekrar, som efter vicker gifvet näst
total misswädt; jag åberopar mig de upplyste mäns
betänkande, öfver trädes jordens förmänliga begag
nande som finnes införde uti Kongl. Wettenskaps
academiens annaler för Mars månad år 1807.

7:de Afhandlingen

§ 14. Anföres de hinder som intråffa för växelbrukets in
rande i Sverland, och huru desse hinder kunna afhjelpas.
1:o Stor skiftes delningens förändring till en skiftes delning
enligit Konungens Nådiga förordnande, är högst nödvän
dig, och vilken förändring förutan, all slags växelbruk för
allmogen är otänkbar. Storre possessionater, eller de få af
allmogen, som hafva deras jordbruk inom egit område,
äro lyckeliga, och kunna när de behaga med växelbruket
göra början, alenast några bisaker blifva emellanåt.
2:o Brist på plogar. Gaffel plogen är aldeles otjän lig at
der med omvända gräsvallen. Genom goda anstalter kan
detta snart afhjelpas.
3:o Utom de olyckor som tide tals uptkommer igenom rios
bruk, med föra ricorna esven den olägenheten, at säden får stå

så länge på åkrarne, intil dess den hinner afträdda
jället in häfvar, för än omkring medio af Octob.
månad. I våla höstar tager juden grodd till myc
skada, men det värsta är, at höstarbetet, medan jor
är öppen, går förloradt, och kreaturen gå i wist rim
af det bete som på åkrarne kunde år hållas. Jag
ner rismas värde, för nämligast at få hastigt tä
säd till utsäde, varföre jag aldrig will vara ria fö
till detta behof. Uti all den öfriga säden är skade
man wille köra i stack med tak öfver, som efter be
kan höjas och sänkas. Säden är där väl förwarad
man vinner omkring 4 weckors tid till upbindningar, el
de arbeten wäxel brukel sedvar. Sedan jorden är tillfr
blifver tid at tröska, och det kan då ske efter var och
omständigheter, at bruka rior, eller slagtmachiner,
4:o för att skynda med arbetet under bergningen, o
ofven är theligt at man nyttjade ria i stället för h
skära. Man tror at med hand skarans bruk, före ha
ma sädens spilning; men räknar man dagsverkens
nad som till nästan dubbelt antal mäst användes,
jag sålunda besparningen på spilning förloras. Sål
är, at den angelägna tiden förloras. Rios bruk m
skaft, är icke allenast nyttig till sädens afbärgande,
nästan oumbärlig vid afbärgande af backquarten
gräs, wore icke ria med krokigt skaft, at slå till h
och wänster icke är så wäl lämplig i synnerhet då m
för at winna ett wäl bärgat gräs, will låta binda
i Neker och sättas på stör.

Alt vad jag i detta arbete i bästa wäl mening an
är icke gissningar; det är grundat på egen erfarenhet,
jag önskar at våra jordbrukare wille af lägga alla
mar, och lika med mig kunna anbuga såsom val spr

24 Febr: 1808 Jag blott söker sanning

vasilbr

20
8.

Svar uppå k:liga Finska Hushållnings-Sällskapet Pris-fråga: Kan det så kallade Kirkuslationssädet eller vexelbruket vara värkeligen nyttigt och passande för Finland, med nödigt afseende å dess härvarande så kal klimat som folkmängd och an obegagnade vidsträcktare uprodlingstillfällen? Och i händelse så vore, huru och på hvad sätt bör det då hos oss efterhand införas, och så inrättas, att deraf för vårt Landtbruk dew möjeligen största nytta i ow framtid må vara att hämta?

Det synes som man allmänare vill komma öfver ätten, att ett indragtigt Landtbruk hämtar

Circulerar från

Pr Magiste Doc. Lamberg hafft del:
" Professor Melker aff. d. 9. Maji e. m.
" Secretaren Rahtlef
" Assessor Hallström hafft del
" Actuarie allén hafft del
" Assessor Arrhenius hafft del
" Commerce Rådet Brunn, Pr Professn. Jacob Nordqvist
" rusthåll. Häder
" Professor Hällström hafft del och aff. till
" Professor Franzén,

till
Kaarlo

d. 10/5.

Svar upå k:liga Finska Hushållnings-Sälk-
skapet Pris-fråga: Kan det så kallade Kirku-
lationssädet eller wexelbraket vara wärkeligen
nyttigt och passande för Finland, med nödigt
afseende å dess härwarande så wäl klimat
som folkmängd och an obegagnade wid-
sträcktare uprodlingstillfällen? Och i hän-
delse så wore, huru och på hwad sätt bör
det då hos oss efterhand införas, och så
inrättas, att deraf för wårt Landtbruk
den möjeligen största nytta i en framtid
må wara att hämta?

Det synes som man allmänare wille komma öf-
wer, att ett indrägtigt Landtbruk häntar
någon förmån, hjelp och Styrka af Träde-
slette som neråndels här i Landet ännu bru-
kade dålig Äng och uselbetesmark, är lika-
första termen i en Arithmetisk progression;
ett Landtbruk dem förutan, är, såsom sista
ytterste termen, til hwilkens alla Jordbru-
ngs-sätt och Cirkulations-methoder, så mycket
a närma sig til fullkomlighet, och tidraga
deras Idkares större förmån, som de afwika från
första och närma sig til den sista termen.

[illegible] liknar växter: efter Des rilja måste nöt och

[illegible]ning, dikning, rödning och bärgning, men gifwa
[illegible], ett fruktsamt uselt och ringa foder: samt twenne
[illegible] wallgång för 60 a 70 nöt som i skogen för-
[illegible]deras giödsel, men mjölka litet, wiar de nöd-
[illegible] widhållning efter en mager göda, under
[illegible]risque af odjur och annan skada, så inses
[illegible] genom ett otwungit wäxelbruk där ingen del

Den som under längre tid med up-
handhaft sitt Jordbruk, lärer funnit, att i
af förekommande händelser, nödgas man
så snart, när fråga förefallande räkningar
fluta til orsaker som i Åkerbruket; Sy-
ständigheter hvilka undfalla oss, samvar-
antingen befordra eller hindra Sädes-fal-
nad: hvaraf händt, att efter förmodade
ningar, hvarmed i ett eller flere delar af
bruknings-sätt: Och när deraf rönts god-
har denna nya förändring, sträxt blifvit
som det kåsta. Häraf har otaliga föreskr-
kommit, och nu slutteligen de nog tvung-
kulations föreskrifter, som i så måtto är
ligare än gamla sättet, som de minsk-
Åkern; hvilket til ehuru ringa del af h
dock onödigt förtynger jordbraket och förminsk-
komsten, och medför den olägenheten, at man
köpas med för många Skiftens. Och då kan
rönas något säkert utslag, förr än så mån
framflutit, som antalet af de anlagde Skift-
gen är och hvi oss af större nödvändighet, an
kunna åtnöjas med så ringa del som ingår
många åker-delar. Dessutom visar den
renhet vi hämta af våra Granntager och kry-
dar, att ombyte af sådanne växter som gifva

öfver eller under jordens, ellerock foderväxter, kun-
det på otaliga sätt, nästan med lika förmån.
ekännen icke gjöra oss rätt begripa orsa
som uppas med ett större antal eller bättre födda
ehen tiltagande folkmängd. Ödlings-växter
tta vi lidet eller intet känna, eller sådanne
ndeler införas, gifva anledning til gagneli-
ändringar: Äfvensom klimatet, jordmån, lär
andra locala omständigheter, med hvilka
orsaker. Det är således bättre, icke binda
förmycket tvungit växelbruk, som består af
skiften, utan antaga ett, som enligt förskilde
ligheter lättare kan förändras, och ded med-
ande af alt träde.

Men för att rätt inse och fatta denna grundsan-
att nämligen träde icke allenast kan umbä-
tan är skadligt, och författer så väl åkern som
nkarn i träneslka, för några inrotade för-
hafvas. Jag will uptaga och besvara några,
som

Behöfver Åkerjorden hvila för att hämta styr-
il ny växt, och erhålles den då åkern öfver
maren ligger öppen eller i träde, under flitigt
af Åker-redskapen? Den erfarenhet som
ter af plantager hvilka, bestämdigt gifva god
t, och en noga undersökning af andra länders

lika växter: efter Des vilja måste högt och

ning, dikning, rödning och bärgning, men gifva
ett fruktsamt utfall och ringa foder: samt tvenne
vallgång för 60a 70 natt som i skogen för-
deras giödsel, men mjölka litet, när de nöd-
vidkonkning efter en mager göda, under
risque af odjur och annan skada, så inses
genom ett otvungit växelbruk där ingen del

20
8.

erfarenhet, upptagar detta som en fördom
under åkerns (allehanda) som sommarn trädes tidew, o
jordew blifwit förfinad, afskiljer kraje
Myllaw och andre lätta ämnew, bestående
och såpaktiga delar, hwilka äro på
öfwergå til mylla, och tortför dem til
gärdesgårdar och skogsbackar: och större d
dese egentliga giödselämnew stadnar ie
åu på å ach sjöbåttew, dit ledde genom
dikew. Starka rägn som ofta inträffa
sig ifrån en så lossad ofäldt åkerjord icke
myllaw, utaw upplöser och til någon del
ämnet, då jordew sinnes därmed öfwerlop
hwilket åter på andra ställew afbördas,
attractions och jämwigts-lagarne; ty wattn
är bränt af upplöste giödsel ämnew, blir
klart när det framrinner. Synes och san
att solew som med dess lius och wärma icke
förgäfwes, bringar småningom på ett jäda
öppet och hårt liggande fälls där all wegeta
hindras, myllaw til fastare delar, i likhet me
grundämnet, sand eller lera, hwaraf åker alf
består. Af anförde orsaker händer, att en
linda med 6 a 10tums matjord, hwilken fö
blifwit upptagen och nyttjad til åker 18 à 20 år,
wart-annat, och giöd under hwarje $\frac{2}{3}$ eller fj

förswinner icke dess mindre all matjord, så att
utgör en nog hård leråker, om den är på så
grund belägen. Däremot förökes myllaw på
nen, ehuru den wart är blir flagen och afbetad,
aldrig får någon giödsel. Trädes-författare
säga sig äfwen genom deras påstående: at åkern
der dess wida håmtar styrka, att drifwa ny wärt
solew och luften, när de däremot will, att
utkjörde giödselw skall snart nermyllas, och
ödsel högen bestäkas, at icke de kraftigaste de
ne må förskingras.

Bör åkern så ombyte af wäxter på den grund,
då ett slag af utsäde extraherat från jordew
föda, har ännu ett eller flere andra slag i
ordning tjenliga ämnen til befordran af deras
nna regel: de tåpe wäxter sig sjelft lämnade,
sina anwista ställen, hwarutom de icke får
utaw allråka i trängjuka och undergång. Man-
kan ändamålet af Gordens Skapelse, har det pri-
legium, att småningom kunna förändra naturen
både djur och wäxter; så att hon kan föda
under med rofwor och hafra, och mjölk-kon med torr
sk. Sand och Leråker frambringa under en trefwen
nind likas wäxter: efter Dess wilja måste ängt och

ning, dikning, rödning och bärgning, men gifwa
ll, ett fängt utsäde och ringa föder: samt twenne
r wallgång för 60 a 70 stt som i skogen för-
deras giödsel, men mjölka litet, wär de nöd-
a widtonkning efter en mager gröda, under
risque af odjur och annan skada, så inses
genom ett obrunget wäxelbruk där ingen del

erfarenhet, undagar detta som en fördom
under åkerns (orletande) sommarren trädslagen, o
jorden blifvit kal

lagt-land gifva lika frodig afkastning: Wa
länders djur och växter vanjas til frefnad i fr
länder, och så vidare. Därifrån är de många
förändringar af alla sådanne växter och djur, s
Menniskjan tagit under dess kultur, och dana
mera nyttiga, allt ofta knapt någon likhet kvi
hos ett species i dess wildhet och dess förädlade
hvilken ock utvecklas til flera ändamål, efte
behof. Af denna rättighet bära vi begagna
dock utan att förhastigt vältra Naturen.

Slag nekar likväl icke, att ombyte är nyttigt
om alltid samma växter sådder på samma fä
skulle en skadlig ingradering af insekter mång
fallbigt förökas: äfven så vissa ogräs, som väl
trifvas ibland höstsäde eller särskilte slag utv
vårsäden och plantage växter, skulle utan omb
den, lämnas en ohindrad och friare tillväxt. I
samma sätt förhåller sig med ängar som aldrig bli
upplöjde, utan beständigt bära perenne växter,
draga sig mängom til sig fyra, och blifva slutlig
så inpregnerade dermed, att de likasom förstöra sj
selfve och sina fläste gräslag, och endast bibehålle
få odugliga växter: Hvaraf sedan sådan äng, hvil
sommaren har kanning af hösk, som ej sällan a
breder förödelse til närgränsande trakter. En del
Ängars egenskap och belägenhet gör härifrån undanta

...ja decjna och mjuka rötterne lättelijgen
... Och en frodig och yfvig rot befordrar en lu

Ingår gödsla och Myllan til växternas sammansätt
... och utgjör deras beståndt-delar? Detta tyckes enligt
erfarenhet vara ogrundat: ty likasom en Hyacint satt
uti dertill formad glastaska med vatten under löken,
der lika fullkomliga rötter, stjelk, blader och blomor,
som om den vore planterad i bästa jordmån; så kom
... och alla växter deras föda uti vattnet och luften.
Detta bevisas äfven uti det bekanta försöket med
... Silkåpp, som sattes i en låda, i hvilken den
... lagde jorden först var torkad och vägd, men efter
... var de däraf vuxit ett fort träd, befanns likväl
icke förminskad. Kan väl någon tro, at en stor
...ren, som växer på en sandhed, hämtat all den
...dra bark och trä, som dess rötter bål och grisar
...innehålla, samt alla barr och kåttar som årligen
...fallit, ifrån något innesluttit gödsel ämne i
...w magras sanden, som dess rötter omfattat? Det
... således anekligt, att vatten icke allenast är tillre-
...ckligt, utan ock det egentliga ämnet hvaraf
...ll vegetation har sitt ursprung: ja ifrån Myllan
...il gräsen, äfvensom Djurens och växternas beståndt
...delar, så är det alt modificationer uti luft och
...atten. Luften condenseras ju til vatten och vatten
...l jord, och så tvistlom kunna upplösas til deras

...t, ett fragt utsätt och ringa föder: samt tvenne
...s vallgång för 60 a 70 nät som i skogen för
...deras gödsel, men mjölka litet, när de nöd
...a vidtunkning efter en mager föda, under
... risque af odjur och annan skada, så inses
...genom ett otvungit växelbruk där ingen del

erfarenhet, upvägar detta som en fördom,
under åkerns arletande som sommarn trädestiden, och
jorden blir it

premiera växande. Nekar åter denna rätten
lustens förmögenhet, at förändra och fixera de
oraliga skaplynnen, genom frönes och tingens
kraft, satte i verksamhet genom Solens värma
ljus, och sedan när organisationen upphört vida
fortgå endel til mylla, så kan icke uppgifven varig
myllans har sin uppkomst och förökning.

Til vidare upplysning i detta ämne bör nu
inkast besvaras, som borde göras i anledning a
det, som nu blifvit anfört, som skadeliga fördoma
för åkerbruket.

Hvartill tjenar då gödsel, och hvarföre
åkern gödas, när deraf inga delar öfvergå til
växternas consistance? Härpå svaras, att göd
är så aldeles nödvändig, att den förutan vänta
man så långt någon lönande åring, hvarken
utaf säd, trägårdsväxter eller foderslagen; Ty de fla
växters rotändar, äro til deras utskatt och första sam
sättning, av ett ganska lent och lätt tränande, kunn
de således, färdigen intränga sig mellan sand och
lerpartiklarne, hvilka så länge de äro enformig
falla tätt och hårt tillsammans; men när gödsel
tillkommer, som består af Mylla, Salt och Oljaktiga
delar, och vilka i följd af den jämnigt materiernas
efterträfvan, lägga sig mellan förenämde particlar

ga ömsinna och mjuka rötterne lätteligen.
Och en frodig och yfvig rot befordrar en fo
d, med gynnig och vigtig kärna.
ara noga växterne altid på i jämnvigt med
ätter kan skönjas derutaf: ab om mun
och skär gruckbräden om våren, våxa de
frodigt under sommarn, för at åter sätta
ämnvigt med rötterne; men förrättas en dylik
ing om sommarn eller höstenn, då bringer
klöfiga rötterne för mycken salt i grenar
ar, wrigenom sedan alt efter graden af
ch vårköldenn, saftröret i förenämnde delar
nen i barken bliffva sprängde. En stor del
vilda trän och buskar, är icke engång härifrån
egne.
n vatten lätteligen upphämtar och upplöser
nda ämnen af förrutnade materier, så låter
icke med visshet vara afgjordt: om dessa af
upphämtade delar därmed öfvergå til växter
manfattning. Det tycker efter noggranne
liner, att bladens och rötternas sugrör diffile-
rädenn, de renaste lustens och vattnets egentl
epsändelar. Dessa öfvergå genom lustens och
värkan til de otaligt mångfaldiga naturens
skiljaktiga föralla våra sinnen: Och de

mycken orygare som gifver ingen afkastning,
nn til de vidlöftiga och aflagsna ängarne,
fordra att mödosamt och tidspillande arbete
ning, dikning, rödning och bärgning, men gifva
, ett långt utfält och ringa föder: samt tvenne
vallgång för 60 a 70 Skt som i skogen för
deras gödsel, men mjölka litet, när de näd
vidtunkning efter en mager göda, under
risque af odjur och annan skada, så inses
genom ett otvungit växelbruk där ingen del

upplöfte ämnen som vattnet för med sig
terne, stadnar utan för dem imellan sand
particlarne, varigenom som ofvan sagt är
med lätthet vidare framtränga til befor
af växtens större frodighet. Skulle åter
hysa sådanne inblandningar, som rötterna
icke kan afskilja; eller och, att rötterne vore
röta, eller annars blefve sjuckliga, så upkom
deraf på sådan, rost, sotax, mjölöker och an
ackliga sjukdomar, likaså som klumprötter
och rotvror, med dylik mera. Om en blomkr
fyllet med ler eller sandrådande Mylla, m
med åtskilliga olika växter, och sedan mä
med enahanda vatten, ytterst icke desto mind
slags växt sina skiljactiga egenskaper, så
lucht och smak, utan att til något sådan
minsta spår i jorden eller vattnet. Sol
bringar genom åtskilliga grader af ljus och
luften och vattnet i värksamhet och förskyn
ganisation til dess ändamål. Men så död
eller där organisation blifvit förstörd, upl
materierna, och återbringar dem i det mäst
ämnet, och under fortgången af denna up
blifver resten som fixerat sig tjenlig, att
ning, med Jordarterne, befordra nya växter

eller, och vilka i följd af den jämnigt materierna
efterstrifvad, lägga sig mellan förenande particlar,

förvgår Mylla småningom til fastare ämnen,
par vejehanda för växtriket mindre tjenliga
r, isynnerhet där mycken är med så eller ock
xter betäckt. Alla organiserade kroppar –
derföre anses som värkstäder, där på flere
r många förändringar; icke allenast Mylla
, utan ock omsider förgöra den solida massan
kärpan, varvid Electriska materien icke torde
ärckpan. Under och uti vattnet eller på
, torde denna förvandling gå fortare; ty
Linnæ långt för detta sagt, Lera bär
vattnets sedimend, och Sanden des
lation. Detta torde vara nog att förklara
kar, i det som har sammanhang med
det och vegetation.
den när Åkern alla år är i säde, så timmer
väl brukas til rätta tiden för höstsädet,
ingras ev skadlig syra och rähet i jorden,
ändrar Rägen och Vädrets beskaffenhet. När i
de efter den mycken het deraf åstundas til
unn indelar åkern i 3 eller högst 4 skiften,
den delen som til Höstsäde ämnas, med
växter som kunna afbärgas tre a fyra

nyttiga drygare som gifver ingen afkastning,
til de vidlyftiga och aflägsna ängarne,
dra ett mödosamt och tidfjellande arbete
ing, dikning, rödning och bärgning, men gifva
ett fergt useltoch ringa foder: samt tvenne
vallgång för 60 a 70 nät som i skogen för
eras giödsel, men mjölka litet när de nöd
vittomkring efter en mager göda, under
isque af odjur och annan skada, så utfos
enom ett otvungit växelbruk där ingen del

reckor innan Såningstiden, så häfver de
De kärtil lyckliga växter som jag försök
gel, Wicker, hinsew och små gra ärter:
hybridum torde ock vara ganska godt. F
vara hastigt, och så fort de blifva affla
deras bäsa blomstring, kan afföras från
uppfattas på höpior til torkning. Ein
Spergel komma fort på vanmyllan,
stagen fås på sådan åker, som består af
mindre hård lera. Så en månad ka
sedan blifvit så väl brukad, Syran och rät
skingrad, att den kan producera ett go
Syran kan ock absorberas genom aska
utkastade til 7 à 8 tunnor på tunlandet,
mon och ljacktiga delarne i jordew fo
til Såpaktiga, som sedan lättare kring
bibehåller en jämnare fuchtighet.

Ogräset för öfverhand, när det icke förs
träde och Jårens betande.? Om trädesåkern
några af förenämde foderväxter som passa til
och så tidigt afbärgade, at de icke, eller därible
åkergräs, hunnit mogna deras frön, så blifv
några skadliga förökningar för höstsädet.
åkertegar hvilka under vårdew af höstsädet

ogräs, och vilka i följd af dew jämnare
efter, tröfvas, lägga sig mellan förenämde partiklar,

eller små Gräsarter, utblandade med 3 à 4 kappar hafra
ew. En tid fäddes här Spergel, at godt föder både
och fort, men på hård lerjord ville den ej fort.
er jag lämnat denna foderväxt. För detta slag
ke någon särskild tid att bekomma mogna
g om foder hafwa sedan den torkat, klappades
ager på tröw, faller så mycket frön på under-
ker, som behöfves til nästa års sådd. Strickew
foderväxter som nyttjas, afbärgas de medio Julij;
rast traw åkern och uphäfvas. Sedan upkores

de med perenne ogräs, kunna året därpå
ed potater, eller radsås med ärter, bönor eller rofver;
ningen sedan bequämligew förrättes med plog och
Så detta sätt förstöres ogräset mycket lät
m träde, som lämnar ingen afskakning
ycket arbetes, icke eller något tillskott
law, af stubb och rötter, utan så synbarligen
gror de fruchtbaraste jordpartiklar, och däri
författer så väl åkern som åkerbrukaren i
ka, om han icke har mycken tilgång på
ig god och välbelägen äng.
rifraw skall dagswärken erhållas til trädesåkerns
och bärgning.? Ovanall arbete anmanar
åtgår, til en efter vanligheten anlagd trädes
ycket dryggare som gifver ingen afskakning,
w til de widlöftiga och aflägsna ängarne,
lorda ett mödosamt och tidspillande arbete
ning, dikning, rödning och bärgning, men gifva
, ett fragt utfall och ringa foder: samt twenne
vallgång för 60 à 70 kr som i skogen för
eras giödsel, men mjölka litet, när de nöd
widhållning efter en mager göda, under
risque af odjur och annan skada, så inses
enom ett ökonomiskt växelbruk där ingen del

veckor innan Sämningstiden, så häfves det
De kärtil hörande växter som jag försökt,
gel, Wicker, linsew och små gra ärter:
hybridum torde ock vara ganska godt. Wi
vaxa hastigt, och så fort de blifva afslag
deras bäsa blomstring, kan afsras från a
upsättas på högior til torkning. Linsew
spergel komma fort på sandmylla, de
stagen fås på sådan åker, som består af m
mindre hård lera. Så en mycket kan

af åkern tämmas i tråde, och åtminstone
födring inemom stängsel, af färsk föder som d
slås åt dem; erhalles en märkelig besparing
märkew, och öfverwigt i föder, mjölk och giödsel
allt annat som deraf är en följd. Af nu
marker som hinder för Cirkulationen, at tråd
nödwändig til Sommarbete för färeu, men dessa
icke behöfwa någon skarp Sy inrättas icke
gar för dessa såwäl som för andra kreaturen
Skogslös trakter aldrig återfå Skog, til framb

Sedan jag sökt häfwa de huwudsakligaste fo
som gynnar och bibehåller större eller mindre del
träde, skall i korthet anföras, huru Cirkulation
tumlad ifrån 1780 års början, intill 1804 års slut, m
nuw blifwit nyttjad i fyra Skiften.

Första Skiftet eller ett tumland sattes m
på följande sätt. En fåra öppnades vid kan
eller ork längsåd mitt på tegen, om den icke
kullrighet: därefter lades de tidiga potaterne
afstånd, uren af ranliga sorten, som sätter sig
mer spridda från jordytan til 10 tums afstå
på dem i den öppna fåran skakades hästgö
och jämt ifrån korgar som blifwit därmed
som de på tegen under sättningen körde g
Korgarne som härtil nyttjas hafwa 15 a 16 tum

ra små frästen, utblandade med 3 a 4 kappar hafw
aw. En tid fädder här Spergel, at godt föder både
tort, men på hård Cerjord wille den ej fort
jag lämnat denna foderwäxt. För detta slag
ske någon särskild sådd att bekomma nogra
om föder hästen sedan den torkat, klappades
ger på tidew, fallet så mycket fröw på moder-
ker, som behöfwes til nästa års sådd. Ifrån
derwäxter som nyttjas, afbärgas de medio Juli,
trast fraw åkern och upplöses. Sedan upkores

nu bredd, så at de bekwämligen kunna tåras
tuane personer. Sedan kördes tränne fåror,
första intäckte potaterne och den påfylde
och widare en fjerde fåra, som på förenämnde
med potater och infylldes med dyngan. Så dessa
liksa raderne 4 a 5 gånger åtskildes, och dem
nyttjas utom 2ne som kord giödseln til arbets-
en kör plogen, tränne från sina korgar inlag-
erne mitt i dem djupt öppnade fåran, och träna
dyngan, under wilken tid plogarn måste
lt, tils raden är fullsatt och påfylld, och så fort-
tegen är fullsatt. Landet tämmes 14 dagar e
mindre, intill dess en eller annan potat gröda
öfwer jordew, då kjöres och jämnas tegarne
arf, giord af plankor, som har tätt insatte och
spitsade 4 tums långa trädpinnar. Efter
ming af potat-landet, som förstör ogräs plantor
nder potaterne med hastig wäxt utwissa raderne,
r 8 a 12 dagar då groddew är öfwer 4 a 6 tum läng,
ew plöjas första gången efter sättningen; men
ästew lades af en gång, at karlen så mycket lät-
styra plogen jämt mellan de upkomne potat-
Lasar man rätt på tiden, så kan annu
gånger innan skaftew aldeles tiltäpt landet.
sedare behöfs de andra gångerne til hästew, och trä-

recker innan Sämningstiden, så häfves dett
De härtil lämpliga växter som jag försökt,
gel, Wicker, linsew och 3ne gra åter:
hybridum torde ock vara ganska godt: hon
vara hastigt; och så fort de blifva affla
deras bäsa blomstring, kan afföras från a
upsättas på höjder til torkning. Linsew
spergel komma fort på claudmylla, d
stagen fås på sådan åker, som består af m

greniga plogen som här alltid blifvit nyttjad,
med ett trekantigt bräde, af ungefär 17 tum
på öfversta kanten, som fästes med en vid
bilarne, at jorden så mycket bättre löses u
skaffen och dämyer ogräset. Andra plöjn
där man första gången skall, at icke för m
må samlas vid slutet af fåran. Efter var
går potaterne en synbart frodigare växt.
tränger sig fram på ryggen mellan pote
den borträmas af kärn, förän de fälla sitt
ett tunland på förenämde vis satt med poteter,
10 à tunna til utsäde, när de af ägges storlek
större skjäras i 2, 3 à 4 delar. Ehuru potet gr
år härstädes funnit intet roten 2ne gånger om
de icke dessemindre gifvit 5te kornet, eller
mer af tunlandet, men vanligen gifver han
härstädes, när den är i beständigt säde, 6 à 10

Andra skiftet warpå året förut wuxit potate
deras rötter och skaft förökat sig man, sådde
en tunna korn, wilket vanligen gaf frodig
att ej fållan skjördades 15 kornet och dess
korn är en stor bradigt bräkorn, af hela annan
det sexradiga kvarnsläuska. Gamrik gaf i allm
mindre.

Tredje skiftet, vareppåret förut wuxit korn
rätt upplöjt om hösten, sådden i godtid om vår

...små Gräsarter, utblandade med 3:4 kappar hafra
...sew. En tid sådden här spergel, at godt foder både
...tort, men på hård lerjord ville den ej fort,
...jag lämnat denna fodervärt. För detta slag
...icke någon särskild sådd att bekomma mogna
...om foder hasiaw sedan den torkat, klappades
...ver på lidaw, fallet så mycket frön på under-
...ker, som behöfves til nästa års sådd. Ifrikew
...erväxter som nyttjas, afbärgas de medio Julij,
...rast från äkern och upkäsias. Sedan upköres
...betas väl, att kunna medio Augusti taga emot.
...

...de Skiftet, deraf bärgades rågen, eller nu de sed-
...Wetet; lyd sedan jag inhämtat den erfarenhet,
...ät efter ärter som afbärgades i blomningen, alltid
...ska väl, och upkörde att vara en ängers-säd,
...här endast detta säde. Så detta sättet har
...sew på fyra tunland fortfarit i 24 år; Sedan har
...k som här efter beskrifves, blifvit anlagt i stort.
...u har jag intill denna tid icke brukat i dessa Skiften:
...r på dikad och upplöjd äng i 5 a 6 år utmall vila,
...sedan flere perenna ogräs börjar inställa sig,
...blifvit giödd, och sådd med blo... säd, och från af
...u, Phleum, avena elatior, ed: efterjordens högre och
...ej fanns sedan lämnad til gräsvärt, och andre

...Skiftet, uptagen jämväl det höskade
...rifvet 3ne kornet af Tunlandet, 6 lass
...Rdr ——— „ 15:- -
...säthes med Poteter. varit sådan ärter
...säde 10 tn Såldes 25 tn afsäde
...kornet — 125 tn à 1 2/3 Rdr ——— 208 tn „ 421:16:-

...afkastning utaf 3ne skift ——— „ 955:16:-

tegar i stället upptagne. Dock har händt, att en
gråtegar de 2ne sist förflutne vintrarne blifvit gans
isbränder, som torde vara deraf, att de utlagen är för b
förlitet kullrade. Ingen af dessa tegar har fö
gången blifvit vallbrutten och besådd med hö
När detta skjer, torde de blifva mycket förbätt
Här får jag anmärka, at flacklandiga och
som icke hafva nog affall, men ändå icke tvärtsi
genom upbränning sättas under vatten, och som
tider redan varit uprödde; på dem har syra b
inträngt sig, så att slutligen de icke bära anna
ra slag af starrgräsen, ängsull, pediculares, och gu
jamt på högre ställen Nardus, med få andra; de är
ket mossluppne, och hafva en djup svart afja af 10 tum
öfver stalus fjöklek. Så snart äng, när den di
jorden lätt, löf och torr, samt bringas förstigen
den giödes til någon bördighet, om icke på gr
åsig, något af underliggande leran kan und
gen inblandas, men ändå aldrig för höfsåde.
nämde syrjord likasom som förut är sagt, utgjör ej
orsaken til sommar natt frosters, borde på de
ställen nybyggen anläggas, och kyttning upnum
förstöra denna sjukdom, om det icke nog hafv
på nyttigare sätt, til undvikande af den förödelse
grufvor, hvilka år och tider som oftast förorsaka b
höstlagens förstöring, och tidgrönsande upodlinga
Jag har ofta undersökt, och funnit, at dem ofruk
som dessa i äldre tider kyttade trakter utvi

nor af Tunlandet, men vanligen gifver nm
hörstäder, när den är i beständigt säde, d 10

Andra skiftet varpå året förut varit probe
deras rötter och skaft förökat sig man, sädes
en hunna korn, vilket vanligen gaf frodig
att ej sällan skjördades 15 kornit och därö
Korn är en sort bradigt bråkorn, af hela agnar
det sexradiga hvarasslänska. Ganrik gaf i allm
mindre.

Tredje skiftet, vare sig året förut varit korn
rit upplöjt om höstsäd, sädes i godtid om vår

ty i dikeskanterne växer trån och gräs med frodig-
de ej komma fort inpå den kyttade tegen, af
den utlakade askan är lämnad öfverst i den
korpan, hvaraf förordsakas en stark stockling
der kålens fattning om höstsäd, och dess löf-
varen, varigenom alla både träd och grä-
blifva uprycktde, så snart de växt med frodighet
gående sommar. En någorlunda djup plöj-
ning, afhjelper säkert denna olägenhet. Så-
dade vidlyftiga trakter, som finnas i Elimä,
min tanka en förmånlig preparation, til
sitt cirkulationsbruk, där de kyttade slätter
ger til bördig höö och sädes växt, med mindre
skja ingen olägenhet af sommarfrosper.
tiente väl en noga undersökning, huru Elimä
lig i anseende til sommarfrosterne, jämförelse-
andra likartade ställen, där icke kyttning
lig. Jag har ett år varit i tillfälle, att ob-
dispåda en tidigare och behagligare vår, med
nska på norrsken, och större löf, än 60 å 70 mil
) westeruet.
w ing af öfvan anförde 24 års erfarenhet inhäm-
t om vårsädsbruket nytta och förmån, har jag
ken i Stort. Och lade halfva åkern 21 tunland i
l säde; men endast i 3ne skiften, så väl som på

skiftet, upptages sädet det troskade
ifvet 3ne korgar af Tunlandet, 6 kap
r. ———— „ 15:-
ätes med Tobeter. vast hvem Lördar
säde 10 kr. sädet 25 kr. afsädde
ornet — 125 kr. å 1 2/3 Rdr ———— 208 tr. 421:16:-

afkastning utaf 3ne skift ———— „ 955:16:-

de för beskrefne 4 tunlanden; Emedan jag tro
bättre passande för den här hårda lerjorden, som
större tillgång på foder, om man will föda myc
innom stängsel öfver sommarn; då och alltid
blir tillräckelig för tredjedelen, som sås med
Men huruvida det är förmånligare utföra gö
vårsådet, som här alltid blifvit brukat, än det kunde
köra den under foderväxterne, därom har je
varande ingen säker erfarenhet. Då de för
4 skiften nu delde i 3 skiften, har lika fröt
visat sig, nämligen af Potater som giöder i fär
efter foderväxter och så Wete. Som den som
tiere åkern fått en förökning af jord, varigenom
nu utgiör 30 tunland, och det blef nödvändigt
gon del i träde för at jämka delarne lika, f
icke anföras något säkert utslag i stort. W
en åker i 4 skiften däraf tredelar gifver säd, me
afkastning än en åker varaf säd endast fås af
delar; Men jag förmoder, allsom mjölk kom
föda, til hvar del bör tagas af tredje skiftet, fäl
foderväxter, så får man före riklig ersättning.
anföra, ungefärliga afkastningen, uthaf det skiftning
jag nu anlagt, jämfört med vanligt åkerbruk där
ligger i träde; men til förmån för detta senare up
som instänges af trädes åkern och kommer således
är på slag. Halmen som equivalerar i det närmas
sidor, upptages icke til någott pris.

nor af tunlandet, men vanligen gifver
hårstråder, när den är i beständigt Säde, 4 à 10

Andra Skiftet warpå året förut wuxit potat
deras rötter och skaft förökat fetman, sådden
en tunna korn, wilket vanligen gaf frodig
att ej fållaw skjördades 15 kornet och därö
Korn är en fast tradigt bråkorn, af hell annan
det sexradiga tvåradsplanska. Ganrik gaf i alm
mundre

Tredje Skiftet, vareppåret förut wuxit korn
rit upplöjt om höstew, sådden i godtid om vår

6. 212.

Tunlands åker i 3ne Skiften utan träde

1sta Skiftet

med ricker eller små grå-ärter, som afbärgas medio Juli,
is strast och gäßias til förkning. Åkern blir sedan
gångor plöjd, harfvad, sd: Och sås medio Augusti med
wer Råg och Wete. Det förkade årtrofset gifver 5.
af tunlandet — 50 läs a 3 Rdr tapet — „ 150:--

2dra Skiftet

deraf bärgas efter 8 tunnor nåsåde
rnet — 48 Lpr à 8 Rdr — „ 384:--
3dje Skiftet, gödes, 120 läs på tunlandet.
Sås med 4 tunnor korn som gifver 6te
f — 24 Lf — à 6 Rdr — „ 144:--
s med 1/2 t: ärter til hushållet
te kornet 9 tunnor à 6 Rdr — „ 54:--
med foder-ärter til utsåde för det
Skiftet, uptages således endast det tröskade
tset 3ne korgar af Tunlandet, 6 läs
Rdr — „ 15:--
ärter med Potater. wart fjew årdrar
såde 10 Lpr således 25 Lf utsåde
rnet — 125 Lf à 1 2/3 Rdr — 208 Lf „ 421:16:-

afkastning uthaf 3ne Skift — „ 955:16:-

de för beskrefne 4 tumlanden; Emedan jag tr
bättre passande för den här kärda terjorden, som
större tillgång på foder, om man will föda ny
innom Stängsel öfver sommaren, då ock altid
blir tillräckelig för tredjedelen, som sås med
Men huruvida det är förmånligare utföra gö
vårsådet, som här altid blifvit brukat, än del kund
köra dem under foderväxterne, därom har je
varande ingen säker erfarenhet. Då de för
4 skiften nu delte i 3 skiften, har lika frod
visat sig, nämligen af Potater som göds i sär
efter foderväxter och så Vete. Som den som

30 tumland vanligt åkerbruk.

12 tumland ligger i träde sedan tre tumland
blifvit afdragne till åtter och hafra, samt
emellanåt Svartkilelt

1½ tum. sås med ½ tl: åtter a 6te kornet
gifver 9 tunnor a 6 Rdr ——— 54

1½ tumland sås med 1½ tl: hafra, 6te kornet
10½ tl a 3½ Rdr ——— 36

12 tl 6te sås med 9½ tl: Råg, 6te kornet
gifver 57 tl a 8 Rdr ——— 456

2 tumland sås med 2 tl kvarn 6te kornet 12 tl
à 6 Rdr ——— 72

1 tl sattes med 10 tl Potater a 5te kornet gif
ver 50 tl a 1½ Rdr ——— 80

Summa afkastning af vanligt åkerbruk — 708

Således uppkommer en minskning i åkers
afkastning, emot det anförde trädelbruket af — 252

956

Wi fordrar tolf tumlands trädesäker i Stäng
ning, gödsel, 3ne gångers plöjning, at harfva o
dem, wisst 150 dagsverken, om dem besår af styf kärr
derföre uppkommas ingen förmån, utan en minu
och 252 Rdr 32 förlust. Och den blifver än stör
alla 15 tumlanden, eller helsta åkern läggas til
Men däremot gifver ofvannämnde winst af trädelbru

2½

eller arendator styrka, til att upbruka de til
nen närmaste ängar til hufvud sädd och frodig
hvarigenom erhålles ovintrade förmåner, hvaraf
nu upptagas.

Mjölk-kona födes med första toderom sommaren,
öfriga kreatur begynnelsen födas innom ha-
nenom winnes för framtiden en säker och gyn-
ning på skog för vårt nordliga land til alla be-
då kreaturen får gå på utmarken, afbeta de
efter afhuggne löftråd, och med begärlighet —
af dem, alla spåda trädplantor som uppkomma
uke barr- trädew undantagne. Deraf är
på flere byars widlöftiga ägor, ehuruc i
aldrig något träd blifvit förspilt; ifynnar-
de orter, warest från äldre tider warit brukligt,
och getter afhålja vallgångar, såsom i Pados-
Skikala och Lampis, &.

Bonden får större tillgång på Spannmål; ty
era utsäde, så misslyckas sällan höst — vårsäd
ter alla på ett år; och nu så mycket mindre,
jorden, därigenom alldeles aldrig träder, små-
förbytes til Källandsjord.

hop Torp och Arenden kan inrättas på de
och odugliga ängar, som en väl inrättad-

Hollen

de för beskrefne 4 landen; Emedan jag tro
bättre passande för den här hårda terjorden, som
större tilgång på foder, om man will föda myc
innom stängsel öfver sommaren, då och altid
blir tillräckelig för tredjedelen, som så med
Men huruvida det är förmånligare utföra gö
vårfädet, som här altid blifvit brukat, än det kund
köra den under foderväxterne, därom har je
varande ingen säker erfarenhet. Då de för
4 skiften nu delte i 3 skiften, har lika fro
visat sig, nämligen af Potater som gifves i sär
efter foderväxter och så vete. Som den stor

och mindre konstig cirkulation giör öfverflöd
då framkommer en stor folk-stock, ty hjon
lätt knytas när de få anvisning på 6 stäl
ej arbetet förtrytes genom ett vidlöftigt och
jordbruk.

Den genom cirkulation rundeligare til
gödsel, gifver ett gott och nyttigt foder; sål
alla de förmåner, som en stor och välförd Ladug
nöjeligen förskaffa en Landtbrukare.

Klimatet mildras, Sommar-nattfrosterne up
med all detta skall nyttig Skog aldrig sakna
ej sagt, när den icke förödes på Sandmalmar,
kar och Bergsrötter, af Kreaturens tänder, och
yxen, som vidare är orsaken til otaliga Skogs
ett ord, nyttan för Jordbrukarn och Landet är
runde oberäknelig, at ett väl inrättat Jordbruk
skiftes utan all träde. Men det måste i b
fattar i vårt fädernesland til efterskyn, utaf förd
kunnige och tilbagsna Ståndspersoner, under
vande på Naturen alltings Mästa

Till vinterdelen alla läga och frostgifvande trakter nyodlas

57. inkl d. 28 octob. 1839.

214

20

18.

Nogsvedh Herr Professor

Til Nygelegt Sinne på Herr Professorens
vnde Skrifvelse af den 31. sistlidne augusti
får jag härmed conformare Herr Professorn
thomi uppgift, at jag är författaren til det
Svar, som i Kongl. Vetenskaps Academiens Handlingar
förnes införd. Til bestyrkande hvaraf tager
allernåst hos gående bref invändes, hvars ihe

maspetan än jag nu Segel klar at gå
härifrån och anlöpa Mallaga samt hoppas at
den få en lönande Fracht på England.

Gud hjelpe mig! alla motgångar stöta
tillhopa denna fatala resa at plåga mig. I
stället för detvanne Sam rymde i Marlingen
fick jag ändteligen förhyrad 2 usla Hollendare
för 26 f:r Månad och i natt ha de rymt bort

215.

20

18.

mot Skepp kommer i sjögång, innan det
fullaret gjort, eller åtminstone alla ordnat segel-
verket kommer i sjögång, innan det
fullet är, att skepp utlöpa, hvarvid ock det
skeppar Ingenieur hydrogen skal förmå att sjö anfall
så hållat hela Skepp stunden samtlig, skeppen på
sådet dessutt inbegripen, att sjö på öfverbygd all
hans vattenskaffens skeppen ämnar icke kunna
med mig.

Med stigande Aktning förblifver

Högvälle Herr Professorens

[illegible] maskinen att jag nu Segelklar att gå
härifrån och anlöpa Mallaga samt hoppas att
der få en lånande Fracht på England.

Gud hjelpe mig alla medgångar Höla
tillhopa denna fatalaresa att plåga mig. I
Hållet för detvanno som rymde i Marlingen
fick jag ändteligen förhyrat 2 usla Hollendare
för 26 /: Gr: Månad och i natt ha de rymt bort

...d. 14. Febr. 1814
...d. 15. Febr.
...dings Uttr. d. 14 Juli. St.
...d. 1. Nov. sm.

N:o 86.

217.

Svar på Prisfrågan om förekommande af Missväxtens följder

N:o 1.

I vårt Norrigen Clima und unter einem so ungünstigen Himmel, als der unsrige, blickt das Volk, das den Väderan den Bisops der Luft vertraut, für ihr Ihre oft auf seinen verlosenen, und nie die Kraft,

Lissabon den 7 Sept. 1805.

216.

Högachtade Herre!

Härmedelst får jag Min Högachtade Herre avertera at jag den 27 Julii först afseglade från Nice och den 27 dennes kom på Trangvia platsen hänsades.

Fraktter äro ej här at bekomma, utan man vill Segla så godt, som för intet. En han tillbjudits mig at gå härifrån til Neapel at få ordres och sedan på Sicilien at lasta Wete och hit tillbaka för 2½ Pd:s duros P:e Salm och 15 Pd:s andra äro ej här at bekomma, utan är jag nu Segelklar at gå härifrån och anlöpa Mallaga samt hoppas at der få en lönande Fracht på England.

Gud hjelpe mig i alla motgångar Hela tillhopa denna fatala resa at plåga mig. I stället för detvanne som rymde i Marlingen fick jag ändteligen förhyrd 2 usla Hollendare för 26 P:e Månad och i natt hade rymt bort

på hvad Sätt och hvem som hulpit dem fort,
griper jag icke; ty bål och Stöp voro i behåll
Skepprek. Sundhets pass och alla papper
klara och jag Segelfärdig, hvarå jag nu får
i Hållet vet jag ej i Skal Besättningen ha
Sedan min ankomst hit varit af mycket
plägades, men äro nu bättre. Timmerm
han jag hafvit ganska liten nytta af på Re
hit och Matrosen Backman alltsedan jag
i Nordsjön ej kunnat göra det minsta ga
med en bråtenge arm
af alla öder sammanstält att öka bordan
och att om ej en lånande fraicht kindraw dess
blir hon mig alt för tung. Att ingen
förtjena och dageligen tära håller ingen R
ning.

Jag har nu till Cassary & Hahne lem
Wexel på Herrar Jan & Carl Klaseg
stor Ab:ff 1/4 Kr. Mall. Bco att efter 1/2 Må
betala. Hade jag trodt fraicht här
sela, skulle jag af anledning detta hall
hann umgälden med mera äro så öfv
na. Jag är med all ostinne

Min Högachtade Herres.

Ödmjuke Tjenare

Hans Be

d. 14. Febr. 1814 — N:o 86. — 217. — 20
d. 15. Febr. — 218.
vings Uffs. d. 14 Juli 81.
d. 1. Nov. sm.

Svar på Prisfrågan om förekommande af Missväxtarnes följder

N:o 1.

In unserm Lemingen Klima und unter einem so
ungünstigen Himmel, als der unsrige, bleibt das Korn,
das der Bauman dem Schoos der Erde anvertraut, für
ihn sehr oft auf immer verlohren, und nur die Kargheit,
[illegible] zu schützen, dem Unglü
[illegible] wir
[illegible] zu benutzen
[illegible] zu retten.
[illegible] in Entwurf der
[illegible] verzukommen
[illegible] dass auf etwas
[illegible] Witterungen
[illegible]
[illegible] Einwohner
[illegible] 2 Tappen
[illegible] Einsparung
[illegible] s in dem Magazin zu
[illegible] sehr vorwalt da wären. Sie
[illegible] u als Freiheiten einzulen
[illegible] sie wollten. Die Obr

d. 14. Febr. 1814
d. 15. Febr.
ings Uftr. d. 14 Juli 81.
d. 1. Nov. sm.

N:o 86.

Svar på Prisfrågan om förekommande af Misnöjets följder

N:o 1.

I unsern sorgligen Tima und unter meinen so ängstligen Gemüt, als der mehrige, bleibt das Wort, das der Däman dem Bischof der Lund wartnandt, hür ihr Pfarr oft auf meiner verloren, und nun die Magt, der Hauptsachen Folgen das Meisterstück zu staffiren, bleibt dem Manne. Wie sorgfältig müssen wir Pfarrer nicht erkennen meinen Berufung zu Ermuntre seinen, denn es gilt ja Menschenleben zu retten.

Da übersende sieht mein Project in Betreff der Mittel den Folgen des Misvergnügens zuvorzukommen, es wird mir sehr freuen, wenn ich dadurch auf Etwas nur zur Linderung des Elends meiner Mitmenschen werde beigetragen haben. . . . C . . . g

wurde so lange dauern, bis in dem Magazin für die Einwohner ein halbes Jahres vorrath da wäre. Die triftigen Mitbewerber sollten es freywillig hinzulegen wenn und wie viel sie wollten. Die Ober-

19
718.

ehen
ng nie-
in Capita
ersetzt in
den Pfar-
Pfarr-
in die
Empfan-

Magazin
ihr Ein-
on der
Einwohner
2 Tappen
Einsetzung

Zufolge der von der Fürstlichen Landwirthschaftlichen Ökonomischen Gesellschaft in die hiesige Zeitung eingerückten Aufgabe, welche Aufgabe wohl die Erfahrung wäre, der verderblichen Folgen des Mißwachses im Inland und besonders der nördlichen Gegenden dagegen, vorzubeugen" — habe ich für Pflicht und Schuldigkeit erachtet, so gering meine Kenntnisse in dieser Sache auch sind möchten, folgendes der Gesellschaft aufsätze zu stellen:

1.) In jedem Kirchspiel sollten Vorrathsmagazine errichtet werden, deren Erbauung und anfängliche Einrichtung entweder von den Einwohnern oder von der Krone besorgt würde. In diese würde jeder Einwohner verpflichtet jährlich ein Quantum 1–2 Tonnen Getraide zu liefern. Die Lieferung würde so lange dauern, bis in dem Magazin für jeden Einwohner ein halber Jahresvorrath da wäre. Die Friedlichen Mitbürgern sollte es freistehen hineinzuliefern wenn und wie viel sie wollten. Die Ober-

aufsicht über diese Magazine werden in jedem Gouvernement übertragen dem Landschöding übertragen, der verpflichtet wurde darüber irgend einen Schein abzufordern, oder selbst abzugeben. Die unmittelbare Verwaltung selben aber dem Landmann und einigen von der Gesellschaft aus ihrer Mitte zugesellen, angestellt zu Zeiten wurde aus dem Kronsvogt obliegen, die einigen der Magazine zu revidiren und 2 mal über das einbringen, verkaufen und verwalten der Landschöding zu Controlle. Jeder hier hatte das Recht an einen Landrichter oder dem Magistrat, der nicht mehr, als er unumgänglich braucht, mit Verpflichtung dasselbe, ohne Zinsen, so bald er es thun ins Stande ist, zurückzubezahlen. Denn, der Vorschuß einlösen hat, seine Schuld aber nicht hat abtragen können, sollte in schlechter Zeit Freiheiten, wieder sich zu heben. Wenn das Vorrathsmagazin des Districts nicht so viel Unterhalt enthält, als Einwohner, wenn es Erforderniß, aus einem andern des Überflusses davon hatte, zu heben.

2.) Sonntag Predigt Vorschrift mit Wort und That, das sein Hauptallgemein sammelnde Vortheil gegen die Schwämme, auszurotten und ihren Grund zu verhindern.

Die Erfahrung zeigt uns, daß der vorsichtige Grund unserer Gattungen Schwämme Krankheiten schädliche Folgen hat. Wie viele Millionen von Rußlands Einwohner sind schon Schaden gestorben, gebraten, eingemacht und getrocknet den Sommer und Winter hindurch. Das Wasser, welches sich allein nicht verfault ist, kann mit einigen Schwämmen gestorben, nun gute, sättigende Speise abgeben. Einlandes Boden bringt sie Einmal durchgängig in Überfluß hervor.

Unter die eßbaren Schwämme gehören: der Champignon /: Agaricus caesareus :/, der Champignon /: Ag: campestris :/, welcher seiner Entdeckung große Ähnlichkeit mit dem Champignon /: Ag: procerus conista :/ hat, und daher sorgfältig von diesem unterschieden werden soll; der rothe Honigtäubling /: Ag: russula :/ gleicht sehr dem giftigen rothen Speitäubling /: Ag: emeticus :/ der Reizker /: Ag: deliciosus :/, der rothbraune Ag: lactifluus fulvens :/, der goldfarbige /: Ag: lactifluus aureus :/ und der silberfarbige Eräthling /: Ag: lactifluus argentens :/, der gelbe Pfifferling /: Ag: chantarellus :/, der Nagelschwamm /: Ag: esculen

der Champignon: Ag. melleus oder mammosus: als Zugabe zu Fleisch; der Pfifferling: Cantharellus cibarius: und der Rehpilz, die beiden letzteren nur jung genossen; die Morchel: Phallus esculentus: das ganze Geschlecht der Trüffel: Tuber:

Die Fortpflanzung der Pilze geschieht auf folgende Weise, wenn man reife Pilze in Wasser schneidet, so scheidet sich das mit dem Samen imprägnierte Wasser auf die Oberfläche ab.

3.) Der Anbau der Kartoffeln, dieses Surrogates dieser Feldfrucht gegen das Mangelhaftigkeit und die armen Klassen derselben insonderheit, ist überall sehr empfohlen worden. Denn in Finnland werden die Kartoffeln schon Mangel angebaut. Gegen die Empfehlung, daß die Kartoffeln schädlich für die Gesundheit sind, sprechen schon tägliche und überzeugende Erfahrung und häufige Versuchungen. Der beste Boden zum Anbau der Kartoffeln ist ein leichter, gemischter, nicht nasser in einer gebirgigen Gegend der Sonne viel ausgesetzter Boden. Auch darf das Land nicht fein, aber je tiefer es gegraben gepflügt ist, desto sicherer kann man eine reiche Ernte erwarten. Die Fortpflanzung geschieht am gewöhnlichsten durch die Knollen. Die werden auf in Furche gepflanzt, dann muß aber jedes Mal wenigstens ein Auge haben. Ökonomischer aber verfährt man, wenn man die Knolle mit dem meisten Augen, oder die Pflanze einen Zentel Zoll dick abschneidet und statt der Kartoffeln in die Erde legt. Auch kann man den Ertrag dadurch vermehren, daß man die Krautstengel ausbreitet und mit der Hacke die umliegende Erde etliche Zoll hoch darüber zieht; auch schneidet man die Stengel, wenn sie einige Hand lang sind, bei der Erde ab und setzt sie 4–5 Zoll tief, wie Kohlpflanzen, in die Erde. Auch kann man die Kartoffeln durch Samen erziehen und wandeln und zwar auf folgende Weise: Man legt zur Zeit der Lein saat eine Tonne Kartoffeln in ein gutes Gartenland, nach der Mittagseite, wo sie einen guten Schutz gegen die Nordwinde haben. Im Herbst, wenn die Stengel vertrocknet sind, schneidet man die Samen Äpfel mit den Blüten ab, hängt sie an einen Leinfaden in der warmen Stube ins Fenster und läßt sie einige Wochen nachreifen. Wo bald sie anfangen, mürbe zu werden, streift man den Samen in ein Gefäß.

mit Wasser, worin er zu Teig fällt, wenn er gut
man reinigt sie sodann von dem anhängenden Pfl
giesst das Wasser ab und trocknet sie zwischen
papier oder Lappen. Am Schlusse packt man sie
Tuch in Kissen, presse diese und erhält sie mit
colarer Erde. Das Umbrauen muss öfters vorgen
werden. Die mikroskopischen Untersuchungen
die, welche uns Schweden gezogen sind. Noch
Hauptnutzen der Kartoffeln besteht darin, dass sie
gutes Futter für das Vieh abgeben. Bei der M
verfahren sie oft allein die Stelle des Getreides
muss sie aber meist mit Korn, auf zweierlei
Salz darunter mischen. Beim Brennt, so wohl
als getrocknet, kann, wie Sarkisel gezeigt, dem
mit anderm Futter vorgelegt werden.

4.) Der Anbau des Holzes. Dieses Gewächs,
land in unermesslicher Menge angebaut, macht grösste
die Nahrung des Feldbaues und des Bauers aus.
Anbau ist in Schweden noch ziemlich vernachlässigt.
Leichtigkeit der Holzpflanzung das Holz, so wie der
stand, dass er sich gegen die Kälte verhält und wie

Nahrungsmittel abgibt, empfehlen sie sehr. Gegen die Einwürfe,
die dem Holz machen, hat man sich, wiewohl freilich nicht
ganz zuverlässige Mittel, von welchen Erfahrung jedoch sich
doch nützen. Verschiedene Einwürfe Schweden. Man flösst Pferden
sel zu Pulver, giesst eisstrasse danach weisst den Baum
darin ein, trocknet sie im Ofen und packt sie dann.

5.) Das isländische Moos, welches nördlichen Gegenden
Eingeborenen eigen ist, kann zur täglichen Speise gut ge-
braucht werden. Man zieht dann zuerst die Bitterkeit mit
heissem oder kaltem Wasser aus, und kocht es dann entwe-
der mit Milch zu einem Brei, oder trocknet es, macht es
zu Mehl, backt Brodt daraus und braucht es überge-
haupt, wie unser Getreidemehl. Beim Thiere werden von
dem Genusse dieses Gewächses in kurzer Zeit fett.

6.) Eine traurige Erfahrung lehrt uns leider, dass
unsere Landleute auf eine niedrige Nutze der Kälbchen
gesunken sind. Diese der grossen Verbrauch des Brandw
zum Brantewein ist schädlich und wie viel mehr wer
überflüssige Genuss des Brantweins. Es sollte der Land
polizei und der Privatperson ingemeinsam, alle heilige Pflich
aufgetragen werden, diesem Übel zu steuern.

.....e.....g.

am 10 Octbr. 1814.

D. 28. Aprill 1814. N:o 168.
Kpr d. 2. Maji
Utfk. d. 13. Juli
D. 1. Nov. fri

Prideff Upps? vanares?

Svaret N:o 2. på prisfrågan om förekommandes af Missväxternes följder. 792

Svar

Hoferliga Finska Hushållnings Sällskapets den 1:ste Maij 1813 utfärdade Pris fråga: Huilka anstalter äro dels för Finland i allmänhet, dels och förnämligast för dess nordligaste Provinser, att planeckta och vidtaga, til häfvande och förekommande af de så ofta inträffade missväxternes svåra och förderfvande följder? Genom huilka utvägar skall ett visst behöfligt Medelquantum säd alltid och öfverallt kunna hållas Landet tillhanda, i de goda åren af Jorden sjelf, utan någon tillhållning till de hårdare, i de svåra, af i tid förbereddt och sträng sädesrikare orten för privates egen rakning anskaffad tillgång? — Huilka äro, utom åkerbruket, de näringar, jag nyss i allmänhet, det Nordliga Finlands omsorg och grenninge sysslor, samt vidsträckta landsträckor och glesbygder

Jag nam
denna benam

Väl att i Finland uti goda år finnes, eller åtminstone fordom funnits, en viss välmåga, och på sitt sätt lyckliga invånare: men förmögenheten är så rar, att bland Landtbo- och Landt hushållare, man knapt kan uträkna dem som hunnit till större välmåga

---

Finlands Läder och klokaste Hushållare hafva denna gång till pris utsatt ett verkeligen prisvärdt ämne. Landets grymma missväxt och Nöd, den vi ändteligen undergådare utsigten öfvervunnit, men hvars följder för mången skola länge blifva kännbare, påminnen oss lifligt om nödvändigheten af anstalten mot en sådan allmän nöd. Detta af naturen till Climat-vanlottade- ofta af Frost och missväxten betryckte- och i flere Delen af Fienden härjade Land, detta vårt fattiga Finland, kan omöjeligen inom sig tillgången annan utväg till föda under missväxt år, än genom tillgodagjorda besparingar i den goda tiden.

Jag nämnde vårt fattiga Land- och denna benämning är ingalunda origtig. Väl att i Finland ibland goda år finnes, eller åtminstone fordom funnits, en viss välmåga, och på sitt sätt lyckliga invånare: men förmögenheten är så rar, att bland Bonderståndet och Landt hushållare, man knapt kan uträkna dem som hunnit till större välmåga

227.

226.

225

224

...ädliga lüxe bland Ståndspersonen, ökad
med en ryckant stigande tillväxt genom för-
eningen med Ryssland, är hanske blandad
vid källorna till Possessionärernas allmänna
saktigdom, till deras Egendomars värde,
till deras oförmögenhet att med styrka på-
kalla en mindre tacksam jord uti ett hårdt
luftstreck, till deras nödtorft och verkeliga nöd
vid minsta misswäxt, till deras totala van-
makt då fråga är om något större driftigare
och kostsammare företag i hushållningen.

Min medborgerliga sorg öfver detta mo-
raliska elände tvingar mig att göra en digres-
sion från ämnet, och omtala en viss Possess-
ionär i Nyland. Denne sällsynte man gick
lidigt från Tjenstemannens vägen, och med
ett mindre belägligt år efter sin Broder,
lade sig, i sin mentraste ålder, på handtlig-
hållning ex professo. Han har genom omtän-
ka och slit bragt sig till en ganska betyd-
de förmögenhet, fast dyra förfallna E-
gendomar, och nedlagt ofantliga Summor

...än att lösa årets öfver, åtminstone ut-
stolte sjömeligen gymnande omständig-
heter, eller tvärande Embeten. Bel hän-
eller vara annorlunda i ett Land det
hunnit med stora steg framför valma-
Svenska Nation, till hvilken vi oss i alle-
seder och lynne anse räkna, han med
allelie haft den förebräelsen, att vara
nöjd med allt inländskt, och att med sit
malliska temperament, likväl vara and
apar). De rika och förnäma bo och byg
med Italiensk smak, meublera sina rum
Österländsk prakt, klädа sina Fruntimm
med Levantens dyrbaraste Tygen, och med
ryssamt slösseri förtära Södra Europas
Indiernas lackraste produkter. Medel
och de mindre förmögne, följa i sin mån
med ett tryggelöst raseri och förstöra sig
knappast torde någon Länsman eller Kro
mera efterlämnas som icke måste dagegen
sitt hus åga Jamaikas Rumsin, Skinl
illa kärrymä- må man säga. Denna öfver

inträffande missväxter, dess rådbrung
brist och hungersnöd hufvudsakeligen
grundas? Och hvilka medel äro att v
för att dels lefva en allmännare han

vid hård uppodlingar och jordbraket i al
het, sysselsätten många arbetande ha
och spår ingen hoffnad - ofta vid mindre
nande och i mångas ögon orimliga för
Men han är mer del detta, ett bröst
hela Landet! Hvarför? jo derför, att
icke dessen och halsfan! Man tadlar
simpla lefnad, hans grofva kappsäck, ha
gammelmodiga chaise m. m. man klagar
ljudt öfver slika små saker, och härmfu
fattig öfver hans tilltagande för mogen
som tvifvel aldrig stambrödgar några h
fer! Man glömmer den anspråkslösa l
orden, den välgörande husbonden, den nytt
medborgaren! O, mitt Fädernesland! O
sådan man synnas som förfaran alla
gvämligheten och all utvärtes glans, för
observerkt af öfverheten, utan all uppm
tran och utan allt anspråk befordran all
väl, måtte man då åtminstone afhålla
all tele honom, då man är liten nog a
följa hans exempel af sparsamhet och

hushållning, förenad med den nyttigaste verk-
samhet! Biografien öfver både landt hus-
hållare, vore icke utan nytta för jordbruket:
således må mig tillgifvas, att jag under för-
följande, åtminstone nämnt en verkelig landt-
hushållare, den man af beskrifningen torde
igenkänna, men så litet vet värdera.

Jag går åter tillbaka till mängden af
professionsmaten som likväl lefva och tro sig
böra lefva verlden likt och enligt sitt stånd.
I blanc dessa synnas oändeligen så som en-
gång hafva utfådt af gammalt: besparing
är mindre något större förråd, att trotsa ett
möjligen inträffande missväxt år. Vanligen
följer man sin spannmål om vinter, till det
pris köpmannen behagar bjuda, eller rättare
sagdt, utbyter den dels mot nödvändighet-
dels hufvudsakligast mot öfverflöds varor,
och det så noga, att olsmäss stroken afstry
inhållen nog tidigt för husbonden, och dette
för hans underhafvande. De så undantag
som härutti, på våra säd-rikare orter

ext N:r 1. på Sällskapets preisfrågor om Nordiga frö=

inspärrande missväxten, dess räddning

brist och hungersnöd huspraktikabelgen

och af sårskilta omständigheten, huruvida förmindskar icke sannningen af omdöme om mängden af Kreaturen på landet. gott betygande quantum spannmål kan alldrig hållas i besparing af sådana ga Landthushållare —.

Vår allmoge må man ej tala om i de vägen. Dess sömnagtighet och brist på tänka, på de flesta orten, gör att den all handlar uran allslags uträkning, besvär snart för dagen, och gör alldeles ingen besparin följande året. Hemmanens klyftninga i allt för små delar, i synnerhet på vi orten, har tillskapat elendiga hälftningar en allmän sällsyndom. Tyngt af dryga tor och betungande afgifter, jemte de förde liga hall- och ständiga krono skjutsen inqvarteringar, har allmogen föga lust, o mindre förmåga att med flytande skota sin som derföre är mindre benägen. men ä den förmögnare bonden, hälder än att a spannmåls förråd, förvandlar han den

penningar, dem han — omedelbarligen, ned= gräfver i jorden —.

Fördomdags hörde till Savolaxarens skryt= samma rikedom, att äga gamla Råg-stackar. Men denna oskadliga tixe bär ty väx! län= gesedan vara ur mod kommen! — Hos all= mogen är således föga eller näftan ingenstags egen Resource då allmän missväxt inträf= far: tvertom höres dess nödrop strax då jor= den det minsta slår fel. Denna nöd blir ämna större genom finska allmogens gräf= liga consumtion af bröd och spannmål, ur= der saknad af grönsaker, rot-frugter, och i synnerhet den invalsignade sund till detta land inkomne Potates växten, ingen ting stämplar bättre vår nations trögher att gå ifrån sina ingamla vanor i jordbruket, än den långsamhet hwarmed den antagit Potates planteringen: man kan väl icke neka, att denna nyttiga växt näftan öfven allt redan odlas, men likväl ännu i nord= ligare orter, och på ganska många ställen

inkallande missväxter, dess rådbrukning &c.

i Tavastland, till och med i Nyland och Björneborgs Län, bland allmogen, till en obetydlig del, att den kan räknas vid sidan Personers odling af Palsternackor och morötter. En bonde får på sin höjd en Tunna, och en Torpare half Tunna, men oftast del-der, vanligen af dåligare utsäde hvilket han tror hjelpa genom allför tät-sådd men skämmer derigenom ännu mera sin Hvete liten inbergning af 4:de ej 5:te korn långt ifrån att förslå till års behof säger dagleg Knes, förtäres redan om hösten säger en bi-rätt. Den trögne bonden ser huru del Ståndsperssonen odla denna växt, och deruf bereda för sina hushåll en icke husmanshoft för hela året. Han erhåller detta, han ser en omtänksam granne af sitt stånd försöka allt, som man följer flekt exempel, och likväl kommer mången sig icke till att göra försvare med en dagligen nyttig ödlighet. Merendels brister det både, att skyller på Jelande tjenstfolk

och i synnerhet på Potates växtens ömtålighet för frost, hvilken sistnemnde omständighet icke eller kan nekas uti vårt olyckligtvis för frostnätter utsatte climat, i synnerhet mera norrut. Man säg ett sorgeligt exempel härpå under det bedröfliga året 1812. då utsigten af en god vår-sådes skörd, som man hoppades kunna till en del ersätta den holande missväxten, på lång likväl förfelade genom tidiga svåra nattfrost. Hornet och Hafran blefvo väl mycket skadde af kölden, dugde dock till hvargehanda, men Potaterne gingo på åtskilliga orten totaliten förlorade. Den högste låter likväl slika allmänna olyckor vara mer sällsynte, och bära således icke afskräcka ofrån en nyttig handtering. Uti min ort har jag sökt understödja och uppmuntra folket till denna odling, alltid visande dem den betydliga besparing af bröd som derigenom vinnes. Ifrån the här jag åtminstone något litet godt kunnat utsätta, mer en enskild i many bemödande och tillgångar

åro af så liten verkan. Önskeligt vore det
om Regeringen och Kloga vederbörande un
mera Frikostigt än hittils, kunde understö
ja allmogen i denna del, och rundeligen
ha åt den, på vissa orten, utsädes Potet

Uti min förlägenhet om Spannmåls
vägan innom oss sjelfva, skulle jag tro mi
böra söka hjelpen hos det respective Ho
dels-Ståndet. Men min första blick dit
necessas tid jorden af den sorgliga tanke
att Jacob Draemen längesedan är död o
att hans ande icke mer upvaknat bland
de efterlefvande af denna medborgar klas
aldraminst på det ställe der han lefde
verksamt lif. Vi sakne den man som m
utmärkt skicklighet dref en lönande utri
kes handel, som upplifvade allslags rörelse
i Finlands Hufvudstad, som bibehöll jem
na priser för Landtmannen, alldrig tillät
att allmogen mistgjöds vid ymnigare til
förfel, som till den andan upmuntrade
understödde yngre handlande, och som skamf

allt förvarade belydliga Spannmåls lager till
skäliga priser.

Köpmännerne klaga, och till en del med skäl,
öfver stagnation i handeln genom de otyg
Krig som i några och tiuga år förstört Europa:
Men detta rör egentligen utrikes handeln
och är en national förlust. Sällan är någon
conjunctur, undantagande vid invasion af
Fransoser, då icke den omtänksamme köpman-
nen deraf kan draga fördel. Ofta så hafva
under de förflutna tider, många samlat ofan-
tliga rikedomar, och ganska få concurser exi-
sterat. I Land dessa sistnämnde olyckshall
hörer likväl beklagligen en man uti en i sed
nare tiden anlagd liten Stad i Österbotn.
Denne ovanligt skicklige och planmässige
drifftige medborgare, skulle tid sitt och lä-
derne handels kasta, förtjent att bleda
öde än att bli ett mål för sidovarseb
allmännare olyckor och för skilda vidrig-
heter.

Men huru har mången af handlande

förvärfvat och användt sin rikedom? Dels genom hemlig och uppenbarlig handel med öfverflöds varor, dels och i synnerhet genom agiotering! Med alla tingets olyckor, gör dock likväl en stark rörelse i handel, och inbringar häftigt en stor penninge stolk som synnerlig omkring öfver allt i orten, men stadnar snart till större delen hos Entreprenörer och köpman hvilka derföre införa öfverflöds varor. Denna handel ger en säker och lönande penning förtjenst. Svenska nationalsynnerligheten och penningslystnaden uppsöker med synnerlig skicklighet alla slags amnen för luren och en snar vinst. Man upptager sålunda häftigt det lika häftigt inkomna myntet, utfogar med samma fart handelns fella skarf: och af den nykomna rikedomen är innan kort ingen vidare spår qvar i landet, än hos allmänheten en stor ut ökänd lärdom, omöjlig sedermera att återvinna, och hos köpmannen att oligera

kapital i penningar till agiotering, stundom till en del förvandlad i ett häftigt upp= vuxit välvärt Stenhus, der nyligen läng=tobak sålides af en Vanddräng; i bäcksons stöflor. Den afdagsnare medelmåttiga och honetta vinsten af Spannmåls handel, förenad med den medborgerliga adla känsla att äga ett större förråd af dem nödvändighets vara för den fattigare folk klassen, läggas aldeles å sido.

Den Spannmål köpmannen om vintern likson nödgas höja eller sig tillbyta, ökeppas åt Sverige nästa vår gynsta tidig De förmögnare Professionisten och landtman som ej hafva trängande penninge behof, bränna sin Spannmål till Bränvin, så nyttet de möjeligen hinna, vintern igenom, och behålla resten under spekulation på dyraste priser.

Ifrån längre tider har man insett nyttan af Stora Magasiner; och en del af våra nya Landshöfdingar hafva

åfven dessa är ifrigt yrkat på verkställig-
heten deraf, såsom också rakt bedande till
ändamålet, enligt dageliq erfarenhet på de
så ställen det denna nyttiga anstalt blif-
vit vederborligen och samvetsgrant hand-
hafd. Aberdelen öfver all beskrifning oreo-
liga och vårdslösa förvaltning som i de
flesta Socknar vållat Magazinernas tota-
la förstöring, och svårigheten, att på lan-
det vederborligen handhafva en slik in-
rättning, oftast i brist på skicklige rätt-
sinnige och drifftige personer, har så
skramt allmogen, att den vid blotta nam-
net Socknc Magazin, på dett häftigaste
förkastar alla Förslag härom. - För att
söka afhjelpa missbruken, vid Socknc
Magazinen, har man uppkastat förslag om
deras förening mee Kronans Magazin; hvil-
ket project vissorligen har sin goda sida,
utom den olägenhet som uppkommer ge-
nom afslägsenheten ifrån Kronans för-
råds hus i vårt glest bebodda och vidsträkta

Land: men äfven detta goda förslag möter
total motsägelse från allmänhetens sida,
huvudsakligast, ty det skal - som man
säger - att i Svenska tiden, Kronan alldeles
hållit Contracter - och att man således
intet förtroende i längden kan hafva till
den publika förvaltningen - i medlertid
vore önskeligt att våra bättre Landshöfdingar,
vid framdeles inträffande mera välsig-
nade år, ville förfara mee sin nit om
Socknc Magasins anläggningen, på ett eller
annat sätt. Emot Socknc Magasiner vill
man väl i allmänhet invända, att de gifva
vår tankllöse allmoge lätt utväg till lån, och
således ön vidare befordra dess hoplöshet
samt lämna den tillfälle att åsamka sig
skulder. Men denna invändning, så riktig
den och må vara, kan besvaras mee den
gamla sanningen: abusus non tollit usum.
Dena tanklöshet hos allmogen, dess benä-
genhet för lån, dess oomtänksamhet för
morgon dagen, kan ej förekommas för

ån med en stigande hyssning och upplysning
hvarifrån allmogen i de skeefta orten ämna av
vida afslagen. Den tchoppen slå under för
nyndelskap. — Om endast Länerne årligen in=
drifvas, så bler Sockne Magasinet giest del
ställe der mesthushållaren och den oomtänk=
samme, åtminstone kan ha utväg till utfö=
de, och sin Lemna lekson i besparing.

Till Finska Landtbrukets upphjelpan
har vår Allskådde Fader behagat vederbö=
randes förslag om förbud mot Spannmåls
och Brännvins införsel från gamla till nya
Finland. Välsignad vare han för del sec=
nare förbudet! ty vi blifva nog moraliskt
dränkte af egen tillverkning. Men männe
icke förslaget emot Spannmåls införande,
är mera grundadt på egennytta än patri=
otism? Hvar man icke sett detta förbud
gifva Rom gudar tillfälle att uppdrifva
Spannmåls priserna till overhörd höjd? man
vet med säkerhet, att Stock Stunnio som

år 1812 och början 1813 togo Tjugu Kop=
Rubel i Rysk mynt för Rag Summan
på en tid då Rubels sedeln genom agio=
ering vidare kunde uppdrifvas till 42 à 44
skilling Rgs. och Herren vet till hvil=
ken höjd Spannmålen vidare skulle stigit,
om ej förbudet blifvit uphäfvit, och
Lifländskt mjöl genom vederbörandes
kloka försorg årligen inkommit.
Må hända skulle genom ständig fri Span=
måls införsel från Lifland, och derige=
nom fallande priser, våra kraftlöse Stånds
personer nödgas falla legel och de därå
som på grodet höjd dyra Egendomar, besin=
na sig i trångmål: men för de förra vå=
re denna tuktlan högst hälsosam, och de
sednare synes skryda sig själfva för
sin obetänksamhet. Allmänheten och den
fattigaste Folk klassen, skulle naturligt=
vis vinna härpå. Bör icke all handel
inom ett rike vara fri och utan
band? är icke det åt billiga Spannmåls

priſen men kön dirigte ſyſſla, på det den
ſkattigare ſolk claſſen må kunna leſva.
Skola icke deſſa billiga priſen nödvändigt
recka till billiga arbets löner, och ſålunda,
ſakt genom omväg, åter gagna jordbrukel
Hvad är orſaken att ſkattigare hus kön der
nu haſva ſå ſvårt att ſköta ſolk året öf-
ver, och att i vårt ſolck ſattiga land, oſta
ſå många arbets före perſoner nödgas klaga
öfver briſt på arbete, om ej Spannmåls
dyrhet och deraf uppkommande dyra tegor?

Öfver deſſe anmärkningar, ſkulle jag,
ehuru liſvad af den varmaſte välvilja för
vår älſkade Halla ſtatterbygd, likväl ſynas
beſinna mig utan all troſt och utſigt
till hjelp i närvarande ſtråga, om jag icke
på en gång ifrån en ſtor och ljus ſynpunkt
ſage vår räddning. Den Himmes hos oſs
ſjelfva – hos vår Regering – hos vår dyrba-
re Kejſare. Ja må in för Dig Du Europas
Store befriare, Du Ryſslands öfver all
beſkrifning älſkade Fader, Du Finlands –

April 1866. N:o 261. 237.
§ N:o 1. på Sällſkapets priſfråga om Nordiga Jer- 311.

232.

Ädle Stor Furſte, bönfaller jag, att de ville
innom oſs ſamla den hjelp ſom hos oſs
finnes! Förenen Eder i Finlands Fader
och viſe, uti denna bön, och bedjom den mäk-
tige Regent, ſom Förſynen gifvit en out-
öfeslig ſtyrka innom ſitt gamla Rike,
att tillsvidare afhjelpa ifrån ſig alla
förſlag om onödiga nya Militair uppſätt-
ningar i Finland, om ny kaſſrudſtads upp-
byggande af Finlands Stats medel, och
om öfverflödiga Committeer m. m.; efter-
ſträfva de dygga Siemmor ſom redan olyck-
ligt vis blifvit härtill bärtkaſtade, men
genaſt indraga dem, jemte hvarjehanda för-
låningar, för krigstiden, och att deremot
allernådigſt använda alla Kronans behåll-
ne Medel, utan åtſkillnad af den påhit-
tade diſtinction mellan Stats- och Militär-
Fond, till upphandling af Landets Span-
mål, och anläggande af ſtora Magaſiner,
hvarifrån uti ſattiga år ſkulle för ſkä-
liga medel-priſer förſäljas Landets ſattiga

invånares behof, såsom uti Josephs t
i Egypten!

Härigenom skulle tillika vinnas att a
angelägit ändamål, i afseende på orc
med mynt sorterna, om hälfterliga kron
ginge i förskott af upphandlings Sum
i Rysk mynt emot genast erhållande
ersättning i Svenskt af Finska Skats
kan, och sedan förfallde Spannmålen m
Svenskt som derefter likaledes genom
geringens försorg kunde blifva till R
mynt förvandladt. Landet finge och
igenom att jemnt och stadgadt medel
för sin spannmål, utan att nödgas för
den längst ner till Sjö Städerna och
blifva missbjuden.

Det är en obestridelig sanning
Finland i goda år, till och med i medi
måttliga, sprambringan spannmål vida
less behof. Om derföre kronan i sådana
år skulle inköpa detta öfverskott för
marknegangs pris, så blefve detta dyrb

ra förråd innom landet, och en säker utväg
i nöden, en reel tillgång äfven för kronan
sjelf, en god valuta för pappers mynt.

År 1811. var skörden ganska medelmåttig,
och likväl sades om vintern eller början af
år 1812. sådan tillgång på spannmål, att
allmogen och stadtige Författigade som
vanligen tidigt sälja, icke kunde få mar-
knegangs pris derföre, utan nödgades dels
tränga sin spannmål till bränvin, såsom
en mera gällande vara, dels följa den un-
der marknegången i Städerne, hvadan den
om våren fördes till Sverige, såsom och-
ofta inträffat de föregående åren så väl
under Ryska väldet, som i fyrmerket i
Svenska tiden.

Den Summa af En million Rubel
som till Helsingfors Stad i upbyggande
till Residensstad blifvit anslagen, och hvar-
af hälften redan skall utfallit, skulle
enkannt tillskapa ett Magazin af 30 à 40
Tiotio eller Sextio Tusende tunnor Span-

mål.

Uppsättningen af tvänne Jägare Re-
menter i nya Finland, och deras af-
i Spannmål, hvarmed början gjordes
Höstsen 1812, mätte äfven stiga till en
fiderabel summa; och likväl äro dess
Regementen organiserade, och under
rande krig overksamme, då deremot
borgska Regementet genast sattes i
vite och stort tjenstgöring!

Hesserliga Kommitteens för Finska
renderna i Petersburg blotta afsöning
af Finska Statsmedlen utgår, men om
hvars nödvändighet, vid Landtdagen
då Hans Hesserliga Majestäts Nådiga
Reglemente af den 17. Augusti 1809. ut
icke var sträga, skall stiga till Tolfhun
de Femtio Tusende Rubel Banco årsag

Det är ganska klart, att den ut
ning hvarefter Kronan vid den förefall
Spannmåls upphandlingen skulle nödga
ingå, icke behöfde sträckas högre an

en viss summa, efter det quantum säd
som för hvarje län per medium kunde an-
ses nödvändigt, och ingalunda vore någon
bortkastad penning, utan tvertom ett rea-
liseradt capital som i alla tider blefve
bestående, utan att fordra vidare årlig
tillskott, åtminstone obetydligt.

Den sednare delen af förevarande frå-
ga, angående Finlands bi-näringar utom
åkerbruket, synes fordra nogare kännedom
af landet, af lokala omständigheten, och
af dess sodskildta orters hushållning, än
någon enskildt man torde äga. Härvar
Landshöfdingar borde häröfver höras,
och skulle synnas kunna meddela de bä-
sta upplysningar.

De vid Hafs kusten belägna orter
hafva sin gifna säkra bi-näring af
Seglation och Fiskeri, äfvensom i all-
mänhet de orter som äro närmare be-

N:o 1. på Sällskapets prisfråga om Nordiga fi-
nhjelpande m: m.

Vunden d. 3. Sept. Sänd. d. 15. Okt. sam.

lägne till Städerna eller Landets stora
Sjöar, äga hvarjehanda tillfällen till
tjenst. Sävastland har en lönande fi-
tering och penninge inkomst genom sin
Kampa. Den borde likväl denna mera
sträckas, och säker vinnig afsättning
len befordras. I synnerhet borde Sta
Personer och tjenstfädernes handlande
mentras till inrättande af Olje Sjude
Repslageri samt Linne- och Cattuns
briker. Sleka företag torde väl i börja
försälla mera skicklighet och omlä
ka an tjenstfals Handlande äga: me
uppmuntringar, premier och vindst, kun
med tiden öfvervinna dessa svårighete

Sjärd tillverkningen är en i alla d
seenden nyttig inkomst förmån
näringens gren. Desgmenligt att denn
utväg till penning förtjenst icke me
beaktas af allmogen i den skogrika
delen af Landet. Må hända skull
att af kronan utfatt stadgad och

skäligt pris på denna sjör Henne nöd vän-
diga vara, uppmuntra allmogen ännerstä-
des till samma slöd äfven i denna hand-
tering som den industriösa Österbottnin-
gen.

Men hvad som mer än någonting an-
nat, längst sör detta Land väcka del
öfriga Finlands tänkan och uppmärksam-
het, är den förträffeliga Österbottniska na-
tens skicklighet och omtanka för till-
verkningen af Terpentin, Potaska, och i-
synnerhet Saltpetter. Denna lönande
och nyttiga handtering är så litet känd
och idkad på de flesta orter, att allmogen
vore derom uti fullkomlig okunnighet, om
icke Kronans Saltpetter sjuderier existe-
rat. Det är derföre en oeftergiflig natio-
nal förlust att dessa Krono sjuderier upp-
hörde, så ofullkomligen de ock voro. Jag
vann dem liksom qvarhölls denna konstkän-
i Landet och hos allmogen, och skulle
slutligen, ehuru långsamt, äfven bör en

N:r 1. på Vetenskaps prisfråga om Nordiga fi-
skehjelpande m: m.

Vunden d. 3. Sept. Sänd. d. 15. Okt. dito.

trög Nation utbredt sig till en privat in-
Nu deremot är Saltpetter Tillverkningen al-
i aftagande, och liksom i sista Sjuårskriget
länge ännu några af de gamla afskeddade
Saltpetter Sjudorne leva, och Kronans
sålda gamla Kammor Pinnes, idkas hand-
ningen af några få Ståndspersoner. m
förfallen utan tvifvel derefter helt o
hållet.

Afsigten med Allmogens åtagande
leverera Salt Lispund Saltpetter af m
talet, torde väl varit, att genom nödvän
heten uppväcka en allmän åhåga för d
näringsgång. Men denna författning
leg till sin grund, i det den oförmärkt
skyndat Landet en ny afsigt genom tv
ningen i contumt han helt och hållet f
felat sitt Höstnödiga ändamål.

Enkeligt vore derföre, att Kronan
upplefvade och utvidgade den förra Sal
petter Spideri Stäten öfver allt, i Land
utom Österbotten; hvarvid ordentlige Sal

petter Sadors inrättande vore ett nödvändigt
vilkor. Man skulle torda hoppas, att der-
igenom i en framtid, om också först efter
ett Sekel, utbreda Kunskapen om en så nyt-
tig handtering, hvilken nödvändigt skulle
tillskynda Allmogen en säker penninge —
förtjenst, och blifva en i alla tiden tillgån-
gle bi-näring. Uppmuntran och premier för
enskilda personer, torde och förtjena att
förfökas från Öfverhetens sida.

Genom Åbo nya Academie Byggnad, har
en tillförene föga känd industrie, åbete
i sten, blifvit der på stället tämmeligen
allmän. Om Sten huggnings konsten kunde
läras och utbredas i Landsorterna, skulle
sändeligen stor förman derigenom vinnas
vid hvarjehanda byggnader och företag,
i synnerhet vid trott och kvarnstenar,
hvilka nu sökas och med grannska omyg-
kostnad transporteras dels från Sverige,
dels inifrån Landet på längre håll, så-
som Salakyla i Åbo län och Kejtseri i Ori-
mattila

mattila Socken af Jämtland, m: fl
Genom okunnighet, oskicklig behandlin
brännande, och brist på instrumenter,
ten Allmogen, vid sistnämnde Qvarn
drott, sin tid och oder berget. I allm
het borde abete i Sten uppmuntras
läras. Om också deraf egentligen ing
allmän penning förtjenst i Landet
de vara att påräkna, skulle likväl
vissa Orten, och vändeligen många en
skilelse personer, derdj hafva en be
dande kostnad.

---

ofta inträffande missväxterna förnya och förstärka
de följder? Genom huilka utvägar skall ett visst be-
höfligt medelqvantum Säd alltid och öfverallt kunna
hållas Landet tillhanda, i de goda åren af Jorden
sjelf, med någon behållning till de hårdare, i de sva-
ra af i tid förberedd och från Sädes rikare Orter

på egennyttan än patriotism? Har man icke sett detta förbud gifva Kronojordar tillfälle att uppdrifva Spannmåls priserna till onödig höjd? man vet med säkerhet att forts farinos som år 1812 och början af år 1813 togo Tjurgyfsom Rubel i Rysslt magent för Råg kunnat gifva en tid då Rubels sedeln genom agiotering vidare kunde uppdrifvas till 12 à 14 Skillings Bko:, och Herren vet till hvilken höjd Spannmålen vidare skulle stigit, om ej förbudet blifvit upp-

Svar

på

Kejserliga Finska Hushållnings Sällskapets, vid
besöket samma den 1. Maji 1816, för andra gången
utskickade Frågor. Huruvida omständer äro,
dels för Finland i allmänhet, dels ock förnämligast
för dess Nordligaste Provinser, att påkallas och
vidtagas, till befrämjande och förekommande af de så
ofta inträffande misswäxternas skada och förstörande
de följder? Genom hvilka utvägar skall ett visst be-
höfligt medelqvantum Säd alltid och öfverallt kunna
hållas Landet tillhanda, i de goda åren af Jorden
sjelf, med någon behållning till de hårdare, i de sämre
ra af i bid förberedd och från Sädes rikare Orter

på egennyttan än patriotismen? Hvar man icke sett, deraf förbud gifva Förmyndare tillfälle att uppdrifva Spannmåls priserna till onödig höjd? man vet med säkerhet att förhållandena, som åren 1812 och början af året 1813 togo Tjurgevenne Rubeln i Reskift mycket för låg kunnat på en tid då Rubels sedelns genom agiotering vidare kunde uppdrifvas till 12 à 14 Skilling Bko, och Ryssen det till hvilken höga Spannmålen vidare stiftelse tillgift, om ej förbudet tillförsäkrat upp-

Ubi tantus usus laborem mali vestigisse videntur. Cæs

Om ifrån landsmoren vällande patriotisk kärlek och den lifligaste värme för vår kära Fosterbygd, har fått en högupplyftning, af närvarande för andra gången ståndaren förisfrågade, den jag svagar förmår att besvara, efter afseende på min förmåga.

Finlands Söner hafva till pris utvalt ett ämne i synnerhet patriotiskt ämne. Landets skärande missväxter, det sista allmänna härdar året 1812, hvars följder för många skolas lärjungar kännbara, påminner Oss lifligt om rådmärdigheten af anstalter mot en sådan alltbärgande nöd. Deltar af naturen till klimat vanlottade, oftast af frost och misväxter besvärade, och i flera stycken af Europen härjade Land, detta vårt fattiga Finland, kan omöjeligen innom sig äga någon annan utväg till föda under missväxt år; än genom betydliga besparingar i den goda tiden

Jag nämnde Vårt saliga Land och dennes bu-
ning är ingalunda oriktig. Väl att i Finland ett p
är finnas, eller åtminstone fordom funnits, en vis s
ga, och på sitt sätt lyckliga inväanare; men förmögen
är så när, att bland Prästeståndet och Landtmän
snart sagt kan uppnåhna dem som kunna kal
välmåga; än att lefva året öfver, åtminstone utan
stötte egenardigen gynnande omständigheter, dock, el
Embeten med flera Löner.

Det kan icke eller vara annorlunda i ett Land
Läsen hvarmed man skola dela framför industrien
välmågan. Svenska nationen, till hvilkens vi oss
ende till seder och lynne ämna räkna, har med skä
lik haft den förebråelsen, att vara missnöjd med all
ländskt, och att med sitt phlegmatiska temperamen
likväl vara andras smälla efterapare. De rike
förnäme bo och bygga med Italiensk smak, me

sina rum med Ostindisk porslin, klädda sina fruntim-
mer med Levantens dyrbaraste tyger, och förtära Sydens
Europas och Asiens kostbaraste produkter, hvarutaf syn-
nigare än dessas Länders egna inväanare. Medel klas-
sen och de mindre förmögne, följa i sin mon efter med
ett ämne större öfverdåd, förstöra sig och sina familier,
och uppfostra sina barn till vanvett och dessmästare,
som knapt från stadierna innan de väl hunnit börja
dem. Till och med bland den lägsta folk klassen,
har på en kort tid insmygt sig ett nyttsamt öfverflöd.
Den förgiftiga dryckt som tillredes af Brunn, är
redan öfverallt nyttjad bland Allmogen i Skärgården.

Denna öfverdådiga Lust bland Ständs personer,
ökad i en nyttsamt stigande tillväxt genom förening
med Ryssland och dess Asiatiska seder, är Konsten
bland hufvud källarna till Prästeståndets allmänna
fattigdom, till deras Egendomars vanvård, till deras för-

på egennyttan än patriotism? Hvar man icke sett, detta
förbud gifva Herrnjudar tillfälle att uppdrifva Spannmåls
priserna till onödig höjd? man vet med säkerhet att forts
farandes som än 1812 och början af år 1813 haga Tyngs-
som Rubeln i Ryssland mycket för Dag lemnar, så en tid
då Rubels sedelen genom agiotering nästan hunde uppdrifvas
till 12 a 14 Skillings Bijol, och Herren vet till hvilken höjd
Spannmålen vidare skulle stiga, om ej förbudet tillfört upp-

mägtenhet att med skyldig pålitlighet en mindre laglydig
och ett bättre hushåll, åtlåt deras medborgliga och re-
ligiösa mål, till deras totala varaktighet, vanmagt da-
ga är om något större drifvighet och samman-
verkan i hushållningen, eller något bidrag åtlåt allmän-

Min medborgliga sorg öfver detta moraliska
de, tvingas mig att göra en afvikelse från ämnet, o
omtala en viss Församling i Nyland. Denne
syntes man gick tidigt från Tjenstemännen vägen
med ett mindre betydligt anse efter sin fader, lade
i sin mundrätte ålder, på Landt'hushållning en
fästa. Han har genom omtanka och flit tagit
åtlåt ett ganska betydande förmögenhet, höjt dyra
fädrena Egendomar, och nedlagt ofantliga summor
tvungelsamma inrättningar, skärr uppodlingar, och f
bruket i allmänhet, synbarligen många arbetande h
och spar ingen kostnad — ofta vid mindre lönande och

mängas ögon ovinliga företeg. Men hvem är med allt
detta, att ärdespråk i hela Landet! Hvarför? Jo derföre,
att Han icke låtsar och kalasar. Man saknar hans sinn-
plå klädnad, hans grofva Kappsack, hans gamla åkdon m.m.
Han beter tvägifvelt sköta små saker och hamras i
tystlåt öfver hans tilltagande förmögenhet, som litet
alldrig frambringar några Praktiker! Man glömmer den
anspråkslöse Fadrioten, den välgörande Ålmsbonden,
den nyttige medborgaren! O! mitt Fädernesland! Om
ibland Dig en sådan syn finnes som förskräckt alla bo-
gränligheter och alla olvärdes glans, som skänd och öf-
mäkt af Öfverheten, utan alla uppmuntran och utan
allt anspråk, befordrar allmänt nät, måtte man då åt-
minstone afhålla sig all dele honom då man är lätt
nog att följa hans exempel af sparsamhet och för-
sigtig hushållning —, förenad med den nyttigaste verk-
samhet. — Biografier öfver klokа Landt hushål-

[illegible] lare; varer ofvan uthan nyttja för jordbruket, sättes
nig tillgripas, att jag vender förbigående, åtminst
anmärkt en wacklig Landthushållare, dem man
förfaringen torde igenkänna, men så litet vet vårem
Jag går åter tillbaka till mängden af Pos
nder, som lefvat lefva, och bo sig bära lefva
lobt och evigt vitt Mönd-fisam de säga. Ibl
dessa finna oändeligen få, som en gång tagit
af gammalt i besparing är mindre något skäm
rå att hoppas ett mäjeligen inträffande missväd
Vanligen sätter man sin Spannmål om vintern
det pris Köpmannen behagar bjuda, eller nöd
utbyter den dels mot nödvändighets- dels lyxfor
gast mot öfverflöds varor, och det så noga, att
mäs knoben oftast infaller mag lidigt för hu
den och alltid för hans underhafvande. — De
undantag som träffas, på våra södersilvare ofta

af särskilda omständigheter, kunna göras, förminskas icke den
ningen af omdömmet om mängden af Kornmärd på Landet. —
Något betydande igenväxande Spannmål kan sällan förl
las i besparing af sådane skattige Landthushållare som
gälfve behöfva hjelp.

Wår allmoge må man ej tala om i dess vägen. Dess
sömnighet och brist på omtanka i de flesta orter,
gör att den alltid handlar uhan att slags uträtning, laf
ver snart sagdt för dagen, och gör alldrig någon be
spaning till följande året. Flommarens obehöriga klyfning
i skiften emot deler, i synnerhet på vissa orter, har tid
skingat ödändiga hjälfbringar och en allmän skadegörel
Intrycket af dryga vänder och Vacans afgifter, jemte
de förödmjukeliga Hälst- och Höna Skyldiger samt in
gravelningar, hvar Allmogen säga least, är mindre för
mäga, att med skyhka skötta sina jord, som derföre är
mindre lagbar. Men ofvan dem förmögnare Bönder,

nä egennyttan än patriotism? Hvar man icke sett detta
förbud gifva Förnjudar tillfälle att uppdrifva Spannmåls
priserna till onödig höjd? man vet med säkerhet att forts
komna som än 1812 och början af år 1813 voga Tjuguo-
fem Rubels i Rysslt myntt för Tåg lemnar, nä en tid
då Rubels sedelns genom agiotering vidare kunde uppdrifvas
till 12 à 14 Skillning Rysk, och Hvarken ett litet hushåll höja
Spannmålen vidare skulle tillfälle, om ej förbudet tillfört upp-

hållen är att ägna Spannmåls förråd, förvandlar
i penningar, dem Hvar — omedelbarligen nedgräfver
jorden. — Fordomdags hörde till Taxolaxarens
samma rikedom, att äga gamla Tåg-Mantar
denne oskattliga tiza, tär, ty värr! längesedan
ur vad kommen. — Hos Allmogen är sällsynt
nästan ingenstags egen resource, då allmän miss
inträffar, varsamt hänes dess nödtorft straxt då
det minsta står fett. Denna nöd blir ämna
genom Finska Allmogens graselliga consumtion
röd och Spannmål, under satsad af alles slags
sätter, rot frugter, och i synnerhet dess ev
stånd till detta Land ifrhomma Potates
Ingenting stämplar bättre vår nations trögh
gå ifrån sina vanliga vanor i jordbruket, än
lömsamhet hvarmed allmogen antagit Potates
teningen! Man kan val icke neka, att denna

träffeliga växt nästan öfver allt redan odlas, men tillväx
ännu i Nordligare orter och på ganska många ställen
i Österbotten, både uthe med i Nyland och Wasa
Län, till så obetydlig del, att dess kan likväl vid
Ståndspersonens odling ofta förnärder och Fattigmans
hörs Ty bonden tär på sin höjd En Tunna, och
En torpare hälft tunna, men oftast vida derunder, van
ligen af dåligare utsädes beskaffenhet hvar hans hjelpas genom
allför lätt sätt, som skämmer derigenom ännu mera
sakten Hans tillväxt i intagning af Nro 5to Kornet, länge
ifrån att förstå tiden för behöfs säsong dagligt spis,
förtäres redan ett höstår, då Hvar dessutom nog fros
ser med upsädden, endast säsom en del rätt! Den
höge Bonden ser hvarken en del Ståndspersoner odla
denna växt i stort, och dessförbenda för sina Husbehåll en
ribetig husmanstorft för hela året, Hvar utkämma detta,
Hvar ser en enhärtsam gnarare af sitt stånd, försöka att

på egennyttia än patriotism? Hvar finnes icke sedt, detta förbud gifwa Förnödware tillfälle att uppdrifwa Spannmåls priserna till onödig höjd? man wet med säkerhet att förhållandena som åren 1812 och början af året 1813 togo Tjenstgöringen som Rubeln i Rysslt mycket för Låg kunnat på en tid då Rubels sedelns genom agiotering wida större Rende uppdrifwas till 12 à 14 Skillingar Rysk, och Herren wet till hwilken höjd Spannmålen wisare skulle stigit, om ej förbudet blifwit upp-

i sin ända stöta stobil exempel, och tillräckl kommer m
sig icke till att göra afsyning med en så påtrugelig
lig adling! I Herandets hwilken ock säde, är skyldig
fälande hjelig jordmån, och i synnerhet på Pol
wästens ömtålighet för frost, hwilken sällsynnare
ständighet icke eller kan nekas utan wäl afgjorde
frost mätten utwalka saknat, i synnerhet mera nor
Man såg ett sorgeligt exempel härpå under det
drastiga året 1812, då utwinten af en god Wär
skörd, som man hoppades kunna dela någon
sätta den sjenbara missväxten på Råg, hwil
felade genom tidiga swåra wallfrosten. Korn
Hafwren blefwo wäl mycket skadade af kölden, d
dock lät lifwet kwarstanna, men Potatesen gingo
skillnad alldeles totalitet förlorade. Den Högste
tillåtit skilda allmänna olyckor wara mer sällsyn
wåra sådes icke oftare förnäkta. Ofta återkom en mylling hwa

ring. Att mitt högst hwar jag sökt underwisa och upmun-
tra folket till denna odling, alltid wisande dess den be-
lydliga besparing af bröd som denigenom winnes. Hwarför
hwar jag åtminstone något lätt godt kunnat uträtta;
mer en erfahrit mans bemödande och tillgångar äro af
så liten werkan Önskeligt wore derföre, om Regeringen
och Höge wederbörande åtnu mera frikostigt än hit-
intills, skulle understödja Allmogen i denna del,
och wandebogen skänka åt dem, på wissa orter, stridens
Fälten. Jag sade skänka – ty kinappast med-
dela wilkor kan den rätt late wärdlingen förmås att
bygga dessa tunga på i jorden, då man lätt och med
mer exempel på sådana Tidningar som genast upp-
gräfwt och förtärd det på hwarfhet denas Hus bande
icke wågat dem anförtro, utan sjelf dålet – i denas
åker planteras!!!

Bland olyckliga orsaker till allmogens stora –

…nä egennyttan än patriotism? Hvar man sedan sett, detta
…förbud gifwa Kronojägare tillfälle att uppdaga Spannmåls
…priserna till orimlig höjd? man vet med säkerhet att forh
…farnas, som år 1812 och början af år 1813 togo Tjuge-
…pers Rubel i Reskift mycket för Råg hwaraf nu en tie
…dä Rubels sedelen genom agiotering nidare kunde uppdrifwas
…till 72 à 74 Skilling Bko, och Ryssen vet till hurudan höjd
…Spannmålen nidare skulle stiga, om ej förbudet blifwit upp-

…nädre behof, äfwi wisserligen dess ofantliga tillwerkningen
Bränwin. Men om detta onda beklagligen alldrig
kunnat radikalt förekommas, borde consumtionen af
förderfliga dryck, åtminstone icke uppmuntrligen be-
wärd dock sjunkantligen skett, genom de i Skåderna
mannen af Borgare, ständigt tillwäxande privilegier
Krögare, lät ett obestånd ankät, utan alls eftersyn, o
wann den gräseliga mängd onödiga Landt marknader
nu existera. Öppnan Almanachen, och flyttom
för ett ögonblick på de dertill anwista marknads platse
att skåda Menskligheten i sin djupaste förnedring,
wåra hjertan skola bläda öfwer det mångfaldiga skänd
öfwerlåd, i flere dagar i rad, hwarthen den obetänksamm
lockas att offentligen inbjudas! Med någorlunda Kän
af Landets tarfwel, skall man lätt kunna utgalla
mindstone Trå eller sjuna marknader, dels för någ
mils mellanstånd, dels för resten utan all nytta och

…wärde, och med litten Hushållning ofwerflödig, skulle wara kän-
…nar de olyckliga följderna af dessa för allmogen wåra
…skadliga, det Tjenstehjonen redan på flera orter efter
…ordentligt betalning wid städningen, mycket få bekomma sig,
…om Gästen på en för Landtbruket högst angelägen tid,
…för all Skuld, försummat sina dagar, och plottra
…bort sin dyrbara tid. Hwarje sedlighetens Wän
…påkallas med hög röst Öfwerhetens bekymrande af-
…seende härwid och ordningar! Det ofantliga
Bränwins missbrukande och Lön-Krögeri på Landet,
…bör i sammanhang härmed nämnas. Men emot denna
olyckliga sedeförderfwande trafik, är nästan ingen hjelp
mera, sedan nästan Hela Befolkningens skaplynne derwid
i allmänhet bedröfwit mankats.

Uti min förfrågan om Spannmåls utwägar innom Ös
gifwen, skulle jag wilja wara så hjelpen, hwad det respekt
dess Handels ständet, hälldst patriotiskt bidrag desto

på egennyttan än patriotism? Vore man icke sedt detta förbud gifva Värnjeeär tillfälle att uppdrifva Spannmåls priserna till onödig höjd? man vet med säkerhet att förhållandet som är 1812 och början af år 1813 togo Tjugofemte Rubeln i Riksbt mynt för Råg lemnar nu en tid då Rubeln sedeln genom agiotering vidare kunde uppdrifvas till 12 à 14 Skilling Riksbt, och Ehuru vet till huruvida höga Spannmålen vidare skulle stigit, om ej förbudet blifvit upp-

penning vinsten och agiotering tillvägakommat oredan och bedrö-
gerier, då blir en sådan Medborgare tilltro icke mer nämn-
dem lemnar i Skatter, utan förarande kraftlös som ut-
satta Landets mest och skattligen bortskapat allt redbart
då är hos den mer inga patriotiska bidrag att förvänta
Kommunerne hafva klagat, och lika en del med skäl,
öfver Stagnation i handeln, genom det otyglade krig
som i många decenier förstört Europa. Men detta
rör egentligen utrikes handeln, och har vanligt en natio-
nal förlust. Sällan är någon Convention då icke den
omtänksamme Köpmannen deraf kan draga fördel. Med
alla Krigets olyckor, gör det tidtals en stark rörelse i
landet, och inbringar hastigt ett stort penningar stock som
sprider sig omkring öfverallt i orten. Sålunda var
1788 års krig i allmänhet Finlands uppkomst, emedan
större delen af penningarna stadnade qvar i Landet.
Deremot blefvo omständigheterne vid 1808 års krig i

man bordet af det samma förvänta, som ingen Bu-
dett Kramar nu mera för dess rörelse erfägges. D
detta skäl borde då finnas utmärkte mått som ic
mast med skyldighet skulle drifvas en nationell handel
utan handlet utkräfs och man Landet upplefvas Fa
och all dess rörelse, alltmera tillbaka allt allmogen m
bjöds nu grannlaga tillförsel, som lik dem ändam
te uppmuntra och understödja ginge Handlandet, och
framför allt, med årsvexlande af högre årsgro
förvara betydligare Spannmåls Lager hos skalgar
Dessa mått vore då utkörningsområden Medborgare
skulle tillsyn i England, utgöra Statens Hushåll
Regeringens stöd. Om demnäst de Handlandes
ogynnsamhet i allmänhet vanvård på penningar, utan
på medlens dåtid, och all förmånligast genom hand
upprepade handel med afsyftades vinst, tillfälle
underhålla Lifven hos dem sjelfvunga hopen, och

på egennyttan än patriotism? Hur man icke sett detta förbud gifva Förmyndare tillfälle att uppdagtka Spannmåls preserna till behörd höjd? man vet med säkerhet att förbudet funnos som år 1812 alle början af år 1813 togo Tjuguvesm Rubeln i Rysslt mynt för Bög kunnan på en tid då Rubels sedelen genom agiotering nästan kunde uppdagtas till 12 à 14 Skilling Bögsk, och Herren ett till hundren höga Spannmålen nästan skulle stiegit, om ej förbudet tillfört upp-

sitta skäuf, genom hvilk genom Handeln på Utrikes Kommat inflyta, så att den nykomna rikedomen ingen nödtäc frukt åt gifva i Landet, än hos Allmänheten en förut okänd Lust, omöjlig att nu mera på ärligt sätt underhålla, och hos Köpmannen ett elegant Capitals i penningar till agiotering. Denna handel med pmningar, hos genom det dubblata mynt som i Finland circulerat, gifvit i anseende till vacklande ställigt ombytlig värde, varit synnerligen förmånlig för Personer manner, men dessmot haft högst olyckliga följder för alla andra, i synnerhet för dem gäldbundna och fattiga som dessa alltid måste förlora och för dem enfaldiga som blir prejad och bedragen. Ingen vet mera med säkerhet hvad han är skyldig eller äger i fiskari. Vid alla betalningar och all handel möter ständigt många svårigheter, i synnerhet som köpmännen, och alla andra efter dem, tvertemot högt befallning, ett sätta sine priser i Svenskt mynt, nu då förde va-

sedeln mörkt förhållande, och mäste nödvändigt förlusterande förening med Ryska Riket, så blifva Då är, mark sagdt, ingen enda artikel äger som förytteras i Ryssland, eller som icke den finnes lätt bå och förs; så mäste naturligtvis den verkeligen bety penning stärka som vid handels öfvergång hastigt des, och snart skönader hos Entreprenören och bl lika hastigt i Cantant stiga — för öfverflöds vann Denna handel har gifvit en större och snart kom penning förtjenst. Många slag af Petersburg öfverflöd och Asiatiska dyrbarheter, hafva så handvägen som med Nevans vatten strömm till vårt fattiga land i Wenings lystnad med synnerlig skicklighet uppsökt allra slags ön för liten och en snar vinst. Alla hafva sålun hastigt uppstagit och bortfört det lilla hastigt in ma myntet, och med samma fart utbetalat Lan

ná egennytta än patriotism? Hvar man icke sett detta
förbud gifwa Förnjudar tillfälle att uppdrifwa Spannmåls
priserna till onödig höjd? man wet med säkerhet att förle
förnans som är 1812 och början af år 1813 togo Tjenste-
folk Rubels i Rysk't mynt för Dag lönnen, nu en tid
då Rubels sedelns genom agiotering widare kunde uppdrifwas
till 12 à 14 Skillings Rysk, och Herren wet till huilken höjd
Spannmålen widare skulle stiga, om ej förbudet tillfört upp-

ná det urskiljaktiga Penningemärs ofver mätte förekom-
mas.

Under så egenwärde omständigheter för rika Handlan-
de, är det swårligt om dem afbögsmans medelmät-
liga och blandade wärdighet af Spannmåls handel, förenad
med dem medborgerliga ädle Bärnsta att ägna ett större
förråd af denna nödwändighets wara för den fattigare
folk klassen, lägges alldeles å sido. Det har derföre
händt, att dem Spannmål köpmannen om wintren tillsam
nödgats köpa eller sig tillbyta, blifwit utskeppad åt
Sverige mästa wid garaska tidigt. De få förmögnare
Possessionater och Landtmän som ej haft trängande
penninge behof, hafwa bränt sin Spannmål till
bränner, så mycket de möjeligen hunnit, wintren ige-
nom, och behållit resten under Spekulation på dy-
rastes priser. —

I Spain lönnge tider hvar man insett nyttan af —

på egennyttan än patriotism? Ytar man icke sett detta förbud gifwa Wärnjedare tillfälle att uppdrifwa Spannmåls priserna till orimlig höjd? man wet med säkerhet att förhållandet som år 1812 och början af år 1813 togo sjelfwa Rubeln i Respekt mycket för Dåg lemnar på en tid då Rubeln sedelns genom agiotering nästan hundre upprätthållas till 12 à 14 Skillingar Bkgsk, och Ofwanom allt till hundrahm höjd Spannmålen nästan skulle stiga, om ej förbudet tillfört upp-

rodw förslag möter totalt motsägelse ifrån allmänhetens sida, hufwudsakligast af det skäl — som man säger — att i Swensk Tiden, Ryssland alldeles hvilket Contrabande- och att man således intet förbrukande Waror behöfwas i lämnandet till den publika förwaltningen.

Imedlertid hafwa Wi ansett, att wår Undersåtare icke borde, genom nödvändiga Embetsmäns och andra nitiskes Ständs personers otillbörliga bemädande, på ett eller annat skäl, efter 1614 års förmenliga ordning, förfarit, blifwit gjord med Spånne Magazins anläggning; och önskeligt wore att dessa benämnda Inrättningar alldeles skulle följas. Emot Spånne Magaziner will man wäl i allmänhet invända, att de gifwa wår Landtbrukare allmoge lätt utwäg till Lån, och således äro widare befordrar dess slöghet samt lemna dem tillfälle att åsamka sig Skulder. Men denna invändning, så wiktig den och må synas, kan besvaras med den gamla sanningen: abusus non

Spånne Magaziner, och en del af wåra Landtbrukare hafwa åtnjutit dessa år ofelbart på werkställigheten deraf, så ofta wäl bedandes lätt ändamålet, enligt dagliga erfarenhet på Ställen der dennes nyttiga anstalt blifwit wederbörligen samwetsgrant handhafd. Men den öfwer allt bestrifwna nyttiga förwaltning som i de flesta Socknar wid Magazinernas lokala förstörning, och swårigheten att på det wederbörligen handhafwas och sådt inwändning, oftast brist på skicklige rättsinnige och dugtige personer, hafwa upptwungit Allmogen, att den wid blotta namnet Spånne Magazin, på det häftigaste förkastar allt Förslag som i Stor att söka afhjelpa missbrukens wid Spånne gårdarne, hwar man upptänkt förslag om dessas förwandling med Kronans Magazin, hwilket projekt utwisat sin goda idea, utom den olägenhet som uppkommer uti olägenheten ifrån Kronans Förråds-hus i gles bebodda och widsträckta land. Men ofwan

på egennyttan än patriotism? Har man icke sett detta förbud gifva Vornjeear tillfälle att uppdrifva Spannmåls priserna till orimlig höjd? man vet med säkerhet att folk kunnat som år 1812 efter början af år 1813 togo Tjugo-fem Rubel i Papper mynt för Råg tunnan, på en tid då Rubels sedeln genom agiotering vidare kunde uppdrifvas till 72 ä 74 Skilling Banco, och Herren vet till huilken höjd Spannmålen vidare skulle stigit, om ej förbudet blifvit upphäfvet, och Lefftändelsen nyss, genom vederbörandes berömliga försorg, ändteligen inkommit. — Så händer skulle ge-nom ständig fri Spannmåls införsel från Lefflund, och derigenom fallande priser, väcka brukande Ständs perso-ner nödgas sälja segel, och de diverse som på Credit köpt dyra Egendomar, befinna sig i trångmål: men för de första vore denna tankan högst hälsosam, och de sednare finge skylla sig själfva för sin obetänksam-het. Allmänheten och den fattigaste folkklassen

tollet visum — Denna tankbarhet har Allmogen, o-benägenhet för Län, dess omtänksamhet för måga-gen, kan ej förekommas förr än med ett stigande ning och upplysning, hvarifrån Allmogen i de flä-ster ämne är enda afslägsen. Den behöfven Na-som under förmynderskap i Den endast Länerne gen indirfvas, så blir Sedne Magazinet gast o-ter den misshushållaren och den omtänksamme åt-stone kan ha idörig, till utsädes och sitt livnä-i beskrifning.

Till Finska Landtbrukets upmuntrjelsande har Allmäde Fader befallat widerbörandes stag om förbud mot Spannmåls och Brännvins sel från gamla till nya Finland. Välsignad Kan för det sednare förbudet! Ty en tillfva nog rakstet drönkte af egen tillverkning. Men ström förbudet emot Spannmåls införande, är mera grund

sak; men i förmedan är många hvende mig, med ömmaste deltagande uti Landets välgång, ändock icke drista framlägga Sine tankar såsom råd till Dess befordran, för at utaf en så upplyst Sätt-li granskas; Så vågar jag likväl, mera nitagen — utaf dett upriktigaste nit för allmänt bäste, än i förlitande på egen ofelbarhet härutinnan, hälre säga något än tiga, blott i den förhoppningsfulla affigt, at en skickeligt mästare måtte utaf de ofull-ständiga materjalier som in Ehre samlat, så mycket

skulle naturligtvis vinna härpå. Bör icke han
med lifvets förnämsta förnödenheter, inom ett rike
så väl som utan land? Är icke det ett billigt Span
priser man vakt bör syssla, på det dess fattigare
klassen må kunna lefva? Skola icke dessa bil
priser nödvändigt verka till billiga arbets löner,
tunga, fast genom omväg, äfer gagna förbrukaren?
är orsaken att fattiga Husbönder ute hafwa så
att föda sitt folk öfwer året öfwer, och att i vårt fat
tiga land, ofta så många arbetsföre personer
tiga öfwer hufvud på arbete, om ej Spannmålens dyr
deraf uppkommande dyra lagar?

Efter dessa anmärkningar och gjorde ansvärighet
skulle jag synas befinna mig nästan allt väsentligt
sagt till lifvets i nämnvärde gråga, om jag icke på
gång ifrån en stor och ljus synpunkt finge säga vå
ning. Den finnes hos Oss sjelfwa — hos vår

i besparing.

Den Finska Landtbrukets upphjelpande har
Allrahöste Fader befallt vederbörande
ning om förbud mot Spannmåls och Brännvins
sel från gamla till nya Finland. Välsignad
Man för det sednare förbudet! Jag är tillfreds nog
rackligt tänkte af egen tillverkning. Men många
förbudet emot Spannmåls införande, är mera gram

ning — hos Vår älskade Kejsare.

Då vänd inför Dig, Du Europas Store Beskärmare,
Du Rejsslandets öfwer all beskrifning Älskade Fader,
Du Finlands Ädle Store Furste, bönfaller jag, att
Du ville ännom Ditt samlas dine hjelp som hos Dig
finnes! Förenen Eder, I Finlands Fäder och Söner,
uti denna bön, och bedjom den mäktige Regent som
Försynen gifwit en ordlöselig skyddsa ännom vårt gamla
Rike, att Allernådigst använda alla Kraften i Fur-
lands behållna Medel, utan åtskillnad af dess olyck-
ligtvis påhittade distinction mellan Stats- och Militie
Land, till upphandling af Landets Spannmål, och an-
läggande af Stora Magaziner på lämpliga ställen
i hvarje Län, hvarifrån vid fallliga år skulle för strå-
liga priser, lika hvarje tid af året, försäljas,
stundom och utlånas, Landets fattiga invånares behof
säfwer uti Josephs tid i Egypten! Landet finge

och derigenom ett jemnt och skadligt medel pris för sm-
mål, utan att nödgas föra den längt ner till Sjö N-
och den blefva mistfejden. — Utan en sådan hufvud-
lig hjelp och radikal kur, äro alla andra vårdmedel
som Varningar, nödtorft, lån och Potates, ämnade
i vårt Land blott svaga palliativer. Jag endast N-
det som vårt stora Land och Tillvaro nöjsam efter.

Det är en obestridelig sanning, att Finland i goda
och med i medelmåttiga, framgångsår Spannmål nöd-
dess behof. Om derföre Kronan i sådane år skul-
köpa detta öfverskott för skadligt pris, så blefve
dyrbara förråd innom Landet, och en säker utväg i
ur veck tillgång åtnjut för Kronan sjelf, en god
för ostadigt penningsmynt, ett fast grund för Kre-
upphämd. — Är det nu vår skyldighet gentemot med-
och lekväl fara om vintern eller början af vår N-
dan tillgång på Spannmål, att Allmogen och N-

i besparing.

Ty Finska Landtbrukets upmuntrande har
Allmåde Fader befallit vederbörandes N-
ning om förbud mot Spannmåls och Potatoes i-
sel från gamla till nya Finland. Välsignad va-
Namn för det sednare förbudet! Ty vi blefva nog
radikalt dränkte af egen tillverkning. Men ihåg
förbudet emot Spannmåls införande, är mera grund

personer, som vanligen tidigt sälja, icke kunde få marknads-
gångs pris derföre, utan nödgades dels bränna sin spannmål
till brännevin, säljom en mera gällande vara, dels sälja den
under marknadsgången i Städerna, hvaraf den om vinter fördes
till Sverige — just samma år, som dess ogräsliga misväx-
ten inträffade om hösten. Sådane händelser af Kron-
personers, Embetsmäns med Spannmåls Lämn, och Allmogens
förtvägenhet under brist på tidig upköpning och skälig be-
talning för sina spannmål — inträffa ofta i detta Land,
och synbarligen åtföre detta år, efter 1865 års goda skörd,
och tillfället går förlorad tiden för dessa i tidig mål
vande säljare och Kronan säljom Köpare — Men
kan icke tvifla om utvägar af Finlands egna Medel
till detta föreslagna Magazins anskaffan, då kunde man
vet och sakkunnige personer intyga, att Kronan af detta
Land aldrig äger sådana behållna inkomster som nu
utgå, och att, oagtadt betydlige Skatts Afgifter emot-

fras; men i förmedan at många hemma mig, —
med ömmaste deltagande uti Landets välgång, —
ändoch icke drista framlägga sine tankar såsom
råd till Dess befordran, för at citat en så upplyst Sköt-
le granskas; så vågar jag lekväl, mera nitagen —
utaf dett uprichtigaste nit för allmänd bästa, än
i förlitande på egen ofelbarhet härutinnan, hellre
säga något än intet, blott i den förhoppningsfulla
afsigt, at en skicklig mästare måtte utaf de ofull-
ständiga materialier som in Elevre samlat, så mycket

först påräknade behof, såsom genom en Skyfferi-st
uppbyggande för circa Tre Millioner Rubel, en
mellé i Petersborg för Finska Arméernas, dryga
sioner af förtäringar, och uppsättningar af Trem
Finska Jägare Regementen, Womans Corps för
alldeles eget sådana Behållningar som för det när
om 15 endast Militie Fonden får användas
heltket vore att förmoda, sedan de orsaker icke
existera som först föranledde till denna Fonds
de från Womans öfriga inkrader. Man will ego
icke förena sig med dem som anse tvenne af de
sälla Finska Jägare Regementer dels för öfverfl
såsom på flera års tid till ingenslags verklig fö
ning behöfliga, dels också skadliga genom det ka
exercerande Manskapets hemlösa kringspridande
det, nästan utan all uppsigt. Man bör öfver
sådant till Öfverhetens åtgärd, icke hoppas att ordn
i besparing.

Till Finska Landtbrukets upphjelpande har
Allmäde Fonder bifallit vederbörandes
ning om förbud mot Spannmåls och Brännvins
sel från gamla till nya Finland. Välsignad va
Man för det sednare förbudet! Ty vi lefvva nog
realiteit dränkte af egen tillverkning. Men ihåm
förbudet emot Spannmåls införande, är mera grund

kunna vittna; man vägar endast, för närvarande Allmoge
ämne, underställa en högre öfverröfning, om der egentligen
Militiära tillgifter böra ovillkorligen utbetalas andra all-
männa, lika angelägna, för gemensamt behof att ett gemen-
samt Fädernesland, så Öfverskott existera?

Det är ganska klart, att den utläggning hvarmed Woman
vid dess föreslagna Spannmåls upphandlingen och Maga-
sins anläggningen skulle nödgas ingå, icke behöfde strä-
kas högre än till en viss Summa, efter det quantum
Säd som för hvarje Län per medium Hunde anses
nödvändigt, och ingalunda vore någon bärtkastad pen-
ning, utan tvertom ett realiserad Capital som i alla
tider blefve bestående, utan att fordra medel årligt
tillskott, åtminstone såga betydelsegare, än som Hunde
lyftas genom räntan för Lånen.

Den sednare delen af förevarande fråga, angående Fin-

fråg; men i förmedan så många hemma mig, —
med ömmaste deltagande uti Landets välgång, —
ändock icke drista framlägga Sine tankar såsom
väl till Dess befordran, för att utaf en så upplyst Sköl-
le granskad; Så vägar jag likväl, mera nitagen —
utaf dett uprichtigaste nit för allmänt bästa, än
i förlitande på egen ofelbarhet härmedelst, hellre
säga något än intet, blott i den förhoppningsfulla
afsigt, att en skicklig Mästare måtte utaf de ofull-
ständiga materialier som in Elere samlat, så mycket

hands Bi-näringar, utom Åkerbruket, synes för
negot kännedom af Landet, af dess
af dess särskildta orters hushållning, än någon enskil-
kiva äga som icke vant i tillfälle att i sådant af-
göra förmedlga undersökningar och resor. Detta
åfven Höjserliga Första Hushållnings Sällskapets
nadsvärde Ledamot Hans Excellence nu-
Bremänteff högtnyttjat insett då Han anstäg
na medel för kunnige personer kunskap skaffa gen
Norra delen af Österbotten, för att i Skallighet och
mistikt afseende undersöka Landet. Af denna vård
högst patriotiska anstalt, har också Höjserliga
nings Sällskapet sig begagnat, och torde redan erhåll
liga och upplysande underrättelser. Wid försök att
na bägare, torde derföre vara tillåtet, att inskränka
endast till mera allmänna anmärkningar.

De vid Ekofs Kvarn belägna orter hafwa sin gi-

i beskrifning.

För Första Landtbrukets upphjelpande har
Allmäde Fader befallat vederbörandes
sig om förbud mot Spannmåls och Bröd
sel från gamla till nya Finland. Välsignad
Man för det sednare förändet! Ty en Elefwa nog
vaktsamhet dränkte af egen tillverkning. Men mån
förbudet emot Spannmåls införande, än mera grund

na beskrifning af Segelfarten och Fiskeri, äfwensom
de orter som ligga närmare Städerna eller Landets Stora Sö-
sjöar, äga bevarjehandas tillfällen till förgrund. Fiskerlund
har en lönande handtering och genninge inkomst genom Lax
och Strömsjöa. Den borde tillvärk ännu mera utsträckas,
och sälter gynnig afsättning i orter befordras. I synnerhet
borde Skärds pursmen och Uppsnädarnas Skandtlande upp-
muntras till inrättande af Öre Sjuderier, Beppslageri
samt Lerne och Exellens Fabriquer. Detta företag
torde väl i början förutsätta mera skicklighet och omsänka
än Uppsnädarnas Skandtlande äga, men oppmuntringar, pre-
mier och vinsel, kunna med tiden åfwerwinna dessa svårig-
heter.

Fjäll tillverkningen, i synnerhet den den för Skogs
besparing skiss af Stubbar och träd rätter, är en af alla af-
seenden nyttig industrie och förmånlig näringsgren. -
Besynnerligt att denna utväg till spenning hittills icke

fråga; Men i förmodan at många kunde mig, —
med ömmaste deltagande uti Landets välgång, —
ändoch icke drista framlägga sine tankar såsom
råd till Dess befordran, för at utaf en så upplyst Sälle-
lé granskad; Så vågar jag likväl, mera intagen —
utaf dett upriktigaste nit för allmänt bäste, än
i förlitande på egen ofelbarhet härutinnan, hellre
säga något än intet, blott i den förhoppningsfulla
asseende, at en skicklelig mästare måtte utaf de ofull-
ständiga materjalier som in Elevre samlat, så mycket

vorce bigagnas af Allmogen i den skaraste delen landet. Må hända skulle ett af Kronans uksoter gadt och skäligt pris på denna för hemmet nödvändiga uppmuntra Allmogen att använda sådes till samma slut denna handtering som den industriösa Österbottnin

Men hvad som mer än någonting annat, längs dessa bord vänta det öfriga Finlands höjsten a mäktighet, är den förträffeliga Österbottniska skicklighet och anstalter för tillverkningen af Ren Österbo, och i synnerhet Saltpeters

hörande att nyttiga handtverk är så lätt både på de skärda orter, till Allmogen vore deram fullkomlig okunnighet, om icke Kronans Saltpeter derstädes existerat. Det är derföre en oeftergiftlig förfaras att deraf Kronans Sjuderier upphöras, så de icke vore i stånd att derom lämna tillräcklig kunskap i Landet och hos Allmogen; ehuru skäl

beligen, skulle länge vand, åtnjuta hos en hög nation ett bland sig lik en privat industrie. Att deremot är Saltpeter Kokningen aldeles i afseende, och liksom i sista stadiet. Så länge ännu några af de gamla afskedade Saltpeter Sjuderne lefva, och Kronans försälda gamla spannor existera, skulle kunde ringen af några Skäres personer, men författer skulle dessutom hellt och hållet.

Afsigten med Allmogens åtnjutande att tillverkning Half Lispund Saltpeter af marknaden, borde väl vara, att genom nödvändigheten uppväcka en allmän ihärdighet för dessa nämnings sång. Men denna författning, skälig lika som gifne, i det den oförmärkt tillskyndat Landet en ny afgift genom lös, mingen i Contant, har hellt och hållet förfelat sitt syf, mudsakliga ändamål. Önskeligt vore derföre, att Kronan inter upplåtande och rekvirerade den förra Saltpeter Sjuderi staten öfverallt i Landet, utom Österbotten, Spannerid ordentliga Saltpeter Dador innefattande vore ett nödvändigt

i beskrifning.

Till Finska Landtbrukets upphjelpande har

Allnådigste Fader befallit vederbörandes

ning om förbud mot Spannmåls och Brännvins

sel från gamla till nya Finland. Välsignad

Man för det sednare förbudet. Ej en tlefva nog

rationelt dränkte af egen tillverkning. Men hämm

förbudet emot Spannmåls införande, är mena gran

spar; men i förmodan att många hemma mig, — med ömmaste deltagande uti Landets välgång, — ändock icke drista framlägga sine tankar såsom råd till Dess befordran, för att utaf en så upplyst sköne le granskad; så vågar jag likväl, mera nitagen — utaf dett upriktigaste nit för allmänt bästa, än i förlitande på egen ofelbarhet härmedelman, hällre säga något än intet, blott i den förhoppningsfulla afsigt, att en skicklig mästare måtte utaf de ofull- ständiga materialier som en Elevs samlat, så mycket

eilhor. Man skulle borda kappas, att derigenom i en
om också först efter ett Sekel, tillbaka kunskapen om
nyttig handtering berikar nödvändigt skulle tillskyndas
magen en säker penninge förtjenst och blefve en i alla
lånande be_näring tillförsumbara och premier för en
personer, borde och förtjena att försökas från Öfver
sida.

Genom Åbo nya Academie byggnad, har en full
föga hand industrie_Arbete i Sten_blifvit den
Åder kunnighet allmän. Om Sten tillagnings
kunde länas och tillbredas i Lands orterna, skulle
ligen der förmån derigenom vinnas vid hvarje cha
byggnader och förstag, i synnerhet vid bredd af Dam
hvilka nu söhas och med ganska dryg kostnad hi
lera tals från Sverige, dels innom landet på läng
såsom Sachsiså i Björneborgs Län, och Kexhol
mattila Socken af Tavastland m. fl. s

i westphalen.

Till Finska Landtbrukets upphjelpande har
Allmäkte Fader bifallet wederbörandes
dag om förbud mot Spannmåls och Potatoens
sel från gamla till nya Finland. Välsignad
Mare för det sednare förbudet! Ty vi blefve nog
rolighet dränkte af egen tillverkning. Men ännu
förbudet emot Spannmåls införande, än mera gäld

Genom skicklighet, skicklig behandling, tränmande, och
brist på instrumenter, spiller Allmogen, vid sednämn-
de Dammsters bredd, sin tid och öfver berget. I all-
mänhet borde arbete i Sten uppmuntras och läras.
Om också deraf egentligen ingen allmän penning för-
tjenst i Landet kunde vara att påräkna, skulle tillväl
vissa orter och sändeligen många enskildte personer der-
af hafwa en betydande tillnad.

Alle många inrättningar och Machinerie-Verk skola vi
ännu länge stå tillbaka efter andra Länder, för brist på-
Mechanici. Sådane män äro sändeligen rare, förmodeligen
af brist på tillfällen att inhemta kunskaper; och ädelski-
lige Naturens Söner, som man stundom här och
där blir varse, stadna under omogna försöki på mindre
än halfwa vägen, i brist af underrezning, förlag och upp-
muntran.

Med denna brist på Mechanisk skicklighet, må äfven

i sammanhang nämnas – stelande praktiska hin-
der i Physiken och Chemien, skall skrida
hoppas att de lyckliga tillfällen till undervisningar, som
nu lider, som ock dessa tiltagande Vetenskaper nö-
gifvas vid Landets Hög-Skola, kunde otvis-
ningom spreda någon Smäle af Ljus till Lands-

i besparing.

För Finska Landtbrukets upphjelpande har
Allmäde Fader befallet vederbörandes
sorg om förbud mot Spannmåls och Brännvins
sel från gamla till nya Finland. Välsignad
Man för det sednare förbudet! Ty vi tviflva nog
rationelt tänkte af egen tillverkning. Men männ
förbudet emot Spannmåls införande, är mera gagn

fras; men i förmedan är många hvarte mig, —
med ömmaste deltagande uti Landets välgång, —
ändock icke drista framlägga sine tankar såsom
råd till Dess befordran, för att vitas en så upplyst Sköl-
le granskad; så vägar jag likväl, mera nitagen —
vitas dett upriktigaste nit för allmänt bästa, än
i förlitande på egen ofelbarhet härutinnan, hålla
säga något än intet, blott i den förhoppningsfulla
afsigt, att en skicklig mästare måtte vitas de ofull-
ständiga materjalier som in Eleve samlat, så mycket

förmögenhet at förspara sin rätt, deli och lagar
och författningar i mellan ock dessa ämnen
hemsta uti någon Profession bland den ringare
dorus skola: men om denna inrättning skall för kro-
ka bereda bättre industrie och ordning, samt falla
kan en odräglig och oträngd ödsnude kostnad kan räck-
ställas. 3tio Samma trägars allmänt vidtagne Reg-
ningar om vinterns, hvilket och, såsom omöjligt at

13 Juni 1817. № 372.

Svaret № 2 på Prispågåns om
meddelat till kontrollerande af
misfärdstalens följder m.m.

Dett Högloftliga Hushålls Sällskapet i Åbo

Anledning af Högloftliga Hushålls Sällskapets d:n 20de
December förledet år till besvarande förelagde trenne
frågor, fördelte uti flere punkter, hade jag helst
önskade, at någon i dessa ämnen fullkomligen erfar-
ren Österbottniske vänn, velat bemöta Hushålls-
Sällskapets välmenning härutinnan med nöjaktige
svar; men i förmodan at många hinde mig,
med ömmaste deltagande uti Landets välgång,
ändoch icke djerfva framlägga sine tankar såsom
råd till Dess befordran, för at utaf en så upplyst Sälle
lig granskas; så vågar jag likväl, mera intagen
utaf dett upriktigaste nit för allmänt bästa, än
i förlitande på egen ofelbarhet härutinnan, hälre
säga något än inter, blott i den förhoppningsfulla
afsigt, at en skickeligt mästare måtte utaf de ofull-
ständiga materialier som in Elevo samlat, så mycket

i bestyrning.

Till Finska Landtbrukets upmuntrande har
Allmänt Förr bestämt vederbörandes
ning om förbud mot Spannmåls och Brännvins
sel från gamla till nya Finland. Välsignad
Man för det sednare förbudet! Ty vi tvifva ing
ralitet önskte af egen tillverkning. Men skam
förbudet emot Spannmåls införande, är mera grund

läsare kunna uppföra en fullständig byggna
flyktighet hade väl fordrat, at redan för detta
en mitt vinga öfver härad; men då jag, deli
till tvungenhanda oskickade hinder, deli och vill
om jag, enligt min böjelse skulle vänja, at efter
ningar stycka mitt tillämnade företag, ha
nan, utöfver de i fråga satte ämnen, hvilka
delar icke så deregle hörn till Sällskapets be
Dalstadt denna villrådighet, drister jag dock
dell partie, at uti ett välment uppsät hos hu
skapet få åran till öfverseende framlägga min
uti flere differenta ämnen; men som at göra m
och väl sallan kan förenas, så torde ock samtlig
den här af blifva den samma; Dock, efter åli
åtföljer upplysning, så bör jag ock tryggt hoppa
fel jag utaf mindre erfarenhet häruti kan ha
at begå, mätte med beprövad urskilling gran
blifva med godher Rättade.

Första frågan innehåller

Uti hvilka anstalter åro, dels för Finland i allm
dels och i synnerhet för dess nordligaste Provin

förmögenhet at försörja sin rätt, dels och lagar
266
samtlig uti någon Profession bland den ringare
264.
dörs skola: men om denna inrättning skall för bro
262.
ch bereda bättre industrie och ordning, samt falla
260.
tan en odräglig och oträngd ödande kostnad kan räck
ställas — 3:tio Samma trägars allmänt vidtagne Reg
ningar om vinterns, hvilket ock, såsom omöjligt at
258.
tänka och vidtaga, till häfvande och förekommande
ch de så ofta inträffande missväxtmål från och för
vande följder?

Svar.

Den utaf en anonym från Stockholm år 1793
utgifne tryckte afhandling om hushushållsskolorne till
säkerbrukets afhjelpande, medel till dess uppkomst,
lyckes så systematiskt innefatta allt hvad till besvarande
af förenämde fråga kan förväntas, och emedan denna
sälla Bok förmodas ännu vara tillgänglig, så får jag
ämna, till undvikande af öfverflödig vidlöftighet, (som
mot min föresatts ändock icke kan komma undgås)
samma Hushålls-skolschapet till bepröfvande Rekommendera:
Och skulle till åtkommande nämde Bok icke vara tillhands,
så anser jag för min pligtskyldighet, at efter anmodan
anskaffa den samma insända, under förmodan, at
Hushålls-skolschapet som lärer icke nyttan af dess hela,
förbigår de delar hvilka
dighets m: m: göra oanvändbare.
Hvarom hvilken utfrågar skall ett visst behöfligt medelgrandum
Såd altid och öfver all. komma hållas Landet till hända, i
de goda ämnen af jorden sielf, med någon behållning till de här
dare, i de fråga af i tid förberedd och ifrån Sädesrikare orter, för

Förmögenhet att förspara sin rätt, dels och lagare
samtlen uti någon Profession bland den ringare
skola: men om denna inrättning skall för Kro-
att bereda bättre industrie och ordning, snart falla
tan en odräglig och oträngd ödande kostnad kan räck-
tillas. 3:tio Samma drägars allmänt vidtagne Reg-
ningar om vintern, hvilket ock, såsom omöjligt att

namn, är en stor orsak till misbruk, så fås mann lik-
väl icke tillskrifva dessa nationel-egenskaper hela skulden
dan till, emedan mann så ofta sedt, att förstånd och flit
i denna handtering, där den förmiss, icke eller alltid
blifvit belönt med en god skiord; Och när förlorsprut
enskild förmåga är oförbräckelig, att efter önskan uppfylla
kunna uppfylla Spannmåls förråder, så måste ett
kraftigare medel uptänkas, hvarigenom Innevånarne
när misswäxt inträffar, kunna undgå den förra
olägenheten, att genom Penningelån till föda, nöd-
gas betala sine hemman med mångårig ränthäf-
tande skuld; Emedan mann således enligt förenämde
skäl och omständigheter får taga för afgjordt, det för-
kets egen omtanka; att utrialla förefallande omstän-
den förse sig med säker bärgning i föda för året, icke
synes för framtiden vara att lita uppå, och denna sak
likväl är af för mycken vigt att vanvärda, så tyckes
intet annat vara här uti vara att göra, än att Kronan
vidtager sådan försallning som hemle äger interesse
säkraste må kunna befordra underfåtarnes försorg
vägande af lämpeligaste sättet härtill, tyckes natur-
ligaste medlet vara, Spannmåls-magazinens allmän-
na inrättande uti hvarje socken, hvilkas rätt grunda-

Förnöjelsen egen räkning, anskaffad tillgång?

Svar.

Den olyckliga belägenhet som Landet genom
brist under misswäxt är, ofta nog varit stadd uti, b
framför annat påminna hvar Samhälls medlem
på utvägar en så tryckande tvångsmedel för framtiden
men beklagansvärdt förhåller man sig gemenligen
som uti mycket annat, att sedan faran är förbi, s
med den, till dess man åter sin sig stadd i ny vådas
mycket eftersinnande finner man väl, hvad högst nö
dett vore, att kunna förse Landet med tillräckelige
mått upplag; men på hvad sätt sådane uti vårt
Finland med lindrig kostnad skulle åstadkommas
en fråga som förnämligen rätt nöjaktigt lär kunna b
dock, om saken fordenskull gäfves aldeles förlorad, s
sin ingenthielp att förvändas, utan döden för dörra
för att utestänga den, bör således några försökas,
blott såsom försök får jag också ärnn härom ytt
ne tankar.

Ett förbättrat sjordbruk hvarom förnämde
ven afhandlar, och jag således vill förbigå, skulle u
tvifvel mycket bidraga till Spannmåls förkofran
der; men emedan okunnighet och lättja hos gemen

de, bora sammolikes bliffwa för Riket en wäsentlig
mon; Jag wågar således taga mig friheten at
ställa mina tankar i detta ämnet till hushål
skapets närmare beprösning i Erfarenheten h
at när mifwarna är förefallen, så äa Spann
och ibland oftilgänglig ömnom Landets grön
mäste då med så mycket dyrgare hästnad m
hwarifrån som hälsst, och följden där af må b
hurudan den kan, så wida för den gemenlige
allmän fattigdom, förråkad genom hwarjeha
Landtmanna olägenheter, hwilcka forssatte,
keligen hindra Jordbrukets sanskyldiga drift,
på tjenligt sätt afhielpte, säkert måste beför
dess eljest säfängt åsyftade Qualiter: Desse olä
ter äro 1mo den härtil tryckande hällskiutsn
förande ej allenast utkörde och sältes för nägo
vid Landsbruket otjenlige, utan och ofta med
förlårstade hästar, samt hwad wärst är, sedan
förfall hos den upwäxande ungdomen, som på
sijtrace gårdarna hällskiutsen förrätta; 2do de
na Landsbrugs-Byggnader om sommarw, hwi
efter de i nägot Län nyligen förestrefne reglor

269.
268
267.
förmögenhet at förfwara sin rätt, dels och lagar
266
samlas uti någon Profession bland den ringare
264.
wårsi skola: men om denna inrättning skall för kro
262.
sk kereda bättre industrie och ordning, samt falla
260.
tan en odräglig och oträngd ödande kostnad kan wärk
ställas — 3tio Samma wägars allmänt widtagne Rog
ningar om wintern, hwilket ock, såsom omöjligt at
skaf afslagsmare åboer klanderfritt wärkställas, blott
ställd många för dryggt legde Klogrings kostnader, för
del de icke i nog god tid hinner framkoma, at dem
tillfwre förrätta — och 4to De trängsaldige Rän
tionsringar, som så wäl till Höga Kronan som Lönings
och Rättetagare, Lagmän, Häradshöfdingar, alla Kräfter
samt många andre Kappsemän på längre eller kärla
te afstånd förskiftes göra bör — hwilket alt samman
lagit, beröfwar från Landtmannen en stor del i sommer
het af den Kärla och för honom dyrbara sommartiden
som han wid Jordbruket så nödigt skulle behöfwa, för
at så wäl sielf kunna lefwa, som till Statens under
hålt kunna Contribuera; Då fördenskul afsigten är
at upbielpa Landet så tyckes förssta medlet dertill wara,
at undanröja alt hwad som på något sätt kan fiätt
ra industrien: De omständigheter jag nyss hafwer fran
anförn äro efter min tanka sådane hinder uti Land
brukets förkofran och Statens därpå grundade interesse
som möjeligen skulle kunna afhielpas per exempel
på det sättet, at Landtmannen, för at ofwerst så skola sielf

mi saknas, göre en namnare mind
lägenhets wägar; och en ny enformig Skattläggning

kall, skulle 1mo efter allmenhetska projekter befria
hällskiutsw, som utaf entreprenerare kunde by
enligt stadgande regler och vilkor; samt undan
distance mellan Gästgifvareine och kärran vid
samt de håll där svåra backar inträffa, hvilke
re likväl skulle ankomma på lägenhet därtill 2do
Bro och Landsvägs Byggnader om sommaren, i
med dess som i Rysland skall vara vidtagit, at
Sielf bestrider sådane Byggnader, hvilcka mo
ning antingen af Säd eller Penningar kunde
rad 3tio Öfvan Landsvägs-Ploygningen genom
manna Ploglag, hvilcka emot moderered red
ning aldrig kan blifva så tryckande, men
handhafd än nu, då hvar och en sielf plogar
gatorb 4to at befria Landtmannen från
mångfaldige skiutsfor, som medtaga så m
arbets dagar till hvilekas nyttiga anvåndan
jordbruket gå får åran föreslå en möjelig
genom den förutnämnde och nu närmare de
rande Spannmåls-magazinw inrättningen

Hittintill hafwa väl några Socknebor
sende å deras inbördes interesse, efter egel
ke anlagt Socknc-magaziner, men icke al

ina Landsvägs-Byggnader om sommaren, hvar
efter de i något Län nyligen föreskrefne reglor

267.
268
267.
förmögenhet at förspara sin wälfärd, dels och lagare
266
samtlig uti någon Profession bland den ringare
264.
Wårris skola: men om denna inrättning skall för bro-
262.
och bereda bättre industrie och ordning, samt falla
261.
medan en otilräckelig instruction vid, och dåligt in-
ende öfver förvaltningen af samtliga, lämnar dem
förvaltare tillfälle, at antingen genom vårdslöshet
eller egennytta försätta magazinerne i obestånd
männe icke således, till befrämjande af flerfaldig
kommun både för Kronan och undersåtarne tjenli-
gast vore, at erforderlige Spannmåls-magaziner
inrättades på ändamålsenliga ställen omgifvelsen inom
uti hvarje Socken, icke såsom privata, utan Regala
förrådshus, där allas, så väl Sone som Ränte betal-
ningar, förvandlade uti trenne Respedar, nemligen
Råg, Korn och Hafra ordentligen borde årligen lefvereras
vas: och skulle Kronan finna för godt at emploiera
föret in natura, så kunde dess, godtgjord å betalar-
net Ränte spannmål, af dem, efter föregången pålysning
före Spannmåls uppbörden inträder: med nog säker för-
modan, at Räntebetalarne, till undgående af ofta nöd-
sakade kostsamma utskickningar utaf trefvande
betalare, och Räntegifvarne, till undvikande af flere
förenämnelige resor, hvarmed husbönderne enligt lag-
lig rättighet dem berättigas; finna bättre förmon

om jordnas; göre en närmare [illegible]
lägenhets ägor; och en ny enformig Skattläggning

däraf, at de förre utaw widlöftig omgång, kåstna
förtan och besvär, utaf Kronan få sine Rättor
både betalde, samt de sednare, hvarom förevarin
tet ställe, få de samme där till skulle gifvande
mot efterlåtenhet tvärtemot nog ofta med
tröfler de dröjande emellan: Och då Soch
gazinerne enligt den method de nu äro in
icke till fyllest synas mot dell[ikt]ade med
åstadkomme ändamålet, at fullkomligen upfyl
måls brister, som likväl utaf alla välskaffa
Patrioter sökas bör; Så skulle jag föreslå, at
Spannmåls-förråd, som en del Socknar för u
rande hafva uti sine magaziner, borde t
Kronan upbåres, antingen för förenat bel
efter marknadsgångs pris eller framdeles godtgö
skyldige mideralningar, och derjemte den a
lande förmon, at utan förlag af säd och hjä
när nöden tränger, kunna utur Kronans
gazin blifva hulpne med Spannmåll law
na efter min tanka nyttiga inrättning, s
ej allenast betrja Gifvanarne ifrån hinder

ina Landsdrags-Byggnader om sommaren, hvar
efter de i något Län nyligen förestrefne reglor

förmögenhet at förfara sina rätt, dels och lagar
och ordningar i mellan uti dessa ämnen
samma uti någon Profession bland den ringare
dåraf skola: men om denna inrättning skall för bro
kunna bättre industrie och ordning, samt falla
regeringen uti dett lyckliga läge, at altid och på alla
sätten, kunna utan kostsamma Transporter hafva
spannmål till handa så väl för dennes både under
tredt och krigstider som för Landets Gifvanare; —
men emedan Kronan för närvarande icke eller har
förderlige magaziner, så borde äfven de Socknar
de sådane finnas, så mycket hellre afstå dem,
om de, förutan dessa årliga underhåll och dårut
lående Resgre, ändock komma såsom sagt är, utaf
Kronan mot så Spannmåls law uppå hvarthem —
nemd, de Socknar hvarest inga magaziner finnas,
ocksa borde förpliktas, at mot enahanda förmon
inrätta med de förre, sådane magaziner upp
byggas; — men emedan dessa två magaziner ändock
äro otilräckelige at kunna tillgodose all den på
föreslagis sätt inom hvarje Socken inflytande
Spannmålen, så blefve nödigt för Kronan at låta
dell magazin till, (hvilket utaf Sten, såsom varaktigare), vid hvarje af de förre: Genom denna
magasins inrättning, torde icke så del kunna in

författa en stadgning hvar, at på

nu saknas, göre en namnare undersökning af hvarje
Lägenhets nytt; och en ny enformig Skattläggning

267.
266
264.
263.

flotta någon del af Regements-Skrifvare u
börden till magazinens större förkofran, åf
som Kronan så väl till bibehållande af
vigt i Sädespriset mellan Stads och Lan
som till förekommande af de förras olof
Sädes utskeppning, kunde enligt i tid
gjord visst pris. Sedan de sednare inlösa de
nödiga förråd däraf, för at ulan Kronan
hvarjehanda fall förmonligen använda
handhafvande af närmde magaziner, skul
att för hindring i Kronans Kostnad, förordna
valtare till Que Häradets Socknes Magazin
der benämning af Krigs Commissarie: O
denna Tjenst Eed för utom anspråk, åfven nog
liga Räkenskaper och Reser, hvarvid bifrade af
rare och fromme måtare kunna blifva nödig
hvarje Förvaltare, så borde en därefter propo
vad afloning åt dessa kunna anstås: Och på
Hans Kejserliga Majestät ännu en fullständig
nedom af Spannmåls förråder uti hvart Magas
må efter förekende omständigheter där om k
förordna; så borde Förvaltarne altid efter slutad
hos Landshöfdingen visa Reda Socknes-vis för ha

ej allenast befria Gifvaregarne ifrån hunger i nöd

na Landsvägs-Byggnader om sommaren, hvil
efter de i något Län nyligen föreskrifne Reglor

förmögenhet at förpassa sin väl, dels och lagare
samtlen uti någon Profession bland den ringare
kolaris skola: men om denna inrättning skall för kro
linden, i anseende hvartill nödigt blefve, at till vin
kande af egalité uti Räkenskaperne, ell allenast för
mulaire därtill utdeltes; och för at vara så mycket säkrare
e om förrättningens richtighet, skulle åfven nödvän
tigheten förka, dels Landshöfdingen i brist af egen
tid, återstående hvart tredje år förmiddelade någon
ell i dess ställe häradsvis utlefvereringen öfvervara,
om hvilken Terrin förrättare Landshöfdingen
Rapporterar: Naturligtvis böra väl Magazins för
valtarne vara förpliktade at ställa Borgen för sin
uppbörd; men i händelse af dess egande och där emot
stående orubbrad säker Egendom eller vid sådt säkert
Capital, borde sådan Borgen blifva öfverflödig: och efter
denna Tjenst åtföljer ett större förtroende, så må och
den Förvaltare, som enligt uppdraget förtt dett sam
ma förvärkar, sedan skedmål dock Laglig Dom
mas Tjensten förlustig. Sedan Kronan genom
mer om förmälte Magazins inrättning skulle under
sin vård bekomma all den från Länder inflytande Va
lange, afloning och Räntespannmålen samt hafva i så
fordrad billighet, det de Löne och Räntetagare, hvilka
till sitt väsentliga behof in natura åstunda någon del utaf

författa en Stadning öfver

sin saknad, göre en namnare undersökning af nyare
lägenhets ägor, och en ny enformig Skattläggning

den Sak som dem såsom Lön eller Ränta anstår
mäga sådant vid magazins Spannmålens inlå
till gode njuta, och bristen, som enligt förvalt
darofver till Landshöfdingen ingifvande Räken
samt Dennes därpå grundade anordning, skul
den förra från Räkenskapen efter markgångs pris
tant lysfras, för at wederbörande tillfälla, hvar
dessa således, utan minsta kostnad och besvär
så sine Rander från Lersedlar i Contract förwandla
För öfrigt borde del så ankomma på förvalt
eget godtfinnande at efter förefarende omstän
ter och Lagliknadtid gälande terminer, så v
täsperring som tillsyneröring företagas. Di
magazinerne befintelige öfverbehållning af
de Kronan at disponera så väl till lån åt beviss
Bofaste, samt andre enligt Borgen behöfvande Sö
boer mot 4 hagyars eller mindre årlig rätt på
nan, som och till de i Landet förlagde Troppen
rinrättning, samt resten till försäljning både i Lan
utrikes, hvilket sednare efter inträffande hus
fall, ännu aldrig skedt, men borde, och väntelig
sker, dåvist de förändringar vidtagas som bäst

ej allenast befria Gifvanarne ifrån hungers nöd,

ina Landsträga-Byggnader om sommaren, hvil
efter de i något Län nyligen föreskrefne reglor

förmögenhet at förskaffa sin rätt, dels och lagar
[illegible] eller dessa ämnen
samtlan eller någon Profession bland den ringare
förnis skola; men om denna inrättning skall för bro
den blifva säker och lönande; så borde både Länets betal
ningar och Länstagter, så mycket hälldre på förelagde le
bud till prioka leffereras, som ett påräknadt Kronans
interesse därå, i annat fall gick förlorat, och leffereraren
denne i anseende till säkert lån, ändock aldrig kunna blif
en blottställde för brist, som genom åsamkad skuld
förmögne at den slutteligen betala: De som således bry
så tväremot, borde icke mindre, at enligt Förvaltarens
tillsordnande restlängd ersatt Landsmannen blifva
skyldige: I sammanhang med föregående, borde
ning ännu tillåtas såården besörja en förmodad för
delen af nämde magazins inrättning, nemligen
den, at de i Länder befintelige Gifvare Regementen
både Befäl och Gemenskap, hvilken i större eller
mindre inom åtminstone sine på Spannmål Gran
lade Löner i denna trakt, skulle, till lindring
i Kronans Contanta utbetalningar, så lyckt sine
löner efter Chefs anordningen icke Spannmål eller
Contant utaf närmaste Förvaltare, hvarigenom
sålesles de utvarande Regements-Commissarie besvär
kunde undvikas. Widare får jag anse underställa,
at i händelse dessa planer vinna nådigt bifall, om

författad en Nämndemäns lista, at på första ting

som saknas, göre en namnare undersökning af nuvar
lägenhets ägor, och en ny enformig Skattläggning

förmögenheter at förspara sin rätt, deli och lagar
266
samfälta uti någon Profession bland den ringare
265.

till lifsa en allmännare hog för dessa näringar,
till som dem så vidt möjligt är, förja, lönande och
till förande mot andamåler.

Förra

Med misströstan om approbation, af de till åtreutgrö
ofullkomliga förslag jag i föregående anmew hafft
dem afgifva, skulle jag, med kännedom af
mitt inskränkta begrepp af nojaktigt kom
na befrara detta, helelst veta sådant förbigå;
men för at ändock icke lämna saken aldeles oom
vård, är jag således tvungen at för ordningens skull
anföra något; Och skedde fördenskull anse. 1mo at
ch mera allmän och förbättrad lin och hampsod
ling, där jordmon det tillåter, samt dess förna
dling till fina väfnader; Spetsar, Strumpor
och sytråd m: m: borde uppdrifvas, 2do at valde
och rålskötte får allmänneligen pålades, och
flere goda klädes fabriquer inrättades i lander
3tio at dett uti Riket befintliga Stater och Garner, ge
nom från England importerande mästares hand
ledning, måtte utlas egne inbyggare blefva på
alla sätt förädlade, och icke såsom nu sker, Skeppslast

---

icke åtven de gamla Kronomagazinerne, dar
sådane skulle tillåtas, kunde till Socknem
emplojerad, eller i annat fall dessflyttad ell
förduetionerad, samt deras förvarare till de
transporterad: Wesperbygden kunde emot en
Kassad Magazins inrättning inrändas,
i anseende till flere Betjände skulle kåpa
nan mera an de förre Krono magazinerne
då man emot detta enda Beber för i stedet
den inflytande Tracten, som den formon
och Landet har utaf de härigenom undvik
dryga Transport-Kostnader af smör eller spa
för Armens behof, såsom ock denna rara
fare anvandande till Landets bästa, hvar
rer Regements Commissarie indragningen
så lärer mana nogsamt inse huruvida den
Magazins inrättning kan blifva nyttig eller
3tio skulle åro utom åkerbruket de näringar, hvar
allmänhet det nordliga Finlands kunnige
och rälsmän, samt vid infallande missväx
räddning från brist och hungers nöd, husrudsak
bör grundas, och hvilka medel äro at vidtaga

---

ej allenast befria Gifvanarne ifrån hungers nöd

ina Landsbygds-Byggnader om sommaren, hvar
efter de i något Län nyligen föreskrifne Reglor

---

författa en Stämningi lista, at på första ansvar

ne saknas, göre en namnare undersökning af nyare
lägenheter agor; och en ny enformig Skattläggning

förmögenhet at förfarare sina rätt, deli och lagar
266

samfälig uti någon Profession bland den ringare
klassen), kunna efter omständigheternes belöna de där
till föreslagne: hvarutom, å hans Kejserliga Majestäts
vägnar från Rådhusstolarne förkunnas nådigst väl-
behag, öfver de meriterades adagalagde förtienst, skulle
sina till nogaktan stycka för sådan: Till oegono-
mers och mästares enda mera sedvanlig belöning, för
utmärkt afslagde prof uti dessa ämnen, skulle jag
några Regementerna tvänne slags medailloner, den
ena af Guld och den andra af silfver, bägge med hans
Kejserliga Majestäts Bröstbild på ena sidan, och tjenlig
inskription för ämnet på den andra, för at barne-
ne skulle, samt utbilde efter stånd och värde åt förtjen-
sten.

Andra frågan innehåller

hvad misbruk utöfvas nu i allmänhet vid upsyn-
nander af landets naturliga afkopp? 2do hvar uti pri-
vilegierade rättsvrårk af en allmännare skadlighet,
och huru skola de under Privilegierne lägga emot dem
innanrådjande, häfvas? och 3tio hvilka andringar
böra våra författningar uti dessa afseenden undergå,
och huru skall, Creed bibehållande uti vår Lagi
ofvrit, Rättegången uti tvister, som härom uppstå,
kunna kämpeligen förkortad

[illegible] vid mina tingen; ja vågar jag [illegible]

[illegible] sagne Borde Besittarnes förfarenhet innehar tjenlige, torde

[illegible] författad en Stämningis lista, at på första tingsdag

[illegible] om saknad; göre en namnare undersökning af hvarje
[illegible] lägenhets ägor; och en ny enformig Skattläggning

tals uti Slangjaon utförd, samt Ale at med
arbetet, hvarpå en Öhrnberg i Klefsingfors kö
visa en hedrande Värkstad, på lika sätt klefs-
nare utridgadt, helldst att sådana genom täng
och åfventyrlig anskaffning, blir dubbelt dyrare
då de skulle förfärdigas i Länder; men som
föredrag förmodeligen icke vinna fullbordan
af detta skäl, at många kunna finna egen fö
däraf; lärdom fast mer nödigt tjenare, at gen
lige uppmuntringar, lika som tvinga Folket
hiemte vanlig förtienst kunna vinna en hedran
sats: Och ehuru nya försök merendels vela gå
i början, så bör likväl en och annans förmo
exempel snart läcka flere efterföljare: At g
ma sådane exempel, fordrar väl någon upp
hvartill jag icke dristar projektera, at Kronan
ledes, at blott till någon liten del kunde för
era, i händelse så nödigt skulle prövas; ut
förnämligast hvar manntalsskrifven Person
antingen under Tjo års eller ock obestämd
vid Wohlbakenningen erlägga 2 Kop: Silfver,
utaf dessa medel tenligt säkert intygad förlust

ej allenast befria Gifvaregårdarne ifrån hingsten nöd,

na Landsvägs-Byggnader om sommaren, hvil
efter de i något Län nyligen föreskrifne reglor

Swar

Enligt sednare tiders mode, hvar til dels förfa
för stort och oförsvarligt trädbrott inrifvet sig
länder, genom ofta på höstl. å afseende å förhin
ning stadgade mindre lönande valltenrätt,
sedermera befrämjats både till egen och grannes
samma skada, hafva medelst dämningar för
ej allenast flera uppodlingshärr, utan ock bru
ångar under vatten, de förre för all, och de
åtminstone någon tid af året, till deras märkeliga förfa
Och ehuru man till del andra, och tredje, tider
at något vattenverk kommer anläggas, och
någon fara privilegier förfara, där desß anläg
vore skadlig för länder, så kan likväl, gen
erfarenhet visas, at tvist om ett oberyddigt
ställe i Kyrkstads Socken, underhållit en
mare 40 åra ämne omfiord Process, emm
ägarne så råd i anseende till deras ängar
flera uppodlings lägenheters däraf härflyt
ödesmål, genom samma Herrads existens
minstone beröfvas 100 lass hö och därut
årligen; Och då, så råd af detta, som flere dyl
exempel kan anhämtas, dels, dels fattiga gr

ndag aepa mcou [illegible]

[illegible]

ej allenast befria Gifvenarne ifrån hemgeri ved,

na Landsvägs-Byggnader om sommarne, hvil
efter de i något Län nyligen förestrefne reglor

förmögenhet at förfara sin rätt, dels och ägare
vad ofullständiga innehåll uti dettas ämnen,
gemendels vittna den på flere ställen uptomme
eller vattnen; förordenskull och som dett enskildta in
tresse för vida för dett allmänna, så skulle sig
vise nödigt, at alla vattenverk, utan afseende på
längre eller kortare tillvaro, borde undergå en
noggrannare ovaldeg undersökning, om de i större
mon befinnas skadlige för landets uppodling, an
nyttige både för enskilds och allmänd bästa, då så
dane verk, i förra fallet, ehuru privilegerade, måge,
dem afseende på deras så sedes obehörige privilegier,
öfverensstämmelsen utdömmas, blott emot den åtna
lande förmon, at under viss beprövad tid tillåt upp
ning så begagna, den, genom dett i fråga varande
marknets bestånd lidande lägenhetes, eller i annat fall
därföre erhålla motsvarande förstånd ersättning utaf
Kronan, samdå på anförd sätt ägde at sig däraf begag
ne: Och då de redan så allmänd anlagde sågqvarnar
me nog tydligt visa sine förodande verkan på Skogar
ne, så man med skäl måtte befara, at vij, som
hittindill ännu haft skälegen dotte skogar, måste,

drom till varnagel, gemäst utan skonsmål till Kyrko-

ursang vid andra tapet; ja vidgar jag [illegible]

vagne Borde Befattares försumlighet mindre tjenlige, torde

författad en Nämndinge lista, at på första sammans-

om saknas; göre en namnare undersökning af nuvar
lägenhets ägor; och en ny enformig Skattläggning

vill ett sådeles framgent förfalla skogsödan
nan hård med proportionerade högre tvärt erfordr
trädvirke af uthärningen: Till förekom
hvarvid bästa Råder borde vara, at i tid för
delst alla de trattenlagar, hvarest flädkrilla
(som ej växer så fort,) icke profvas, räcka
skulle nedlagdas, och i dess ställer, försvaren
höfver Bräder, så där till betjena sig utaf a
det brukelige handsågarne, såsom dessi utom
importable i friare.

Tredje frågan innehåller

1mo Hvad mer eller mindre förmonlig verkan har
vinstbränningen haft på industrien i vårt land
tillika på stationernes seder? 2do hvilcka äro hin
sakerne, till dess öfverhandtagande omättelige
vinstspander, och huru komma de lämpeligast
mas och förekomas? 3tio Hvad åligger för R
och Sedelärarien, för Lagskiftningen och Lag
gen, för den Executiva makten och Polisen,
ändteligen för den offentliga och enskilda up
i denna väg at tillgöra? och 4to huru bör
na de förslag som anses vara för ändamåle

exempel kan införskrifvas, dels, dels fattiga gr

utlag dessa medel [illegible]

[illegible]

ej allenast befria Gifvaregifvare ifrån hinder

ina Landsträga-Byggnader om sommarne, hvil
efter de i något Län nyligen föreskrifne regler

enligaste, bringa till allmänn roh fraar väckställig
ed.

Svar

1 2do med fullkomlig aktning för den anonyma
rfattarens, hvari förmodade afhandling i flere ä
sen jag frammanaföre gifvarn, och åsyftar i detta vil
korligen mig åberopar, får jag icke aldeles ense
gned honom om Bränvins brännings nyttja på
mmet, (Nb. med tillbörlig afseende af den högst
skadliga Bränvins brännings i Städerne, som i
nsende till dessas stora tvång, ej allenast Consumera
ndtlige mycket Spannmål och ved, till kännbar
kada för Städernas Invånare; utan och, till Lands
nämnedt förfång skaliga varder af den förädling,
som afslagsmare Landtbor, för begrundeligare tvär
hvart skuld, utlaf som [illegible] till Bränvins förvandla
de Säd, rättteligen tillfalla borde;) Jag emedan dro
nemed förbigått Bränvinets skadliga verkan i ge
men, hvilcket åsyftn bör komma i beräkning
så anser jag nödigt, at i afseende härå framställa
mina tankar. Skadelse Bränvins tillverk
ningen på ett eller annat sätt förtäckt, skulle

strom till varnagel, gemensamt utan skonsmål till Kyrko
[illegible] gång vid mina tanker; ja vågar jag [illegible]
[illegible] Borde Befattares försumlighet mindre synlige, torde
[illegible] författa en Nämndings lista, at på första tingsdag
[illegible] saknad; göre en namnare undersökning af namn
[illegible] agenheter äger; och en ny ensommig Skattläggning

…mot förmodan finnas vara för Landets nästa…
så anser jag mig för pligt at där emot opp…
kan dock icke obemärkt lemna, at en fri…
vins bränning, sådan som den närgrande, …
näst utan tvårkeligen nyttigt ändamål med…
mäst lika nyttiken Spannmål och ved som …
da och värma för Landet erfordras, och d…
kommer, at dessl så lätt tillgängliga Brän…
föröder både hälsa och egendom, hvad de skäp…
kärjande är modern till alla sin förvidun…
laster, såsom slagsmål, rån, mord, tjuf…
mened och bedrägeri, så är frågan, om …
patrioten hvaldre önskade, at med förlust a…
vin, kunna så väl hemma som borta vara …
fredad till lif och egendom, hvilket ofta…
kan förvändas, där Brännvinets öfverflöd …
uppmuntran till nämde mensklighetens …
hedrande laster: Till förekommande af …
mycken onda, som Brännvinet således …
kommer, tror jag, at ibland alla försökte …
souverenare medel gifves, än at till en b…

exempel kan tjenare, dels, dels fattiga gu…

dag ägor mot penning …

jord, varför de …

ej allenast befria Gästgifvare ifrån hinder vid …

ina Landsvägs-Byggnader om sommaren, hvil…
efter de i något Län nyligen föreskrefne regler …

med Saltet och fräsche naturernas förvandling till …
Salte, och deraf till krono, samt fullmäktiges totala …
förlust på Landet, och mot varande rätt i Städerne …
förbiuda all Brännvins bränning. Skulle åter dessa …
motive icke göra tillfyllest, så funde ett förhöjdt …
Brännings rätte föreläggas, hvarefter jag hoppas, at …
i allmänhet Brännvins smaken skulle aftaga, utan och …
sädlare säder blifva mera synlige; i stöd då denna …
vara såsom omvändgångelig i medicin nödvändigt …
måste finnas på hvarje apotheque, så vet jag …
icke, huruvida de äro bättre, antingen at låta …
apothekarne vinder strängaste inseende på dessa …
av den sjelfve, eller at förskrifva sprit antingen från …
Petersburg allena, eller ock, at sådant för de …
fjerne Städernes behof, fick tillverkas uti dess …
husvredstad Helsingfors: uppå hvilket fall som …
helst, borde denna vara under edsvurne mäns …
tillsyn blifva en Regal tillverkning af viss be…
gränsad qvantitet för hvart apotheque: förmo…
deligen kunna vår apothekare i bägge fallen …
rikta sig något härvid; men om dessa medel …

§

strom till varnagel, genast utan skonsmål till Kyrko…

…ingang vid nästa tillfälle; ja tvagar jag …

…nagne Borde Besittarnes förfarenhet mindre tjenlige, torde …

…författad en Författning i detta, at på första tillgodo…

…om saknas; göre en namnare undersökning af svaga …
…ägenhets ägor; och en ny enformig Skattläggning …

likväl, utan afseende därpå, skulle göra sled
leka så allmänna som skadliga fylleriet, f
dock alt för mycket rummet; men som m
ne redan fått en så starckt inrotad smak för
Brännvinet, at man måste föreställa sig, det
möjeliga försöka låta underlåta skiil dess
de, och den utväg därtill är öpnen, at fön
orter förskaffa samma vara; så bleefve nöd
till möjeligit förekommande afseen häraf,
det förbrytelse i detta mål skall förenad
lastens och fartygets förlust, samt Skeppare
förfallen till plickt af lastens värde — ma
vål, emot så beskaffadt Brännvins förbud,
den inwänding, at Kronan skulle förlor
inflytande Brännvins arrender; men m
icke den allmänna winsten, som Brännvinet
lust skaffade landet, borde intressera Kron
mera, an en så snöplig inkomst, som rätt
nad, ändock icke tar mycket öfverstiga
Kronan vid allmänna Brännieriers afs
ning borde winna en 3tie och 4te Lämn
manna lefvernet bland gemene Mann bet

edermälen af Religionens och Lärdomas förra för
ll, emedan Kortspel uti dryckeslag, vanligen är
ras helgedags tidsfördrif, och då i synnerhet, de
rda de Ståndspersoner och hus-bönder, (undant
Präster och Krono Betjente undantagne), med stor
el och förakt: Sällan får Hus-bonden af sine under
vsande samma höflighet tillbakars, som han, i
affende å en skyldig ålderdom, nödgas visa dem:
ckstadt den välmenta omsorg, hvarmed öfverheten al
lid söker till at befrämja undersåtarnes väl, kan dock
wriken tillbörlig tacksamhet eller anständigt uppo
rande förvändas utaf ett folck, som utan rätt skaf
lens Religion och goda seder, merendels opåtald,
lefver uti naturens medfödde lastbara tillstånd.
rch då likväl de förenämde egenskaper hufvudsake
ligen grundlagga en nations så väl timliga som
som eviga lyckosaligheter, så vore riksens af högsta
vigt, at dem söka förbättra: utan at kunna uppo
wisa ett säkert reformations sätt, skulle jag dock tro,
at hvad Religion widkommer, så borde den kunna
befordras, om wår hus-bonde wid föreläsningar wille
skulle förpliktas, at emot modererade priser köpa
sig ej allenast med Bibel och en godkänd liten Postilla;

exempel kan inhämtas, dels, dels fattiga gr
drom till warnagel, gnatt utan skonsmål till Rytts=
utaf aegna medel, emot gamla [illegible] urgang wid minna tapet; ja tragar jag [illegible]
gare, [illegible] dagne Borde Befästarnes förfarenhet mindre tjenlige, förde
författa en Skattningi lista, at på första anmoda
ina landsdrags-Byggnader om sommarw, hvilk
efter de i något Län nyligen föreskrefne reglor i

för at till förståndets heliga upplysning ut-
förra hvar Söndag föreläsa sine underhafv-
helolst ett Capitel, och till lefvernets förbätt-
säde i anledning och lekamligt mätto, utöfver d-
nare, dagens Evangeliska betraktelse, ut-
en väl författad Bönebok, innehållande
gon och afton samt nattvards Böner, de sa-
valde utur Rittmejers Communion Bok; m-
det icke är nog, at nämde Böcker rend-
af deras brukt, finnas uti hvarje, utan, på
också den åsyftade afsigten med dem må
så vore nödigt, at Föräldrarne sielf kall-
digt, skulle vårdslöst, hvar å sidst hälft p-
gor om året, ej allenast på ställen noga
söka, utan ock af andra efterspana om d-
liga Qvadtiensens på förenämdt sätt ord-
förrättande, samt vid sådane tillfällen, a-
lärorika exempel, på Saligheetens väg dem
Sedan Pastorns Lönecuppbörd från Socken, skul-
förut anförd sätt så ske utur Krono magas-
så kunde den tid som vid sådane uppbörder
åtgär, på omförmält sätt med mindre besvär o-
ra vilsignelse, användas till Folkets förbättrande
ning: Otvifvelaktigt skulle detta tilla trän-

exempel kan inhämtas, dels, dels fattiga gr-

utaf aspa [illegible]

[illegible]

ej allenast befria Gifvaregifvarne ifrån hemgifd nöd-

ina landsvägs-Byggnader om sommarn, hvil-
efter de i något Län nyligen föreskrefne reglor i-

hörsam förefalla så väl Lärare som åhörare något på-
fästande; men med en sak af så stor vigt, lär icke
hafvad skonsmål, utan fördenskull, antingen ge-
som kyrkostraff, eller vist dit fallande Personge-
der, vid hvar förbrytelse fördubblade, och af Läns-
nämnden på anmälan genast exigerade förnä fol-
ket, först till hörsam lydnad och flitelsigen nöjsam
stiftsfrad, hvad åter Sedelärare vidkommer, så bör
den nästa Syndalärare befrämjas, om eljest fella ände-
målet skall vinnas: Till åstadkommande häraf, vore
önskeligt, at hvar Församlings medlem förfedde sig
med och flitigt studerade uti Baron Kniggel i trem-
ne delar på Tyska utgifne och af Löfvegren 1799 på
Svenska öfversatte lärorika Bok öfver umgänges-
med människor; men som icke alla kunna van-
nog bemedlade at jemte de andre köpa denna för-
träffeliga Sedelärare, så borde åtminstone hvar
Gifbonde hemligen förmås, at till sitt Husfolks
Sederådning, förse sig med den samma. Om förd-
skulle höga Vederbörande skulle finna för godt at
detta project gilla, och Kronan i anledning däraf
skåd at utaf de tre sistnämde Böckerne låta ett till-
räckligt antal Exemplaire på Svenska och Finska

strom till varnagel, ymnest utan skonsmål till Kyrko-

utgång till andra tider; ja vågar jag [illegible]

vagne Borde Befolkarne förfarenhet mindre hjelplige, torde

författad en Skattläggnings lista, at på första [illegible]

sin saknad; göre en namnare undersökning af hvars
egenheter äger; och en ny enformig Skattläggning

med jorden bör läggas på vallen, gör detta arbete nästan

dligen, som i 2ne terminer hanom hinde tilldelad:
ch imedan både för Ringtänder och Schole inrätt-
ingen erfordrades nödig ved, så skulle hvart hemman
ärtill lefvrera ett lass; samt Bönderne dels
ins til Scholan för hvart där engagerad Barn:
ch imedan ordentligheten fordrade, at Schole Barnen
irde där både in och utskrifvas, skulle detta sednare
ick icke få ske med andre än de som af Scholmä-
tarn hos Prästerskapet anmäles, och utaf Dem ef-
ntligen examinerade, befinnas äga sådane Kund-
skaper i förenämde ämnen, och i synnerhet uti Chri-
tendomen, som utaf dem erfordras, för at vårdelig
ill nattvardsgång hinna admitteras; och därige-
om de vanlige Skrifftscholorne utestängas.

I sammanhang med föregående ämnen, kan
ag icke omnämna en omständighet af större
ngd, än at med tillnöjelse den förbigå: Ibland de
många olägenheter som Husbönder nu förtiden
gemenligen måste vidkännas utaf dett allmänt
dugliga Tjänstefolket, hörelses grofva förbrytelser
mann icke vågar Laglikmätigt bestraffa, utan med
tålamod öfverse, af fruchtan at ett allmat än bliffva
aldeles utan folck, så är jemväl deras anskaffning

drom till varnagel, emedlertid utan skonsmål till Regte-

urgang vid mina tinga; ja vågar jag

sagne Bönde Befattarnes verksamhet ännu mindre tjenlig, torde

författad en Namnmängs lista, at på första tingsda-

ins saknad, göre en namnare undersökning af manta-
agenhets ägor, och en ny enformig Skattläggning

icke den minst brydsamma: Den som är
af Tjenstefolk, mäste ej allenast under rätte
tiden, utan ock, emot Lagstridigt, i förtid fö
rarsa dem: Enligt den vanliga praktiquen
stadfjander å Kyrkovallen såsom på en allm
marknads-plats, där folket trängas om sä
bjuda öfver hvarandra, utan att Rätteligh
den Person, åt hvilken dess husbonde, i afse
befaras hand under den återstående tjens
tiden vill vacker Orlofs sedel, men sådana
ändock icke är värd maten, mycket mi
den dryga förbehållne Lönen, och därtill en
dyrare beklädering, hvilket alt, i anseende
dett allmänna tjekande efter folk, icke fö
utan till husbondens flerfaldiga skada och
delse i framtiden, nödvändigt måste bif
Jag är således åter frestad, at uppsätta ett i
däligt, men kärt om godt förslag till detta
kande ondas botande, nemligen, at Sock
erne innom sig skulle välja en skrifkunn
hvartill Socknè Skolmästaren bäst passade,
hvilken hvar husbonde en vecka efter Tjens
rens uppsägning borde afstämma en sanfär

exempel kan inhämtas, dels, dels fattiga

utaf aspa

ej allenast befria Tjenarnes ifrån hunger nöd

ina Landsvägs-Byggnader om sommarn, hvil
efter de i något Län nyligen föreskrifne Reglor

med jorden bör läggas på vallen, gör detta arbete näst
dubbelt dyrare, än om blott likväl noga

nandet deraf, att det måste taga mera tid för arbetaren, att från
[illegible] Landsmän kan nå

parlig orlofs sedel öfver deras mer eller mindre dugli
het, i anledning hvaraf dessa mäklare skulle uti tren
: Gossar, Pigor, Hushållerskor, Drängpojkar, Drän
r, Pigor Landbönder och Torpare m: m: hvarefter hos
samma mäklare, hvar en skulle äga at anmäla sig, till
dant folk han behöfde: Och då för hvarje klass af öf
helen utstakades i ett för alt en viss lön i Contant,
ädjan och Kronopenningarne inberäknade, (i afräkning
vad husbonden likväl skole frist, at öfverens komma
med Tjenstehjonen, dem med sådane klädespersedlar
ilse som i huset kunna finnas) så borde jemväl mä
klaren svara förbunden, at mot 50 Kopeks arfvode till
skiftet mellan husbonden och hvarje tjenare lemna
den förra så väl orlofs som klassifications Sedlarne
nå dess tilfallne tjenstefolk, och de sednare anvisning
på deras nya tjensteställen, där de i god tid börja sig dra
mäla, för at kunna inhämta, när lägenheter kan
tillåta dem, at tillika med de andre få begagna sin fri
heka: Och på dett husbönder må kunna åtnjuta en
tillbörlig höflighet och lydnad af sine underhafvande,
utaf hvad benämning som helst; så tyckes dett äfven
böfva nödigt, at de som på något sätt häremot bryta,
borde enligt berörlig anmälan hos Krono Befäl
drom till vanvagel, genast utan skonsmål till kyrko

[illegible] utgång vid minsta tillfälle; ja vägar jag [illegible]

[illegible] dagne Borde Befästarnes försumlighet mindre tjenlige, torde

[illegible] författa en Stämpelings lista, at på första Sängdag

[illegible] saknas, göre en namnare undersökning af hvars
[illegible] lägenhets vägar, och en ny enformig Skattläggning

ell helgande utesluta tredje och fjärde högtids samt
rkelle dagarne, om förtiden icke deß mindre firas,
inna på ett otilbörligt sätt, nemligen med dans och
förspel m: m: men aldrig med nyttigt arbete som
lla nog vore nödigt men för syndigt anses, än mine
re Religieuse betänkeligheter; hvartill ännu kommer
den här i Landet antagne plägsed, at där en gäst eller
ännu, ja till och med ett wådeligen dödt nöt vore nö-
digt at flå, så anser dock detta allmänneligen för
ell så vanhedrande arbete, at där en rackare icke
är at tillgå, nedgräfvas sådane kråk hälzve hel-
skinnade, än at de för egen nytta sig där med-
förorena; mätte förden skull bägge förenämde om-
ständigheter genom högt wite och stränga exeku-
tion till efterlefnad befrias.

Ehuru icke förnöden är, at hos detta höglofliga hus-
hålls Sällskapet besvära den af hans hälsoliga majest.
för mer än ett år sedan nådigst anbefallte frågan,
om, till minskande af tvister och Rättegångar uti
Storfurstendömet Finland, inrättningen uti af de sä-
kallade Förlikningis Domstolar, hvilka där till vara
lämpelige, och deß utom tiden till besvarande af-
nämde fråga, redan vid sistledne augusti månads
utgång till ända lupit; så tvingar sig dock, med hög-

ske den minst bryderfamma: Den som är

straff befordras: Genom dessa procedurer ska
falska Tjenstefolkis anskaffningen undvikas, d
öfver gorda anskaffningen stegrade Löner förek
samt de sillsyre till framdeles erhållande förr
grundade på klassification, befleta sig så väl o
Rimlighet, som ett skickligt och anständigt a
de, hvilket goda ändamål manne till allmä
härmed afsyftade: under afhandling om
för jag ännu tillägga; at så väl deras, som hela
ståndets uppsigta klandsel väckt mitt välgrun
märksamhet, emedan detta folk un förtid
sig i dett närmaste lika med Ståndt person
genom ej allenast dyrheten i klädnad ökas
som sin Röng lekmatigt äro skyldige at bär
kläder, utan och allmänna fattigdomen.
för dem, som genom hushållsack tighet under
tiden borde förse sig med medel till en mera o
framtid: Till reglerande häraf, skulle en ny
ståndet föreskrefwen uppsigt och öfverflöds
borda inskränka deras krogt blott till dett
ve komma tillbörliga, för Karlarne uti gråt
och gröt kömet halfgylle eller på sin höjd Bor
med mössor blott ned af Siden: Och såsom ofvan
nörande, får jag ännu anmärka, at ej allenast

utlag aspa [illegible]

[illegible]

ej allenast befria Gifvänarne ifrån hunger och nöd

ina Landsbygds-Byggnader om sommaren, hvilk
efter de i något Län nyligen föreskrefne reglor

274.

ell helgande utesluta tredje och fjärde högtids samt
rkelle dagarne, om förtiden icke deß mindre firas,
inna på ett otilbörligt sätt, nemligen med dans och
förspel m: m: men aldrig med nyttigt arbete som
lla nog vore nödigt men för syndigt anses, än mine
re Religieuse betänkeligheter; hvartill ännu kommer
den här i Landet antagne plägsed, at där en gäst eller
ännu, ja till och med ett wådeligen dödt nöt vore nö-
digt at flå, så anser dock detta allmänneligen för
ell så vanhedrande arbete, at där en rackare icke
är at tillgå, nedgräfvas sådane kråk hälzve hel-
skinnade, än at de för egen nytta sig där med-
förorena; mätte förden skull bägge förenämde om-
ständigheter genom högt wite och stränga exeku-
tion till efterlefnad befrias.

Ehuru icke förnöden är, at hos detta höglofliga hus-
hålls Sällskapet besvära den af hans höga majest.
för mer än ett år sedan nådigst anbefallte frågan,
om, till minskande af tvister och Rättegångar uti
Storfurstendömet Finland, inrättningen uti af de sä-
kallade Förlikningis Domstolar, hvilka där till vara
lämpelige, och deß utom tiden till besvarande af-
nämde fråga, redan vid sistledne augusti månads
utgång till ända lupit; så tvingar sig dock, med hög-

[illegible] Borde Befattarnes förfarenhet mindre tjenlige, förde

författad en Kärnmängis lista, at på första [illegible]

[illegible] saknad; göre en namnare undersökning af nuvar
[illegible] agenheter; och en ny enformig Skattläggning

icke den minst brydsamma: Den som är

straff befordras: Genom dessa protocollerer, skr

gunstig tillåtelse taga mig friheten, at i
mankang med föregående mine lika s
konlige som välmende framställninga
underdånig efterlefnad af vår nådige k
Landtdagerliga omsorg för Dess underså
rål, företaga dett dierfva försök, at ethu
saknad af fullständig upplysning, uti det
ga ämnet, likväl gifva anledning till sak
nigare mämni mera erfarna efterspinna
förmodeligen tåcker den Lagkloke auctor
upprepar frågan om förlikningi Domst
nytta i Finland, redan varit nog öfver
om deras samma värde såsom dess utom
utaf erfarenheten i Danemark. Dett
troligt, at samma auctor, under vänta
anstrå omdömme i detta mål, redan b
utvecka sitt, i hvilken händelse dett
vara öfverflödigt at här om vidare reiso
men, emedan dett icke tåcker anses fördo
at såsom anledningen så säga något, som m
skulle kunna tända till stryckta för saken,
dett för denna gång under sådan förhoppning

ej allenast befria Gifvmanarne ifrån hjulgerd

na landsvägs-Byggnader om sommaren, hvil
efter de i något Län nyligen föreskrefne reglor

med jorden bör läggas på vallen, gör detta arbete nästan

nandet deraf, att det måste taga mera tid för arbetaren, att från
ed spare blicke upkasta jorden. En svär Landsman har för nä

Att de mycnande Härads Rättarnes hitintills utvisade
skipning icke synes vara rätt tänkespelige, till att för
rle, utan snarare förlänga Processer, är en nog all
and kand sake, och tillika medanvärdt, at de meder
r upplysta tid kommat oförrättade, så länge för pasera.
ofta uppsta tvister af nog ringa värde genom vin
ings-lustne Advocaters upphetsande, och vid flere in
anger förfallas utaf deraf oförsynte tvinglerier; hvar
genom förnämligast desse flutteligen vinna hvad båda
rterne samfäldt genom Processhostnaden förlora, hvilc
d hos den lätt förledde gemene mann åstadkommen
kunnbar förlust både af tid och penningar; afsrew
m at dessa fruktlösa Processer förökа Lappverckt dyrhet
Landet: Till afhjelpande af detta onda, borde efter
inn ringa tanka, ingen advocat få vid Härads Rätterne
lora någon Parti talan i annor händelse, än då Princi
alen enligt bestyrkt eget Laga förfall, icke sielf kan
delsfädes komma, hållit sammingen och välla samman
anget af saken, utaf Parterne sig sielfsalmade, bäst
inhämtas kan; och emedan de slutte Härads Rättsmälen
dan under 1, 2, a 3 föregångne uppsatts, ändock skedeli
den för anförde orsakers skull blifva där å till ytterligare
dträgt och kostnad tillfölide, at Hof Rätten måtte dessidera

agne borde Biskoparnes verksamhet mindre tyngas, torde

forfatta en Författning liksa, at på första tingsdag

om saknas, göre en namnare undersökning af nyare
agenheter ägor, och en ny ensommig Skattläggning

icke den minst brydsamma: Den som är

straff befordras: Genom dessa processer, skul

i Saken; så har efter all utsende detta kostsp
Rättegångs fall, aldrig kommat ifrån början vars
tarens ren mera således misbrukade afsigt, hvar
skulle våga föreslå, at Härads-Rätterne såsom
klagiens, icke borde få sträcka sin ålgård längre, an
målens nogaste undersökning och därpå grundad
mins propositioner; hvilcka ofta Parterne anleg
nast kan afhjelpa förr än slägget
Sigillate lösen lemnas Domarne den så misbrukel m
de Protocolls lösen förmås, ändock äro nog väl loud
icke genom ofvidgade Protocoller behöfva efterse
obehörige sportlar, och äfven där med till förvärra
mensamma kostnad stegra Kappens priser: De m
som genom förlösning icke mäjligen kunna bi
skulle Härads-Rätten, med all hvad där vid under
föreläsit, hänvisa till Hofrätten afdömmande, d
de Parter, hvilcka i afsigt at anföra klagomål öfv
undersökningi fel, åsinde Extract af Protocollet, såda
emahanda lösen meddelas, samt föreläggs lid at sa
klagomål till Härads-Höfdingen föreglad inlemna,
om möjligt vore, utan Parternas ödrygande kostnad, f
seende till Rättsorde som fullmägtig i Hofrätten kunn
högbemälde och förmildrande blifva, hvarifrån dell där
tillfället, borde likaledes kostnadt fritt till Härads-Höfdin
sändas, at vidare genom krono Befinde mot erforderlig

ej allenast befria Gifvaranne ifrån hinderi vid,

ina Landsbygds-Byggnader om sommaren, hvilk
efter de i något Län nyligen föreskrifne Reglor i

med jorden bör läggas på vallen, gör detta arbete nästan
[illegible]

mandet deraf, att det måste taga mera tid för arbetaren, att från
ed Öppnare blicke upptaga jorden. En svåre Landsman har för nä

sammas stenhägnad, 2. alnar hög och 2 alnar tjock å midten, vid rät

Parterne tillfälle; men om dessa Härads-Rätter skola
åkomma dels åstadkomma goda anordningar, at genom förlik
gar Rummen i sin början förekomma de elljest författade
och åtembyrdige
skamma rättegångarne, på torde blifva nödigt at organisera
n på annat sätt, än de nu varande. Rätter äro, där Doma
bistånd af okunnige Nämdemän, så gjorde som en sjelfvigt bå
underlätter och Dömmer, hvilcket i anseende till Rättens förra, ofta
el af större krigt, är så misbrukel åfventyrligare; som dessa Nämn
gen oriktiga, elimen på vissa skäl grundade misstånd, kan då
ppe ord grunda ett lagstridigt tillslag; men fördenskull dell
ke vore mera öfverens stämmande med Sakens natur, om
se Härads-Rätter skulle bestå af en Härads-Höfding blott med
nne tillfälle under benämning af Rådman och en no
inige, men egentligen förmyndige, sedlige och samvets
samme Nämn, kunde Domar efter beprövande: Genom
ma Rättegångs förändring, skulle förmodeligen mån
e uppskof, härrörande af de brottslige Parters ofttast in
ingerande utevaro undvikas, emedan de, i förhoppning
genom förlikning kunna vinna ett gott slut, lära
nud nöje inställa sig vid Tinget. De mervarande
ompromiss-Rätterne, som i anseende till Ordförander
ej och Sekreterarnes mäst inträffande oqualificerbet, äro
lor allmogen nog kostsamme, och därjemte genom de an
lägne Borde Befattarnes förfarenhet mindre tjenlige, borde

författa en Kungörelse, at på första tillfälle

nu saknas, göre en namnare undersökning af svarje
egenhets ägor, och en ny enformig Skattläggning

med jorden bör läggas på vallen, gör detta arbete nästan

nandet deraf, att det måste läga mera tid för arbetaren, att från
ett dugnare blick upkasta jorden. En svärd Landsman har för nä-

Hammars stenhägnad, 2. alnar hög och 2½ aln tjock å midten, vid rät-

man befrijade från alla slags skiutser, därigenom öka
den för de öfrige Socknemän) inn förtiden noj inge-
lysselsatte; men om denna Stat skulle inrättas på
han fort, så vore at förmoda, det deraf åliggande
mås mycket lättare och bättre förrättades: Krono-
den i och för sig sielf väl lönt, saknar efter min tanka
ting annat, än en liten förändring i Caracteren,
ilket i öfverensstämmelse med Dess Tjenstebefattning
leds kunde förbytas från Fogde eller Befallningsman
ti oeconomie eller Polizie Directeur med Kapten —
ang, hvaremot Länsmannen, betungad med mera
mål än den förra, men mycket mindre löne och
indre achtad än någon annan af Kronans —
Tjenstemän, tyckes i flere afseenden vara att
ör mycket vanlåtad, och emedan denna märker
iga olikhet, så väl i dett ena som andra, nödvän-
igt måste drabba den elljest nogt betrjckte Jordbru-
aren, som antingen han vill eller ej, ofta nödgad af
lest sista förråd Contribuera till nödig utkomst åt
äns mannen, hvilkens betjent och Personell ringa
värde afhålla honom ifrån, at sätta sig öfver de affer,
som antingen af vårdslöja eller fruchtan honom göras;
då afsigten således är, at uti all söka befordra dett all-

ickte den minst betydamma: Den som är i

straff befordras: Genom desse protocoller, skun

i saken; så har efter all utseende detta kostsp

fördenskull med skäl kunna indragas, och slo-
målen, under den för häradsRätterne mer led-
samheten, med större förmon uti samma Rätter han
såsom både mera auctoriserade, och äfven närmare
än de förre. Och igenom detta, at Landshöfdinge Em
som hafva en elljest nog vidsträckt detaille i affeende
och oeconomien förde kunna befrias ifrån ijustitie mål
rande, som i anseende till de olägenheter denna
föreg. väg medför, att för fallan tjenat till anm
at genom långa resor oftast fruchtlöst öka sökan
besvär och kostnad, emedan intrigueen vid dem
stol kan spela den bästa röle, at efter mångfaldig
negationer och förklaringar, ändock slutteligen f
föreslå till häradsRätten; fördenskull tyckes dett
ket lärrepeligare, at såsom ledande till ett snarare
lindrigare kostnad erhållande slut, dethalla,
fodringi och tvistemål först anmälas vid häradsRätterne
likning, hvarigenom, då detta rinnes, Öfver
skulle befrijas från mycket un öfverhopatt a
men i vidrigt fall, nindre antal mål för
såsom anförd är vid HofRätten.

Till handhafvande af Krono uppbörden ot
i Landet, äro väl Krono Fogdarne och Länsmän
med biträde af Skattlingsmän, Bro och Skallfog
samt äfven nämdemän, som för sine innehafv

ej allenast befria Gifvaregods ifrån hemgörd,

ina Landtbruks-Byggnader om sommaren, hvilk
efter de i något Län nyligen föreskrefne Reglor

författad en Skattläggnings lista, at på första ansvar

som saknas; göre en namnare undersökning af svarje
egenhets ägor; och en ny enformig Skattläggning

icke den minst brydsamma: Den som är

straff befordras: Genom dessa proceduer, skr

i saken; så har efter all utsende detta hoffr

många bästa, så skulle jag vela recommu
många först till en anständig Son, näg
stående-emot Dess i senare tider förök
görning, för dett andra, at åtven genom g
i Caracteren, så kalla honom Polizie förva
med Löjtenants Rang, och för dett tredje,
honom nödig underbetjening, bestående
Expedelor, hvilkom borde lagga tillsyn d
at alla ordres blifva ordentligen exigere
fyra skrifkunnige Polizie betiente, hvilk
utaf den gamla Socknes betjeningens for
afdankade Nämdens med flere uti m
deponerande Rapport, kunna i likhet m
andra, därifrån afkönka blifva: Enligt
tigher Landshöfdingarne kagna, at utan
förkring [illegible] och afsätta Länsman, kan
oriktt öde för de senare, icke allenast, ån b
betaga tillbörlig lust för Tjensten; hvarföre
fruktar, at icke utom i nödfall, så dugli
nen sig där till anmäla, som de därutföljan
ningar värkeligen fordra: Och emedan på d
expedition mycket ankommer som fordra

ej allenast befria Gifvaranne ifrån hinder ned

ina Landsbygds-Byggnader om sommaren, hvila
efter de i något Län nyligen föreskrefne regler i

294.

med jorden bör läggas på vallen, gör detta arbete nästan
dubbelt dyrare än en blott dikesgrafning [illegible]

294.

nandet deraf, att det måste taga mera tid för arbetaren, att från
ett stycke blicke upkastad jorden. Enhvare Landsman har för nä

292.

stammars stenhägnad, 2. alnar hög och 2 alnar tjock å midten, vid rödz

291.

kostnad undvikes Bonden, och bör göra det, då han med mindre
kan befrada sina ägor.

§ 1

290.

278.

lighet och förmån, så skulle jag anse nödigt,
till uppmuntran befordra denna Tjenstegrad ej
nast med Kejserliga Senatens fullmagt, utan
at i jämlikhet med andre, äga rättighet till
ga undersökning af förmente felsteg i Tjenstew
om denne således anförde förändring, vore at hoppas,
till den förut beträngde säkerhetstillstånd, som han
till har någon tjederi känsla, skulle anse dett mer
sin värdighet, at framgent vela vara dem till
sett, hvilekas gemensamma bästa, hand åra präs
ser, at vid förefallande tillfällen med goda råd be
dra; ty genom det, at han nitiskt befrar Lasten
och ädelmodigt öfverser oavsiktliga smärre fel, skall
sade förtroende och kärlek vinna: NB. alla förfallan
stämningar, hvaraf flere kunna göras med en resa,
borde fördenskull, efter en viss förelagd Taxa, utan
seende på längre eller kortare väg, hos Polizie för
valtaren en månad före Tinget anmälas, samt
kostnaden därföre erläggas, för at efter fördelning
Polizie Betjente emellan, kunna vederbörligen blif
vara vidtfälde: Efter inhämtad Rapport om förlope
ser häraf, ålägge dett Förvaltaren, at öfver alla mål
författa en Stämningi lista, at på första Tingsdag

saknas; göre en namnare undersökning af orsake
sagenhets ägor; och en ny enformig Skattläggning

icke den minst brydsamma: Den som är

straff befordras: Genom dessa proceduer, skul

å saken; så har efter all utsende detta kostsp

många bästa, så skulle jag vela recommun
många först till en anständig. Lön, näg

gen tillfälles Dörrarne, hvilken, till fö
mande af folkets försummelse och tra
Tinget, genast kringför fördelningen af m
till vissa dagar: Nu torde väl frågas,
kin fondi de förslagne Rådmännen skol
och bristen för de nämde Kronobetjente
Om jag olyckligtvis icke hade så många
sagen vid a vis detta ämnet, som förden
refererar dem, så skulle jag på goda skäl f
som Lagmans-Rätterne så sällan kommas
vissa den goda seden att förkorta, utan
genom denna omgång, både ökas kostn
samt förlänga processer, och således hvilk
icke afslutas så länge någon instantie ar
Hvarföre således nämde Rätt i flere asse
mera skadar än gagnar detta allmänna
den skall mera nyttigt vore, at dessa indrag
ner, vid förefallande ledigheter till kron
dragne, kunna emeljorera så väl till
ga varande som andre Löner. Och
Socken-adjonicterne är en Syssla utom
Stat, efter sådane icke finnas uti alla
ehuru flere de och äro, samt några försam

ina Landsvägs-Byggnader om sommaren, hvilk
efter de i något Län nyligen föreskrefne Reglor

2:74.
med jorden bör läggas på vallen, gör detta arbete mästan
dubbelt dyrare än om blott dikes-rad[ning] emellan

2:94.
mandet deraf, att det måste läga mera tid för arbetaren, att från
ett djupare dike upkasta jorden. Enhvar Landsman har för nä

2:92.
samnars stenhägnad, 2. alnar hög och 2 alnar tjock å midten, vid rå

2:91.
kostnad undvikes Bonden, och bör göra det, då han med mindres
kan befreda sina ägor. & l

2:90.

2:72.
så fördenskull i sednare tider Kronofar dem ~~[illegible]~~ kreatur,
nu umbärlige Legoherdar ifrån sig, så vore önskeli
l, at till vinnande af ejalicie och lindring uti
fattige Landtmannens mångfaldige utskylder,
nna kost, såsom redan endeli öfverflödig ansedd, åse
n blefve vid tinnande vaganser allmännelegen
dragen; men icke nog med denna Kronofläns
di gemensamma afsaknings, där så stor anledning
lyses, at ernot Herrar Pastorer utskiftet som en sär
ild talan: Enligt ingångsmål, lika så grundlös som
moraliskt tilgjord, hafva Pastorerne, vid hvarje vård
vårdsmåd dödsfall fordrat och fått en så kallad
kstoll oxe eller ko, samt i brist af dem nöt gångare
fältning, hvarom merendels altid tvistes, och hvilk
en rättighet är ett skamligt bevis så väl på Kronofer
nad fordomtida tidslagenhet, som Folkets förblindade
llgifvenhet för detta stånd: Bland de öfverdrefne
rinnelser Kronofarne och Pastorerne i synnerhet, fordom
förstådt at sig förskaffa, är förenämde den försmädli
sätte som kommit påsinnad, då de, till följe på olyc
kan af ett inträffadt dödsfall, utan consideration taga
treaterer utaf den efterblefne förjande makan; hvartill

som saknas; göre en namnare undersökning af svarje
egenhets ägor; och en ny enformig Skattläggning

icke den minst brydsamma: Den som är

straff befordras: Genom dessa proceduer, som

i saken; så har efter all utseende detta hoffs

många båtar, så skulle jag vela recommen
måne[illegible] sådt till en anträndia. Sär[illegible] nåd

ämn kommer den lilla erindran, att alla
innehafvare äro Lagligen förbundne, ej allen
sielfve vårda, utan och upbygga sine Boställer
Prästerne, som vid gemenare tjenstgöring och
le än andre, hafva förstånd at rätta dem
i hela sin vidd på församlingarne, hvilka
spaka får låta herden klippa sig, så dett
förderfvelsfull på skäfte ställen ehvem mot för
ne, emedan för närvarande ej allenast nybygg
utan äfven kåstsamt reparera, hvad Präster
oförsvarlig, vårdslöser låtit förfalla: Då Kr
legierne icke tillägga dem den rättigher som
nu saknas, men likväl ranligen befinna f
ligen, at utan anspar, efter godtyckte nöjd
nens hus; Så vore nytt den allmänt rådan
skan, dett allmogen hädanefter vid Präste
heters besättande, måtte befrijas från det
och aldrig fullgjorde Prästegård byggnaderne
Prästerne skyldige Kunna, at ej allenast fo
stegårdarnes åbyggnad anstara, utan och ett
publique Byggnader jemte andra menigheter
hvarav naturligt vis följa borde, at Prästegårdarne

ina Landsvägs-Byggnader om sommaren, hvilk
efter de i något Län nyligen föreskrefne Reglor

294.
med jorden bör läggas på vallen, gör detta arbete mästan-
dubbelt dyrare än en bloss likvärdig annan

294.
mandet deraf, att det måste läga mera tid för arbetaren, att hän
dd djupare blike upkasta jorden. En svärd Landsman har för nä

292.
sammans stenhägnad, 2. alnar hög och ½ aln tjock å midten, vid nä

291.
kostnad undviker Bonden, och bör göra det, då han med mindres
kan befreda sina ägor.

290.
ån vid en annuel stall-fodring. I jednare händelsen skulle
väl jordbrukaren hafva tjenare nytta af sina mjölkande kreatur

289.

288.
tre vårdade, skulle medföra både uspild och all
ån förmon: Ostridigt vore dett alden bäst, at Prästerne,
likas göromål förmodeligen enlegt Lands vilja, borde en
st bistå uti lärande och förmanande, icke skulle så be
dla sig så mycket med verldslige förrättningar, som —
rästgårds jordbruket likväl, till hinder uti dett hufv
rsakeliga, om förbiden dem sysselsätter; utan at, såväl
som deras underhörighet vid Kyrkoväsendet, skulle
dett så sine begränsligen byggde Boställer, med någon
ellagen jord till Prästgård, Kål och Potatisland, samt
rligt timothebete och Skog nära Kyrkan, hvarefter, —
sen i godt stånd en gång tillrädde, bora altid således —
nderhålles: Ofvanpå skulle Prästerne kunna köpa efter
chof; men däreft någon annan åbo skulle innehafva
klassen som här till fordrades, så kunde den utbytas
mot någondera af Prästgårdarne, och den andra —
rsäljas, till utgörande Kända i ersättning mot den för-
rade Prästgårds Revenuer, hvarom med Kronan Stat
Kommer at Ligvideras.

För at erhålla en jemnare linga i sänder som
su saknas; göre en närmare undersökning af hvarje
genhets ägor; och en ny ensommig Skattläggning

icke den minst betydamma: Den som är i

straff befordras: Genom dessa proteduver, skulle

å Saken; så har efter all utseende detta hoffpunct

många hästa, så skulle jag vela recommendera

ännu kommer den lilla erindran, at alla bo

innehafvare äro Lagligen förbundne, ej allenast

sielfve värde utan och underhåll

wisserligen högst nödig, emedan ofta ¼ mantal

Egendom har 2 mantals ägor och svårt om

för at blifva enformig öfwer hela Landet, bor

na Skattläggning icke som förr skedt, blifv

dad hvarcken på mantal, Rantar eller Skatt

ker, såsom minnare tienlige beräkningsgrun

rål i ägoskifte som onera utgiärd; utan

ler såsom det lämpeligaste, blifva en allmän

ränge, Skattläggnings och utskylders grund

en sådan ny Skattläggning någonsin skulle kun

lyckelig fullbordan, och därigenom hvarje lägen

erhålla ägor och onera efter sitt almetal, eller onera

almetal efter sine ägor, så skulle detta tydligt

hållarena, som vid sidstlidnings Reglering

Kronan medgått augmenter till skyrika

ringen, (hvarifrån de nu mera äro befrijade

till Kronan återtråde alla sådane augmenter

är af krons natur, hvarenist af samma

dem kunde tillmätas rättigher, at då de

finna, så genom förfelning, ifrån Rusthålls

men helst och hällst abalienera de augmenter

2:94.

med jorden bör läggas på vallen, gör detta arbete nästan

2:93.

nandet deraf, att det måste läga mera till för arbetaren, att från

ett djupare blick upkasta jorden. En swäre Landsman har för nä

2:92.

samnars stenhägnad, 2. alnar hög och 2 alnar tjock å midten, vid rå

2:91.

kostnad undvika Bonden, och bör göra det, då han med mindre

kan befreda sina ägor.

§ 1

2:90.

än vid en annuel stall-fodring. I sednare händelsen skulle

väl Jordbrukaren hafva penningar nytta af sina mjölkande kreatur,

2:89.

2:88.

2:87.

2:86.

2:85.

2:84.

2:83.

2:82.

2:81.

2:80.

2:79.

2:78.

2:77.

2:76.

2:75.

2:74.

2:73.

2:72.

2:71.

2:70.

2:69.

2:68.

2:67.

2:66.

2:65.

2:64.

2:63.

2:62.

2:61.

2:60.

2:59.

2:58.

2:57.

2:56.

2:55.

2:54.

2:53.

2:52.

2:51.

2:50.

2:49.

2:48.

2:47.

2:46.

2:45.

2:44.

2:43.

2:42.

2:41.

2:40.

2:39.

2:38.

2:37.

2:36.

2:35.

2:34.

2:33.

2:32.

2:31.

2:30.

2:29.

2:28.

2:27.

2:26.

2:25.

2:24.

2:23.

2:22.

2:21.

2:20.

2:19.

2:18.

2:17.

2:16.

2:15.

2:14.

2:13.

2:12.

2:11.

2:10.

2:9.

2:8.

2:7.

2:6.

2:5.

2:4.

2:3.

2:2.

2:1.

2:0.

2:99.

2:98.

2:97.

2:96.

2:95.

2:94.

2:93.

2:92.

2:91.

2:90.

med jorden bör läggas på vallen, gör detta arbete nästan

mandet deraf, att det måste läga mera tid för arbetaren, att sjön
ett djupare blifver upkastad jorden. En hvarje Landsman har för nä-

stannars stenhägnad, 2. alnar hög och 2 alnar tjock å midten, vid räd-

kostnad undviker Bonden, och bör göra det, då han med mindre
kan befrada sina ägor.

än vid en annuel stall-fodring. I jemnare händelser skulle
väl fördelarne hafva somera nytta af sina mjölkande kreatur,

ickе den minst bryderamma: Den som är i

straff befordras: Genom dessa proteder, skulle

å saken; så har efter all utseende detta kostsam

många kassa, så skulle jag vela rekommendera

ännu kommer den lilla erindran, att alla bygg
innehafvare äro Lagligen förbundne, ej allenast
sielfve värda utan och underhåna sine bodställen,

skada tådanefter afstadna, och sinnad slott
sig sielf hända med sine åbo sedlar: och
stande Ryska sedlar i landet må anföras, at
i behof af sådant myndt måste anlägga större
på Rubeln emot förut gångbar courant; förden
att för omskeligt, at sedan svenska handelen upp
samma lands byggeri mycket också skulle ut
inrättadt aldels landtförrisad, och därjemte
tjenlig utväg öppnas, till en lefligare handel
narne på Ryssland, helst handelen utom Helsi
och Wiborg i synnerhet på Reval mäler så
at timmarne, (i anseende till de å närande
ordentligt öfvade fiskeriäkerningar, påtrugade
narrer och framför allt, de från längre tider
fortfarande enormt dryga hamneravgälder)
äro afskräckte at sine varor derifrån: Och
Reval är nästan den enda handelsplats, sedan
handel upphör, hvarest finska varor af ved och
mera: skulle komma förnyttas, samt därjemte
vadt såsom ett och samma Rike med Finland, h
ett gemensamt interesse deras emellan lyckeli
högst nödigt) så vore ock önskeligt, att dett
hinterliga blefve afskiljt, samt i synnerhet han
gälderne (som förmodeligen redan torde ibelegen

all kronans därvid nedlagde kostnad för timmarne
talon, helst utlämningarne ändock så tekeligen
dit contribuera.

Ytterligare får jag åter tillägga, at, om till åtgärd
som jag förmodar, några af de här anförde omständig
ler, icke skulle utan vederbörandes hörande, utlag
gningen så direkte komma anbefallad, så hoppas
i tiktal, at skälen där till äro nog talande, för at
i en beramnad vanlig dag föreställde, komma vinna
all beredvilligt bifall.

Slutligen får jag åter anmäla, dett i sland de flere
rörde ämnen, som jag på anförd sätt tagit mig förfallen
till dett höglofliga Hushålls Sällskapets upplysta vederbörande
framlägga, äro några, såsom jag förut haft åter säga,
sådan beskaffenhet, at de väl icke höra till Dess juris-
diction, hvarföre dett således med skäl kunde anses utlag
ning vara alt för fäkrunnigt gjordt, at dem utan urval
det Sällskapet anmäla; men om mig tillåtes förkla
ring härföre, så har min intention varit, at därutlag
å samma Hushålls Sällskapet tillfälle at för sig välja så
dant, som skulle komma anses värdigt Dess uppmärksam
het, och dett åter, som icke rättteligen borde höra tel Säll
skapets direkta befattning, men dock kunde innefatta
något dugligt, skulle jag både önska och ödmiukast anhålla
om, dett Hushålls Sällskapet, som med så oförtruten omsorg

icke den minst brydsamma: Den som är i

straff befordras: Genom dessa processer, skulle

i Saken; så har efter all utsende detta kostsamm

många hafla, så skulle jag vela recommendera

många sådt till en anktändia. Sin näst

Ännu kommer den lilla erindran, at alla Bo

innehafvare äro Lagligen förbundne, ej allena

sielfve värda utan och underhåna sine Bodtällen

och möda arbetar för detl allmänna hafla, h

åfwen dessa uppgiftter sysla, tåtbled, i händelse

na åga någon förtjenst, icke aldeles förkasta, h

hållare genom Dessi fällande förord, på högred

ort uti ett förbättradt skick dem recommend

Wisserligen skulle detta ringa arbetet, om

ligare detaillerat och bättre utfördt, dårs kum

en förtjenst, som detl sådant förutan inn mås

men då afsigten härmed varit, at hållare rätt o

än alla krusat så åtan genom dessa skyn

gifva höga vederbörande några anledningar a

eger godtfinnande sielfve utfinna förbätt

anstalter uti Landet, så vågar jag hoppas at

nan höggunstigt blifva ursäkkad; och skulle

gon mon hafva lyckats at härutinnan bi

det rätta.

Så vor detl nöjet sylleft vinnit
som utaf intet mera ökt
försäkrar at jag nåna himmel
till detl — Jacq Forska Sökt

Hfrs 1 Aprilii 1818.

med jorden bör läggas på vallen, gör detta arbete nästan

nandet deraf, att det måste taga mera tid för arbetaren, att från
ett djupare blifver upkasta jorden. En svärde Landsmän har för nä

samnars stenhägnad, 2. alnar hög och 1½ aln tjock å micken, vid rät

kostnad undviker Bonden, och bör göra det, då han med mindre
kan befrada sina ägor. &c.

ån vid en annuel stall-fodring. I jednare händelsen skulle
väl fördelarn hafva somera nytta af sina mjölkande kreatur,

d. 1. April 1818. N:o 225. 284.

Utkast till Svar
på
Finska Hushållnings Sällskapets
Prisfråga:

Hvilka stängselsätt, utom det nu brukliga, såsom både Skogödande och icke varaktigt, skulle i Finland kunna med fördel användas?

icke den minst brydsamma: Den som är i

straff befordras: Genom dessa proceduer, skulle

å saken; så har efter all utsende detta kostsam

många fall, så skulle jag vela rekommendera

många sådt till en auktändia. Som

Ännu kommer den lilla erindran, att alla Bo

innehafvare äro Lagligen förbundne, ej allena

sielfve värda utan och underhåna sine Bottällen

274.

med jorden bör läggas på vallen, gör detta arbete nästan

194.

nandet deraf, att det måste taga mera tid för arbetaren, att från

192.

sammars stenhägnad, 2. alnar hög och 2 alnar tjock å micken, vid röd

191.

kostnad undvika Bonden, och bör göra det, då han med mindre

kan befreda sina ägor.

190.

åw vid en annuel stall-fodring. I jednare händelsen skulle

väl förbrukaren hafva mera nytta af sina mjölkande kreatur,

187.

284.

Allt har sin tid och sitt rum.

Efter det tillfälle, den kunskap och erfarenhet

jag äger, skall jag bjuda till, att befrara Fin-

ska Hushållnings Sällskapets redan 1805. upp-

gifne och vidare genom 1807. års Åbo Tidning

pp. 91. kungjorda frågor: „Hvilka stängselsätt,

„utom det nu brukliga, såsom både Skog- ö-

„lande och icke wackabligt, skulle i Finland

„kunna med fördel anwändas? Skulle sten-

„gärdesgårdar, befvande häckar, diken och

„valle vara tjenlige dertill? Och om de äro

„det, på hurudan jordmån kan hwarje slag

„anwändas, samt huru skola de till allmänt

„bruk kunna införas? Användeligen, kan bru-

„ket af wallhjon och wallmundar till ägornes

„fredande och besparing i stängsel, med för-

„mån införas? Och om så wäl, huru skall det

„kunna bringas till werkställighet?

All nyttig omtanka är berömvärd; men den

är öfver allt beröm, då den sträcker sig öfver-

närvarande tiids behof till efterkommande tider

och slägter, med hwilka man icke mer får dela-

icke den minst brydsamma: Den som är i

straff befordras: Genom dessa proceduer, skulle

i Sakew; så har efter all utseende detta kostsamma

många hästar, så skulle jag vela rekommendera

ånnu kommer den lilla erindran, att alla Bo

innehafvare äro Lagligen förbundne, ej allenast

sielfve värda utan och underhålla sine Bodställen,

det nyttiga. Denna stora omtanka för

spaningen, röjer sig i Skogs ordningarne

tillbaka, som man kan finna deras bland

ska Lag-samlingarne: Det är den, som

burit dem i öfverflödets tid, i de genom

kler aflägsna tider, då än ingen Skog

dem framkallade. Ännu i början af de

förflutna århundradet, var ingen brist

Skog i Finland vid någon del, säger

professor Kraftman 1761. om

om Finlands vanmagt; men redan i

sistförliga tid, säger han vidare, var skog

på många ställen ett stort hinder för nya

lagar.

Med all högaktning för minnet af dem

bortgångne man, en af Finlands mäst berömlige

ekonomer, kan jag dock väl icke finna, att

Skogsbrist då ännu borde förekomma amorti

än vid Sjö-kusterne, samt omkring de stör

ne och Järnbruken, där den främmande Con

sumtionen verkat. Och jag kan ej en gång

skomligen befalla Skogs bristen af dem verkan

med att följa min Kåmedom, och sluta från de

närvarande till femtio år tillbaka. Tord vi

274.

med jorden bör läggas på vallen, gör detta arbete nästan

274.

nandet deraf, att det måste lägga mera tid för arbetaren, att från

ett djupare dike upkasta jorden. En svärde Landsman har för nå

272.

samnars stenhägnad, 2. alnar hög och 2 alnar tjock å micken, vid röds

271.

kostnad undviker Bonden, och bör göra det, då han med mindre

kan befreda sina ägor. &c.

270.

åw vid en annuel stall-fodring. I jednare händelsen skulle

väl fördelarkaren hafva somera nytta af sina mjölkande kreatur,

287.

285.

Skåren, kåmer jag, att ett litet stemman årligen

skickat till Stockholm omkring 70. a 80. famnar ved

redan öfver 100. år tillbaka, och äger ännu samma

tillgång på Skog, utan att den är stor. Jag kåmer

ett af de största och äldsta Finska Järnbruk, som hafs

jämn tillförsel af kol från de närmaste byar och

trakter däromkring. Häraf sluter jag, att där Skogs

brist upkommit, har den största mishushållning där

till varit vållande, eller, som nästan är detsamma, den

främmande Consumtionen varit öfvermåttan stor;

men dessa ställen kunna icke vara eller hafva va

rit många mot beräkningen af hela Finland, mot de

flere Tusen stemman uppe i Landet, där ännu Sko

garne djupa omkring dem, och där blott det egna be

hofvet fylles af tillgången. Utförligen har åfven i

större samfällighets mishushållningen varit stor, samt

giftig anledning till farhåga för en tillkommande

Skogsbrist, och jemväl på några ställen haft dessa

olyckliga verkan: Den oförnuftiga täflan emellan gran

narne, att förekomma hvarandra till den bästa marken

och Skogen, och brittande eller strax nedlagen hägnad

om deras Svedje-Länder, hafva varit de största or

saker därtill. Också måste Skogarne aftaga i

samma mån, som flock-stocken och odlingarne tillväxa;

Och sant är det, att dessa vilda ödemarker, som knapt

icke den minst brydsamma: Den som är i

straff befordras: Genom dessa proceduer, skulle

i Saken; så har efter all utseende detta kostsam

många kaste, så skulle jag vela recommendera

många så till en auktändia. Sin nästa

ämn kommer den lilla erindran, at alla Bo

innehafvare äro Lagligen förbundne, ej allenast

sielfve värda utan och underhåna sine Boställer

någon menniske-föl för nar hundrade år sedan

trädt, ej på många ställen mer finnas: men

Skogs skola få aftaga, de fordna nyttiga

kerne uptagas och nyttjas, dch ingen alt

brist ändå inträffa, om blott upodlingarne hafva

viss gräns och skynsamhet dil, och om återväx

af Skog något när vårdas. Därtill borde man

mera äga all förmodan, sedan Skorskiften nä

verall redan skett, därigenom hvar jordägare

äfven krono Hemmans Bonden under sin

ning blifvit god Skogsvakt och någorlunda bät

hushållare; sedan åker-brake kunnat förre

och förtroende, och svedjandet därigenom aftagit

sedan med allt detta de härjande Skogs elder

kan löskomma och mera dämpas: Hvilka omstän

heter dock än tåla mycket undantag, i anse

de till Savolax och Karelen.

Om likväl allt detta får i allmänhet förut

tas, och Skogen endast affes för Landets eget

hof; så borde man, i det afseendet, kunna bevisa

att, om ingen Skogsbrist därtills med skäl varit a

öfverklagad, den icke heller hädanefter borde upkom

Enligt Finska Storskifts Författningarne, m

undantag för några ställen, bör ett Mantals Hemman

294.

med jorden bör läggas på vallen, gör detta arbete näst

294.

nandet deraf, att det måste taga mera tid för arbetaren, att från

ett djupare blifva upkastad jorden. En hvar Landsman har för nä

292.

samnars stenhägnad, 2. alnar hög och 2½ alns tjock å midten, vid rö

291.

kostnad undviker Bonden, och bör göra det, då han med mindre

kan befreda sina ägor. § 1

290.

än vid en annuel stall-fodring. I jemnare händelser skulle

väl Jordbrukaren hafva mera nytta af sina mjölkande kreatur,

287.

286.

på emellan 6:- och 1500: Tunneland mark, efter dess

större eller mindre godhet: medeltalet är då ungefärli

1000: Tunneland på mantalet. Om nu således anta

gen 1000: Tunneland på mantalet. Om nu således anta

ges, att ¼ mantals Hemman, hvaraf de flesta Lägenhe

ter, att ¼ mantals Hemman, hvaraf de flesta Lägenhe

ter bestå, äger 250. Tunneland, hvaraf 10 tp åker,

ter bestå, äger 250. Tunneland, hvaraf 10 tp åker,

40. Tunneland äng och 50. Tunneland betes hagar och af

40. Tunneland äng och 50. Tunneland betes hagar och af

svedjad mark, och stånd Skogen, efter detta afdrag, en

svedjad mark, och stånd Skogen, efter detta afdrag, en

dast utgör 150 Tunneland; Om vidare antages, att på hvar

dast utgör 150 Tunneland; Om vidare antages, att på hvar

je 20 qvadrat alnar fås ett sådant växande träd, så att

je 20 qvadrat alnar fås ett sådant växande träd, så att

5. deraf ginga på ett tag, hvarof åter 4. gå i en samn

5. deraf ginga på ett tag, hvarof åter 4. gå i en samn

ved; och om Bonden behöfver årligen för 2:ne elfvahåder

ved; och om Bonden behöfver årligen för 2:ne elfvahåder

till och med 24 famnar ved, jemte till timmer, takved

till och med 24 famnar ved, jemte till timmer, takved

och flöjdved 160. träd, och till hägnaden 60. gärdsel-sti

och flöjdved 160. träd, och till hägnaden 60. gärdsel-sti

ror, som jag längre fram skall bevisa vara tillräckeligt:

ror, som jag längre fram skall bevisa vara tillräckeligt:

så skall där Bonde ej kunna utbringa mer än ett tunne

så skall där Bonde ej kunna utbringa mer än ett tunne

land om året, och följaktteligen, då återväxten lämnas

land om året, och följaktteligen, då återväxten lämnas

ända till 150 år, ej någonsin skadna för Skogsbrist och

ända till 150 år, ej någonsin skadna för Skogsbrist och

* Genom Skogs Syner jag förrättat å flere Krono-mar

ker, har jag funnit detta vara näst an medel

växten. Ock så blir min beräkning ett medeltal,

då uti den i Westerås 1796. tryckta Politiska arith

metiken p. 50. räknas 1. träd på icke fyllest hvar 10

qvadrat aln mark, och däremot uti Herr Ephraim Otto Nu

neberg beskrifning öfver Lappmarken Lycksele i Österbotten (Kongl. Veten

skaps Academiens Handlingar för Aprill, Maji och Junii 1758:

31. qvadrat alnars rum gifves ett träd.

med jorden bör läggas på vallen, gör detta arbete näst-

nandet deraf, att det måste lägga mera tid för arbetaren, att från
att djupare blicke upkasta jorden. En svåre Landsman har för nå-

samnars stenhägnad, 2. alnar hög och 2 alnar tjock å midten, vid rö-

kostnad undvikes Wonden, och bör göra det, då han med mindre
kan befreda sina ägor.
& 1

än vid en annuel stall-fodring. I jednare händelsen skulle
väl jordbrukaren hafva mera nytta af sina mjölkande kreatur,

Skog, än han sjelf sig jämnt behöfva, han flerdu-
delt mera sjuk och vårdar den, och att om upodlin-
gens gränsor, genom dess tryndsammare gång, hastiga-
re förändras, en gårdes gård af det vanliga slaget hål-
les flere gånger att flyttas, och sålunda ej alltid på
stället, där den sattes, behöfver nedrättas; hvarutom
ett annat slags odlings sätt kunde göra flere nu bruk-
liga mellangärdar onödige. — Och hvarföre kunna ej hem-
mans klyftningar tillåtas i mindre delar? Jag vet ej dertill
annat än två alme grundorsaker: 1mo Fördomen om Skogens otillräck-
lighet, och 2do okunnigheten om en bättre jordbrukets kultur.
Jag tror dessa orsaker innefatta i sig allt, hvad man vill och kan
anföra emot smärre hemmans klyftningar; men vare långt
ifrån mig, att i en så betydlig sak tro mig kunna fälla
något afgörande. Emedertid bör jag, vid detta tillfälle
säga min tanke — och först om jordbrukets kultur.

Herrar Gerts och Grevesmöhlen hafva skrifvit an-
gående trädesjordens förmånligaste användande. Utan mot-
sägelse af allmänna förnuftet, hafva de jemväl genom erfaren-
heten vunnit enskildta medborgares beifall, så vidt detta sy-
nes angå de växter, hvilka kunna drifvas under detta
klimatet. Skulle nu därefter all odlingsbar jord, det vill
säga åker, äng och den bästa betesmarken, kunna läggas un-
der circulations bruk, och kostnadsskötsel drifvas utan ex-
gentelige ängar; hvilket sednare hushålls sätt åfven en del
länder altid varit tvungne att öfva, för ängsbrist: så
följer, att ett litet hemman, som nu blott föder en hjonelag,
skulle kunna uppehålla flere sådane hushåll. — Men om och

icke den minst besvärliga: Den som är i

straff befordras: Genom dessa procedurer, skulle

i saken; så har efter all utsende detta kostsam-

många fälle, så skulle jag vela rekommendera

ånn kommer den lilla erindran, at alla Bost-
innehafvare äro Lagligen förbundne, ej allenast
sielfve värda utan och underhåll

nödtvång att vidtaga ett främmande hägnadssätt
efter den allmänna erfarenheten, björken, som
snart först och lättast intager, icke växer öfver 50
kan läggas till vid vid 20. a 30. års ålder.

Ofvanstående skola Storskifts Författningarne
framtiden erkännas hafva varit de näst välgörande
för landet, ehuru under tågskiftet af skiftes-
förrättningarne både skog och ängar vidrört,
genom detta och kostnaden, mången närvarande för-
gare blifvit utarmad: Dessa författningar lämna
än all annan åtgärd, till skogarnes besparing eller rätta
tillvext förmiring. Skulle ändå allmän brist på skog i en fram-
uppkomma, så vet jag dertill ingen annan större olycka,
att författningarne i allmänhet icke tillåta hemmans
många i mindre delar än af 8 mantal, och Embetsmän
icke en gång i så små delar dem bevilja, och att ej me-
dre därföre än bristande odlings klimakter, upodlingen
för långsamt till sin höjd: Tyskt Wonden, eller för mycket
skog, skimrer icke nödvändigheten att hushålla
den, än mindre att värda den klenare tillväxten,
många ströda ut-åker-tappor, som
och som bevisa upodlingens trägnet, men slutligen
kunna förenas under en hägn af särskild åbod,
taga emedertid mer skog till hägnaden, än sedern
ord i ett sammanhang. Här gäller hvad ordspråket om
hållningen i allmänhet säger: "mycket går åt, men
vet räcker". Det är klart, att om Wonden ej har mera

med jorden bör läggas på vallen, gör detta arbete nästan

mandet deraf, att det måste läga mera tid för arbetaren, att från
ett dåupare blifver upkastad jorden. En svärre Landsman har för nä-

samnaes stenhägnad, 2. alnar hög och 2 alnar tjock å midten, vid rät-

kostnad undviker Bonden, och bör göra det, då han med mindre
kan befrada sina ägor. § 1

än vid en annuel stall-fodring. I jemnare händelser skulle
väl förbrukaren hafva somera nytta af sina mjölkande kreatur,

ungefärligen $\frac{2}{3}$ delar måste anses för svagare sandmalmar,
bebärde med furu, hvilka böra, som en helgedom, genom flere mansåldrar under
växten ~~genom flere mansåldrar~~; och den återstående Sko-
gen $\frac{1}{3}$ delar, eller 90. Tunneland, således endast ingår i halfva
len af det årliga bygget; därtill kommer, att hälften
af ägarne kan hafva så lågt och sumpigt läge, att de ej
kunna uptagas till åker, hvadan endast 90. Tunneland af å-
ker och äng måste afses tjenliga för circulations brukets
åtskå, och då en Bonde borde hafva omkring 10. Tunneland
under flitigt bruk, kan $\frac{1}{4}$ dels mantals Hemman af ofvanfag-
de beskaffenhet, icke gärna klyfvas i mindre än $\frac{1}{2}$ delar. —
På denna ståndpunkt, kan man, af allt det föregående, och
med fullt förtroende därtill, att Herrar Landshöfdingar
bestämt Tunneland-talet å hvarje mantal efter markens
större eller mindre dugtighet, enligt Storskiftes förrättningar,
göra den slutföljd: att alla Hemmans fulma klyfvas till
delar af $\frac{1}{12}$ dels mantal tvardera, så lunda, att [illegible] hemmans del-
får 75. Tunneland Skog och 50. Tunneland odlings mark, efter
högsta beräkningen eller 1500 Tunneland å hvarje mantal, då
marken är obegagnad, samt 30. Tunneland Skog och 20. Tunneland
odlingsbar jord, efter 600. Tunneland, som, af god mark, minst be-
stå på mantalet — och däremellan.

Jag ämnar väl gå min väg rakt fram till målet; men jag
måste likväl kasta en hastig blick på den ort, som omger mig: —
Detta Härad har nu något öfver 1200. åboer på omkring 400 man-
tal, utom 85. mantal, som bestå af Postället och Herre-gårdar (Sä-
teri), hvilka sednare äro lika nödvändiga, som Herre-ståndet.
Om nu dagde 400. mantal skyftas i $\frac{1}{12}$ delar, så skulle därige-
nom uppkomma 4800. åboer, som vore ett ansenligt tillskott.

× Jag känner ett Hemman, som kallas Vuortila och ligger i
gränsen emellan Vemola och Nyslott Socknar, samt be-
står af $\frac{1}{3}$ mantal, men är klufvet i $\frac{3}{16}$ delar: Det
endast 20 Tunneland Skog, som, enligt åboernes egna be-
räkning, är tillräckelig för deras behof, utom Timmer, som
icke köpas. Marken är särdeles bördig.

icke den minst betydamma: Den som är i

straff befordras: Genom dessa proceduer, skulle

i åtanke; så har efter all utseende detta kostsamma

många fall, så skulle jag vela rekommendera

ämnet till en anträndia. Som nästa

ämne kommer den lilla erinran, att alla Bost-
innehafvare äro lagligen förbundne, ej allenast

icke den minst brydsamma: Den som är i

straff befordras: Genom dessa proceduer, skulle

i saken; så har efter all utseende detta hoffgrann

många bäste, så skulle jag vela rekommendera

månne sådt till en auktändia. Sin närst

ännu kommer den lilla erindran, at alla Bosk

innehafvare äro Lagligen förbundne, ej allenast

Att dessa Wälfärdels stemman hemma äga framtida b
är så mycket mindre att betvifla, som författarenheten
att jemväl förut i par Socknar af Öfre Hollola Härad Ja
Jämsä Socken af Öfre Sälmäki Härde och Tavastehus Lä
delts stemman burit sig, ehuru till någon del genom
af Hafva på ängarne, och Kongl. Brefvet till Swea Hof
af den 14. Julii 1725. vittnar, att i Stora Kopparbergs lag
östra del stemman blifvit klufna till 20:, 30. å 60. Sel
däruttöfver, ehuru klimatet där skall vara hårdt, Land
nen ofämn och jorden svagbördig, liksom i Finland. M
inwänder, att Dal-allmogen älfver att hwarje hemman bi
gar, jemte sitt jordbruk; men jag svarar, att ock så fin
mans delarne där äro mycket mindre, än jag vill hafva

Då nu det af Herrar Gers och Grebe möhlen för
slagne nya odlings systemet allmänt widtages, då i fol
däraf de här uppgifna pröfnings grunder blifva bi
att följas vid uptommande klofnings frågor, och wore
genom icke får mer Skog och odlings mark, än han jäm
behöfver, hwadan all mark blefve uptagen: Så skall de
ter snart upodlingens ytterstat utsträckning visa det rät
met för en evärdelig hägnad, som jag anser stens-gär
de, diken och wallar, samt befarade häckar vida, o
tiden således vara inne till deras widtagande; allmänh
utan att jag likwäl anser dem böra blifwa allmänt nöd
diga; ty nödwändigheten förutsätter Skogs brist, - och de
will jag ej föreställa mig till det hela, så snart en rigt
fördelning; tid skier emellan Landthushållarene, och hwa

294.

med jorden bör läggas på wallen, gör detta arbete nästan
[illegible]

294½

mandet deraf, att det måste lägga mera tid för arbetaren, att från
att djupare blifwe upkastad jorden. En swäre Landsman har för nä-

292.

stammars stenhägnad, 2. alnar hög och 2 alnar tjock å midten, wid rö-
[illegible]

291.

kostnad undwikes Norden, och bör göra det, då han med mindres
kan befreda sina ägor.

290.

än wid en annuel stall-fodring. I senare händelsen skulle
wäl jordbrukaren hafwa mera nytta af sina mjölkande kreatur,

289.

och en af dem sättes i nödwändighet, att iagttaga god wård
om sin Skog, och bestånd ordning wid sina hyggen: nyttiga
skola slika främmande stängsel-sätt blott befrya på ytterst
gifne ägo- och hafde-skillnader. Men emedlertid och när jag
undantager wissa trakter, där en total Skogsbrist uptom-
mit af förutnämnda orsaker, och hwaraf följaktteligen
både nyttan och nödwändigheten af dessa stängslen intro-
fa, kan jag icke finna, att de för det närwarande kun-
na med förmån införas hos allmänheten, emedan den-
na har så mycket att göra med upodlingarnes utwid-
gande, och nödige gärdsel-ämnen äfwen fås, genom det Sko-
gen undanskaffar, för rum och dagen åt odlingarne, och eme-
dan den, som hafwer mycken mark och små odlingar, icke kän-
ner gränsen för dessa sednare, där han kan sätta en var-
aktig hägnad, och de wanliga hägnaderne äro de bästa flyd-
nings gärdar. Icke må man wänta, att den enskilde
hushållaren spar Skog för det allmännas fordran, så län-
ge Landet är Skog-rikt omkring honom: Nessäringen
wisar knappt tillgång, antingen hos honom sjelf eller hans
grannar; i denna sednare händelsen, af spekulation på
handels winst. — men widare i saken.

Jag känner inga andra främmande stängsel-sätt,
än de redan benämnda, som äro värde att kommas i fråga.
Hos utländningen bewisa de i mera stor omfattning, att både
Skogen och upodlings marken är all: De äro där nödfalls hägna-
der, i hwilka de hos oss, genom mera wis hushållning, komma
att bewisa endast det sednare, eller upodlingens ytterst a gränsen i
en wälsignad framtid. eller som är detsamma: med den wakra

med jorden bör läggas på vallen, gör detta arbete näst an-

nandet deraf, att det måste taga mera tid för arbetaren, att från
ett djupare diket upkasta jorden. En svärde Landsman har för nä-

samnars stenhägnad, 2. alnar hög och 2½ alnar tjock å midten; vid rät-

kostnad undviker Bonden, och bör göra det, då han med mindre
kan befrada sina ägor. § 1

åw vid en annuel stall-fodring. Ty jednare händelsen skulle
wäl för Brukaren hafva mera nytta af sina mjölkande kreatur,
wäl födde alla tider af året inom gås, och äfwen lika mycken
och kanske mera det gödsel för sin åker, emedan den besvä-
re Betesmarken icke kunde gifwa någon hö-afkastning,
och Kreaturen icke kalla sina höst och wår samt den heta
sommar-tiden, såsom de nu wanligen göra: men hans saknad
skulle bli stor, om han hade den olyckan, att på wädeligt
sätt miste något af sina färre och bättre kreatur; hans slagt
skulle bli mindre till antalet, och äfwen mindre spisande,
såsom mera lämpeligt för gomen; och han skulle ej hinna bär-
ga Betesmarken emellan buskar, stenar och andra tillfäl-
lande hinder, utan att eftersätta något annat mer lönande.
Säkert måste det förblifwa därwid, att Kreaturen sjelfwa
få afbeta hwad desse marker wäxa, såsom ansedt för det
nyttigaste och minst besparliga, tills åtminstone en mer
cultiverad Efterwerld kan finna motsatsen. -- Hwad
åter wallhjon och hundar, hwilka näst an öfwerallt i Fin-
land nyttjas, för Kreaturens bewarande för odjur, wid-
kommer: så kunna de, lika så ofullkomligt, som de dem-
na sin bestämmelse uppfylla, befrada obägnade ägor från
tramp och bete. Jag har därför lärt känna den allmänna
erfarenheten, genom min enskilda: ty mina närmaste gran-
ar hafwa mindre förswarligt hägnade ängar, och Kreatu-
ren, oaktadt allt dessa bemödande förofwa likwäl å dem
åtio-skada en och annan gång om sommaren. Det är omöj-

åtgått 36. eller 40. spiror; men räknom-

icke den minst bryhsamma: Den som är i

straff befordras: Genom dessa procedurer, skulle

i Sakew; så har efter all utsende detta hoffsamm

många bäste, så skulle jag wela recommendera

ännu kommer den lilla erindran, at alla Bo

Skogen bakom, framställa sig som en granlåt hägn
med denna tillfredsställande utsigt, med kännedomen
af, att Skogs produkten, utom den enskildta hushålls-
behoff, är för Landet en betydande Export-wara, som
krig och Handel högst oumbärlig till Skeppswirke, i dess
just en allmän hushållning borde iagttagas; men och m
warning, att dessa hägnader användas på rätt tid och skäl
en början omkring trä- och kryddgårdar, i längo nödiga t
på Åker och andra stadiga ägo-skillnader, icke till hinders
odlingarnes utsträckning, icke heller med dessas efterfattn
och wanhäfd, så wida de äre mer tillfälliande och kostsam
än de wanliga gärdes-gårdarne: will jag om dem, och äfw
angående Riishag, lämna beskrifning under särskild p
ragraph för hwardt och ett slag. En förståndig Landtha
hållare bör känna alla möjliga stängel-sätt, och rätta sk
för hwardera, om han och icke behöfwer dem alla: Den e
behöfwer ett, och en annan ett annat sätt, att hägna sina ä
Och en annan tid eller olika odlings grad förändrar eller om
kastar hägnaders behöfwets olika sätt. Icke lär den tiden
gonsin komma, då hägnaden kunna umbäras. Att förda
aren och fäsel inom hus hela året, wore wäl därtill den
da utwägen; men så måste man betwifla den oekonom
nyttan däraf i Finland, hwarest finnas tillräckeliga betes-
marker, som, för mindre tjenlighet, icke troligen upptagas till
nat bruk, i synnerhet om uproddingen fäe den bestämda skatt
här föreslås, och därtill kommer, att med beräkning af som
medebetet, näst an dubbelt mera Kreatur kan nu hållas

med jorden bör läggas på vallen, gör detta arbete nästan

294.

emellan dessa, än en blodd dikesgrävning emellan

294.

emellan dessa, att det måste taga mera tid för arbetaren, att från
ett djupare dike upkasta jorden. En ifvare Landsman har för nä-

292.

stammars stenhägnad, 2. alnar hög och 2 alnar tjock å midten, vid röds

291.

kostnad undvikes Bonden, och bör göra det, då han med mindre
kan befreda sina ägor.

§. 1.

Om Sten-gärdes gårdar.

Att marken bör vara stenig, där stengärdesgård byggas, ger blotta
namnet tillkänna, emedan om den amorlunda förhåller sig, och sten
måtte längre ifrån tagas, arbetet och kostnaden öfvergå mången en-
skild hushållares krafter. I mindre kostsam, än mera marken är
stenig, är en stengärdesgård tillika nyttig och nödvändig, om marken
är så stenbunden, att stören icke gemaka går ned, än mindre dicken-
kunna gräfvas och vallar upkastas, eller består af en lagom stenig
men mager sandjord, där stören innom ganska få år afruttnar
och gärdet gården förfaller, och där löfvande hägnar icke kunna
hafva trifning. Sådan mark är en egen plats för sten gärdesgård,
och finnes till en mycketenhet i Finland. Och therföre Landshöf-
dingarnes derom afgifne berättelser till Konungen af Sverige, i
följe af hvad förordnat varit genom 77. §. i 1734. års Kongl. Resk.
åt allmogens Besvär, äro härmed instämmande, har jag icke haft
tillfälle att få veta, huru interessant det vore i anseende till-
ämnet. Det ser man af allmänna Författningarne, hvarmedelst
allmogen och Rotehålls hafvarene blifvit ålagde uppföra stengärdar,
att den stränga omsorgen för skogarnes besparing, förorsakat att af-
seende på tiden, stället och sten tillgången för slike hägnader.
Sålunda förordnas oviljorligen genom 1691. års Skogs Ordning för Skara
borgs Län, att hvar Bonde bör uppföra 10. famnar ny stengård om året;
genom 8. §. i Kongl. Resk på allmogens Besvär af den 28 Junii 1730.;
att hvar Knekt å dess Torp bör uprätta fyra nya enligt 22. §. i 1739.
års Resk: på Kriges befallets besvär, endast en famn stengård årligen; —

på gräfvda ägo gränsdiken gräfva nägna-
der böra inrättas, är det, till exempel,

åtagit 36. eller 40. spiror; men räknom —

icke den minst bryderamma: Den som är i

straff befordras: Genom dessa procedurer, skulle

i saken; så har efter all utseende detta hoffamm

många bästa, så skulle jag vela recommuden

ligt, att å en skogsmark så noga kunna sammanhålla
värda kostnaden, att icke ett och annat kräk stundom skr
blir äfven flere dagar borta. Vissa tider, då bromsar, m
stygna flugor besvära kreaturen, äfvenväl hela
och herden blir ensam. En väl tillärd hund, anvand
den, kan väl jaga kreaturen från odlingarne, me
altid hindra dem komma dit. Och huru man skulle ha
den bästa herde och hund, med dubbla portioner af
instinkt och goda vanor, med all nit och accuratesse i
tjenst, som vore någonting ovanligt rart: Hvem kunde
ändå ombetro dem vården om hela sin årsväxt? Nej ing
vådligheten deraf, omöjligheten att kunna fullkomligen
da kreaturen, herdarnes vanliga vårdslöshet, och flere
många andra omständigheter, såsom att herden kunde under
gåsdagen blifva sjuk m: m: — öfvertyga oss om nödvändighe
af hägnadernes bibehållande. Denna nödvändighet i det
för jag, skulle icke en gång upphöra, om och allt folket i
by sysselsatte sig med vall-gången, och än mindre, om ett el
par vallhjon blefve tillökte. Tillökningen af ett enda vall
skulle och för en medelmåttig by af 4: a 6. hemman, blifva
än dubbelt drygare, emot den årliga hägnads-kostnaden: En
skall, till exempel; enligt Lag, hvarje år uprätta 50. famnar ny gärde
hvartill med virkets byggning och stängning på stället åtgå ungefärligen
dagsverken, och par dagsverken behöfs till den gamla hägnadens u
hållande, summa tio, då däremot vallhjonet skall af honom under
las och lönas omkring 30. dagar för hans del, enär vallhjonets tjenst f
hela byn är nödig i sex månaders tid: Och denna samt all-annan dry

har föreslås, och vare all komnad, att med beräkning af som
medebetet, nästan dubbelt mera kreatur kan nu underhållas

med jorden bör läggas på vallen, gör detta arbete nästan

nandet deraf, att det måste taga mera tid för arbetaren, att från
ett djupare dike upkasta jorden. En svärare Landsman har för nä-

samman stenhägnad, 2. alnar hög och 2 alnar tjock å micken, vid rät-
ningen af en stenig Kryddgårds plan, och därtill åtgingo 36. dags-
verken; doch har jag hört, och det är ganska troligt, att detta ar-
bete äfven kan gå något fortare genom vane arbetare, så vida
män med ett vant öga kan genast sätta stenen på sitt ställe, utan
att länge behöfva pröfva och jemka den; och mycket beror jemväl
på formligheten och tillgången. För öfrigt är det icke större
konst, att bygga en stengärdesgård än en god stenfot under hus,
som hvart bonde kämnär: Murandes muren, uppförd af större sten
nar på sidorne, med fyllning dem emellan, af smärre sten och
jord eller sand, blifwa på yttre sidan i mojligaste måtto bå-
rät och jemn, då den däremot på den inre får vara något-
stadnande till foten. Det förstås att af sprängd sten en slik mur
Viljandes jag för den, som
förut vill uprätta sitt arbetes förslag, men ej känner sprängningz
kostnaden, anmärka till grund vid dess bestämmande, att en van nä-
rare enkan gör ungefärligen 4 alns djupt hål i timmen, och att af
1. ft. sprut blir 6. a 7. goda skott.

Om tillfället medgifwer, böra häggar planteras längs sten-
gärden, att fördrifwa moss, som gärna i dem göra sina boen
och kunna skada växterne; dock anses äfven detta trädslag skad-
ligt för Krydgårdar och Källänder, såsom dragande till sig in-
sekter.

§. 2.

Om Diken och Wallar.

Skenfria, skogslösa och svaga Landmalmar äro de ställen der
djupa diken kunna och böra utgöra nödig stängsel: Där stäl-

konga förordningen af den 7. Februarii 1802.
angående stängsel skyldigheten, kunde jämväl
på svaga och mindre svaga hägna-
der böra inrättas, är det, till exempel,

åtgått 36. eller 40. spiror; men räknom-

icke den minst bryhsamma: Den som är i

straff befordras: Genom dessa proteduror, skulle

Och genom 15 §. i 1752: års Hus-hyns och Rotfälls Ordning, att
ställshafvare skola bygga de 2ne första åren två och sen
åt tre famnar stens gårdesgård, 2. alnar hög och 5 gvar
ofvantill. men underlåtenheten däraf i Finland, är ett
bevis, att dessa förordnanden icke varit öfvertygande om
och nödvändigheten att de alla
skola regelen verka efterlef
tan de ernå tid och rum. Blotta tvång lagar i
nomien, som författningarne genom sin owilkorlighet
lyckas fällan.

Utan tvång och tvingande befallningar, hoppas man
att detta stängsel-sätt i framtiden widtagas, genom en bätt
mån väckelse af tanken om dess tillbörliga ställe, genom
nedom om ungefärliga kostnaden derwid, och genom en bä
nad icke öfverflödig tillgång af skog, och hwilken beräkning
vändigt uptrumme, om jordägaren vid klyfningen bevi
skulle underrättas om
grunden till Allmänna bedres belön
skalle visserligen öka hägen i denna väg; men de bönder
icke bestiljas utan noga pröfning, om en sådan hägnad ge
vidare upoffringar eller ahdra fall, icke i framtiden behöf
rubbas, emedan man gör ganska owist, att bygga sig
terkommande i vägen, och om arbetaren tillåta fullkomligen
aktagit åker- och ängs skötsel. Med afseende derpå b
och en Bonde icke genom Lag-tvång förmås att bygga öfve
famnar stengärd om året, i likhet med föreskriften i 1752
Rotfälls ordning. Detta arbete är redan ungefärligen lika
dygt med den i W: N: 6. Cap: 4. §. ålagde stängsel-skyldigheten,
och därjemte måste iakttagas: hvj jag lätt uppföra en fjorton

hållande, famnar tio, då däremot Wallhjonet skall ap nonom underhål-
las och lönas omkring 30. dagar för hans del, enär Wallhjonets tjenst för
hela byn är nödig i sem månaders tid: Och denna samt all-aman dryg

här föreslås, och öfvall kommer, att med beräkning af som
medebetet, vårstan dubbelt mera Kreatur kan nu underhållas,

med jorden bör läggas på vallen, gör detta arbete nästan
dubbelt dyrare, än en blott dikesrensning emellan

annat deraf, att det måste läga mera tid för arbetaren, att från
ett djupare dike uptasta jorden. En Wärmeländsk Landsman har för nä-
gra år sedan skiftat sin mangård från den underliggande ä-
ng, genom ett 144. alnars långt dike af beskrefven djup-
lek och bredd, som kostat honom 28. dagsverken den tiden da-
garne äro långa, efter den berättelse han mig gifvit: således
9. dagsverken mer, än värtill. borde åtgå, om ofvannämnde
gifte vore sann, följde jag med hugnämkelighet min grannes
arbete, då han nyligen lätt uptasta en källar-grop, 11. alnar
lång, 12. alnar bred och 3. djup, och således af 3168. kubik
fot. Den kostade 37. dagsverken om höstten, då endast 8. ar-
bets timmar kunde räknas på dagen, emot det man på en
sommardag är i tillfälle att arbeta i 12. timmar. Enär nu
denna skilnad beräknas, och det tillika, att källar-gropen är 1.
aln djupare än diket; så finner man, att arbetets kostnaden å
hvardera förhåller sig i det närmaste lika till hvarannan, och
att följaktligen ett hägnads dike af 13. famnars längd redan
svarar emot kostnaden af 50. famnar gärdsel-gård.

Jord-vallar med diken, jämte hägnader, fordra jord af en
mottagt egenskap: Hvarken sand- eller gåsaktig lerjord gåvan:
sänden nedrinner, i synnerhet vid blåst och rägn, och gåsjorden
söndrar vallen vid kallskott om våren. Hård eller fast lera bör
härtill väljas: Där blir vallen evärdelig om den byggas med
bestånd och i rätt tid. Företager man sig detta arbete un-
der torr tid, så smulas leran sönder och låter icke väl läg-

---

icke den minst brydsamma: Den som är i b

ej vanlig gärdsel gärd länge, för det stören hastigare i j
jorden att rötes; där blir en sten-gärd för dyr, då sten
tillföras från andre ställen; där kan ej någon jordvall
stå, emedan sanden är lös och nedrinnande; och där kan
(esvalade)
skäror hafva näringar och bestånd, i anseende till mark
slaget; och kunde icke en gång där finns sådane stenar
som kunna fällas, och hvars skifvor äro tjenlige till n
om och detta kunde vara passande. Då kala mossar
äfven dikes hägnad den bästa, alom det ett fällat d
medelst vattnets afledande, kan vara nyttigt för mo
tjenägare användande till kreaturs bete eller upo
ehr mossan våt och vattnet icke väl afgått, har jag
att ett dike af 2. alnars bredd och 1½ alns djuplek u
sätter hägnad; men blir vattnet afledt och mossan u
för diket vidgas och fördjupas i mån därefter. Ett
dike åter på torr mark är tillräckeligt vid 3. alnars br
2. alnars djuplek med 2. alnar på botten. Den upkastade j
den gifver dessutom åt dikes kanterne en hällning, som
ker kreaturen från försök att komma öfver. Ett sådant dike
dock tjäligen dyrt. Då en karl, efter allmän arbets meth
gräfva om dagen 25. alnar nytt dike, 2. alnar bredt, en aln dj
och 1. aln på botten, som gör 300. kubik-fot: så följer, att m
med 3½ dagsverken borde uptasta ett lika långt dike, s
är 3. alnar bredt, 2. djupt och 2. på botten, eller 1000. kub
fot; men att detta är falskt, finner man redan vid blotta bes

---

vrygt med vers: IV: 10. cap: T. o: alagde stångsel-tjockleken
och därjemte måste iakttagas: ty jag lät uppföra en fjorton

hållande, summa tio, då däremot vallhjonet skall ej honom underhål-
las och lönas omkring 30. dagar för hans del, ena vallhjonets tjenst för
hela byn är nödig i sex månaders tid: Och denna sant all-aman dryg

här föreslås, och vet all kommen med, att med beräkning af som
arbetet, räknan dubbelt mera kreatur kan nu hållas

I Egypten underrättelse har man att förmoda,

Kongl. förordningen af den 9. Februarii 1802.
angående stångsel-tjockleken, kunde således
på gräsvalla ägor minnaver gräsvalla hägnader böra inrättas, är det, till exempel,

åtgått 36. eller 40. spiror; men räknom-

med jorden bör läggas på vallen, gör detta arbete nästan dubbelt dryggare, än en blott dikesgräfning, hvarvid jorden vårdslöst uptastas; men det är likväl mycket mindre kostsamt, än ett hägnadt dike.

Det bör jag och erindra, att till all denna dikesgräfning och vall-byggnad fordras sommar-dagsverken af dem, som ålgå till den vanliga gårdsel-gården. - Äfven måste anmärkas, att ilskna kreatur i synnerhet tjur-oxar icke böra släppas till jordvallen, innan den genom tiden och åldren vunnit tillräcklig fasthet. De kunna lätteligen på något ställe förstöra den.

§. 3.

Om lefvande Hägnar.

Efter naturens egen hushållning och vår erfarenhet, tyckes lefvande hägnar kunna trifvas på all slags jord, utom sega gödmalmar, samt hård och mager grus- eller stenbunden mark, där näringsämnen felas. Goda hvedje-marker, och i synnerhet våra finnars så kallade Hikimaa, som består af sand- eller lerblandad mylla på någorlunda stenbunden botten, vore den egentliga platsen för deras trefnad. Det är också såld gårdsel-gårds åkren icke lätt går ned, dikena icke kunna gräfvas, än mindre vallar uptastas, och där icke heller sten-murar, för brist på lätt liga och större sten, kunna uppföras. Men den största

Uti den trädgård jag ägde i Vasa stad,

i synnerhet underdånigst har man att förmoda,

Kongl. förordningen af den 7. Februarii 1802. angående stängsel-skyldigheten, kunde jämväl

på svaga och mindre gräfda hägnar dessa

der böra inträdas, är det, till exempel,

åtgått 36. eller 40. spiror, men räknom-

ga sig på vallen. Sker det om hösten, och kölden hastar åkommer; så kan det hända, att vallen spricker och om våren. Härtill är jälets bästa tiden om våren, då är mera våt och smidig, och hvarefter vallen underkaren kan få sin nödiga torka och fasthet. Denna rättigheten häraf, grundar sig dels på min och andras erfarenhet. På olika tider, har jag låtit stänga slag emellan mina åkerskiften ifrån gården ut stranden af en närliggande sjö, med jord-vallar och öfver en jämn och stenfri lerjord, hvardera vallen af naras lång: Diket är 1aln bredt och ¾ aln djupt på ra sidan om vallen, och denna är emellan dikena 1½ al samt ifrån dikes bottnen 2¼ aln hög. Mitt byggnadsvarit följande: Jag har nedslagit störar, en aln emellan hvardera, midt på linien, där vallen skulle läggas, den uptastade jorden genom granris hvarflåts, och öfver betäckt vallen med alns lång på sneppen af störarne hvarefter, och sedan vallen satt sig, stör-sneppane blifva skurne. Det har jag och hört sägas, att en sådan jord kan uppföras utan bindningar, blott man efter hvar eller högst ½ alns påhöjning, låter den torka. Troligt-vis arbetet mera dyrt på detta sätt, men vallen kanske mer ker till utseender. Mina vallar kosta tillsammans 12. dal ken, hvaraf kan slutas: att 36. famnars jordvall kostar gefär lika med 50. famnar gärdsel-gård. Den vanliga är 3. alnar bred, 2. djupt och 4 på botten, eller 1000: kubikfot; men att detta är falskt, finner man redan vid blotta bes

dryggt med den 10:de 11:te 12:te cap: T. B. utlagde stängsel-skyldigheten, och därjemte måste iakttagas: Ty jag lät uppföra en fjorton

hållande, summa 210, för hvaremot dalkjonet skall upbära lönen las och lönas omkring 30. dagar för hans del, enär dalkjonets tjenst helas byn är nödig i sex månaders tid: Och denna samt allmän dryg

här föreslås, och vanligt kommer, att med beräkning af som medbetet, nästan dubbelt mera kreatur kan nu underhållas

nytta skulle lefvande häckar, såsom hägnader på gårdsjord, där all annan hägnad om trädmerändels förderfvas.

Att dessa lefvande häckar tjena till stängsel, särdeles för större kreatur, är en afgjord sak, men visst är det tillika, efter hvad jag sjelf erfarit, att de sällan blifva så jämna och täta, att de fullkomligen kunna afhålla mindre och yngre kreatur. Mycket skulle dock ankomma på jämn plantering och sådd, samt god ang och skötsel under vårtiden. För några år sedan sådde jag frön å sjö-strand under min åker, i afsigt, att buskarne skulle hindra åker-renarne nedrasa vid kärningen och vår-vattnets skärningar. Afsigten blef fullkomligen vunnits, och buskarne bäfvade så, att jag beslutet med denna plantering täcka hela min åker på sjö-sidan, för gäss och andra sorkynnes djur.

Att plantera rot-telningar eller aflägger och knittlingar (afskurne qvistar), är mycket mera kostsamt och besvärligt än såmla frön och beså på det därtill beredda stället, som borde vara en dig ägo-skillnad, i anseende till hvad jag förut

ken, hvaraf kan slutas: att 36. stammars jordvall kostade ungefär lika med 30. famnar gärdsel-gård. Den vacksamhet, som är 3. alnar bred, 2. djups och 2. på botten, eller 700 kubikfot; men att detta är falskt, finner man redan vid blotta besk

dryga med vet: att 40. dag: T. ör: slagen stängsel-skyldigheten och därjemte måste iakttagas: hvi jag lätt uppföra en fjerdon

hållande, summa sio, då däremot vallkjonet skall af honom underhållas och lönas omkring 30. dagar för hans del, enär vallkjonets tjenst för hela byn är nödig i sem månaders tid: Och denna sant allmän dryg

här föreslås, och vare all komme med, att med beräkning af jordmedebetet, näpan dubbelt mera kreatur kan nu hållas

efter jordens samt det till häckt ämnade träd slags beskaffenhet, bör man antingen med torra träd och ris afbränna gräsvallen till en alns bredd på den linien, hvarest häcken tillämnas, eller gräfva ½ dels eller högst ½ alns djupt, men en alns bredt like, hvari man och kan afbränna ris, om man så vill. Röna, samlade bäst träd, hvilka växa på slik jord, som där häcken skall updragas, utsås på den brända eller dikade linien, samt med kraftas eller takas. På yttre sidan, kalv från den besådda linien, upgör man sedan en vanlig gärdsel-gård, för att emellertid och tills häcken blifvit duglig, befrida den och odlingen. Sär gärdsel-gården förfaller, bör och häcken vidan ensam vara förvarlig till stängsel, om den egest hast skötsel och tröfnad.

Då ändamålet af denna afhandling är endast en nödig underrättelse för allmänheten, vill jag och endast upräkna de allmännaste trädslag för häckplanteringen.

1mo Alm (på Finska: Jalaja). Dess frö mognar i slutet af Junii eller början af Julii månad, då det utsås hälst i sand mylla eller annan lorr och fast jordmån.

2do Hägg (Suomi). Dess bär mognar i eller omkring

Uti den trägärd jag ägde i Tavastehus stad,

I skytten underdånigst har man att förmoda,

Kongl. förordningen af den 7. Februarii 1802. angående stängsel skyldigheten, skulde således på svaga och mindre gynnade hagna der böra inrättas, är det, till exempel,

åtgått 36. eller 40. spiror; men räknom

September), och kunna då äfven utsås i go-
något fuktig jord. Det uptkommna fom-
sta wår, och fomlige våren ett år dare-
3:tio Lönn (Wahder). Fröna mogna i slutet a-
ptember, och kunna strax utsås i god
eller sand blandad lera. Ett slags plante-
så att frövingen står upprätt eller fynes
öfver jorden, vore bäst. De ligga mått
4:to i jorden, innan de uptkomma.
Lind (Niniput). Fröna mogna i October
nad, då de tagas, torkas citet och utsås;
bäst är att plantera rot-telningar.
5:to Hasfel (Pähkinäpuu. Särapuu.) Des nötter tagas i Aug
och September, då de mogna, blötas omkring
dagar, klämmas emellan händerna tills
blifva lösa och få lust, samt sättas sedan
en lida i mossluspad, fet och stenbunden
6:to Hägtorn ( ) kärnorna af mogna
utsås i October, men gro först efter
Detta trädslag trifves i allslags jordmån,
bäst å stenbunden mark. – Blir en förtraffe
hägk. /–
7:mo Get-appel eller Kal-björk ( ) Våren
na i October, då de omeliggande kärnorne
na fås. –

Ken, hvilket kan slutas: att 36. famnars jordvall kostar
gefär lika med 50. famnar gärdsel-gård. Den vanlighet, h
är 3. alnar bred, 2. spjut och 7. på vatn, eller 7000: kubik
fot; men att detta är falskt, finner man redan vid blotta besi
dygt med den 10:de 11:te 12:te cap: t. o: utlagde stängsel-skyldigheten
och särjemte måste iakttagas: ty jag lät upföra en fjorton
hållande, hvarmed Kio, då däremot vallhjonet skall af honom underh
las och lönas omkring 30. dagar för hans del, enär vallhjonets tjenst för
hela dyn är nödig i sem månaders tid: Och denna samt all-annan dryg
har föreslås, och vid all kommer, att med beräkning af jord
medbetet, näpstan dubbelt mera Kreatur kan nu hållas

8:vo Björk (Koivut). Desse från sås om Höstden i
Augusti och September månader, då den fål-
ler dew: Den tål torr och mera mager jord.
9:no Al (Lâppiä). Fröna tagna i September och
October, kunna utsås då äfven, eller ock
om våren i fuktig jordmån.
10:mo Sälg (Salaisa.); Korgpil, samt Särpil eller
Wide (Paju). Fröna tagas i Junii eller Ju-
lii månad och sås. Wide växer bäst vid
bäckar, källor eller andre våtare ställen,
men Sälgen på torr mark.
11:mo Brakved (Raatama. Raidan.) förtplantas genom bär
eller telningar, å lågländ mark.
12:o Gran (Kuusi.). Des kottar samlas i Martii,
torkas och bultas för att slappa fröna, –
hvilka sedan å bar mark utsås i fuk-
tig jord, samt täckes med barr och mossa.
Bland dessa inhemska trädslag, förtje-
nar äfven en utländsk träd-växt att rum:
varandes –
13:o Syrénen, som plantéras genom afläggnin-
gar i April eller Maji månad, efter ock
uppdrifves af frön, som utsås i October.
Uti den trägård jag ägde i Tavastehus stad,

I Skytten underdånigst har man att förmoda,
Kongl. Förordningen af den 9. Februarii 1802.
angående stängsel skyldigheten, kunde jäledes
på trakter, der månader trädga hägna
der börda inrättas, är det, till exempel,
ätgått 36. eller 40. spiror; men räknom –

d. 6. Mars 1820. N:o 414

Fundn. d. 15. April

S.

Kort utförligt och enfaldigt Svar uppå de Tem Frågor som Kongl. Vetenskaps Academien

rum. – De upvärdande Telningarne böra tidigt sammanböjas, samt agas medelst Klippning emellan September och Maji månader eller den tiden, då bladen affalla till des löfvet åter afspricker. Eljest ej denna åga i synnerhet å Topparne, kunna de trådslag, som ej höra till busk-arterne, upspruta i stam, bli otjenliga för ändamålet och slutteligen gå ut. – Plägat bör jorden af häcken göras, om icke marken åt särdeles bördig, eller löget sådant, att gödsel-ämnen kunna tillflyta genom regn och Caskefval, med mera; men gödseln sättes icke närmare än ½ aln till stambarne: Kunnandes den årliga löfbägten nogsamt ersätta gödslingen. Stora sugande trän böra ej sättas nära till, aldraminst i häcken, emedan de draga näringen därifrån, och den då lätteligen torkar eller åtminstone tvinar, hvarpå jag äfven haft exempel. –

Ehuruväl denna anledning har man att förmoda, kongl. förordningen af den 7. Februarii 1802. angående Stängsel-skyldigheten, kunde tilläfventyra på tvenne eller mindre trådiga hagnader böra införas, är det, till exempel, ätgått 36. eller 40. spiror; men räknom –

September, och kunna då äfven utsås i gö

då jag der borde, var en Syreen-hä
af den styrka och täthet, att den kun
tvätta det tätta plank eller staqvet,
den växte på en mager Land-täcke,
ett vid anläggningen en bänk där som
vit gjord, men ledermera i närmare
års tid ingen hans eller gödsel däråt
man bör icke heller förbigå 3:ne and
i Trägårdar vanligen qvalificerade Busk
dock de och växa vilt, utom de och
nemligen 14:o Vinbärs-, 15:o Stickel- eller
bärs- och 16:o Rosen- eller Törnbusken, hv
treme slag alldra bäst planteras af smitt
gar, emedan de äro mycket villiga att slå

Anmärkningar: – Alla de upräknade
slagen kunna äfven planteras, men helst o
våren med merä säkerhet för beståndet, o
det sker iman Knoppningen, och de då o
då vattnas; ty att titet och ofta vattna, d
icke. För vattningens skull undviker man
att så trä frön om våren, då jorden eljest
der icke, om frön öfver vintern väl bevar
i torr sand eller aska och hålles i kallt

år 3. alnar bredt, 2. djupt och 2. på botten, eller 1000: kubik
fot; men att detta är falskt, finner man redan vid blotta besi

drygt med vers: 11: 12: 0. cap: 7. 8: dagar Trängsel-skyldigheten, s
och därjemte måste iakttagas: ty jag lätt uppföra en fjortons

hållande, kunna tio, då däremot Vallhjonet skall ap nonom underh
las och lönas omkring 30. dagar för hans del, enär Vallhjonets tjenst för
hela byn är nödig i tem månaders tid: Och lemna samt allmänan drygs

här föreslås, och vetall komme med, att med beräkning af förm
medebetet, näpstan dubbelt mera Kreatur kan nu underhållas

September, och kunna då åfven utsås i go

då jag där bodde, var en Syreen-häg

det hägk-planteringen, såsom lättast
ställd, åfven lättast vidtages af vår a
ge, om detta stängsel-sätt blott skall
na förtroende för pålitlighet, och p
terdags täran i denne del blefve väl k

§. 4

Om Rishag.

Detta hos Finnarne förmodeligen äldsta hä
nads sätt, bör ånyo icke helt och hållet
aktas. På sina ställen är rishag en gan
ska god hägnad. Också kostar det icke
ket. En qvistig topptånda af Tall eller gra
är ofta ensam tillräcklig för behofve
och behöfves vanligen åtminne tågon
qvistiga träan på hvarannan, hvarte
de nästfälde träns ändar och toppar å
nu ingå, – och kan af slika treme trä
räknas till hägnad 12:a 3. famnar, nem
ligen den mäst qvistiga tångden. En a
karl bör kunna fälla 100: till 120. sådane
trän om dagen: Och då nu tre stycken a
dem räknas på hvaraman, och 2½ famnar

brygd med vem; uti 11. 12. 13. dag: t. o: alagd stängsel-skyldigheten
och därjemte måste iakttagas: Ty jag lät upföra en fjorton

hållande, famnar tio, då däremot vallhjonet skall ap nönom underhå
las och lönas omkring 30. dagar för hans del, enär vallhjonets tjenst för
hela året är nödig i fem månaders tid: Och denna famt all-aman dryg

här föreslås, och vare allt kommet, att med beräkning af jor
medbetet, nästan dubbelt mera Kreatur kan nu hållas

Lemb. d. 15. april

S.

Vårt enkelt och enfaldigt svar
uppå de Tem frågor som Besparlags
Finska Hushållning Sällskapet i
Åbo i nya utsatt till förkling ge

295.

gjorda deras gemensamma hägnad längs
så har karlen bygt 90. famnar Rishag
om dagen, då däremot en gårdsgård af
samma längd ankommer på 15: à 16. dags-
verken; och mera skog har ej åtgått till
det förra, än den sednare. – Utom det
Rishag är den enda stängsel, som lät
ter verkställa sig på branta höjder och
bergshällar, är det äfven bäst på mos-
sar, där så mycken skog finns, och
i utskog och mark på vägarna, som bör
öppen hållas och stängas, och där min-
dre kryppande tassel ej viftas. En gång
fäldt af träna på sjelfva vägatan
vid dess öppnande, som bör vara 10. al-
nar bred, kan rishaget för alltid och
ganska lätt underhållas med återväxten
ömsesidor om det samma, utan att man
behöfver hämta skog därtill utom gatan.
Kongl. Förordningen af den 9. Februarii 1802.
angående stängsel skyldigheten, kunde jämkas
på tredje eller fjerde månader tredje hägna
der böra inrättas, är det, till exempel,

åtgått 36. eller 40. spiror, men räknom-

§.

Swårt owisst och osäkert är swar-
uppå de Fem Frågar som Kejsarliga
Finska Hushållning Sällskapet i
Åbo ånyo utsatt till Lösning ge-
nom Finlands Allmänna Tid-
ning för år 1820.
Då Förslagen dertill kunna låta

999.

och nödiga öppningar af odlings och
betesmarkerna, vårit ganska lätt, att
nyttja gårdesgårdar af gärdsel och stör,
helst de dessutom lätta kåst flytta sig ef-
ter förändringen af odlingarnes gräntsor-
mew då dessa gräntsor tredaw på mån-
ga punkter vunnit en viss oföränderlig-
het, och ingen mera har att klaga å öf-
verflödig skogs tillgång, så är det för-
underligt, att allmänheten icke insett
oriktigheten deraf, att bygga gärdsel
gårdar, där stolk gårdar kunde hafva
rum och göra samma nytta, och att den
kan nyttja sig utan urskillning vid valet
af jord, samt beräkningen af arbete och
skogsspilla för hvardera slaget. Utom
det all hushållnings princip bjuder, att
på stadiga ägo skillnader stadiga hägnad
der böra inrättas, är det, till exempel,

åtgått 36. eller 40. spiror, men räknom-

September), och kunna då äfven utsås i gö-

då jag där bodde, var en Syreen-hä-

det hårda klanteringen. Talom lätt

tåla och behöfva någon förklaring
denna del: Ty rågrannar äro mer
dels så stridige, att de icke kun
öfverenskomma om ett stängsel-
som Författningen icke bestämmer
och icke heller i Allmänna Lagen ä
grundadt.

§: 5:

Om Allmänna Gärdsel-Gårdar.

Vid ett så gammalt och allmänt bruk,
det af gårdesgårdar, antingen af stolk
eller gärdsel med stör, borde veterli-
gen ingen anmärkning om sel mer ä
rum; men det förhåller sig härmed,
med många andra saker från forntiden
De hafda, en gång införde, blifvit på
förda och fortbehållne, utan att någo
gjort sig den förmödan, att efter
sinna rätthetен. Det har dock för fär
ne, i anseende till öfverflödiga skogar

hållande, kunna sio, då däremot tvåtkjonet skall af honom underhål-
las och lönas omkring 30. dagar för hans del, enär tvåtkjonets tjenst för-
hela byn är nödig i fem månaders tid: Och denna samt all-aman dryg-

har föreslås, och vid all kommen, att med beräkning af som
mar arbetet, nästan dubbelt mera kreatur kan nu hållas,

Rands d. 15. April

S.

Sist inskrifvet och insändt svar uppå de Tre Frågor som Wästerbottniska Hushållnings Sällskapet i Åbo å nya utsatt till besvarande om Finnmarkens Allmänna Tillstånd för år 1820.

1:o Frågan. Huru många dagar kunna åtgå; hvarefter, och sedan Kålen om våren gått ur jorden, 2:ne arbetare uppsätta gården på en dag; som alltså Kostar 8. dagsverken. - Till stock-gården af samma längd fordras 60. spiror, då de äro 4½ famnar långa och gården blir 5. hvarf hög; till hvars hoggning beköfs 1. dagsverke, och stäpning 2:ne dagsverken, då dida 4. spiror sättes på varje; och kan gården på en dag uppsättas af 4. arbetare: Således kostar den 1. dagsverke mindre, utom det uppsättningen kan ske så snart marken är bar, utan att vänta på kål-lösningen, då det angelägna vård-bruket vidtager. - Af 60. spiror kan väl blifva 450. gärdsel-trodar, då gärdsel gården ej drar mera än omkring 290: Dito, 6 eller på 7:de alw långa, hvartill åtgått 36. eller 40. spiror; men räknom-

100.

Sept:mber, och kunna då äfven utsås i gö-

då jag där bodde, var en Syreen-hä-

det hårda plantoringen. Talom tåtta

tåla och behöfva någon förklaring

äfven ett uppenbart fel, att icke
rätta stock-gård på sär- och sand-jor
då den förra jordarten vid kål-stöt
förstörd den starkaste gärdsel-gård,
på den senare gärdsel-gården stören
om 5: a 6: år afrutthar, men stock-gå
den deremot kunde på lägge dessa
len omkring 20 år ega bestånd; och det
fel blir så mycket märkvärdigare, so
Stock-gården igenom dess längre bestå
blir mindre dyr, och är mångdubbelt
dre skogsödande. Jag bör ingå i någ
bevisning härtaf.

Den tagliga stängsel-skyldigheten
50. famnar gärdsel-gård om året. Hä
fordras ungefärligen 12. Tass gärdsel, a
24. trodar på varje, och 80. par stör, so
4. Karlar på en dag kunna hugga, och
till hvars framförsel 2:ne Öke-Dagsverken

Här föreslås, och vidtall kommer, att med beräkning af som
arbetet, några dubbelt mera Kreatur kan nu uthållas

d. 6. Mars 1820.

Landt. d. 15. April

S.

Kort enkelt och insmickrande svar uppå de Tem frågar som Hushållnings Sällskapet i Finska Hushållning Sällskapet i Åbo i anga utsatt till besvarande om Finlands allmänna Skiftesreglering för år 1820.

Frågan 1. Hvilka lagar kunna lätta förbrukandet då ett så godt och nyttigt ändamål därmed åsyftas och genom lämpligen användas medel kan påskyndas?

Svar.

Den som gifver dugliga stock-gårds spiror, den lättar utgalringen i alla fall han kan för de gårdsel-gårdar, hvilka, såsom allmänt anses för de behändigaste och lättaste att flytta, äro nödvändige att bibehålla för upodlingarne, emedan jag för mindre anser en stock-gård af lättare spiror äfven vara lika flyttningsbar, och fordra därtill mindre arbete.

Om man, oaktadt det stora företräde stock-gården i alla afseenden äger, likväl icke vill förkasta bruket af gårdsel gården; så bör man åtminstone gifva de mångfaldnare all möjlig varaktighet. Därtill hörer: 1mo att stören på hvassa ändan väl Svedes innan den nedsättes i jorden, samt ett dike af ¼ alns djupt och gräfves på mylla och sand-jord, hvarå gården ställes; ty den

September), och kunna då åfven utsås i gö

då jag der bodde, var en Gyreen-häg

det bästa plantering. Talom tål

tåla och behöfva någon förklaring

åfven ett uppenbart fel, att icke

fuktighet, som därigenom ~~kommer att~~ bibehålla 5:d
~~bero~~ förvarar större längre
rötas 6:to att grötre och ~~med~~ mognare
fällas och spännas i finare trädvanligt, hvadan gärdsel-gården
så snart ruttnar, nedtrycktes och
fodder af dess egen tyngd: 3:tio att
sedan af gärdsel vid byggnaden vara
upåt, så regnvattnet lättare afrinner och gärdslet blir mera varaktig
och 4:to att man efter några år, men
öfver 5:a 6:, på sand-jord, fälter stam
överstörar, hvarmed gärdsel-gården
står upprätt dubbelt längre tid än
förut; varande ~~de~~ dock nödvändigt att
var genast ~~så~~ insättas ~~ovanpå~~ några
öfver andra. Endast ~~gärdsel-gården~~ gärdsel-gården
~~fel gården~~, då ~~som~~ byggas å gärdsel

---

d. 6. Mars 1820. N:o 414 307 N:o 7.

Fenån d. 15. April

5.

Mest mångfaldt och misstydligt svar uppå de Tre Frågar som Hushållnings Sällskapet i Finska Hushållning Sällskapet i Åbo i nya utsatt till lösning gifvo nom Finlands allmänna Tidskrift för år 1820.

Frågan Det tvänne lagar Svenna tåla jordbruket då ett så godt och nyttigt ändamål därmed åsyftas och genom lämpligen användas medel. Den sökert

Nu är hvarje Landt stängsel-sätt bekrifvit, och skilnaden dem emellan visad. Det är således klart, att det hvarken vore nyttigt eller ens skadligt, att Landthushållaren skulle använda de främmande hägnaderne å alla ställen, så länge icke all upodling är gjord och skogen otillräcklig: De äro för varaktige, att kunna jordföras och flyttas efter upodlingarnes förändring, och för kostsamme, att i stort vidtagne, tillåta gödsla jordbrukets tillbörliga häfd och nödiga tillväxt. Endast på varaktige och för evärdeligen bestämde ägo skillnader, såsom jag redan flere gånger nämnt, borde de upodragas årligen eller så mycket årligen, som med jordkulturen, under dess närvarande tillstånd och beskaffenhet, kunde förenas, och sedan efterhand, som odlingarnes än o-

September, och kunna då äfven utsås i go-

då jag der borde, var en Syreen-häg

det hårda klanteringen. Talom tål

tåla och behöfva någon förklaring

äfven ett uppenbart fel, att icke

kända gräns för blifva ytterst sj
i afseende å markens beskaffen
mer mulbetets och Skogens nödvän
rymd; men under tiden borde åtmi
stock-gårdergårdar, såsom lika tjen
att flytta, mera varaktige, mindre
Skog-ödande och äfven nästan mindre
samme än den vanlige gärdsel-gården
ett alldeles uteslutande företräde.
denna mätstock för användningen
början, kunde allmänheten därtill
ets kunskap, håg och uppmuntran.
skapen derom kan väl icke i först
spridas på mera lätt och behändigt sä
än det vanliga, att genom tryckt
va en beskrifning, och äfven inför
den i års almanackan. Klockarnes el
kyrkovaktarnes skyldighet kunde
va, att sanla tråd-frön; ej till Sokne
behof, men till prof och undervisning

d. 6. Mars 1820. N:o 414 N:o 7.

Rendn. d. 15. April

S.

Kort innehåll och enfaldigt svar
uppå de Tre Frågar som Wesserbotn
Finska Hushållning Sällskapet i
Åbo i nya utsatt till Pröfning ge
nom Finlands Allmänna Tid
ning för år 1820.

1:o Frågan Det tvänne lagar Svenna täta
sord brukat då ett så godt och nyttigt
ändamål därmed åsyftas och genom
lämpligen användas medel. Han säkert
vinnas, som uppodlingars befrämjande

Den författning, som i denna del gifves,
skulle dock befästa Kunskapen om Häg-
nads sätten, samt tillika ej mindre
uppmuntra Allmogen till dekas vidtagan-
de, än i synnerhet ålägga dem, som
söka klyftningar och Emmissioner
i Krono Hemman, ett visst årligt
fullgörande deraf, vid den förpliktel-
se, att om uppenbar efterlåtenhet i den
delen förspordes, besittnings rätten för-
le förlotas och öfverlåtas andre arf-
vingar, hvilka altså blefve dess
åklagare: Kunnandes vid de föregång-
ne hus- och ägo-tynerne nödige för-
skrifter gifvas, om stället och vidd[illegible]
[illegible] för hvarje hägnads slag. Men
härutinnan, liksom i alling annat,
har man det mästa att vänta af ef-
terdömen, dem Ståndspersonerne altid

d. 6. Maii 1820. N:o 414 Fol. 7.

Kuopio d. 15. April

S.

Kort enkelt och insmickligt svar uppå de Tem frågar som Respective läsare Finska Hushållning Sällskapet i Kuopio nyligen utsatt till Besvarande om Finnlands Allmänna Tidning för år 1820.

1:o Frågan Huru många lagar kunna tåla jordbruket då ett så gagnt och nyttigt ändamål därmed åsyftas och gemensamt användas medel kan säkert förvärfvas, som uppodlingars befrämjande vinnas, som uppodlingarne

till deras allmänna införande bidraga.

Desutom, - och såsom Prosessionaterne, i anseende till sina större husbyggnader, — flere Städer och många undersåtare de lynas vara de förste, som hafva att frukta för skogsbrist; så borde de ock vara de förste, som använda de mindre Skogödande hägnaderne, och det öka den önskade verkan hos Allmänheten. Hvarje Hushållnings Sällskapet någon ledamot af Professionaterne, i hvarje Socken: Han borde i synnerhet vara en ledare och föregångare, samt desutom inrätta ett litet Sällskap i Socknen af de förståndigaste och hederligaste Landtmän och Bönder, hvars ordförande han skulle vara, talande med dem öfver hvarjehanda hushålls ämnen och äfven hägnaderne, hvarom han både kunde gifva dem den fullkomligaste

September), och kunna då äfven utsås i gö-

då jag där borde, var en Syreen-hä-

det häck-plantering. Såsom lätt

tåla och behöfva någon förklaring

äfven ett uppenbart fel, att icke

gifvit allmogen, och hvilka i närvar-
de fall skulle blifva så mycket ve-
lantmare, som Vanden vet, att Stånd-
sonen i våra tider aktar och älskar
jordbruket samt en noggrann hush-
ning), och häri äger konstapet vid-
ver honom: och som det högvördiga
ste-Stånd äger det största förtroen-
af allmogen, och igenom sina Post-
dem det med allmänt bifall berömm-
ligen häfdar, till allmänhetens b-
nande efterlyn, är i det närmas-
tillfälle att äfven häri föregå me-
exempel; så vågar jag föreslå, a-
Prästerne skulle ålaggas företaga
de nya stängsel-sätten å deras Kapp-
len, och deras arbete i den vägen in-
bland skälen till extra nådårs bevil-
de. Ett arbetshus i hvarje Socken
dock på jordbruk och med förbindels-
att använda ~~af~~ dessa stängsel-sätt, skulle och

d. 6. Mars 1820.

Beslut d. 15. April

§.

Kort enkelt och insmickrande svar uppå de Tre Frågor som Kejserliga Finska Hushållning Sällskapet i Åbo å nya utsatt till Lösning gemome Finnlands Allmänna Hushållning för år 1820.

1:o Frågan Ett tvångslagar finnas lämpade för Brukets då ett så godt och nyttigt ändamål därmed åsyftas och genom lämpligen användas medel kan befordras, som uppodlingars befrämjande vinnas, som uppodlingars befrämjande

2:o Skogs-skötsel, om man blott undantar begrepet detom, att gramen icke har lof att äverka hans ägor, att Åkerbruket lönar sig bättre än Svedjandet, och att Skogs eldarne äro skadlige: Han begär de väntligaste Surrutrån till pärt-ved: Han fäller den spädare Skogen till vedbrand, medan Kreaturen icke slippa fram å betesmarken för lågor: Han bryter löf, och lämnar stammarne, att öka lågornes mängd: Han svedjar, och nedriver hägnaden genast efter skörden, som af allt är det aldramatiskt förstörande, så vida Björk-skogen eljest skulle genast infinna sig, samt förbättra marken och mullbetet: Det förekommer förekommer förbråmningen af pärtor, utan att dikväl bekvämden af kastved och gjus, och att upprusa Skogen, samt hålla Svedjeländerne inhägnade tills de återvinne ungskogen kunnit undan Boskaps bett och tramp; Se där, hvartill även Bonden borde läras, uppmuntras, förpliktas: och jag vet ej i detta afseende bättre råd, än att Socken-Handtvärkarne, innan de antagas, borde bevisa sig kunna prästa och göra (af lind, Hamp = och rop = eller andra fröen). Och deraf —

September), och kunna då äfven utsås i gö-

då jag där borde, var en Syreen-hä-

det hälsk-nlanteringen. Talom tätt-

tåla och behöfva någon förklaring

äfven ett uppenbart fel, att icke

Kunskap till utöfning och vidare befordran bland deras medbröder; hvarjemte Sällskap kunde hos Finska Hushållnings Sällskapet anmäla dem till heders belöningar, som deraf gjorde sig förtjente. Hushållnings Sällskapet skulle jemväl genom desse små Socken-Sällskaper medelst delningar; få en bättre organisation och förening med landet, samt följaktligen mera inflytande och verksamhet.

Alt detta vore väl: Huru många tusende Granplantor skulle ej årligen uppväxa till den ädelaste skog, om den gamla gärdsel-görds bruket skulle aflägsnen icke nog. Utom det värdelöshet stor i den mån Bonden har stor skog att öfverfara, och som icke kan förekommas med mindre, än att hans område inskränkes till sin grad, att han med sitt hufvud kan berätta tillgången, och därigenom finner den endast med sparsamhet vara ämnad förvarande mot behofvet; så kämer intet slag

September, och kunna då äfven utsås i go-

då jag där borde, var en Syreen-häg

det hårda plantering-en. Talam tåldat

tåla och behöfva någon förklaring

äfven ett uppenbart fel, att icke

inrätta Lampor, samt sedan i deras
magter föreskrifvas, det de, vid förlust
yrke, borde under sin Soknegång be-
gen underrätta Sokne-männen dåraf; o
de Bönder, som först nyttja Lampor, e
dre än de, som genom Syn kunna visa
hafva rensat sin Skog från vindfällen
Lågor till vedbrand, samt låtit sina Sv
lander vara stängde, så länge Skogs-
växten det föreskrifver, af fara för kramp
borde utmärkas med någon synlig heders be
hvaremot den Krono Bonde, som i detta fa
finnes vårdslös och försummelig, borde b
likmäligt 56:te i 1805 års Skogs Ordning.
stiftaren med belöningen i den ena hand och
set i den andra, verkar troligen mera kraf
för ändamålet, än igenom straff-budet ensam
hälft det så sällan och så ogerna verkställe

Och genom allt detta, – må jag dårap åte
hämta något! – Genom en i möjligaste måtto för
rad Skogs-tröskel, minskad hus-byggnad och för
ning inom hus; genom det endast björk skog
le användas till bränsle, hvartill den genom vå

L. 6. Mars 1820. N:r 414 307 Fol. 7.

Landsh. d. 15. April

5.

Kort enkelt och enfaldigt svar
uppå de Tre Frågor som Hr Professorn
Finska Hushållning Sällskapet i
Åbo i någa utsatt till besvarande
inom Finlands Allmänna Tid-
ning för år 1820.

1:o Frågan. Ett tvenne lagar finnas båda
bord brukat då ett så godt och nyttigt
ändamål därmed åsyftas och genom
lämpligen användas medel som sådant
vinnas, som uppodlingars befrämjande

1776.

dade Svedjor blefve alltför tillräckelig; genom
brukat de Stolt-gårdes-gårdar i stället för den
af gårdsel och stör, samt införandet af de främ-
mande stängsel-sätten efter hand, som ordningar-
nes gränsor tillåta; genom en för detta ändamål
mål och väckelsen tillika af allmän hushålls om-
tanka i denna väg, på skyndad stemmans klyft-
ning i smärre delar, medan Skog ämne sins åtmin-
stone för fortplantningen: Genom allt detta, vägar
jag tåga, torde man kunna tillåta sig den tan-
ken, att summan af den årliga tillväxten skall
öfverstiga summan af den årliga förbrukningen,
och de tider småningom återkomma, då in-
gen brist på Skog skall vara vid någon
by i Finland.

311

September, och kunna då äfven utsås i gö

då jag der bodde, var en Syreen-hä

det hårda klanteringen. Talom lätta

tåla och behöfva någon förklaring

äfven ett uppenbart fel, att icke

N:o 414

d. 6. Mars 1820.

Fråga N:o 7.

Handl. d. 15. April

S.

Kort enkelt och osfälligt svar uppå de Tre Frågor som Hushållning Sällskapet i Finska Hushållning Sällskapet i Åbo i någa utsatt till Lösning genom Finlands Allmänna Tidning för år 1820.

1:o Frågan Det tvång lagar kunna läta jord bruket då ett så gadt och nyttigt ändamål därmed åsyftas och genom lämpliga använda medel kan befrämjas vinnas, som uppodlingars befrämjande i vårt Land icke till hörer rätt odlades land: det är af sig själft nog lydeligen begripligt. Tvång lagarne böra dock i början vara lätta och lindriga, så at den Auktoriserade Nationella Friheten

ad tillstånd, så emotsäger Församlingen i stor
s på tillskrifte ändt, som ibland andra upgift krä
ning säger, och bekommerar dessför: än svårt att fin
det kan vika undfalla, Gunstigen Nationen dra
blifvit till skada och Krogs Kronan försvagad,
dessom strax den del gamla motsvarande, som
Ägorna och nödtorftigheten förutsätter med de
, då mättligheten öfverdrifven strävar blandt
drift och utgjorde grunden för de öfriga, med
ord, Gunstigen den kraft, som vållat allt detta,
d det sammas glömskligen nedsyftat Finlands
ska fram den upphöjde ståndpunkt af samm
ebörligen vårdad, det för vika mycket öfvan utsatt

varigenom icke Kommer at Stånkas. M
sådant för egen synbarlig fördel och
man ögonskenligt nytta skulle icke
så bora de ock Någa och Nådiga
heters Auctoritet göras alle strängare
skarppare tils lydnad påfallja
så högst vigtig uppenbart nyttig
minstone efter Kommandena gagnande
varigenom den Nationella fribeten
någon förloms fri menisska icke
anses bora på minsta sätt Kränkt
engång i någon hemlig artikel rubbas
utan tvärtom, af alla sederligt sinnade
rätt sanktionde och allmänt val alls
menisklor anses för den Nationella fribet
rätta Grund. Hvarigenom den änder

lysningens nu ån varande tidevarf skaw
och bör föranlåtas eller uppbringas till den
lojed, som våras nu ågande Nationella in-
dustrie och Corporella Krafter kunna mojo
ligen förmå och med sina alla delar rätt an
landas industri åstad kommas, hit

Den andra frågan besvaras helt kort
nu tillräckeligt med ej emedans
nya uppodlingar i redan Norrskiftade ägor
med sådana förmenas Norrskiftes lott
nägare stor, för en ännan mindre och för
tjude och förde ett eller all ingen nytta;
hvarefter Stångsull skyldigheten på de upp
odlade trakterna bora elisva fördelar och
lämpade; Men i de Norrskiftade trakterna
där svarje samfällighets delägare har och

del tillstånd, så emotsäger Besvärshögligaren i sitt
på tillskrifna andra, som det andra radens upprepade ord
ning sig, och betecknar därför: än svårt att fin
det kan vara sundhetlig, huruvida Nationen dess
blifvit till skada och krogge konsten förskrag
som från den del gamla anmärkt, ju
kyrkan och vederlagdan borttagenhet med de
de månfaldigfaldan förordad främst blandt
stenen och utgjorde grunden för de övriga, med
ord, huruvida den kalk, som vällat allt detta,
det kommer glöttigare nedflyttat sin andra
ske från den upphöjde ståndpunkt af samm
tenigenlig åsyn, det för icke omtalat förvandlat

bör så del efter sin förut ägande jord
eller Mantals storlek, är den förut vara
och nu gällande Wångsill skyldighet
Förordningen ganska lämpelig.

3:tje Äro dessa grunder till förändringen
sedan af mig föreslagne.

4 de: Så Rå vidhängande orsak behöfves icke
Consistorium deltaga uti åtgärd bevarnas af lag
om de ingen nytta däraf kunna få ut
som delas förvänta: Men: om den man
förmen och nytta af något afgjord sak
kan förvänta, bora de alldeles nekas
därati hvar efter sin fordrads proportion
laga eller och laglygen dertill förplig

5:te Om förenämnde grunder fatter: i denna
skulle prefvas för giltige och anty

så bora: och borde det ej heller vara något
tvifvelaktigt därvid att åt Alderman
och Lag-Rätten uppdraga pröfning och Dom
slutligt: i dessa mål. Men på sådant
sätt organiserade Lag Rätter, att Bisko
i Församlingen alltid är Ordförande och
Kyrko Tjenaningen: Orten Skyddsherre
Tvänne Frälse män eller: Crist dar
Tvänne andre Stands personer, Tvänne Bönder
eller: Crist Klockaren till den andra
af Tvänne ogäfvige Alderman af Borgare
Stånd till Assessorer eller Edsmotes.
Kyrko Rådhuset bör vid Sessionen gjöra
tjenst såsom Rättare, Denna Dom
stol bör stå under Respektive Pro-

[illegible] tillstånd, så emedan Tjenstgörande i dessa
[illegible] anmärkt, som det ordet radan upptar kräfva
[illegible] så, och betecknar dessför: än Svårt att fin
[illegible] det skall vara sådan Sundhet, hvilken Nationen dem
[illegible] bibehåll till själen och Kroppe Krafter förskrifvad,
[illegible] som från den det gamla ovanmodet, hin
[illegible] Styrkan och redligheten borttagit hvad de
[illegible], de mättlighetan öfvadt Själen blandt
[illegible] och religionde grunden för de öfriga, med
[illegible], hvilken den kall, som vållat allt detta,
[illegible] det samman göttfligare nedflyttat Sinnande
[illegible] från den upphöjde ståndpunkt af Sann-
[illegible] förvarsligt vara, det för icke anmärkt öfvan att hafvt

hallning Sällskapets till Syns och
Rättas dess Bibrådes Rätt eller Beredn
Domstol.

Ansökningarne uti förenämnda
ordning framgår, böra anmälas hos Sä
liga Rushallning Sällskapet, hvil
sedan tillägen Ordföranden att
ansökningens utförande vederbör
befordra.

I sådan Församling och i dett
åligande för Ordföranden och åsyn
nedamålens Gratis gjöra hvad p
fordras. Ledamöters Men Suppleant
äga de någon skälig Dagtjenst och R
löse.

Denna Bibrådes Rätt el

Beredning Domstols Rundes och för=
les med någon till des Functioner lämp
pad Instruction.

Sintaxe nicht tüchtig
dista alias placet
Olaus Brev.
Finlandia.

hard tillstånd, så anmärkas försvarslösa i ofvan
en på tillskrifna sedel, som det andra radens upprepade ord
ering sig, och bekommerar derför: än svårt att fin
det kan vara undfalla, huruvida Nationen dun
den blifvit till skada och krogga krafter förstrygad,
dessom från den del gamla maximodet, hur
dygnen och vadligheten borttagbarhet med de
, då mättligheten öfvades främst bland
dana och utgjorde grunden för de öfriga, med
ord, huruvida den kraft, som vållade allt detta,
det samma förtjänar nedflyttat Sinlandes
ke från den upphöjde ståndpunkt af samm
ekonomisk värde, det för icke omtalat öfvas att skulpt

Sönsök

Lefwernamn på Kejser. Sinsta Befolkning Oststa
Skriftsprog nästan Brunius Brandingar och
land på Sinsta Nationens Industrie och Fabriq. m.m.

Voluptas est ejus malorum &c.

Bland den mängd af willor och begärs, som i sina
inbund world Lustan och lasarotten den yngre mans
tan, samt i och sorby Fröjden av sig af olycko-
tänder ofwan Hamn, inlagen bojkan för starkan
band omwälfningar njutning att utwecklet wärs,
tigen är icke ringa orsak lia det mycken ondt,
som har widlådet mänskligheten. Det af denna
wrakning förorsakade, både physiska och moraliska,
ther dölgen sig så lifat för grossin klant flädnad
att det kunnat har någon widare utwakeling
nödwändigt fall än tydligaren förejas. Det för
mand försäkra wäre af en part, att misstigen ige
stämma ändgå uppmärksamhet har grossin ofwan
kan. Bland den förwillande skepan, det stam icke
skatta Hansen, stämsom den Sinsta Odaktenskapan,
en angripan af en wälkänd Jacobs, som bafen
sig i all stang leidsmed Enlägenhet, i all fränk-
band tillstånd, så ansekat Lösenförbindigaren i essen
de så tillsvikta andet, som det ondra radan ofwigit kräfta
dring sig, och bekommetat denför: än stwärt att fin-
det stam icke undfalla, stemsom Nationen dina
de blifwit till Hälsa och Krogge Konsten förstrygad,
desom från den det granska uncivilisedt, Sin-
styrkan och wadligheten bortskyddat mad de
a, då mättligheten öfwerdrof Gränsen Bland
ordna och religionde grunden för de öfriga, mad
ord, stemsom den kast, som wällant allt det ha,
ch det famnan plötsligen wadslyftat Sinlandes
lk från den upphöjde ståndpunkt af Hamn-
dbenägenhet wärw, det för icke mycket öfwan alt galet

Tekel jedan annan inneslutande bland Nationerne.

Dessa äro sundras bekymmer förstås och förvarga dem, utkräfdes genast rättsinning emellan fädrens dygdiga patrioter och moralister, malas den bedröfliga förändring som i en sådan tid föregått i den ungerska Furstes national-rese, och som med obeskrifvande fruktan på dem tagande lidning till förstörelse och upplösning, så ofömarkt gråfvades i dess öppna spar. Ej av drift manad lastas han till lit nödställde medlandes understöllning, och uppfordran sinnen och all sin förmögen till akt, under den ledning, och med bistånd af vaktiga mundborden möjligt, med rotan uppregelen och bortskyfalla ögnar, som insnärjat sig i den saltskade förfordom och vill förgrufvas de andlara vapen fördom den under en saltsyrd trasnad säg kraftfaligare frodas.

Det är, erfaret, af samma ömma karaktersvaga som Caesar. Sinnes förställning dallrade, allhid hägat av folkets välfärd och bestånd känt sig lärat, att till tysling annan framställa: det af omfakande lit och förgörenen och att ofta bruk och bränvins förmedlan dess langaligan med och förekommas kunde. Med tillfredsställa Caesar. Dallrade och redan funnit det fallda annat af an och annan vändig Rom av nödvändigt befrämdande. Misstrow, om någon förmögen för tillverkande starka Rysslaton, som lik icke uppfallit det förstahandsfätt anskrämkolöst av den besigtar af en sak, som för dess vigt förar att allmännare bedjartander.

Dock förekommen, till besvarande frägan: Hvad allas ringdom förmånlig vaskan Caes Bränvins singan Corps på Andrestrien icke vänt Land! tiera till en belön förhandling i detta ömma på gröna stål vidagalagt Bränvins beräkningar skadliga inflytelse på Andrestrien i detta Land.

af dagliga förfaranden ofärakliga bevis, kan i sanning vara bekymmer på, att denna Land- som på bekostnad af andra nationer allmän- dessa, är en hufvud-orsak till dessa afsyn- förfall, åtminstone att mägtigt hinder för- tillvägar och förkofran, äfven som dessammas ständs nytjor och oavbrutliga förbegällar för- uppkomst och bestra trasnad, grillen, säsom en dan skjöld dervid, i dy fall icke nätabelgen skall. som samma Försatthets sinnestangen bland många Oekonomer och Borgerskapsliv, säsom vanan bränvins tillverkningen mägon bestnad. Ej många anmärkning af skatten, hvarav den dock många anmärkningar bestämmad. Vad må det i allmänna undgås, att ju bagatelligare en vara är, och större afgång den ägan, desto kraftigare bliva vägen till samma vinst genom mindigare production." som ock just det vett för starka begrund till, och afsmakfodiga nöjelingar af samma hinder- behand betraktelig, hindra den att visa sig vara och varksam, pellan, bydligare, och att åtgärda bevis och nyttjanden af bränvins förmedlan tid ögonskenliga förmögat nationell, och den vand fogar, allenast af denna orsak, vaden saks mans- älder befinner sig kraftlös och oförmögen förnöjelsningar, och fallar kasten ofta afkallan jordbrukarens förvärf som vid annan lidelig mäsing-nöjen ifrån. Hvad gröna? hvad bör bruka? vänt af bränvins tagande Dan af allt det bränvin som tillverkas på mag ningen och absolydlig del införandet dessen, och fatas det äfriga gräsaligen förvärdet dem förbuna på skallat, och med undantagande af den mål, som åtgår i hälsosamma- och alla nen bestyder, näsan all äfrig handas anskaffning bruket som bränvins, som att dessmed tillfredsställa

...w en obänding lyster och lugn stadse sitt länder krog...
...sjöl, så frågad yttermera: Huru blir det uti vad...
...verkliga vinsten och besparingen, den vad barn...
...ål att återvinnas och förbättras påkommer?...
...klagligen av tillgången och försäljandet sjö...
...staden ortens uti värt sockenmedium. Vi...
...vida länder uti Ryssland, ja ock nästa...
...så vi veta vår ostkustlig ifrån dess nejlikerätt, som...
...detta åter bara till ofjälpeligt förderf, så torde...
...ningen därav i det felet vara att passa försöken...
...den mistänkelig och tillbörlig grundel, hvilken, med...
...uti en gemenmal oskänd och oförbiklig grundsatt...
...bestyrkad icke kunna undfinna sin mans tyngden...
...bar eller verkeligt nyttan.

Sör att försöken tillförsäkra sig lugnen och...
...gemen på besparad hemmanens kust i landet, som...
...sjöid uti Westerviks Cronogan, upgår hem...
...tabell såsom utskrappad hemmanmal ifrån de...
...nissa Skärdarna åren 1815, 16 och 17, i nästkommande...
...med hänsyn att den råd, som Kronovarit...
...kunnat lämna till gemen försöksmark...
...försöksmarken, som vid att annat tillfälle omnämnes...
...sin magen pharaonische nöten, vid detta...
...dread tabellen i den Egyptiske Konungens dröm...
...på land hem afbildat sammit sinni vid det Romerska...
...mätta, att taga råd af den vise Josephs och, in...
...rist af honom, af de fruktsamma åren åtnyttja...
...besparas och icke av samma stundom av tjuf...
...del för påfallande förära tiden. Det medgifvas...
...den hemmanmål, som de uppgifna åren utförda...
...Skärdarna, vara att åtnyttja af Landet-producter...
...som sitten jakund Kunde anslutas. Det är och...
...den patriotiske medborgaren alltid en lyckoamt...
...se den starksamma fosterländerna på vederbörande...
...och idoga odlares modes, att på tarfvelige, och...
...förra, hemmanmåls exporten blifvan möjlige. man...
...dessmed torde icke [illegible] medgifvas, att den...

...quantiteten, som i Cronovis förbrukades, men det då...
...utgått på landet, allas, slutgodt till Städernas...
...landet blifvit, icke kunnat gå att uppbringas vid nu...
...des. Men betänker endast hvilken hemmanmåls...
...gå stulla hafva ansedmedte för att fylla bristen...
...råd i afsjelige Landets provinser hemt återstår...
...mänskeligen och helsan skadande nöd- och hunger...
...nämnde åren, anskaffningen 1815. Till och med i...
...år, då en gemingsam hemmanmåls utsäg kan man...
...tillmäta, är det icke ofta mindre att oråd, än obe...
...hemt hushållas principe, allas, rättast, en oförsynt...
...mishushållning, att använda öfvanflödet därav...
...Cronovis, saltra, för att med litet skälmod upp...
...den icke uplagdan tid då åtnyttjan torde hemmans...
...besparingen skunde till nödfallen och beredskaps...
...ar och skärarna för osjukligt gröt förnyttjas.
...anstalten kunna och hvar åstra och anstalter i vagala...
...den ordning de återkommen ofta händer tid, hvil...
...gen medtagen det hårda-förråd, som möjligen kan...
...gode besparas. De intrånsta, ofta dyra tiden, ömsta...
...inom- och utomlands, hvilket för hemmanåt af...
...nde orden göd av så angelsat skärrara garanterad...
...l. Hvilka hemmanmåls förråden skulle icke f. ex. hafva...
...gått i Tyska, Holländska och Franska hemman under...
...ofta Danska Jordbruk Hungersnöden åren 1816. och –
...? det tvifvlar den handlande Corpsen att ändra på...
...ta omständigheten, genom påfjäder gröt på hemman...
...dan, jämkade handtemannan till en gemingsam...
...försel af dessamma, för att skadan skulle komma...
...i tillfälle, att draga försörl af en gemmandegoma...
...ten till egen trygghet och förkofrande. – Den afsigt...
...en allenig tvingen förlängandet med tid och med...
...största hemmanmåls tillgångars kommande upptäck, och...
...rätta vård använda och vändras de inom Gifvand...
...vikel för tillvarata hjälpsistanse, – denna skärra ögond...
...all valmåga och förorganisat. Kunde man icke...
...att upptäcka användandet drast, taga till sed att med...
...hemmanåt afsöna skarpskolk och lagsjön, hvarigen...
...dessa betogas tillfället (i det fallet återstoden minna...

den begynt dessa år nu vid gunnings tider) att
slösa tyg och kunnat förvärkas i onyttigt arbete
kraus, och brasigandes de kunde tagas sig att
bort förslag, sysselsatt icke så hårt, som gunningen, och
lingar och försörjning underhafdt, tackar och gör
för dyrt agar, efter fullbordad tjenste tid, anlägga
husfällning. det är denna åsyftar sitt att
framdeles bergning, som försvarligast befordras
tag inom den underdanige lydnad, och brasig sysselsätt
gen blir av synar och nyttig folk. på annat sätt
den ej att förvärkas. Ovanligen tåras det sig ock in
om någon och sysselsatt dessa med skillnaden
som någon synnerlig belägenhet ägas, att för
la den till bränsle, i afseende till dessa handel är
då egennyttigen tillbud gripet av denna vara skatt
jannat försäljande till synnerlig gripet, ofta ur
gången av stark brännvins tillverkning och försumlig
brist på synnerligt uppsatt, synnerligt dessa upp
vista åsyna vanligt och försyn, varemot sig skill
som sättas av brännvin. Men åsyftningar försyn
tyg kostnad denna handtering medföra, – de
nadsagan för denna tillverkning och övriga apparater
till, – den tidspillan den förordnaden, åsyna det av sig
som synnerligen gömningen försyllar, försvinna och
vad, dessutom möjligheten av misbrukande sättning
synnerligen transport kostnaden till affattning
fällad, – synnerligen skadan sin försummelse vore
och försvagat och man skall finna den allsför
lig, med hänsyn och, och skadan ändamål, av sätt
ning att, dessa skillnaderna och omständen försvinna, skall
sin grid, synnerligen allen annorstädes, försyttra synnerligen
ran och afsömmelsen. Vänligen den det motbjuda
att taga partie på det illa berömda projekt, som
åsyftar på nödig lisa bergning, samt svara för
kommande armod och nöd under dessförinnan uppkom
men, tillbyrden synnerligen åsyftar i god
försummelse i brännvin, under synnerligt skill den
möjligen vinst man deraf tror sig kunna ge
sen.

Det kan ock tillsist tagas, att åsyftar Bergs-Höfdin

och Bränninge Brännevinen är verkligen nyttig,
som förargiftig kraft i drycken, befrämjad sätten
mörings sinnen i Sädesgården. Men om nu Brand
Husshållare borde skyddad tåga åsyftar den åsyftar
att dryckens, för dess klarhet och bitterhet, icke
den kände olägenheten, dessutom för drycken för
kan, varken för den sätten att skaffet åsyftar
el och bidragen till att i stid från kroggen åsyftar
förtaröfver mera tjenliga föda-ämnen och hindra
att vardagh en ordentlig matsmältning
ost, åsyftar till skärkande och godande näring
ör; – att, vidare, dryckens åsyftar blott Husshållets bränn
bränning på längst sitt icke skyddas till Sädesgården
ring i att vardagligt Husshåll, men att, dessutom
skatt synnerligen läder, för synnerligen mindre än
den tillverkning och giftens, åsyftar vardagh bergningen
kan och att skyddare Hull samt dessutom tillika att
vardagligen tyg och förråd bränningen som mjölkan
dränker; på torde, på mycket skäl, det tillsist sätta
fråga, om och synnerliga dryckens är åsyftar på-
tordning" nyttja, som den förargiftens och i allmänna
anseds vara.

Men, till åsyftandet, under bergningen omständigheten
tog finna det för att misstag, att förhandla
åsyftar en sedvanlig Husshållning enligt allen perso
tillige och tjenstgöra att förvaring, det man vid
nämna åsyftarvingande torde ogilla och förödma.
"sattige Wänder" berömden misbrukligen bättra
den sjuk tillgången och gör god till sina vård
händer, att till sin och de sinnes nödtorftig
bergning och uppehälle, på att för detta ändan
väl vara berömd vid, tillvinnande det ringa åsyftar
mälen förråd den med svett och möda skaf
förvarsyn, som att, med svara för en tillfällen
den förnu brist, förbruka en god del deraf i —

...
...kränkning, svarade, under det så öfliga missbruket, att
...akt oftickligt och svårargeligt besvärande kommer.
...I sammanhang med frågan om Kränkningens
...gande verkan på Industrien i Landet stå dessa:
...Kan den det inflytelse vanit på Nationens
...Qvärtill svaras: den, att Finlands Folk, fordom
...mänskönnigt för alla de ljusliga dygder och
...ronliga egenskaper, hvilka så väl karaktärisera
...del och skattstående Nation, och besinnar sig
...mot sätt nykterhetsvanor som kränkningen för det
...dessemma vädjagit, - och anpläster af en fan-
...tiska mästerman sig allt mera och mera det
...liga och absurdaliga föreställa, en tyngallös lyck-
...samma Paradis. Ehu man Kränkningen, så länge det
...fås i handel allenast, vätan och i goodens ytterst
...ändan, innerstads andra, besvärar frågan med
...de vad, att, manliga, den förbrukare verkan af Kränk-
...leksit
...En värld af mord och rån och stöld och plågor
...Klan bestyrkning för öfrandrift stode numa Kränk-
...ändamålsenligaste af Kränkningen, dertill gifligen med
...sedelöshet och förderf, - till att med tusens för-
...talungar Nationerne, nedsätta det inyekom andra
...i vanära Land och Sänden, till blott en Half-
...draf. Vår erfarenhet säger så, säger naturligtvis
...det verkan. Man berömmer talförmågan de fö-
...ligen gäfvidra och denna stag lidelsefullhet, för
...bringa öfvervägandet Förden till sin egen. De
...och allmänna så tillvänkligen säggångarne och fö-
...öfvervägande, att det nu mera torde mesta svårig
...med denna namngifvarne förställen sig och vänn
...Ehu hittat bekämpar jag säggälla mig vid frågan:
...Kan vår Lefnadsförsakran till det öfvervägande
...medtaliga Kränkningen tjänande?" - Klan magen fan
...utforskning tåsta de sig finnas dessa orsaker i d
...nu olyckskommet öfvervägande tillgång, - i andra or

...

...ande egangsal, som af sådana personer framstas för-
...och ängsdom, samt det synnerligen sig nästan gått-
...tillfälle till denna slags utsvävning. - Werkum-
...ublika- och town-krogar, dylika fjärdingsfänder, olofliga dans-
...ställen på Sön- och Helgedagar, afvanfloding klappjakter
...mer sent undra Landsmanträden, Gudstjänstens allmoga
...ligtvis dragas, oredbörliga Bröllopar och Gästabud, -
...el. vår tillfällen och Skogs-Gutars, den fyllerist, med
...vidlyftande kostar och besvär, visar sig i all sin vär-
...ghighet, den det så ofta ogenkänd utsträckt till
...skyldighet vänd och fasa. Så den, som undvika
...under inga så väl vädmen så att sitter tillfälle i dessa
...ej ser, tiltalas, med förgäfves tungtalan av lyckliga före-
...ing däri till motta, framställer sig ingen galenskap
...ätverk till anmärkan på en så tillig ändamål, som
...tid och Guld Kapening, förvärdigt och på
...gallande åtgärd skuggelig av denna afmöd-
...ighetsen galkallade Folk-förlenkning, och lättas dig
...medelst vidtagande Fattens och klokt besinnade
...och lag, dust och ungdomar vanna. Till dessa -
...förmenligast hörer, att Skyrelsen, synligt av folke-
...an i Landet och Folkets förfallande, i kraft af-
...formåga, insikten tillgången på förderfs-
...lar och, ganom upplysande och sundmedgjande af afs-
...ammod olmgångsätter, med det synnerna betagen Sed-
...lighetsfall och framandes afsöndrat afvanfloding Lagen
...författningar, samt fullbordad fattan, med en mogtig
...och tidbörlig gränsa så det andras vidare tillbrin-
...och rätt vänt Land.
...detta för en början lämna till svar på frågan: Huru
...nu avskaffande till det öfvervägande Kränkningens
...medtaliga förbrukande? - Hvad härvid
...vederbörande Auctoriteters tillgärd vankommer bero
...på den af nådigst gifna Instruction och förut kris-
...ervål kunnigt vorder. Hela frågangen är att
...förligt tramodande för fakta, skommen förladen
...på sen, att Skatten förbas med Enskats- och Kron-

...

...stamen, hvilken sinnelag till lastarnes och vandels ...taligh, samt tagandes med ansordning flitighet ...energie för det dem anbetrodde värf, med vilj... gingo undersökja, huad man uti sin stats, Regi... gens omsorger för handhafvandet af ordning o... i Rikets skatt, samt klagomåns uppsigtens att ... med behörder Rikets straffand och bestånd. ...hvid så i det man hans andras assamnat förata sig ...ch hvarjehanda brister, så än detta att förfallande, ...gen inbegripande åtgärd i andra, och <u>synnerhet</u> inn... de och sammansatta, Rikets, och det man, beklagan... gad sinnen sig vid. En Platonisk Rikets skickelse ... allvarig realiserad på jorden. Möjligheten vårda... dallen vårad varit och förnäkningen. Den än anga... belagdes mangfaldiges tillgrundade lott, man an... malvid utstigandes än det historial anatlan fel af... lig synsätt, af oförsätt misstag tillkommen och dem... sedan sitt ursprung i uppsåtlig afvenstridighet, ilerkl... och vanvördighet. De sinnen af förstnen i magen ...Rikt godt i vardern än innanlandet uppblandadt m... vidt, och så svarkom. Mycket det tillstånd, den d... rna vidrör afvenvägen det sedvanen. Mycket det b... fallen, som, till sin väsend, i sitt första hyssan man... vändigen Mediamman af den upplysta Sedel... sen, de den med tro- och nödighet använde sitt... och sin verksamhet för bestyrdrandet af det sk... het och lugn.

Men, aftan denna korta digression, det tillåtas författa... att återkomma till ämnet för afhandlingen, och, p... lade drifit af ordningen, nu till en början till Qvin... det ankommen på Personländet, att förekomma den... tyngliga last, hvarom här är frågan.

Den afsigten med detta Rikets tillförordnande, i fra... dess första skiftelse, varit och ännu är, åtminstone... de voro, den, att det rund afsöndrade fält och vil... stand verkeligen skall på manniskio försändes, andligen... höjning och vigsel, genom medelland grundlig kännedom... af de Christeligen sanningen den uppenbarade förar...

...tar, – på hjertats förbättring, genom bangelige fram... ...ingen af kastens vederbörlighet och andra påfallid... ...ggrens förbrytelighet och hyfsad behandling; – om det ...den Christna Religionen Barnaran, att för sina på... ...rätta, vara dig sinnesfallen Kristian för sann... ...och dygd; – om på framgången af detta tvegliga ...ning det Christna Rådgifvandet sätt jung så väl på... ...skriftligt hjertbrädsfullgan undervisning och lärare; ...ndtaligen, dagarnas falgd förnöjsamhet Religionens; ...n fortfallen församling och hyddnad – sinnesförvirra... ...fadlagshet och av vidgen förnuftan tillbedning till för... ...ch hjerta; så, med skäl omgodom förnät, sinnes av... ...huad magt det ligger liggia, att andagt klaan... förtjänst och skicklighet för utförandet af det... ligha värf, d. v. s. huan, vagnade ansondrelige Kris... och ömsinnesta för dessa sjuders vanja och, samt... i alla mätto försvar och anständigt förfallande, ...tros Konfirmationsgärnad skäl och värd till ...mandt af dessa mästfald andamål. Om... ...ornamärt det skulle befinnas, att vidarbörande, som ...gantaligen dessförinnit, att magen tillsyn det ingn... ...w den så kostbara grundsatsen att så mästvara... ...skall anförtrod vinnäta, icke pluttid all nödig... ...lighet drivid; om sinnen till sinnesförvirring, ...icke förgrämdt tillbörde till Konfirmationsgärnad, ...bord väl sagan erfaren) som inter allsamdt kamat... ...artill, kördet då mistad ändamål, att det förvärkande ...andet förfaldad och sinnesligtvara, att afsöndran sinnen i ...omat fakta av uppmuntran till kastan, om att af... ...nder drifsrån. – – – Men, vid gemenomgående kän... ...dew, bekräftningsvärdig kastaran icke förmodad, att mentin... ...fast allen vid allan magot mindt motiv, än av kastig åt... ...att så garanti att förändrad förfallande, samt av på ...vattning gemensamt åstadkomma av ödmjukhet och... ...nden av hvar skaplan sorgfull kännska förenlighet förfat... ...till uppfyllande, hvarvid förslutning och mervarande ledig... ...angat samman att icke så ledsamligt som ojämförligt ...nadbord. Men sadana exempler vara klara allan som ...de tjena i allan fall icke till någon upplysning. Men

att ogrås ingenstädes ibland Christi sanna Församling, utan jämväl icke så mycket som namnes, icke fallas så kallat förbannelse. Men är det en lyckosalig och en tröst, att medelst de Medel som af Ordet utgöra den utfyllda pluralitet, hvilka Christus nämner med dessa ord, – hvilka dessa vilja förakta, – hvilka Lära vandel framställer att alla menniskor till förakt, och afskyvärdhet. Det tillbör derföre Christi sanna Lärare och Församlingars, att öfvervinna de falska Lärare ständer varnings tadelsvärdhet, att [illegible] Christi sanna Lära och menniskorna, att ändra dem om den väg de vandra skola. Det tillhör ju väl Christna Religions- och Lärofärdens att, i alla gå Syllare-tjenst, särdeles som de äro hvarje menniskas frälsning och vandel, naktlagen och tagandes allena ligga tillfällen, för att öppna förvarandes ögon till med tänkande och finna sina skuld widrig och djupt dess ohyggelighet; att dess förderflighet; och, medelst varning framställande exempel på lärdomligheten hvarje offren, hänga på dagen dess onda och förvända sällsden i tukthus och evindlig mörker, att på sådant sätt ingjuga Gud den Frucht och dem förekommen; – samt, medelbarligen, förkunna uppenbarade straffdomens afsigt, dem icke vilja kasta sara fort i förtvifvelsen; – och omsider, vara tillsäga Lärofallen omvändelse ifrån deras vanlighet icke fruktar och vaktar, där icke dryckenskap förbjuding, ställa en sådan sinnes vanlig Kallelse och Jakttagelse i Synd och Gudlöshet.

Ortha, och dylikt mera, är grund av rättskaffens och regla Religions Lärares flera att, förnämligast, naktlagen och sedlig på sina förmedel Jade-förbättring hvar man, för dessa andamål, icke några tillfälla obe mera. Offentliga Prediko Stol, den sådant bevandrade Kyrkioherden, Skrift-Skolan, Rectoren och bestå flere Lagmästaren, enkannerligen Kontrakten många tillfällen att mot dennes Last, som derhos på denne tid, beklagligt och gifvand anledningen, på Hyan, den dessa förbud antvarfalig, och dessmedh (såsom det Lutherska Lära och ord, afvandrigen, bestraffa, förnämligen med all sakt

[illegible] och förmaning, på Kyrkioherdens förmågo af sin Kallelse och Embete gifvet, skolligen dessa dyra uppsatte till personen, alldenstund alla Församlingars medlemmar i ofvanmen, samt sitten välfärdigad och andaktig, så i afseende på sedligheter och lefnaden hållandes på väl som Christendomens Kännetecken hvar hand, såsom alla ogenanseende Själasörjare, vara sina tillsyn och vård, och den dessförinn hos att upprätta sina Gudi och Nämnemän. Men förutom i en sådan Församlingens sinnen sina medelbar sinnet och belöning, så de Kyrkioherdar tillsyn, att Kyrkioherden, såsom medelbar sådana, icke sinnet den sinnens förvärfvelig, icke med den sina Landens medbrister hvad med den med uppbyggelser! Så Kyrkioherden sådan Lärare akter på sig sinnet och noga på sig till vara för upsåtlig och förförelsen, väl vetandes att den rättskaffens sinnen, hvilka med kadrosnesse och sinnlighet sin i Lärare en sådan sida de vranga sinnen icke Lärare sina vara så, som, med glädje och Lärare sinnet, söka den i en ansats för egna sak och sinnbrytelsen!

Men de Lagmästares värde öfvan förmånstat än så vådlig- de dröjsmål sagen öfvan de Lärare förmånstaxa och bestå så afgörande, de Lärarnes alla möjligen till dess sinnet icke Kommen i öfvervägande, efter icke sin Lärare; så Kyrkioherden i sinnedes utgående att en sitten Lärare sinnet vägan gång tyglad av Lagmästaren sinnen och den förmånstaxa och all mänsklig ordning sinnes. Allenast skall Lagmästaren dessom förgående: Kyrkioherdens Lagskiftningar och Lagsägningar, som den exekutiva Myndigheten och Polisen att vakthålla i alla sinnet så tydeligen förmånade och förekommande!

Det är så tydeligt, att, såsom Kyrkioherden Lagskiftaren skulle att Lagsägarna till norm vid förekommande Mål- och förklaring och afgörande, så tillbör och den exekutiva Myndigheten att genuint vaktskyddande så väl som dess Lärare och ärbetsamt tillsyn. Hvarav följer, att alla tillkommande Lagar Förordningar och Lagens Auctoriteters tillgående, så förmånade i mera förbindelse, och kunna så anmodelig-

den än i förening och gemenskap ödeläggelsen av välgörenhetsanstalt för det allmänna välfärd. Då nu bränvinshandlingen beror på dess införsel och handelsfolk god ordning, som (såsom av följd härav) folkets sedliga förfallande, så, att brännandet av Bränvinet numera ingalunda längre är förbjudet, så, att det ändå, insåg både, även ungefär det, i afseende på tiden då och ordning och skick bland de Christna numera tillkommer på Landsbygden av det åtföljande bränvins begärande, skenet på vederbörandes ansvarighet, som det nyttiga förbudet, ingalunda omtänkes att förtiga bedragas.

Vad således först beträffar Tagstiftningen och dess åtgärd, som anmärkningen afser, så, att man kommer, att den som åtalad i sednare tagen och dömdes stadga vara [illegible] andra gången något tillfälligt att [illegible] den obetydliga tydning, som ordet [illegible] förmultnad och åtgå, torde [illegible] förbättringen för att förekomma folk, med [illegible] det ändra i ordalydelsen angripa och [illegible] dess grund och orsak. Vad [illegible] förbjud mot all production av bränvin, [illegible] consumtion tillåten vore en oriktig följd). Det [illegible] vid icke uppgifven grund, om Regeringen någon gång [illegible] att (då ordets tillämpning torde kunna [illegible] mindre betydliga vidlyftighet och [illegible] tvungen – emot sin åtskillnad [illegible] rande samfund, som det åtföljande bränvins [illegible] förbud allena förorsakas och [illegible] åstadkomma allena något nytta. Man [illegible] vid sitt [illegible] vore befängdt, den man gifvit, åtminstone att [illegible] af vigt och betydenhet, man förnekar, [illegible] den så den omnämnde åtgärden, bland annat, [illegible] åstadkommande till ändamål, [illegible] att man tillåten vill låta [illegible] att någonsin oinskränkt begär af bränvin, vidare: den [illegible] allmogens obenägenhet att låta sig [illegible] torde glädjen och bruk, samt, tillfälligen, det, att allmänna [illegible] vara vid inrättningen af bränvins, [illegible] taxa, [illegible] tillåtet hvilket dertill, med den [illegible] Kronan och Landet [illegible] en anställning derföre i andra tillgängliga [illegible]

[illegible] anförde skälen. Man vid en närmare undersökning af de [illegible] torde de förlorar sända till åtskillnad af dessa [illegible] vigt och värde.

Således: Hvad den första anmärkningen om bränvinets [illegible] beträffar så kan det väl gerna att vid afse[illegible] någon gång en tillfällig befrielse till nyttighet att [illegible] tillfälle inställer sig för den man driva [illegible], man icke sakenligen förnekar långvarigt eller vål[illegible]; den åberopade anmärkningen förmenar skäl afsedd förbättring [illegible] saken. Lika [illegible] man tro sig finna i klimatets förmånligt att förspara sig bränvinets [illegible] bruk och nyttjande, eller en misstagt förtida [illegible] folkslagens [illegible] förena begagnat dessa, då man [illegible] Männen med Grund begagnlighet Nationen [illegible] dessa [illegible] kallsinnade kan sig med denna nödtorft [illegible] samma att bekomma den. – Ändamål, till att begränsa af det [illegible] inkastat, var man på, att, då Konung Gustaf III. år 1774 i nådigt [illegible] att oinskränkt bränvinsbränning [illegible] mot [illegible] någon [illegible] motsvigia så allmogens sida, utan [illegible] man, emedan denne [illegible] tror sig, att, vid [illegible] tror sig dessutan, då icke man [illegible] det angående af[illegible] bruket af bränvin. – Ändamålen torde den sista [illegible] angå rum i afseende på inrättningen i [illegible] och så [illegible] kunde inträffa på [illegible] af den [illegible] för ingen del [illegible] [illegible] nämligen Landsbefarenhet, allmänna [illegible] [illegible] kännedom [illegible] för [illegible] [illegible] [illegible]

och (hvad klaganden åt) åstad ogillandes och åsvar
dad, – och, förutsatt, att i detta, som här i nägot an
fall omförmäles, gällande: jfr flere Förordningar – och se
Förordningen; 2) så framt man saknade och förlust
hvad gärn vill tillgodo. – Emellertid åsyftade till för
en klagan upplysa åsvarslagning, grofning och ovis
Ehuruväl den civila Rättegången, sådan den nu allmänna
i mistlighörta Saker kan vara och förmenligast lämpa,
så är den kriminela Rättegången nogagrannare handhafvande,
än, dem till nagot och rättelse som illa gjort, samt an
dan till straff och vanning, det både af nöden, alldra
som ligga lag mot all otrohighet emot Saken tjenden och skall
nde, gå det dem, obehörigt ingalunda lagens rätt
tigen krank, ej heller må uppgifven till förnyad
brott, eller andra brandtliga, i hog att genom enfäl
aktlätenhet förekommen, af exemplet förstås till för
rande och hyad och åsvarande. det än klaganden eludera
till dråpslig förfall vanligast åstadkommas, att sjelfve
brech på stadigheten och fall god ordning. 3) detta gälla
agan rätt, som saken rörande dessa i allmänhet, såsom
nskiljet vid stämningen av syllerial och dess kommando.
ymnerligen är den vanligen så långsamma rättegångs
gs förmen, för denne sitt rättmätiga anstandighet,
ingen del tjenande. Ty om den för sagde förbrytel
tillstadd, ifrån den tid då detta skedde, tiden han an
gen deröm förrättman fakstadd vorden, för dröjande
alla att observerat och vandastad tid och ofta tidsför
samma tagt, hvarför han omsider tillräknelig anklag
den, så hvad tadelsen vål av saken åtgärd till dess kraft
varkan gå det dermed tillgodo anmärkt. Skulle det
i afseende på den brottslige, vara, jämte av tiling nya,
dras, för honom, gärnaklagad tröstning, samt andras af
skande från sitt förbrytelse, så än i detta, som alles
dem fall och högst nödvändigt att bestraffningen följen
ther så fått i ögonen, att afsigten dermed mödigast vore
med mälla. Men finden domstolarne misstrande
nsatien sin af den vid den sista förlagna rättegången pro
n saken icke vet förmodad. Det om det ej vore att

Sedan inom den egentliga Tingsliggningen Tiden, så till
det Minna tagas under behandling, om icke laststraff
gan af Syssel och Sakeböbrott, man dröjande att förse
något dömmat Brott uti grofvare Lagstiftning icke förefin
och Galgen, nationsmedlingen då Sednast tillbragan sig till
och Högtidsdagen uthan Tadel warit, förwid gärningen
uppenbar och förmenigheten dömt allmän, Skiröd in
hafwigad under Syssko-Ogan och att Sys Lagstadd
mål till handläggning det uppsatte förelagan i Syss
Råd, med bifrad, till förnyelse vakthållande, och Bock
Police- och Krono Wärjenta, Förmiggarne, underlydige
Sys nödigen på Tyndande med laststraffningen på sam
gärning Lakrafft stode till att dömma.

Betraffande den Executiva Magtens och Polisens med
Sken till Orsak, så tiden det Landshöfdingarne i Kar
Hvilka dömma med någon direct Lagstadning icke Lagen Kun
att uppsvenskigare tillgälla Underlydande Krono-Wärjen
till rätt dagen vakthållas Hvad dem i denne del förut
val ang och förbrutet Bröte gjorde Hvad de tro gi
ga. Till Sådan Hand i Krono och Orsak visa sig nöjda
ti att, utan Förmån och Skäl, anfande till garanti
förbrew Sådanen till Lagen anstrån, som Lagstadnen med
lig Brannvins Brännning och Försäljning allen i Skär
och Orgelkanslag Sinnen warda, uthan och Krono Hals Sådan
och Landen ma, - utrota Sam-Bragan, hindra och upp
otillbörligen Sammankomster, och med vakthållande
gen tillse, att vid offentliga och anställde Lakförelä
gen uthet tillgån fullgjort och välanständigt. Uthan
ordew Klagoskrifningarnes öfver medgång Förhållande upp
uthet Sys Lagen emot rätt nödvändigt och tillbörligt
i nödsmål agat vedergälla an rättskaffens och upp
vitlig vandel, förhalt, Skyldig, Styrdewid af Lagen
Sinnen dessto afförstrackare och tryggare förhålla sin
den tillsat och anstrån dem som Sinnen tryggar
lyckligt det Land, som Kan Beräkna sig af Politie-
och den med anförodelig flitighet Sin dömma egentli
Tjenste- Befordring Förandra och drift att
förbrew flick och ordning i Rättegångar - som observation
vid brottsligas Tagan och corruptions förfark, så
an af dem vederfaran afton som Sam Samt
- som icke så endast på Sit agat, utan, förutom

Det allmänna Bästa, samt Sökta, i mon af sin vakthu
nägon, att dessa tidsåga !! - Hvilken, uthan denna Kortta upp
ning Sammanhang icke, att Sådana goda och nyttiga Ordn
ingsdagar sin mera sällsynta, så blir Barkaligen Skoc
men på den Borgerliga Samlefwnaden och befrämja
påspörja, Grunden Bommen, att det i enskildhet på den
gen på Sätt, Lakaligen, sin Tjen och Hemden.

Vid den offentliga och anställde Klagoförrätten vore, in
hänsyn till förekommande minne, att ock mindre att an
markad och tillbörad. - Hvem och an vet, att för bildandet
nödiga Samhälls - medlemmar, det icke blott an
minnen på Efterkommande af allmänt nyttiga Inrättnin
av den egentliga Undersökningen, såsom Barn och Sä
af dessa så och den man af Klagoskrifna tidiga Hand
vid till Dygd och goda Seder. - Om nu den Förvid
ningen tillsyn icke alltid och allestädes svarat allan den
ten, så är en Sanen rättelse i detta viktiga mål, lika
pungakungen Sam Grundvärd. Men då Herren och an
vid offentliga och anställde Klagoförrätten förekommande
till så att förrätta en Barnens nödiga Kall väl be Lämpa
ligen gjort, att varna dem, som finden dess nyttighet Sat
ord, i Hänsyn och Lagstadnen till uppbyggelse och afhållan
Sam och af Församlingsmän att, i och för detta ändamål
af Sam af Domkapitlet upsatta Styrd och Taxering
kommande ämnet den klagdan, Lagkunnige Klandman
allmogen Besam Sträv finden Förälderna eller Hö
underrad och nyttoskrad tillsyn och värd, så måste
ga det förbindtligaste tillvarna och tillhålla dessa,
skräm Synderlig ära, utskämt Barnen de unga afvärdskra
och Lagen, Sorgfälligt afhålla den Sträv varandliga gen
gängna Samt andra och förskrifna Hallskap, och strängt
sordna Undersökningen Framställa denne Lagstadning
blott Sam an skall vara, såsom Sam an Sedenskig
och att Svårt Söksyndande. Hvilket ställer goda Lä
kan göra att välanständigt gagn. Däg mången Sådana,
ka, bland Lagstaden, icke kommer den, Sang Lagstad i Sved
och dryckes Lag, observed. Sön Sin del Skolan Författare
på Skriftlig Kommun bok (Bibeln tindomtagen) den
Sammand och Lödligen Klagoskrift anmärkt. - Men - Sam

…und ämnen icke nog, icke fallan nog dranad, att i tal och skrift gå att föra den sinnen allmogen okänner språk och dess bojelse för likmätighet och behagelighet dessa, — man kan gå att begagna tillgängar till upplysning den anfallande och syllerista mentligen soldaten i synnerhet att dessa, — man måste göra tillgängarnas upparbetande så den svari som svårast finden utsträndat att dessa man måste underrätta honom, att den vara som för att oskyldigt medel, en oumbärdelig vandrare, och den som skatten för lifsrätt förmånsrätt ej ning och räckande, att — Brännvinet innehåller ändå, som sällan varkan på lif och själ till förstöring och död. — Ofta ej detta, så uppgår man skäl förslagen till dess förbättrande. Det fallen då nog, som om man under praktens noråkan med sig ifrån ruskade sig till att skaffa tillmunder, på sin gränsa ständig tröning, ifrån att avierra sig hvad först bordt fängan: kasta att upprätta de nödställde, som drinnen tag ge sjuka, ifrån att reservata någon svara. Ofta (kasta) brungh meningsfatan till återbygga om brännvinet, ligen inflytelse och varkan, stola alla försök och tillmodande att motarbeta det förstörande ondskaliga bruk vins skyndsamt afskaffa ifrån grund och rötter. Men föranstalt är det enkla medlet, att till offentlig tryck medela den angelysta allmänheten noga under tolka dessa, hvad med grundliga bevis kan dem till denna förstörelse, D. vore att rusa för det tjenliga och sakrens befordran fundamentalt, om alla mänskliga nog svart förgätten varningar och förställningar för skinna och förnum. Hvarvid skammen och den angår det väl till mätta, att allmogen, af omsorg rotfästad fördom, skulen att skattkamra förströ at det som genom tryck blifvit publicerad, hvad afsikt dessamma i ord och tal (viva voce) för dragad; hvarjemte den vidsamerligen förordat vore för befrämjandet af den goda sakan, att en skil…

…nnande undervisning af den sakande i hus… och sinnes ögonen till förbränning och afvarnande… jag skulen uppmuntringen i detta ämne, må … till upplysning af det förklarande andan, ommedel… och skyldigt att vaska och befordra tillsyn för mätta … för Nationen, de högre och upplysta stånden, genom … vidtagande skarpligare allan som man på vill hus… skapsstånderna tillvandelse mätta på de lägre och … Folk-klasserne som med goda och uppmuntran… allmänhetsan, och skulen sienna sin anställning för… affringen af den oppig och vissvärande tafvandaret … anordningen förmånen det förmånsmedel så afsk… med förande!!

… tvenne saker jag, att det skulle kunde till vinst för… sen, om de rundlanemen af Svenska ständet, jemte kvart… och Pharmacopoëkarne, hvilken ifrån längre till gjort sig … för en tillgång och välfärdande, förenlas nämnarket, … kat, och hvilken förtjenst (så som det ofta anmärkt … inkommen) anjemte vore utfalid af alt i afseende … och ordentligt tillsyn- inrättelse och ifrågat, … dragarnas tillkommen välmägan och förmögen… — om sådanne förtjenstfulla medborgaremän klassen, … hälsen till belöning och tillgnad samt medan tid… syn och uppmuntran, tillgodoses med något distinc… tecken, allan och på annat tjenligt sätt af… talingen förmånten.

… talingen i tvetydande af de tillfällen jäm… fulla tvetydigheter, hvilka, vidan skattens af en obe… brännvins-lisser, tillika tillspist vid som för dem gifva … varkan, medgad annan göra den upplysning och … tillmänskan uppmärksam och tvetydet på med… medel för ögon i synning medlidande varnelse, … ingår svalgift till det de tjenar upf.- det torde … annan försiktan af Tvetydarekontoret tvenne och ge… ité att uppfinna och påminna någon sakes af afvi… det som brännvinsförbud,- i fall hvarav det … upmuntrad icke tvenne fallen Kejserl:t Collegium Me…

dium uthan Kayserl:t Sinskan hushållning Cultiveyrat och
ligt uthan almenheten Sorn, uthi Cayserdömet Sa manga
bekliga vanskapen rasliga olander, uppfordra Wetterkapa
Sokare tid uppracket och uppgift uf en radical cur
thod derpo, Grillam, i det den Cantaga dessa kasen
affen Sjelfwa det Sodersliga Cayserdat, Gott dem dem
da och tillskam Gasta det andra till dess enskt och
kam. m).

Emed Sturtaligan angån den Sonstang vaksamhetsat
uman anfatt vann sin undermalat de Kiarligaste, Sa
i Korthet widrora uppan denna Sista upfordring uf
framstallda Grugdan) dels uro de uf den Cantkapen
att denna uppodmuk icke torde Cayserinan vara obeg
dels Sprangligat ändamalsstad, dels Gas man ock, wid
mas uppgifwande, Sakt Cadan uppmarksamhetan ga
Sa peramnisiva uttyndes Sakan, Cenfordringsmedel att
tillvagabringes. och undersattningsdid anfordra Sakpar
Cakt uforan det ofriga. Mans, an plantan an dessa
och — Gvi skulle annan ty nyttan den? — att du de
Slag, Grillam, i marmandt uppgifwande, upptan
gramis afwanlaggning, mad dinstrakt Cisall och Sort
de gicken och antagned uf den Sam domstalt dro
aga, och matta uppodbestandt Coningen till a
Gagenlig vaksamhet; — att Gradats anagtagande
Myndighetan anwanda sitt Sogen inflytande till
vanken per nodig Sade- Sodbattring Sos Nationen
medlingan, alla nodliga Medborgare i gamen, an
uti sin stund, mad vaksamhet och drift gripa vak
per, och Cata utgangen Cansa Sond innighet och
vare Sonum till manskligastens gagn, och Cattan
uppodkommen!

Man, an man, man sindpracigh Sogen bor, att an
och uppsyn Skogning Sonvandt Cul Kan gallandes
gard tagan sig Cakan per, och, Undrast undanrod
de de Kunde allmanna onskanen till den afrakta
de utforingan, oppnan och sindashalsan ostandig
tid Mattighet och all annan dermed Sodbindelig
ligat och god ordning, samt Catan sig

---

uti allt afsigt, Gadeligan om Solket vande, Sa man
oppfull Sorbindelsen, mas Sande icke afslagsan, lid, du Sa
kanslan, utovacket i Sinnet ewoff Gall Sor den
nad och Sankan till att mingo uppliswa de dygden,
fordran gjorde daran manen och wykte anfedt
wandt, och dymedelst, utomlandet i Kommande
nerationer, samma Grundstalla att Solk, Sikt den
uten Cattastammen, adelt, manligt, Kraftfullt
odasperstadt uf tidens lunnet och Sontillagan!

---

pl. a) Sa att Gakarna och Sjalfkanligaren, an en Ka kan,
vinna Syftemalet med Sard — Evidenta Objektets, och
gora dess vaksamhet man observander och afallen, Sora
drade vidsandigan, Sawal i uppfanande a Gjangta Kasor
dningarna, Sam Cxekutionsfallet an total reform
danen Sar langa Sort till pia desideria Sos den
uf Ordandets Handlangen, Grillam (med man gram
lagenhet och maningho-Kommando) anstalt sig Gan
ga an man garaktigad varksam uf dessa uppriktiga
och nitfulla Kandamalen. Dalades skulle det afsandra
mas tanka Sander till Cagrangmedel uf Objektanden
mans Dark, an till sindrichandet uf obehangliga
Sorbindelsen och relationer samt att Cxekutandet
rorande, Gvarn Sarvara Sam afsatt Cayserinan sig till
Sforeren, de Sorra ni Sagde Sos dessa magan den ena
gasta uppsedan Sordelan a och Sor Cubbata Gjanstin, Sa
tan Konde Straffanen, i likhet mad manga andra Sina
Cabinettan ofa nyttig Kan an Cbata Bodsman (Gvarimed
Kan dankt ingripen uppran Sorsta Sand) i gemina
gan allan ort i Rammanet fran standaste Provo
Magazin. Gvarad utan Gjalpen Granska Cafordring
methoden och proceduren allen Cafallandet uf Sjern
sta-Dagan Sakarnen widkommen, Gvi till sindanvanjan
de uf afskillbarliga Sodatag och Sorsoki, Sam, ej vara i gena
ingar anstallade och Sorskrapad vid Sorsling anfokningar,
Prosa- upslingande och real-Sorandlingar, vore otroli
vender, att Cubbata gasvo Prosan upstanden uf de a Sor
slagat uppsander i Rekstads domstyrka, samt att den Ca
Sattandet uf den anfokta Objektan rostadet uti och uf

consistorio pleno! Di handlas af de sinsten Wederlagsstiftning
ordningi Pfarr tordr ortla Förslag motas minder behand-
ligat.

6). Grad varkan exemplen äga utlåsare bärdenas och förs-
ningar, samt på Gårn ingifvar Kortfattan och Jakttagare på
an orda, de förra kunde till att öfverskrida anål, men
att slag kasta dras namnad, att i de Församlingar
hvilkas Pastorn afgangt allt bruk och nyttjande af Pre-
vien, an ännu af allmogen, utan vidare anmaning
dartill, följt a la rigueur all så befvärat afhandlas.

c). med förra fråga, om Grundmäning, under Revolution
gren, kallade det orsid införde Kräck-Systemet: om
dig adertätning å Republiquen, tordr mans Kunna afse
samma operation bemärkning så denna af nedan
digfalen gåkallade tågård, tjenande att åtskillnad
villfarande och bortkommen Nation till Sund och Lag
tro lydnads ordning.

d). denna och flere förvandningar med Prästerskapets Be-
friden befästighet sinnad lund ogrundighet bemötta
och vederlagda i Gustavianum-Rådet Upsala Academi
be behandling. Om Prästerskapets ofvriga varkan. Se Grund

e) Att Konungen Hälsenmet månstag Söbördet var ut
sättas stadt att obetänksamt stag. Att Kyrkan i det samma
af misförstånd och i Fabriken allehanda hushållning pro
cipua "regalia," var (med all respect) att skadligt anse
stag, an den största afsmak för Christianum verborum tenor
te mitigante) Som vederfaran Kunde Orden Pickad ind
gurn. Att den denna vidrigan ålyssad, som gjort epo
i Suda-Soderfvats annaler. Att ifrån denna olycks
stund Som den dat förra sig, denna inkyld af Corruption
Som öfvergången dom stolarna med atrolig arbetsamhet
dvi ifrån den Som fängelserna fått garaktna att tem
tagande antal invånarne, ifrån den Som skyllerist och
denna Söbördens lastan och Lagbrott Gört tid vord
ningan för dagan. Da Kefl. ofvr. Kon. Gustaf III. Stockh
1810. Dec. 11. Sölj. 84. Sölj.

f). Att likså den varmer Kvartia mannsko-markerna för
fallit att Söbördet Kunna sig agyad tid och öfvertrad

dej, att begärligt tillagnja den Söbördens Sunktan och garan
att efter förmågat upsättande dessa gällande sätt Sö-
dens och sin försäkring. Di grund Sarar tordr mans med
förmodligt Kunna Söfmodra, att den, af den stadiga
manged Förändrens Söordningar Som sitkommit
upsätjandan allvig Rådat dagens Sinn, det tillåg-
ventyrad ej vorn Sö vida Bekommat i afvenstående
med denna Sinliga produkt. Nitimur in vetitum, sem-
per cupimusq; negata.

g). Att, Sö ofvrigt i grimmelt upfanden Dagstiftningar, men
ankommanden Dagstiftningar Samt Södagtvand behandling
under Sångarstagen laborera med mangfaldiga brister,
Sån lika Sö Sakart Som det att denna upfyllande Sväri-
sätt Sört till ändamålen Sunkningen och bleo, med Sända,
an enig och tidtagen afhandlandes tågård Sö-
dallen.

h). Kän tordr vorden ståndet att, i anledning af den ofta Sö-
Sordd Sina Sända minder behagade klagan öfver Sorsummad
Religions vördsvidning Sor allmogen och dess denne bevarad
de Sedelöshet, anmärka, med dr Pastorn väl Sorstås Kan,
att an Gissnen Christendoms Kärlstag och ungdomlighet, af-
ven okunnighet i Christna Sarar och tidslighet lika
Sorsom okunnighet i Christna Sarar och tidslighet lika
alltid Sås i Församlingar Sö fallanden allen träffad Sosenaden
Sor att och Samma Subject; vilj att Sända Kan, det den
upkstra, och ålagfallsamma än okunnig i Christendomen
och bokladning, då denamot den Sås fyllare böjda ägan
an bättre insikt drri. Di fallen vindra man Sverid, -
då, beklagligare, det ej så många Sällsamgat att finna
upglysta mån, ja stundom lärare, Sjelfva Sullade Så-
nen Subordinerade det Sösmedrande beagarat.

i) Passande den sinsten Allmogens begär af nödig upplys-
ning i detta ämnen Sar Sösattaren i vederbörande Sön-
sökt att, med några tillägg och ändringar, på Sinska
Språket afversatta Gustavianum-Rådet Upsalands ofvan
åberopade Behandling. Di Sändrs Sorsatat gunstigt
emottagit vorden, tordr den Sågod tilagade Afhandlingen
gand tryckning och åtföljande Eland Sinlands Man
nigfat af Sessens sinsten Sushållning Sällskapets tid-
gangen Samlingar Upsatsvisan och Sesårsan. Så Samman

goda ändamål voro, till de Höfsamlingars tjenst, som tala och höras på andra Swenska, än ung Klagolaga och den vanan ölgiska Afhandlingen på dessa Språk af nödvändighet.

l) Hvad nödigt det än alt höra tillhopa till dessa afhandlingars skönjande skall, alt man medelst samtliga de knappt kan bringa den extremaste drinkaren, medan han vid nyktert mod beklagar sin sinnlighet) allenast lika i förstånds ordning på den tro och tanke att denna idoling lider, skolidenen och sin owärdighet. Det talas gemenligen drömmer som och vid påkommande död, (med minder denne ej inträffar i alt af skanka dryckes sjunkningen och förnöja afhandt tillstånd) alt det är Mens sana, som vid bet hand glögon och sinnliga skrämsalla.

m). Ett försök till bot för drömmendssjukan är instället af en arsvan och förbiansfull Tankara i Stenbottnen, hvilken ännu fullkomligt vunnen vorkan dervid. Vilkoret dervid är, namligen för en afhandt sparsam för svart att obrottsligt iakttagas. Dendta är för sorgfagat herrowärdt, och den, som en vid i vissa fall uppfyllande skyldigen drömd, tjena eggnemärkta sin nyttiga kännedom för saken

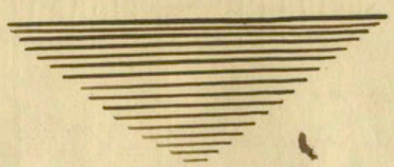

6 Mars 1821 № 950. 4:24

Svar
uppå Physiska Hushållnings
Sällskapets Prisfråga.

Innocentiæ plus periculi
quam honoris est.

Physiska Hushållnings
Sällskapet har godtagit framställd
den Prisfrågan: "Kan det och i hvad
mån bäta Jordbruket, att gemen-

Detta manuscript är 1821 års
Physiska Hushållnings Sällskaps
tablett införa
3:o
"kan det, och i hvad mån bäta jord-
"brukat, att gemensamt med allen minder stran-
"gd tvångslagar söka befrämja uppodlan-
"gar? Ehvo tillfölja kanske nu gällande Hus-
"hållningens om inhägnader stängsel författnin-
"ens grammar medhand, i detta afseende
"välbeträdande och för Finland och dess
"Hushållning tänkesätt? Hvilka grundlag med-

mer eller mindre stränga tvångslagar för-
ka befrämja uproddingar! Äro till följe
häraf nu gällande Författningar
om inbördes Skånska Rydlighets-
Gränsar emellan, i detta afseende
väl bekände ock för Finland ock-
dess hushållning tänjelige? Eller
vilka ändringar vore deri för det
närvarande att önska ad förestå! Må
af enahanda orsak Nederbördes skyl-
dighet, ad i öfver byggande afloppi-
dike deltaga, Lunde närmare be-
stämmas, än hvad B.B. VI. 3. härom
föreskrifves! Och hvarvida vore det

radligt att åt Aldermän och Byas Rätter
i mål af nästnämnde beskaffenhet, nä-
gon pröfning ad domrätteligt upp-
draga!" Och tills dess besvarande
förlängt tiden till den förste Aprilis
innevarande år.

Af sådan anledning får jag nu
aldra ödmjukast afgifva mitt svar.

En Landtman kan ej vara så stor
Jurist, därföre kan han lätt fela, det
är både mänskligt ock förlåtligt. om
af sådan orsak ingen försökte besvara
denna fråga, blefve den naturligt
vid obesvarad. Med upsät att gagna

Kong. Majts nummarade år 1811 för-
ordnade Lifsens Hushållnings Sällskaps
latitat infordra

3:o Huru dels, och i hvad mån detta good-
tycket, att genom mer eller mindre stränga
tvångslagar söka befrämja uppodlingar?
Äro tillförne härutinnan utgångne Lag-
stiftningar om inbördes Skånska Rydlighets-
Gränsar emellan, i detta afseende
välbekände och för Finland och dess
Hushållning tänjelige? Eller hvilka ända-

Då frågan angår allmänt bästa, tror jag mig böra lemna yttra mina enfaldiga tankar.

Om mål synes icke vara af så stor vikthalighet, svarande emot besvärliga dithållningsåtgärd vänta, hyser jag dock det billiga förtroende, det samma är af så mycken brukbarhet, att det i mer eller mindre mån kan blifva uplysande att gagnande.

Uti en så beskaffad vidsträckt fråga, vore mycket att säga; olika tankar och omdömmen uppkomma af olika grunder och människor. Jag skall söka bjuda lite, att inskränka mina tankar

så mycket möjligt är, emedan fragan är vidlyftig och bordelika be-svara; men då långa orationer med föga ledsnad så väl för Läsare, som för Förfar, är väl ingenting na-turligare och billigare, än att vara kort och tydlig, samt besvara den en lätt återsigt af skälen ämnet.

Vid första fråga? "Kan det och hvad man bäla i ordbruket, att gen-nom mer eller mindre stränga kväng-lagar söka befrämja uppfostringen" bliv svaret ofelbart nej. Bläda-det (här) förutsätter motsatsen,

[illegible] innevarande år 1831 kan
[illegible] Hushållnings Sällskapet
[illegible]

3:o "Kan det, och i hvad mån bäla god-
"het, att genom mer eller mindre stränga
"tvångslagar söka befrämja uppfostrin-
"gen? Ehvo tillfölje kan och gällande För-
"fattningen om inbördes främmande Språkens
"kunskap emellan, i detta afseende
"välberäknade och för Samhället och Hus-
"hållning tänkelige?" Eller kanske nu-

hvilken arbetas med eller genom Kång
anlingen dagligt eller sällt, med nöje
eller nytta; säkert ingen.

En Husbonde kan väl liahålla
sådt tjenstfolk att arbeta, som den
arbetande, vet nog hvad han gör
när husbonden vänder honom ryg-
gen. Men alldt kongilagat förut-
sätter någon mer, eller någon som
absolut kan väckställas af Hemmans
ägare. Här vill man billigt fram-
ställa, med eller genom hvad; att väck-
ställa upsittningar som fordrar anlingen
egen folkstyrka, utan hinder af

det gamla jordbruket, eller medh att ge-
nom andra väckställa upsittningar,
då bägge dessa omständigheter fa-
kras, utmärkande det en Jordbrukare
från sin bojelse, att måste han
afstå dermed, emedan han ägde jord
tjenlig för upsittning. x)

Vanligen händer en Egendoms emot-
tagande af en ny husbonde, att gam-
damm; eller annat afgående van-
vårdad, hans krafter måste saknas
rikta dertill, och blir ofta otillräckelige
att fullborda i flera år, ja ofta icke på mitt hela
lifstid i stånd att medh; huru kan han då

x) Se Kl: Berch, inledning till allmänna Hus-
hållningens page 148. 28.

[illegible] innehavande år 1821 för
lagförliga sinnes Hushållnings Omständig-
hetter inför

3:o Kan det, och i hvad mån sätta jord-
brukets, utan genom mer eller mindre kränk-
ande tvångslagar sakens befrämjande uppmunt-
gar? Eller tillhörer Hemmans husbonden
fattningen om inbördes förhållandet
kan grannar emellan, i dessa afseenden
välberättigade och för Landets och Hus-
hållnings tänkesätt?

hinna förelaga sig nya uppbörder, då de gamla fordra hela dess omsorg, lia häpp ock bonk. Man hjelper väl lia i första eller sista Fraktus, men åsidosätter annat i stället, som förorsakar hans anmärkning, försumsamhet, förseelse och förbrytelser.

Ord äger här tillfälle tvenne, ehuru en dess icke förstås och en dess icke kännes den, utan observanda under dem alla förstyldig heter. En del kunna hvarken räkna eller skrifva, och vet således icke beräkna hvarken inkomst eller utgift, minder sin räntas eller förvandling, så hela dess hushållning

bevar på vägen eller missvägt i förra fallet, sig trots gå vara betalen, och i senare är han förlägen.

Man kan icke häraf sluta, att vara den på sätt att genom bestämda tvångslagar, nya uppbörder åga rum, utöfver mänsklig förmåga att uppfylla. Därtill fordrar omständigheternas styrka eller medgifvande, i saknad af dem, fallet efter min enfaldiga tanka, bestämma tvångslagar, skrifva ena åtgärden i den andra, från denna till efter den andra; detta gäller om alla, ingen undantagen, hvarken i gemen, han må besitta litet eller stort, ingen kan undantagas redogörelse

Nåtts innevarande år 1831 års författade tillfälliga Hushållnings Bullförslag lyder såsom

3:o

"Vore det, och i fråga om vatten jordbrukat, att genom mera eller mindre straffande tvångslagar söka befrämja nyttighet? Eller tillhör sådant och tillämpliga förordningar om inbördes främmande förhållanden emellan, i detta afseende välbetänkande och för landet och dess Hushållning tänjeligt? Eller [illegible]

eller af hvilken natur som hälst.*)

Hemmans ägor dragas hela
tingan, dock olika alt efter hvars
egendoms natur. Den består förnäm-
ligast uti, att låna att föda fäk,
hafva i förråd tjenligt utsäde,
bygga att fästa, bygga kyrka att
prestgård samt andre fälles sachers ma-
gazins, landsvägar att broar,
betala tionde, tertias, vacance,
assivalance, personelle, årsig ut-
gylder, kvarn- och tränrim arrende,**)

*) Finland obräknad Viborgs Län innehåller
3443 qvadrat Mil, 13,804 hela hemman, så-
så 229 personer på hvar qvadrat mil; 6150 Byar,
6,369 krono, 1395 fälsa Hemman.

**) Tränrimet blef införd i Landet som Tullpen-
ning år 1618.

Lagmans och Häradshöfdingens Tingsgäst-
ning, Tingvard, Landmarg, Broutskalln-
ing, Fogde, Klockare samt Nattsittiga kapa-
par, liusfällige Landmätare arfvoden,
hålla krono utskyldsmätningen och
mantals Förrättningar och Bokhållningen
i flere dagar, hålla laisthår med kän-
bar hästvard, skjuss, underhåll redskap-
med hjul och sich samt smedarbete, be-
tala sullmägige, stundom brandstad,
böse uträtningar ifrån en Häradsbo Bönde
af Häradsprofvard om året, tingsförsel,
åtskilliga handlingar, förutan mångfalda
dige extra utgifter en hemmans bru-
kare får ibland vidkännas, åpen
bare som förrätta sig mycket om han
ibland sin betala i kronoskatt eller dou-

Kongl. Maij:ts nådigste år 1691
Författning Tullstugan
lydelse följer

3:o
"Kan det och vid hvad mån Tull god-
"kändt, att genom inre eller mindre strand-
"gat kringgående sökes befrämja utgående
"gods? Ehvo tillförlig kunskap och gällande för-
"fattningar om införandet främmande förbjud-
"ne varors granskning emellan, vid dessa afsnedd
"välbetänkande och som Finland och dess
"Hushållning lämpeligt? Eller kunde nå-

för att Lemma upfylla sina Sysslig heter,
måste han anse jorden med största sorg-
fälighet, sätta ut möda. Ingen som icke
själf haft jordbruk, kan föreställa
sig den omsorg derunder är förknippad.

Bondmi vanliga prat är då man
projecteras kunnad upodlingar eller
circulations bruk," hvar på Bonden
taga den tyckan, om man orkade
bibehålla det gamla vore väl" Han
har således hvarken håg eller bägäl
så länge han icke inser sig kunna
Kraften att börja en upodling af nä-
gost värde och dessutom utsigt att
kunna bibehålla den. Af dagliga
erfarenheten, inser han att mången

nu för tiden griper sig an med upodlingar
utan att Lemma sanktionerad dem. Ty
han säger "Saiska ma löisty kaiva" att
skutar deraf att lat jord bör vaja, men
han har icke krafter att använda den.
Falle nu sådant bero af tvång, blifve
följden, att han måste återgå sin egen-
dom till förlupa sig ut. Fall.

Att upodla jord är dessutom Lemma
man ägan upplåtit enligt Lag. för-
ordningen af den 21 februari 1789.
Lagen: VI Kap. 15 ålägger dessutom
Bonden att efter handen upfylla
ut rödja lia åker ut äng så mycket
han kan; Han har således redan
pliktet upfylla dag att upfylla.

[illegible] innevarande år 1831 Jan
Kungörelse Sistlen Indelningens Fullföljd
lattet införa

3:o Kan det, och i hvad mån Lata jord-
bruket, utt genom mer eller mindre tvång
till tillvägagångs sätt Befrämja uppodlan-
gar? Vore tillfälligt här att gällande för-
fattningar om inbördes Franska Fäbodbrä-
kar grannar emellan, i detta afseende
välberäknade och för Lantmannen och Indel-
ningen tändamålsenliga? Eller [illegible] an-

Efter min tanka åro Primii ad för-
skaffer, de enda wärkbara medel för
medellöse hemmani ägare, ath kunna
förtaga förre upadlingar, hwilka
af Ständi personer i stort af flere
tunneland utgöri, då de äga förmö-
genhet derlike. x)

Låg ock Ord Torpare härmot lefwa som
friherrar, de nemligen som gåra
högst två tiendre dagiwerken i weken,
betala sina utlagder och medh
tingigästningi kappane. Sadane
Torpare innehafwa Torp jord af högst
en tunnai utsäde, emedan wäl dessunder
hwarken de icke behöfwa enwände te-
la sin åtrige behållna tid. Sommar

x) Swenga Journalen för Januari ad Feb. månader 1791
p. 46. Om upadlingar uti Engelbrechta i Kärn.

tiden åt ett Tiendagiwerke lika så godt som
mannen wid upodlingar, Torparen har
således egna nio dagiwerken i betalt uti
veckan.

Erfarenheten wisar ath Torpare lem
fre mantal åro arbetsamme, men ath
7/10 delar icke åro det, utan lefwa ändå ga-
nom en ath annan lemfällig författning,
oaktadt dem icke fattas arbete ath odlemg
hägna ad hägder, de wakkraste lem
ath med ath fullgöra sina så ränte da-
gar, ath wisa owilja stundom den hus-
bondens förnämsta missnöje. En dylik
Torpare äger då uti dessfalle
sådane personer åga den ut lemfälle
den upadlingen efter åsetenskommelse
då lägenhet gifwes, ad hwilken den lem

[illegible] Mayts immanuels år 1791 [illegible]
[illegible] dessa dessa Hushållnings Publicum
[illegible] utfört

3:o Huru dels, och i hwad mån Tatar jord-
bruket, uti genom mer eller mindre fram-
gå tvångsbudgar sedan befrämjat uppodlande
gar? Dess tillfölje hwad wid gällande för-
fattningen om inhordade Fränsk Frälsehem-
mens gramar mellan, i detta afseende —
wälbeträdnade och sed Finland och Hus-
Hushållning lämpeligen? Eller huruw wid-

Egendamm dårtill lemnas sådt bifall. Enda sådant efter sin anseende tanka alt vägleda Torpare lem idaghet att nyttiga företag dem sjelfva att det allmänna lem bät-nad. Lyckligheten kunna ju in-delas efter hvar och ens ägande lem-fälle, då det åsyftar landtbruget lem att bästa.

Tullförliga Hushållningi Sädesqual ägas redan gantska betydliga penninge fonder, hvaraf en del användas lem belö-ningar. Om någon af dessa fonder kunde lemnas till Premier för nya Torp anläggningar, talar jag proponera Premier af Trehundra Rubel Bco. Esse för en hvar, som vill anlägga ett nytt

Se Cl: Berch, inledning till Allmänna Hus-hållningen p. 148. 49.

Torp af minst en half tunnas höst utsäde, jemte nödig Bostad, af Stugan med bada, Bastu och Lia hvarutt sådan kunde afstår-ras, samt Jähmi för tre nöt att sköta, med foder lada att mellan byggas lider att hålla häststall. Dårtill funde väl gamla hus så användas, som Stugan att Sädesqual oriktigt vara af nytt timmer, att Torpet vara fullt färdigt inom två år, i annat händelse efter Tullförl. Hushållningi fälla-dan pröfvi godtkiännande hålla Sädesqual skat-fri dessutom. Ett nytt Torp efter egen erfarenhet kostar minst tjugu hundrade Rikidaler, så-dår kan man icke anse att sadant Premium för stort.

Medgifvit nyttiga Premier bliffve flere Torp anlagde, att lika många raska bonde-

Tullförlagd innehafvande år 1821 Kongl. Förordningen Tullhushållning Sädesqual lydelse följande

3:o Den som dit, och i Stad med Salu jord-brukat, att genom mer eller mindre brand förorsakad förlust af Sädesqual uppodlande gods? Efter tillfälle härvid tillämpade Hus-hållningens om inbördes skattläggning Tull-förlagen emellan, i dessa afseenden — välbetänkande och för Landet och Hus-hållning tänjelagen? Eller huruvida an-

drongar i hvilken ort gifta sig, hvarigenom Landet kommer att blifva mera peopleradt [*] Dalarna, samt den arbetande hopen i dagarne.

Så egendomar i Finland äro, som icke äga kär af olika natur, af hvilka de förnämligaste kunde med fördel användas i Finland af Torpare upodlas efter åker mi Sammelse.

Två kappeland jord innehåller en area af 777½ qvadrat alnar af 4. kappeland kär jord en area af 1555½ qv. alnar. Då nu ärligt en gräsfard månadligen gräfter om dagen 144 qvadrat alnar, så inses lätt att en Torpare på 6 dagar kan gräfva 2:ne kappeland kärjord. Ett 2 kap. land jordrå circa 194 alnar lika, hvarlön åtgå 2 sommar dagar, men 4. kap. land kärjord fordra

[*] Se P. Kalms underrättelse om befolkningen. Vetenskaps Acad: nya Handlingar. Tom. XI. år 1790.

392 alnar dike, hvarlön åtgå circa 4 dagar. I kärlek läggs nu stör och gärdsel huggningen samt stämpningen och stängningen, hvarlön åtgå i förra fallet 6 dagsverken och i senare 12 dagar. Således i förra 2:ne kappeland ogadning 14 dagsverken och 4 kappeland 28, oberäknadt körningen af kärjorden, hvarlön kräfst en dag åtgå i torr väderlek. Om nu en torpare ingår i den årsmi Sammelsen med femtio mans ägande, att uthålla 14. kappar kär, så 2:ne kappeland ogadling, kan man icke jämföra honom vara illa betald, ty (Stenmeland) dubbla då kräfta 8 tunnor 12 kappar säd.

Ehuru dessa dikte direkte här lite ämnet att tala om behandlingen af den upgräftade jorden, så jag dock nödsakas tillägga mig följande anmärkningar.

[illegible] Maj 1831, som förut anförda stadgar innehålla och för Torpare utlagda skyldigheter att

3:o Taga dike, och i stad mån detta jordbruket, att genom mer eller mindre framgående torrläggningar söka befrämja uppodlandet? Dess tillföljd har nu gällande författningar om inbördes förhållandet emellan, å ena sidan, jordägare och å andra sidan, Hemmansbrukare och torpare, ansetts [illegible]

kunna sparas draga nytta af den samma,
grundad på egna rön och försök.

Denna nygräfvade jordens bör belägga
uti sådana, grad linda ädkanner, ach-
först året befäi den med potatis, andra
året med hafra, att 3dje med råg, då
därmed Lär jorden första året befä
med råg och sedan påsäjande med haf-
ra eller råg, allt efter Lär jordens beskaf-
fenhet och årstiden samt rådetlighen med-
giftes. Då potatis odlas på ny jord, bör
fångarne vara minst 5 qvarter breda,
en aln emellan hvar fång, hvari äng
jord upkastas, på hvilken på potatisarne
sända kan alsom tas emot, så att fån-
garne blifva minst 3 qvarter höga. Vid

sådden bör man med råla snören afstaka,
fångarne och sedan påhafta potatisarne twär-
efter de äfterhågjai af dem sin hackade tors-
ven från gångarne lik 3 qvarter höga

Potatisarne ligga in god lik jorden, in-
nan Påsken upkamma, men sedan växa med
otrolig hastighet, så gångarne af 1 alns bredd
hop växa af bladen. Så gjorda potatis
fångar behöfva aldrig räfsai, emedan de
aldrig taga ogräi, äfvensom man aldrig
finn höften aldrig behöfver bradspad med
dessai upstagning, emedan kålden aldrig
kan skada dem, förutan den förman man
äger, att om det aldrig så mycket regnade
potatisarne hålla sig rena och torra i fång-
garne, hvarigenom förrutnelse i Potatis
[illegible] minskas och 1831 [illegible]
tillförlitliga sluten hushållnings Sällskapet
tillstår insora

3:o Huru dels och i hvad mån Sätta pro-
duktet, utt genom mer eller mindre stran-
ga tvångslagar sedan befrämja eggenlan-
gen? Hvo tillhörigt hand uti gällande för-
fattningen om inbördes främmande förhål-
lan gränsar emellan, i detta afseende
välbeträdande och för Finland och dess
hushållning tändamålig? Tillen [illegible]

efter upptagningen icke är att befara.

På detta fält har jag på linda sam
varit om hösten upgräfftad utdan dikad
ah plats, samt om våren åter anplöjd
ath med kåki dar torfstacka lika åfwerhackad
samt jämnad, ati, på omförmälte sätt
gjorde Palatii fängar ofjälict femtande
tim 16de karnet. Detta odlingsfält mot-
åfren den förmån, att man aldrig kan få
missväxt, sammaredo må vara för der
vat, emedan torfven åfwergår tim förtala
se och förhåller sig som jordgjord, samt
därigenom medelst tim räckelig näring
för vegetation.

Uti Pärsjord vill jag i kürstyrka
potatis odling, emedan de väga små
att blifwa kärfwa, och fråga är om j

gifftiga, åtminstone icke funda för
hellsam, innan Pärsjorden varit ofles-
bright bruk att blifwit medelst andra
jord blandning af förnödad.

Då nu jordblandningar af mångfal-
dig beskaffenhet, funda ifrån dikai torfven
tim Bergmasse och all annan sylig
jord, som icke innehåller salt och vitriol
fyra, eller andra Engrygrumatiska ämn
med, kan hopblandas af hvarje tim sätt-
ning, hvilken efter föregången fermenta-
tion af förmultnelse kan begagnas, så för
man alla kärs jord af denna kan förnödad.
att användas obrunnen spridning på åker
om ofyrad dagen ti timar. Men välbrun-
nen åker fruktificerar hälften mera af mer
nen jord.

[illegible] innehållande år 1891 för
ningsfolga diesse Hushållnings Sällskapet
tillåtit infora

3:o Huru dels och i hvad mån bättra jord-
brukat, allt genom mer eller mindre fram-
gå tillvägagångs sätten befrämjat uppodlande
gar? Dess tillfölje hvad till gällande Hus-
hållningen om inhördes skattsol sjelfständig-
het grannar emellan, i dessa afseenden
välberättade och för Finland och Hus-
hållning tänkesätt? Tillen [illegible] an-

Denna kämnedam bör icke inskränkas blott innan de vidgiringe, utan gmnom finska stro skriften utspridas i hvarje socken, hvarlies Tuisne Hushållning Sällskapet gmnom sitt allmänt kända nitiska älskvärda bemödande, sådant kan befrägas.

Enligt våra lagar äga ju alla frikt, att hvar och en så ofta sitt sinne och behöfve på lofligit sätt söka sig föda, utan att tvingas till det eller det. Af allt detta tackar Tuisne Hushållnings Sällskapet inse, att gmnom mera eller mindre strängt tvingi lagar och stadgar kunna brukarne eller Egendamne hvarken ingen uträg gifvas lies befrägjande af ogräsadlingar, ty han har bekymmer nog ändå, så att kunna uppfylla alla sina skyldigheter. Dessa gm industrie i sådane

y) C:t Carlgrists Landtmanna Almanacka säljes att afhemtas på Finska språket.

om att dessa Drafter, skjälvard tvingas hvarken ogräsadlingar, att en omtänksam och dygdig husbåndare så dessutan icke tvingas

Vidkommande åter frågan, "Om lies följe några nu gällande förordningar om inbördes stängsel skyldig hvilken gram" nas emellan vallbergående, och så vidare land och dess hushållning lämpeligast Eller hvilka ändringar vore deri nödige närvarande att anföra eller föreslå är den icke så lätt att besvara. Då ingen mänsklig fullkomlighet kommit den nära att åstadkomma fördelaktigare lysning så mått ändra eller förbättra äldre författningar i dessa mål: Det oaktadt, så lärer ofelbart hvar och en

[illegible] innevarande år 1831 [illegible] förslagna diverse Hushållnings Sällskapet [illegible] infora

3:o Huru dyrk och i hvad mån Sätra godo [illegible] allt gmnom mera eller mindre strängt tvingslagar söka befrämja uppodlandet? Vore tillfölje hvarav nu gällande författningar om inbördes stängsel skyldighet emellan gramar emellan, så dessa afskaffade vallberättigade och så Skulund och Hushållning tänkelige? Eller huruvida

inse låta widen afdemna fråga: ett afsö-
griqueligen sådd ydera sina mfaldiga tan-
kar härmed, lår tvifwelt utan ingen
kunna annat än medgifwa att dessa
gyppeliga red gada, samt kunna
blifwa fullhamligare.

Stängsels skyldigheten lid åker ned
ång. gramar emellan, böra wål gran-
nar sam ligga: bygalag stängsel och
hägna hwar efter sin ägandes enlig
Lagmi stadgande uti V Cap. B.B.

Men ep.gr. nu hafwa 2ne grannar
hage emot hwarannan. Den ena ep-
ter sin lid åker, att den andra bibe-
håller sin hage: Uppar sig nu frågt
om emellan om Stängsels skyldigheten,

påstår den ena sam bibehållit sin hage,
att den andre sam upbrutit sin del liedåker,
bör ersätta hägnad: stadt af samma Capit.
28§, då därmed den sidstnämnde ge-
has, att sam wid delningen eller Skorsten-
tet bägge innehaft hagar, ned likas Sky-
digheter, följde owilkorligen åtsom ned
samma Skyldighet wid stängningen, så
wida det wore en och samma gärdi
gord hwarom fråga upstår: bägge
Partene hafwa rätt efter deras tanka,
bägge hafwa lagen på sin sida, den
förra i förstnämnde, den sednare i
sidstnämnde fall. Men efter min un-
dersökning af 5.§. af Lag. stäng-
sels förordningen af 1734 tydlig

[illegible] innehafwande år 1731 sam
[illegible] dessa Hushållnings Ordningar
[illegible] upsora

3:o
"Hwad dessutom och i Hwad måtto Bon-
"dens, utt genom nya eller mindre Stand-
"ar tvungne blifwa Hästar uppehålla
"gas? Ehro tillfölje Hans nu gällande Hus-
"hållnings om inbordes Stängsel Skyldig-
"heten grannar emellan, i dessa afseende
"wälbeträdande och för Landet ock dess
"Hushållning tänkelige? Eller Hwilka an-

ed Plat, följaktligen 38. i frågor om flick-
heskaffenhet, bliftw grunden för hvar-
dera Byglighet.

Hvadsom är stadgadt om Vatten
gord kännes jag icke, men om Vatten-
gärdes gord anses lika som annars gärdes gord.
Men det vet jag dock, att dylik gramm
aldrig i godo kan förmås att grann-
famet hägna dem sinsemellan, ehuru
kan den i vattnet lika stänger som
vanlig gärdes gord.

Lang. Stängsels förordningen af
den 5 februari 1802 är fullkomligt ej-
tillämpad om hvar och en stängsel
Byldighet, så väl för inhägnad
Ängamark, utjord, åkras, ängas och Hagarnes.

1731.

Vi äga gifwerligen författning af
följande: Landshöfdinge förord-
ning af den 22 dag Aug. 1783, som
dag. Stockholms förordningen af år
1775 egentligen för Österland och dag.
Skaraborgs förordningen af den 1 Augusti
1805, hvilka alla hafwa att sam-
band med dag. Stångsels för-
ordningen, och hvilka författning-
ar en jordbrukare borde känna
och lärsta. 2) En jordbrukare måste
äfwen vårda sig för någon juridisk
af sådane finnas många lice
nämnd, men att få en sann känne
författningarne att draga tillämpning
här hos honom består. Landshöfdinge

2) Kriget påstående är, att penningar i England

[illegible] innevarande år 1831. Jan
Regerfolgd tinsta Hushållnings Sällskapet
latitt införa

3:o Huru dels, och i hvad mån Saltet jord-
brukat, utan genom mer eller mindre kost-
ga tvångsåtgärder sökas befrämjas uppodlan-
gar? Hvilka tillfölja dessa och gällande för-
fattningar om inhägnader stängsel Byldighet
hos granmar emellan, i dessa afseenden
malberättade och för England och dess
Hushållning tämplighet? Hvilka [illegible]

ofta förfelsar att åsakra mätningars
och beskrifningars rätta längvarighet
hvilket. D

Sidsta momentet, eller frågan —
"Männ af nu lefvande och med-
borgare: Pligtighet att i återbyggnin
af gropar dike dellaga, hvilke när-
mare att förkrare bestämmas, än
hvad K.B.V.F. härom föreskrifver!
och huru vida vore det radligast att
åt aldermän och Byaråder, i mål
af nästnämnde beskaffenhet nä-
gon pröfning och dömi rätt ägt
updragas!" lär än svårare att besvara.

---

på 100 år, hulpit lik välmågan därstädes
så mycket som hammarens och såsspolens.
Tal hållit: Lange. S. Vet.Soc. Acad. d. 22 Nov. 1788.
D. Se Economiska Analerne för år 1804,

Dikens åro af så många och olika
constructioner, så att hvad den ena
dalar afskiljer dike, dalar af den andre
utfalls-, fladdike eller husfuddike. D

Då nu hufvud frågan angår egen-
tligen afskiljer dike af större eller mind-
re beskaffenhet, sådan den af natu-
ren blifvit danad, eller genom mens-
niskjo åtgärd underhjelpt lära att
bättre afskjer från liggande
mindre åkers, ängs, eller andre skogs
diken, så bör enligt lagens stad-
gande hvar och en gräfva up så

---

i samma månad om Enskifte i Bäne, uthfört
af Lange. Sv. Vet.Soc. Academien.
D. uti N.v. Förni Systematiska Landthushåll-
ning pag. 70 inhemtat. Lämnadt om Dik-
ning efter beting.

[illegible] innevarande år 1821 för
[illegible]förlagda diftes Indelningz Bullingar
[illegible]tat infora

3:o
[illegible] dit, och i hvad mån sådan good-
[illegible]tat, att genom mer eller mindre skuld
[illegible] borttagas [illegible] bestämmas uppstående
[illegible]gar? Äro tillfölje lagen nu gällande Ind-
[illegible]ttningar om inbördes skyldighets-
[illegible] gränsar emellan, i dessa afseende
[illegible]älberättade och för Indelnd och Skyl-
[illegible]delningz lämpelige? Eller [illegible] an-

sig gmam sina ägor, det förutsätter
både billighet att valdvisa, att därut-
är ju lagens stadgande tvivelaktigt.
Kunde ut. Lantm. Förordningen om
Enskiften af den 2 februari 1807 talar
om hufvud dike.

Om vårt vissa tider vid isläppningar,
då vattnet mycket af isen, ofta
långt varit regn eller andre orsaker
förorsakas updämningar, händer
ofta att vattnet banar sig en annan
väg att utfå sin stundom jord, andra
tider betydliga jordfall, som kan
medföra betydlig skada. Att gästa
en så hotande och förstörande fara,
har grannar alltid vänligt hjelpt,

hvarannan, emedan sådant lika lätt
kan träffa nederbörande som åsyftade
gare att tvertom, achså är det nöd-
vändigt att grannar hastig hjelp lämna
vattnets naturliga afslapp, lika som
kommande af olyckor.

De fråga uppstår om större grän-
ningar eller förbättringar, hvilken annan
den billiga förtroftan, lika väl egna
lysta att dessliga Strömsamlingar
Direction, bestående af Män, som
jämte Lämnedom af Landets
Geographiska läge, Jordmån, insigter
om Ström förändringar kunskapen
lika den varaktiga nytta Landet

[illegible] innevarande år 1831 Jan
Regerings slutliga Hushållnings Utlåtande
Latlit infora

3:o
Kan det, och i hvad mån Latin jord-
bruket, att genom mer eller mindre strän-
ga tvångslagar Lokal Begränsning uppodlande
gas? Eller tillfölja Lands och tvällande Om-
ständigheter om inbördes Französk Författ-
ning grammar emellan, i detta afseende
välberättigade och som Lindand och Hus-
hållning främjande? Eller Jordbruk

kräfver, sedan gimnål Dan: Kö-
nerliga Majestät allernådigst be-
stagat åren 1817 och 1818 anslå
(10,000) tiotusende Rdr:r
silfver, till landtbrukets förmon och
landets befrielse ifrån återsträv-
ningar.

Om strömrensning vore nyttigt
att tala, der svårlika (emot landets
fordrade) rensning, som det blifver
för nödvändigt. Att inhemta någon
kunskap om strömrensning är icke
onyttigt för landtmän, som vid
tillfälliga tilfällen kan hafva an-
dan kännedom af saken.

Om Strömrensning. se Olof Åhrens
afhandling om Vatten väkt pag. 32. sig. 6.

"Hvarvida det vore radligt att
åldermän uti Byarätter i mål af
näfnande beskaffenhet någon
pröfning updraga" är en fråga
som så torde kunna besvaras. Då
sådane instantier icke finnas hära
städes, och lika säkert är, huruvi-
da sådane såsom nyttiga för
landet blifva framdeles inrätta-
de, är en sådan fråga af den beskaf-
fenhet, att hvarken jag, eller någon
annan kan besvara den. Om jag
vore Solon, Lycurgus, eller Lyckomi
och ägde Solons, Lycurgi, eller Lyckomi
och Wigers spå handskaper, så kalle

[illegible] Mars innevarande år 1821. Kan
vänligen dieses Hushållnings Sällskap
tillit införa

3:o Kan det, och i hvad mån vara good-
tyckt, att genom nya eller mindre fram-
gå tvångsbudgar söka befrämja uppodlan-
gar? Ehvo tillfölje hvaraf nu gällande stad-
gar om inhägnader samt skyldighe-
ten gränsar emellan, i detta afseende
välbevänade och för landet och dess
hushållning välgörande? Eller kunna nu-

jag ändå icke litet mig att samma be-
svara den samma, oförsand jag är
af den tanka, att om de nu lefde, så
skulle de ohämma vål lag vara den
fullkomligaste.

I största korthet har jag faldet
sökt besvara alt hvad jag efter bästa
förstånd kunnat. Jag hoppas derat
att, Eders Kongl. Maitts nådigaste upp-
med välbelåg emottas dessa svar,
som lika sin ofullständighet bedrar
kanske nog många vrångheter,
hvilka jag med tacksamhet al-
lid skall veta att ohämma.

godw
tala
den
af e
d) K
afsva
de f
fran
fran
sen
lig
på
i a
kraf
lar
m).
stan
sten
ders
spa
till
i n
ens

Kl. d. 7 Junii 1821. № 1079.

Prisskrift öfver Ss framstälda Fråga angående Egande Rätten till Mått och Kärl. Utan namnsförsel. 348.

När det är som bäst är det mörkt och arbetet svårt.

Uti Inrikes Allmänna Tidning N:o 96 för innevarande år 1821, läser man, at Freiserliga Finska Hushållnings Sällskapet som stält den Prisfrågan är det för Skolor nyttigt, att tillerkänna dem Försfrifvades lagenheter en sådan utsträckande rätt till de nu förskrifvades lagenheter Cylindriska mått och Kärl, att det

Ink. d. 13. April 1821. № 1006. 341.

Uti Allmänna Tidningen N:o 27 för den 6 Marty innevarande år 1821 finnes införd Kejserliga Finska Hushållnings Sällskapets tillkännagifvande

3:o
"Huru dyrt, och i hvad mån Salta goda
"Foulard, att genom mer eller mindre fram-
"gå tvenne slags Fel: Bestående uppstånd-
"gas? Dels tillfälligt Hvarat nu gällande Ord-
"ningars och inbördes Ställsel Förhållan-
"den grammar emellan, i dessa afseenden
"välbevänade och för Finland och Hus-
"hållning tänkande? Eller Huruvida nu-

d. 7 Juni 1821.

Prisskrift öfver Ss framstälda fråga angående Egande Rätten till Bäckar och Kärr. Utan namnsförsel.

348.

Uti Finlands Allmänna Tidning N:o 96, för innevarande år 1821, läser man, at Preisfrågan för Statens nyttighet, att tillerkänna den Prisfrågan är del för Staten nyttigt, att tillerkänna de nu förefintliga Egendoms ägare sådan utsträckt rätt till de Bäckar och Kärr, att det

---

342.

minder upplåga.

och med afseende derå, fått förslagen upsatsen följande:

1:mo Fråga att besvarjas förbjudes

Huar är en Samfällighets Ägolag eller är att Hemman, Jordens Ägare tillåtet tillgångar sig taske Hemmans Ägares och Interessenters emellan, ingen vill för andel i Uppodlingsmarken tillbehålla, eger den ensam att förvandla de öfriga Delägarne dess del uti dess allmänning.

Huar den, så snart förslaget tillkommer, sig ej sielf vill tillåta i Skiftesmöte och protokoll sökt det förrättningsmannen med ingen den tillåter sig att fullgöra huad honom tillagdt: Den Delägare som det ej, så vorde den utsatt som förklarade; och den som så ingått förlikt i tillgångarne att tvista, vore så länge tid som längst att bestämma om arrende af skogs Egendom, upptag

N:o 1079.

Prisskrift öfver S:ts framstälda fråga angående Egande Allmoge lika Mässar och Skärd. Utan namnsteckn.

348.

När det är som bäst är det mästa ske arbete

Uti Instans Allmänna Tidning N:o 96, för innevarande år 1821, läser man, at Kreisfysikus Hushållnings Sällskapet framstält den Preisfrågan: är det för Staten nyttigt, att tillerkänna dem Riksgälda lagenheter en sådan utsträckande rätt till de nu förefintliga lagenheter Egande mantal och Kar, att det under dessa lagenheter Egande mantal, som ock hemmans

348.

mål Sända det vara att gifvar hänvisat att, till Ingående å au ändtan, till Uggodlängs läta – åbjudas som lott. Ifrån dåtan åbjudande, som bör förrättas uf au förfärdigad kro- nologisk man, bör protocoll författas och emot dåsen expedieras. Och borde anbud gö- ras av som först sagt är au som sagt Egen- dom bortarrenderande, ej bora tillåtas; och ej eller den givare jord åbjudes, eller den som ej är försedd med nuttaglig bergsen för fullgörandet af de förbindelser han ån- gått emot någon, tillbörligt att göra sådant.—

En Arrendator å en Uggodlängsmark bör ej allenast åtaga sig att uggodla densamma- samt den tid han åtagit sig att göra det- taus uppå åttaga å all omenfald häfdvun- ad arbete: bör ej vara tillåtet att upsäga Uggodlängsmarken uppå förra Gifvarens dödsfall eller annan tid — utan den till förrättande å stund Egnar Egolägga samt sådan utbrodu

d. 7 Juni 1821. № 1079.

Prisskrift öfver Ss framstalda Fråga angående Egande Allemanninge Mässar och Skarv. Utan namnsteckning.

348.

Uti Innehållet Nämnda Skrifvelse № 26, för innevarande år 1821, läser man, at Freiserbiga Sinskaps Hushållnings Sällskap framställt den Prisfråga, är det för Staten nyttigt, att tillerkänna dem Sockenstämmor eller Församlingar, som äga Kyrkor, all det under dessa Egendoms mässor och Kyrkomarknader förekommande

gå fältet — men väl, om Jemnan Bågagarne ock vid; dock endast af Sådana Kärl som äro tillgängliga att fyllas. Dessutom måste Jern af Hjulbandsstorlek och derutöfver, Stål, Koppar, Tenn, Bly, Glas, Tråd, Garn, Tyger, Kläder, Skodon, Hattar, Mössor, Handskar, Läder, Pergament, Papper, Böcker, Tobak, Snus, Kryddor, Socker, Kaffe, Thé, Vin, Brännvin, Öl, Ättika, Salt, Tran, Talg, Stenkol, Tjära, Beck, Terpentin, Linolja, Hampolja, Fernissa, Färgämnen, Krut, Bly, Tändstickor, Flintor, Svafvel, Salpeter, Alun, Vitriol, Soda, Potaska, Blåsor, Segelduk, Tågverk, Ankare, Kättingar, Tackjern, Stångjern, Plåtar

d. 7 Juni 1821. No 1079.

Prisskrift öfver Ss framställda fråga angående Egande Rättens olika Mässor och Skärd. Utan namnsteckning.

348.

Uti Inrikes Tidningar No 96, för innevarande år 1821, läser man, at Freiserliga Sinelska Hushållnings Sällskapet som stält den Preisfråga: är det för Staten nyttigt, att Skattkam- mare och Corporationer eller Städerne utestutande rätt till de storre Egendomar lagenheter Egande mässor och Kärr, att det under dessa lagenheter lydande mässor och kärr, all det

med gemensamt.

4:o Huruvida som annan Skäl Eggedelning tjenlig mark bör skiljas och lägnas

Finnes icke att förfalla, uthan den mark som Eliserad lagen skall uppodling, jord, i synnerhet Kärr, som skall samman mätas med tjenlig, bör den upmätas, och magasmedel, uppodlad. Ej heller kan i mellagar sammanslås som och andra uppodlingar användt, undantagandes att upplagsskifte i Eliserad granne lagen, om skäl det medgifvas, sedan ej längre nödvändig, som förut nämnt, för framt naturligt skydd bör fått naturligen legg skr.

5:o Huruvida som nödvändigt att emellan gårdar Ägorna skall förrymmas gemensamt.

A. Ligger emellan uppodling annans äganderätt, för bör skyldig ifall lagen Eliserad granne, deltaga i upplagsskiftes kostnad och arbete med den eller

afrån Eggedelningsmarken, tillsvidare Husbonden så länge i gemen samman som nödigt uppodlas, bära alla tillkommande afgifter som och, det förenämnde Statsinstitut, pennål utgå skall. Dylan timmer eller som Eggedelningsmarken tillsammans, så bör den afrån granne de samma lej, förmedras delägare deltaga i granneskap och uppfallandet om så fordras, skall skyldig, som för Wall- och gamla Ekar och Ängars skull underfallet, noter.

3:o Om utskild Eggedelningsmarks delning och lägnande

Eggedelningsmarker kunna ej skiljas utgå del, för Ägarne lätt skäl och lägna samt upplagsskifte sinsemellan granne, likmål ej längre emellan skrattet som här ofvanför nyss omnämnt, inne mot annan uppodlingsmark skyldig, så lastad och gran-

d. 7 Juni 1821.

№ 1079.

Prisskrift öfver S:t framstälda fråga angående Egande Rättens olika Mässor och Hvard. Utan namnsteckn.

348.

Uti Juhlands Allmänna Tidning № 96, för innevarande år 1821, läser man, at Preiseröfrågan Sinsköa Hushållnings Sällskap som ställt den Preisfråga: är det för Staten nyttigt, att tillerkänna de nu förefintliga Lagentaler en sådan utsträckning rätt till de under dessa Lagentaler lydande mäster och Karr, att de

saw som medansvor ocka.

B. Eggodlar ut jordbrukare årligan sämjeld som klasnat ekträuck för saubammans storlek, så saw saw ej förmugar att ocka med, utom saw sällsalla skall med saksa å sken ställen; maw mål bör saksa ålagga att skillnaden förtäckning och upsloggsbräds kostnad och avbete för nödvändighetens så skäligen allas öfverensstämmelse med magen att godt — derjämt saw ej vorda klandställen fogför den påföljd saw å saksa punkten är nämnd angående bestämda.

C. Skall gemensamt arbete och kostnad å Eggodlingar bör åligga ester saw andel å Eggställnings innehåll saw av givar saw att odla och maw det rätt sällan obilligt av dem skulle skillnad å skiljegårds uppsättande och underhållande kommandes, tillsaw dem skall anses

D. Efter denna grund bör utses de arrenderandel, saw på sådant sätt sällanförmögen

denna tillfällen Eggodlings sällskapet, sönderslandes och Enskilsigen

E. Ske de Bestämd. grader denna samma allt åligga af dem saw bryta å sin eggodlings skyldighet, bör maw sådant tillfällen anklagaren och den andra den som saw invalltad till belöning och uppmuntran för den saw å sådant sätt förmerlagen åtnärkan sig.

Maw uppbåd af gröpning och samvällighet för allmänna och Byamän å sammanskall saw angående Eggställningar förbättrande, åtgärd och uppodlingars befrämjande, åtgärd att hindra; ty om sådant ägande, så skulle maw ägo att dömma åtgärd sak, och den som det mot denna allmänna ordning och Lag: "Bingen må vara Domare i sin egen Sak." Skulle åtgärden annan Byamän vatt skulle, att grofvor och dömma å saken, så är rätt att garädna, det sådant den anklaga åtgärden och skyldig, förelåg, å förmenigh-

d. 7 Juni 1821. Nro 1079.

Priskrift öfver Ss framstaldda
yrkja angående Egande Rättens
like Mässar och Skärd. Utan-
namnsfördel.

348.

Uti Juridiska Afdelningens N:o 26, för innevarande år 1821,
hafver man af Freiherrliga Sinclairska Hushållningens Skrifvelse
samt af Freiherrliga Sinclairska Herrskapets Skrifvelse förnom-
mit, det Prisfrågan är det för Staten nyttigt, att Utarrende-
ställe den Priesägare är det för Staten nyttigt, att Utarrende-
na försäkrades lagenheter och sådana utsträckande rätt till de
under dessa lagenheter lydande mässar och Kärr, all det
under dessa lagenheter lydande mässar och Kärr, all det
[illegible] enkamma skall, om och huruvi-
[illegible] Jorda-

347.

vara gagneligt å dessa afseende, utaf flere
olikbarde åsigter vore nyttigt till Belägg
gande uti många obetydliga knapstrån — för
trivialt skull, många utav dem mil till
Ting, mäst ofta den klagandes uppdrifvare
stora dagar, hvilka åtskilnaden nyttan tid,
åtnjutandes sig ofta uti starka dryckenskap, klagan
ställsätt och förstörande sakinnehav. — Jan, dess-
utom domstol, endast förkastad klagan mindre
nyttan och sedliga man, skulle tryckfrihet med-
tiden dömma missbruk nyttan och
fördel för mål å moraliska som politiska om-
stunder —

Jag har nu de hufvudsakliga grun-
der som jag anser lämpliga till för-
slutet befrämjande. — Mattte de förbät-
tras och de brister som dömma vara
många skall rättat göras! Så skall
dem tvifvel det gynnsamt undanrödjt

d. 7 Junii 1821. N:o 1079.

Prisskrift öfver Ss framstälda Fråga angående Egande Allmänningars Mässar och Skärsd. Utan namnsförsl.

348.

När det är som bäst är det mycket att arbeta

wart —

Uti Finlands Allmänna Tidning N:o 96, för innevarande år 1821, läser man, att Freiherrliga Sinska Hushållnings Sällskapet som stäld den Prisfrågan: är det för Staten nyttigt, att tillerkänna dess Storfurstliga Lagmanbeter och Sädesvi utesluttande rätt till de under dessa Lagmanbeter lydande mässor och Kärr, all det

[illegible] omkamma skall, och huruvi-

[illegible]

så nyttigt vore vunnet. — Se skolan äfvenväl förordas: att af många dagsdrifvare och lata skall klyftas en idog och arbetsam jordbrukare; så bör äfven jordens skattläggning förarbetande skall lösas genom en riktig beloning.

d. 7 Juni 1821. № 1079. 2

Prisskrift öfver Ss framstälda Fråga angående Egande Allmänningars Mätt och Skäld. Utan namnsteckning.

348.

Uti Inlagan Åtnämnda Tidning № 96, för innevarande år 1821, läser man, at Kreisorätten i Sinsheim Skuldsprutad framställt den Frågan: är det för Staten nyttigt, att tillerkänna de nu förfintliga Egendoms ägare en sådan utesluttande rätt till de under dessa Egendomar lydande mäss och Kärr, att det på Fordrageren vidkommande ankomma skall, om och huruvida dessa upprättningen deras, då dess ej af dem skulle finnas gagneliga, må af andra, som sig dertill erbjuda, förvärkas eller icke? Eller om en sådan willkorlig egande rätt till mässar och Kärr är förenlig med Statens och det Allmännas bästa? Hvarvid Kan och bör dessutom lämpligen inskränkas?

= Och i hvilka fall och på hvilkens vilkor bora
= besittande marker kunna åsyftad åt andras hem-
= Jordbrukares till odling åsyftemanar? och hvem
Säterskapet skall fall några svar — Kunna
dane, som hvarken äger Hland vid skattesätt-
tet eller låtit upodla mätar och Bär —

Då hvad och at Allmänna ägor blif-
dit utsyning och Skattläggande utförskades och
med hvilkens noggrannhet, som hälst garanterar
under Kongl Svenska väldet utkomna Skattlägg-
nings Författningar — Så började med den förs-
i Januarij Magni Ladulåsa tid af år 1781
till och med den sista uti Januarij Gustaf
den IIIdie tid af år 1785, skall man vist in-
tet finna, at däruti inbegripas alandiga
mätar och Bär, utan tvärtom, har det
blifvit befalt samt i sednare tiden skall

läggning Utsyn införd, at de skola icke till be-
räkning tillgodoräknas, ehuru de kommit att falla
innom någon Allmänning anvisad — Hvarem
Öfverheten, förmedelst förskrifte tid efter annan ut-
färdade förordningar, med utfälle förmåner, så väl
så Kronans ägare i Allmänhet, som Jordägare
enskilt, af vinst förlust åt erhållande för de förra
samt Skattfrihet åt de sednare, uppmuntrat begagnan-
det af sådane mätar och Kär upptagande — Så-
ledes och enär man med intet ord omtalar Handling
uti Kongl Svenska Cammar Collegii Archiva,
eller Sedermera kan förbära, at någon här-
med sinnet sig misnöjd och sökt sant fått där-
uti ändring, är och förblifver det en allmän-
giltig sanning, at Jordägaren intet har nö-
gon fastställd erhållit rättighet till skattlägg-
de mätar och Kär, utan at det Allmänna

Kassa äger Framställa diagnostikons rättelse öfver dem:
hvad är det därmed i afseende å deras egenskaper
beskaffenhet— Efter hvad erfarenheten härtill kommer
plat ingenting— och hvad är äter anförda
till— Så följd Brist på den rätta Kännedom
med, att med varaktig nytta fortfara sig
arbete och sådan Brist på nödige medel
vårkställa det samma— I huvudsaken be-
Mäsar skiljas ifrån Kärr och därutöfver
ger en sådan märkbar olikhet, at de
egnadlingt vägen intet Kunna jämföras
hvarandra— Mäsar äro egentligen flack-
efterlämnenger af fordtidens utlagda Sjö
och Siöar, öfvertäckte med merendels hv
mästa å vattensjuk så kallad gyttja, ut
någon fast grund eller botten och man k

samt i stället, at deras uppodlande intet lönar mödan
eller kan i stort af någon privat företagare med
som månfarnes kallad utdikningar afhjelpt vär-
ska på omgränsande åbara växter— Til bät
och med på hela Sakens infallande mäsväxter
Mäsa vore det en välsignad sak, om någonting
till förekommande härav Kunde uträttas— Det
vore lätt om börjare at sådane Mäsar genom Di-
ning utlagdes så at de lätt vattnet sänga afgå
De bland om Kärr synnerligen anlagde nu stora och
intet sällan fördt lätt att med öfver hela Sam-
mänd, ställe förpinna— Det synt: härtill för-
dras enlingers Militairisk styrka eller och at
Kongl Brefvet härom af den 11 Maii 1778
genom innevånarnes tillrådande stadgar, sällis
förkställighet, by et land afsyft med

mässar kan läkas vid ett Smittosams Sjukdom, i
kår talas och swarmedst Sällskapets Ene and
framställte priisfrågor härom, tillt år 1822
gående misswäxters förkommande och ond
behöfligt fäd- föråd för Landet äro dess
aldra kortast besvarade— Däremot äro
ren af ett helt annars beskaffenhet— De å
lägsta dälder emellan Berg och Backa
hvilkas ofta tillkommit af upkast utgrafd
desse massa, som så stadgat sig, at den
tåget skogbväxt— De med Gran och löf
skog bwaxta Kärr äro de bästa; men d
hvarpå Tall växer, dugar intet till annat
än at kläras i grödenings stadens at de
stadas förmurkna— mard finner i Landt
upodlade Kärr hvilka ned mera anses

för odugliga sedan de stadnat at vara tråd och war-
med upläggarens fägn vant mycket bräk: men
dels hafwa de tillfält för mycket bränder och
dels är det lättaste sättet at dem åter upta-
ga obekant— De Kärr som äro innom
Skarsiffade ägor kunna intet gjöra af nä-
gon annars, än Jordägaren sielf; i A
byalag, där den ena har Kärr emellan sitt
område, har ofta den andra och för någon
tijd sedan på längre afstånd, vore detta förlag olä-
gligt och skulle åstadkomma mycket grå sinnen
och Jordägaren emellan— vid Kärr upt-sande
är almänsone hos Allmogen oförmögenheten näst o-
kunnighet den andra hufvudsakelga hinder—
Emedan snart sagt alla Landtbrukare Sommar tider
ne behöfwa sysselsätta deras folk wid det wan-

liga gårds arbetet ock hafwa intet råd at lö
dagsverkare till et arbete som mynt fordra
H. års Säfskatter— Om Hans Kejserliga Maj
som annars wisar så mycken Nåd för dett
täcktes bewilja någon afpraxad Summa pen
eller Spannmål under Namn af Kärr upod
Jord ock under dess Årliga Husshållnings S
skaps disposition at utlånas emot säkerhet af
upodlarne Egendom ock emot återbetalande
med 5. procents Ränta ock 5. procent på lö
talet årligen på 20 års tid, skulle nya Sv
land innom dessa 20 år, icke allenast så
et säringal utsaendes utan ock Elefwa Spa
måls ock Små Mogalin för andra Kä
derb Behofwer—
Sedan Kej: såsom andra därom akunnig

med mycken möda och kostnad upodlades et Kärr, och
var ordet nära, at förswåra nödwändig Förslag i
den wägen, fått det mig in, at taga exempel
af Swenska Swedjebruket å gammal skog-
mark, wid alma kallad, dog fått nedhugga
Skogen å et Kärr på det sättet, at det
lemnades rum där dikerne skulle gräfwas, hwil-
ken dess gräfning därefter förlaga— wåren ef-
ter skogens nedhuggande lät jag skära de
nedhuggne trädet och samma åre Sommar
lät jag bränna Kåret, som man brän-
ner swed och åter Sommaren derpå lät jag
bortlaga de större trädet, dels till bygnaden
och dels wid samt lät sätta de mindre
trädet i små hopar, där Elden förra Sommaren

intet giort vårkard, med eld: Kasema, så at k
kärret säg ut som et Sudjeland, hvarje
jäg lät derstädes utså H. Tunnor Rot
som väll säjas så mycket som 8. Tunnor
lig Råg och nedmyllad den med gress
Efter det jäg bärgat och härlig vårt d
af, lät jäg med gaffel-plog utan
het upköras Kärret och utan vidare
ning nyttjade jäg det sedan till Sädesv
hälle jäg fick Stubbarne och rötterne upp
tagne och hemförde till ett förkåffeby
ved, vid sidsta Sädesföreningen med Blan
säd af Korn och Hafra som nedplöjdes
och harfvades, lät jag utså 4 Tun frö upp
Blandat i Kärr mull som åter med vält

slak hilfahrades och nu växer Kärret gräs och på detta
sätt har jag sedermera upodlat Nio Styckon Kärr
dänutöfver eller tillsammans 11 Styckon Kärr- hvil-
ket gjort gjort värkard ej minder å Arrendet för-
funnandes i byalaget, än å upläggningen har den
som i början af mina Jordbruk besvärtlades mig-
Nu handlar ett sådane Kärr upodlingar, som
Om 10 år alt efter som mycket är deraf af-
tager i Flöd vart, då plöjes Kärret gansk
lätt upp, sås vår bland- harfvas och åter
upplöjes harfvas åter och besås utan al
brännas, hy förmycket bränning afladdammen
fältet nio annat gräs i Södra vädret- Så
sidsinnandes sätt Kunna också de i Landet
begynnelsen dess Kärr upfagas, åter sättas i

stånd hvilket jag åsyftar med et Kär om 1. Tun
22 Kappland och et annat Kär om 12.
ne 10. Kappland. Rol-Dagt utfadel vidd
stor nytta förfört — är Kändt skolland al
ena ända och för öfrigt omgifvit af hög
lånt mark eller Berg, gjör Dams anläg
ning för at bibehålla vår vattnet därpa
öfver Maji Månad, sådan nytta al Kä
ret utan omplöjning bibehålles ett årnu
starkare Gräswäxt än efter plöjningen al
nedan har jag förmedelst en vattuqvarn
inrättning och hvarigenom vattnet kommer
at updämmas på et grand Kär, bärt,
at den derpå varande skogen med rotten
ne innom få år nedfallit, så at Kärret

sidan Dammluckan öppnades och vattnet afgallet, med
sådant Kunde Rågen bli Hö växt —

Jag har väl et större åkerbruk: men jag an-
ser det i alla fall ne mera försvarligt än bihang
emot Kär aflägset, så vida denne härtills —
bäst fyllt min Spannmåls Bodar med Säd och
satt mig i tillfälle at vara hielpsam därmed
åt behöfvande, utan at förtiga den Ladev-
gård jag därigenom Kärd underhålla, så
at jag den största vara lofvad, han
bröd till fyllest och darpa tillräckeligit
Smör — därföre Kan jag kalla mig

Jordbrukare

Pris Konstler